

รายงานการวิจัย

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

An Instructional Model of ASEAN Cross Culture in CLMV Countries for Students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University

พระราชวรเมธี, รศ.ดร. และคณะ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
พ.ศ. 2562

รายงานการวิจัย

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

An Instructional Model of ASEAN Cross Culture in CLMV Countries for Students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University

พระราชวรเมธี, รศ.ดร. และคณะ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
พ.ศ. 2562

บทคัดย่อ

เรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้วิจัย พระราชวรเมธี, รศ.ดร. และคณะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV จากกรณีศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดี 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ 3) เพื่อประเมินคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ออกแบบการวิจัยโดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ แบ่งเป็น 3 ระยะ โดยที่ในระยะที่ 1-2 ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพและในระยะที่ 3 ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มเป้าหมายเชิงคุณภาพได้จากการเลือกแบบเจาะจง ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างในเชิงปริมาณได้จากการสุ่มแบบ 2 ขั้นตอน ใช้แนวคำถามในการสัมภาษณ์ ประเด็นในการสนทนากลุ่ม และการสะท้อนคิดในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ สำหรับในเชิงปริมาณได้ใช้แบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อมูลเชิงคุณภาพจัดการด้วยการจำแนกข้อมูล การวิเคราะห์เนื้อหา และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยสถิติบรรยายและทดสอบสมมติฐานการวิจัยด้วยการตรวจสอบความตรงของโมเดลสมการโครงสร้างโดยใช้โปรแกรมลิสเรล ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. แบบอย่างที่ดีในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV ประกอบด้วย 3 ด้านสำคัญ ได้แก่ ด้านที่ 1 แบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต) เช่น เรียนรู้เรา รู้เขา เอาใจเขามาใส่ใจเรา รักษาความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน และฝึกปฏิบัติตามหลักของศาสนา ด้านที่ 2 หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (มารยาทชาวพุทธ) เช่น เรียนรู้ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารกัน ปฏิบัติตามกฎระเบียบของมหาวิทยาลัย ปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าและให้ความเคารพนับถือกัน และด้านที่ 3 การนับถือนิกายทางพระพุทธศาสนา เช่น รักษาธรรมเนียมประเพณีและวิถีปฏิบัติ การปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และมีศูนย์ความรู้ทำให้เกิดลักษณะการคิดเชิงแลกเปลี่ยนร่วมกัน โดยที่เมียนมาร์ กัมพูชาและลาว มีวัฒนธรรมทางศาสนาเหมือนกับไทยในขณะที่เวียดนามจะมีความแตกต่างจากไทย

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยสำคัญและมีความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลที่จะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน 2) องค์ประกอบการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม 3) กระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน 4) กิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม และ 5) การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขตามหลักสาราณียธรรม

3. ผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า มีความเป็นไปได้ มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม และเกิดประโยชน์ต่อนิสิตและอาจารย์ผู้เกี่ยวข้อง ผลการประเมินคุณภาพเชิงปริมาณเพื่อสร้างรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ได้อย่างทั่วไป (Generalizability model) โดยตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลสมการโครงสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV ที่พัฒนาขึ้นจากผลการวิจัยเชิงคุณภาพ และโมเดลที่พัฒนาขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบและตัวแปรของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี (Chi-square=140.33, df=116, p=0.062 GFI=0.98, AGFI=0.95, RMR=0.023) แสดงว่า การจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน องค์ประกอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน กระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน และกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม สามารถส่งเสริมให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้เป็นอย่างดี

Abstract

Title: An Instructional Model of ASEAN Cross Culture in CLMV Countries for Students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Researchers: Assoc. Prof. Dr. Phra Rajvaramethi and others

This research included 3 objectives: 1) to study ASEAN cross cultural learning in CLMV countries from case study of good practice; 2) to develop an instructional model of ASEAN cross culture in CLMV countries for the students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University; and 3) to assess the quality of the instructional model of ASEAN cross culture in CLMV countries for the students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University. The methodology of this research was a multiphase mixed methods research divided into 3 phases. Qualitative method was used from the first and the second phase and quantitative research was used in the third phase. The qualitative target group was selected using purposive sampling while the quantitative sampling group was used two-stage random sampling. Interview guideline, issues for focus group discussion and reflection were used while gathering this qualitative information. Questionnaires were used for quantitative data collection. Qualitative data was classified and analyzed by using content analysis and analytic induction. Quantitative data was analyzed by descriptive statistics. Research hypothesis test was implemented by checking its validity of structural equation model by using LISREL program. Research results were as follows:

1. Good models in ASEAN cross cultural learning in CLMV countries composed of 3 aspects including: 1) Pattern of conduct (custom) such as learning oneself and others with empathy, mutually maintaining kindness (Kanlayanamitta) and practicing the religious principles; 2) The principle of coexisting (Buddhist manners) such as learning languages for communication, following the rules and regulations of the university, practicing Buddha Dhamma or the Teaching of Buddha and mutually respecting each other; and 3) Following the Buddhist sect such as conserving custom, tradition and ways of practice, following the Dhamma discipline (Dhammavinaya) and having learning center for exchanging ideas. The religious culture of Myanmar, Cambodia and Laos are similar to Thai while Vietnamese is different.

2. The instructional model of ASEAN cross culture in CLMV countries for the students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University with related causal and consequent factors leading to a happy coexistence included 5 crucial components as the following: 1) ASEAN cross cultural learning management; 2) components of cross cultural learning; 3) ASEAN cross cultural learning process; 4) activities for cross cultural learning; and 5) coexistence with happiness following the principle of virtues for fraternal living (Saraniyadham).

3. Results of quality assessment of the instructional model of ASEAN cross culture in CLMV countries for the students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University showed that the model had its possibility, validity, appropriateness and benefit for the related students and instructors. The result of quantitative quality assessment for creating a generalizability model by validating the consistency between structural equation model of the instructional model of ASEAN cross culture in CLMV countries developed from qualitative research and the model developed from the relation between components and variables of the instructional model of ASEAN cross culture in CLMV countries were both well coherent with the empirical data (Chi-square=140.33, df=116, p=0.062, GFI=0.98, AGFI=0.95, RMR=0.023). It, thus, clearly showed that ASEAN cross cultural learning management, ASEAN cross culture learning components, ASEAN cross cultural learning process and ASEAN cross cultural learning activities are capable of promoting a happy coexistence.

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์โดยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2560 (ทุนวิจัยมุ่งเป้า 2560) พร้อมทั้งได้รับความอนุเคราะห์จากบุคลากรจากหลายหน่วยงานทั้งในประเทศอาเซียนและประเทศไทย คณะผู้วิจัยจึงต้องขอขอบคุณหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในฐานะผู้ให้ทุน และให้ข้อมูลส่วนสนับสนุนการดำเนินการวิจัยทั้งในข้อมูลภาคสนาม วิธีวิทยาการวิจัยและกลุ่มปฏิบัติการทดลองชุดการเรียนรู้จากการวิจัย ประกอบด้วย ศูนย์พม่าศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร โดย ผศ.วิรัช นิยมธรรม และ ผศ.อรนุช นิยมธรรม พร้อมนิสิตในหลักสูตรพม่าศึกษา ที่ให้ข้อมูลสัมภาษณ์เกี่ยวกับพม่าศึกษาด้านวัฒนธรรมและศาสนา และขอขอบคุณอาจารย์ Su Su Khin และอาจารย์ Thet Su Man จากภาควิชาภาษาไทย และนิสิตสาขาวิชาภาษาไทย อาทิ Su Su Tin, Aung Thu Htet, Aung Naing Wann, Thet Sun Mon จาก YUFL-University of Foreign Languages, Yangon ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับพม่า ณ ศูนย์พม่าศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ขอขอบคุณ อาจารย์สุภาวรรณ ฤากำลัง คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยนครพนม คณาจารย์ผู้สอนด้านไทยศึกษากับชาวต่างชาติ ผู้ดูแลนักศึกษาเวียดนาม และสัมภาษณ์นักศึกษาเวียดนามที่มาศึกษาที่มหาวิทยาลัยนครพนม รวมทั้งขอขอบคุณ Prof. Dr. Le Manh That, นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาและ Vice-President ของมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งเวียดนาม (Vietnam Buddhist University) และ Prof. Dr. Hoang Van Viet ผู้บริหารศูนย์ไทยศึกษา มหาวิทยาลัยมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ขอขอบคุณประธานนิสิตลาว วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ที่นำคณะนักวิจัยศึกษาสัมภาษณ์เก็บข้อมูลด้านวัฒนธรรมและศาสนายังสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในหลายพื้นที่ ได้แก่ วัดพระธาตุจอมเขามณีรัตน์ เมืองห้วยทราย สปป.ลาว วิทยาลัยสงฆ์วัดผาโอ วิทยาลัยสงฆ์วัดภูควาย และแหล่งการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมศาสนาในหลวงพระบาง รวมไปถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้บริหารคณะสงฆ์ในด้านวัฒนธรรมและศาสนา อาทิ สมเด็จพระสังฆราชเทพวงศ์ วัดอุณาโลม สมเด็จพระสังฆราชโนนแง็ต วัดปทุมวดี กรุงพนมเปญ และมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศกัมพูชา อาทิ มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาพระสีหนุราช มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาพระสีหมุนี จากการศึกษาเชิงพื้นที่ในประเทศกัมพูชา

ขอขอบคุณผู้บริหาร คณาจารย์และบุคลากรภายในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในฐานะผู้บริหารหลักสูตร คณาจารย์ผู้สอน และดูแลกิจกรรมอันเนื่องเกี่ยวกับนิสิตต่างชาติ อาทิ ผศ.ดร.ณัทธีร์ ศรีดี รองคณบดีคณะพุทธศาสตร์ ผศ.ดร.วีระกาญจน์ กนกกมเลศ คณะมนุษยศาสตร์ พระอาจารย์ฐิติวงศ์ อนุตโร อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์ พระมหาประยูร โชติวโร ผู้อำนวยการกองกิจการนิสิต รวมไปถึงนิสิตในกลุ่มสัญชาติ CLMV ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญภายในมหาวิทยาลัย อาทิ นิสิตสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ภายในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในแต่ละช่วงตลอดการดำเนินการวิจัย

ขอขอบคุณและเจริญพรขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มในการให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาและรูปแบบการจัดการเรียนรู้ อาทิ ผศ.ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร อาจารย์ธวัชชัย พรหมณะ นักวิชาการอิสระ ผู้ทรงคุณวุฒิด้าน

เวียดนาม อาจารย์สัญญา ชีวะประเสริฐ ผู้เชี่ยวชาญด้านลาว ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อาจารย์วรพจน์ วิเศษศิริ ผู้เชี่ยวชาญด้านพม่าศึกษา จากโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผศ.ดร.บัญญัติ สาลี ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเขมรศึกษา ศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมอาเซียน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อาจารย์กฤษณะ โชติสุทธิ์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาพม่าศึกษา ภาควิชาภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยนเรศวร และคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิในมหาวิทยาลัย อาทิ พระราชวรมุนี, รศ.ดร. รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต พระปลัดสรวิชญ์ อภิปญฺโญ, ผศ.ดร. หัวหน้าภาควิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ ดร.เกษม แสงนนท์ คณะครุศาสตร์ ที่ร่วมให้ข้อมูลทางด้านการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมและการออกแบบการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม

รวมทั้งภาคีหน่วยที่อนุเคราะห์ให้เราได้ทดลองใช้ชุดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมที่ได้จากผลการศึกษาวิจัยกับนิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คือ คณะครุศาสตร์ วิทยาเขตอุบลราชธานี (16 สิงหาคม 2561) วิทยาเขตนครศรีธรรมราช (30 สิงหาคม 2561) วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย (20 สิงหาคม 2561) วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทราวดี (วัดไร่ขิง) (12 กันยายน 2561) รวมไปถึงคณะและส่วนงานต่าง ๆ ที่อนุญาตให้นำนิสิตจากแต่ละคณะ อาทิ คณะครุศาสตร์ คณะพุทธศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และส่วนงานอื่นๆ อาทิ วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี วิทยาลัยสงฆ์ลำปาง วิทยาเขตเชียงใหม่ เป็นต้น ให้นำคณาจารย์และนิสิตไปศึกษาเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมที่ประเทศเวียดนามตามกรณีศึกษา ระหว่าง 13-16 กันยายน 2561 ในกิจกรรม International Workshop Vietnam and Thailand the Regional Cultural Dialogue, สถานที่ University of Social Sciences and Humanities, Vietnam National University, Ho Chi Minh City, Vietnam (USSH, VNU-HCM) และแหล่งการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมทางศาสนา และอื่นๆ ในประเทศเวียดนามอันเป็นกลุ่มทดลองและศึกษาผลตามกรณีศึกษา

ขอขอบพระคุณ และอนุโมทนากับคณาจารย์ในส่วนงานของมหาวิทยาลัยและเครือข่ายในฐานะผู้ร่วมวิจัย ประกอบด้วย ผศ.ดร.พิเชฐ ทั่งโต พระปลัดระพิน พุทธิสาโร, ผศ.ดร. คณะสังคมศาสตร์ ผู้ทำวิจัยเชิงพื้นที่ด้านวัฒนธรรมพม่า พระครูวิมลศิลปกิจ, ผศ.ดร. และ ผศ.ดร.ฤทธิชัย แกมนาค วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ผู้ทำวิจัยเชิงพื้นที่ด้านวัฒนธรรมลาว วิทยาเขตอุบลราชธานี พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล, ดร. ร้อยตรีกวีพล ศรีหะมงคล ผู้ทำวิจัยเชิงพื้นที่ด้านวัฒนธรรมกัมพูชา รวมทั้ง ดร.ลำพอง กลมกูล ศูนย์อาเซียนศึกษา มจร และ ผศ.ดร.จตุภูมิ เขตจัตุรัส คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ผู้ทำวิจัยเชิงพื้นที่ด้านวัฒนธรรมเวียดนาม ที่เป็นส่วนขับเคลื่อนสนับสนุนข้อมูลการวิจัยจนแล้วเสร็จ

ขอขอบคุณและอนุโมทนากับส่วนงานผู้สนับสนุนการวิจัยคือสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) รวมทั้งคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินงานวิจัยตามกรอบเวลาในแต่ละครั้ง พร้อมทั้งให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ตลอดช่วงเวลาของการทำวิจัย ได้แก่ ศ.ดร.กาญจนา เงารังษี รศ.ดร. ประยุทธ์ เฉลิมวงศ์ รศ.ดร.สมถวิล ธนะโสภณ รศ.ดร.เสรี ขัดแย้ม รศ.ดร.ครรชิต มาลัยวงศ์ และอาจารย์สุนันทา สมพงษ์ ในการแนะนำเกี่ยวกับงานวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และวิธีวิทยาการวิจัยตามกรอบของแหล่งทุนที่ให้กับคณะนักวิจัย จนกระทั่งส่งงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ด้วยความระลึกและขอขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้

พระราชวรเมธี, รศ.ดร.
หัวหน้าโครงการวิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ฌ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามวิจัย	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	5
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
1. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม	7
2. วัฒนธรรมทางศาสนาในกลุ่มประเทศ CLMV	14
3. รูปแบบการจัดการเรียนรู้	35
4. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน	39
5. หลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข	47
6. รูปแบบการปกครองที่แตกต่างในกลุ่มประเทศ CLMV	58
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	63
8. กรอบแนวคิดในการวิจัย	72
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	74
การออกแบบการวิจัย (Research Design)	74
ระยะที่ 1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เพื่อศึกษากรณีศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV	75
ระยะที่ 2 การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เพื่อพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV	77
ระยะที่ 3 การประเมินคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	78

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล..... 100
ตอนที่ 1 ผลการศึกษากรณีศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV..... 100
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เพื่อพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV..... 135
ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย..... 157
ตอนที่ 4 การประเมินคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้วยการตรวจสอบความตรงของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นและผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมระหว่างตัวแปรในโมเดล..... 177
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ..... 193
สรุปผลการวิจัย 194
อภิปรายผลการวิจัย..... 197
ข้อเสนอแนะ..... 202
รายการอ้างอิง..... 204
ภาคผนวก..... 211
ภาคผนวก ก ร่องรอยการเก็บรวบรวมข้อมูล ระยะที่ 1..... 212
ภาคผนวก ข ร่องรอยการเก็บรวบรวมข้อมูล ระยะที่ 2..... 228
ภาคผนวก ค ร่องรอยจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ..... 265
ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ..... 308
ภาคผนวก จ ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุเฉพาะในส่วนที่สำคัญ.. 334
ภาคผนวก ฉ หลักฐานการเผยแพร่ผลงานวิจัยและการนำผลงานไปใช้ประโยชน์..... -371
ภาคผนวก ช รายงานผลการจัดการความรู้ (KM) และคู่มือ KM..... 427
ประวัติคณะผู้วิจัย..... 484

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
3.1	จำนวนของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามขนาดโรงเรียน	81
3.2	โครงสร้างและน้ำหนักข้อคำถามของแบบสอบถาม	84
3.3	ผลการพิจารณาคุณภาพของแบบสอบถามเกี่ยวกับความสอดคล้องระหว่างคำถามรายข้อกับจุดประสงค์	85
3.4	ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามจำแนกตามตัวแปรแฝง (N = 30)	86
3.5	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรในองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน	88
3.6	ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน	89
3.7	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรในองค์ประกอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน	90
3.8	ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดองค์ประกอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน	91
3.9	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรในองค์ประกอบกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน	92
3.10	ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดองค์ประกอบกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน	93
3.11	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรในองค์ประกอบของกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม	94
3.12	ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดองค์ประกอบของกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม	95
3.13	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรในองค์ประกอบการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข	96
3.14	ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดองค์ประกอบการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข	97
4.1	แสดงความแตกต่างของวัฒนธรรมในกลุ่มประเทศ CLMV	113
4.2	องค์ความรู้เพื่อพัฒนานวัตกรรมทางวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV	157
4.3	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	179
4.4	ค่าสถิติเบื้องต้นของตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่แสดงอิทธิพลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (N = 570)	181
4.5	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	185

4.6 ค่าสถิติการวิเคราะห์แยกค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงและการวิเคราะห์อิทธิพล
ของโมเดลรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV
สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย..... 189

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	สภาบริหารของคณะสงฆ์เมียนมาร์	59
2.2	สภาบริหารของคณะสงฆ์ลาว	60
2.3	สภาบริหารของคณะสงฆ์เวียดนาม	61
2.4	สภาบริหารของคณะสมเด็จพระสังฆนายกของประเทศกัมพูชา	62
2.5	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	73
3.1	ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	75
3.2	ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน.....	89
3.3	ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลองค์ประกอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน.....	91
3.4	ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน..	93
3.5	ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลองค์ประกอบของกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม.....	95
3.6	ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข.....	98
4.1	ลักษณะร่วมของพระสงฆ์และศาสนสถานของไทยและกัมพูชา.....	102
4.2	เขตพื้นที่แขวงบ่อแก้ว ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (พื้นที่การศึกษาภาคสนาม).....	104
4.3	ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของนิสิตเมียนมาร์ที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.....	105
4.4	สถิตินิสิตที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ช่วงเวลา 10 ปี มีจำนวนนิสิตเมียนมาร์ จำนวน 3,585 รูป/คน ในระดับปริญญาตรี–เอก.....	106
4.5	กิจกรรมนิสิตสัมพันธ์ภายใต้ความเป็นชาติพันธุ์เมียนมาร์ที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.....	107
4.6	พิธีปวารณาออกพรรษา (The end of Buddhist Lent day's Ceremony) ของนิสิตของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งในส่วนของของพระพุทธศาสนานิกายมหายานและเถรวาท ส่วนใหญ่เป็นนิสิตเมียนมาร์.....	108
4.7	พิธีแห่กฐินของเมียนมาร์ที่มาตั้งถิ่นฐานประกอบอาชีพในประเทศไทย ได้นำกฐินมาทอดให้กับพระนิสิตเมียนมาร์ที่มาศึกษาที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	110
4.8	สภาพการจราจรในเขตเมืองของเวียดนาม.....	111
4.9	วัฒนธรรมเกี่ยวกับการแต่งกายและการรับประทานอาหาร.....	112
4.10	วิถีการอยู่ร่วมกันของพระเวียดนามที่มีนิกายแตกต่างกัน.....	113
4.11	แบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต) ของนิสิตอาเซียน.....	116
4.12	นิสิตในหลักสูตรภาษาอังกฤษ สัญชาติเวียดนาม สอนภาษาไทยให้แก่นิสิตภิกษุณีฝ่ายมหายานเวียดนาม และนิสิตหญิงชาติพันธุ์เขมรจากเวียดนาม.....	118

4.13 นิสิตเวียดนาม ภิกษุณีชาวเวียดนาม กับภิกษุชาวเขมรในเวียดนามที่ใช้ภาษาเวียดนามในการสื่อสารระหว่างกัน แต่ต่าง “ชาติพันธุ์” 118

4.14 วัฒนธรรมสาธิต ประเพณีลอยกระทง ลอยโคมนานาชาติที่นิสิตชาวเวียดนามและพระนานาชาติได้ร่วมกันจุดโคมประทีป ที่เป็นการเรียนรู้และประสบการณ์ของการลอยกระทงในประเทศไทย และที่มหาวิทยาลัยจัดขึ้น..... 120

4.15 หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (มารยาทชาวพุทธ) ของนิสิตอาเซียน..... 121

4.16 วัตรปฏิบัติ การแสดงออกผ่านการ นั่งกระโหย่ง/การนั่งพับเพียบ การห่มผ้าห่มดอง ห่มเฉวียงบ่า การห่มพาด การแสดงออกต่อศาสนสถาน และความเชื่อมีผลต่อการเรียนรู้และปรับตัว..... 122

4.17 วัตรปฏิบัติ การแสดงออกผ่านการ ยืน เดิน นั่ง นอน การห่มผ้า การต่างกาย การแสดงออกต่อศาสนสถาน และความเชื่อมีผลต่อการเรียนรู้และปรับตัว..... 122

4.18 วิถีศาสนาสาธิต วัตรปฏิบัติ การฉันภัตตาหาร รูปแบบอาหาร การนั่ง การห่มผ้า การแสดงออกต่อศาสนสถาน และความเชื่อมีผลต่อการเรียนรู้และปรับตัวในวิถีวัฒนธรรมร่วมกันของนิสิต..... 124

4.19 การนับถือนิกายทางพุทธศาสนา (วัตรปฏิบัติที่แตกต่างกัน) ของนิสิตอาเซียน..... 125

4.20 การจัดการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมจากผู้สอนนิสิตอาเซียน..... 128

4.21 แนวทางการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV..... 129

4.22 แนวทางการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมกัมพูชาสำหรับนิสิต มจร..... 130

4.23 แนวทางการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมลาวสำหรับนิสิต มจร..... 131

4.24 แนวทางการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมเมียนมาร์สำหรับนิสิต มจร..... 132

4.25 แนวทางการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมเวียดนามสำหรับนิสิต มจร..... 133

4.26 นิสิตในกลุ่มประเทศ CLMV ที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยร่วมปฏิบัติธรรมประจำปี..... 134

4.27 ชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV..... 151

4.28 คณะนักวิจัยกับการวิจัยภาคสนามกับแนวทางการวิจัยเรียนรู้เชิงพื้นที่เพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม..... 152

4.29 พหุวัฒนธรรมที่หลากหลายในพม่าและนิสิตนานาชาติภายในมหาวิทยาลัยสงฆ์เพื่อรองรับการปรับตัวภายใต้ความแตกต่างทางวัฒนธรรม..... 154

4.30 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ฉบับทดลองใช้)..... 156

4.31 นิสิตตระหนักและเห็นความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมในกลุ่มประเทศ CLMV..... 167

4.32 ผลการสะท้อนคิดจากประสบการณ์ในการศึกษาเชิงพื้นที่ประเทศอาเซียน กรณีศึกษาสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม..... 171

4.33 สรุปผลการบันทึกภาคสนามของนิสิตเกี่ยวกับการเรียนรู้วัฒนธรรมเวียดนาม..... 175

4.34 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ฉบับประเมินคุณภาพ)..... 176
4.35 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย..... 190
4.36 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Cross Cultural Learning Model)..... 192

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้รับการรับรองสถานะให้เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 และมหาวิทยาลัยได้ดำเนินการพัฒนาทั้งในเชิงกายภาพ (Hardware) และเชิงคุณภาพ (Software) อีกทั้งเตรียมคนเพื่อรองรับการพัฒนามหาวิทยาลัยเข้าสู่การเป็นศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนาทั้งในระดับชาติและนานาชาติอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีเป้าหมายหลักด้านการจัดการศึกษาของประเทศที่สอดคล้องกับจุดประสงค์หลักข้อที่ 5 ของประชาคมอาเซียน คือ การจัดการศึกษาเพื่อให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในรูปของการฝึกอบรมและการวิจัย และส่งเสริมการศึกษาด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจที่ดีระหว่างประชาชนประเทศต่าง ๆ โดยการแลกเปลี่ยนทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับเสาหลักที่ 3 ที่เกี่ยวกับประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนที่ได้กำหนดจุดมุ่งหมายในการก่อตั้งประชาคมอาเซียน คือ การสร้างความเป็นเอกภาพในภูมิภาคความร่วมมือ การแบ่งปัน และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (ประดาป พิบูลสงคราม, 2554; สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผลกรุงเทพมหานคร, 2556) โดยผู้สอนควรสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนิสิตด้วยการเน้นกิจกรรมที่มีความหลากหลายและครอบคลุม 5 หมวด ได้แก่ 1) การพัฒนาด้านพุทธิพิสัย 2) การพัฒนาด้านจิตพิสัย 3) การพัฒนาด้านทักษะพิสัย 4) การพัฒนาทักษะกระบวนการ และ 5) เน้นการบูรณาการ ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นสากล (ทิศนา แขมมณี, 2550 อ้างถึงใน กองบรรณาธิการ, 2554)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยแห่งคณะสงฆ์ไทยที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการจัดการศึกษาและพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมให้กับพุทธศาสนิกชนและเยาวชนทั้งชาวไทยและต่างชาติตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย 5 ด้าน เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน โดยการผลิต บัณฑิตและการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพและมาตรฐาน การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา องค์ความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพการวิจัยพระพุทธศาสนานานาชาติ การบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาแก่ชุมชนและสังคมระดับชาติและนานาชาติ การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและ ศิลปวัฒนธรรม และการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล เป็นสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐที่มีนิสิตจากประเทศเพื่อนบ้าน อาทิ กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ เวียดนาม ให้ความสนใจเข้ารับการศึกษาจำนวนมากที่สุด ในจำนวนทั้ง 4 ประเทศนี้ รวมทั้งสิ้น 1,303 รูป/คน ในจำนวนนิสิตเหล่านี้ เมื่อรวมจากยอดทั้งหมด 15 ประเทศ จัดเป็นอันดับหนึ่งของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย จำนวนนิสิตรวมกว่า 1,448 รูป/คน (หัฏฐกรณ์ แก่นท้าว, 2557; สำนักงานทะเบียนและวัดผล, 2559) โดยส่วนใหญ่นิสิตที่มาจากต่างประเทศจะพักที่หอพักของมหาวิทยาลัย นิสิตจึงได้มีโอกาสในการทำกิจกรรมร่วมกันทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน การสื่อการและการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันจึงเกิดขึ้นตลอดเวลา ทั้งในด้านความแตกต่างทางวัฒนธรรมและวิถีปฏิบัติทางศาสนาของนิสิตจากประเทศเพื่อนบ้าน ที่มีวิถีปฏิบัติบางประการเกี่ยวกับวัฒนธรรมทาง

ศาสนาและวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดความขัดกันในวัตรปฏิบัติ อาทิว่าด้วยเรื่องวัฒนธรรมทางศาสนา การดำเนินชีวิต ความแตกต่างในนิกายทางศาสนา ทัศนคติทางการเมืองและการแสดงออก รวมทั้งวัตรปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ซึ่งแม้แต่นิสิตชาวต่างชาติก็เห็นสอดคล้องกับแนวคิดว่าด้วยเรื่องพระธรรมวินัย ภาษาในการสื่อสารเพื่อความเข้าใจซึ่งกันและกัน และการแสดงออกต่อความรับผิดชอบในความเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ (พระพุทธศาสนา) ในบุคลิกภาพและท่าทีที่แตกต่างกัน (สมหมาย ศรีโย, 2548; Mae Chee Huynh Kim Lan, 2010; พระมหาไพรสณฑ์ โข่ตัะ และคณะ, 2554; เมธาพันธ์ โพธิธีรโรจน์, 2557; Ashin Pannasiri, 2014) อันมีผลต่อความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ในประชาคมที่มีการอาศัยอยู่ร่วมกันของนิสิตที่มีความแตกต่างทั้งทางด้านเชื้อชาติ ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี ในรั้วมหาวิทยาลัยเดียวกัน การทำกิจกรรมที่ได้รับความร่วมมือจากนิสิตการอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสงบและสันติ เป็นสิ่งที่คณาจารย์และหน่วยงานที่ดูแลนิสิตย่อมปรารถนาให้เกิดขึ้น ซึ่งจะส่งเสริมให้เกิดสังคมที่ร่วมมือกันเรียนรู้ และทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสร้างสรรค์และเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ไม่แบ่งเป็นกลุ่มๆ ตามชาติพันธุ์หรือประเทศของตน เมื่อความเข้าใจเกิดขึ้น ความเป็นอยู่และการประสานร่วมมือกันในการทำกิจกรรมของมหาวิทยาลัยย่อมดำเนินไปได้โดยง่าย ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนซึ่งเป็นไปตามเป้าหมายของมหาวิทยาลัยที่เน้นการจัดการศึกษาเพื่อให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในรูปของการฝึกอบรมและการวิจัย และส่งเสริมการศึกษาด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจที่ดีระหว่างประชาชนประเทศต่าง ๆ โดยการแลกเปลี่ยนทางการศึกษา ภาษาและวัฒนธรรม และเชื่อมโยงกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ที่มุ่งเน้นการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพในภูมิภาค ส่งเสริมความร่วมมือ เกิดสังคมแห่งการแบ่งปัน และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สามัคคีกันเพื่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองในประชาคมอาเซียน

จากสภาพการอยู่ร่วมกันของนิสิตที่แตกต่างกันในด้านวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตในมิติทางศาสนาของการอยู่ร่วมกัน รวมทั้งนิกายทางศาสนา (Mae Chee Huynh Kim Lan, 2010) ของนิสิตภายในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และจากความคาดหวังเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยและของประชาคมอาเซียน ยังปรากฏให้เห็นภาพของการจัดการศึกษาหรือการอยู่อาศัยและทำกิจกรรมร่วมกันแบบแยกกันอยู่ แยกกันทำกิจกรรม ทั้งในและนอกชั้นเรียน ครูผู้สอนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลนิสิต ควรแสวงหาแนวทางหรือรูปแบบการจัดกิจกรรมที่เป็นตัวกลางในการประสานให้เกิดความร่วมมือกันในการทำกิจกรรมของนิสิตชาวไทยและชาวต่างชาติ นอกจากนี้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของคณาจารย์ในชั้นเรียนที่ผ่านมายังขาดการทำกิจกรรมที่หลากหลาย ขาดการมีส่วนร่วมของนิสิตในการเรียนรู้ร่วมกัน อย่างไรก็ตามปัจจัยพื้นฐานที่จะนำไปสู่ความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างนิสิตชาวไทยและนิสิตต่างชาติ คือความเข้าใจในวัฒนธรรมของกันและกันเป็นเบื้องต้น โดยเฉพาะนิสิตชาวไทยที่เป็นเจ้าของประเทศควรมีความเข้าใจในความแตกต่างในวัฒนธรรมทางศาสนาของนิสิตชาวต่างชาติ อันจะนำไปสู่การอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) อันนำไปสู่การพัฒนายุทธศาสตร์ชาติ ร่วมกับแผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ระยะที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) ที่ส่งเสริมให้ “รักษาความแตกต่างทางวัฒนธรรมและการอยู่ร่วมกันในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก” (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555)

เหตุนั้นเมื่อใดก็ตามที่นิสิตสามารถอยู่ร่วมกันได้ภายในสังคมที่เป็นพหุวัฒนธรรม ย่อมส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนและประสานความร่วมมือในด้านต่างๆ ได้ง่ายยิ่งขึ้น

ดังนั้น มหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องแสวงหาแนวทางหรือวิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมให้กับนิสิตชาวไทยที่เป็นเจ้าบ้านเพื่อให้มีความเข้าใจในวัฒนธรรมของนิสิตที่มาจากประเทศอาเซียน เพื่อให้เกิดการปรับตัวในการดำเนินชีวิตและสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมที่แตกต่างกันเพื่อหลีกเลี่ยงอุปสรรคในการอยู่ร่วมกันที่อาจจะเกิดขึ้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงของการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนซึ่งจำเป็นจะต้องอยู่ร่วมกันภายใต้ความเป็นสังคมเดียวกันที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อ ดังนั้น รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ของนิสิตชาวไทยเพื่อเข้าใจในวัฒนธรรมของนิสิตชาวต่างชาติที่มาจากประเทศอาเซียน จึงจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมให้กับผู้เรียน ซึ่งปัจจุบันยังไม่ปรากฏกลไก องค์ความรู้ แนวปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน จึงเป็นประเด็นที่คณะผู้วิจัยสนใจศึกษาเพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมของประเทศที่อยู่ใกล้เคียงประเทศไทย และหาแนวทางหรือวิธีการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอื่นในประชาคมอาเซียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำถามวิจัย

1. ในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนของนิสิตในกลุ่มประเทศ CLMV จากกรณีศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดี มีลักษณะเป็นอย่างไร

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV ที่เหมาะสมสำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่พัฒนาขึ้น มีลักษณะอย่างไร

3. คุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่พัฒนาขึ้น มีคุณภาพเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV จากกรณีศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดี

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3. เพื่อประเมินคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการออกแบบการวิจัยโดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ (A Multiphase Mixed Methods Design) ซึ่งในระยะที่ 1 ใช้การศึกษาภาคสนาม (Field study) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เพื่อศึกษากรณีศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV ระยะที่ 2 การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เพื่อพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV และระยะที่ 3

การประเมินคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แบ่งเป็นขั้นที่ 1 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และขั้นที่ 2 การตรวจสอบความตรงของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนที่พัฒนาขึ้น มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่สนใจศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ มีดังต่อไปนี้

1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ประกอบด้วย 1) คู่มือการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน 2) วัตถุประสงค์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ 3) เนื้อหาเรื่องวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV 4) วิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน 5) แนวทางการสร้างนวัตกรรมวัฒนธรรมอาเซียนของนิสิต มจร และ 6) วิธีการประเมินผลตามสภาพจริง

2) กระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนของนิสิต ประกอบด้วย 1) เปิดใจรับวัฒนธรรมใหม่ 2) เตรียมใจเรียนรู้สิ่งที่แตกต่าง 3) ปรับอารมณ์ให้เข้ากับสถานการณ์ 4) เข้าใจพฤติกรรมของนิสิตชาติอื่น และ 5) ปรับกระบวนทัศน์ในเรื่องวัฒนธรรม

3) ผลการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนของนิสิต ประกอบด้วย (1) ความรู้วัฒนธรรมทางศาสนาของกลุ่มประเทศ CLMV (2) เข้าใจความเหมือนและความต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มประเทศ CLMV และ (3) สร้างนวัตกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางศาสนา

4) การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน โดยเน้นวัฒนธรรมทางศาสนาในกลุ่มประเทศ CLMV ที่ประกอบด้วย 1) แบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต) 2) หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (มารยาทชาวพุทธ) 3) การนับถือนิกายทางพระพุทธศาสนา (วัตรปฏิบัติที่แตกต่างกัน)

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ประกอบด้วย 1) แนวคิดเรื่องวัฒนธรรม 2) วัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV 3) วัฒนธรรมทางศาสนา 4) การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม 5) การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน และ 6) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม

ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมายและประชากร

กลุ่มเป้าหมายและประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

กลุ่มเป้าหมายในระยะที่ 1 แบ่งเป็น กลุ่มที่ 1 นิสิตระดับปริญญาตรีจากประเทศกัมพูชา สปป.ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม ที่ลงทะเบียนเรียนที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 20 รูป/คน กลุ่มที่ 2 คือ บุคลากรที่สอนในมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศกัมพูชา สปป.ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม จำนวน 12 รูป/คน โดยที่ทั้ง 2 กลุ่มได้จากการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling)

กลุ่มเป้าหมายในระยะที่ 2 คือ อาจารย์มหาวิทยาลัยที่มาจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนกลาง วิทยาเขตอุบลราชธานี และวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย และนักวิชาการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมและการจัดการเรียนรู้ในประชาคมอาเซียน โดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 12 - 15 รูป/คน

ประชากรที่ศึกษาในระยะที่ 3 คือ นิสิตชาวไทยที่ลงทะเบียนเรียนในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนกลาง วิทยาเขตอุบลราชธานี วิทยาเขตนครศรีธรรมราช วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี และวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย นิสิตระดับปริญญาตรี ประจำปีการศึกษา 2561 เหตุผลเนื่องจากเป็นกลุ่มของนิสิตชาวไทยที่ลงทะเบียนเรียนร่วมกันกับนิสิตในกลุ่มประเทศ CLMV มากที่สุด

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยทั้งหมด 1 ปี โดยกำหนดระยะเวลาจำแนกตามกิจกรรมหลักของการดำเนินโครงการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Cross Cultural Learning Model) หมายถึง แผนงานหรือรูปแบบที่ออกแบบมาเพื่อใช้จัดการเรียนรู้ในลักษณะที่ผู้เรียนและผู้สอนเผชิญหน้ากัน (Face-to-face teaching) ในห้องเรียนหรือในการจัดการเรียนรู้เสริมความรู้และเป็นรูปแบบที่ใช้ในการจัดทำสื่อการจัดการเรียนรู้ซึ่งรวมถึงหนังสือ ฟลม วิดีทัศน์และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่างๆ รวมทั้งกำหนดการจัดการเรียนรู้ระยะยาว โดยที่แต่ละรูปแบบการจัดการเรียนรู้จะให้แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จตามจุดประสงค์ด้านต่างๆ ที่กำหนดไว้ สำหรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนนี้ เป็นรูปแบบที่กำหนดองค์ประกอบที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับนิสิตเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางศาสนาในกลุ่มประเทศ CLMV โดยมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (Peaceful Coexistence) 2) เนื้อหาเรื่องวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV (Content) 3) วิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน (Research-based education) 4) เน้นให้นิสิตสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมอาเซียน (Innovation) 5) การประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment) และ 6) สื่อประกอบการเรียนรู้ คือ คู่มือการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน

กระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Cross Cultural Learning Process) หมายถึง กระบวนการในการทำความเข้าใจในความแตกต่างของวัฒนธรรมความหลายหลายของวัฒนธรรมของประเทศในกลุ่มอาเซียนอันเป็นเหตุให้ต้องเรียนรู้วัฒนธรรมของกันและกันโดยไม่ปิดกั้นที่จะยอมรับเอาวัฒนธรรมที่ดีๆ จากท้องถิ่นอื่นใช้ โดยที่ผู้เรียนให้มีความสามารถในการเตรียมความพร้อมทางวัฒนธรรมมีเมื่อได้มีโอกาสในการเรียนรู้วัฒนธรรมใหม่ในสังคมที่แตกต่าง 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย เปิดใจรับวัฒนธรรมใหม่ เตรียมใจเรียนรู้สิ่งที่แตกต่าง ปรับอารมณ์ให้เข้ากับสถานการณ์ เข้าใจพฤติกรรมของกลุ่มชน และปรับกระบวนทัศน์ในเรื่องวัฒนธรรม สำหรับการวิจัยครั้งนี้เป็นการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมในกลุ่มประเทศ CLMV ได้แก่ ประเทศกัมพูชา สปป.ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมทางศาสนาของนิสิตชาวไทยในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จากส่วนกลาง (วังน้อย) วิทยาเขตอุบลราชธานี วิทยาเขตนครศรีธรรมราช วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี และวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย โดยเน้นการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐานเพื่อให้นิสิตได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างเป็นระบบ และเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมอาเซียนได้ด้วยการปรับตัวให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในประชาคม

อาเซียนได้อย่างเข้าใจเมื่อต้องดำรงชีวิตหรือทำกิจกรรมร่วมกับประชาชนในประเทศอาเซียนที่มาจากพื้นฐานวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

ผลการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Cross Cultural Learning Outcome) หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้การจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน ซึ่งประกอบด้วย ความรู้วัฒนธรรมทางศาสนาของกลุ่มประเทศ CLMV ความเข้าใจความเหมือนและความต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มประเทศ CLMV และผลงานการสร้างนวัตกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางศาสนา

วัฒนธรรมทางศาสนา (Religious Culture) หมายถึง วัฒนธรรมวิถีปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาของนิสิตชาวต่างชาติจากประเทศกัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม ซึ่งมีวิถีปฏิบัติบางประการเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางศาสนา วิถีชีวิต มีความแตกต่างกัน ทำให้เกิดความขัดกันในวัตรปฏิบัติ อาทิว่าด้วยเรื่องวัฒนธรรมทางศาสนา การดำเนินชีวิต ความแตกต่างในนิกายของพระพุทธศาสนา ทัศนคติทางการเมืองและการแสดงออก อันมีผลต่อความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันของนิสิตที่แตกต่างกันในด้านวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตในมิติทางศาสนาของการอยู่ร่วมกันในประชาคมนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กลุ่มประเทศ CLMV (CLMV Countries) หมายถึง ประเทศที่มีเขตแดนติดกับประเทศไทยหรือใกล้เคียง โดยตั้งอยู่ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (Greater Mekong Subregion) และมีประชากรของประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนา ได้แก่ ประเทศกัมพูชา สปป.ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม และเป็นประเทศที่มีจำนวนนิสิตที่สนใจมาลงทะเบียนเรียนที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยอย่างต่อเนื่อง และมีจำนวนของนิสิตที่ลงทะเบียนในปีการศึกษา 2559 สูงสุดใน 4 อันดับแรก (สำนักงานทะเบียนและวัดผล, 2559)

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ได้ตำราการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนและรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน จากการศึกษากรณีศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV

2. ทำให้ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV ที่เหมาะสมสำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษาอื่นๆ ทั่วประเทศที่มีความสนใจในการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมโดยใช้วิจัยเป็นฐาน

3. ทำให้ได้นวัตกรรมทางวัฒนธรรมที่เป็นผลลัพธ์มาจากการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนกับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นผลการเรียนรู้เชิงประจักษ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV จากกรณีศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และเพื่อประเมินคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คณะผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและแบ่งเนื้อหาในการนำเสนอเป็น 6 ประเด็น ประกอบด้วย 1) แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม 2) วัฒนธรรมทางศาสนาในกลุ่มประเทศ CLMV 3) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4) แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน 5) หลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข 6) รูปแบบการปกครองที่แตกต่างในกลุ่มประเทศ CLMV 7) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ 8) กรอบแนวคิดในการวิจัย แสดงรายละเอียดของแต่ละประเด็นได้ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม

1.1 ความหมายของวัฒนธรรม

คำว่า วัฒนธรรม มาจากภาษาอังกฤษว่า Culture ซึ่งคำเดิมในภาษาละตินคือ Cultura มีความหมายหลายอย่าง เช่น การเพาะปลูก การปลูกฝัง การปลูกพืช การทำให้ดีกว่าเดิมโดยการอบรมหรือฝึกหัด ความหมายตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2552 คำว่า วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งทำความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ ดังนั้น สิ่งใดก็ตามหากมีการเจริญขึ้นด้วยการศึกษาอบรมจะอยู่ในขอบข่ายความหมายของคำว่าวัฒนธรรมได้ทั้งสิ้น พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2549: 16525) ทรงบัญญัติไว้ โดยมาจากการรวมกันสองคำ คือ วฒน มาจาก วุฒน ในภาษาบาลี หมายถึง ความเจริญงอกงาม ธรรม มาจาก ธรุม ในภาษาสันสกฤต หมายถึง สภาพที่เป็นอยู่จริง ดังนั้น วัฒนธรรม หมายถึง สภาพที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม หรือความมีระเบียบวินัย นิยามของคำว่า วัฒนธรรมนั้น ยังมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้คำจำกัดความไว้ แต่กล่าวโดยสรุปแล้ว ความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่า “วัฒนธรรม” เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นและเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละสังคมในการดำเนินชีวิตของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่แสดงออกถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียว ความก้าวหน้าคนส่วนใหญ่ยอมรับว่าเป็นสิ่งดีงาม โดยสร้างเป็นกฎเกณฑ์แบบแผน เพื่อนำไปปฏิบัติให้เป็นไปตามรูปแบบเดียวกัน ถือเป็น "มรดกแห่งสังคม" เพราะวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์ได้รับมาจากบรรพบุรุษหรือถ่ายทอดให้แก่อนุชนรุ่นหลัง จนเป็นวิถีของสังคม

วัฒนธรรมมีลักษณะสำคัญซึ่งอาจแยกกล่าวได้ ดังนี้

1. วัฒนธรรมเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ (Learned Behavior) วัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่ติดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิด และไม่ใช่สิ่งที่อาจถ่ายทอดทางพันธุกรรมได้ เช่น กริยาท่าทาง การพูด การเขียน การแต่งกาย มารยาทต่าง เป็นต้น พฤติกรรมเหล่านี้ต้องอาศัยการเรียนรู้เท่านั้นจึงจะทำได้

การที่มนุษย์สามารถเรียนรู้วัฒนธรรมได้ ก็เพราะมนุษย์สามารถติดต่อทำความเข้าใจกัน โดยใช้สัญลักษณ์ที่สำคัญที่สุดคือ ภาษา ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนแต่ถ้ามนุษย์ถูกแยกออกจากเพื่อนมนุษย์อื่น และไม่ได้รับการสั่งสอนก็ไม่อาจทำสิ่งต่าง ๆ ได้ ดังนั้น การที่เด็กขาดลักษณะของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ก็เพราะว่าไม่ได้เรียนรู้วัฒนธรรม วัฒนธรรมจึงเป็นพฤติกรรมที่ต้องเรียนรู้

2. วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิต (Way of Life) ในทางสังคมศาสตร์ กล่าว วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม เพราะวัฒนธรรมเป็นสิ่งกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นแบบแผนการดำเนินชีวิต เป็นตัวกำหนดรูปแบบที่จดจำสืบต่อกันมา ทั้งด้านครอบครัว เศรษฐกิจ การปกครอง การกิน การเขียน การทำงาน ล้วนเป็นเรื่องของวัฒนธรรมที่เป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ทั้งสิ้น ซึ่งเป็นแบบแผนกันไปในแต่ละชาติ เช่น วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมจีนหรือวัฒนธรรมตะวันตก เป็นต้น

3. วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคม (Social Heritage) วัฒนธรรมของมนุษย์นั้นสามารถถ่ายทอดสื่อสารต่อกันได้ ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้สิ่งที่มีอยู่แล้ว เช่น ภาษาพูด ภาษาเขียน หรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ ช่วยให้มนุษย์สื่อสารและเข้าใจกันได้

4. วัฒนธรรมเป็นลักษณะที่เหนืออินทรีย์ (The Superorganic) หมายถึงวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงไป เป็นสิ่งไม่คงที่นั้นคือ การเปลี่ยนแปลงที่ไม่เกี่ยวพันกับกระบวนการทางพันธุกรรมหรือไม่เกี่ยวข้องกับร่างกายนั่นเอง มนุษย์ชาติทั้งมวล สามารถได้รับประโยชน์ จากสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ สภาพแวดล้อมที่สะดวกรวดเร็วขึ้นผลที่ตามมาคือมีการสร้างท่าอากาศยาน ถนนหนทาง เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ผลต่อสังคมในด้านอื่นๆ มากมาย

วัฒนธรรมที่กล่าวมานี้ จะมีลักษณะของการเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้ จากแบบแผนการดำเนินชีวิต ซึ่งสังคมแรกที่เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้คือ ครอบครัว วัฒนธรรมใดที่สังคมยอมรับว่าดีก็จะถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลังกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ วัฒนธรรมยังมีลักษณะเป็นการแสดงออกในรูปของความคิดการปฏิบัติโดยสมาชิกรับรู้ร่วมกันและประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสมกับสังคมของตน อย่างไรก็ตามวัฒนธรรมมิใช่เป็นของผู้ใดโดยเฉพาะ แต่เป็นของส่วนรวมจากการที่มนุษย์อยู่ร่วมกัน สร้างรูปแบบในการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคม ดังนั้น วัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับและถือปฏิบัติร่วมกัน ไม่ใช้เป็นของสมาชิกในสังคมคนใดคนหนึ่งที่ยอมรับและถือปฏิบัติเท่านั้น

1.2 การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม

กลุ่มคนที่มีโอกาสประสบพบเจอวัฒนธรรมที่แตกต่างมีความจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมในการปรับตัวข้ามวัฒนธรรม ซึ่งมี 8 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) นักท่องเที่ยวข้ามประเทศ (tourists) 2) นักศึกษาระหว่างประเทศ (international students) 3) ผู้ที่ไปอยู่ชั่วคราวด้วยเหตุผลทางธุรกิจ (business sojourners) 4) คู่สมรสที่สมรสกับชาวต่างชาติและเด็ก (spouses and children) 5) ผู้อพยพเพื่อไปตั้งรกราก (immigrants) 6) ผู้ลี้ภัยข้ามประเทศ (refugees) 7) เจ้าของธุรกิจที่ต้องย้ายธุรกิจ (business expatriate) และ 8) นักธุรกิจระหว่างประเทศ (international business man) ดังนั้น หากบุคคลทั้ง 8 กลุ่มนี้ มีการเตรียมความพร้อมทางวัฒนธรรมก่อน ที่จะไปประสบพบเจอกับวัฒนธรรมที่แตกต่าง จะสามารถลดโอกาสของการเกิดขึ้นของความ สะเทือนใจทางวัฒนธรรม (culture shock) ได้ในระดับหนึ่ง ดังที่ Oberg (1960) กล่าวว่า การเตรียมความพร้อม ทางวัฒนธรรม มี 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ควรมีการจัดหมวดหมู่ผู้ที่จะต้องไปพบเจอ วัฒนธรรมใหม่ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และสถานการณ์ เช่น การแบ่งนักท่องเที่ยวเป็นกลุ่ม ๆ ได้แก่ กลุ่มที่รับวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ดีอาจจะพาไปรับประทาน อาหารพื้นเมือง กลุ่มที่รับไม่ได้อาจจะพาไปร้านอาหารสากลที่โรงแรม เป็นต้น

2. ตรวจวัดระดับความสะเทือนใจทางวัฒนธรรม ด้วยการวิเคราะห์จากลำดับความสำคัญ (ABC analysis) ซึ่งเป็นวิธีวิเคราะห์ลำดับมากน้อยหรือก่อนหลัง โดย พิจารณาจากระดับการยอมรับได้ของแต่ละบุคคล เช่น คนไทยจะสะเทือนใจมากกับการรับประทานสุนัข ดังนั้นการพานักท่องเที่ยวไทยกลุ่มนี้ไปประเทศเวียดนาม จึงไม่ควรพาไปรับรู้หรือเยี่ยมเยียนสถานที่ดังกล่าว

3. การเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์ (affective) เช่น การให้การสนับสนุนเป็นกำลังใจจากคนรอบข้าง การตรวจสอบสถานะทางจิตวิทยาก่อนออกเดินทาง เตรียมกระบวนการบำบัดลดความสะเทือนใจที่อาจจะเกิดขึ้นหลังจากสิ้นสุดการเดินทาง เช่น หากนักท่องเที่ยว ไปเจอสถานการณ์ที่บีบคั้นอารมณ์และความรู้สึก จนกลายเป็นความสะเทือนใจทางวัฒนธรรม จะเป็นประสบการณ์ที่ไม่น่าประทับใจนัก ดังนั้นต้องมีการเตรียมความพร้อมและแนวทางแก้ไข

4. เข้าใจพฤติกรรม (behavioural) เป็นขั้นตอน การเตรียมความพร้อมและเรียนรู้พฤติกรรมของกลุ่มชน ที่จะต้องไปพบเจอในวัฒนธรรมอื่น ๆ เช่น ภาษากาย ที่แตกต่าง พฤติกรรมที่แตกต่าง ซึ่งต้องทำความเข้าใจ เช่น อาจจะมีการเรียนรู้ผ่านการอบรมก่อนการเดินทาง เป็นต้น

5. ปรับกระบวนทัศน์ขององค์ความรู้ด้านอัตลักษณ์ทางสังคม (cognitive: social identity) ผู้ที่ ต้องไปอาศัยอยู่ในวัฒนธรรมที่แตกต่างต้องมีการปรับ กระบวนทัศน์ในเรื่องวัฒนธรรม ความแตกต่างทางด้านแนวคิดทางวัฒนธรรม ความแตกต่างของกลุ่มชน ทั้งในและนอกกลุ่มทางวัฒนธรรม เป็นต้น

ผลที่อาจจะเกิดขึ้นหลังจากการประสบ พบเจอกับวัฒนธรรมที่แตกต่าง การที่ต้องประสบพบเจอกับวัฒนธรรมใหม่ที่ แตกต่างของกลุ่มคนทั้ง 8 กลุ่มที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ผลหรือความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นเมื่อได้สัมผัสกับวัฒนธรรมใหม่มี 4 แบบ ดังนี้ 1) เกิดการย่อยและดูดซับทางวัฒนธรรม (assimilation) คือ เมื่อเจอกับวัฒนธรรมใหม่ก็จะปฏิเสธและละทิ้งวัฒนธรรมเดิมที่ตนมี และพยายามปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมใหม่ที่จะต้องอาศัยอยู่ โดยจะเปลี่ยนแปลงอย่างสมบูรณ์ให้เข้ากับบรรทัดฐาน ทางสังคม คุณค่า ตลอดจนปรับพฤติกรรมให้เข้ากับวัฒนธรรมใหม่ 2) เกิดการแยกตัวออก (separation) คือ เมื่อเจอกับวัฒนธรรมใหม่จะปฏิเสธวัฒนธรรมใหม่โดยสิ้นเชิง เพราะรู้สึกว่าวัฒนธรรมเดิมของตนเองมีความเข้มแข็ง โดดเด่น ภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเองและอาจจะนำไปสู่การเหยียดหยามชนชาติ ทำให้นำไปสู่พฤติกรรมการแยกตัวออกมา 3) เท่าเทียมกัน (marginalization) คือ เมื่อเจอวัฒนธรรมใหม่จะรู้สึกว่าวัฒนธรรมทั้งสองใกล้เคียงกันหรือเกือบจะเหมือนกัน (วัฒนธรรมเดิมที่ตนจากมาและวัฒนธรรมใหม่) ทั้งที่สองวัฒนธรรมก็ไม่เหมือนกันเสียทีเดียว กลับรู้สึกว่าสามารถอยู่และรับได้ ถึงอย่างไรก็รู้สึกว่าไม่สุขสบายเหมือนอยู่บ้านแต่ก็พอทดแทนกันได้ 4) ปรับตัวผสมผสาน (integration) คือ เมื่อเจอวัฒนธรรมใหม่จะรู้สึกว่าวัฒนธรรมทั้งเก่าและใหม่มีทั้งความเหมือนและความต่าง แต่มีความสามารถก้าวข้ามความต่างทางวัฒนธรรมได้ มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม (multicultural) สามารถปรับตัวได้ดี อยู่ในทั้งสองวัฒนธรรมได้อย่างดี ปรับตัวเก่ง สามารถเข้าได้ง่ายกับวัฒนธรรมใหม่ ทำให้รู้สึกว่าสุขสบายเหมือนอยู่บ้าน

ความสะเทือนใจทางวัฒนธรรม (culture shock) ความสะเทือนใจทางวัฒนธรรมมักจะเกิดจาก การที่จะต้องไปประสบพบเจอกับวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างและไม่คุ้นเคยอย่างรุนแรง จนสามารถสร้างอาการสะเทือนใจอย่างกะทันหัน เรียกว่า ความสะเทือนใจทางวัฒนธรรม (culture shock) ซึ่งเป็น อาการที่ทำให้รู้สึกขัดข้องใจ ผิดหวัง เป็นอุปสรรค วิตกกังวล ปฏิเสธวัฒนธรรมที่ตนเองไม่คุ้นเคยนั้น ซึ่ง อาการเหล่านี้มีสาเหตุหลัก ๆ มาจากการพบเจอวัฒนธรรมที่ไม่คุ้นเคย Hofstede (1997) ได้กล่าวถึง อาการที่แสดงลักษณะของความสะเทือนใจทางวัฒนธรรมไว้ว่า 1) หดหู่และรู้สึกทำอะไรไม่ถูก 2) มีความเป็นปรปักษ์กับวัฒนธรรม ตลอดจนมีความเป็นปรปักษ์กับคนของวัฒนธรรมที่แตกต่าง 3) รู้สึกคิดถึงบ้าน (homesickness) จะระลึกถึงสิ่งดี ๆ ที่ตนเองจดจำจากวัฒนธรรมบ้านเกิดและยกย่องวัฒนธรรมตนเองว่าดีกว่า 4) แสดงอาการกลัวและวิตกออกทางกาย

เมื่อต้องติดต่อกับคนต่างวัฒนธรรม เช่น อาการสั่น ที่ต้องพูดกับคนต่างชาติหรืออาการกลัวที่จะต้องใช้ สิ่งของในประเทศที่มีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม เช่น กลัวน้ำที่จะต้องดื่ม กลัวอาหารที่ต้องรับประทาน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีขั้นตอนของการรวมกลุ่มคนต่างชาติหรือ ต่างวัฒนธรรมเพื่อพูดคุย ติเตียน วัฒนธรรมของ ประเทศที่ไปอาศัยอยู่ โดยคนในกลุ่มจะพูดคุยในทำนองที่เห็นพ้องต้องกันว่าวัฒนธรรมของประเทศนั้น ๆ แย่ และเป็นสาเหตุของปัญหาการไม่สบายใจของพวกตน ในขณะที่กลุ่มคนต่างชาติที่เป็นชาติเดียวกันจะมีความคิดมุมมองที่ไม่ชอบในวัฒนธรรมของประเทศที่ไปอยู่ไปในลักษณะทิศทางเดียวกันเรื่องเดียวกัน

1.3 รูปแบบและวิวัฒนาการของความสะเทือนใจทางวัฒนธรรม

Oberg (1960) พบว่า รูปแบบและวิวัฒนาการ ของความสะเทือนใจทางวัฒนธรรมมีสองรูปแบบคือ ความสะเทือนใจทางวัฒนธรรมแบบตัวยู (u-curve) และ ความสะเทือนใจทางวัฒนธรรมแบบตัวดับเบิ้ลยู (w-curve) ดังนี้

1. ความสะเทือนใจทางวัฒนธรรมแบบตัวยู เป็นรูปแบบวงจรความสะเทือนใจทางวัฒนธรรม ที่เริ่มจากไม่สะเทือนใจเลยจนไปถึงแย่มาก (จุดต่ำสุด) และเด้งกลับขึ้นมาอีกครั้งหลังจากปรับตัวได้เหมือน รูปตัวอักษรยู (u) ในภาษาอังกฤษ ซึ่งสามารถแบ่งออก ได้เป็น 4 ช่วง คือ ขั้นที่ 1 ขั้นน้ำผึ้งพระจันทร์ (honeymoon stage) หรือช่วงเคลิบเคลิ้มเป็นสุข (euphoria) เป็นช่วงแรก ของการได้เข้าไปสัมผัสวัฒนธรรมใหม่ที่ไม่เคยเจอ มาก่อน ทำให้มองว่าอะไร ๆ ก็น่าตื่นเต้น ตื่นตาตื่นใจกับ สภาพแวดล้อมของวัฒนธรรมใหม่ ๆ ขั้นที่ 2 ขั้นการเป็นปรปักษ์ (hostilitystage) หรือเริ่มพบเจอสิ่งที่ไม่พึงพอใจ เริ่มมีความรู้สึกสะเทือนใจทางวัฒนธรรม โดยในขั้นตอนนี้ ชาวต่างชาติจะเริ่มเผชิญกับด้านลบหรือสิ่งที่ไม่ดีหรือไม่สวยงามแบบที่คาดคิดไว้ของวัฒนธรรมที่ตนไปอาศัยอยู่ ทำให้มีความรู้สึกกังวล ผิดหวัง ตลอดจนเกิดความรู้สึกต่อต้าน ขั้นที่ 3 ขั้นการปรับตัว (recovery stage) เริ่มเกิดการรับได้ทางวัฒนธรรม (acculturation) ในขั้นนี้ผู้ที่มาอยู่ในวัฒนธรรมใหม่เริ่มยอมรับสภาพแวดล้อมใหม่ และจะเริ่มทำใจยอมรับสิ่งที่ไม่ชอบ และขั้นที่ 4 เป็นขั้นสุดท้าย (finalstage) หรือเรียกว่าขั้นมั่นคง (stable state) เป็นขั้นที่ผู้ที่มาจากวัฒนธรรมอื่นรับได้กับวัฒนธรรมนั้น ๆ แล้วไม่มีความสะเทือนใจทางวัฒนธรรมอีกต่อไป

2. ความสะเทือนใจทางวัฒนธรรมแบบตัว ดับเบิ้ลยู เป็นรูปแบบวงจรวิวัฒนาการความสะเทือนใจ ทางวัฒนธรรมที่ต่อเนื่องมาจากขั้นสุดท้าย (ขั้นมั่นคง ในความสะเทือนใจทางวัฒนธรรมแบบตัวยู) ซึ่งความสะเทือนใจทางวัฒนธรรมแบบตัวดับเบิ้ลยูเป็นวิวัฒนาการที่เกิดขึ้นหลังจาก

สามารถปรับตัวได้กับวัฒนธรรมต่างประเทศแล้ว แต่ความสะเทือนใจทางวัฒนธรรมแบบตัวดับเบิ้ลยูนี้จะเกิดขึ้นเมื่อต้องเดินทางกลับประเทศของตนหรือเมื่อต้องกลับไปพบเจอกับ วัฒนธรรมเดิม ๆ ซึ่งจะทำให้เกิดความสะเทือนใจ ทางวัฒนธรรมอีกครั้งหนึ่ง เกิดความรู้สึกไม่คุ้นเคย อึดอัดกับวัฒนธรรมเดิมของตนเอง ซึ่งสาเหตุของการเกิดความสะเทือนใจทางวัฒนธรรมแบบตัวดับเบิ้ลยู อาจเกิดจากคุ้นเคยกับวัฒนธรรมใหม่ หรือการเปรียบเทียบทางวัฒนธรรมระหว่างวัฒนธรรมใหม่กับวัฒนธรรมเก่าของตนเองแล้วทำให้รู้สึกแย่กับวัฒนธรรมเดิมของตน เช่น คนไทยที่ไปอยู่ต่างประเทศนาน ๆ กลับมาไทยช่วงแรก ๆ จะรู้สึกว่าสังคมไทยไม่มีระเบียบ เป็นต้น ทำให้เกิดความสะเทือนใจทางวัฒนธรรมซ้ำอีกครั้งหนึ่ง (re-entryshock) หรือเรียกว่าความสะเทือนใจทางวัฒนธรรมย้อนกลับ (reverseculture shock) ทำให้ ต้องมีการปรับตัวอีกครั้งหนึ่ง

การเรียนรู้ทางวัฒนธรรมเพื่อการปรับตัว Jansson, Johanson & Ramström (2007) ได้กล่าว ถึงกระบวนการเรียนรู้วัฒนธรรมเพื่อการปรับตัวว่ามี 3 ขั้นตอนใหญ่ ดังนี้

1. ขั้นเริ่มตระหนักและเริ่มปรับตัวต่อผู้ที่แปลกและแตกต่าง (awarenessphase: adaptationto “stranger”) เป็นขั้นแรกเมื่อได้เข้าไปพบปะหรืออาศัยอยู่ในวัฒนธรรมที่แตกต่าง โดยปกติเมื่อมนุษย์เจอสิ่งที่แตกต่างหรือไม่คุ้นเคย มนุษย์จะเริ่มกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งกระบวนการนี้จะแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนย่อย คือ 1) ขั้นตอนการเริ่มเรียนรู้โดยอาศัยความรู้ จากผู้อื่น (initial learning:“second-handknowledge”) เช่น ศึกษาจากการอ่าน การค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ หรืออินเทอร์เน็ต เป็นต้น ขั้นตอนเรียนรู้นี้จะทำให้ทราบลักษณะความแตกต่างของวัฒนธรรม 2) ขั้นตอนการริเริ่มที่จะปรับทางวัฒนธรรม (initial cultural adaptation) เป็นขั้นของการตระหนักว่าวัฒนธรรมที่พบเจอในรูปแบบพฤติกรรมของเพื่อน ร่วมงานหรือผู้ที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์ด้วยนั้นมีความแตกต่างแต่เป็นขั้นของการรับรู้เท่านั้นไม่มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองเพื่อตอบสนองวัฒนธรรมที่แตกต่างในขั้นนี้

2. ขั้นการสำรวจค้นหาความรู้ทางวัฒนธรรมจากประสบการณ์ของตนเอง (exploration phase: adaptation to acquaintance) เป็นขั้นตอนที่จะเข้าไป ค้นหาความแตกต่างทางวัฒนธรรมด้วยประสบการณ์ของตนเองมี 3 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

2.1) ขั้นการเข้าไปหาประสบการณ์ทางวัฒนธรรม (experiential cultural learning) เป็นขั้นตอน ที่ใช้ตัวเองเข้าไปหาความรู้ ทดลองในวัฒนธรรมใหม่ ๆ เช่น การเดินเที่ยวชม สำรวจสังเกต ทดลองรับประทาน ทดลองใช้สิ่งใหม่ ๆ ที่ไม่เคยพบเจอในวัฒนธรรมตนเอง

2.2) ขั้นการเปิดการสื่อสารในระดับบุคคล (open communication at personal level) เป็นขั้นตอน ที่เริ่มเข้าไปพบปะพูดคุย สร้างเพื่อนกับคนในสังคม ที่มีวัฒนธรรมแตกต่าง เป็นขั้นตอนการศึกษาแลกเปลี่ยนความคิดทางวัฒนธรรม

2.3) ขั้นการได้ประสบการณ์ว่าต้องปรับตัวทางวัฒนธรรม (experiential cultural adaptation) เป็นขั้นตอนหลังจากได้พบปะพูดคุยกับคนต่างวัฒนธรรม จะเริ่มรู้สึกว่ามีบางสิ่งที่ทำให้ทั้งสองฝ่ายไม่เหมือนกัน และในกระบวนการสร้างความสัมพันธ์นั้นต้องมีการปรับตัว เช่นพบว่าเพื่อนต่างชาติใช้การจับมือเพื่อทักทายขณะที่เราใช้การสวัสดี

3. ขั้นการปรับตัวเข้าหาเพื่อน (expansion phase: adaptation to “friend”) เกิดขึ้นหลังจากที่มีประสบการณ์ ในการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนที่มีความแตกต่างทาง วัฒนธรรมและพบว่าทั้งสองมีสิ่งที่ไม่เหมือนกัน ดังนั้นเพื่อทำให้ความสัมพันธ์แนบแน่นขึ้น ทั้งสองฝ่ายต้องเริ่มการปรับตัวเข้า

หากัน เช่น เราเลิกสวัสดีเพื่อนต่างชาติ แต่ใช้การจับมือแทนมีขั้นตอนย่อยคือ 1)ขั้นการได้ประสบการณ์ในการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม (experiential cultural learning) หลังจากสามารถสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้แล้ว จะทำให้ผู้นั้นมีประสบการณ์เกิดการเรียนรู้วัฒนธรรมจากกลุ่มเพื่อน เข้าใจว่าหากจะอยู่ในสังคมนั้นต้องทำอย่างไรบ้าง อาจจะกล่าวได้ว่าสามารถพัฒนาเป็นผู้ที่มีความสามารถในการทำความเข้าใจและเรียนรู้ทางวัฒนธรรมมากขึ้น และ 2) ขั้นการได้ประสบการณ์ในการปรับตัวทางวัฒนธรรม (experiential cultural adaptation) เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่ทำให้ผู้ที่มาอาศัยในวัฒนธรรมอื่น เกิดความสามารถในการปรับตัวข้ามวัฒนธรรม มีความเข้าใจในการสร้างความกลมกลืน ปรับตัวและดำรงตนอยู่ได้อย่างไม่มีอุปสรรค กล่าวคือเกิดมีประสบการณ์ในการปรับตัวข้ามวัฒนธรรม

1.4 การปรับตัวทางวัฒนธรรม

การปรับตัวทางวัฒนธรรม คือ กระบวนการที่ผู้ที่พบเจอวัฒนธรรมที่แตกต่างเริ่มเข้าสู่กระบวนการของการปรับตัวเพื่อความเป็นอยู่ที่ง่ายขึ้น เกิดความ เข้าใจและสบายใจ จากการศึกษาของ Black (1988); Bennett (1993); Earley & Peterson (2004) และ Jia & Rutherford (2010) พบว่ากระบวนการปรับตัวทาง วัฒนธรรม มี 4 กลุ่ม ซึ่งทั้ง 4 กลุ่มนี้ยังแสดงถึงขั้นตอนของการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมด้วย (บางคนพอเจอวัฒนธรรมที่แตกต่างก็อาจจบลงที่ข้อ 1 บางคนมีความสามารถในการเรียนรู้วัฒนธรรมมากกว่าอาจจะพัฒนาสู่ข้อ 4 ดังนี้

1. กลุ่มไม่ปรับตัว (no adapt) เป็นกลุ่มที่ไม่เข้าใจ ในความแตกต่างทางวัฒนธรรม เห็นความแตกต่าง ทางวัฒนธรรมเพียงเล็กน้อย ปฏิเสธความแตกต่าง เชื่อในวิถีของตนเองว่าเป็นวิถีสากลหรือวิถีทางปกติ ดังนั้นกลุ่มนี้จะมองว่าหากทำอะไรที่แตกต่างจากที่เคยทำอยู่นั้นเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง

2. กลุ่มเข้าใจ (understanding) เป็นกลุ่มที่มองเห็นและเข้าใจวัฒนธรรมที่แตกต่าง ยอมรับพฤติกรรม ทางวัฒนธรรมที่แตกต่าง แต่เป็นแค่การยอมรับและเข้าใจวัฒนธรรมผู้อื่นเท่านั้น และเป็นการยอมรับบน มุมมองและวิถีทางของตนเอง กลุ่มนี้จะแสดงออกว่า ตนเองรับได้และยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมให้ผู้อื่นเห็น แต่โดยปกติจะไม่ปรับตัวหรือปรับเปลี่ยน พฤติกรรมให้เป็นไปตามวัฒนธรรมอื่น อย่างไรก็ตามคนกลุ่มนี้ยังมีความอดทนต่อพฤติกรรมของคนต่างวัฒนธรรมได้ดี

3. กลุ่มปรับตัว (adjusting) กลุ่มนี้จะมีการปรับตัวปรับพฤติกรรมของตนเองให้เข้ากับวัฒนธรรมอื่น อาจด้วยการจำลองหรือเลียนแบบพฤติกรรมทางวัฒนธรรมอื่นเพื่อให้การปฏิสัมพันธ์เป็นไปได้ด้วยดี แต่การปรับตัวนั้นมีระดับ เช่น การเลือกปรับตัวปรับพฤติกรรมให้เข้ากับวัฒนธรรมอื่นเฉพาะส่วนที่ตนเอง รู้สึกรับได้หรืออาจเป็นการปรับตัวแบบชั่วคราวจากพฤติกรรมเดิมของวัฒนธรรมตนเองไปยังพฤติกรรมของวัฒนธรรมอื่นโดยยังมีความรู้สึกอึดอัด หรือปรับตัวเพื่อปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมอื่นเท่าที่จำเป็นเท่านั้น หรือเป็นความพยายามใช้องค์ความรู้ของวัฒนธรรมอื่น โดยไม่พยายามทำความเข้าใจ เช่น ฝรั่งชกมวยไทย อาจมีการไหว้ครูเหมือนคนไทยโดยไม่เข้าใจว่าการไหว้ครูนั้นทำเพื่ออะไร

4. กลุ่มเรียนรู้ (learning) เป็นกลุ่มที่เมื่อเจอวัฒนธรรมที่แตกต่างแล้วพยายามทำความเข้าใจ เรียนรู้และผสมผสานองค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่แตกต่างเข้าหาตนเอง เช่น พยายามใช้

องค์ความรู้ ทางวัฒนธรรมเพื่อให้เข้าใจแก่นแท้จะเป็นผู้ที่ยินดี และพยายามที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ที่มีวัฒนธรรมแตกต่าง อยู่ในวัฒนธรรมที่แตกต่างด้วยความตั้งใจ ใฝ่รู้ และเคารพจนในที่สุดกลายเป็นผู้ที่มีลักษณะสองวัฒนธรรม (bicultural) มีความสามารถในการปรับตัวเองไปมา ระหว่างสองวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสมกลมกลืน

ความชาญฉลาดทางวัฒนธรรมและความสามารถในการปรับตัวข้ามวัฒนธรรม (cross cultural competence, cultural intelligence) ความชาญฉลาดทางวัฒนธรรมและความ สามารถในการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมนั้น เป็นกระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมขั้นสูงจนถึงขั้นรู้ลึกซึ้งในวัฒนธรรมนั้น เช่น อาจารย์บรูซ แกสตัน เป็นชาวต่างชาติ ที่ไม่ได้เชี่ยวชาญแค่การพูดภาษาไทย แต่ยังมีความสามารถในการเล่นดนตรีไทยและสอนดนตรีไทย จนได้รับการยกย่องจากสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม ได้รับรางวัลศิลปาธรกิตติคุณ สาขาคีตศิลป์ ประจำปี พ.ศ. 2552 และเป็นชาวต่างชาติ เพียงคนเดียวที่ได้รับรางวัลนี้ ซึ่ง Earley and Ang (2003) ได้กล่าวว่า การที่จะทำให้เป็นผู้ที่มีความรู้และเข้าใจ ในวัฒนธรรมอื่นที่แตกต่างอย่างชาญฉลาดนั้น ต้องประกอบไปด้วยการปรับกระบวนทัศน์ในการเรียนรู้ (cognitive) ใน 6 มิติ ดังนี้

มิติที่ 1 เข้าใจในสิ่งที่วัฒนธรรมนั้นเจตนาแสดงให้เห็น (declaration) คือสิ่งใดที่แต่ละวัฒนธรรมพยายามที่จะประกาศให้ผู้อื่นทราบว่า นี่คือสิ่งบ่งชี้ทางวัฒนธรรมของเขาเหล่านั้น ดังนั้น การที่จะเป็นผู้ที่มีความชาญฉลาดทางวัฒนธรรม ต้องมองเห็นและเข้าใจสิ่งเหล่านี้อย่างลึกซึ้ง เช่น คนไทยกับสถาบันพระมหากษัตริย์

มิติที่ 2 เข้าใจในกระบวนการของวัฒนธรรม (procedural) การที่จะเป็นผู้เข้าใจในวัฒนธรรมอื่นที่แตกต่างอย่างชาญฉลาดนั้น ต้องเข้าใจกระบวนการทางวัฒนธรรม เช่น เข้าใจว่าที่วัฒนธรรมมีกระบวนการ อย่างนั้นเพราะเหตุผลอันใด ทำไมต้องทำ เมื่อทำแล้วจะต้องทำสิ่งใดต่อ เป็นต้น

มิติที่ 3 เข้าใจในความสม่ำเสมอและเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ (analogical) สิ่งใดที่ทำอย่างสม่ำเสมอ ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องของคนในสังคม มองเห็นว่าสิ่งนั้น น่าจะเป็นสิ่งบ่งชี้อันสำคัญอันหนึ่งของวัฒนธรรม ดังนั้น การจะเป็นผู้ชาญฉลาดทางวัฒนธรรมต้องเข้าใจใน ความสม่ำเสมอตลอดจนเป็นผู้มีความสม่ำเสมอทางวัฒนธรรม

มิติที่ 4 มีการจดจำรูปแบบ (pattern recognition) ถ้าจะเข้าใจวัฒนธรรมต้องสามารถจดจำรูปแบบของวัฒนธรรมได้ เช่น วัฒนธรรมไทย หากผู้น้อยเจอผู้อาวุโสกว่า ผู้น้อยต้องเริ่มไหว้ก่อนเสมอ และผู้อาวุโสกว่าจะรับไหว้ ซึ่งเป็นรูปแบบธรรมเนียมปฏิบัติของวัฒนธรรมไทย

มิติที่ 5 การตรวจสอบปัจจัยภายนอกอย่างละเอียด (external scanning) การศึกษาวัฒนธรรมต้องมีการศึกษาปัจจัยรอบนอกอย่างถ้วนถี่ว่า สาเหตุที่เป็นเช่นนั้นหรือเป็นเช่นนี้เป็นผลมาจากเหตุปัจจัยใดบ้าง

มิติที่ 6 การรู้สึกตัวและมีสติ (self-awareness) เป็น ผู้ที่มีสติทางวัฒนธรรมตลอดเวลา กล่าวคือ เมื่อพบเจอความแตกต่างทางวัฒนธรรม (ที่รู้สึกแปลกประหลาดหรือกระทบความรู้สึก) จะสามารถระลึกได้เสมอว่า เป็นเรื่องปกติเพราะวัฒนธรรมของแต่ละประเทศแตกต่างกันไป นอกจากนี้การปฏิบัติตัวและพฤติกรรมที่แสดงออก ต้องมีสติไม่พลั้งเผลอทำสิ่งใดที่จะนำไปสู่ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม

จากข้อสรุปในข้อเท็จจริงอันเป็นธรรมชาติในวิถีทางวัฒนธรรมสะท้อนให้เห็นว่า ในกระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรม นัยหนึ่งรู้แต่ไม่ปรับตัว นัยหนึ่งเรียนรู้ (learning) เข้าใจ (understanding)

ปรับตัว (adjusting) และนำไปสู่ความเข้าใจในกระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมในมิติต่าง ๆ ทั้ง 6 ด้าน ในลักษณะต่าง ๆ ที่เริ่มตั้งแต่เรียนรู้ เข้าใจ วางท่าทีอย่างมีส่วนร่วมไปจนถึงการปรับตัว เรียนรู้ อยู่ร่วมในวัฒนธรรมที่แตกต่างได้ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้มุ่งไปที่การปรับตัวทางวัฒนธรรมและศาสนา ซึ่งในขั้นต่อไปจะได้นำข้อมูลทางศาสนาและวัฒนธรรมมาเป็นฐานในการเข้าสู่การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมต่อไป

2. วัฒนธรรมทางศาสนาในกลุ่มประเทศ CLMV

ในการนำเสนอผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมทางศาสนาในกลุ่มประเทศ CLMV คณะผู้วิจัยได้นำเสนอไว้ในส่วนของความเป็นมาของพระพุทธศาสนาของแต่ละประเทศและเชื่อมโยงสู่ผลการวิจัยในปัจจุบันที่ศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางศาสนาของทั้ง 4 ประเทศ รายละเอียดแสดงได้ดังนี้ (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2559)

2.1 พระพุทธศาสนาในประเทศกัมพูชา

ชาวเจนละหรือชาวกัมพูชา หรือเขมรเป็นเผ่าเขมร-มอญ มีบรรพบุรุษร่วมกันแถวทะเลสาบคัสเบียส ต่อมาอพยพมาอยู่บริเวณภาคตะวันตกของจีนและได้อพยพเข้ามาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในราว 500 ปี ก่อนคริสตกาล โดยอยู่ในบริเวณประเทศลาวตอนล่าง อาณาจักรเจนละตกอยู่ในอำนาจของฟูนัน จนถึง ค.ศ.556 ผู้นำของเจนละในการต่อสู้เพื่อเอกราช คือ “พระเจ้าภววรมัน” ต่อมีมีชนชาติอินเดียเข้ามาติดต่อค้าขายและได้นำเอาวัฒนธรรมอินเดียมาเผยแผ่ด้วย ทำให้ชาวกัมพูชารับเอาวัฒนธรรมอินเดียมาด้วย

เมื่อพระพุทธศาสนาได้เข้ามาเผยแผ่สู่สุวรรณภูมิ ดินแดนแถบประเทศกัมพูชา เป็นดินแดนหนึ่งที่ได้รับเอาพระพุทธศาสนาจากอินเดีย และได้รับอิทธิพลในด้านความเจริญทางด้านจิตใจมาจากอินเดีย ศาสนาสำคัญของชาวกัมพูชาโบราณ คือศาสนาพราหมณ์ และศาสนาที่รองลงมา คือ พระพุทธศาสนา ศาสนาทั้งสองนี้ได้วางรางฐานลงในประเทศเป็นครั้งแรก และในปัจจุบันนี้ประชากรส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา ตามประวัติศาสตร์ของชาวกัมพูชา จัดได้เป็น 4 ยุค จะได้กล่าวถึงพระพุทธศาสนาในยุคต่างๆ ดังนี้

สมัยฟูนัน (Funan, Founan) หรืออาณาจักรพนม หรือยุคก่อนเขมร (600 – 1100) “ฟูนัน” เป็นภาษาจีน สันนิษฐานว่า เพี้ยนมาจาก คำเขมรว่า พนม ซึ่งแปลว่าภูเขา ในสมัยนี้ชาวเขมรส่วนใหญ่ นับถือตามความเชื่อดั้งเดิม คือ นับถือตามบรรพบุรุษ ได้แก่ ถือลัทธิโลกธาตุ ดิน น้ำ ลมไฟ และผีสางนางไม้ จดหมายเหตุของจีนเรียกฟูนัน เขมรนับถือทั้งศาสนาพราหมณ์และพระพุทธศาสนา แต่ในราชสำนักและชนชั้นสูงนับถือศาสนาฮินดู นิกายไศวะ เป็นหลัก ลักษณะของฟูนันมีความคล้ายคลึงกับอินเดียมาก เพราะได้รับแบบแผนการปกครอง ศิลปะ การช่าง และวิทยาการต่างๆ จากชาวอินเดียในยุคฟูนันตอนปลาย พระมหากษัตริย์ได้หันมานับถือพระพุทธศาสนา ดังเอกสารฝ่ายจีนในราชวงศ์ชี้ทางภาคใต้ว่า กษัตริย์ฟูนันพระนามว่า เกาณฑินยะชัยวรมัน (โกณฑัญญะชัยวรมัน) ทรงนับถือศาสนาพราหมณ์มาก่อน ภายหลังทรงนับถือพระพุทธศาสนา ในรัชสมัยนี้ได้มีพระภิกษุชาวอินเดียรูปหนึ่ง ชื่อพระนาคา หรือ พระนาคเสนได้เดินทางประเทศจีน ได้แวะที่ฟูนันก่อน และได้ทูลพระเจ้ากรุงจีนว่า ประเทศฟูนันได้นับถือศาสนาฮินดูนิกายไศวะ แต่พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมีพระภิกษุจำนวนมาก และสมัยนี้ได้มีพระภิกษุชาวฟูนัน ชื่อ สังฆปาละ (พ.ศ.1002 – 1065) เป็นผู้เชียวชาญในพระอภิธรรมได้เดินทางไปสู่ประเทศจีน และได้ศึกษาเพิ่มเติมจากพระภิกษุอินเดีย ชื่อ

คุณภัทร มีความแตกฉานในพระพุทธศาสนา เป็นที่เคารพบูชาของพระเจ้าจักรพรรดิบู่ตี่ (ครองราชย์ พ.ศ. 1046 – 1092) ทรงอาราธนาให้ท่านแปลคัมภีร์พระพุทธศาสนาเป็นภาษาจีน เช่น คัมภีร์ "วิมุติมรรค" ซึ่งแต่งโดยพระอุปติสสะเถระ และยังได้รับนิมนต์จากพระเจ้าบู่ตี่ ทรงอาราธนาให้เป็นผู้สอนธรรมในราชสำนัก นับว่าเป็นชาวฟูนัน ที่มีชื่อเสียงรูปหนึ่ง เป็นที่รู้จักในประเทศต่างๆ ในปลายศตวรรษที่ 11 พระเจ้าเกาณฑินยะวรมัน ได้ส่งพระมหาเถระเขมร 2 องค์ ไปช่วยแปลพระไตรปิฎกจีน พระมหาเถระ 2 องค์นี้ เป็นนักปราชญ์รู้หลายภาษาโดยเฉพาะภาษาสันสฤต พระสงฆ์ที่เลิศมีเกียรติติดชื่ออยู่ในพระไตรปิฎกจีนนั่นคือ พระมหาเถระเสงโปโลสังฆปาละ เกิดเมื่อ พ.ศ. 1067 ในประเทศจีน พระมหาเถระเสงโปโลสังฆปาละได้แปลคัมภีร์วิมุติมรรค อันเป็นคัมภีร์ของพระธัมมรุจิเถระในเกาะลังกา เป็นคัมภีร์คู่กับคัมภีร์วิมุติมรรค ของพระพุทธโฆษาจารย์ ซึ่งประเทศที่นับถือลิทธิมหายานต่างรู้จักชื่อของทั้งสองท่านนี้ดีมาก พระเถระชาวกัมพูชาทั้งสองรูปได้ช่วยแปลพระไตรปิฎก ข้อความแห่งคำแปลนั้นมีผลงานเป็นภาษาจีนแท้ ใน พ.ศ.1057 พระเจ้าอนุรุทธวรมันเป็นกษัตริย์ขึ้นครองราชย์ ทรงมีพระราชศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า และได้ทรงประกาศถวายพระองค์เป็นอุบาสก ทรงมีพระเกสาธาตุเส้นหนึ่งไว้เป็นที่สักการบูชา พระเจ้าอนุรุทธวรมันเป็นกษัตริย์องค์สุดท้ายที่ปรากฏนามในยุคฟูนัน ในระยะเวลานี้อาณาจักรเจนละซึ่งเป็นเมืองขึ้นของฟูนันได้มีอำนาจมากขึ้น ได้ตั้งตัวเป็นอิสระ และต่อมาใน พ.ศ.1170 ก็ได้ยกกองทัพมาโจมตีรวมฟูนันเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรเจนละ

สมัยเจนละ (1100 – 1344) อาณาเจนละตั้งอยู่ทางทิศเหนือของฟูนัน ถือว่าเป็นยุคของเขมรหรือกัมพูชาที่แท้จริง ซึ่งถือได้ว่าเริ่มต้นในสมัยเจนละนี้เอง พระเจ้าภววรมัน (Bravavarman) มีพระอนุชา ชื่อว่า "พระเจ้าจิตรเสน (Chitrasena)" โดยเข้ายึดเมืองวยาธปุระของฟูนันเสด็จขึ้นครองราชย์เป็นกษัตริย์องค์แรกของสมัยเจนละ

ราว พ.ศ. 1093 กษัตริย์ในยุคต้นยังคงนับถือศาสนาฮินดูนิกายไศวะเป็นหลัก ต่อมาพุทธศตวรรษที่ 13 ได้มีกษัตริย์ที่นับถือพระพุทธศาสนา คือ สมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 1 (ครองราชย์เมื่อ พ.ศ. 1193 – 1256) มีหลักฐานแสดงว่าพระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองอยู่ มีศิลาจารึกที่วัดไพรเวียรใกล้เมืองวยาธปุระ เมื่อ พ.ศ. 1207 กล่าวถึงกษัตริย์สองพี่น้องที่บวชในพระพุทธศาสนา พระเจ้าชัยวรมันที่ 1 ได้โปรดให้สร้างวัดถวาย หลักฐานจากข้อบันทึกของหลวงจีนอี้จิง ที่เดินทางไปอินเดียและผ่านทะเลใต้ว่า สมัยที่พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมาก มีวัดทั่วไปทุกแห่ง มีศาสนาพราหมณ์และพระพุทธศาสนาอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ประชาชนทั่วไปนิยมบวชในพระพุทธศาสนา แม้พวกเจ้านายก็นิยมบวชเช่นกัน

ในพุทธศตวรรษที่ 14 พระพุทธศาสนา นิกายมหายาน ได้เข้ามาเผยแผ่ที่เอเชียอาคเนย์แล้ว และเขมรยังรับเอาพระพุทธศาสนา นิกายมหายาน เช่นกัน แต่ก็ไม่มีอิทธิพลมากนักเหมือนเถรวาท ดังบันทึกของหลวงจีนอี้จิง กล่าวว่า ภาคพื้นนี้มีนิกายของพระพุทธศาสนาจำนวนมาก มีทั้งนิกายมูลสรวาสติวาทิน เป็นนิกายในเถรวาท หลังรัชกาลพระเจ้าชัยวรมันไม่นาน อาณาจักรเจนละก็แตกเป็น 2 ส่วน กลายเป็นเจนละบกหรือเจนละเหนือ กับเจนละน้ำหรือเจนละใต้ ในปลายยุคเจนละน้ำตกอยู่ในอิทธิพลของชวา หลังจากแยกกันประมาณ 1 ศตวรรษ ยุคเจนละก็สิ้นลงด้วยสาเหตุขัดแย้งกับอาณาจักรชวากล่าวคือในกลางศตวรรษที่ 14 กษัตริย์ราชวงศ์ไศเลนทรแห่งชวาได้ยกทัพเรือมาตี

เจนละ แล้วจับพระเจ้ามหิปตวรมันแห่งเจนละตัดพระเศียร ส่วนพระเจ้าชัยวรมันที่ 2 ซึ่งขึ้นครองราชย์สืบมา ก็ได้ย้ายเมืองหลวงไปตั้งอาณาจักรใหม่ที่อื่น ทำให้ยุคเจนละสิ้นสุดลง

สมัยพระนคร (พ.ศ.1345 – 1975) ยุคพระนครได้แก่ยุคที่นครวัด นครธม ซึ่งตั้งอยู่ใกล้ทะเลสาบเขมร และอยู่ทางทิศเหนือของเมืองเสียมราฐ เป็นเมืองหลวงของอาณาจักรกัมพูชา เป็นยุคที่อารยธรรมของขอมเจริญรุ่งเรืองมาก มีศิลปะและสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นทางด้านศาสนา ปรากฏว่าพระพุทธศาสนานิกายมหายานเจริญรุ่งเรืองพร้อมกับศาสนาพราหมณ์ ส่วนพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท คงเป็นที่นับถืออยู่ในหมู่ประชาชนทั่วไป ส่วนทางชั้นสูง หรือในราชสำนักนับถือพระพุทธศาสนานิกายมหายาน และนับถือศาสนาพราหมณ์ ในยุคนี้ได้มีธรรมเนียมถือศาสนาคนละอย่างระหว่างพระราชากับปุโรหิต ถ้าพระราชาเป็นพุทธศาสนิกชน ส่วนปุโรหิตเป็นพราหมณ์ หรือถ้าพระราชานับถือศาสนาพราหมณ์ ปุโรหิตนับถือพระพุทธศาสนา ถือเป็นประเพณีที่ยึดถือกันมาหลายร้อยปี

ในสมัยของพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 1724 ทรงมีชื่อเสียงโด่งดังที่สุดในประวัติศาสตร์กัมพูชาทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาจนเจริญรุ่งเรืองที่สุด ทรงย้ายราชธานีไปที่ใดก็สร้างวัดวาอารามด้วย พระองค์ทรงเอาใจใส่ในกิจการพระพุทธศาสนามาก ทรงสร้างปราสาท และพระพุทธรูปจำนวนมากมาย ทรงสถาปนาปราสาทตาพรหมเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ มีพระมหาเถระเป็นศาสตราจารย์ใหญ่อยู่ถึง 18 องค์ และอาจารย์รองลงมาถึง 2,740 องค์ เป็นผู้สอน พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ยังทรงมีพระราชกุมารไปศึกษาพระพุทธศาสนาที่ลังกา แล้วทรงผนวชที่วัดมหาวิหารในปลายยุคมหานคร ศาสนาพราหมณ์และพระพุทธศาสนา นิกายมหายานเสื่อมถอยลง คงเหลือแต่พระพุทธศาสนานิกายเถรวาทที่เจริญรุ่งเรืองและได้รับการนับถือจากคนทุกระดับ ตั้งแต่กษัตริย์ลงไป

ยุคหลังพระนคร (พ.ศ. 1975 – ปัจจุบัน) ประเทศกัมพูชาในตอนต้นของยุคหลังพระนครได้สิ้นอำนาจลง เพราะได้เป็นเมืองขึ้นของไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2137 ถึง พ.ศ. 2161 พอได้รับเอกราชจากไทย ก็เกิดปัญหาสงครามกับเวียดนามบ้าง กับไทยบ้าง สงครามภายในบ้าง เป็นเมืองขึ้นของไทย และเวียดนามด้วย จนกระทั่งใกล้ขึ้นศตวรรษที่ 24 ฝรั่งเศสเริ่มเข้ามามีบทบาทในอินโดจีน และใน พ.ศ. 2410 กัมพูชาก็ตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศส จนถึงปี พ.ศ. 2497 จึงได้อิสระภาพคืนมา และได้เรียกชื่อว่า พระราชอาณาจักรกัมพูชา มีเมืองหลวงชื่อ พนมเปญ มีกษัตริย์ครองราชย์มาตั้งแต่ พ.ศ. 2483 พระนามว่า พระเจ้านโรดมสีหนุ

ในยุคหลังพระนครนี้ พระพุทธศาสนา นิกายมหายาน และศาสนาพราหมณ์ได้เสื่อมถอยลงไป คงเหลือแต่พระพุทธศาสนา นิกายเถรวาท และกษัตริย์ในยุคนี้จึงได้นับถือพระพุทธศาสนาเรื่อยมา กษัตริย์กัมพูชาได้ละทิ้งราชธานีมหานคร ไปสร้างราชธานีใหม่ที่เมืองสรีสันธอร์ ต่อมา พ.ศ. 1975 ได้ย้ายไปสร้างราชธานีใหม่ที่พนมเปญจนถึงปัจจุบัน ตั้งแต่การสร้างราชธานีใหม่ เป็นต้นมาเป็นเวลา 400 ปี ประเทศกัมพูชาตกอยู่ในภาวะวิกฤตทางสังคมอย่างรุนแรง ประชาชนทุกข์ยากมาก บ้านเมืองยับเยิน พระศาสนาเสื่อมโทรมมาก เนื่องจากเกิดเรื่องภายใน มีการแย่งชิงราชสมบัติกัน ผู้คนล้มตายกันมาก นครวัด นครธม ถูกปล่อยรกร้างอยู่ในป่า จนมีชาวฝรั่งเศสไปพบ

ในปี พ.ศ. 2404 จึงได้ทำนุบำรุงรักษาอนุรักษ์ไว้ปี พ.ศ. 2384 พระเจ้าหริรักษ์รามาธิบดีทางเสวยราชย์ในกรุงอุดรเมียรชัย พระพุทธศาสนากลับมารุ่งเรืองอีก มีพระสงฆ์ชาวกัมพูชาเดินทางมาศึกษายังกรุงเทพฯ และกลับไปฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในเขมรพระมหาวิมลธรรม (ทอง) ได้จัด

การศึกษาของสงฆ์ไทยตั้ง “ศาลาบาลีชั้นสูง” ในกรุงพนมเปญได้แก่ พุทธิกวิทยาลัยในปัจจุบัน จากนั้นเขมรก็ตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศสเกือบ 100 ปี การศาสนาก็ไม่เจริญรุ่งเรือง ในปี พ.ศ. 2497 จึงได้เอกราชคืนมา และและเรียกชื่อประเทศว่า อาณาจักรกัมพูชา

พ.ศ. 2489 พระเจ้านโรดมสีหนุ สละราชสมบัติให้พระเจ้านโรดมสุรามฤตพระบิดาขึ้นครองราชย์แทน พระองค์มาตั้งพรรคการเมืองชื่อ สังคมราษฎร์นิยม และได้รับเลือกเป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมาเมื่อพระบิดาสวรรคต จึงทรงประมุขรัฐโดยไม่ครองราชย์ พระเจ้านโรดมสีหนุ ทรงคิดทฤษฎีพุทธสังคมนิยม โดยการปกครองโดยยึดหลักในการบริหารประเทศ ในช่วงประเทศแถบเอเชียอาคเนย์กำลังอยู่ในภาวะการต่อสู้ ระหว่างลัทธิคอมมิวนิสต์ กับลัทธิประชาธิปไตย พระเจ้านโรดมสีหนุจึงถูกปฏิวัติโดยนายพลลอนนอล เมื่อปี พ.ศ. 2513 ได้เปลี่ยนราชอาณาจักรกัมพูชาเป็น สาธารณรัฐเขมร นายพลลอนนอลได้เป็นประธานาธิปดีคนแรก ทางด้านศาสนาก็ได้ทำนุบำรุงจากรัฐอย่างดี พระสงฆ์หลายรูปได้มาศึกษาในกรุงเทพฯ ได้นำแบบแผนการปกครองคณะสงฆ์ไทยไปใช้ในกัมพูชา เช่น สมเด็จพระสุคันธาธิบดี (ปาน) ได้ไปศึกษาที่กรุงเทพฯ แล้ว ได้นำแบบแผนของคณะธรรมยุตไปใช้ในกัมพูชา ทำให้พระสงฆ์ในกัมพูชามี 2 นิกายเช่นไทย คือ นิกายธรรมยุต และมหานิกาย ทางด้านการศึกษาของสงฆ์ก็ได้นำแบบแผนไปจากประเทศไทย เช่น มหาวิทยาลัยสงฆ์ ที่ตั้งขึ้นโดยเจ้านโรดมสีหนุ เรียกว่า “มหาวิทยาลัยพุทธศาสนาพระสีหนุนโรดม” มีการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี โท ตามลำดับ

พ.ศ. 2518 กัมพูชาได้ถูกกลุ่มเขมรแดงโดยการนำของนายพลพอล พต ได้เข้ายึดครองกัมพูชา ปกครองโดยระบบคอมมิวนิสต์อย่างสุดโต่ง ได้บังคับขู่เข็ญประชาชนอย่างทารุณ ไร้ความปราณี ประชาชนถูกสังหารประมาณ 2 ล้านคน ในนี้รวมถึงพระภิกษุสามเณรและพระพุทธศาสนาถูกล้มล้างด้วยระบอบคอมมิวนิสต์

จากภาพรวมของสถานการณ์พระพุทธศาสนาที่ยกมาส่วนหนึ่งปรากฏในงานของ พระศรีวิสุทธิคุณ และคณะ (2559) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยในเรื่อง “พระพุทธศาสนาในประเทศกัมพูชา: ประวัติศาสตร์วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ทางสังคม” โดยงานวิจัยได้สะท้อนถึงประวัติศาสตร์ และพัฒนาการของพระพุทธศาสนาเป็นลำดับ และสะท้อนให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของประเทศกัมพูชาด้วยระยะเวลานับพันปีแล้ว สังคม วัฒนธรรมและพระพุทธศาสนาร่วมกันเป็นปึกแผ่นเหนียวแน่นประชาชนยึดมั่นในพระรัตนตรัย แล้วแสดงออกมาด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ตามเทศกาล เช่น วันธรรมสวนะ มีประเพณีสิบสองเดือนที่เชื่อมโยงระหว่างความเชื่อทางพระพุทธศาสนากับวัฒนธรรมประเพณี สิ่งเหล่านี้ท้าให้เกิดกระบวนการ “วิถี พุทธแบบกัมพูชา” แม้ว่าประเทศกัมพูชาเคยตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส แต่ อิทธิพลของฝรั่งเศสไม่สามารถเข้ามาแทนที่วัฒนธรรมเชิงพุทธได้ แม้ในช่วงเวลาหนึ่งจะถูกยกเลิกระบบศาสนาในช่วงสมัยเขมรแดง แต่ได้รับการฟื้นฟูอีกครั้ง พระพุทธศาสนายังคงเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมเชิงพุทธ ที่เป็นส่วนส่งเสริมมีพลัง ประคับประคองบทบาทหน้าที่ในการชี้ทางบรรเทาทุกข์ ชี้สุขเกษมศานติ์ให้กัมพูชาได้อย่างโดดเด่นจนกระทั่งปัจจุบัน โดยในงานวิจัยจะเป็นส่วนสนับสนุนข้อมูลให้เห็นในเรื่องของวิถีวัฒนธรรม วิถีพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นส่วนในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมตามกรอบการวิจัยต่อไป

นอกจากนี้ในงานของ บุษบา เรืองศรี (2548) ที่ทำการศึกษาเรื่อง “อิทธิพลพระพุทธศาสนาในวรรณคดีมรดกของราชอาณาจักรกัมพูชา: รามเกียรติ์ (The Influence of Buddhism in Khmer

Classical Literature: REMKER)" ได้สะท้อนถึงวิถีศาสนา วิถีวัฒนธรรมที่ผสมกลมกลืนจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ระหว่างพระพุทธศาสนากับค่านิยมที่ปรากฏในวรรณกรรมรามเกียรติ์ เล่มที่ 1-10 (อ่านรามเกียรติ์) หรือรามายณะฉบับเขมร รวบรวมและจัดพิมพ์โดยสถาบันพุทธศาสนาบัณฑิตพนมเปญ เป็นฉบับลายลักษณ์ที่เก่าที่สุดในวรรณคดีเขมร สันนิษฐานว่าแต่งขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ 21-23 แม้ว่ายุคกลางของประเทศเขมร พระพุทธศาสนานิกายเถรวาทจะเข้ามามีอิทธิพลแล้ว แต่นิกายมหายานที่มีมาแต่เดิมก็ยังคงหยั่งรากลึกในวัฒนธรรมเขมร โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องพระโพธิสัตว์ทั้งนิกายเถรวาทและมหายานนำไปสู่การปรับเปลี่ยนเล่าเรื่องของพระรามในสังคมเขมร นอกจากนี้ต้นแบบของพระโพธิสัตว์ผู้มีฤทธิ์ในนิกายมหายานยังได้รับการปรับมาใช้ในเรื่องละครอีกด้วย ดังนั้น ในภาพรวมของงานวิจัยจึงสะท้อนให้เห็นวิถีทางพระพุทธศาสนาค่านิยมสู่วัฒนธรรมศาสนาในวรรณกรรมในกัมพูชา

พร้อมกันนั้นวิถีทางวัฒนธรรม และศาสนาได้สะท้อนคุณค่าของคำว่าชาติและความเป็นชาติผ่านการศึกษา ซึ่งในงานวิจัยของ ชาญชัย คงเพียรธรรม (2559) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง "อุดมการณ์ชาติ ในหนังสือเรียนภาษาเขมร ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1- 6 ของราชอาณาจักรกัมพูชา-Hidden Curriculum of Cambodian Ideologies in Grade 1-6 Cambodian Textbooks" โดยในงานวิจัยนั้น สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยม อันเป็นวัฒนธรรม สู่การสำนึก ปลูกฝังอุดมการณ์ชาติ ซึ่งเป็นหลักสูตรแฝงที่ซ่อนอยู่ในหนังสือเรียนภาษาเขมร ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1–6 ของราชอาณาจักรกัมพูชา โดยรัฐกัมพูชาได้ใช้หนังสือเรียนเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของรัฐ ที่ใช้ในการปลูกฝังอุดมการณ์ชาติ เนื่องจากกระทรวงอบรม ยุวชน และกีฬา ของกัมพูชาเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในเรื่องการจัดทำหนังสือเรียนและกำหนดให้โรงเรียนต่างๆ ที่อยู่ในสังกัดของรัฐบาลใช้หนังสือเรียนดังกล่าวเพื่อจัดการเรียนการสอน การปลูกฝังอุดมการณ์ชาติในหนังสือเรียนจึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ แม้โดยเจตนาหรือไม่เจตนาก็ตาม ผลที่พบทำให้เข้าใจได้ว่า อุดมการณ์ชาติที่ปรากฏอยู่ในหนังสือเรียนภาษาเขมร ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1–6 คือ 1) การปลูกฝังความภาคภูมิใจที่ได้เกิดมาเป็นชาวกัมพูชา ซึ่งเป็นชนชาติที่มีอารยธรรมอันยิ่งใหญ่ 2) การสร้างศัตรูของชาติคือสยามและฝรั่งเศส 3) การกล่าวถึงเหตุการณ์การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ซึ่งเป็นประวัติศาสตร์ที่ทำให้ชาวกัมพูชาเจ็บปวด และ 4) การผนวกรวมความแตกต่างทั้งในด้านเชื้อชาติ และศาสนา เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชาติ ซึ่งหมายถึงวัฒนธรรมนัยหนึ่งเป็นการส่งผ่านวัฒนธรรมความเชื่อให้ไปพร้อมกับความเป็นชาวกัมพูชาทั้งในนามของประชาชน นักเรียน นิสิต และพระภิกษุสงฆ์ที่เข้ามาศึกษายังประเทศไทยด้วยก็ตาม

นอกจากนี้ในงานของ ศานติ ภักดีคำ (2553) ที่เขียนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางศาสนาระหว่างสยามกัมพูชา ที่มีลักษณะร่วมทางพระพุทธศาสนาร่วมในบทศึกษาเรื่อง "สมณสาส์นการเมืองกัมพูชา-สยาม-ฝรั่งเศส ของพระอมราภิรักขิต (อมโร เกิด) ถึงสมเด็จพระสุคนธาธิบดี (ปาน) พระสังฆราชเมืองเขมร Political Letter of Phra Amaraphirakkhit : Relations among Siam-Cambodia-France" ที่สะท้อนออกมาเป็นผลการศึกษาโดยการวิเคราะห์และอภิปรายเกี่ยวกับสมณสาส์นการเมืองฉบับหนึ่งของพระอมราภิรักขิต (อมโร เกิด) พระสงฆ์ชั้นผู้ใหญ่ของไทยที่มีไปถึงสมเด็จพระสุคนธาธิบดี (ปาน) พระสังฆราชกัมพูชา สมณสาส์นฉบับนี้เป็นการสอบถามข่าวคราวเกี่ยวกับประเทศกัมพูชาภายหลังจากตกเป็นรัฐในอารักขาของฝรั่งเศส โดยได้ใช้การอ้างอิงข้อความจาก

พระไตรปิฎกมาเป็นตัวอย่างเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ของประเทศกัมพูชาในเวลานั้น สมณสาส์นฉบับนี้จึงมีความสำคัญในแง่ที่แสดงให้เห็นถึงความคิดของชนชั้นนำของสังคมไทย (โดยเฉพาะกลุ่มพระสงฆ์) ที่มีต่อกัมพูชาเมื่อตกเป็นรัฐอารักขาของฝรั่งเศสได้เป็นอย่างดี ซึ่งในงานทั้งหมดสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมวิถีทางศาสนา ความเชื่อและค่านิยมทางสังคมที่จะทำให้เกิดเป็นวัฒนธรรมติดตัวของผู้เป็นประชาชนรัฐกัมพูชาแม้จะไปยังที่ใดก็ตามความเป็นภายใต้กลไกททางศาสนาของรัฐ จึงทำให้นัยหนึ่งคือเอกลักษณ์ อีกนัยหนึ่งคือความแตกต่างเมื่อต้องไปดำเนินชีวิตภายใต้ความหลากหลายในมิติของกลุ่มพลเมืองในเชิงรัฐชาติอื่น

2.2 พระพุทธศาสนาในประเทศลาว

พระพุทธศาสนาได้เผยแพร่เข้าสู่ประเทศลาวสมัยอาณาจักรหนองแส ราวๆ พุทธศตวรรษที่ 7 ต่อมาในรัชสมัยของเจ้าฟ้างุ้ม(ประมาณ พ.ศ. 1890)ซึ่งเป็นราชโอรสของเจ้าผีฟ้า เจ้าฟ้างุ้มได้อภิเษกสมรสกับพระนางแก้วยอดฟ้า ผู้เป็นพระราชธิดาของพระเจ้าศรีจุลราช กรุงอินปัตถ์ในราชอาณาจักรกัมพูชาเมื่อเจ้าฟ้างุ้มได้ตีเมืองหลวงพระบางและเสด็จขึ้นครองราชย์เมื่อ พ.ศ. 1896 พระองค์ได้ทรงรวบรวมหัวเมืองต่าง ๆ ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สำหรับพระนางแก้วยอดฟ้าพระนางเองทรงเลื่อมใสและเคารพนับถือพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท เมื่อพระนางเสด็จมาประทับ ณ อาณาจักรล้านช้าง ซึ่งขณะนั้นชาวล้านช้างยังนับถือลัทธิผีสางเทวดาอยู่ พระนางจึงทรงกราบทูลให้เจ้าฟ้างุ้มแต่งตั้งคณะทูลไปทูลขอคณะสงฆ์จากพระเจ้าศรีจุลราช และพระเจ้าศรีจุลราชก็ให้ความร่วมมือโดยส่งพระมหาปาสมัตเถระ และพระมหาเทพลังกาพร้อมพระสงฆ์อีก 20 รูป เดินทางนำพระพุทธศาสนาเข้ามาเผยแพร่ยังดินแดนประเทศลาว พร้อมกับได้พระราชทานพระพุทธรูปปัญจโลหะองค์หนึ่ง พระนามว่า“พระบาง”พร้อมด้วยพระไตรปิฎก และหน่อพระศรีมหาโพธิ์มาถวายแก่พระเจ้าฟ้างุ้มด้วย นับแต่นั้นมาพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทก็ได้ประดิษฐานในประเทศลาว และได้กลายเป็นศาสนาประจำชาติในที่สุดพระพุทธสานาได้เจริญรุ่งเรืองสืบมา จนถึงรัชสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช (พ.ศ. 2091 – 2114) พระองค์ได้ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาอย่างดียิ่ง ได้ทรงนำพระแก้วมรกตจากเชียงใหม่มาไว้ที่เมืองหลวงพระบาง เมื่อย้ายเมืองหลวงจากหลวงพระบางไปอยู่เวียงจันทร์ ก็ทรงนำพระแก้วมรกตไปไว้ที่เวียงจันทร์ด้วย และทรงได้โปรดฯ ให้สร้างพระธาตุหลวงไว้ที่นี้ด้วย เมื่อสิ้นสุดรัชกาลของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช พระพุทธศาสนาในประเทศลาวไม่ค่อยเจริญรุ่งเรืองนักแต่ด้วยเหตุที่ประเทศลาวกับประเทศไทยมีอาณาเขตติดต่อกันทำให้ทั้ง 2 มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นต่อกัน ประเทศไทยได้ให้ความช่วยเหลือทางศาสนามาโดยตลอด และเมื่อลาวตกเป็นอาณานิคมของประเทศฝรั่งเศส ใน พ.ศ. 2436 พระพุทธศาสนาก็เสื่อมโทรมลงเพราะขาดการทำนุบำรุง และเมื่อลาวได้รับเอกราชจากฝรั่งเศสแล้ว คณะสงฆ์ไทยก็ได้มีส่วนช่วยปรับปรุงการศึกษาด้านศาสนาในลาว แต่เมื่อลาวตกอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลคอมมิวนิสต์แล้ว การติดต่อช่วยเหลือทางศาสนาระหว่างประเทศก็หยุดชะงักลง แต่ถึงกะนั้นก็ตามชาวลาวส่วนใหญ่ก็ยังศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแนบแน่น และพยายามประคับประคองพระพุทธศาสนาให้ตั้งมั่นอยู่ในจนถึงปัจจุบัน

วิวัฒนาการของพระพุทธศาสนาในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

1. ยุคโบราณ

ประเทศลาวถือว่าเป็นประเทศพี่น้องกับไทย มีวัฒนธรรมที่ไม่แตกต่างกันนักเนื่องจากเคยเป็นพี่น้องกันมาแต่โบราณ เมื่อตอนอยู่ในราชอาณาจักรอ้ายลาวเมื่อประมาณ พ.ศ. 612 ก็ได้นับถือพระพุทธศาสนานิกายมหายานมาก่อน เมื่อถูกจีนรุกรานจึงได้อพยพมาอยู่ในเมืองล้านช้าง ประมาณ พ.ศ. 1290 ก็กลับมานับถือผีสางเทวดาดังเดิมอีก

1.1 สมัยพระเจ้าสุวรรณคำผงและพระเจ้าฟ้างุ้มแหล่งหล้าธรณี

ต่อมาเมื่อพระเจ้าสุวรรณผงขึ้นเสวยราชย์ เมื่อ พ.ศ. 1895 – 1896 ทรงมีพระโอรส 6 พระองค์ ใน 6 พระองค์นั้น เจ้าฟ้างุ้มมีลักษณะผิดแผกจากพระโอรสองค์อื่นๆ คือมีลิ้นและฟันเป็นสีดำ โหรทำนายว่าเป็นกาลกินีจึงนำไปลอยแพ บังเอิญแพได้มาถึงเมืองขอม(กัมพูชา) ได้รับการเลี้ยงดูจากพระมหาปาสมันตเถระ ต่อมาได้ถวายตัวเข้าเป็นมหาดเล็กในราชสำนักของพระเจ้าอินทปัตถ์ และได้อภิเษกสมรสกับพระธิดาของพระเจ้าอินทปัตถ์ พระนามว่า พระนางแก้วยอดฟ้า (ฟ้าหญิงคำหยาด) ต่อมาบิดาให้ไปตีเมืองล้านช้าง และสามารถยึดเมืองล้านช้างได้ใน พ.ศ. 1896 และขึ้นครองราชย์เป็นกษัตริย์องค์ที่ 23 ของราชวงศ์ล้านช้าง ทรงพระนามว่าพระเจ้าฟ้างุ้มแหล่งหล้าธรณีแผ่อาณาเขตออกไปอย่างกว้างขวาง

พระพุทธศาสนาได้รับการอุปถัมภ์อย่างดีจากพระเจ้าฟ้างุ้ม เนื่องจากพระเจ้าฟ้างุ้มเคยได้รับการอุปการะจากพระมหาปาสามานเถระเมื่อครั้งทรงพระเยาว์ด้วย พระมหาปาสามานเถระและคณะได้เดินทางออกจากเมืองกัมพูชา เมื่อปี พ.ศ. 1902 ไปตามลำดับจนถึงเมืองแกพร้อมกับเอาพระพุทธรูปปางห้ามญาติ ชื่อ พระบางและพระไตรปิฎกไปด้วยเพื่อที่จะได้ถวายแก่พระเจ้าฟ้างุ้ม เมื่อคณะสงฆ์เดินทางมาถึงเวียงจันทร์ เจ้าเมืองจันทร์ได้นิมนต์พักสมโภชพระบางอยู่ 3 คืน 3 วัน แล้วคณะสงฆ์ก็เดินทางต่อไปยังเวียงคำ อาราธนาพระเถระไปในเมือง ประชาชนได้มาสมโภชพระบางกันอีก 3 คืน 3 วัน ครั้นจะเดินทางต่อปรากฏว่าพระพุทธรูปไม่สามารถยกไปได้จึงเสี่ยงว่าเทวดาอารักษ์คงปรารถนาจะให้พระบางอยู่ที่เวียงคำ พระเถระและผู้ติดตาม ได้เดินทางไปยังเมืองเชียงทอง ครั้นถึงเมืองเชียงทองได้เข้าเฝ้าพระเจ้าฟ้างุ้มและพระมเหสี พระเถระและคณะจึงได้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในลาวจนเจริญรุ่งเรืองประดิษฐานมั่นคงสืบต่อมา

1.2 สมัยพระเจ้าแผ่นดินพญาสามแสนไทย

รัชสมัยของพระเจ้าฟ้างุ้มนั้นเต็มไปด้วยศึกสงคราม ทำให้ชาวลาวที่มีนิสัยรักสงบสุขเกิดความเบื่อหน่าย จนในที่สุดพร้อมใจกันขับพระเจ้าฟ้างุ้มออกจากราชสมบัติ และสถาปนาพระโอรสทรงพระนามว่า “พญาสามแสนไท” ขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดิน และพระองค์ทรงอภิเษกกับเจ้าหญิงแห่งกรุงศรีอยุธยา ซึ่งทำให้มีการจัดระเบียบบ้านเมืองตามแบบแผนวิธีการที่ได้รับมาจากประเทศไทยเป็นอันมาก ในด้านการพระพุทธศาสนา พญาสามแสนไททรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก เช่น ทรงสร้างวัดมโนรมย์ วัดอุโบสถ หอสมุด โรงเรียนปริยัติธรรม เป็นต้น และทรงเจริญพระราชไมตรีกับทางกรุงศรีอยุธยา ตลอดจนถึงกัมพูชา เวียดนาม ซึ่งถือว่าในสมัยนี้เป็นสมัยแห่งการจัดสรรบ้านเมืองและการสร้างความมั่นคงเป็นปึกแผ่นอย่างมาก

1.3 สมัยพระเจ้าวิชุลราชาธิปัต (พ.ศ.2044 – 2063) บ้านเมืองอยู่ในภาวะสงบ กษัตริย์ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ได้สร้างวัดวาอารามต่างๆ เช่น สร้างวัด บรมมหาราชวังเวียง

วัดวิชุลราช เพื่ออันเชิญพระบางจากเวียงคำมาประดิษฐานที่วัดนี้ต่อมาทรงสร้างวัดโพธิ์สบ เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่พระราชธิดาที่ได้สวรรคตไป

1.4 สมัยพระเจ้าโพธิสารราช (พ.ศ.2063 – 2090) พระองค์เป็นผู้เคร่งครัดในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง ได้ทรงมีพระราชโองการให้พลเมืองนับถือผีสางเทวดาเลิกทรงเข้าผีทั่วพระราชอาณาจักร ทรงให้รื้อศาลหลวง ศาลเจ้าผีเสื้อเมืองทรงเมือง และให้หันมานับถือพระพุทธศาสนาแทน ทรงสร้างวัดสุวรรณเทวโลกแต่เนื่องจากประเพณีการนับถือผีนั้นมีมานานมากและได้ฝังเข้าไปในจิตใจของประชาชนทั่วจึงยากที่จะเลิกอย่างเด็ดขาดได้

1.5 สมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช อาณาจักรล้านนาว่างกษัตริย์ปกครอง จึงได้อัญเชิญเจ้าไชยเชษฐาพระโอรสของพระเจ้าโพธิสาร ไปครองนครล้านนา เมื่อปี พ.ศ.2089 พระเจ้าโพธิสารเสด็จสวรรคตเมื่อ พ.ศ. 2090 ด้วยถูกช้างล้มทับขณะประพาสป่า ทรงกลับนครได้เพียง 3 สัปดาห์ก็สวรรคต เมื่อสวรรคตแล้ว พระโอรสทั้งหลายต่างแย่งชิงราชสมบัติกันอาณาจักรลาวได้แตกเป็น 2 ฝ่าย คือ อาณาจักรฝ่ายเหนือและอาณาจักรฝ่ายใต้ พระเจ้าไชยเชษฐาแห่งล้านนา จึงยกทัพตีกรุงล้านช้าง และได้อัญเชิญพระแก้วมรกตไปประดิษฐานอยู่ที่วัดบุปผารามเชียงใหม่ รวมทั้งพระพุทธสิหิงค์ (พระสิงค์) และพระแก้วขาวไปด้วย เมื่อเสด็จถึงล้านช้างทรงยึดราชสมบัติจากเจ้าของนครทั้งสองได้ด้วยเกรงกลัวของเจ้าของนครทั้งสอง จึงทรงครองนครทั้งสองจึงเรียกว่า กรุงศรีสัตนาคนหุต พระองค์จึงขึ้นครองราชย์สมบัติ นับเป็นมหาราชองค์ที่ 2 ของลาวที่ทรงพระปรีชาสามารถทรงพระนามว่า “พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช” พระพุทธศาสนาในยุคของพระเจ้าเชษฐาธิราชนับว่ามีความเจริญสูงสุด ทรงได้สร้างวัดสำคัญมากมาย ในกำแพงเมืองมีวัดอยู่ประมาณ 120 วัด และยังไม่ได้สร้างวัดพระแก้ว ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานพระแก้วมรกต ที่นำมาจากเมืองเชียงใหม่ ในสมัยนี้ได้รับการแต่งวรรณกรรมหลายเรื่อง เช่น สังข์สินชัย การเกด พระลักพระราม เป็นต้น

สมัยนี้ราชอาณาจักรไทยได้มีความสัมพันธ์ลาวอย่างแน่นแฟ้น ได้ร่วมมือกันเพื่อต่อกับพม่า ได้สร้างเจดีย์ “พระธาตุศรีสองรัก” ในอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย เพื่อเป็นอานุสรณ์แห่งความเป็นพี่น้องกันของสองราชอาณาจักร พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ได้ทรงย้ายเมืองจากเมืองเชียงคำมาอยู่ที่เวียงจันทร์ได้ประดิษฐานพระแก้วมรกต และพระแซกคำ (พระพุทธสิหิงค์ หรือพระสิงค์) ไว้ที่เวียงจันทร์ เรียกว่าเวียงจันทร์ล้านช้างหลวงพระบางประดิษฐานไว้ที่เมืองเชียงทอง จึงได้ชื่อหลวงพระบางมาจนถึงทุกบัดนี้ บางก็เรียกชื่อล้านช้างหลวงพระบาง และได้สร้างวัดเป็นที่ประดิษฐานพระแก้วมรกตขึ้นเป็นพิเศษ พระองค์ได้ทรงสร้างพระธาตุหลวงซึ่งถือเป็นปัตยกรรมชิ้นยอดเยี่ยมของลาวเมื่อ พ.ศ. 2109 ซึ่งต่อมาได้ถูกปล้นจากโจรจีนฮ่อบุกทำลายเสียหายไปมาก นอกจากนั้นพระองค์ยังได้สร้างพระธาตุอื่นๆ และพระพุทธรูปสำคัญ ๆ อีกมากมาย เช่น พระเจ้าองค์ตื้อที่เวียงจันทร์ พระเจ้าองค์ตื้อ ที่อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย พระเสริม พระสุก พระใส พระอินทร์แปลง พระองค์แสน ทรงสร้างวัดพระธาตุ ที่จังหวัดหนองคาย และพระธาตุที่จมน้ำโขงอยู่ พระธาตุบังพวน อำเภอเมืองหนองคาย สร้างวัดศรีเมือง จังหวัดหนองคาย และพระประธานในโบสถ์ นามว่าพระไชยเชษฐา พระศรีโคตรบูร ที่แขวงคำม่วน พระธาตุอิรัง ที่แขวงสุวรรณเขต พระธาตุศรีสองรัก อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย และทรงปฏิสังขรณ์พระธาตุพนม เป็นต้น

พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ทรงประคับประคองนำราชอาณาจักรล้านช้างผ่านพ้นภัยการเมืองขึ้นของพม่าไปได้ ตลอดรัชสมัยของพระองค์ แม้ว่าในขณะนั้นอาณาจักรล้านนา (เสียแก่

พม่า พ.ศ.2101) และอาณาจักรศรีอยุธยา (เสียแก่พม่า พ.ศ.2107) ตกเป็นเมืองขึ้นของพม่าแล้ว แต่หลังจากพระองค์สวรรคตในปี พ.ศ.2114 พอมาถึง พ.ศ.2117-2118 พระเจ้าหงสาวดีบุเรงนองได้ยกทัพมาตีลาวและได้รับชัยชนะ และทรงนำราชโอรสองค์เดียวของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ทรงประสูติในปีที่สวรรคต ไว้เป็นประกันที่หงสาวดีด้วย ต่อจากนั้นมาหลายปีแผ่นดินลาวก็วุ่นวายด้วยราชสมบัติจน พ.ศ. 2134 พระเถระเจ้าอาวาสวัดต่างๆ จึงได้ประชุมกันลงมติให้ส่งทูตไปเชิญเจ้าชายหน่อแก้วโกเมน ซึ่งเป็นตัวประกันอยู่ประเทศพม่ากลับมาครองราชย์ และในเวลานั้นพระเจ้าบุเรงนองสวรรคตลง พม่าเริ่มอ่อนแอลง และเจ้าหน่อแก้วโกเมนขึ้นครองราชสมบัติ พ.ศ.2137 และประกาศอิสรภาพไม่ขึ้นกับพม่าอีกต่อไป

สมัยพระเจ้าสุริยวงศา พระเจ้าสุริยวงศาเป็นกษัตริย์ที่มีความปรีชาสามารถ และเข้มแข็ง สามารถปกครองให้ลาวสงบเรียบร้อยได้ ในสมัยนี้วัฒนธรรมรุ่งเรือง ศิลปกรรม ดนตรี ประติมากรรมต่างๆเจริญแพร่หลาย หลังจากสิ้นรัชกาลพระเจ้าสุริยวงศา ใน พ.ศ.2235 อาณาจักรลาวได้แตกเป็น 2 อาณาจักร คือ เมืองหลวงพระบางกับเมืองเวียงจันทร์ ทั้ง 2 อาณาจักรต่างระแวงกัน และค่อยหาโอกาสแย่งชิงอำนาจกัน จนถึงกับไปผูกมิตรกับต่างประเทศเพื่อกำจัดกันและกันเช่นฝ่ายหนึ่งเข้ากับพม่า ฝ่ายหนึ่งเข้ากับไทยหรือฝ่ายหนึ่งเข้ากับไทยฝ่ายหนึ่งเข้ากับญวน เป็นต้น

จนในที่สุดเมื่อไทยสมัยพระเจ้าตากสินมหาราช ซึ่งเป็นมิตรกับหลวงพระบางกู้เอกราชจากพม่าได้แล้ว ก็ยกทับมาตีเวียงจันทร์ ซึ่งเป็นพันธมิตรของพม่า เข้ายึดครองได้ใน พ.ศ. 2321 และได้นำเอาพระแก้วมรกตไปยังอาณาจักรไทย ด้วยอาณาจักรเวียงจันทร์ได้สลายตัวลงเป็นดินแดนของไทยใน พ.ศ. 2371 ส่วนอาณาจักรหลวงพระบาง ซึ่งเคยเป็นเมืองขึ้นของไทยได้ส่งทูตไปอ่อนน้อมและมอบบรรณาการแก่เวียดนาม พ.ศ. 2374 กลายเป็นข้ออ้างของฝรั่งเศส ผู้เข้ายึดครองเวียดนามในสมัยต่อมา ที่จะเข้าครอบครองลาวต่อไปด้วย อาณาจักรลาวได้ตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสครอบครองอยู่ 45 ปี จึงได้เอกราชกลับคืนโดยสมบูรณ์ เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2492 มีชื่อเป็นทางการว่า “พระราชอาณาจักรลาว”

2. ยุคเปลี่ยนแปลงระบบการปกครอง

พระพุทธศาสนาในประเทศลาวเป็นนิกายเถรวาทเช่นเดียวกับประเทศไทย แต่หลังจากที่ถูกครอบงำด้วย การปกครองด้วยระบบคอมมิวนิสต์ พระพุทธศาสนาในประเทศนี้ก็ได้ทรุดโทรมลงอย่างหน้าวิตก ดังจะสรุปสภาวการณ์ปัจจุบันพอเป็นสังเขปได้ดังนี้

1. พวกคอมมิวนิสต์เมื่อเข้าครอบครองประเทศลาว ได้พยามบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาอาทิ ห้ามชาวพุทธทำบุญตักบาตร ห้ามไปฟังเทศน์ที่วัด ห้ามบวชพระภิกษุและสามเณรเพิ่ม ห้ามศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรม

2. ยกเลิกสมณศักดิ์ทุกระดับชั้น แต่งตั้งพระสงฆ์ที่ชาวบ้านเคารพนับถือเป็นคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์ และทำบังคับให้พระสงฆ์ทำหน้าที่โฆษณาชวนเชื่อเผยแผ่อุดมการณ์ให้แก่พรรคคอมมิวนิสต์รวมทั้งกำจัดพระสงฆ์ที่ไม่ให้ความร่วมมือ

3. สนับสนุนให้พระสงฆ์ที่เป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ลาว วิพากษ์วิจารณ์ในทางเสื่อมเสียบังคับให้พระสงฆ์ ทำไร่ทำนา เลี้ยงสัตว์เหมือนคฤหัสถ์

4. วัดที่เคยเป็นศูนย์กลางประชาชนได้เสื่อมบทบาทลงแทบหมดสิ้นประชาชนที่ นับถือพระพุทธศาสนาก็นับถือกันตามประเพณี และส่วนมากเป็นคนรุ่นเก่า คนรุ่นใหม่ถูกล้างสมองไปนิยมลัทธิคอมมิวนิสต์ซึ่งเข้ามาทำหน้าที่เป็น “ศาสนาใหม่”สืบแทน

5. ต่อมาเมื่อบ้านเมืองค่อยคลายความตรึงเครียดลงบ้างแล้ว ได้มีความพยายามที่จะพื้นฟูพระพุทธศาสนาขึ้นมาอีก พระสงฆ์ และคฤหัสถ์ชาวไทย ได้ไปสังเกตสภาพบ้านเมืองในประเทศลาวเป็นครั้งคราว ฝ่ายลาวเองก็ส่งพระสงฆ์ลาว 7 รูป พร้อมคฤหัสถ์ 3 คนมาประเทศไทย ระหว่างวันที่ 25 พฤศจิกายน 4 ถึงวันที่ 3 ธันวาคม 2530 เพื่อศึกษาแนวทางพื้นฟูพระพุทธศาสนาขึ้นในประเทศลาวจากสมเด็จพระสังฆราชและพระเถระพระชั้นผู้ใหญ่ของประเทศไทย

ปัจจุบันประเทศลาวมีวัดทั้งหมด 2,827 วัด (เฉพาะในเวียงจันทร์ 1,121 วัด) พระภิกษุสามเณร 15,634 รูป (ภิกษุ 6,000 รูป และสามเณร 9,626 รูป) ประมุขสงฆ์เรียกว่า ประธานองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์แห่งประเทศลาว

จากการศึกษางานวิจัยในปัจจุบันมีรายงานการวิจัยพอสังเขปที่มีการศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม วัฒนธรรม ศาสนาและประเพณีของลาว ในที่นี้จะนำเสนอผลงานวิจัยของ พระศรีธาตุ สิงห์ประทุม และคณะ (2553) เป็นกรณีศึกษาตัวอย่างของงานวิจัย โดย พระศรีธาตุ สิงห์ประทุม และคณะ (2553) ได้ศึกษาเรื่อง “Changes in Politics and Buddhism in the Lao Socialist Period การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและพุทธศาสนาสมัยสังคมนิยมในลาว” และได้นำเสนอเป็นบทความวิจัยได้กล่าวถึงพระพุทธศาสนาในสังคมลาว ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง โดยเน้นศึกษาในช่วงเวลาที่พรรคประชาชนปฏิวัติลาวเข้าปกครองประเทศในปี ค.ศ. 1975 จนถึงปัจจุบัน เมื่อพรรคประชาชนปฏิวัติลาวเข้าปกครองประเทศในปี ค.ศ. 1975 รัฐบาลไม่ได้ยกเลิกสถาบันศาสนา ทั้งนี้เนื่องจากได้ตระหนักถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมลาวทั้งทางด้านวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรม และการเมือง แต่ได้ปรับปรุงโครงสร้างองค์กรปกครองสงฆ์ให้เป็นเอกภาพ โดยรวมธรรมยุตินิกายและมหานิกายเข้าด้วยกันเรียกว่า พระสงฆ์ลาว ภายใต้การนำขององค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวและดำเนินนโยบายที่เข้มงวดต่อพระพุทธศาสนา อย่างไรก็ตาม นโยบายที่เคร่งครัดนี้ดำเนินอยู่ได้เพียงสี่ปี ภายหลังปี ค.ศ.1980 รัฐบาลจึงเริ่มผ่อนปรนต่อพุทธศาสนาตามลำดับ เนื่องจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ และการสิ้นสุดของสงครามเย็น จนกระทั่งถึงปี ค.ศ. 1991 รัฐบาลได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญสังคมนิยมฉบับแรก ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้มาตรา 9 และมาตรา 30 กล่าวถึงนโยบายของรัฐต่อพระพุทธศาสนาไว้อย่างชัดเจนว่า รัฐเคารพ และปกป้องการเคลื่อนไหวอันถูกกฎหมายของพุทธศาสนิกชน ปลุกระดมส่งเสริมพระภิกษุสามเณรให้เข้าร่วมในการเคลื่อนไหวที่เป็นประโยชน์แก่ประเทศและประชาชน ด้วยนโยบายนี้ องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวแต่ละขั้นและกรรมาธิการแต่ละฝ่ายได้ทำหน้าที่ของตนต่อสังคมอย่างต่อเนื่อง โดยได้รับการอุปถัมภ์จากพรรค และรัฐบาลเป็นอย่างดี จากงานวิจัยนี้จะพบว่าพระพุทธศาสนาเป็นกลไกร่วมกับรัฐเป็นวิธีวัฒนธรรมที่เนื่องด้วยรัฐ จึงเป็นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับศาสนาไปในตัว เมื่อคณะนักวิจัยจะดำเนินการวิจัย จึงต้องทราบและทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมพระพุทธศาสนาร่วมกับวัฒนธรรมการเมืองด้วยเช่นกัน

2.3 พระพุทธศาสนาในประเทศเมียนมาร์

พระพุทธศาสนาที่เผยแผ่เข้าสู่ประเทศสหภาพพม่าในระยะแรก คือพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทหรือนิกายหินยานได้เข้าไปประดิษฐานที่เมืองสุธรรมบุรีหรือเมืองสะเทิมซึ่งเป็นเมืองของมอญซึ่งอยู่ตอนใต้ของประเทศส่วนพม่าตอนเหนือมีเมืองพุกามเป็นเมืองหลวง ต่อมาพระพุทธศาสนานิกายอาจริยวาทหรือนิกายมหายานได้เผยแผ่มาจากแคว้นเบงกอล และโอริสาของอินเดียในสมัยของพระเจ้าอนุรทธะมหาราช (พระเจ้าอโนรธามังช่อ) ทรงครองราชย์ที่เมืองพุกาม (พ.ศ.1587) พระองค์เป็นกษัตริย์ที่ปรีชาสามารถมากทรงรวบรวมดินแดนของพม่าให้เป็นแผ่นเดียวกัน ได้สำเร็จและเมื่อพระองค์ทรงตีเมืองสะเทิมได้ทรงโปรดให้อาราธนาพระภิกษุสงฆ์และไตรปิฎกจากเมืองสะเทิมไว้ที่เมืองพุกาม พร้อมกันนี้ประชาชนส่วนใหญ่ได้นับถือพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท และพระองค์ทรงเลื่อมใสศรัทธาในนิกายเถรวาทด้วย

นอกจากนี้พระเจ้าอโนรธามังช่อยังได้ทรงส่งสมณทูตไปติดต่อกับลังกา และไตรปิฎกฉบับสมบูรณ์มาจากลังกาด้วย ในรัชสมัยของพระเจ้าธรรมเจดีย์กษัตริย์มอญขึ้นครองราชย์พระองค์ได้ทรงพระราชดำริว่าพระพุทธศาสนาในเมืองมอญในขณะนั้นเสื่อมลงมาก จึงโปรดให้มีการชำระพระพุทธศาสนาให้บริสุทธิ์โดยทรงให้ภิกษุทุกรูปในเมืองมอญลาสิกขา และรับการอุปสมบทใหม่จากพระอุปัชฌาย์ และพระอันดับที่ล้วนได้รับการอุปสมบทจากลังกาเป็นผู้ให้อุปสมบทแต่หลังจากนั้นพระพุทธศาสนาก็เสื่อมลงอีก สาเหตุเนื่องจากมอญกับพม่าทำสงครามแย่งชิงความเป็นใหญ่กันอยู่ตลอดเวลาจนกระทั่งถึงประมาณ พ.ศ.2300 เมื่อพระเจ้าอลองพญา กษิตริย์พม่าได้ยกทัพไปทำลายกรุงหงสาวดีอย่างราบคาบ ชนชาติมอญก็สูญสิ้นอำนาจลงอย่างเด็ดขาดพระพุทธศาสนาในพม่าได้รับการทำนุบำรุงจนเจริญรุ่งเรืองขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ในสมัยพระเจ้ามินดง (พ.ศ. 2395 – 2420)พระองค์ได้ทรงอุปถัมภ์การทำสังคายนาพระไตรปิฎกที่พม่าระหว่าง พ.ศ. 2411 – 2414 ณ เมืองมัณฑ์เลย์และโปรดเกล้า ฯ ให้จารึกพระไตรปิฎกลงบนแผ่นหินอ่อนแล้วทำสถูปครอบไว้ ซึ่งยังปรากฏอยู่ที่เชิงเขาเมืองมัณฑ์เลย์จนถึงทุกวันนี้ปี พ.ศ.2429 พม่าตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษ สถาบันพระมหากษัตริย์ถูกล้มลง จึงส่งผลให้พระพุทธศาสนาได้รับผลกระทบกระเทือนตามไปด้วยแต่ถึงกรนั้น ประชาชนชาวพม่าก็ยังคงเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแนบแน่นตลอดมา จนเมื่อพม่าได้รับเอกราช เมื่อ พ.ศ. 2491 ฯพณฯ อุนุ ได้เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีการทำสังคายนาพระไตรปิฎก เมื่อ พ.ศ.2493 และต่อมารัฐบาลได้ออกกฎหมายรับรองให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ในปี พ.ศ.2500

หม่องทินอ่อน นักประวัติศาสตร์บันทึกไว้ว่า “พระเจ้าอโศกทรงส่งสมณทูตไปยังดินแดนที่ห่างไกลหลายแห่งด้วยกัน สมณทูตคณะหนึ่งไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่ประชาชนในสุวรรณภูมิ เมืองหลวงของสุวรรณภูมิคือเมืองสะเทิม (Thaton) ในพม่าตอนล่าง ในขณะที่ประวัติศาสตร์ไทยเชื่อกันว่าจุดศูนย์กลางของสุวรรณภูมิอยู่ที่นครปฐมโดยมีโบราณสถานและโบราณวัตถุต่างๆ เช่นพระปฐมเจดีย์ เป็นประจักษ์พยาน” สำหรับนักประวัติศาสตร์ไทยบางท่านมีความเชื่อสอดคล้องกับนักประวัติศาสตร์พม่าโดยได้บันทึกไว้ว่า “พระเจ้าอโศกได้ส่งสมณทูตเก้าสายไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาพระโสณะและพระอุตระไปสุวรรณภูมิคือบริเวณเมืองสะเทิมของของพม่าและเมืองไทยตลอดแหลมมลายู ในคัมภีร์มหาวงศ์ของลังการะบุว่าสุวรรณภูมิประเทศอยู่ห่างจากลังกา 700 โยชน์” (อาทร จันทวิมล, 2548; สุชาติ หงษา, 2549)

จากประวัติศาสตร์บางตอนพบว่า พระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองในพม่าในราวพุทธศตวรรษที่ 6 เพราะ ได้พบหลักฐานเป็นคำจารึกภาษาบาลี นักประวัติศาสตร์ท่านหนึ่ง ชื่อว่า ตารนาถ เห็นว่าพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทได้เข้ามาสู่เมืองพม่า ตั้งแต่สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ต่อมาได้มีพระสงฆ์นิกายมหายานซึ่งเป็นศิษย์ของพระวสุพันธุได้นำเอาพระพุทธศาสนานิกายมหายานลัทธิตันตระ เข้าไปเผยแผ่ ในครั้งนั้น พม่ามีเมืองพุกามเป็นเมืองหลวง มีชื่อเรียกชาวพม่าว่า “มรัมมะ” ส่วนพวกมอญ หรือตะเลงซึ่งมีเมืองหลวงชื่อ “สะเทิม” (สุธรรมวดี) และถิ่นใกล้เคียงรวมๆ เรียกว่า รามัญประเทศ จนพระพุทธศาสนาทั้งนิกายมหายานและเถรวาทเจริญรุ่งเรืองในพม่า เป็นเวลาหลายร้อยปี (วิรัช นิยมธรรม,ประวัติพระพุทธศาสนาในพม่า, อ้างถึงใน กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2559)

พงศาวดารพม่าและตำนานพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทกล่าวอ้างว่า พ่อค้ามอญสองนายจากบริเวณพม่าตอนล่างได้เส้นพระเกศาของพระพุทธเจ้านำมาประดิษฐานไว้ในวัดเล็กๆ วัดหนึ่งต่อมาเป็นที่สร้างเจดีย์พระเกศธาตุ (ชเวดากอง) อันมโหฬาร ในส่วนของมอญนั้นพระภิกษุมอญมีส่วนในการสร้างอาณาจักรพม่าในยุตแรกดังที่หนังสือประวัติศาสตร์พม่าบันทึกไว้ตอนหนึ่งว่า “ในพุทธศักราช 1587 (ค.ศ. 1044) พระเจ้าอนุรุทธะขึ้นครองราชย์ที่กรุงพุกามซึ่งตั้งอยู่ตรงใต้จุดบรรจบของแม่น้ำอิระวดีกับแม่น้ำชินต์ พระเจ้าอนุรุทธะไม่ทรงพอพระทัยในศาสนาที่ประชาชนนับถืออยู่ในขณะนั้นซึ่งเป็นศาสนาที่มีส่วนผสมปนเปของหลักพระพุทธศาสนานิกายมหายานกับความเกรงกลัวอำนาจธรรมชาติแบบพื้นเมือง ซึ่งพระองค์ไม่เห็นด้วย ในขณะนั้นพระมอญรูปหนึ่งชื่อพระชินอรหันต์ได้เดินทางมายังอาณาจักรพุกาม ท่านเป็นผู้หนึ่งในหมู่ชนจำนวนน้อยที่ไม่นิยมรับความเชื่อลัทธิฮินดูที่เมืองสะเทิม ในเวลานั้นไม่นานนักพระชินอรหันต์ ก็สามารถชักนำให้พระอนุรุทธะหันมานับถือพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทได้” (หม่องทินอ่อง, 2554)

เมื่อขึ้นครองราชย์ประชาชนมีความเชื่อหลากหลาย แต่สงบได้เพราะพระพุทธศาสนาดังที่อ้างไว้ว่าตอนที่พระเจ้าอโนรธายังมิได้ขึ้นครองบัลลังก์นั้นในเมืองพุกามยังมีความเชื่อถืออันผิดๆ โดยเฉพาะความเชื่อแบบพวกอะเยจีก็กำลังครอบงำแผ่นดินพุกามอยู่ขณะนั้นเมื่อพระเจ้าอโนรธาขึ้นครองบัลลังก์และทรงปรารถนาในศาสนาอันชอบ ในเพลาเดียวกันนั้น พระชินอรหันต์ได้เดินทางจาริกจากเมืองสะเทิมมาแผ่พระศาสนายังเมืองพุกาม จึงทรงขอร้องให้ พระชินอรหันต์เผยแผ่พระศาสนาในพุกามและด้วยความช่วยเหลือของ พระชินอรหันต์ พระเจ้าอโนรธามังช่อจึงสามารถกำจัดความเชื่อของเหล่าอะเยจีลงได้ พวกอะเยจีถูกจับสึก แล้วให้คนเหล่านั้นรับใช้ในงานอันควรแก่อาณาจักรต่อไป ด้วยเหตุผลนี้ ความเชื่อแบบอะเยจีจึงค่อยๆ หมดไปจากพุกามพระเจ้าอโนรธาทำให้ชนทั่วแผ่นดินพุกามหันมานับถือพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาอันชอบการรวมชาติโดยผนึกความเชื่อต่างๆ ให้เข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้นั้น หากไม่มีความเชื่อใหม่คือพระพุทธศาสนาก็ยากที่จะรวมชาติได้ นอกจากนี้ พระเจ้าอโนรธา ยังได้รับทัพไปตีได้เมืองสะเทิม พร้อมกับอันเชิญพระไตรปิฎกและพระเถระผู้เชี่ยวชาญในพระคัมภีร์มาสู่พุกาม พระเถระชาวมอญซึ่งชำนาญในคัมภีร์ได้ช่วยชินอรหันต์เป็นอย่างมากเพื่อให้พระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาอับชอบเป็นที่แพร่หลาย พระเจ้าอโนรธามิได้สร้างพระเจดีย์เฉพาะในพุกามนั้นแต่ยังทรงสร้างเจดีย์ในทุกที่ที่เสด็จไปถึงในบรรดาเจดีย์เหล่านี้เจดีย์ที่โดดเด่นที่สุดคือพระเจดีย์ชเวสิกอง

ในการที่จะให้พระพุทธศาสนาแพร่หลาย พระเจ้าอโนรธายังทรงให้มีการศึกษาเล่าเรียนพระไตรปิฎกกันในวัด พระพุทธศาสนาที่พระเจ้าอโนรธาได้ทรงอุปถัมภ์นั้นยังมั่นคงมาได้จวบจนปัจจุบัน ในการนำพระพุทธศาสนาจากแผ่นดินของชาวมอญสู่พุกามนั้น พม่ายกย่องพระชินอรหันต์ภิกษุมอญเป็นดุจผู้ส่องไฟนำทาง พระเจ้าอโนรธาเป็นดุจผู้หว่านเมล็ดแห่งพระพุทธศาสนาบนแผ่นดินเมียนมาร์ ส่วนเหล่าอะเยจีนั้นถูกตีตราให้เป็นพวกมิจฉาทิฐิโดยประมาณว่าเป็นกลุ่มนักบวชที่แผ่อิทธิพลเหนือชาวบ้านด้วยการเอานกรมาขู่ ยกสวรรค์มาอ้าง และหากินกับลาภสักการระ การนำพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทเป็นศาสนาอันชอบมาสู่อาณาจักรของชาวเมียนมานั่นเอง จึงถือเป็นการทำลายอำนาจมืดจากความเชื่อผิดๆภาพของพระเจ้าอโนรธาในแบบเรียนจึงเป็นภาพปฏิวัติทางความคิดเพื่อไม่ให้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสังคมของชาวพุทธ

ภาพของพระเจ้าอโนรธาเป็นแบบอย่างของผู้นำในการสร้างชาติด้วยพลังแห่งเอกภาพและการพัฒนา ดูจะสอดคล้องกับภาพลักษณ์ของกองทัพพม่านับแต่สังคมนิยมสืบจนปัจจุบัน อาทิการยกย่องบทบาทของทหารในฐานะผู้นำในการสร้างชาติเอกราชเยี่ยงวีรชน การปราบปรามภัยภายในการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร การพัฒนาเส้นทางการคมนาคม การส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และการบูรณะเจดีย์ทั่วประเทศ เป็นต้น พระเจ้าอโนรธาจึงได้รับการขัดเกลาทางประวัติศาสตร์ให้มีภาพลักษณ์ของวีรกษัตริย์ชาวพุทธ เป็นผู้สร้าประเทศ และเป็นนักปฏิรูปสังคมที่ชาญฉลาด (วิรัช นิยมธรรม,ประวัติศาสตร์พม่า)

ทุกหนทุกแห่งที่พระเจ้าอนุรทธะทรงได้ชัยชนะในการสงคราม แทนที่พระองค์จะสร้างเสาหินแห่งชัยชนะไว้ กลับสร้างอิฐจารึกบทสวดมนต์ในพระพุทธศาสนาเป็นภาษาบาลีหรือสันสกฤตและพระนามาภิไธยเป็นภาษาสันสกฤต ทั้งทรงเป็นพระองค์แรกในบรรดาผู้สร้างโบสถ์วิหารอันยิ่งใหญ่และทำให้กรุงพุกามกลายเป็นศูนย์กลางการศึกษานิกายเถรวาท ความมั่งคั่งมากมายในอาณาจักรพุกามใช้สร้างวัดนับไม่ถ้วนในกรุงพุกาม ยังมีปรากฏในปัจจุบันนี้ประมาณห้าพันวัด ส่วนเจดีย์ในพุกามมีสองประเภทใหญ่ๆ คือแบบสถูปตันและแบบกลวงกลมหรือถ้ำจำลอง เจดีย์อันดับแรกคือเจดีย์ชเวสิกองของพระเจ้าอนุรทธะมีลักษณะเป็นรูปปิรามิด มีฉัตรทองกั้นอีกชั้นหนึ่ง ทั่งทั้งเจดีย์ปิดทองมีมณีมีค่าประดับฉัตรบนยอดเจดีย์ พระเจ้าอโนรธามังช่อเป็นต้นมา พระมหากษัตริย์ของพม่าองค์ต่อๆ มาทรงให้ความสำคัญต่อพระพุทธศาสนา ดังที่หม่องอ่องบอกว่า “พระเจ้ามินดงโปรดให้จารึกพระไตรปิฎกทั้งชุด รวมทั้งคำอธิบายลงบนเสาหินกว่า 5,000 ต้น และทรงสนับสนุนพระสงฆ์ผู้เคร่งวินัยให้อพยพไปพม่าตอนล่าง” พระภิกษุบางรูปเคยได้รับการคัดเลือกให้เป็นกษัตริย์ครองราชย์บัลลังก์ ดังเช่นพระธรรมเจดีย์ เมื่อพระนางเชงสอบู ทรงเลือกบาตรใหญ่สองใบ ใบหนึ่งบรรจุอาหารที่จัดสรรแล้งอย่างวิเศษ และอีกใบหนึ่งใส่เครื่องราชอิสริยยศ และพระนางก็ทรงนิมนต์พระอาจารย์ทั้งสอง คือพระธรรมเจดีย์และพระธรรมปาละ มาบิณฑบาตในทองพระทรงต่อหน้าข้าราชสำนักที่แต่งเต็มยศอย่างงดงามตระการตายิ่ง พระทั้งสองรูปมาถึงและให้เลือกบาตรคนละใบ พระธรรมเจดีย์เผอิญเลือกได้บาตรที่ใส่เครื่องราชอิสริยยศและได้รับเลือกตั้งเป็นกษัตริย์จึงต้องสึก เพื่ออภิเษกสมรสกับพระธิดาของพระราชินีและรับราชบัลลังก์ (ค.ศ. 1472) (หม่องทินอ่อง, 2554)

การศึกษาพระปริยัติธรรมในพม่า

การศึกษาพระปริยัติธรรมในพม่านั้น สมัยพระเจ้ามินดงมีการสอบพระปริยัติธรรมวิชาที่สอบแบ่งเป็นสี่ชั้นคือชั้นต้น ต้องสอบท่องคัมภีร์กัจจายนไวยากรณ์กัณฑ์ ด้วยปากเปล่า อภิธาน

นัปปทีปิกา 1203 คาถา วุตโตทัยฉันโทปกรณ์ สุโพธาลังการอภิธรรมมัตถสังคหะ 9 ปริจเฉท มาติกาธาตุกถา 14 นัย ยมก 5 ชั้นกลาง สอบท่องปากเปล่าคัมภีร์ในชั้นต้นทั้งหมดโดยเพิ่มยมกเป็น 10 ยมก ชั้นสูง สองแบบชั้นกกลางแต่เพิ่มคัมภีร์ปัฏฐานแต่ต้นจนจบกุสลติกะ และชั้นสูงสุดจะต้องสอบแข่งขันกันทั้งหมดเพื่อให้ได้ที่หนึ่งเพียงรูปเดียว จากนั้นพระเจ้ามินดงจะทรงอุปถัมภ์เป็นพระราชบุตรบิดามารดาพร้อมทั้งญาติถึง 15 ชั้น ได้รับการงดเว้นภาษีทุกด้าน (พระธัมมานันทมหาเถระ, 2534)

ในงานวิจัยของโรเบิร์ต เอช เทย์เลอร์ อ้างว่า “ประมาณกลางคริสต์ศตวรรษ ที่ 19 ทรงใช้วิธีการสอนแบบที่สงฆ์ที่เรียกว่า “พระธรรมพยาน” ซึ่งมีวัตถุประสงฆ์เพื่อทดสอบความสามารถของพระสงฆ์ มาทดสอบความเหมาะสมในการเข้าดำรงตำแหน่งราชการ (โรเบิร์ต เอช เทย์เลอร์, 2550) การสอบของพระสงฆ์คงเป็นวิธีการที่น่าเชื่อถือจนกษัตริย์ต้องนำเอาวิธีการสอบไปใช้

การสังคายนาพระไตรปิฎกในพม่า

ประเทศพม่ามีการทำสังคายนาพระไตรปิฎกสองครั้ง ซึ่งเป็นการกระทำร่วมกันของประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท ดังหลักฐานบันทึกไว้ว่า “ประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทได้มีเหตุการณ์สำคัญทางพระพุทธศาสนาที่เกิดขึ้นในพม่าร่วมกัน คือ การสังคายนาพระไตรปิฎก ณ เมืองมัณฑะเล เมื่อ พ.ศ. 2414 เป็นการสังคายนาครั้งแรกในพม่า แต่พม่านับว่าเป็นครั้งที่ 5 ต่อจากจารึกลงในใบลานของลังกา สังคายนาครั้งนี้ มีการจารึกพระไตรปิฎกลงในแผ่นหินอ่อน 429 แผ่น ณ เมืองมัณฑะเล ด้วยการอุปถัมภ์ของพระเจ้ามินดง ใน พ.ศ. 2414 (ค.ศ.1871) พระมหาเถระ 3 รูป คือพระชาคราภิวังสะระนรินทาภิธชะ และพระสุมังคลสามี ได้พลัดเปลี่ยนกันเป็นประธานโดยลำดับ มีพระสงฆ์และพระอาจารย์ผู้แตกฉานในพระปริยัติธรรมร่วมประชุม 2,400 ท่าน กระทำอยู่ 5 เดือน จึงสำเร็จ ส่วนการทำสังคายนาครั้งที่ 2 ในพม่าหรือที่พม่านับว่าเป็นครั้งที่ 6 ที่เรียกว่าฉัฏฐสังคายนา เริ่มกระทำเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2597 จนถึงวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2499 เป็นอันปิดงาน ในการปิดงานได้กระทำร่วมกับการฉลอง 25 พุทธศตวรรษ (การนับปีเร็วกว่าไทย 1 ปี จึงเริ่มเท่ากับ พ.ศ. 2498 ถึง พ.ศ. 2500 ตามที่พม่านับ) พม่าทำสังคายนาครั้งนี้ มุ่งพิมพ์พระไตรปิฎกเป็นข้อแรกแล้วจะจัดพิมพ์อรรถกถา (คำอธิบายพระไตรปิฎก) และคำแปลเป็นภาษาพม่าโดยลำดับมาการโฆษณาและเชิญชวนพุทธศาสนิกชนหลายประเทศไปร่วมพิธีด้วย โดยเฉพาะประเทศเถรวาท คือ พม่า ลังกา ไทย ลาว เขมร ทั้งห้าประเทศนี้ สำคัญสำหรับการทำสังคายนาครั้งนี้มาก เพราะใช้พระไตรปิฎกภาษาบาลีอย่างเดียวกัน จึงได้มีสมัยประชุม ซึ่งประมุขหรือผู้แทนประมุขของทั้งประเทศนี้เป็นหัวหน้า เป็นสมัยของไทยสมัยของลังกา เป็นต้น ได้มีการก่อสร้างคูหาจำลอง ทำด้วยคอนกรีต จุคนได้หลายพันคนนั่งสำหรับพระสงฆ์ไม่น้อยกว่า 2,500 ที่บริเวณที่ก่อสร้างประมาณ 200 ไร่เศษ เมื่อเสร็จแล้วได้แจกจ่ายพระไตรปิฎกฉบับอักษรพม่าไปในประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศไทยด้วย (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2539)

พระพุทธศาสนาในพม่ามีความเกี่ยวพันกับสถาบันพระมหากษัตริย์ การเจริญหรือเสื่อมของคณะสงฆ์ก็ย่อมมีส่วนกับสถาบันกษัตริย์ด้วย ดังนั้นกษัตริย์จึงมีหน้าที่อีกอย่างหนึ่งคือการปฏิรูปสถาบันสงฆ์ดังที่มีการบรรยายถึงการปฏิรูปสถาบันสงฆ์ไว้ว่า “กษัตริย์พม่าได้ทรงริเริ่มการปฏิรูปศาสนา หรือการชำระสถาบันสงฆ์ให้บริสุทธิ์ เพื่อจะได้ยึดทรัพย์สมบัติของทางสงฆ์มาให้เป็นที่ยอมรับทั้งทางกฎหมายและสังคม สังฆะที่ร่ำรวยย่อมหมายถึงว่าพระสงฆ์ไม่ได้ดำเนินชีวิตตามกฎของพระวินัย ดังนั้นการปฏิรูปจึงนับว่าถูกต้องชอบธรรมตามอุดมการณ์ การปฏิรูปศาสนาส่งผลทางวัตถุให้

ขนาดของสังฆะลดลงทางด้านอุดมการณ์เท่ากับว่าทำให้พระศาสนาบริสุทธิ์ขึ้น เมื่อสังฆะบริสุทธิ์ขึ้น ประชาชนต่างก็จะมาทำบุญเพิ่มขึ้น เพราะบุญที่บุคคลจะได้ขึ้นอยู่กับความบริสุทธิ์ของพระที่บุคคลนั้นนับถือ สังฆะเองเริ่มได้รับพระมหากรุณาธิคุณเพิ่มขึ้น เพราะโดยหลักการถือว่าพระมหากษัตริย์ต้องเป็นผู้ทรงปกป้องและอุปถัมภ์ค้ำจุนพระศาสนา การที่ประชาชนและพระมหากษัตริย์หันมาอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา สุดท้ายจะนำกลับไปสู่ลัทธิเจ้าที่ดินของวัดอีก และแล้วรัฐก็ต้องเข้ามาจัดการปฏิรูปสังฆะใหม่หมุนเวียนไปไม่รู้จบ (โรเบิร์ต เอช เทย์เลอร์, 2550) พระพุทธศาสนานิกายเถรวาทกับประเทศพม่าจึงมีความผูกพันกันมาอย่างยาวนานต้องพานพบกับความเสื่อมและความเจริญ แต่ก็สามารถอยู่ในสังคมและวัฒนธรรมของพม่าเรื่อยมา มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ ตลอดจนการศึกษาพระพุทธศาสนามาโดยตลอดแม้ว่าปัจจุบันพม่าจะไม่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขเหมือนในอดีต ก็คณะสงฆ์พม่าก็ยังมีอิทธิพลสำหรับประชาชน ดังจะเห็นได้จากการเป็นผู้นำในการเดินขบวนเรียกร้องความเป็นธรรมจากอำนาจรัฐ คณะสงฆ์พม่ายังได้สร้างความสัมพันธ์กับประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทจากทั่วโลกดังเช่นในปีพุทธศักราช 2550 ได้มีการก่อตั้งสมาคมพระพุทธศาสนาเถรวาทนานาชาติขึ้น และได้ประชุมครั้งแรกระหว่างช่วงวันที่ 9 – 11 มีนาคม 2550 ที่เมืองย่างกุ้ง ประเทศพม่า และการประชุมสมาคมฯ ที่เมืองสะกายในครั้งนี้จึงนับเป็นครั้งที่สอง

จากการศึกษางานวิจัยในปัจจุบันมีรายงานการวิจัยพอสังเขปที่มีการศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม วัฒนธรรม ศาสนาและประเพณีของเมียนมาร์ ในที่นี้จะนำเสนอผลงานวิจัยของ สกาวเดือน โอดมี และสุภาวดี เครือโชติกุล (2560) และธัญญารัตน์ อภิวงค์ (2560) ไว้เป็นกรณีศึกษาพอสังเขป ดังนี้

สกาวเดือน โอดมี และสุภาวดี เครือโชติกุล (2560) ได้ทำวิจัยเรื่อง “แนวทางการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในการดูแลสตรีตั้งครรภ์ชาวพม่าของพยาบาลผดุงครรภ์” เป็นการสื่อข้อมูลวิธีการสื่อสารระหว่างหน่วยพยาบาลของในประเทศไทยกับกลุ่มผู้ใช้แรงงานในนามชาติพันธุ์พม่า ที่นำพาความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติในการผดุงครรภ์ ดังนั้นสิ่งที่ผู้วิจัยนำเสนอจึงเป็นเรื่องของให้ความรู้เพื่อการผดุงครรภ์หรือการรักษาครรภ์ให้เป็นกลไกของการรักษาสุขภาวะ แต่ในงานวิจัยที่คณะนักวิจัยกลับมองเห็นว่าแนวทางดังกล่าวจะเป็นส่วนสนับสนุนวิธีการในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม โดยมองไปที่การพัฒนาสมรรถนะของตนเองในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมกับสตรีตั้งครรภ์ชาวพม่า สมรรถนะสำคัญที่พยาบาลผดุงครรภ์จำเป็นต้องมี เพื่อการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพประกอบด้วย 1) เข้าใจ องค์ประกอบสำคัญของการสื่อสาร 2) มีศักยภาพในการเลือกรูปแบบการสื่อสาร และ 3. มีทักษะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม โดยเป็นความคาดหวังต่อการเรียนรู้ ซึ่งจะทำนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมในการวิจัยได้ด้วยเช่นกัน

ธัญญารัตน์ อภิวงค์ (2560) ได้ทำวิจัยเรื่อง “กลุ่มชาติพันธุ์จากพม่า และการสร้าง “ความเป็นพม่า” ผ่านจิตรกรรมฝาผนังในล้านนา” โดยที่ในงานวิจัยสื่อว่า งานศิลปะที่ปรากฏในล้านนาสะท้อนความเป็นพม่าหรือการรับช่วงต่อรวมไปถึงการแสดงอัตกลักษณ์ความเป็นพม่าในศิลปะในล้านรวมไปถึงการต้องการสื่อว่า “พม่ามีความหลากหลายชาติพันธุ์และวัฒนธรรม” การผสมผสานของพหุวัฒนธรรมที่แตกต่างจากพื้นที่แห่งอื่นในประเทศไทย จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณสถานชี้ให้เห็นว่าภาคเหนือเป็นพื้นที่ซึ่งมีร่องรอยที่แสดงถึงการยอมรับวัฒนธรรมทางวัตถุแบบพม่า เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทางวัตถุในสังคมท้องถิ่น เนื่องด้วยเหตุผลที่สำคัญ คือ การที่

ล้านนาเคยถูกปกครองโดยพม่าถึงสองร้อยกว่าปี (ค.ศ.1558-1774) จิตรกรรมฝาผนัง เป็นหนึ่งในวัฒธรรมทางวัตถุที่แสดงให้เห็นความหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ร่วมกันในสังคม การวาดจิตกรรมฝาผนังภายในวัดซึ่งถือเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ไม่เพียงแต่เป็นการส่งผ่านแนวคิด คำสอนและเรื่องเล่าทางพระพุทธศาสนา ยังสะท้อนความคิดและอุดมการณ์ของคนในชุมชนท้องถิ่นที่ได้ไตร่ตรองผ่านการจัดวางองค์ประกอบของภาพในการเล่าเรื่อง จากข้อมูลที่ผู้วิจัยพบนี้จึงจะเป็นแนวทางในการนำไปใช้เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายและพัฒนาการของกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายในประเทศพม่าอันจะส่งผลเป็นองค์ความรู้ต่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม พหุวัฒนธรรมในประเทศพม่าด้วย

2.4 พระพุทธศาสนาในประเทศเวียดนาม

พระพุทธศาสนาในประเทศเวียดนาม เริ่มต้นตั้งแต่ยุคสมัยจัมปา – เวียดนาม โดยที่ชนชาติจามแห่งอาณาจักรจัมปา ตั้งขึ้นราว พ.ศ. 915 หรือ ค.ศ.372 เคยตั้งอยู่บนฝั่งทะเลของประเทศเวียดนามปัจจุบัน จากจารึกจามสมัยโบราณทำให้ทราบได้ว่าชนชาติจามเป็นเผ่ามลายู ตามจดหมายเหตุจีนมีการกล่าวถึงประเทศจัมปาเป็นครั้งแรกในราวต้นพุทธศตวรรษที่ 9 โดยเรียกว่าอาณาจักรลินยี่ (Lin-yi) และกล่าวด้วยว่าอาณาจักรนี้เกิดขึ้นในราวต้นพุทธศตวรรษที่ 8

อาณาจักรจัมปา ได้แบ่งออกเป็นหลายแคว้นโดยมีเมืองตราเกียว (Tra-dieu) มิเซิน (Mi-son) และดงเดือง (Dongduong) ในแคว้นกวังนัม ทางภาคกลางของประเทศเวียดนามปัจจุบันเป็นเมืองสำคัญในสมัยโบราณ แคว้นนี้เดิมมีชื่อว่า อมราวดี ตามชื่อแคว้นทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศอินเดีย นอกจากนี้ก็มีเมืองสำคัญของอาณาจักรจัมปาอีกคือเมืองวิชัย ได้แก่ เมืองบิญดิ่ญ (Bin-dinh) ทางทิศใต้ของเมืองกาฐารในที่ราบของเมืองญาตรัง และเมืองปาณฑุรักค์ ในแถบเมือง ผันรัง (Phanrang)

อาณาจักรจัมปาได้รบพุ่งกับประเทศจีนและประเทศเวียดนามซึ่งพยายามขยายไปทางใต้ตั้งแต่แรก และอาณาจักรจัมปาก็ต้องถ่อยร่นไปทางใต้ทุกที อย่างไรก็ดี กองทัพเรือจามสามารถเข้ายึดพระนครราชธานีของอาณาจักรกัมพูชาไว้ได้ใน พ.ศ. 1720 แต่ต่อมาในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 แห่งอาณาจักรกัมพูชาประเทศจัมปาก็ตกเป็นประเทศราชของอาณาจักรกัมพูชาอยู่ชั่วระยะหนึ่งและต่อมาก็กลับเป็นเอกราชใหม่ ประเทศจัมปาต้องสูญเสียเอกราชแก่ประเทศเวียดนามเป็นครั้งสุดท้ายใน พ.ศ. 2365 หลังจากได้รบพุ่งกันมาเป็นเวลาถึง 900 ปี แต่ในปัจจุบันก็ยังคงมีชนชาติจามอาศัยอยู่บ้างทางภาคใต้ของประเทศเวียดนาม

ชนชาติจามนับถือศาสนาพราหมณ์ลัทธิไศวนิกายโดยมีลัทธิไวษรพนิกายเข้ามาปะปนบ้างและนับถือพระพุทธศาสนาลัทธิมหายานแต่เพียงครั้งเดียว คือในสมัยดงเดือง ราว พ.ศ.1450

“อันนัม”(ปัจจุบันเรียกว่าเวียดนาม) นั้นสมัยก่อนเรียกว่า “จัมปา” คำว่า “จัมปา” นี้ชาวอาณานิคมซึ่งนับถือศาสนาฮินดูตั้งขึ้น พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศนี้ก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 3 ข้อนี้เราทราบได้จากพระพุทธรูปสำริดแบบอมราวดีซึ่งสร้างในสมัยนี้ พงศาวดารจีนแสดงจีนยึดเมืองหลวงของประเทศจัมปาได้ในค.ศ. 605 และได้นำหนังสือพระพุทธศาสนาไปประเทศจีน 1,350 เล่มจากหลักฐานนี้เราพอจะทราบได้ว่าพระพุทธศาสนาคงเจริญในประเทศนี้ ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 7 นักประวัติศาสตร์กล่าวว่าในประเทศจัมปา พุทธศาสนิกเป็นพวกนิกายอารยสัมมิตียะ และมีผู้นับถือนิกายสรวาสติวาทเล็กน้อยนี้ แสดงว่านิกายสาวกยานแพร่หลายในประเทศจัมปา แต่จากศิลาจารึกแห่งคริสต์ศตวรรษที 8 เราได้ทราบว่านิกายมหายานเจริญรุ่งเรืองในประเทศจัมปา และอาจเป็น

พระพุทธศาสนาแบบตันตระ ซึ่งเป็นนิกายชั้นหลังของมหายานก็ได้ พระพุทธศาสนาได้รับการสนับสนุน จากพระมหากษัตริย์และชนชั้นปกครองเป็นครั้งคราว มีวัดเป็นพยานหลักฐานอยู่ เช่น วัดที่ดอนดวงและวัดพระเจ้าชยอินทราวรมันสร้างใน ค.ศ. 785

พระพุทธศาสนานิกายมหายานคงเจริญรุ่งเรืองในประเทศจัมปา จนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 15 ต่อมาประเทศนี้ถูกพวกอันนัมจากภาคเหนือรุกราน พวกอันนัมนี้แต่เดิมอยู่ในตังเกี๋ย และได้รับวัฒนธรรมมาจากจันดังนั้นเมื่องพวกอันนัมครอบครองประเทศจัมปาแล้วพระพุทธศาสนาแบบจีนจึงเข้ามาแทนที่พุทธศาสนานิกายมหายานเดิม

จากหลักฐานของจีนกล่าวได้ว่า พระพุทธศาสนาเข้ามาเผยแผ่ในประเทศเวียดนาม เมื่อราวศตวรรษที่ 7 ในขณะนั้น เวียดนามตกอยู่ในอำนาจของจีนพระพุทธศาสนาที่เข้ามาสู่เวียดนามในยุคแรกนั้น เป็นพุทธศาสนานิกายมหายาน โดยสันนิษฐานว่าท่านเมียวโป (Meou-Po) ได้เดินทางมาจากประเทศจีนเข้ามาเผยแผ่ เวียดนามจึงได้รับเอาศาสนาจากจีน รวมทั้งคัมภีร์ทางศาสนา ก็เป็นภาษาจีนเหมือนกัน สันนิษฐานกันว่าได้มีภิกษุชาวอินเดีย คือ พระมหาชีวก พระกัลยารุจิ และพระถังเซงโฮย ได้เดินทางมาเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพราะกษัตริย์จีนในยุคเดียวกับท่านเมียวโป แต่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาก็ไม่เจริญนัก เพราะกษัตริย์จีนในขณะนั้นนับถือศาสนาขงจื้อ ไม่ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและยังไม่พอพระทัยที่มีคนนับถือพระพุทธศาสนา

ต่อมาเมื่อชาวเวียดนามกอบกู้เอกราชได้สำเร็จ พระพุทธศาสนาได้รับการฟื้นฟูอย่างจริงจัง ในครั้งนั้นได้มีพระภิกษุชาวอินเดีย ชื่อ วินีตรุจิ ท่านได้ศึกษาพระพุทธศาสนาในอินเดียแล้วยังได้เดินทางมาศึกษาพระพุทธศาสนานิกายเซน หรือ เธียร (Thien) ในประเทศจีน แล้วเดินทางมาเผยแผ่พระพุทธศาสนานิกายเธียร หรือ เซน ในเวียดนามจนพระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมาตามลำดับ

คราวที่เวียดนามกู้อิสรภาพ ได้ตั้งอาณาจักรไคโคเวียด ใน พ.ศ.1482 หลังจากได้อิสรภาพแล้ว ก็เกิดการแย่งชิงอำนาจกันเอง ประมาณ 30 ปี ระยะนี้พระพุทธศาสนาซบเซาขาดการทำนุบำรุง ต่อมาเมื่อราชวงศ์ดินห์ ขึ้นครองอำนาจในปี พ.ศ.1212แล้วพระพุทธศาสนากับมาเจริญรุ่งเรืองอีกครั้งพระพุทธศาสนาได้มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของประชาชนเป็นอย่างมาก

ใน พ.ศ.1511-1522 รัฐบาทได้จัดตั้งองค์การปกครองคณะสงฆ์ขึ้น โดยรวมเอาคณะนักบวชเต๋ากับพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา เข้าในระบบฐานันดรศักดิ์เดียวกันพระเจ้าจักรพรรดิเวียดนาม ทรงสถาปนาพระภิกษุง่อฉั่นหลู เป็นประมุขสงฆ์ของเวียดนาม และแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษาของพระองค์ด้วย

ในสมัยกษัตริย์องค์ที่ 2 แห่งราชวงศ์เล (1548-1551) ได้ส่งพระสงฆ์ไปขอพระไตรปิฎกจากประเทศจีน 1 ชุด และทรงแนะนำให้ประชาชนเลิกนับถือผีสาง เทวดา มานับถือพระพุทธศาสนา แต่ประชาชนยังนับถือผีสาง เทวดา พร้อมกับนิกายพุทธศาสนาด้วย

สมัยราชวงศ์ไล (215 ปี) เป็นช่วงที่พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองสูงสุดเพราะเป็นศาสนาเดียวที่ได้รับการอุปถัมภ์ และศรัทธาแรงกล้าจากราชวงศ์ เช่น สมัยของพระเจ้าไลไทต๋อง (1571-1588) ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาอย่างกว้างขวาง เช่น โปรดให้สร้างวิหาร 95 แห่ง

สมัยพระเจ้าไลทันต๋อง (1597-1615) ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงเอาใจใส่บ้านเมืองและประชาชนมาก ดำเนินรอยตามพระเจ้าอโศกมหาราช เช่น สงเคราะห์ประชาชนผู้ทุกข์ยาก เป็นต้น พ.ศ.1957 เวียดนามได้ตกเป็นเมืองขึ้นของจีน ตั้งแต่ พ.ศ.1957-1974 เป็นเวลา 17 ปี ก็ทำให้

พระพุทธศาสนาเสื่อมโทรมไปมาก เพราะตั้งแต่กษัตริย์ราชวงศ์หมิงของจีน ได้ส่งเสริมแต่ลัทธิขงจื้อและเต๋า ในขณะพุทธศาสนานิกายตันตระของทิเบตก็เข้ามา จีนได้ทำลายวัด เก็บเอาทรัพย์สิน และคัมภีร์พระพุทธศาสนาไปหมดพอเวียดนามได้เอกราชอีก เมื่อ พ.ศ.1974 พระพุทธศาสนาก็ไม่ดีขึ้น เพราะกษัตริย์ราชวงศ์ใหม่ไม่ส่งเสริมพระพุทธศาสนา กลับแทรกแซงกิจกรรมทางศาสนา ในช่วงนี้เองได้เกิดนิกายตินห์โดขึ้นในเวียดนาม ซึ่งเผยแผ่มาจากจีนถึงเวียดนาม ต่อมานิกายนี้ได้ผสมผสานกับนิกายเดิม คือ นิกายเธียร จนเกิดเป็นพระพุทธศาสนาแบบหนึ่งขึ้นมาที่ยังปฏิบัติกันอยู่

พ.ศ.2014 พระเจ้าเลทันต๋องได้รวบรวมอาณาจักรจัมปาเข้าเป็นดินแดนส่วนหนึ่งของเวียดนามได้สำเร็จ จนถึง พ.ศ.2076 เวียดนามก็ได้แตกแยกเป็น 2 อาณาจักร ได้แก่อาณาจักรฝ่ายเหนือที่พวกตระกูลตรินห์ (Trinh) ครองอำนาจ คือแคว้นตังเกี๋ย กับอาณาจักรฝ่ายใต้ของราชวงศ์ต่างทำสงครามกันมาตลอดระยะเวลา 270 ปี จนรวมเป็นอาณาจักรเดียวกันอีกเมื่อ พ.ศ.2345 ในช่วงเวลาที่แตกแยกกันเป็นเวลา 270 ปีนั้น พระพุทธศาสนาต่างฝ่ายต่างทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา มีการสร้าง และปฏิสังขรวัดวาอารามมากมาย

กษัตริย์องค์สุดท้ายของราชวงศ์ ทรงสนพระทัย ในการบำเพ็ญสมาธิมากสละราชสมบัติให้พระราชธิดา และออกผนวช สมัยราชวงศ์ตรัน พระเจ้าตรันไทต๋องทรงนิพนธ์หนังสือว่าด้วยเรื่องสมาธิ หรือทางไปสู่ธยานะ และหลักธรรมค้นคว้าฮือ-หลุก พระนัดดาของพระองศ์ หลังขึ้นครองราชย์ได้ระยะหนึ่ง ก็สละราชสมบัติออกผนวช ณ วัดแห่งหนึ่งบนภูเขา สั่งสอนศิษย์เป็นจำนวนมาก จนชาวเวียดนามเหนือ ถือว่า พระองค์เป็นปฐมสังฆราชแห่งนิกายเวฬุวัน (หรือป่าไผ่)

ยุคล่าอาณานิคมของชาวตะวันตก

ประมาณพุทธศตวรรษที่ 22 ชาวตะวันตกได้เริ่มเดินทางมาติดต่อกับเวียดนามทางการค้าขาย และการเผยแผ่ศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิก มีพวกโปรตุเกส ฮอลันดา ฝรั่งเศส สเปน และอังกฤษ เมื่อปลายพุทธศตวรรษที่ 22 นักสอนศาสนาชาวโปรตุเกสและชาวฝรั่งเศส ได้คิดค้นวิธีการเขียนภาษาเวียดนามด้วยอักษรโรมัน จนชาวเวียดนามเลิกใช้ภาษาจีน ตั้งแต่ พ.ศ. 2370-2401 เวียดนามได้ทำการปราบปรามพวกคริสต์อย่างเด็ดขาดโดยการจับฆ่าตาย ทำให้พวกสอนศาสนาถูกฆ่าตายเป็นจำนานมาก และพวกชาวคริสต์ชนที่เป็นชาวเวียดนามอีก จำนวนนับแสนคน จนเกิดการขัดแย้งกันระหว่างเวียดนามและอังกฤษจนที่สุด อังกฤษสามารถเข้ายึดครองเวียดนามได้ตั้งแต่ พ.ศ. 2402 ยึดครองเมืองไซง่อนได้ พ.ศ. 2426 เวียดนามก็ตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศส

สมัยที่ฝรั่งเศสปกครองเวียดนาม พระพุทธศาสนาเสื่อมโทรมลงมาก เพราะถูกเบียดเบียนจากฝรั่งเศส ซึ่งนับถือศาสนาคริสต์ เช่นการห้ามสร้างวัด เว้นแต่ได้รับอนุญาต จำกัดสิทธิพระสงฆ์ที่จะรับถวายสิ่งของ จำกัดจำนวนภิกษุ เป็นต้น แม้ชาวพุทธจะถูกจำกัดสิทธิ โดยไม่ได้เป็นผู้บริหารระดับสูง หากจะเป็นได้ก็ต้องนับถือศาสนาคริสต์เสียก่อน และต้องโอนสัญชาติเป็นฝรั่งเศสด้วย จึงทำให้ชาวพุทธไม่มีส่วนร่วมในการบริหาร และไม่มีสิทธิ มีเสียงอะไรในแผ่นดิน

ชาวเวียดนามได้พยายามรวมตัวกันเพื่อลุกขึ้นสู้กอบกู้เอกราช แต่ก็ถูกปราบปรามอย่างรุนแรงไปเป็นระยะๆ ในระยะนี้เองพระพุทธศาสนา ซึ่งมีท่าทางว่าจะสูญสิ้น ก็มีการตื่นตัวฟื้นฟูกันอีกครั้ง ในปี พ.ศ. 2474 ได้มีการจัดตั้งสมาคมพระพุทธศาสนาศึกษาแห่งโคชินจีน (Cochinchina Buddhist Study Society) ขึ้นที่เมืองไซง่อน และได้รับการตั้งสมาคมทางพระพุทธศาสนาขึ้นอีกที่เมืองเว้ (อามัน) และที่เมืองฮานอย โดยสมาคมฯ มุ่งเน้นด้านการศึกษา และสังคมสงเคราะห์ ปฏิรูป

พระวินัยของสงฆ์ และส่งเสริมให้พระภิกษุได้ศึกษาพระพุทธศาสนาแบบใหม่ ได้มีการจัดพิมพ์วารสารของพระพุทธศาสนาและแปลคัมภีร์ต่างๆ ทั้งนิกายมหายานและเถรวาท การฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในครั้งนั้น นับว่าประสบความสำเร็จเนื่องจากสามารถเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นของคนระดับปัญญาชนที่เคยประสบความผิดหวังมาจากวัตถุนิยมทางตะวันตก โดยมาสนับสนุนการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในครั้งนั้นอย่างมากมาย แต่การเผยแผ่ฟื้นฟูพระพุทธศาสนาก็เป็นอันหยุดชะงัก ลงอีกครั้งหนึ่ง เนื่องจากเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ.2494 หลังสงครามโลกสงบลง การฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในเวียดนามก็ได้ดำเนินการต่อไปอีก ที่เมืองฮานอยได้มีการตั้งบริหารคณะสงฆ์ขึ้นใหม่และจัดตั้งพุทธสมาคมสำหรับฆราวาสขึ้นด้วย

พอปี พ.ศ.2494 ที่เมืองไซง่อนได้จัดตั้งสมาคมขึ้น เพื่อฟื้นฟูการศึกษาพระพุทธศาสนาแทนสมาคมเก่า ซึ่งได้ล้มเลิกกิจการไปตั้งแต่ก่อนสงครามโลกในปี พ.ศ.2426 เวียดนามตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส มีการควบคุมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ยึดคัมภีร์ไปเผาทำลาย การรวมตัวของพุทธศาสนิกชนเพื่อประกอบพิธีจะต้องได้รับการอนุญาตจากทางฝรั่งเศสก่อน ความเชื่อเรื่องผีสางและลัทธิต่างๆก้เข้ามาในพระพุทธศาสนา เช่น หว่าเหา และเกาได๋

ในปี พ.ศ.2506 พระพุทธศาสนา ได้รับผลกระทบจากสภาพความวุ่นวายทางการเมืองและสงครามเรื่อยมา สถาบันศาสนาก็ถูกรังแกอย่างไม่เป็นธรรม จนเป็นเหตุผลของการสร้างความตะลึงให้ชาวโลก มีภิกษุและแม่ชีในเวียดนาม เผาตัวเองประท้วงฝ่ายปกครอง

ในปัจจุบันนี้ ประเทศเวียดนามนับถือพระพุทธศาสนา ลัทธิเต๋าและขงจื้อเป็นการนับถือผสมผสาน โดยเฉพาะทางด้านหลักธรรมคำสอน จะปฏิบัติตามคำสอนของทั้ง 3 ศาสนา ทางด้านการศึกษาพระพุทธศาสนาได้มีการเปิดสอนพระพุทธศาสนาขึ้น โดยมหาวิทยาลัยวันฮันห์ ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยแห่งพระพุทธศาสนา โดยการจัดตั้งขึ้นของสหพุทธจักรเวียดนาม และได้รับการรับรองจากรับบาลเวียดนาม เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ.2507 ในปัจจุบัน มหาวิทยาลัยฮันห์ ทำการเปิดสอน 4 คณะ คือ คณะพุทธศาสตร์และบูรพาวิทยา คณะอักษรศาสตร์ และมนุษย์ศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ และคณะภาษาศาสตร์ เฉพาะคณะพุทธศาสตร์และบูรพาวิทยา แบ่งออกเป็น 9 ภาควิชา คือ ภาควิชาพุทธปรัชญา วรรณคดีพุทธศาสนา พุทธศาสนประวัติ พุทธศาสนาทั่วไป พุทธศาสนาในเวียดนาม ปรัชญาตะวันออก ปรัชญาอินเดีย ปรัชญาจีน และปรัชญาตะวันตก

จากการศึกษางานวิจัยในปัจจุบันมีรายงานการวิจัยพอสังเขปที่มีการศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม วัฒนธรรม ศาสนาและประเพณีของเมียนมาร์ ในที่นี้จะนำเสนอผลงานวิจัยของ Siriwong Hongsawan (2010) สมหมาย ชินนาค และพระครูสารกิจโกศล (2559) และพระอภินันท์ ทะสุนทร (2555) ไว้เป็นกรณีศึกษาพอสังเขป ดังนี้

ในงานวิจัยของ Siriwong Hongsawan (2010) ได้ศึกษาเรื่อง วัฒนธรรมเวียดนาม: วัฒนธรรมแห่งกลุ่มชาติพันธุ์ อันหลากหลาย (Vietnamese Culture: The Culture of Ethnic Diversity) โดยผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าเวียดนามมีหลากกลุ่มชาติพันธุ์และหลากวัฒนธรรม โดยภาพรวม วัฒนธรรมเวียดนามแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ วัฒนธรรมภูเขา วัฒนธรรมที่ราบลุ่ม และวัฒนธรรมทะเล จาก รูปแบบทั้งหมด รูปแบบที่ราบลุ่มเกิดขึ้นทีหลัง แต่มีความสำคัญ เป็นวัฒนธรรมหลัก อย่างไรก็ตาม เวียดนามถือว่าเป็นแหล่งรวมของภาษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลายตระกูล เช่น ออสโตรเอเชียติค ออสโตรนีเซียน ไต-ไท (ไทกะได) ทิเบต-พม่า เป็นต้น ประเด็นที่

แตกต่างกันที่ทำให้สามารถแบ่งวัฒนธรรมเวียดนามแยกออกจากวัฒนธรรม อื่น ส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับภาพในการนำเสนอกลุ่มชาติพันธุ์กับวัฒนธรรมของกลุ่ม ชาติพันธุ์ดังกล่าว และกระบวนการบูรณาการวัฒนธรรมเพื่อสร้างสรรค์วัฒนธรรมแห่งชาติที่มีชื่อว่า เวียดนาม ในรูปแบบวัฒนธรรมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีเพียงเวียดนามเท่านั้นที่มีภาพอันหลากหลาย กล่าวคือ หลากสีสัน หลากกลิ่น หลากรส แต่ละแห่งมีลักษณะเฉพาะอย่างชัดเจน เช่น เป็นภูเขา เป็นทะเล และเป็นที่ราบ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เป็นสีเขียวเหมือนกันแต่มีสีเขียวของป่าเขา สีเขียวของข้าว และสีเขียวของทะเล ยิ่งไปกว่านั้น ที่นี่ ไม่เพียงแต่มี “ความหลากหลาย” แต่ก็ยังมี “ความเลื่อนราง” ในกาลเวลาที่ผ่านเลยซึ่งเชื่อมโยงกับ หลักฐานการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์

สมหมาย ชินนาค และพระครูสารกิจโกศล (2559) ได้ศึกษาเรื่อง พระพุทธศาสนาในเวียดนาม: ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ทางสังคม (The Buddhism in Vietnam: History, Cultural and Social Relationship) โดยในการวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติศาสตรและพัฒนาการทาง พระพุทธศาสนา บทบาททางสังคมวัฒนธรรมและวิเคราะห์แนวโน้มพระพุทธศาสนาในประเทศเวียดนามโดยการวิจัยเชิงเอกสารและการวิจัยภาคสนาม ในพื้นที่ เวียดนามเหนือ เวียดนามกลาง และเวียดนามใต้ ผลการศึกษาพบว่า ในยุคแรก เวียดนามอยู่ภายใต้การปกครองของจีนนับพันปี จึงได้รับอิทธิพลพระพุทธศาสนา เต๋า และการบูชาบรรพชน ต่อมาตกเป็นอาณานิคมฝรั่งเศส พระพุทธศาสนาเสื่อมโทรม ลงมาก แม้พุทธศาสนิกเองถูกลดบทบาทในการบริหารประเทศ จนเกิดขบวนการ กู้ชาติต่อต้านฝรั่งเศสโดยพระสงฆ์เป็นผู้นำประท้วงเพื่อพิทักษ์พุทธศาสนาทำ อัตวินิบาตเผาตัวเอง มีการจัดตั้งสมาคมพุทธบริษัทเวียดนาม ในยุคหลังอาณานิคม องค์กรสงฆ์ถูกแบ่งเป็นภาคเหนือในระบอบสังคมนิยม และภาคใต้ในระบอบ ประชาธิปไตย ตามการแบ่งประเทศเวียดนามในมติการประชุมที่เจนีวา ภายหลัง เมื่อโฮจิมินห์ปลดปล่อยเวียดนามเหนือและยึดไซ่งอนได้รวมประเทศเวียดนาม เป็นหนึ่งเดียว องค์กรทางศาสนาจึงปรับตัวให้เข้ากับจุดมุ่งหมายและหลักการของระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์

ในด้านบทบาททางสังคมและวัฒนธรรมของพระพุทธศาสนาในเวียดนาม พบว่า พระพุทธศาสนาในเวียดนามส่วนใหญ่เป็นนิกายมหายานมีบทบาทในทางภาคเหนือซึ่งมี ศาสนิกส่วนมากเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กิงห์ (Kinh) มีคติในเรื่องพระโพธิสัตว์และแดน สุขาวดีมีอิทธิพลต่อวิถีความเชื่อของประชาชนมาก ขณะที่นิกายเถรวาท มีบทบาทใน ทางภาคใต้ มีศาสนิกชนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เขมร มีวิถีพุทธเป็นเอกลักษณ์ เฉพาะตนในแบบวัฒนธรรมเขมร โดยมีวัดและเจดีย์ที่เป็นภาพสะท้อนความหลากหลายเชิงวัฒนธรรมที่ได้รับอิทธิพลทั้งจากจีน อินเดีย และตะวันตก ทั้งยังมีประเพณีและพิธีกรรมที่สำคัญคือ พิธีที่เกี่ยวเนื่องกับวันสำคัญของพระพุทธเจ้า และพระโพธิสัตว์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวันประสูติและตรัสรู้ และพิธีอีกอย่างหนึ่ง คือ พิธีเต็ด (Tet) คือเทศกาลวันต้นปีใหม่ ที่ให้ความสำคัญกับบุคคล บรรพบุรุษ และเทพเจ้า นอกจากนี้ พระสงฆ์ยังมีบทบาทในด้านการส่งเสริมการศึกษา การสังคมสงเคราะห์ การพัฒนาชุมชน การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม โดยมีองค์กรสงฆ์ ทั้งในระดับส่วนกลาง ระดับจังหวัด และระดับอำเภอ มีบทบาทในการบริหาร และบริการในด้านต่าง ๆ แนวโน้มและทิศทางพระพุทธศาสนาในเวียดนาม พบว่าความสัมพันธ์ระหว่าง รัฐกับศาสนาในเวียดนาม ดำเนินการโดยผ่านกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรม วัฒนธรรมประเพณี เพื่อคลี่คลายความขัดแย้งในอดีตและเพิ่มความเป็นเสถียร ภาพทั้งสองฝ่าย ในส่วนของสถานการณ์ทาง

พระพุทธศาสนา ได้รับการคลี่คลายและ ให้เกิดทิศทางไปในทางที่ดีหลังจากที่ทาน ติช นัท ฮันห สามารถกลับไปเยือน บ้านเกิดที่เวียดนามได้ภายใต้การต้อนรับอย่างอบอุ่นและได้รับความสนใจจากต่างประเทศ ประกอบกับเวียดนามได้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมชาวพุทธ นานาชาติ ที่มีชาวพุทธรวมประชุมมากที่สุด เมื่อ พฤษภาคม พ.ศ.2551 อย่างไรก็ตาม พระพุทธศาสนาในเวียดนามต้องดำเนินการภายใต้การกำกับของรัฐ และมีบทบาทในทามกลางความหลากหลายภายใต้ความเชื่อดั้งเดิมและศาสนาอื่น ในลักษณะเป็น “พระพุทธศาสนาแบบเวียดนาม” รวมทั้งเป็นเครื่องมือสำคัญประการหนึ่งในการดำเนินความสัมพันธระหวางประเทศของเวียดนามกับนานา ประเทศ

ดังปรากฏในงานของ พระอภินันท์ ทะสุนทร (2555) วิจัยเรื่อง “พระพุทธศาสนานิกายเถรวาทในฐานะการฑูตเชิงวัฒนธรรมในความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม (Theravada Buddhism as cultural diplomacy in Thai-Vietnam relations) โดยในงานได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ไทย-เวียดนามผ่านพฤติกรรมร่วมทางศาสนาและสะท้อนไปถึงการทูตเชิงศาสนาหรือการทูตเชิงวัฒนธรรม โดยรูปแบบความสัมพันธ์ด้านพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทระหว่างไทยและเวียดนามนั้นมีรูปแบบความสัมพันธ์ในลักษณะของการเป็นผู้ให้และผู้รับ โดยฝ่ายไทยจะเป็นผู้ให้และช่วยเหลือ ส่วนฝ่ายเวียดนามจะเป็นผู้รับ โดยมีรูปแบบความสัมพันธ์ใน 3 รูปแบบ คือ 1) ความสัมพันธ์ในรูปแบบรัฐบาล ได้แก่ การทอดกฐินพระราชทานในเวียดนาม 2) ความสัมพันธ์ในรูปแบบคณะสงฆ์ ได้แก่ การศึกษาพระพุทธศาสนาและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3) ความสัมพันธ์ในรูปแบบภาคประชาชน ผ่านนโยบายการทูตเชิงวัฒนธรรมของรัฐบาล นอกจากนี้ในการทูตเชิงวัฒนธรรมที่มีพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถเข้าถึง ประชาชนในทุกระดับทั้งในระดับรัฐบาลต่อรัฐบาล รัฐบาลต่อประชาชนและประชาชนต่อประชาชน ความสัมพันธ์อันดีนี้ทำให้ประชาชนของทั้งสองประเทศได้มีความคุ้นเคยใกล้ชิดสนิท สนมกันมากขึ้น ส่งผลดีต่อความสัมพันธ์ทั้งในระดับรัฐบาลและในระดับประชาชนของทั้งสอง ประเทศ ซึ่งความสัมพันธ์ที่ดีนี้ยังมีส่วนเกื้อกูลต่อการเสริมสร้างและกระชับความสัมพันธ์ไทยและ เวียดนามให้แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น อันจะเป็นพื้นฐานของความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่ง มั่นคงและยั่งยืน โดยผู้วิจัยได้เสนอให้รัฐบาล ควรส่งเสริมความเข้าใจซึ่งกันและ กันทางด้านสังคมวัฒนธรรม เพื่อให้ประชาชนชาวไทยและเวียดนามได้มีโอกาสเรียนรู้ พระพุทธศาสนาวัฒนธรรมประเพณี ภาษา ประวัติศาสตร์ของกันและกัน ซึ่งในงานวิจัยมีสถานะเป็นการวิจัยที่ส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมและเป็นความสัมพันธ์ในแบบพหุวัฒนธรรมมากขึ้นด้วยในอนาคต ด้วยนิสิตเวียดนามทั้งที่เป็นนักบวชและคฤหัสถ์ได้มาศึกษายังมหาวิทยาลัยสงฆ์จำนวนมากปฏิสัมพันธ์ทางศาสนาระหว่างกันและกันจึงเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมทางศาสนาร่วมกันได้ด้วย

จากการนำเสนอผลการศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ด้านศาสนาของประเทศในกลุ่ม CLMV เพื่อให้เกิดความเข้าใจเป็นความรู้พื้นฐานไปสู่การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมทางศาสนาของประเทศเพื่อนบ้านในฐานะที่เป็นคนไทย รวมทั้งเป็นการเปิดใจเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงสู่ความเข้าใจในความแตกต่างของกันและกันอันจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ นั่นเอง

3. รูปแบบการจัดการเรียนรู้

รูปแบบการจัดการเรียนรู หมายถึง แผนงานหรือรูปแบบที่ออกมาเพื่อใชจัดการเรียนรู ในลักษณะที่ผูเรียนและผูสอนเผชิญหนากัน (Face-to-face teaching) ในหองเรียนหรือในการจัดการเรียนรูเสริมความรู และเปนรูปแบบที่ใชในการจัดทำสื่อการจัดการเรียนรูซึ่งรวมถึงหนังสือ ฟลม วีดิทัศนและโปรแกรมคอมพิวเตอรตางๆ ตลอดจนกำหนดการจัดการเรียนรูระยะยาว แตละรูปแบบการจัดการเรียนรูจะใหแนวทางการจัดการจัดการเรียนรูเพื่อชวยใหผูเรียน ประสบความสำเร็จตามจุดประสงคดานตางๆ ที่กำหนดไว

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้ดำเนินการจัดทำโครงการวิจัยและพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยนำรูปแบบการเรียนรู้ของครูต้นแบบมาวิจัยและพัฒนา เพื่อให้ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีความชัดเจนเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาโดยได้คัดเลือกรูปแบบการเรียนรู้ จำนวน 9 รูปแบบ ซึ่งมีความสอดคล้องกับมาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนว่มีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาจากธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และมาตรา 24 (2) และ (3) แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติ่ม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา ให้เน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด การฝึกทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย การฝึกปฏิบัติจริง และการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อการป้องกันและแก้ปัญหา โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้สนับสนุนให้ครูต้นแบบวิจัยและพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้จากสถาบันการศึกษา ผลการดำเนินงานวิจัยและพัฒนาดังกล่าวพบว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้ทั้ง 9 แนวทางสามารถใช้ได้ผลดี ผลการเรียนรู้ของนักเรียนสูงขึ้น (หน่วยส่งเสริมและพัฒนาวิชาการ, 2551)

แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทั้ง 9 แนวทางนี้ มิใช่เป็นแนวทางที่ตายตัว ผู้สอนสามารถปรับประยุกต์ใช้ได้ตามความเหมาะสมกับบริบทของตน ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้รวมทั้งกิจกรรมการเรียนรู้นี้เป็นเพียงตัวอย่างให้ผู้สอนพิจารณาเพื่อพัฒนาตามความถนัดและความสนใจ แต่ละแนวทางการจัดการเรียนรู้สามารถผสมผสานให้สอดคล้องกับบริบทของสาระการเรียนรู้ หรือสถานการณ์ในชั้นเรียนได้ แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทั้ง 9 ดังกล่าวข้างต้นประกอบด้วย 1) การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ 2) การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการพหุปัญญา 3) การจัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์และที่เน้นการปฏิบัติ 4) การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน 5) การเรียนรู้แบบส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ 6) การจัดการเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้ 7) การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน 8) การจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการแก้ปัญหา และ 9) การจัดการเรียนรู้แบบพัฒนากระบวนการคิดด้วยการใช้คำถาม

สำหรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่สามารถบูรณาการได้จากการจัดการเรียนรู้ 5 รูปแบบข้างต้น ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์และที่เน้นการปฏิบัติ 2) การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน 3) การจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการแก้ปัญหา 4) การเรียนรู้แบบส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และ 5) การจัดการเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้ โดยแนวทางในการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐานจะได้นำเสนอในประเด็นต่อไป

1. การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้

การใช้แหล่งเรียนรู้มีความสำคัญในกระบวนการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนเพราะผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากสภาพจริง การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้จะเกี่ยวข้องกับบุคคล สถานที่ ธรรมชาติ หน่วยงาน องค์กร สถานประกอบการ ชุมชน และสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ซึ่งผู้เรียน ผู้สอน สามารถศึกษาค้นคว้าหาความรู้หรือเรื่องที่สนใจได้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งที่เป็นธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้น ชุมชนและธรรมชาติเป็นขุมทรัพย์มหาศาลที่เราสามารถค้นพบความรู้ได้ไม่จบ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ลักษณะเด่นของการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนได้ฝึกทำงานเป็นกลุ่ม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ และทักษะกระบวนการต่างๆ ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการสังเกตการณ์เก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การตีความและ การสรุปความ คิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ผู้เรียนได้ประเมินผลการทำงานด้วยตนเอง ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้และเผยแพร่ความรู้ได้ โดยที่ผู้สอนเป็นที่ปรึกษา ให้ความรู้ ให้คำแนะนำ ให้การสนับสนุน

2. การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการพหุปัญญา มีลักษณะเด่นดังนี้

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสู่พหุปัญญา เป็นการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนในลักษณะเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสาระการเรียนรู้และความสามารถทางการเรียนรู้ที่มีอยู่ในตัวผู้เรียนตามทฤษฎีพหุปัญญาของโฮวาร์ด การ์เนอร์ (Howard Gardner) ซึ่งจำแนกไว้ 8 ด้าน ได้แก่ ด้านวาจา / ภาษา / ด้านดนตรี / จังหวะ ด้านตรรกะ / คณิตศาสตร์ ด้านทัศนสัมพันธ์ / มิติสัมพันธ์ ด้านร่างกาย /การเคลื่อนไหว ด้านธรรมชาติ ด้านการรู้จักตนเอง และด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาศักยภาพและความสามารถในการแก้ปัญหารวมถึงการสร้างผลงานและเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้อย่างมีความสุขและยั่งยืน

3. การจัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์และที่เน้นการปฏิบัติ มีลักษณะเด่นดังนี้

ผู้เรียนได้มีโอกาสรับประสบการณ์ แล้วได้รับการกระตุ้นให้สะท้อนสิ่งต่างๆ ที่ได้จากประสบการณ์ออกมาเพื่อพัฒนาทักษะใหม่ๆ เจตคติใหม่ๆ หรือวิธีการใหม่ๆ มีการใช้ทรัพยากรทั้ง 4 ด้าน คือ เวลา สถานที่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและสื่อการสอน เป็น ตัวเชื่อมโยงให้ผู้เรียนก้าวสู่การเรียนรู้โลกรอบตัวผู้เรียนได้ประยุกต์ใช้ความคิด ประสบการ ความสามารถและทักษะต่างๆ ในเวลาเดียวกันจนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดและประสบการณ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน

4. การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน มีลักษณะเด่นดังนี้

การเรียนรู้แบบโครงงานเป็นกระบวนการแสวงหาความรู้ หรือการค้นคว้าหาคำตอบในสิ่งที่ผู้เรียนอยากรู้หรือสงสัยด้วยวิธีการต่างๆ เป็นวิธีการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้เลือกศึกษาตามความสนใจของตนเองหรือของกลุ่มเป็นการตัดสินใจร่วมกัน จนได้ชิ้นงานที่สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ได้ในชีวิตจริง การเรียนรู้แบบโครงงาน เป็นการเรียนรู้ที่ใช้เทคนิคหลากหลายรูปแบบนำมาผสมผสานกัน ได้แก่ กระบวนการกลุ่ม การฝึกคิด การแก้ปัญหา การเน้นกระบวนการ การสอนแบบปริศนาความคิด และการสอนแบบร่วมกันคิด ทั้งนี้ มุ่งหวังให้ผู้เรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งจากความสนใจอยากรู้อยากเรียนของผู้เรียนเอง โดยใช้กระบวนการและวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ผู้เรียนจะเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม

ต่างๆ เพื่อค้นหาคำตอบด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงกับแหล่งเรียนรู้เบื้องต้น ผู้เรียนสามารถสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งความรู้ที่ผู้เรียนได้มาไม่จำเป็นต้องตรงกับตำรา แต่ผู้สอนจะสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม จากแหล่งเรียนรู้ และปรับปรุงความรู้ที่ได้ให้สมบูรณ์

5. การเรียนรู้แบบส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ มีลักษณะเด่นดังนี้

5.1 ผู้เรียนมีความคิดที่อิสระ
5.2 ไม่มีรูปแบบตายตัว
5.3 ใช้ได้ทุกโอกาสทุกเวลา
5.4 ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง
5.5 มีการบูรณาการในตัวเอง
5.6 มีความยืดหยุ่นคล่องตัวสูง
5.7 เปิดทางเลือกให้ผู้เรียนหาคำตอบที่หลากหลาย
5.8 ชื่อรูปแบบมีนัยเชิงบวก ท้าทาย กระตือรือร้น
5.9 ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ในการคิดที่สันติสุข
5.10 ผู้เรียนสร้างชิ้นงานผลงานสิ่งประดิษฐ์แปลกใหม่ที่เป็นรูปธรรม
5.11 เชื่อมโยงความคิดที่เป็นระบบอย่างมีขั้นตอนจากง่ายไปยากและใกล้ตัวไปไกลตัว
5.12 นำไปจัดการเรียนรู้ได้กับทุกกลุ่มสาระและสามารถเชื่อมโยงได้กับรูปแบบการเรียนรู้อื่นๆ

6. การจัดการเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้ มีลักษณะเด่นดังนี้

การจัดการเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้มีลักษณะเด่นคือ การให้ความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนและความสำคัญของความรู้ ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้แสดงความรู้ สร้างความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนสังเกตสิ่งที่ตนอยากเรียนรู้ แล้วค้นคว้าแสวงหาความรู้เพิ่มเชื่อมโยงกับความรู้เดิม ประสบการณ์เดิม ผนวกกับความรู้ใหม่ จนสร้างสรรค์เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ กล่าวโดยสรุปเป็นการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง ค้นหาความรู้ด้วยตัวเอง จนค้นพบความรู้และรู้จักสิ่งที่ค้นพบ เรียนรู้วิเคราะห์ต่อจนรู้จริง รู้ลึกซึ่งว่าสิ่งนั้นคืออะไรมีความสำคัญมากน้อยเพียงไร การเรียนรู้แบบนี้ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถในการคิด พร้อมทั้งฝึกทักษะทางสังคมที่ดี ได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน

7. การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน มีลักษณะเด่นดังนี้

การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เริ่มต้นจากปัญหาที่เกิดขึ้นโดยสร้างความรู้จากกระบวนการทำงานกลุ่ม เพื่อแก้ปัญหาหรือสถานการณ์เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน และมีความสำคัญต่อผู้เรียน ตัวปัญหาจะเป็นตัวตั้งต้นของกระบวนการเรียนรู้และเป็นตัวกระตุ้นการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาด้วยเหตุผลและการสืบค้นหาข้อมูลเพื่อเข้าใจกลไกของตัวปัญหาของตัวปัญหา รวมทั้งวิธีการแก้ปัญหา การเรียนรู้แบบนี้ มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนในด้านทักษะและกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง ซึ่งผู้เรียนจะได้ฝึกฝนการสร้างองค์ความรู้โดยผ่านกระบวนการคิดด้วยการแก้ปัญหาอย่างมีความหมายต่อผู้เรียน

8. การจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการแก้ปัญหา มีลักษณะเด่นดังนี้

การจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการแก้ปัญหา มีลักษณะเด่นคือผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรม มีชิ้นงานที่เป็นรูปธรรม ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนและเพื่อน ได้พัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา และตระหนักรู้ในปัญหาที่อาจเกิดขึ้น สามารถใช้ทักษะการคิดแก้ปัญหาที่พบ การจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการแก้ปัญหามีความสำคัญต่อการเรียนรู้เป็นอย่างมาก เพราะเป็นการเรียนรู้จากปัญหาของชีวิตและมีความหมายต่อผู้เรียน ผู้เรียนได้ฝึกคิดด้วยตนเอง จากสถานการณ์หรือปัญหาที่น่าสนใจท้าทายให้คิดกระบวนการเรียนรู้ช่วยพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนอย่างเป็นลำดับขั้นตอน โดยผ่านการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ การจัดการเรียนรู้ใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น บทบาทสมมติ โครงงานการสืบสวน สอบสวน การศึกษานอกสถานที่ การเรียนรู้รูปแบบนี้จะกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนให้ตั้งใจเรียนมากขึ้น พร้อมกับการเห็นประโยชน์ของการเรียนรู้ สร้างนิสัยใฝ่รู้รักการค้นคว้าหาความรู้และฝึกนิสัยให้เป็นคนมีเหตุผล และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

9. การจัดการเรียนรู้แบบพัฒนากระบวนการคิดด้วยการใช้คำถาม หมวกความคิด 6 ใบ มีลักษณะเด่นดังนี้

การจัดการเรียนรู้ด้วยการใช้คำถาม เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาการคิดของผู้เรียนให้มีความสามารถด้านทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ จุดเน้นคือการกระตุ้นผู้เรียนให้สามารถคิดและตั้งคำถามกระตุ้นให้เกิดความสนใจใฝ่รู้ และคิดหาคำตอบที่ถูกต้อง คำถามมีส่วนสำคัญที่จะจุดประกายให้ผู้เรียนฉุกคิดเกิดข้อสงสัย ใคร่รู้เพื่อแสวงหาคำตอบ และความรู้ต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด การใช้คำถามจึงเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดเป็น คิดได้ การใช้คำถามเพื่อให้เกิดกระบวนการคิดมีหลากหลาย ในที่นี้จะนำเสนอการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบพัฒนากระบวนการคิดด้วยการใช้คำถามหมวกความคิด 6 ใบ (Six Thinking Hats)

ลักษณะเด่นของการใช้คำถามหมวกความคิด 6 ใบ คือ การใช้ “สีหมวก” ได้แก่ หมวกสีขาว หมวกสีแดง หมวกสีเหลือง หมวกสีดำ หมวกสีเขียว และหมวกสีฟ้า เป็นกรอบแนวทางในการตั้งคำถามเพื่อค้นหาคำตอบ ผู้เรียนสามารถค้นหาคำตอบจากเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้อย่างรอบด้าน และได้แสดงบทบาทการคิดในแง่มุมตามสีของหมวก สีของหมวกแต่ละใบจะมีความหมายที่บอกให้ทราบว่าผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนคิดไปทางใด ซึ่งเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยเพิ่มพูนทักษะการคิดของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่สามารถบูรณาการได้จากการจัดการเรียนรู้ 5 รูปแบบข้างต้น ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์และที่เน้นการปฏิบัติ 2) การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน 3) การจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการแก้ปัญหา 4) การเรียนรู้แบบส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และ 5) การจัดการเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้ โดยแนวทางในการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐานจะได้นำเสนอในประเด็นต่อไป

4. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน

4.1 ความหมายของการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานนั้น มีผู้ เรียกแตกต่างกันไป เช่น การสอนแบบเน้นการวิจัย การเรียนการ สอนโดยใช้กระบวนการวิจัย การสอนแบบวิจัย การเรียนการสอน ที่มีการวิจัยเป็นฐาน และการจัดการเรียนรู้แบบใช้การวิจัยเป็นฐาน เป็นต้น เสาวนีย์ กานต์เดชารักษ์ (2539) ได้ให้ความหมายของการ สอนแบบเน้นการวิจัยว่าเป็นการนำแนวคิดการวิจัยมาเป็นพื้นฐาน ในการเรียนการสอน และผสมผสานวิธีสอนแบบต่างๆ เพื่อช่วยให้ ผู้เรียนศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง จากตำราเอกสารสื่อ ต่างๆ คำบอกเล่าของอาจารย์ รวมทั้งจากผลการวิจัยต่างๆ ตลอด จนทำรายงานหรือทำวิจัยได้ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545) ได้ให้คำนิยามของวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีการวิจัยเป็นฐาน ไว้ว่า เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ (Research for Learning Development) ซึ่งเป็นการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนโดย ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้

จรัส สุวรรณเวลา (2545) อดีตอธิการบดีของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้กล่าวไว้ในหนังสือชื่อ ‘การศึกษาที่มีการวิจัยเป็นฐาน’ ว่าการวิจัยนั้นเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่สามารถ สร้างคุณลักษณะหลายอย่างที่การศึกษาต้องการได้ การวิจัย สามารถปรับเปลี่ยนบุคคลให้ตั้งอยู่บนฐานข้อมูลและเหตุผล มี วิจารณญาณ วิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์และเกิดนวัตกรรม ได้ ขั้นตอนของการวิจัยไม่ว่าจะเป็นการเข้าถึงความรู้ การประเมิน ความเชื่อถือได้ของความรู้ การตีค่า ความอิสระทางความคิดและ เป็นตัวของตัวเองย่อมนำมาใช้เป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ได้ทั้ง สิ้น สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และทัศนีย์ บุญเติม (2547) ได้ให้ความ หมายเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบใช้การวิจัยเป็นฐานไว้ว่า เป็นการสอนเนื้อหาวิชา เรื่องราว กระบวนการ ทักษะและอื่นๆ โดยใช้รูปแบบการสอนชนิดที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เนื้อหาหรือ สิ่งต่างๆ ที่ต้องการสอนนั้นโดยอาศัยพื้นฐานกระบวนการวิจัย ซึ่งคล้ายคลึงกับความหมายของการสอนที่เน้นกระบวนการวิจัย (Research-based Instruction) ที่ อาชัญญา รัตนอุบล (2547) ได้ให้ความหมายว่า เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สนับสนุนให้ นักเรียนใช้การวิจัยเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ในเรื่องที่ตนสนใจ หรือต้องการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายใต้ขอบเขตเนื้อหาที่เรียน โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกการคิดและจัดการหาเหตุผลในการตอบปัญหาตามโจทย์ที่นักเรียนตั้งไว้โดยการผสม ผสานองค์ความรู้แบบสหวิทยาการและศึกษาจากสถานการณ์จริง นอกจากนี้ อมรวิชช์ นาครทรรพ (2547) ได้ให้ความหมายของการสอนแบบวิจัยไว้ว่าเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียน เรียนรู้จากการศึกษาค้นคว้าและค้นพบข้อเท็จจริงต่างๆ ในเรื่องที่ ศึกษาด้วยตนเองโดยอาศัยกระบวนการวิจัยอย่างเป็นระบบเป็นเครื่องมือสำคัญ คำอธิบายนี้จึงสอดคล้องกับความหมายของการ จัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการวิจัยหรือใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่ง ของกระบวนการเรียนรู้ของ ทิศนา แขมมณี (2548) ที่ได้นิยามไว้ว่า เป็นการจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และใช้กระบวนการทาง วิทยาศาสตร์ในการแสวงหาความรู้ใหม่หรือคำตอบที่เชื่อถือได้โดย ใช้กระบวนการสืบสอบในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาวิจัยในการดำเนินการสืบค้น พิสูจน์ทดสอบ เก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

จากคำนิยามข้างต้น การจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็น ฐาน (Research-based Learning หรือ RBL) จึงหมายถึง การนำกระบวนการวิจัยหรือผลการวิจัยมาเป็นพื้นฐานในการจัดการเรียน รู้หรือนำเอากระบวนการวิจัยมาเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ เพื่อให้นักเรียนได้

พัฒนาทักษะกระบวนการวิจัยและการศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเองโดยผู้สอนหรือครูใช้วิธีการสอนที่หลากหลายอัน นำไปสู่การสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ลักษณะของการจัดการศึกษาแบบ RBL มีดังนี้ คือ หลักการที่ 1 แนวคิดพื้นฐาน เปลี่ยนแนวคิดจาก “เรียนรู้โดยการฟัง/ตอบให้ถูก” เป็น “การถาม/หาคำตอบเอง” หลักการที่ 2 เป้าหมาย เปลี่ยนเป้า หมายจาก “การเรียนรู้โดยการจำ/ทำ/ใช้” เป็น “การคิด/ค้น/ แสวงหา” หลักการที่ 3 วิธีสอน เปลี่ยนวิธีสอนจาก “การเรียนรู้โดยการบรรยาย” เป็น “การให้คำปรึกษา” หลักการที่ 4 บทบาทผู้สอน เปลี่ยนบทบาทผู้สอนจาก “การเป็นผู้ปฏิบัติเอง” เป็น “การจัดการ ให้ผู้เรียน” (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2547)

4.2 รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบใช้การวิจัยเป็นฐาน

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์และทัศนีย์ บุญเติม (2540) ได้เสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานไว้ 4 รูปแบบ ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย คือ การให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติทำวิจัยในระดับต่างๆ เช่น การทำการทดลองในห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ การศึกษารายกรณี (Case Study) การทำโครงงาน การทำวิจัยเอกสาร การทำวิจัยฉบับจิ๋ว (Baby Research) การทำวิทยานิพนธ์ เป็นต้น

2. การสอนโดยให้ผู้เรียนร่วมทำโครงการวิจัยกับอาจารย์ หรือเป็นผู้ช่วยในโครงการวิจัย (Under Study Concept) ในกรณี นี้ผู้สอนต้องเตรียมโครงการวิจัยไว้รองรับเพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ทำวิจัย เช่น ร่วมเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล อย่างไรก็ตาม วิธีนี้จะมีข้อเสียที่ผู้เรียนไม่ได้เรียนรู้กระบวนการทำวิจัยครบถ้วนทุกขั้นตอน

3. การสอนโดยให้ผู้เรียนศึกษางานวิจัยเพื่อเรียนรู้องค์ความรู้ หลักการและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยเรื่องนั้นๆ วิธีการตั้งโจทย์ปัญหา วิธีการแก้ปัญหา ผลการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้และศึกษาต่อไป ทำให้ผู้เรียนเข้าใจกระบวนการทำวิจัยมากขึ้น

4. การสอนโดยใช้ผลการวิจัยประกอบการสอนเป็นการให้ผู้เรียนได้รับรู้ว่า ทฤษฎีข้อความรู้ใหม่ๆ ในศาสตร์ของตนในปัจจุบันเป็นอย่างไร นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างศรัทธาต่อผู้สอน รวมทั้งทำให้ผู้สอนไม่เกิดความเบื่อหน่ายที่ต้องสอนเนื้อหาเดิมๆ ทุกปี

ทิศนา แขมมณี (2548) ได้กล่าวถึงแนวทางในการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการวิจัยว่ากระบวนการวิจัยคือวิธี วิจัยเพื่อให้ได้มาซึ่งผลการวิจัย และผลการวิจัยก็คือผลที่ได้มาจากการดำเนินงาน ดังนั้น แนวทางในการใช้การวิจัยในการเรียนการสอนจึงประกอบด้วยการใช้ผลการวิจัยและใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนการสอน การจัดการศึกษาแบบ RBL นั้นมีรูปแบบการจัดการศึกษาดังนี้

1. RBL ที่ใช้ผลการวิจัยเป็นสาระการเรียนการสอน ประกอบด้วย การเรียนรู้ผลการวิจัย/ใช้ผลการวิจัยประกอบการสอน การเรียนรู้จากการศึกษางานวิจัย/การสังเคราะห์งานวิจัย

2. RBL ที่ใช้กระบวนการวิจัยเป็นกระบวนการเรียนการสอน ประกอบด้วย การเรียนรู้วิชาวิจัย/วิธีทำวิจัย การเรียนรู้จากการทำวิจัย/รายงานเชิงวิจัย การเรียนรู้จากการทำวิจัย/ร่วมทำโครงการ วิจัย การเรียนรู้จากการทำวิจัย/วิจัยขนาดเล็ก และการเรียนรู้จาก การทำวิจัย/วิทยานิพนธ์

อย่างไรก็ตามพบว่ารูปแบบที่มีผู้นำมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอนกันอย่างแพร่หลายในสถานศึกษาต่างๆ ได้แก่ การนำผลการวิจัยมาใช้สนับสนุนเนื้อหาวิชาและการใช้กระบวนการวิจัยเป็นกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้จะได้ออกแบบโดยการใช้ผลการวิจัยในระยะที่1-2 มา

ใช้สนับสนุนเนื้อหาวิชา และใช้กระบวนการวิจัยมาเป็นกระบวนการสอนขั้นของการทดลอง (ระยะที่ 3 ของโครงการวิจัย)

4.3 ตัวอย่างการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ผลการวิจัยประกอบการสอน

เสาวภา วิชาดี (2554) ได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการนำผลการวิจัยมาพัฒนา ความรู้ของด้วยการใช้ผลการวิจัยเป็นสาระการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาอังกฤษ 211 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาสาระของการใช้ กลยุทธ์ในการอ่านภาษาอังกฤษจากผลงานวิจัย ซึ่งผู้เขียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้คือ

(1) ผู้สอนรวบรวมบทคัดย่อ ผลงานวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์ ต่างๆ ที่ใช้ในการอ่านภาษาอังกฤษ โดยผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียน เกิดความสนใจใฝ่รู้ เกิดข้อสงสัย อยากรู้ อยากแสวงหาคำตอบ ของข้อสงสัย อีกทั้งแนะนำวิธีการอ่านผลงานวิจัย

(2) ผู้สอนให้ผู้เรียนค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์ ทางการอ่านเพิ่มเติม โดยผู้สอนได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับแหล่ง ข้อมูล และงานวิจัยที่ผู้เรียนจะต้องสืบค้นเพื่อการศึกษาหาความรู้

(3) ผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนศึกษารายงานวิจัยต่างๆ และสรุปความรู้เพื่อนำมาอภิปรายร่วมกัน โดยเน้นการนำเสนอ สาระของงานวิจัยอย่างเชื่อมโยงกับสาระที่กำลังเรียนรู้ เช่น การนำกลยุทธ์การอ่านมาใช้ขณะที่อ่านเพื่อพัฒนาทักษะด้านการสรุป ใจความสำคัญ หรือพัฒนาทักษะการอ่านเร็ว เป็นต้น หลังจากนั้นมอบหมายให้ผู้เรียนทำการประเมินใน 2 ประเด็น คือ 1) ประเมินการแสวงหาแหล่งความรู้ต่างๆ และ 2) ประเมินการเรียนรู้ของตนเองเกี่ยวกับผลการวิจัย

4.4 ประโยชน์จากการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน

เนื่องจากการวิจัยเป็นกระบวนการในการแสวงหาความรู้ หรือข้อเท็จจริงโดยมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน เมื่อนำไปใช้ในระดับมหาวิทยาลัยจึงเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างอิสระ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของปรียนันท์ สิทธิจินดา (2552) ที่กล่าวไว้ว่าการเรียนแบบใช้วิจัยเป็นฐานนี้ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจวิชาที่เรียนมากขึ้น ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชานั้นสูงขึ้น เพราะเป็นการเรียนที่ไม่น่าเบื่อ ไม่จำเจ สนุกสนาน ได้เผยศักยภาพของตนเอง แต่ที่สำคัญกว่านั้นคือเป็นการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพ เปลี่ยนมุมมอง/ทัศนะของบุคคลให้คิดเป็น มีคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งแตกต่างจากการเรียนแบบอื่นๆ การเรียนแบบนี้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง สรุปได้ว่า เปลี่ยนรูปแบบจาก Teaching-Based เป็น Learning- Based เปลี่ยนลักษณะการเรียนจาก Passive เป็น Active เปลี่ยนจากวิชาเป็นปัญญา นักศึกษาได้เรียนรู้ (Learning) มากกว่าการรู้ (Knowing) ได้เปลี่ยนแปลงตัวนักศึกษาโดยใช้งานวิจัยเป็นวิถีของการเรียนรู้

อำรุง จันทวานิช (2548, 8-10) ได้สรุปประโยชน์ของการ จัดเรียนการสอนที่มีการวิจัยเป็นฐาน ไว้ดังนี้

1. ประโยชน์ต่อผู้เรียน โดยผู้เรียนได้รับการพัฒนาการ เกิดทักษะการใช้การวิจัยในการแสวงหาความรู้ เรียนรู้ทฤษฎี แนวคิด หลักการและข้อค้นพบที่มีความหมายมีความเที่ยงตรง รู้จักวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนการแก้ปัญหาหรือการพัฒนา เก็บรวบรวมข้อมูล สรุปผลนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ นอกจากนี้ ผู้เรียนมีโอกาสได้รักการพัฒนาทักษะการคิด (Thinking Skills) ทักษะการแก้ปัญหา (Problem Solving and Resolution Skills) ทักษะ การบริหารจัดการเวลา (Time

Management Skills) ทักษะการ สื่อสาร (Communication Skills) ทักษะประมวลผล (Computer Skills) และทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life Long Learning Skills)

2. ประโยชน์ต่อครู ทำให้ครูมีการวางแผนทำงานในหน้าที่ ของตนอย่างเป็นระบบ ได้แก่ วางแผนการสอน ออกแบบกิจกรรม โดยให้ผู้เรียนใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ประเมินผลการทำงานเป็นระยะโดยมีเป้าหมายชัดเจนว่าจะทำอะไรเมื่อไร เพราะอะไร และทำให้ทราบผล การกระทำว่าบรรลุเป้าหมายได้อย่างไร

3. ประโยชน์ต่อวงการการศึกษา ซึ่งผลของการจัดเรียนการสอนที่มีการวิจัยเป็นฐานสามารถนำมาเป็นข้อมูลในการแลกเปลี่ยน การเรียนรู้ของครู เกี่ยวกับวิธีการจัดการการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา ผู้เรียนที่ครูแต่ละคน ซึ่งครูแต่ละคนสามารถจะประยุกต์และนำไปใช้ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่าการเรียนการสอนโดยใช้การวิจัยเป็นฐานช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ จนกระทั่งสามารถนำไปใช้ใน การค้นคว้าหาความรู้ที่มีอยู่รอบตัวและเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา หรือ เรียกว่าเป็นการศึกษาตลอดชีวิต ผู้เรียนจึงต้องเรียนรู้ที่จะแสวงหา ความรู้ได้ด้วยวิธีการของตนเอง การเรียนรู้ที่ตัวเนื้อหาแต่อย่าง เดียวจึงไม่ใช่เป้าหมายสำคัญของการเรียนการสอนในยุคปฏิรูปการศึกษาอีกต่อไป

4.5 กรณีศึกษาแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้วิจัยเป็นฐานของมหาวิทยาลัยขอนแก่น

กรอบแนวคิดการจัดการเรียนการสอน โดยใช้วิจัยเป็นฐานสู่การเป็นมหาวิทยาลัยแห่งการวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่น (Teaching & Research Nexus, Khon Kaen University) มีฐานคิดสำคัญเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐาน โดยอยู่บนฐานคิดของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ผลการวิจัย รวมทั้งกระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกระบวนการเรียนการสอน และนำไปสู่การเกิดองค์ความรู้ของผู้เรียนตามความมุ่งหมายของรายวิชาและหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐานจึงเกี่ยวข้องกับการวิจัยใน 2 ลักษณะ คือ 1) การใช้ผลของการวิจัยเป็นเนื้อหาที่สอน และ 2) การใช้กระบวนการวิจัยเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนได้เรียนรู้และสืบเสาะหาความรู้ได้ด้วยตนเอง จนเกิดองค์ความรู้ในเรื่องที่สนใจใคร่ศึกษา

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นการวิจัยเป็นฐาน จึงถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตให้บรรลุตามกรอบมาตรฐานการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา ได้แก่ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมทั้งเป็นการบ่มเพาะบัณฑิตที่พึงประสงค์และเป็นฐานสำคัญของการเป็นมหาวิทยาลัยแห่งการวิจัยชั้นนำในระดับชาติและสากลของมหาวิทยาลัยขอนแก่น จึงเป็นเรื่องที่ทุกคณะวิชาควรเล็งเห็นถึงความสำคัญและกำหนดให้แนวนโยบายในการขับเคลื่อนให้เกิดขึ้นตั้งแต่ในระดับรายวิชาจนถึงระดับหลักสูตร รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐานให้เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการผลิตบัณฑิตที่เป็นผลผลิตจากมหาวิทยาลัยแห่งการวิจัยอย่างมีคุณภาพและ

เป็นที่ยอมรับของสังคมโลก ทั้งยังเป็นการเตรียมทรัพยากรบุคคลของชาติให้สามารถก้าวเข้าสู่การเป็นพลโลก ที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา และมีทักษะการใช้ชีวิตภายใต้สังคมแห่งฐานการวิจัย

การวิจัยและการสร้างสรรค์งานจากกระบวนการวิจัย ถือเป็นรากฐานสำหรับการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยที่มุ่งเน้นการวิจัยแบบเข้มข้น ซึ่งการจะสร้างสรรค์งานวิจัยคุณภาพให้เกิดขึ้นได้ต้องส่งเสริมให้วัฒนธรรมของการวิจัยเกิดขึ้นที่รากฐานซึ่งได้แก่นักศึกษา อันจะเป็นผลผลิตทางปัญญาของมหาวิทยาลัย ดังนั้นเป้าประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐาน คือ การที่มหาวิทยาลัยดำเนินการขับเคลื่อนงานวิชาการในเชิงบวก เพื่อพัฒนานักศึกษาให้สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของความสามารถทางปัญญา การลงมือปฏิบัติจริงเข้ากับกระบวนการวิจัยผ่านการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาต่างๆของหลักสูตร จนเกิดเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการเรียนรู้ของนักศึกษา การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาต่างๆ ของหลักสูตร จนเกิดเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการเรียนรู้ของนักศึกษา การพัฒนาการเรียนการสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐาน สู่การเป็นมหาวิทยาลัยแห่งการวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่นภายใต้แนวคิดเชิงระบบ สามารถแสดงถึงองค์ประกอบสำคัญเพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินงานในทุกภาคส่วน ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านปัจจัยป้อน

ปัจจัยป้อนสำคัญของระบบการพัฒนาการเรียนการสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐานสู่การเป็นมหาวิทยาลัยแห่งการวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ประกอบไปด้วย นักศึกษาระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษา ครอบคลุมศาสตร์สำคัญ 3 กลุ่ม คือ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์สุขภาพ และมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ รวมทั้งแหล่งทรัพยากรสำคัญที่ต้องมีความพร้อมก่อนขับเคลื่อนสู่องค์ประกอบด้านกระบวนการของระบบ ซึ่งได้แก่ 1) หลักสูตร ที่ต้องได้รับการวางแผนจากผู้รับผิดชอบหลักสูตรร่วมกันเกี่ยวกับการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐานในระดับหลักสูตร 2) งบประมาณ เพื่อใช้ในการส่งเสริมและสนับสนุนนวัตกรรมการการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐาน ทั้งในแง่พัฒนาสื่อการเรียนรู้ เครื่องมือหรืออุปกรณ์การวิจัยเป็นต้น 3) เทคโนโลยีที่เอื้อต่อการสนับสนุนการเรียนรู้ของนักศึกษา และการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐานของผู้สอน 4) บุคลากร ที่ต้องได้รับการเตรียมความพร้อม การสร้างความตระหนักการพัฒนาองค์ความรู้และทักษะด้านการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐาน 5) เวลาทั้งในแง่ที่ใช้เพื่อการวางแผน และการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐาน

2. องค์ประกอบด้านกระบวนการของระบบ

กระบวนการสำคัญของระบบการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐานสู่การเป็นมหาวิทยาลัยแห่งการวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ประกอบด้วยกระบวนการสำคัญ 3 กระบวนการ ที่ขับเคลื่อนไปพร้อมกัน คือ

1) Learning Information : ผู้สอนต้องวิเคราะห์จากหลักสูตรเพื่อนำไปสู่การกำหนดข้อมูลหรือแนวคิดทั้งที่มาจากแหล่งปฐมภูมิหรือทุติยภูมิ ควบคู่กับการวิเคราะห์ถึงแหล่งประสบการณ์การเรียนรู้ของข้อมูลหรือแนวคิดต่างๆ ทั้งที่เป็นสื่อประสบการณ์ทางตรงและทางอ้อม พร้อมทั้งระบุถึงวิธีการเข้าถึงแหล่งประสบการณ์ดังกล่าวที่หลากหลาย ทั้งที่อยู่ในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน หรือในระบบออนไลน์

2) Learning Experience : การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงการจัดการเรียนการสอนและการวิจัยให้ประสบความสำเร็จ มีกลวิธีการสอนที่ใช้เป็นแนวทางสำคัญจากระบบพื้นฐานและสู่ระดับที่เข้มข้นมากขึ้น ดังนี้

2.1 ใช้การวิจัยของตนเองในการออกแบบและการจัดการเรียนการสอน

2.1.1 นำการวิจัยที่กำลังดำเนินการอยู่แล้วเข้าไปไว้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร โดยกำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของวัตถุประสงค์ของรายวิชาต่างๆ ในหลักสูตร

2.1.2 อ้างอิงถึงประสบการณ์เดิมของผู้สอนในการรับมือกับปัญหาที่ “เกิดขึ้นจริง” ในงานวิจัยของผู้สอนเพื่อฉายภาพตัวอย่างให้นักศึกษาได้เข้าถึงกรอบแนวคิดและทฤษฎี

2.1.3 แสดงให้เห็นถึงคุณค่าของการปฏิบัติและจริยธรรมการวิจัยในสาขาของตนเอง โดยมีคณาจารย์ร่วมกับนักศึกษาระดับระดับบัณฑิตศึกษาอภิปรายเกี่ยวกับโครงการวิจัยในปัจจุบันที่ดำเนินการอยู่

2.2 บรรจุงานวิจัยล่าสุดที่อยู่ในสาขาวิชาไว้ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน โดยแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของงานวิจัยดังกล่าว

2.2.1 การอภิปรายภายในขอบเขตของผลการวิจัยล่าสุด โดยอ้างอิงถึงทฤษฎีที่มีการหักล้างในอดีต และการโต้แย้งกันอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน

2.2.2 แสดงให้เห็นถึงธรรมชาติของความรู้ที่มีอายุเพียงสั้นๆ สามารถขับเคลื่อนและพัฒนาต่อไปได้ด้วยมิติเชิงประวัติศาสตร์ เพื่อแสดงให้เห็นว่านโยบายและการปฏิบัติในปัจจุบันมีการพัฒนามาจากการปฏิบัติในอดีต

2.3 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามแบบการวิจัยร่วมสมัย

2.3.1 ให้ผู้เรียนสำรวจปัญหาการวิจัยที่ทันสมัยหรือแนะนำแนวทางการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในยุคปัจจุบันภายใต้ความรู้พื้นฐานของศาสตร์สาขานั้นๆ รวมถึงการให้ผู้เรียนได้ร่วมกิจกรรมที่มีความหลากหลาย เช่น 1) ตรวจสอบการรายงานผลการวิจัยภายใต้คำถามการวิจัยของงานวิจัยที่เกิดขึ้นในปัจจุบันของสาขาวิชาโดยเปรียบเทียบกับรายงานการวิจัยผ่านสื่อต่างๆ ที่ศึกษาผลการวิจัยดังกล่าวกับรายงานผลการวิจัยที่นำเสนออย่างเป็นทางการ 2) วิเคราะห์ระเบียบวิธีวิจัยและข้อโต้แย้งที่นำเสนอในบทความวารสารที่แสดงผลของการวิจัยล่าสุด และ 3) ทบทวนรายงานผลการวิจัยโครงการย่อยๆเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของความรู้ รวมถึงประเด็นข้อคำถามต่างๆ ที่จะเกิดจากข้อสรุปของผลการวิจัยดังกล่าว

2.4 สอนวิธีการ เทคนิค และทักษะการวิจัย ไว้อย่างชัดเจนในหลักสูตร

2.4.1 พัฒนาความเข้าใจของนักศึกษาในเรื่องระเบียบวิธีวิจัยในระหว่างการสอนในห้องเรียน

2.4.2 ออกแบบหลักสูตรที่มีการบรรจุวิธีการทำวิจัยที่เปิดโอกาสในการนำทักษะการวิจัยไปใช้กับปัญหาการวิจัยได้จริง

2.4.3 ออกแบบการประเมินผลงานภายในวิชา โดยเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ร่วมเรียนรู้ถึงความแตกต่างและความหลากหลายของวิธีการและทักษะเกี่ยวข้องกับประเด็นสำคัญของการวิจัย

2.5 สร้างกิจกรรมการวิจัยขนาดย่อมไว้ในกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี

2.5.1 ให้นักศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยจากโครงการที่มีอยู่จริง

2.5.2 ให้คำถามการวิจัยแก่นักศึกษาเพื่อนำไปสู่การทบทวนงานวิจัย เลือกวิธีการทำงานวิจัย รวบรวมข้อมูล เขียนผลการวิจัยและข้อสรุป

2.5.3 เสนอหรือปรับปรุงรายวิชา ที่เน้นโครงการที่ให้นักศึกษาได้ใช้ทักษะการวิจัยและความรู้ด้านระเบียบแบบแผนจากภาคการศึกษาก่อนหน้าไว้ในหลักสูตร

2.6 ให้นักศึกษามีส่วนร่วมในโครงการวิจัย

2.6.1 ให้นักศึกษารับผิดชอบโครงการวิจัยย่อย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งโครงการใหญ่

2.6.2 จัดให้นักศึกษาทำหน้าที่ผู้ช่วยวิจัย สำหรับการวิจัยของนักศึกษาในระดับที่สูงกว่า เช่น การให้นักศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นผู้ช่วยวิจัยให้กับโครงการวิจัยของนักศึกษาระดับปริญญาโทหรือเอก รวมทั้งบุคคลากรและคณาจารย์ในคณะ

2.6.3 จัดการศึกษาดูงานในมหาวิทยาลัยที่เป็นศูนย์การวิจัย

2.7 ส่งเสริมให้นักศึกษารู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมการวิจัยของสาขาวิชา

2.7.1 ในระดับปริญญาตรีอาจมีการแจ้งเกี่ยวกับงานวิจัยที่บุคลากรในสาขาวิชาให้ความสนใจและจุดแข็งของบุคลากรเกี่ยวกับการวิจัยในสาขาวิชาที่นักศึกษากำลังศึกษาอยู่

2.7.2 สอบถามเพื่อนร่วมงานในสาขาวิชาเกี่ยวกับงานวิจัยที่แต่ละคนสนใจและประสบความสำเร็จ หากเป็นไปได้เชิญบุคลากรในสาขาวิชาเข้าร่วมพูดคุยกับนักศึกษาเกี่ยวกับการทำงานวิจัย

2.7.3 ส่งเสริมให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโทเข้าร่วมสัมมนาการวิจัยโดยการเชิญนักวิชาการ แจกเอกสารการประชุม และให้ผู้เรียนจัดการประชุมเชิงวิชาการ

2.8 บูรณาการคุณค่าของการเป็นนักวิจัยไว้ในกิจกรรมการเรียนการสอน

ส่งเสริมให้นักศึกษาเข้าใจและเห็นคุณค่าของการเป็นนักวิจัย เช่นการมีความเป็นกลาง เคารพในหลักฐาน เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น มีความอดทนต่อความคลุมเครือ และเข้มงวดต่อการคิดวิเคราะห์ โดยเป็นต้นแบบที่แสดงถึงคุณค่าของการเป็นนักวิจัยที่ดีในชั้นเรียน พูดคุยเกี่ยวกับกระบวนการที่นักวิจัยได้นำมาใช้ ก่อนที่จะตีพิมพ์ผลงาน รวมถึงจำนวนครั้งที่มีการแก้ไขอย่างนับไม่ถ้วน รวมทั้งการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้นักศึกษา พัฒนาค่านิยมที่ดีของการเป็นนักวิจัย เช่น การให้ศึกษาบทความวิจัยที่มีการนำเสนอข้อโต้แย้งของฝ่ายตรงข้ามในหัวข้อเดียวกัน จากนั้นให้นักศึกษาวิเคราะห์ความถูกต้องและหาข้อสรุป

Reflect เป็นกระบวนการสะท้อนผลการเรียนของผู้เรียน ที่ต้องมีหลากหลายและให้นักศึกษามีส่วนร่วมที่จะประเมินตนเองและประเมินร่วมกับผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง ถึงสิ่งที่ตนได้เรียนรู้และวิธีการเรียนรู้ ว่าเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามที่ระบุไว้ในวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนหรือไม่

3. องค์ประกอบด้านผลผลิตและผลลัพธ์ของระบบ

ในการเป็นมหาวิทยาลัยแห่งการวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ต้องจัดหลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อพัฒนานักศึกษาในทุกระดับการศึกษาให้ได้คุณภาพตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ

อุดมศึกษา 5 ด้าน คือ คุณธรรม ความรู้ และทักษะทางปัญญา ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีแล้ว แต่การเป็นผู้นำของการเป็นมหาวิทยาลัยแห่งการวิจัยทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ มหาวิทยาลัยขอนแก่นต้องพัฒนาคุณภาพบัณฑิตให้มีความโดดเด่นและเป็นที่ยอมรับในฐานะของการเป็นมหาวิทยาลัยแห่งการวิจัย ดังนั้น แล้วองค์ประกอบด้านผลผลิตและผลลัพธ์ของระบบการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐาน สู่การเป็นมหาวิทยาลัยแห่งการวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่น จึงได้กำหนดผลผลิตและผลลัพธ์อันเกิดจากการกำหนดปัจจัยป้อน ผ่านกระบวนการของระบบ ดังนี้

ผลผลิตของระบบ ได้แก่ คุณประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาในฐานะที่เป็นผลผลิตจากระบบการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐาน ประกอบด้วย 1) นักศึกษามีความเข้าใจองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาที่เรียนและอาชีพรวมทั้งวิธีการวิจัยความท้าทายในการค้นคว้าที่ทันสมัยและเข้าใจปัญหาการวิจัยอย่างถ่องแท้ 2) สร้างความสามารถทางปัญญาของผู้เรียน และช่วยเพิ่มทักษะในการทำงานและการเรียนรู้ตลอดชีวิต 3) พัฒนาคุณภาพของผู้เรียนในการทำวิจัยและการแสวงหาความรู้ และ 4) กระตุ้นให้มีส่วนร่วมละพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ผลลัพธ์ของระบบ ได้แก่ บัณฑิตที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของบัณฑิตที่แสดงถึงศักยภาพที่โดดเด่นและเทียบเท่ากับบัณฑิตจากสถาบันการศึกษาชั้นนำจากนานาประเทศ ดังนี้

1) ยอดเยี่ยมด้านวิชาการ คือ มีความซื่อสัตย์ทางปัญญาและจริยธรรมในการศึกษา มีความรู้เชิงลึกในศาสตร์ของตน ประสบความสำเร็จในระดับสูงในการเรียน การวิจัยทั่วไป การแก้ปัญหา และการสื่อสาร เป็นนักคิดที่มีวิจารณญาณและความสร้างสรรค์ สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่อง และสามารถปรับวิธีการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย ทั้งทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

2) มีความรู้ในสาขาวิชา คือ ตรวจสอบเชิงวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินความรู้ในหลากหลายแขนง เพิ่มทักษะการคิดวิเคราะห์ผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ในวิชาที่มีความหลากหลาย มีความสามารถในการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการเรียนรู้ร่วมกันและเผชิญกับปัญหาที่ไม่คุ้นเคย และมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับทักษะสำหรับการจ้างงานที่หลากหลาย

3) เป็นผู้นำชุมชน คือ เริ่มต้นและดำเนินการเปลี่ยนแปลงที่สร้างสรรค์ในชุมชนทั้งวิชาชีพและสถานที่ทำงาน มีมนุษยสัมพันธ์และทักษะการตัดสินใจที่ดีเยี่ยมรวมถึงตระหนักในจุดแข็งและข้อจำกัดส่วนบุคคล เป็นที่ปรึกษาของผู้เรียนรุ่นใหม่ และมีส่วนร่วมในการอภิปรายในที่สาธารณะและตระหนักถึงความต้องการของชุมชน

4) ปรับตัวให้เข้ากับความหลากหลายทางวัฒนธรรม คือ เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมที่แตกต่างเป็นพลเมืองดี เสียสละเพื่อชุมชนที่อาศัยอยู่ มีความเข้าใจเกี่ยวกับความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชน และมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและค่านิยมของท้องถิ่น

5) เป็นประชากรโลกที่มีความกระตือรือร้น คือ ยอมรับในความรับผิดชอบต่อสังคมและหน้าที่พลเมือง ได้รับการสนับสนุนในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และมีความเข้าใจอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับโลกเพื่อสิทธิมนุษยชน ความเสมอภาคและจริยธรรม

4. องค์ประกอบด้านกลไกการควบคุมของระบบ

ในการขับเคลื่อนระบบการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐาน สู่การเป็นมหาวิทยาลัยแห่งการวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ต้องอาศัยกลไกการควบคุมของระบบสำคัญอีก 2 ส่วน คือ 1) การจัดสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้ และระบบเทคโนโลยีที่ต้องมีคุณภาพสูง เพื่อรองรับต่อการจัดหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่ใช้วิจัยเป็นฐาน การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ครุภัณฑ์ทางการวิจัย การจัดหาและเตรียมแหล่งเรียนรู้ รวมถึงระบบเทคโนโลยีให้พร้อมกับการสอนของอาจารย์และการเรียนรู้ของนักศึกษาที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา 2) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และระบบที่ปรึกษา ที่ทุกคณะต้องมีกลไกเชิงยุทธศาสตร์ของการให้บุคลากรได้รับการพัฒนาความรู้ความเข้าใจของการจัดการเรียนการสอนที่ใช้วิจัยเป็นฐาน สู่การเป็นมหาวิทยาลัยแห่งการวิจัยในระดับผู้นำของประเทศและนานาชาติรวมถึงระบบที่ปรึกษาที่ต้องสร้างทีมงานที่ปรึกษาให้มีความเข้มแข็ง รอบรู้ มีประสบการณ์ อุทิศตนเสียสละ เป็นที่ยอมรับและสามารถเป็นที่ปรึกษาให้กับเพื่อนบุคลากรได้

จากองค์ประกอบทั้งหมดของระบบการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐาน สู่การเป็นมหาวิทยาลัยแห่งการวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ถือเป็นแนวทางสำคัญที่ทุกคณะวิชาควรให้ความสำคัญและนำไปสู่การประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทในแต่ละคณะ เพื่อไปสู่เป้าหมายร่วมกันของการเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำแห่งการวิจัยของประเทศและเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติต่อไป

สำหรับในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV ได้ประยุกต์กระบวนการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐานมาเป็นขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการวิจัยในการแสวงหาคำตอบได้ด้วยตนเองและเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้แสดงศักยภาพในตนเองออกมาผ่านกระบวนการเรียนรู้ โดยจะมีการออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยการนำสารสนเทศที่ได้จาการวิจัยในระยะที่ 1 มาจัดทำชุดการเรียนรู้ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางศาสนาในกลุ่มประเทศ CLMV) และใช้กระบวนการวิจัยมาเป็นกระบวนการสอนในขั้นการทดลอง (ระยะที่ 3 ของโครงการวิจัย)

5. หลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

หลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในทางพระพุทธศาสนามีหลักธรรม ได้แก่ พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 สาราณียธรรม 6 สัปปุริสธรรม 7 แต่สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาและนำแนวทางของสาราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคี 6 ประการ มาปรับใช้ในการออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน มีรายละเอียดของหลักธรรมดังนี้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2553; พระครูวิธานสุตาภรณ สมาจาโร (มั่นประสงค), 2546; กาญจนา พิมพ์สุข, 2555; พระครูศรีปริยัติคุณาภรณ, 2559; พระครูพิบูลย์ธรรมสถิต ฐิตสุโข (ยังบุญส่ง), 2561)

5.1 ความหมาย

สาราณียธรรม 6 (ธรรมเปนที่ตั้งแหงความใหระลึกถึง ธรรมเปนเหตุใหระลึกถึงกัน ธรรมที่ทำใหเกิดความสามัคคีหลักการอยูรวมกัน (Six Saranya-Dhamma: states of conciliation; virtues for fraternal living) (ที.ปา.11/317/257; องฺ.ฉกฺก.22/282–3/321–3)

1. เมตตากายกรรม (ตั้งเมตตากายกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งตอหนาและลับหลัง คือ ชวยเหลือกิจธุระของผูรวมหมูคณะดวยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกัน ทั้งตอหนาและลับหลัง (Metta-kayakamma: to be amiable in deed, openly and in private)

2. เมตตาวจีกรรม (ตั้งเมตตาวจีกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งตอหนาและลับหลัง คือ ชวยบอกแจงสิ่งที่เปนประโยชน สั่งสอน แนะนำตักเตือนดวยความหวังดี กลาววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกัน ทั้งตอหนาและลับหลัง (Metta-vacikamma: to be amiable in word, openly and in private)

3. เมตตามโนกรรม (ตั้งเมตตามโนกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งตอหนาและลับหลัง คือ ตั้งจิตปรารถนาดีคิดทำสิ่งที่เปนประโยชนแกกัน มองกันในแงดีมีหนาตายิ้มแยมแจมใสตอกัน (Metta-manokamma: to be amiable in thought, openly and in private)

4. สาธารณโภคิตา ไดของสิ่งใดมาก็แบงปนกัน คือ เมื่อไดสิ่งใดมาโดยชอบธรรม แมเปนของเล็กนอย ก็ไมหวงไวผูเดียว นำมาแบงปนเฉลี่ยเจือจาน ใหไดมีสวนรวมใชสอยบริโภคทั่วกัน (Sadharana-bhogi: to share any lawful gains with virtuous fellows) ขอนี้ใช อัปปฏิวิภัตตโภคี ก็ได

5. สีลสามัญญตา (มีศีลบริสุทธิ์เสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งหลาย ทั้งตอหนาและลับหลัง คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกตองตามระเบียบวินัย ไมทำตนใหเปนที่นารังเกียจของหมูคณะ (Sila-samannata: to keep without blemish the rules of conduct along with one's fellows, openly and in private)

6. ทิฏฐิสามัญญตา (มีทิฏฐิดีงามเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งหลาย ทั้งตอหนาและลับหลัง คือ มีความเห็นชอบรวมกัน ในขอที่เปนหลักการสำคัญอันจะนำไปสูความหลุดพน สิ้นทุกข์ หรือขจัดปญหา (Ditthi-samannata: to be endowed with right views along with one's fellows, openly and in private)

ธรรม 6 ประการนี้มีคุณคือ เปน สารณียะ คือ ทำใหเปนที่ระลึกถึง (making others to keep one in mind) เปนปยกรณ์ คือ ทำใหเปนที่รัก (endearing) เปนครุกรณ์ คือ ทำใหเปนที่เคารพ (bringing respect) เปนไปเพื่อความสงเคราะห์ ความประสานกลมกลืน (conducing to sympathy or solidarity) เพื่อความไมวิวาท (to non-quarrel) เพื่อความสามัคคี (to concord; harmony) และเพื่อความเป็นเอกภาพ คือ ความเปนอันหนึ่งอันเดียวกัน (to unity)

โดยสรุป สาราณียธรรม แปลว่า ธรรมอันเป็นไปเพื่อความระลึกถึงกันและกัน หมายถึง ธรรมอันเป็นไปเพื่อเสริมสร้างความรู้สึกที่ดีให้เกิดขึ้นต่อกันจนก่อเกิดเป็นความสามัคคีมีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ดังนั้น สาราณียธรรม ก็คือ วิธีสร้างความสามัคคีนั่นเอง การที่หมู่คณะหรือสังคมใดเกิดความแตกแยก มีปัญหาวุ่นวาย ก็เป็นเพราะว่าคนในหมู่คณะหรือสังคมเหล่านั้นละเลยหลักธรรมเรื่องความสามัคคี จึงทำให้เกิดสิ่งเหล่านี้ขึ้นมาคือขาดความรัก ขาดความเมตตา อิจฉาริษยา นินทาว่าร้ายกัน เบียดเบียนและรังแกกัน เห็นแก่ตัวถืออภิสิทธิ์ อ้างอำนาจบาตรใหญ่ และมีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน ต่างคนต่างก็ถือความคิดของตนเป็นใหญ่อยู่ตลอดเวลา ถ้าหากทุกคนในสังคมเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เข้าอกเข้าใจซึ่งกันและกัน ยอมรับในความแตกต่างของกันและกัน เคารพในกฎกติกาเดียวกัน รู้จักแบ่งปันช่วยเหลือกัน ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน และรู้จักการให้อภัยกันอยู่ตลอดเวลา

สังคมของเราก็จะมีความอบอุ่นและน่าอยู่เต็มเปียมไปด้วยความสุขสิ่งดังกล่าวมานี้สามารถทำให้เกิดขึ้นได้โดยการเสริมสร้างความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนในสังคม เรื่องของความสามัคคีนั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสถึงหลักธรรมที่เป็นแนวทางในการเสริมสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่คณะในสังคม ไว้ 6 ประการ จัดอยู่ในหมวดธรรมที่เรียกว่าสาราณียธรรม 6

5.2 องค์ประกอบ

พระพุทธองค์ตรัสถึงองค์ประกอบของสาราณียธรรมไว้ 6 ประการ ดังนี้

1. เมตตากายกรรม (ตั้งเมตตากายกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง) หมายถึงสนับสนุนช่วยเหลือกันทางด้านกำลังกาย ด้วยการช่วยเหลือกิจธุระต่าง ๆ ของหมู่คณะด้วยความเต็มใจ เช่นช่วยถือสิ่งของ ช่วยทำความสะอาดที่อยู่อาศัย หาอาหารให้รับประทาน ซักเสื้อผ้าให้ แสดงอาการกิริยาสุภาพต่อกัน มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน เคารพนับถือกัน รู้จักอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่ยกตนข่มท่าน มีสัมมาคารวะ ไม่ไปเบียดเบียนหรือใช้กำลังข่มเหงผู้อื่น ไม่ใช้กำลังในการแก้ไขปัญหา ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

2. เมตตาวจีกรรม (ตั้งเมตตาวจีกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง) หมายถึง การพูดแต่สิ่งที่ดีงาม พูดกันด้วยความรักความปรารถนาดี รู้จักการพูดให้กำลังใจซึ่งกันและกันในยามที่เพื่อนร่วมสังคมประสบกับความทุกข์ ความผิดหวัง หรือปัญหาต่าง ๆ ควรพูดแนะนำแต่สิ่งที่ดี แจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์สั่งสอน แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี พูดอย่างใดก็ทำอย่างนั้น ไม่โกหกมดเท็จ กล่าววาจาสุภาพ ใช้วาจาที่แสดงความเคารพนับถือต่อกัน เจรจากันด้วยเหตุผล ด้วยสติปัญญา ไม่ใช้โทสะเป็นตัวนำ พูดอย่างมีจิตสำนึกในผลประโยชน์สุขร่วมกันพูดจาสร้างสรรค์ หากไม่มีความสามารถที่จะพูดแนะนำอะไรใครได้ ก็ไม่ควรพูดซ้ำเติม หรือนำไปนินทาว่าร้าย หรือกล่าวร้ายเสียดสีประชดประชันกัน ไม่ว่าจะเป็นต่อหน้าหรือลับหลัง

3. เมตตามโนกรรม (ตั้งเมตตามโนกรรม ในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง) หมายถึง การคิดดี มองกันในแง่ดี มีความหวังดี ปรารถนาดี มีความรักความเมตตาต่อกัน คิดทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน คิดพิจารณาวินิจฉัย คิดวางแผนต่าง ๆ โดยมุ่งทำให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน ไม่คิดทำร้ายซึ่งกันและกัน ไม่คิดอิจฉาริษยา ไม่คิดอคติ ไม่คิดพยาบาทไม่คิดผูกโกรธแค้นเคืองกัน รู้จักให้โอกาสและให้อภัยต่อกันอยู่เสมอ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

4. สาธารณโภคี (ไม่หวงสิ่งของ ได้ของสิ่งใดมาโดยชอบธรรมก็แบ่งปันกัน) หมายถึง ได้สิ่งใดมาก็รู้จักแบ่งกันกินแบ่งกันใช้ แม้เป็นของเล็กน้อยก็ยินดีแจกจ่ายให้กับทุกคนได้มีส่วนร่วมใช้อยบริโภคทั่วกัน รู้จักแบ่งปันผลประโยชน์ต่อกันด้วยความชอบธรรม ช่วยเหลือเกื้อกูลกันตามอัตภาพเอื้อเฟอเผื่อแผ่ต่อกันอยู่เสมอตามโอกาสอันควร รู้จักเฉลี่ยแจกจ่ายสงเคราะห์ เช่น บริจาคอาหาร เครื่องอุปโภคบริโภคเครื่องไม้เครื่องมือ ตลอดจนวิทยาการความรู้ต่าง ๆ ให้แก่ เพื่อนมนุษย์ รู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันโดยไม่ทำลายระบบนิเวศน์สิ่งแวดล้อมที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อมวลมนุษย์ มุ่งช่วยเหลือและบำเพ็ญประโยชน์ต่อสาธารณะ ไม่ตระหนี่ ไม่ขี้เหนียว ไม่โลภ ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนฝ่ายเดียว ไม่เอารัดเอาเปรียบใคร แม้จะมีช่องทางให้ทำได้ก็ตาม

5. สีลสามัญญตา (มีศีลบริสุทธิ์เสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งต่อหน้าและลับหลัง) หมายถึง มีความประพฤติสุจริตดีงาม รักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสังคมที่ตนเองอยู่ร่วม รู้จักเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ไม่ก้าวก่ายหน้าที่กัน ไม่บ้า

อำนาจ หรือถือตนว่าตัวเองยิ่งใหญ่กว่าผู้อื่น ไม่ถืออภิสิทธิ์ใดๆทั้งปวง ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ ไม่ฝ่าฝืนมติหรือหลักการของหมู่คณะอันจะก่อให้เกิดความหวาดระแวง ไม่ไว้เนื้อเชื่อใจกัน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่สังคม ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

6. ทิฏฐิสามัญญตา (มีทิฏฐิดีงามเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง) หมายถึง มีความเห็นชอบร่วมกัน ในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้นสิ้นทุกข์หรือขจัดปัญหา ยึดถืออุดมคติ หลักแห่งความดีงาม หรือจุดหมายสูงสุดอันเดียวกันไม่ยึดถือความคิดของตัวเองเป็นใหญ่ฝ่ายเดียว เมื่ออยู่ร่วมกันในสังคม ต้องรู้จักฟังความคิดเห็นของผู้อื่นบ้าง ของสังคมโดยรวมบ้าง เมื่อความคิดเห็นของตัวเองแตกต่างจากคนหมู่มาก ก็ต้องหันมาพิจารณาดูตัวเอง ปรับมุมมอง ทัศนคติของตัวให้เข้ากับคนหมู่มาก เรียกว่ารู้จักแสวงหาจุดร่วมและสงวนไว้ซึ่งจุดต่าง ไม่สร้างข้อขัดแย้งโดยไม่มีเหตุผล ต้องมีความเข้าใจในเรื่องสิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพของแต่ละบุคคล ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

5.3 ตัวอย่างเกี่ยวกับสาราณียธรรมที่มีมาในพระไตรปิฎกและอรรถกถา

ตัวอย่างการทะเลาะวิวาทเพราะขาดสาราณียธรรม

ครั้งหนึ่ง พระสัมมาสัมพุทธเจ้าประทับอยู่ที่วัดโฆษิตาราม เมืองโกสัมพี เป็นวัดที่มีพระมาก หลายคณะหลายอาจารย์ อยู่มาวันหนึ่งมีพระรูปหนึ่งเข้าไปถ่ายในวัจจกุฏี (ห้องส้วม)แล้วไม่ได้เทน้ำออกจากถังน้ำให้เกลี้ยงด้วยความเผอเรอ น้ำเหลือค้างอยู่หน่อยหนึ่ง ต่อมามีพระอีกรูปหนึ่งเข้าไปถ่าย ไปเห็นน้ำชำระที่ค้างอยู่นั้นเข้า ก็นึกตำหนิ ออกไปแล้วก็ไปเที่ยวโพนทนาว่าร้าย ว่าพระที่เป็นลูกศิษย์ของอาจารย์โน้นอ่อนวินัย เรื่องนี้เลยกลายเป็นเรื่องใหญ่ โดยต่างฝ่ายต่างว่าร้ายเสียดสีกัน ใครห้ามก็ไม่ฟัง พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จไปห้ามเองก็ไม่ฟัง เพราะต่างฝ่ายก็มีทิฐิมานะแรงด้วยกัน พวกชาวบ้านที่เป็นญาติโยมของพระก็เลยพลอยแตกกันเป็นฝักเป็นฝ่าย หนักเข้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเลยเสด็จหลีกไปจำพรรษาในป่ารักขิตวัน เขตตำบล บ้านปาริไลยกะโดยลำพังพระองค์เดียว โดยมีช้างและลิงคอยอุปัฏฐาก

ครั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ที่ตำบลบ้านปาริไลยกะตามพระพุทธาภิรมย์แล้ว จึงเสด็จพระพุทธดำเนินไปยังเมืองสาวัตถี ไปประทับอยู่ที่วัดพระเชตวันซึ่งอนาถบิณฑิกคหบดีได้สร้างถวายไว้

เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จหายไป ชาวบ้านเกิดเดือดร้อน เลยพากัน "คว่ำขัน" คือเลิกใส่บาตรพระ ไม่ทำบุญกับพระวัดโฆษิตาราม พวกพระเจ้าทิฏฐิมานะจึงรู้สึกตัว ออกพรรษาแล้วพากันไปตามหาพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทูลขอขมาเรื่องจึงยุติ

จากเรื่องที่ยกมาข้างต้น เราจะเห็นได้ว่า คนเราไม่ว่าจะเป็นฆราวาสหรือพระภิกษุสงฆ์ ถ้าหากขาดสาราณียธรรมต่อกันแล้ว แม้มีเหตุไม่เข้าใจกันเพียงเล็กน้อย ก็สามารถก่อตัวกลายเป็นเรื่องราวใหญ่โตจนสร้างความเดือดร้อนให้กับหลายฝ่ายได้ แต่ปัญหานี้จะไม่เกิดขึ้นหรือหมดไป ถ้าหากเราต่างประพฤติตามหลักสาราณียธรรมต่อกัน

5.4 ตัวอย่างการบำเพ็ญสาราณียธรรม

เรื่องของพระภิกษุผู้บำเพ็ญสาราณียธรรม ปรากฏดังนี้

พระมหาเถระ 50 รูปเที่ยวบิณฑบาตไปในหมู่บ้านสิริคามแต่ก็ไม่ได้อะไรๆ เลย พระติสสเถระซึ่งเป็นพระประจำท้องถิ่นมาพบเข้าจึงบอกให้ท่านเหล่านั้นรออยู่ก่อน ตนจะเป็นผู้ไปบิณฑบาตมาให้ ในขณะนั้นเองมีมหาอุบาสิกาท่านหนึ่งในบ้านใกล้ ๆ ได้จัดน้ำนมและอาหารรอคอยพระติสสเถระอยู่ เมื่อท่านมาถึงประตูบ้านก็ถวายจนเต็มบาตร แล้วท่านก็นำไปถวายแด่พระมหาเถระเหล่านั้น พระมหาเถระเหล่านั้นต่างก็คิดกันว่า นี่อะไรหนอ พวกเรามีกันตั้งมากยังไม่ได้อะไรเลย แต่พระเถระรูปนี้ไปเดี๋ยวเดียวก็ได้กลับมา พระติ เถระทราบจากอาการนั้นก็กล่าวขึ้นว่า ขอได้โปรดรับบิณฑบาตที่ได้มากันทุกรูปด้วยเถิด แล้วจึงถวายอาหารจนพอแก่ความต้องการของทุกรูป แม้ตนเองก็ฉันพอต้องการ

เมื่อฉันเสร็จ พระมหาเถระทั้งหลายก็ถามพระติสสเถระว่า ท่านได้บรรลุโลกุตตรธรรมเมื่อไร ท่านตอบว่ายังไม่ได้บรรลุ พระมหาเถระทั้งหลายถามต่ออีกว่า ท่านได้ฌานหรือ ท่านก็ตอบว่ายังไม่ได้ พระมหาเถระทั้งหลายจึงกล่าวว่า น่าอัศจรรย์จริงหนอ พระติ เถระจึงตอบว่าขอรับ เพราะผมบำเพ็ญสาราณียธรรม ตั้งแต่เวลาที่สาราณียธรรมของผมเต็มแล้ว (ใช้เวลาบำเพ็ญ 12 ปีเต็มบริบูรณ์) แม้ถ้ามีภิกษุแสนรูป ของที่อยู่ในบาตรก็ไม่หมดไป พระมหาเถระเหล่านั้นฟังแล้วก็พากันกล่าวว่าสาธุสาธุ ท่านสัตบุรุษ

อนึ่ง พระติสสเถระองค์นี้ ได้เคยไปยังสถานที่ให้ทาน ด้วยคิริภัณฑมหาบูชาที่เจติยบรรพตท่านถามอำมาตย์ว่า ในทานนี้อะไรเป็นของเลิศ อำมาตย์ตอบว่า ผ้าสาฎก 2 ผืนขอรับ พระเถระพูดว่า ผ้าสาฎก 2 ผืนเหล่านั้นจักต้องถึงเรา อำมาตย์ได้ฟังดังนั้นแล้วจึงกราบทูลแก่พระราชาว่า ภิกษุหนุ่มรูปหนึ่งพูดอย่างนี้ พระราชาตรัสว่า ภิกษุหนุ่มมีจิตคิดอย่างนี้ แต่ผ้าสาฎกเนื้อละเอียดควรแก่พระมหาเถระทั้งหลายจึงตั้งไว้ด้วยหมายจะถวายพระมหาเถระทั้งหลาย

พระราชาเมื่อจะถวายขณะที่ภิกษุสงฆ์ยืนเรียงกัน ผ้าสาฎก 2 ผืนที่วางไว้ใกล้ ๆ ก็ไม่ขึ้นสู่พระหัตถ์ ขึ้นแต่ผ้าผืนอื่นๆ แต่ในเวลาที่ถวายภิกษุหนุ่ม ผ้าสาฎก 2 ผืนนั้นขึ้นสู่พระหัตถ์ของพระราชา ท้าวเธอทรงวางไว้ในมือของภิกษุหนุ่มนั้น มองหน้าอำมาตย์แล้วสั่งให้นิมนต์ภิกษุหนุ่มมานั่งเพื่อถวายทานอีก ทรงละหมู่สงฆ์แล้วประทับนั่งใกล้ภิกษุหนุ่ม ตรัสว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ท่านบรรลุธรรมเมื่อไร ภิกษุหนุ่มนั้นไม่ทูลถึงคุณที่ไม่มีอยู่แม้ทางอ้อม ทูลว่า ถวายพระพรโลกุตตรธรรมของอาตมภาพยังไม่มี พระราชาตรัสว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า แต่ก่อนท่านได้พูดไว้มิใช่หรือว่าผ้าสาฎก 2 ผืนเหล่านั้นจักต้องถึงเรา ภิกษุหนุ่มทูลถวายพระพรว่าเป็นจริงอย่างนั้นแต่เพราะอาตมภาพบำเพ็ญสาราณียธรรม ตั้งแต่เวลาที่สาราณียธรรมของอาตมภาพเต็มแล้วสิ่งของอันเลิศก็จะมาถึงในสถานที่แจกจ่าย พระราชาตรัสว่าสาธุสาธุ ข้าแต่พระคุณเจ้า คุณข้อนี้ของพระคุณเจ้าเหมาะสมจริง แล้วเสด็จกลับ

จากเรื่องนี้เราจะเห็นได้ว่า ผู้ที่จะบำเพ็ญสาราณียธรรมให้เต็มเปียมบริบูรณ์ได้นั้นต้องใช้เวลาถึง 12 ปีเต็มทีเดียว และเมื่อทำได้แล้ว แม้ว่าผู้ปฏิบัติจะยังไม่ได้บรรลุธรรมใด ๆ แต่ความตระหนี่ในทรัพย์สิ่งของก็ไม่หลงเหลืออยู่ในใจเลย และยังมีจิตใจที่เต็มไปด้วยความเอื้อเฟอเผื่อแผ่เกื้อกูลต่อส่วนรวม จึงทำให้สามารถดึงดูดสิ่งดี ๆ ที่ต้องการมาใช้สร้างบุญบารมีให้ยิ่งๆ ขึ้นไปได้โดยง่าย ซึ่งคนทั่วไปทำได้โดยยาก และเราจะพบว่า ผู้ใดที่ตั้งใจบำเพ็ญสาราณียธรรมจนเต็มเปียมบริบูรณ์แล้ว ก็จะได้ทรัพย์สมบัติที่ตักไม่พร่องชนิดอยากได้อะไรเมื่อไร ก็จะได้ตามความปรารถนา โดยที่ไม่ต้องเป็นกังวลในเรื่องการจัดเก็บสมบัติเหล่านั้นอีกด้วย เพราะจะมาต่อเมื่อต้องการเท่านั้น ซึ่งเป็นเรื่องน่าอัศจรรย์ที่บังเกิดขึ้นแล้วบนโลกใบนี้

ดังนั้น ใครก็ตามที่มีน้ำใจรักความสามัคคี ตั้งใจปฏิบัติสาราณียธรรมทั้ง 6 ประการ จนเต็มเปียมแบบชนิดเอาชีวิตเป็นเดิมพันแล้วล่ะก็ เขาผู้นั้นย่อมจะได้ทรัพย์สมบัติตักไม่พร่อง ไว้ใช้สร้างความดีสร้างบุญบารมีเพื่อหมู่คณะส่วนรวมต่อไปอย่างไม่รู้จักหมดจักสิ้นนำความสุขความเจริญมาสู่ตนและหมู่คณะได้ตลอดไป

เรื่องของพระภิกษุณีผู้บำเพ็ญสาราณียธรรมครั้งหนึ่ง ชาวภาตรคามในพราหมณติ ภัยนคร ไม่บอกกล่าวแก่พระนาคเถรีพากันหนีไป เวลาใกล้รุ่ง พระเถรีพูดกะเหล่าภิกษุณีสาวว่า หมู่บ้านช่างเงียบเหลือเกินช่วยกันดูสิภิกษุณีสาวเหล่านั้นไปตรวจดูก็รู้ว่า ชาวบ้านพากันอพยพไปหมดแล้ว จึงมาบอกแก่พระเถรี พระเถรีนั้นฟังแล้วก็กล่าวว่า พวกท่านอย่ากังวลเรื่องชาวบ้านเหล่านั้นอพยพไปกันเลย จงทำความเพียรในการเล่าเรียนธรรมะและโยนิ มนสิการของตนเท่านั้น เมื่อถึงเวลาภิกษาจารก็ห่มผ้ารวมด้วยกัน 12 รูป แม้ยืนกันอยู่ที่โคนต้นไทรใกล้ประตูบ้าน เทวดาที่สิงอยู่ที่ต้นไม้ ก็ถวายบิณฑบาตแก่ภิกษุณี 12 รูปนั้น แล้วกล่าวว่า พระแม่เจ้า อย่าไปที่อื่นเลยโปรดอยู่ที่นี้เป็นนิตย์เถิด

แต่พระเถรีมีน้องชายชื่อพระนาคเถระ พระเถระคิดว่า ขณะนี้มีภัยใหญ่เราไม่อาจอยู่ในที่นี้ได้ จักไปฝั่งโน้น ท่านกับภิกษุรูปอื่นรวมด้วยกัน 12 รูป ออกจากสถานที่อยู่ของตนมายังภาตรคาม ด้วยหมายใจจะพบพระนาคเถรีแล้วจึงค่อยจากไป พระนาคเถรีทราบว่า เหล่าพระเถระมากันแล้ว จึงไปสำนักของพระเถระเหล่านั้น แล้วถามว่า เกิดอะไรขึ้นพระผู้เป็นเจ้า พระนาคเถระก็บอกเรื่องนั้นให้ทราบ พระนาคเถรีจึงเชื้อเชิญว่า วันนี้ขอพระเถระทุกรูปจงอยู่ในวัดนี้เสียวันหนึ่งพรุ่งนี้ค่อยไป พระเถระทั้งหลายก็รับคำ

รุ่งขึ้นพระเถรีเที่ยวบิณฑบาตที่โคนไม้แล้วเข้าไปหาพระเถระพูดขึ้นว่า นิมนต์ท่านฉันบิณฑบาตนี้เถิด พระเถระกล่าวว่า จักควรหรือพระเถรีแล้วก็ยืนนิ่ง พระเถรีกล่าวว่า บิณฑบาตนี้ได้มาด้วยธรรมอย่ารังเกียจโปรดฉันเถิด พระเถระพูดว่า ควรหรือพระเถรี พระเถรีจึงโยนบาตรขึ้นไปในอากาศ บาตรนั้นก็ตั้งอยู่ในอากาศ พระเถระก็กล่าวกับพระเถรีว่า ภัตนั้นแม้ตั้งอยู่ในที่ 7 ชั่วลำตาล ก็ยังเป็นภัตสำหรับภิกษุณีนั่นเอง แล้วกล่าวอีกว่า ชื่อว่าภัยไม่ใช่มีทุกเวลาเมื่อภัยสงบทุกอย่างก็จะกลับมาเป็นปกติ ท่านภิกษุณีทั้งหลาย พวกท่านจงเป็นผู้ไม่ประมาทเถิด แล้วก็ออกเดินทาง

แม้รุกขเทวดาก็คิดว่า ถ้าพระเถระฉันบิณฑบาตจากมือพระเถรี เราก็จักไม่นำพระเถระนั้นกลับ ถ้าพระเถระไม่ฉันก็จักนำกลับ ได้ลงจากต้นไม้พูดว่า โปรดให้บาตรแก่ข้าพเจ้าเถิดพระคุณเจ้า แล้วรับบาตรนำพระเถระมาที่โคนไม้นั้น ปูอาสนะ ถวายบิณฑบาต ให้พระเถระฉันจนเสร็จ แล้วปฏิญาณว่าจะขอบำรุงภิกษุณี 12 รูป กับภิกษุ 12 รูป ตลอด 7 ปี ซึ่งในเรื่องนี้พระนาคเถรีท่านได้เป็นผู้บำเพ็ญสาราณียธรรมแล้วนั่นเอง

จากเรื่องนี้เราจะเห็นได้ว่า พระนาคเถรีเป็นทั้งผู้มีฤทธิ์และผู้ที่ได้บำเพ็ญสาราณียธรรมจนเต็มเปียมบริบูรณ์แล้ว จึงได้รับการถวายอาหารบิณฑบาตจากรุกขเทวาเป็นประจำทุกวัน และท่านยังเป็นที่พึ่งในยามยากให้กับภิกษุณีและภิกษุรูปอื่น ๆ ได้ในที่สุดและเราจะพบว่า ผู้ที่มีฤทธิ์หรือไม่มีฤทธิ์ ผู้ที่บรรลุธรรมแล้วหรือยังไม่ได้บรรลุธรรมก็ตามถ้าได้ตั้งใจบำเพ็ญสาราณียธรรมทั้ง 6 ประการจนเต็มเปียมบริบูรณ์แล้ว ก็ย่อมจะได้อานิสงส์คือ การมีทรัพย์สมบัติที่ตักไม่พร่อง ไว้ใช้สร้างความดีสร้างบุญบารมีสืบต่อไปอย่างไม่รู้จักหมดจักสิ้น เพื่อยังประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับตนเองและหมู่คณะตลอดไป

5.5 อานิสงส์

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอนเรื่องสาราณียธรรม 6 ประการนี้ให้กับพระภิกษุสงฆ์ก่อนและคฤหัสถ์ตามมา ว่าให้อยู่ร่วมกันด้วยหลักของสาราณียธรรม 6 ประการนี้ แล้วจะทำให้แต่ละบุคคลที่เป็นสมาชิกของสังคมนั้น ๆ มีความระลึกถึงกัน มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเกื้อกูลเมตตาต่อกันพร้อมที่จะให้ความร่วมมือต่อกัน มีความรักสามัคคีต่อกัน เพราะตั้งแต่ทางกายก็ปฏิบัติต่อกันด้วยความเมตตาช่วยเหลือการงานต่อกัน ทางวาจาก็พูดด้วยปิยวาจาถนอมน้ำใจไมตรีต่อกัน ในจิตใจก็มีแต่ความจริงใจคิดปรารถนาดีต่อกัน ในการอยู่ร่วมกันนั้นเมื่อมีของอะไร หรือได้รับสิ่งใดมา ก็นำมาแบ่งปันต่อกัน ในการอยู่ร่วมกันของสังคมเราก็รักษาระเบียบวินัย มีศีลเสมอกันไม่เบียดเบียนก่อความเดือดร้อนแก่กันและปฏิบัติตามกฎกติกาของส่วนรวม ในเรื่องทิฏฐิความเชื่อก็ยึดถือและเข้าใจหลักการสำคัญของหมู่คณะร่วมกัน ตลอดจนยึดถือและเข้าใจร่วมกันในความจริงที่เป็นธรรมชาติของโลกและชีวิตที่จะรองรับความเป็นมนุษย์ของเราไว้ด้วยกันเพียงเท่านี้หมู่คณะหรือสังคมก็จะอยู่เย็นเป็นสุขและสามารถพัฒนาให้ก้าวหน้าไปบนรากฐานแห่งความสัมพันธ์อันดีงามอย่างมั่นคง

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสถึงอานิสงส์ของการที่คนในหมู่คณะหรือสังคมได้ประพฤติตามหลักสาราณียธรรม ไว้ดังนี้

1. เป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึง
2. เป็นเครื่องกระทำให้เป็นที่รัก
3. เป็นเครื่องกระทำให้เป็นที่เคารพ
4. เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์ (เอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน)
5. เพื่อความไม่วิวาท (สามัคคีกัน)
6. เพื่อความพร้อมเพรียง
7. เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

5.6 แนวการประยุกต์ใช้ด้วยการสร้างสัมพันธไมตรีตามหลักสาราณียธรรม

เราสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศได้ ดังนี้

1. เมตตากายกรรม ได้แก่ การเข้าไปตั้งกายกรรมประกอบด้วยเมตตา ในประเทศเพื่อนบ้านทั้งต่อหน้าและลับหลัง หมายถึง การแสดงออกซึ่งความเป็นมิตรที่ดีต่อกันกับประเทศเพื่อนบ้าน ให้การสนับสนุนช่วยเหลือกันและกันด้วยความเต็มใจ ทั้งในยามปกติสุข และในยามที่ประเทศเพื่อนบ้านกำลังประสบกับปัญหาความเดือดร้อน เช่น จากภัยธรรมชาติต่าง ๆ เป็นต้น เราสามารถมอบเครื่องอุปโภคบริโภคไปให้ ซึ่งประเทศผู้ได้รับย่อมเกิดความซาบซึ้งและสำนึกในบุญคุณต่อเรา จึงพยายามตอบแทน หรือดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เป็นมิตรต่อกัน เอื้อเฟอช่วยเหลือต่อกันฉันท์มิตร

2. เมตตาวจีกรรม ได้แก่ การเข้าไปตั้งวจีกรรมประกอบด้วยเตตา ในประเทศเพื่อนบ้านทั้งต่อหน้าและลับหลัง ด้วยวาจา หมายถึง ใช้วาจาที่แ ดงออกถึงความปรารถนาดีต่อกัน เคารพนับถือต่อกันไม่กล่าวให้ร้ายหรือพูดทำลายภาพพจน์ต่อกันหากมีข้อพิพาทระหว่างประเทศเกิดขึ้นก็ใช้ช่องทางการทูตเจรจากันด้วยเหตุผล ด้วยสติปัญญา พูดอย่างมีจิตสำนึกในผลประโยชน์สุขร่วมกัน ไม่ใช้โทสะเป็นตัวนำ ไม่นำกำลังทางทหารเข้าประทุษร้ายต่อกัน โดยประการนี้ย่อมจะส่งผลให้ประเทศเพื่อนบ้านเกิดความรักความสามัคคีปรองดอง ระลึกถึงกันในทางที่ดี และก่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน

3. เมตตามโนกรรม ได้แก่ การเข้าไปตั้งมโนกรรมประกอบด้วยเมตตา ในประเทศเพื่อนบ้านทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือคิดแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กันและกัน หมายถึง มองกันในแง่ดี มีความหวังดี ปรารถนาดี คิดทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกัน คิดพิจารณาวินิจฉัย คิดวางแผนต่าง ๆ โดยมุ่งทำให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน มีความรักความเมตตาต่อมิตรประเทศ ให้ความรู้ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาแก่ประเทศเพื่อนบ้าน ไม่คิดหวาดระแวงกัน ไม่คิดทำร้ายกัน

4. สาธารณโภคี ได้แก่ แบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้มาด้วยความชอบธรรมแก่มิตรประเทศ เช่น การแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันตามโอกาสอันควร ทั้งในด้านอาหาร เครื่องอุปโภคบริโภค ยารักษาโรค ตลอดจนวิทยาการความรู้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีต่าง ๆ ให้แก่ประเทศเพื่อนบ้าน รู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน ไม่ทำลายระบบนิเวศน์สิ่งแวดล้อมที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่ออีกประเทศหนึ่ง มุ่งช่วยเหลือและบำเพ็ญประโยชน์ต่อกัน ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนฝ่ายเดียว ไม่เอารัดเอาเปรียบประเทศเพื่อนบ้าน แม้จะมีช่องทางให้ทำได้ก็ตาม

5. สีลสามัญญตา ได้แก่ การรักษาความประพฤติที่ดี (ศีล) ให้เสมอกันกับมิตรประเทศทั้งต่อหน้าและลับหลัง ไม่ทำประเทศของตนให้เป็นที่รังเกียจของประเทศอื่น หมายถึง มีความประพฤติสุจริตดีงาม รักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสังคมโลก รู้จักเคารพในสิทธิเสรีภาพของประเทศเพื่อนบ้าน ไม่ก้าวก่ายหน้าที่กัน ไม่บ้าอำนาจ หรือถือว่าประเทศตัวเองยิ่งใหญ่กว่าประเทศผู้อื่น เช่น การดำเนินนโยบายต่างประเทศต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับมติสากลหรือหลักการขององค์การ หประชาชาติหรือองค์การระหว่างประเทศ ไม่ฝ่าฝืนมติหรือหลักการนั้น อันจะก่อให้เกิดความหวาดระแวง ไม่ไว้เนื้อเนื้อเชื่อใจกันและเป็นที่รังเกียจของประเทศเพื่อนบ้านได้

6. ทิฏฐิสามัญญตา ได้แก่ มีความเห็นชอบที่ดีร่วมกันกับประเทศอื่น ๆ ในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความดับทุกข์หรือขจัดปัญหา ยึดถืออุดมคติหลักแห่งความดีงาม ไม่ก่อวิวาทเพราะมีความเห็นไม่ตรงกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง เช่น การอยู่ร่วมกับประเทศอื่น ๆ นั้น เราต้องยอมรับในกฎกติการะหว่างประเทศที่กำหนดไว้ ไม่กระทำตนเสมือนว่าเป็นการฝ่าฝืนมติของสังคมโลก ซึ่งในประชาคมโลกนั้น ไม่มีประเทศใดที่จะสามารถอยู่อย่างโดดเดี่ยวได้แต่ละประเทศต้องพึ่งพา

อาศัยซึ่งกันและกัน การมีความคิดเห็นที่จะฝ่าฝืนมติเอารัดเอาเปรียบหรือข่มเหงกีดกันประเทศอื่น มีแต่จะสร้างความเดือดร้อนให้แก่ประเทศของตนและไม่มีประเทศใดจะคบค้า สมาคมด้วย ต้องรู้จักแสวงหาจุดร่วมและสงวนไว้ซึ่งจุดต่าง ไม่สร้างข้อขัดแย้งโดยไม่มีเหตุผล ต้องมีความเข้าใจในเรื่องสิทธิหน้าที่และเสรีภาพของแต่ละประเทศ

สาราณียธรรมทั้ง 6 ประการนี้ ทำประเทศผู้ประพฤติปฏิบัติดังกล่าวให้เป็นที่ระลึกนึกถึงของมิตรนานาประเทศ เป็นที่รักและที่เคารพนับถือของนานาประเทศเพื่อนบ้าน เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์ซึ่งกัน (เอื้อเฟอเกื้อกูลต่อกัน) เป็นไปเพื่อความไม่ทะเลาะวิวาทหรือก่อให้เกิดปัญหาระหว่างประเทศ (มีความสามัคคีต่อกัน) เป็นไปเพื่อความพร้อมเพรียงและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประชาคมโลก

5.7 สาราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม

สาราณียธรรม 6 หมายถึง ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน 6 ประการ เป็นคุณธรรมที่ทำให้คนเราไม่เห็นแก่ตัว แต่จะคิดถึงคนอื่น เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่น เข้าใจคนอื่นมากขึ้น ระลึกถึงกัน ผูกพันเชื่อมโยงบุคคลไว้ด้วยน้ำใจ ดังปรากฏเป็นหลักฐานที่ว่า

> *“...พระสุตตันตปิฎก อังคุตรนิกาย ปัญจก-ฉักกนิบาต เล่ม 3 หน้าที่ 535 ปฐมสาราณียสูตร ว่าด้วยธรรมที่ควรให้ระลึกถึงกัน 6 ประการ [282] ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สาราณียธรรม 6 ประการนี้ 6 ประการเป็นไฉน คือภิกษุในธรรมวินัยนี้เข้าไปตั้งกายกรรมประกอบด้วย เมตตาในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลัง แม้ข้อนี้ก็เป็นสาราณียธรรม อีกประการหนึ่ง ภิกษุเข้าไปตั้งวจีกรรมประกอบด้วยเมตตา ในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง แม้ข้อนี้ก็เป็นสาราณียธรรม อีกประการหนึ่ง ภิกษุเข้าไปตั้งมโนกรรม ประกอบด้วยเมตตา ในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง แม้ข้อนี้ก็เป็นสาราณียธรรม อีกประการหนึ่ง ภิกษุแบ่งปันลาภทั้งหลายที่ประกอบด้วยธรรม ได้มาโดยธรรมแม้โดยที่สุดบิณฑบาต ย่อมบริโภคร่วมกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายผู้มีศีล แม้ข้อนี้ก็เป็นสาราณียธรรม อีกประการหนึ่ง ภิกษุเป็นผู้มีศีลไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ด่าง ไม่พร้อย เป็นไทอันวิญญูชนสรรเสริญ อันตัณหาทิฏฐิไม่ยึดถือเป็นไปพร้อมเพื่อสมาธิ เสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลังแม้ข้อนี้ก็เป็นสาราณียธรรม อีกประการหนึ่ง ภิกษุมีทิฏฐิอันเป็นอริยะ เป็นเครื่องนำออกไปเพื่อความสิ้นทุกข์โดยชอบแก่ผู้กระทำตาม เสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลัง แม้ข้อนี้ก็เป็นสาราณียธรรม ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สาราณียธรรม 5 ประการนี้แล จบปฐมสาราณียสูตรที่ 1 ท่านแบ่งเป็นสำหรับพระนักบวชในศาสนา”*

5.7.1 สาราณียธรรม 6 สำหรับฆราวาส

1. เมตตากายกรรม แห่งสาราณียธรรม 6 คือ ทำต่อกันด้วยเมตตา หมายถึง ทำสิ่งใดก็ทำด้วยความปรารถนาดีต่อผู้อื่นเช่น แสดงไมตรีจิต และหวังดีต่อมิตรสหาย เพื่อนร่วมงาน บุคคลรอบข้าง โดยช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ ด้วยความเต็มอกเต็มใจ พร้อมกับประพฤติตนอย่างสุภาพ สม่ำเสมอให้ความเคารพ และจริงใจต่อผู้อื่นแม้ในยามหน้าและลับหลัง

2. เมตตาวจีกรรม แห่งสาราณียธรรม 6 คือ พูดกันด้วยเมตตา หมายถึง จะพูดอะไรก็พูดด้วยความปรารถนาดีต่อกัน เช่น การให้ความรู้ หรือคำแนะนำที่ดีต่อผู้อื่น กล่าววาจาสุภาพ พูดจริง ไม่พูดเพื่อผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเองฝ่ายเดียว

3. เมตตามโนกรรม แห่งสาราณียธรรม 6 คือ คิดต่อกันด้วยเมตตา หมายถึง จะคิดสิ่งใดก็ให้คิดในสิ่งที่ดี และคิดด้วยความปรารถนาดีต่อผู้อื่น เช่น ตั้งจิตปรารถนาที่จะทำคุณงามความดี คิดมั่นในการสร้างบุญกุศล และมีจิตเมตตาช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความหวังดี

4. สาธารณโภคี แห่งสาราณียธรรม 6 คือ แบ่งปันสิ่งที่ได้มาโดยชอบธรรม หมายถึง แบ่งปันลาภผลที่ร่วมกัน หาร่วมกันทำโดยยุติธรรมแม้สิ่งของที่ได้มาจะน้อย แต่ก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วถึงกันนั้น คือ การร่วมสุข ร่วมทุกข์กัน

5. สีลสามัญญตา แห่งสาราณียธรรม 6 คือ มีความประพฤติเสมอภาคกัน หมายถึง ประพฤติสุจริตในสิ่งที่ดีงามอย่างสม่ำเสมอ ประพฤติตนอย่างมีระเบียบวินัยเหมือนผู้อื่น ไม่ประพฤติตนในทางแตกแยกจนเป็นที่ขัดข้องหมองใจต่อผู้อื่นหรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ

6. ทิฏฐิสามัญญตา แห่งสาราณียธรรม 6 คือ มีความเสมอภาคกันทางความคิด และเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น หมายถึง ปรับความคิดความเห็นให้มีเหตุมีผลถูกต้องเหมือนกับผู้อื่นและหมู่คณะภายใต้เหต และผลในทางที่ดีงาม พร้อมกับเคารพเหตุผล ยึดหลักความดีงามเป็นอุดมคติอย่างสม่ำเสมอ

5.7.2 สาราณียธรรม 6 สำหรับภิกษุ สามเณร

หลักสาราณียธรรม เป็นหลักของการอยู่ร่วมกัน เมื่อมาอยู่ร่วมกัน พงวางในการอยูร่วมกันอย่างเหมาะสม กรณีของนักบวชหรือสมาชิกในศาสนาทำร่วมกัน

1. เมตตากายกรรม ตั้งเมตตากายกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมคณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลังคือ ภิกษุ และสามเณรทั้งหลาย พึงกระทำสิ่งใดก็ต้องให้ยึดมั่นด้วยความเมตตา ได้แก่ การแสดงความมีน้ำใจช่วยเหลือขวนขวายในกิจการงานต่างๆ ที่ควรของเพื่อนภิกษุสามเณร ของเพื่อนอุบาสกอุบาสิกาทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นต่อหน้าหรือลับหลังก็ตาม คือการกระทำทางกายที่ประกอบด้วยเมตตา เช่น การช่วยเหลือ การเอื้อเฟื้อ การไม่รังแก ทำร้ายผู้อื่น การอดทนต่อกัน ไม่ใช่เห็นคนอื่นเข้าคิวแล้วไปแซงคิวเขา นั่นก็คือคุณไม่มีเมตตาธรรมเลย

2. เมตตาวจีกรรม ตั้งเมตตาวจีกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอน แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลังคือ ภิกษุ และสามเณรทั้งหลายพึงกล่าววาจาที่ประกอบขึ้นด้วยเมตตา ได้แก่ การพูดวาจาที่เป็นคำสัตย์ คำจริง คำสมานสามัคคีด้วยคำไพเราะ น่าฟัง และคำที่มีประโยชน์ภายใต้พื้นฐานที่มาจากความเมตตา และจิตอันบริสุทธิ์ต่อคนที่ตนพูดด้วย และคนที่พูดถึงพูดต่อหน้าอย่างไร ลับหลังก็ต้องพูดอย่างนั้น ลับหลังพูดอย่างไร ต่อหน้าก็ควรพูดอย่างนั้น คือการมีวาจาที่ดี สุภาพ อ่อนหวาน มีปิยวาจา พูดจามีเหตุผล ไม่พูดให้ร้ายคนอื่นหรือพูดให้ผู้อื่นเจ็บช้ำน้ำใจเดือดร้อนใจ คือพูดแต่สิ่งที่ดี มีเมตตาต่อกัน

3. เมตตามโนกรรม ตั้งเมตตามโนกรรม ในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน คือ

ภิกษุ และสามเณรทั้งหลายพึงระลึกในจิตที่มีเมตตา ได้แก่ การตั้งความรู้สึกในคนและสัตว์ทั้งหลายว่า ชีวิตแต่ละชีวิตไม่ต้องการความทุกข์ แต่ต้องการความสุขฉันใด เพราะฉะนั้นขอให้บุคคลนั้นๆ ดำรงชีวิตอยู่ด้วยความไม่มีเวร ไม่มีภัย ไม่เบียดเบียนกัน ไม่ประทุษร้ายกัน ให้แต่ละคนอยู่ดีมีสุขตามสมควรแก่ฐานะของตน เมื่อจะคิดถึงใครก็ตามไม่ได้จำเพาะเจาะจงว่า เป็นภิกษุสามเณรเท่านั้น ให้คิดถึงกันด้วยเมตตา และพร้อมที่จะแสดงออกทางกาย ทางวาจา ทั้งต่อหน้า และลับหลังบุคคลเหล่านั้น คือความคิดที่ประกอบด้วยเมตตาทั้งต่อหน้าและลับหลัง เป็นการคิดดีต่อกัน ปรารถนาดี ไม่คิดอิจฉาริษยา หรือไม่คิดมุ่งร้ายพยาบาท หากทุกคนคิดแล้วปฏิบัติเหมือนกัน ความสามัคคีก็จะเกิดขึ้นในสังคม

4. สาธารณโภคี ได้ของสิ่งใดมาก็แบ่งปันกัน คือ เมื่อได้สิ่งใดมาโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อย ก็ไม่หวงไว้ผู้เดียว นำมาแบ่งปันเฉลี่ยเจือจาน ให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน คือ ภิกษุและสามเณรทั้งหลาย พึงแบ่งปันภัตตาหารหรือสิ่งของของตนให้แก่เพื่อนภิษุสามเณรด้วยกัน พึงละเว้นจากความเห็นแก่ตัวไม่แบ่งปันผู้อื่น คือ หลักการอยู่ร่วมกันของพระภิกษุสามเณรนั้น ต้องรู้จักเที่ยวบิณฑบาตอาหารจากชาวบ้านผู้มีจิตศรัทธา เป็นการได้อาหารมาในทางที่ชอบธรรม แต่ว่าการได้ปัจจัย 4 นั้น คนเรามีวาสนาบารมีไม่เหมือนกัน บางคนได้มากจนเหลือกินเหลือใช้ บางคนได้น้อยจนไม่ค่อยพอกินพอใช้ เพราะฉะนั้นคนที่ได้ลาภผลมาในทางที่ชอบมาก จึงต้องแสดงออกซึ่งทางกายกรรมทางวจีกรรม ที่สะท้อนมาจากใจ ด้วยการเอื้อเฟื้อแบ่งปันเป็นการสงเคราะห์ อนุเคราะห์เฉลี่ยความสุขให้แก่กันและกัน คือการรู้จักแบ่งปัน มีจิตอาสา มีจิตสาธารณะ มีการแบ่งให้กันและกันตามโอกาสอันควร ให้โอกาส ให้อภัย ให้ความรู้ ไม่ปล่อยให้ใครเดือดร้อน ช่วยเหลือกันเพื่อแสดงความรักความหวังดีของผู้อื่นที่อยู่ในสังคมเดียวกัน คำว่าสาธารณะคือส่วนรวม โภคีคือคนมั่งมีที่รู้จักแบ่งปัน

5. สีลสามัญญตา มีศีลบริสุทธิ์เสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจของหมู่คณะ คือ ภิกษุ และสามเณรทั้งหลาย พึงรักษาศีลให้บริสุทธิ์เสมอกัน เนื่องด้วยการอยู่ร่วมกันของพระภิกษุ สามเณรนั้น ก็เป็นสังคมหนึ่งที่คล้ายกับฆราวาส มีผู้มากบ้าง และมีผู้รู้น้อยบ้าง แต่ถ้าไม่มีปัญหาเรื่องการประพฤติปฏิบัติแล้ว ย่อมเป็นที่ยอมรับนับถือของผู้ที่เกี่ยวข้องกันแม้จะเป็นเพื่อนรักร่วมใจกัน ถ้าคนหนึ่งละเมิดศีลที่พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติไว้จะกลายเป็นที่รังเกียจ ดูหมิ่นของเพื่อนภิกษุสามเณรด้วยกัน การอยู่ร่วมกันโดยปกติสุขที่ประสงค์จะเกิดขึ้นไม่ได้ ดังนั้น จึงต้องพยายามปฏิบัติตนให้ถูกต้องตรงตามหลักของศีลที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้โดยให้มองว่า ข้อนี้พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติไว้อย่างไร ใครปฏิบัติถูกต้องตรงหลักที่พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้ก็ปฏิบัติไปตามเขา ทำให้เกิดเป็นความเรียบร้อยสวยงามขึ้นที่พระพุทธเจ้าทรงเรียกว่า สังฆโสภโณ คือ หมู่คณะที่งดงาม
คือความรักใครสามัคคี รักษาศีลหรือกฎกติกาของหมู่คณะอย่างเคร่งครัดเหมาะสมตามสถานะของตน ประพฤติสุจริต ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของหมู่คณะ ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น

6. ทิฏฐิสามัญญตา (มีทิฏฐิดีงามเสมอกันเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความเห็นชอบร่วมกัน ในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้น สิ้นทุกข์ หรือขจัดปัญหา คือ ภิกษุ และสามเณรทั้งหลาย พึงมีความเห็นร่วมกัน และเคารพความเห็นของผู้อื่นเสมอ ไม่พึงวิวาทกันเอง เพราะเพียงความเห็นที่ไม่ตรงกัน โดยในฐานะของภิกษุในพระพุทธศาสนา ถ้าเป็น

ความเห็นเกี่ยวกับวินัย ก็ต้องเอาวินัยเป็นมาตรการกำหนดตัดสินว่า ความเห็นของใครถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง ถ้าเป็นเรื่องเกี่ยวกับธรรมะก็ตรวจสอบเทียบเคียง สอบทานหลักธรรมะว่า ข้อนี้ พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้อย่างไร แล้วก็หาจุดกลางทางความคิดมาพบกัน แต่บางอย่างเป็นเรื่องของกิจการงาน หรือแม้แต่เรื่องความเห็นทั่วไป อาจจะมีความขัดแย้งในหลักการ และวิธีการบางอย่าง แต่ว่าสามารถประสบผลเช่นเดียวกันได้ ก็ต้องรู้จักผ่อนปรนไม่ก่อเหตุทะเลาะวิวาท เพราะเหตุว่าความเห็นขัดแย้งกัน เว้นไว้แต่บุคคลนั้นมีความเห็นขัดแย้งกับธรรมวินัย ซึ่งภิกษุสามเณรรู้ห่วงใยในพระพุทธศาสนาจะต้องถือเป็นภาระหน้าที่ที่จะขจัดปรับการวิวาทเหล่านั้นให้ยุติลงด้วยความเรียบร้อย คือไม่อคติ ไม่ลำเอียง การมีความเห็นร่วมกัน ไม่เอาเปรียบกัน ไม่เห็นแก่ตัว รับฟังกติกาในสังคม รู้จักเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ร่วมมือร่วมใจในการสร้างสรรค์สังคมให้เกิดความสงบสุข

ธรรมทั้ง 6 อย่างนี้ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวไว้ว่า เป็นธรรมที่มีคุณ คือ เป็น สารณียะทำให้เป็นที่ระลึกถึง เป็น ปิยกรณ์ ทำให้เป็นที่รัก เป็น ครุกรณ์ ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อ สงเคราะห์ทำให้เกิดความประสานกลมกลืนกัน เป็นไปเพื่อ ป้องกันการวิวาท เป็นไปเพื่อ ความสามัคคี และเป็นไปเพื่อ เอกภาพ หรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดังนั้น เมื่อเราสามารถนำธรรมทั้ง 6 ข้อนี้มาใช้ จะเกิดประโยชน์ต่อการอยู่ร่วมกันอย่างมาก ไม่เพียงแต่ระงับข้อขัดแย้งอันนำไปสู่ความแตกแยกเท่านั้น ยังก่อให้เกิดพลังของความสามัคคีอันสร้างสรรค์ นำพาครอบครัว หมู่คณะ องค์กร สังคม และประเทศชาติไปสู่ความผาสุก มีความเจริญรุ่งเรืองที่ยั่งยืน

6. รูปแบบการปกครองที่แตกต่างในกลุ่มประเทศ CLMV

ความแตกต่างทางการเมืองการปกครองของแต่ละประเทศ จะมีรูปแบบการปกครองที่แตกต่างกัน แสดงข้อมูลได้ดังต่อไปนี้ (พระมหาดาวสยาม ปญฺญาวชิโร, 2546, 2555)

ประเทศเมียนมาร์

ประเทศเมียนมาร์ เผชิญกับหนึ่งในสงครามกลางเมืองที่ยืดเยื้อที่สุดท่ามกลางกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอยู่มากมายซึ่งยังแก้ไม่ตก ตั้งแต่ พ.ศ. 2505 ถึง 2554 ประเทศเมียนมาร์ อยู่ภายใต้ระบอบเผด็จการทหาร คณะผู้ยึดอำนาจการปกครองถูกยุบอย่างเป็นทางการใน พ.ศ. 2554 หลังการเลือกตั้งทั่วไปใน พ.ศ.2553 และมีการตั้งรัฐบาลพลเรือนในนามแทน แต่ทหารยังมีอิทธิพลอยู่มาก สหประชาชาติและอีกหลายองค์การได้รายงานการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบในเมียนมาร์ รวมทั้งการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ การข่มขืน แรงงานเด็ก ทาส การค้ามนุษย์ และการขาดเสรีภาพในการพูด ในช่วงปีหลัง เมียนมาร์และผู้นำทหารได้ผ่อนปรนต่อนักเคลื่อนไหวประชาธิปไตยและกำลังพัฒนาความสัมพันธ์อย่างช้า ๆ กับมหาอำนาจและสหประชาชาติ

เมียนมาร์ มีการปกครองทั้งหมด 9 นิกาย มีสังฆนายกของแต่ละนิกาย มีการปกครองในรูปแบบสภาสงฆ์ ในส่วนของลาวมีการปกครองในแบบศูนย์การปกครองแบบขึ้นตรงต่อพรรคการเมืองตามระบบคอมมิวนิสต์ โดยมีองค์กร พสล เป็นหลักในการปกครองและบริหารประเทศ ปรากฏดังภาพต่อไปนี้

สภาบริหารของคณะสงฆ์เมียนมาร์

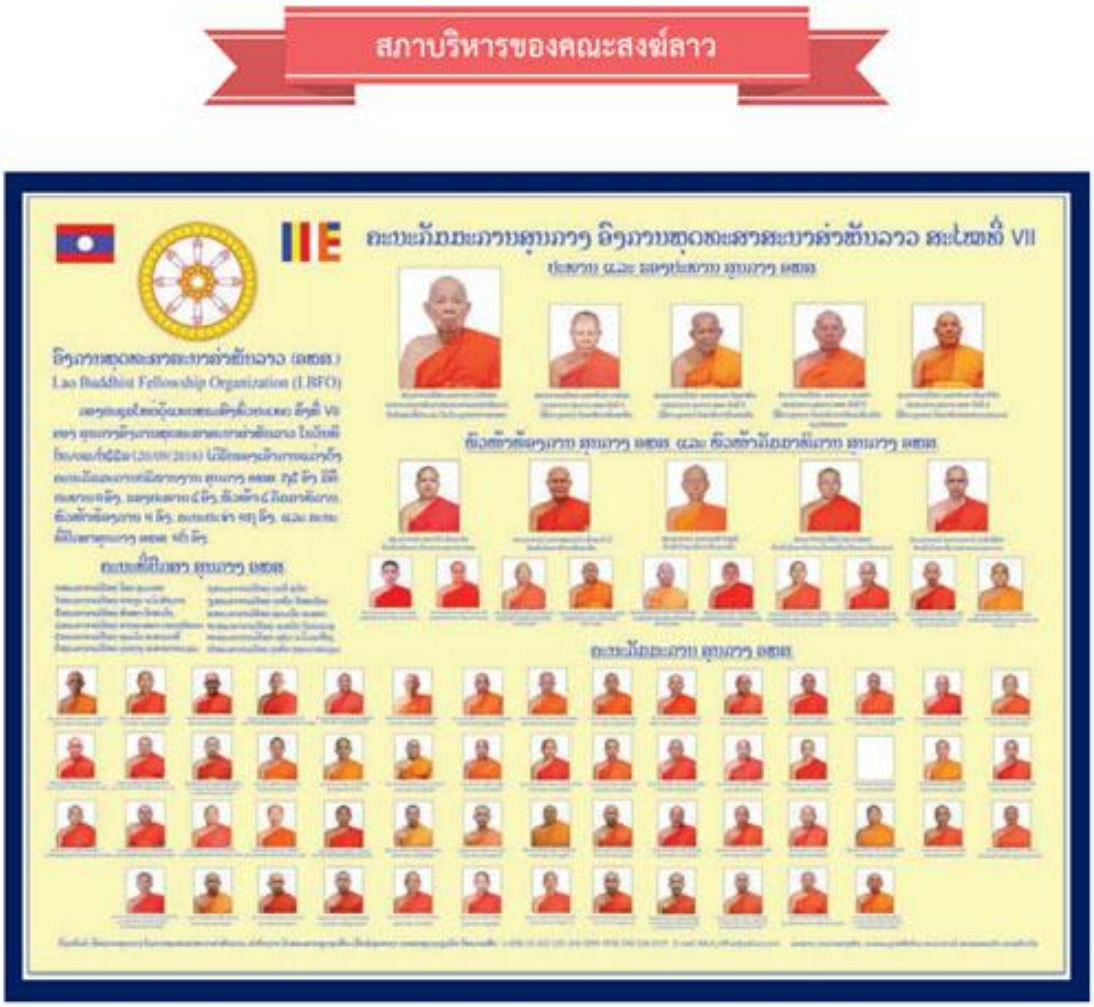
ภาพที่ 2.1 สภาบริหารของคณะสงฆ์เมียนมาร์

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) มีระบบการปกครองแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ (ทางการลาวใช้คำว่า ระบอบประชาธิปไตยประชาชน) โดยมีพรรคประชาชนปฏิวัติลาวเป็นองค์กรชี้นำประเทศ ซึ่งพรรคนี้เริ่มมีอำนาจสูงสุดตั้งแต่ลาวเริ่มปกครองในระบอบสังคมนิยมเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ.2518 ประธานประเทศ (ประธานาธิบดี) ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวคนปัจจุบัน ซึ่งมีวาระการดำรงตำแหน่ง 5 ปี คือ บุนยัง วอละจิด (ดำรงตำแหน่งเลขาธิการใหญ่คณะบริหารงานศูนย์กลางพรรคประชาชนปฏิวัติลาวอีกตำแหน่งหนึ่ง ส่วนนายกรัฐมนตรีคนปัจจุบันคือนายทองลุน สีสุลิด

ระบบการปกครองของคณะสงฆ์ลาว เป็นการปกครองภายใต้ระบบการบริหารประเทศที่อิงอยู่กับระบบคอมมินนิสต์ มีผู้นำอันเป็นประมุขสงฆ์ที่เรียกว่าประธานสงฆ์ลาวประเทศ ปัจจุบันมีพระ วัดองค์ตื้อเป็นผู้นำสูงสุด ทำหน้าที่ในการจัดการศึกษาบริหารประเทศให้เป็นไปตามครรลองการ

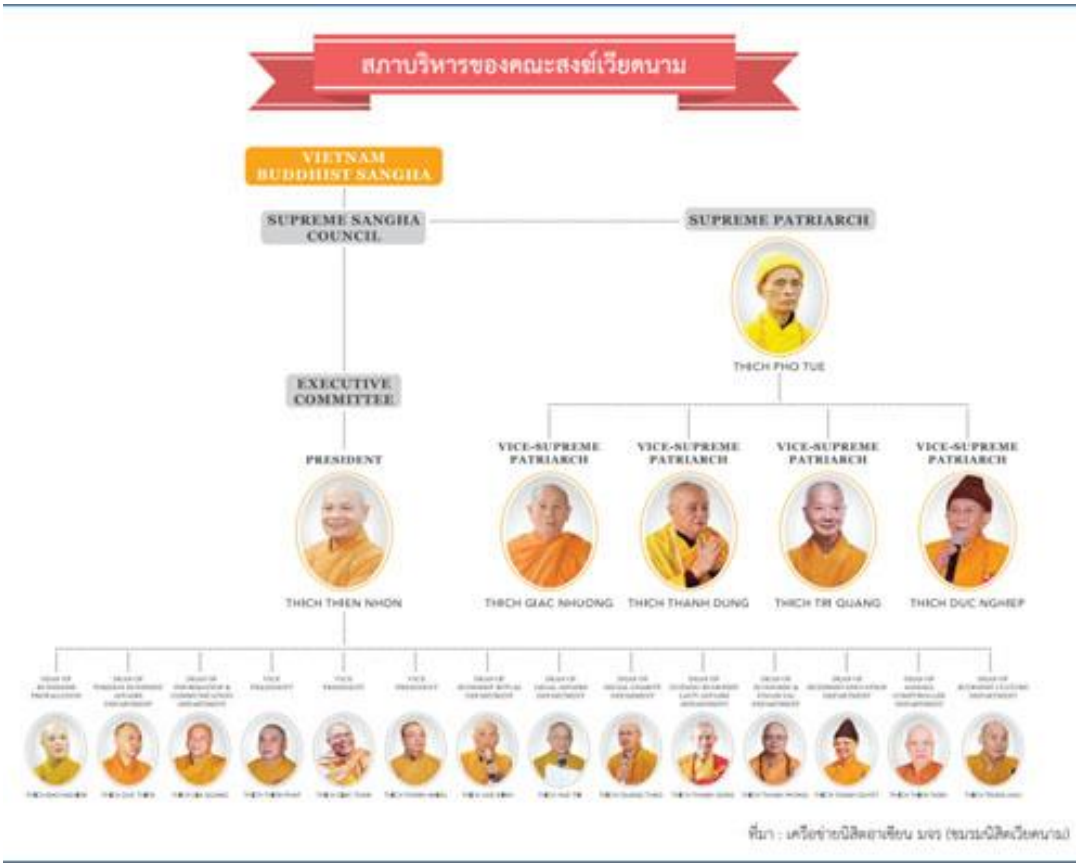
ปกครองประเทศด้วยเช่นกัน ลาวมีองค์การพระพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว (พสล.-Lao Buddhist Fellowship Organization-LBFO) เรียกว่าคณะกรรมการบริหารงานศูนย์กลาง ประกอบด้วย ประธาน 1 รูป รองประธาน 4 รูป ปรากฏดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2.2 สภาบริหารของคณะสงฆ์ลาว

สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ในปัจจุบันเป็นประเทศที่ปกครองด้วยระบบรัฐบาลคอมมิวนิสต์ ใน พ.ศ. 2529 พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามเริ่มต้นบูรณะเศรษฐกิจและการเมืองทำให้เวียดนามเริ่มเข้าร่วมกับเศรษฐกิจโลก ในปี พ.ศ. 2543 ได้มีการสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตกับทุกประเทศ และตั้งแต่พ.ศ. 2543 อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของเวียดนามนั้นถือว่าเป็นประเทศที่มีอัตราการเติบโตสูงสุดในโลก การบูรณะเศรษฐกิจประสบความสำเร็จทำให้เข้าร่วมกับองค์การการค้าโลกใน พ.ศ. 2550 และนอกจากนี้เวียดนามยังเป็นสมาชิกของความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิกและองค์การระหว่างประเทศของกลุ่มประเทศที่ใช้ภาษาฝรั่งเศสด้วย ปรากฏดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2.3 สภาบริหารของคณะสงฆ์เวียดนาม

ประเทศกัมพูชา

ประเทศกัมพูชา มีปัญหาความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเป็นระยะเวลายาวนาน รวมทั้งความผันผวนทางการเมือง พรรคการเมืองสองพรรคหลักซึ่งประกอบขึ้นเป็นรัฐบาลกัมพูชา คือ พรรคประชาชนกัมพูชา (CPP) ของสมเด็จฮุน เซน และพรรคฟุนซินเปก (FUNCINPEC) ของสมเด็จกรมพระนโรดม รณฤทธิ์ สามารถร่วมมือกันได้อย่างราบรื่น ทั้งในด้านบริหารและด้านนิติบัญญัติ รวมทั้งมีท่าทีที่สอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ในประเด็นทางการเมืองสำคัญ ๆ ของประเทศ อาทิ เรื่องการนำตัวอดีตผู้นำเขมรแดงมาพิพากษาโทษ เป็นต้น กลุ่มการเมืองฝ่ายตรงข้ามรัฐบาลยังไม่มีความเข้มแข็งมากพอ และคงสามารถทำได้เพียงแต่สร้างผลกระทบทางลบต่อภาพลักษณ์ของรัฐบาล โดยในทางการเมือง พรรคสม รังสี พรรคการเมืองฝ่ายค้านหนึ่งเดียวในสภาแห่งชาติกัมพูชา ได้เคลื่อนไหวตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลกัมพูชาอย่างแข็งขัน พยายามชี้ให้สาธารณชนและนานาชาติ เห็นถึงการทุจริตและประพฤติมิชอบของรัฐบาล รวมทั้งการใช้อำนาจทางการเมืองเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนและของพรรค อย่างไรก็ดี ในด้านความมั่นคง มีปรากฏการณ์ใหม่ คือ ได้เกิดกลุ่มติดอาวุธที่มีวัตถุประสงค์จะโค่นล้มรัฐบาลของสมเด็จฮุน เซน ที่สำคัญคือ Cambodian Freedom Fighters (CFF) ซึ่งมีชาวกัมพูชาสัญชาติอเมริกันเป็นหัวหน้า กลุ่มดังกล่าวได้ก่อการร้ายขึ้นในกรุงพนมเปญเมื่อ

วันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543 แต่รัฐบาลกัมพูชาสามารถควบคุมสถานการณ์ไว้ได้ และอยู่ระหว่างกระบวนการพิพากษาตัวผู้กระทำผิด

การปกครองคณะสงฆ์กัมพูชาเป็นแบบสมเด็จพระสังฆราชที่มีความใกล้เคียงกับประเทศไทยที่มีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มีสมเด็จพระสังฆนายกทั้ง 2 นิกาย ปกครองด้วยระบบนิกายมีสมเด็จพระสังฆนายกของแต่ละนิกายเป็นผู้ปกครองสูงสุด ซึ่งต่างจากประเทศไทยตรงที่ประเทศไทยมีสมเด็จพระสังฆราชเพียง 1 รูปเป็นประมุขสูงสุดในการบริหารประเทศ ปรากฏดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2.4 สภาบริหารของคณะสมเด็จพระสังฆนายกของประเทศกัมพูชา

โดยสรุป จากรูปแบบการปกครองที่แตกต่างในกลุ่มประเทศ CLMV สามารถนำมาใช้เป็นสารสนเทศเพื่อการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งจะเป็นแนวทางในการสร้างเอกภาพบนความหลากหลายผ่านกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม โดยเฉพาะวัฒนธรรมทางศาสนาที่มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้กันอย่างเข้าใจและนำไปสู่การปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคมพหุวัฒนธรรมอาเซียน

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม

พรพะเยาว์ ก๋งเม่ง และดวงทิพย์ เจริญรุกข์ เผื่อนโชติ (2557) ได้ทำวิจัยเรื่อง “ความสามารถทางการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและการปรับตัวของนักศึกษาจีน มหาวิทยาลัยรังสิต มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาถึงความสามารถทางการสื่อสารของนักศึกษาจีน มหาวิทยาลัยรังสิต ภายใต้วัฒนธรรมไทย 2) เพื่อศึกษาถึงการปรับตัวของนักศึกษาจีน มหาวิทยาลัยรังสิต 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ความสามารถทางการสื่อสารภายใต้วัฒนธรรมไทยกับการปรับตัวของนักศึกษาจีน มหาวิทยาลัยรังสิต รูปแบบการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล คือ หลีกเลี่ยงการแข่งขันทางการศึกษาที่มีสูง ภายในประเทศจีน เพิ่มโอกาสที่ดีในการทา งานในอนาคต ชื่นชอบผู้คนและวัฒนธรรมไทย เป็นพื้นฐานในการตัด สินใจเรียนในประเทศไทย 2) ความสามารถทางการสื่อสารข้าม วัฒนธรรมของนักศึกษาจีน แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ (1) มีความสามารถในการตีความหมาย อยู่ในระดับสูง ที่ค่าเฉลี่ย 3.66 คือ สามารถตีความภาษาท่าทางของคนไทยได้ว่า ต้องการจะสื่อสารอะไร เช่น พยักหน้า การพนมมือ การโบกมือ (2) มีความสามารถทางด้านทักษะ การฟังการพูด การอ่าน การเขียน คือความสามารถ ทางทักษะการฟังของนักศึกษาจีนอยู่ในระดับปานกลาง ที่ค่าเฉลี่ย 3.24 แต่ความสามารถทางด้านทักษะการพูด การอ่าน การเขียน มีความสามารถอยู่ที่ระดับน้อย ที่ค่าเฉลี่ย 2.46, 2.01, 1.71 ตามลำดับ 3) การปรับตัวของนักศึกษาจีน มหาวิทยาลยรังสิต แบ่งออกเป็น 2 ด้านคือ 1) การปรับตัวด้านวัฒนธรรมโดย รวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ที่ค่าเฉลี่ย 2.78 คือ นักศึกษาจีนสามารถเริ่มต้น สนทนากับคน แปลกหน้าที่เป็นคนไทยได้ รองลงมาคือภาษาที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน 2) การปรับตัว ด้านการศึกษาโดยรวมอยู่ ในระดับปานกลาง ที่ค่าเฉลี่ย 3.16 คือนักศึกษาจีนมีการวางแผน การศึกษา สามารถปรับตัวเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางมหาวิทยาลัยจัดขึ้น เช่น งานกีฬามหาวิทยาลัย กิจกรรม Freshy Day & Night 4) แรงจูงในและความคาดหวังของนักศึกษา จีนคือการชื่นชอบหลงใหลวัฒนธรรมไทย ต้องการได้ประสบการณ์ใหม่ คาดหวังการหลีกเลี่ยงปัญหาว่างงานในอนาคต 5) ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัว คือ การเรียนรู้และยอมรับ ถึงความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมไทยและจีน 6) ปัญหาและอุปสรรค คือ เรื่องภาษา นักศึกษาจีนยังขาดทักษะด้านการฟังการพูด การอ่าน การเขียนภาษาไทย 7) ความสามารถ ทางการสื่อสารภายใต้วัฒนธรรมไทยไม่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของนักศึกษาจีน มหาวิทยาลัยรังสิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.641 คือ นักศึกษาจีนสามารถปรับตัวในสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมใหม่ ได้ถึงแม้จะพบปัญหาอุปสรรคเรื่องของภาษา

ปราณีต ส่องวัฒนา (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการวิจัยทางการพยาบาลข้ามวัฒนธรรม: แนวคิดและประเด็นวิจัย พบว่า แนวทางการพัฒนารูปแบบหลักสูตรเพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาล ควรมีองค์ประกอบหลัก 3 ประการเพื่อนำไปสู่ ความสำเร็จคือ 1) ผู้สอนมีสมรรถนะทางวัฒนธรรมใน ระดับที่มีความตระหนักเป็นอย่างน้อย 2) มีกระบวนการที่หลากหลายและสื่อในการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่เฉพาะ และ3) ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความสนใจในการศึกษา ชีวิตคนและต้องการการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การสั่งสมความรู้พื้นฐานทางวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการปฏิบัติที่จะส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพทางบวกของ ผู้ใช้บริการ และทำให้เกิดความไวเชิงวัฒนธรรมและการดูแลที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมผู้ใช้บริการ (congruent care) จึงมีความจำเป็น

ทั้งผู้สอนและผู้เรียน สิ่งที่ควรเพิ่มให้กับผู้เรียน คือ สมรรถนะในการสื่อสาร แบบทั่วไป (intercultural communicative competence) กับคนต่างวัฒนธรรม และสมรรถนะเฉพาะที่จะนำไป ใช้รายบุคคล (cultural communicative competence) ในปัจจุบันมีงานวิจัยข้ามวัฒนธรรมในลักษณะของ การค้นหาวิธีการที่ใช้ในการสื่อสารในการดูแลผู้ใช้ บริการต่างวัฒนธรรมเช่น ใช้ล่ามแปล ใช้สื่อเสียงหรือภาพแทนประเด็นที่ต้องตระหนักและประเมินเกี่ยวกับการใช้ล่ามคือ การใช้ล่ามที่เป็นญาติต้องระวัง เพราะ บางคนไม่ต้องการให้ญาติรู้รายละเอียด อีกประการหนึ่ง ค่าใช้จ่ายในการใช้ล่ามค่อนข้างสูง จึงอาจมีข้อจำกัด

มัญชรี โชติรสฐิติ (2556) ทำวิจัยเรื่อง “การปรับตัวข้ามวัฒนธรรมของนักเรียนไทยในต่างประเทศ” โดยการศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารและการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมของนักศึกษาไทยที่ไปศึกษาต่างประเทศ ศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการปรับตัวข้ามวัฒนธรรม รวมทั้งปัจจัยที่เอื้อต่อการปรับตัว รูปแบบในการวิจัยคือ ใช้เครื่องมือในการทำเป็นแบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักศึกษาไทยที่ไปเรียนต่างประเทศทั้งหมด จำนวน 30 คน แบ่งเป็นเพศชาย 15 คน เพศหญิง 15 คน สำหรับการวิเคราะห์ผลของข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มเป้าหมาย ได้ ยึดแนวทางการวิเคราะห์ตามปัญหานำวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา โดยมีผลการศึกษาแบ่งเป็น 3 ส่วน 1) ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย ในด้านเพศ อายุและระยะเวลาที่อยู่อาศัย ของกลุ่มเป้าหมายทั้งหญิงและชาย ไม่มีความแตกต่างกันมากนัก คือสามารถปรับตัวได้เหมือนกัน 2) ผลการศึกษาเกี่ยวกับการตีความสภาพปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการปรับตัวข้ามวัฒนธรรม สามารถสรุปได้ 3 ด้าน คือ ด้านทัศนคติ ที่ชาวต่างชาติ มองชาวเอเชียด้านลบ ทำให้เกิดการแบ่งแยกระหว่างกลุ่มคนเอเชียและตะวันตกกลายเป็นเกิดอคติทำให้ไม่เปิดใจกว้างที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ที่พบเจอจากสังคมนั้น ด้านลักษณะพฤติกรรมของคนไทยเรื่องความขี้เกรงใจ ไม่พูด อย่างตรงไปตรงมาทำให้ไม่เข้าใจกับลักษณะนิสัยของคนอเมริกันที่พูดตรง และนิสัยไม่กล้าแสดงออกทำให้ขาดการสื่อสารเพราะอายที่จะพูดกับชาวต่างชาติด้านความสามารถทางการสื่อสาร คือเรื่องของภาษา ส่งผลต่อการสื่อสารระหว่างบุคคลและกลุ่มคนทั้งในชีวิตประจำวันและในชั้นเรียน ส่งผลให้ยากต่อการทำความเข้าใจในทัศนคติความคิดพฤติกรรมระหว่างบุคคล และขาดการตีความสื่อสารที่ถูกต้อง และ 3)ผลการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการปรับตัวและปัจจัยที่เอื้อต่อการปรับตัวข้ามวัฒนธรรม ผลจากการศึกษา 2 ด้าน คือ ด้านทัศนคติของตนเอง คือ มองในด้านบวก เปิดใจกว้างยอมรับ วัฒนธรรมใหม่ เข้ามาและไม่ยึดติดโดยเอาตนเองเป็นที่ตั้ง และด้านภาษาที่เป็นปัจจัยเอื้อต่อการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมเนื่องจากภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร สร้างความเข้าใจระหว่างกัน โดยมีแนวทางในการปรับตัว คือ พยายามสร้างมนุษย์สัมพันธ์กับคนในท้องถิ่น เลือกคบเพื่อนที่หลากหลายกลุ่มและทำกิจกรรม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันกับผู้อยู่ในท้องถิ่นนั้น

ณิชาภา จันทร์เพ็ญ และวรรณี แกมเกตุ (2556) การพัฒนาตัวบ่งชี้และแบบวัดสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของครู: การทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของการวัดตามหลักของครู โดยในการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้และแบบวัดสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของครู 2) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของครูที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และ 3) เพื่อทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลการวัดสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของครูที่

มีภูมิหลังแตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 732 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและแบบวัดสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของครูผลการวิจัยพบว่า 1) ตัวบ่งชี้สมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของครูมี 3 องค์ประกอบจำนวน 8 ตัวบ่งชี้ได้แก่ (1) ความตระหนักทางวัฒนธรรมประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้คือ ความไวทางวัฒนธรรมและการเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรม (2) ความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรม ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้คือ ความรู้ในวัฒนธรรมเฉพาะและความรู้ในวัฒนธรรมหลากหลาย และ (3) ทักษะส่วนบุคคล ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้คือ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความสามารถในการสื่อสาร ความยืดหยุ่น และการกำกับตนเอง ผลการวิเคราะห์คุณภาพแบบวัดสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของครูพบว่า แบบวัดมี ความตรงเชิงโครงสร้าง ความตรงเชิงเนื้อหาโดยค่าดัชนี IOC ตั้งแต่ 0.6–1.0 และแต่ละตัวบ่งชี้มีค่าความเที่ยงอยู่ในเกณฑ์ สูงโดยมีค่าตั้งแต่ 0.752-0.948 2) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของโมเดลการวัดสมรรถนะข้าม วัฒนธรรมของครูพบว่า โมเดลการวัดมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์และ 3) ผลการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลการวัดสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของครูระหว่างภูมิภาค พบว่า โมเดลการวัดมีความไม่แปรเปลี่ยนของ รูปแบบโมเดลแต่มีความแปรเปลี่ยนของค่าพารามิเตอร์น้ำหนักองค์ประกอบขององค์ประกอบหลักและตัวบ่งชี้

ตติยาพร จารุมณีรัตน์ (2555) ได้ทำวิจัยเรื่อง ASEAN: การบูรณาการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมผ่านหลักสูตรการท่องเที่ยวในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจกรณีศึกษาประเทศสิงคโปร์ วัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ เพื่อศึกษาสถานการณ์หลักสูตรการท่องเที่ยวและ/หรือการโรงแรมในประเทศสิงคโปร์และวิเคราะห์จุดอ่อนและจุดแข็งของหลักสูตรฯ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยพบว่าภาครัฐและภาคการศึกษาในประเทศสิงคโปร์ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยมุ่งยกระดับคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ รวมทั้งเร่งเตรียมความพร้อมของประชาชนสู่การเป็นประชากรโลก (Global Citizen) งานวิจัยพบว่า หลักสูตรฯ ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในประเทศสิงคโปร์ โดยจุดเด่นของหลักสูตรคือเน้นผสมผสานการเรียนรู้ในห้องเรียนกับประสบการณ์จริง อย่างไรก็ตามการบูรณาการความรู้การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมจัดเป็นจุดอ่อนของหลักสูตรฯ และควรเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมอาเซียนในหลักสูตร เช่น ภาษาที่ใช้ในกลุ่มประเทศแถบอาเซียน เร่งสร้างความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาในภูมิภาคอาเซียน กระตุ้นให้เกิดการร่วมมือในทุกภาคี เช่น โครงการฝึกปฏิบัติงานที่มีผลตอบแทนที่น่าดึงดูดใจ

ลัดดา แก้วสีนวล (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมกรณีศึกษาชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา กระบวนการ และลักษณะของการสื่อสารของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ศึกษาปัจจัยทางวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมที่ส่งผลกระทบต่อการสื่อสาร ศึกษาอิทธิพลของสื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่ออื่น ๆ ที่มีผลต่อการสร้างความรู้ การสร้างความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเพื่อสร้างรูปแบบการสื่อสารที่เหมาะสมในการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างประชาชน ชาวไทยพุทธและชาว

ไทยมุสลิม ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการวิจัยแบบผสมสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการศึกษาเอกสาร การเก็บข้อมูลพื้นฐานโดยใช้แบบสอบถาม การประชุมกลุ่มเฉพาะและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะการสื่อสารของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในพื้นที่มีการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนทุกประเภท และสื่อที่เป็นแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือที่สุดคือ สื่อบุคคล โดยเฉพาะผู้นำทางศาสนา โดยเหตุผลที่มีการสื่อสารระหว่างกันได้แก่ ความสัมพันธ์ทางด้านเครือญาติ ความเป็นครูกับศิษย์ ความเป็นเพื่อน ความเป็นผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา และการร่วมธุรกิจกันส่วนเหตุผลที่ไม่สื่อสารกัน ได้แก่ ความแตกต่างด้านภาษา ทัศนคติและความเชื่อที่แตกต่างกัน ผลการวิจัยยังพบว่า สื่อบุคคลมีอิทธิพลในด้านการให้ข่าวสาร ความรู้ แต่ไม่มีผลต่อการสร้างความร่วมมือ ส่วนสื่อมวลชนมีอิทธิพลด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ แต่ไม่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ โดยการเข้าร่วมกิจกรรมหรือประเพณีพบว่าทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมจะไม่เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาของกันและกัน สำหรับรูปแบบการสื่อสารที่เหมาะสมในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันคือ การปรับกระบวนทัศน์ในการสื่อสารภายใต้กระบวนทัศน์ “DO IT RIGHT”

สุรศักดิ์ บุญอาจ (2552) ทำวิจัยเรื่อง การสื่อสารและการปรับตัวทางวัฒนธรรมของคนไทยที่เข้าร่วมโครงการ เวิร์ค แอนด์ฮอลิเดย์วีซ่า ไทย-ออสเตรเลีย โดยงานวิจัยนี้มุ่งเน้นเพื่อศึกษาถึงรูปแบบ ลักษณะการสื่อสารและการปรับตัวข้ามวัฒนธรรม ปัญหาและอุปสรรคของการสื่อสารต่างวัฒนธรรม และองค์ประกอบที่มีส่วนช่วยในการปรับตัวทางวัฒนธรรมของคนไทยที่เข้าร่วมโครงการฯ ทั้งในบริบทการทำงานและการใช้ชีวิตประจำวันทั่วไป ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบลักษณะการสื่อสารและการปรับตัวข้ามวัฒนธรรม คนไทย สื่อสารระดับบุคคลระหว่างคนไทยด้วยกันในหัวข้อเกี่ยวกับงานเรื่องส่วนตัวทั่วๆไป และเรื่องการใช้ชีวิตในต่างประเทศ โดยใช้สื่อและช่องทางทุกอย่างในการสื่อสารแบบพบหน้ากันมากที่สุด รองลงมา คือ การสื่อสารกับคนออสเตรเลีย และน้อยที่สุด คือ การสื่อสารกับคนต่างชาติอื่นๆ ปัญหาและอุปสรรคการสื่อสารต่างวัฒนธรรม จากผลการสำรวจด้วยแบบสอบถามพบว่า ภาพรวมของความสามารถในการสื่อสารทั้ง 3 มิติคือ มิติด้านความรู้และความเข้าใจ มิติด้านทัศนคติและความรู้สึกและมิติด้านพฤติกรรม อยู่ในระดับปานกลางถึงดี สำหรับผลการสัมภาษณ์เชิงลึกพบปัญหาและอุปสรรคของคนไทยในมิติต่างๆ ได้แก่ การขาดทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษ การมองแบบเหมารวมของคนออสเตรเลียต่อผู้หญิงไทย ปัญหาเรื่องอคติต่อคนเอเชียของคนออสเตรเลีย บางกลุ่ม การประเมินค่าความแตกต่างทางวัฒนธรรมไปในเชิงลบ และการหลีกเลี่ยงที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมใหม่องค์ประกอบที่มีส่วนช่วยในการปรับตัวทางวัฒนธรรม คือ แรงจูงใจที่อาจช่วยการเรียนรู้วัฒนธรรม ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ ลักษณะงานกับโอกาสการสื่อสารกับคนออสเตรเลีย ความสามารถในการสื่อสารต่างวัฒนธรรม และนอกจากนี้ยังพบว่าคนไทยที่มีเพื่อนสนิทเป็นคนออสเตรเลียกับค่าเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวทางวัฒนธรรมของคนไทยมีแนวโน้มสัมพันธ์กัน ส่วนรูปแบบการปรับตัวที่ใช้คือการปรับตัวด้วยการมีบุคลิกลักษณะนิสัยเชิงบวก การใช้เครือข่ายทางสังคมเพื่อช่วยเหลือในการให้ข้อมูลการเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมและการเรียนรู้จากคนรักที่เป็นต่างชาติ

ธานิษฎ์ กรองแก้ว (2544) ได้ทำวิจัยเรื่อง การสื่อสารและการปรับตัวของอาจารย์ต่างชาติในมหาวิทยาลัยไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการปรับตัวของอาจารย์ชาวต่างชาติ ศึกษา

ความสามารถทางการสื่อสารภายใต้วัฒนธรรมไทยของอาจารย์ต่างชาติ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถทางการสื่อสารและระดับการปรับตัวของอาจารย์ต่างชาติ และศึกษาถึงปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่อ การปรับตัวของอาจารย์ต่างชาติ โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจจากแบบสอบถามจำนวน 104 ชุด และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับอาจารย์ต่างชาติ เป็นจำนวน 30 คน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของอาจารย์ต่างชาติคือ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในประเทศไทย ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระดับความสามารถทางการสื่อสารภายใต้วัฒนธรรมไทยของอาจารย์ต่างชาติคือ สัญชาติของอาจารย์ต่างชาติและระยะเวลาที่อยู่ในประเทศไทย ความสามารถทางความคิดและความสามารถทางอารมณ์และความรู้สึก ผลคือไม่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของอาจารย์ต่างชาติในขณะที่ความสามารถทางด้านพฤติกรรม และความสามารถในการสื่อสารภายใต้วัฒนธรรมไทยโดยรวมมีความสัมพันธ์กับระดับการปรับตัวของอาจารย์ต่างชาติสัญชาติของเพื่อนสนิท พฤติกรรมการเปิดรับสื่อโทรทัศน์พฤติกรรมการใช้ อินเตอร์เน็ต และปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อม ไม่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของอาจารย์ต่างชาติ ในขณะที่สื่อวิทยุมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของอาจารย์ต่างชาติ

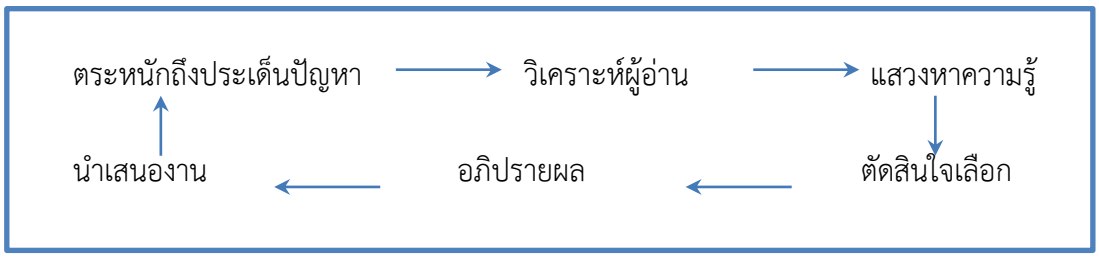
จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม พบว่า มีการศึกษากันอย่างแพร่หลายในบริบทที่แตกต่างกันรวมทั้งการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับประชาคมอาเซียน แต่ยังไม่ปรากฏการศึกษาที่มุ่งเน้นเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางศาสนาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่ปรากฏในบริบทของสถาบันการจัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับศาสนาจึงทำให้เป็นประเด็นที่สนใจศึกษาสำหรับการวิจัยครั้งนี้

7.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน

ปัญญฎา ประดิษฐบาทุกา และคณะ (2556) ได้ทำวิจัยเรื่อง ปัจจัยเชิงเหตุทางจิตสังคมที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะและพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้แบบวิจัยเป็นฐานของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อทดสอบและเปรียบเทียบแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของสมรรถนะและพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้แบบวิจัยเป็นฐานของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ระหว่างอาจารย์ข้าราชการและอาจารย์พนักงานมหาวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างจำนวน 720 คน และวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้วยสถิติพรรณนาและการแจกแจงของตัวแปรด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานด้วยโปรแกรม LISREL ผลการวิจัยพบว่า 1) แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของสมรรถนะของอาจารย์และพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้แบบวิจัยเป็นฐานที่ปรับมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิง ประจักษ์โดยพิจารณาจาก χ^2=440.19, SRMR=.048, RMSEA=.072, GFI=.93, NFI=.97, CFI=.97, TLI=.97, AGFI=.90, PNFI=.75, $\chi^2/2$ = 4.73 2) แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของสมรรถนะและพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้แบบวิจัยเป็นฐานของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลระหว่างอาจารย์ข้าราชการและอาจารย์พนักงานมหาวิทยาลัยมีความแตกต่างกันเฉพาะค่าอิทธิพลของสมรรถนะของ อาจารย์ที่มีต่อพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้แบบวิจัยเป็นฐาน โดยอาจารย์พนักงานมหาวิทยาลัยมีค่าอิทธิพลสูงกว่า และ 3) อาจารย์ข้าราชการมีค่าเฉลี่ยตัวแปรแฝงสมรรถนะของอาจารย์ ความมีสติรู้คิด ความพึงพอใจในงานและการรับรู้การสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยมากกว่ากลุ่มอาจารย์พนักงานมหาวิทยาลัย

พวงเพ็ญ อินทรประวัติ (2548) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ในรายวิชาภาษาอังกฤษ โดยได้บูรณาการการสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐาน (Research-based method) ควบคู่กับการวิเคราะห์เนื้อหา (Genre Analysis) และกระบวนการเขียน (Writing Process) เพื่อสอนเขียนเรียงความเชิงอภิปรายโวหารในรายวิชาภาษาอังกฤษระดับปริญญาตรี โดยผู้สอนมีความคาดหวัง 2 ด้าน คือ ด้านเนื้อหาและด้านการใช้ภาษาอังกฤษ สำหรับในด้านเนื้อหา ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้วิธีการเขียนที่สามารถชักจูงผู้อ่านให้คล้อยตามความคิดเห็นของตนหรือกระทำกิจกรรมบางอย่างตามข้อเสนอแนะของตนโดยจะต้องเลือกปัญหาตามหัวข้อเรื่องที่ตนเองสนใจ วิเคราะห์ผู้อ่านเพื่อทำความเข้าใจ สิ่งที่ผู้อ่านต้องการทราบ หาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการเปรียบเทียบและจำแนกประเภท นำเสนอข้อมูลโดยการเขียนเรียงความเป็นภาษาอังกฤษ และในด้านการใช้ภาษาอังกฤษ มุ่งหวังให้ผู้เรียนได้ฝึก ทักษะการเขียนเรียงความเชิงอภิปรายโวหารเป็นภาษาอังกฤษ โดยที่ 1) ต้องวิเคราะห์และเขียนเรียบเรียงข้อความตามรูปแบบ การเขียนเรียงความชนิดนี้ได้ ซึ่งผู้สอนได้นำเอาหลักการวิเคราะห์ เนื้อหาตามหน้าที่มาใช้โดยให้ผู้เรียนพิจารณาข้อความที่ทำหน้าที่ ต่างๆ กันในย่อหน้า เช่น ระบุใจความสำคัญ ยกตัวอย่าง ให้คำจำกัดความ เปรียบเทียบความแตกต่าง เป็นต้น ให้จำแนกข้อความ ที่ทำหน้าที่ต่างๆ กันนี้และให้ฝึกเขียนข้อความดังกล่าวในเรียง ความของตน และ 2) เขียนประโยคชนิดต่างๆ เป็นภาษาอังกฤษ ได้ถูกต้องตามกฎไวยากรณ์

ผลการศึกษาพบว่า ผู้เรียนมีความสนใจใฝ่รู้ และมีทักษะ ในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยที่สามารถนำเอากระบวนการ ค้นหาความรู้ที่ใช้กระบวนการวิจัย ไปใช้ได้ครบถ้วนในทุกขั้นตอน ของการเขียนเรียงความเชิงอภิปรายโวหาร ผู้เรียนสามารถพัฒนา วิธีการเรียนรู้และกระบวนการคิดของตนเอง ซึ่งสังเกตเห็นจากการ ตั้งข้อสงสัยการถามระหว่างเรียน และการทำกิจกรรมการเรียนรวม ทั้งการให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับกระบวนการเรียนของตนเองที่ ปรากฏในแบบสอบถามหลังการเรียน จะเห็นได้ว่ากิจกรรมที่ผู้เรียนต้องทำดังกล่าวมีลักษณะหลากหลายและใช้กระบวนการคิดและทักษะที่แตกต่างกันออกไป เช่น การแสวงหาหัวข้อเรื่องและเลือกประเด็นปัญหา หลังจากที่ ตัดสินใจเลือกประเด็นปัญหาแล้ว ก็ให้ค้นคว้าหาข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ที่เป็นภาษาอังกฤษ เช่น เว็บไซต์ หนังสือ วารสาร เป็นต้น นำมาอ่านวิเคราะห์เพื่อเลือกข้อมูลให้สอดคล้องกับความต้องการ ของผู้อ่าน จัดเก็บข้อมูลอย่างมีระบบในไฟล์ (file) แล้วเรียบเรียง เขียนขึ้นใหม่ตามความคิดของตน ในการเขียนร่างครั้งที่ 1 นี้เน้น ที่เนื้อหาที่ต้องการเขียน ซึ่งถ้อยคำภาษาอาจจะยังไม่ถูกต้องตาม หลักไวยากรณ์ทั้งหมด หลังจากนั้นจัดให้มีการอภิปรายกลุ่มย่อย และปรึกษากับอาจารย์ผู้สอนเพื่อปรับเนื้อหาจึงได้เป็นร่างที่ 2 เมื่อเนื้อหาที่ได้เป็นที่พอใจแล้วจึงปรับแก้คำศัพท์และแก้ไขภาษาให้ถูกต้อง จึงได้ร่างสุดท้าย สรุปได้ว่ากระบวนการสอนข้างต้นนี้สามารถ นำเสนอรูปแบบได้ดังนี้

จากการศึกษาตัวอย่างงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน พบว่า เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ได้รับการนำมาปรับใช้กันอย่างแพร่หลายโดยเฉพาะการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้หรือแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองโดยผ่านกระบวนการวิจัยและมีผู้สอนเป็นผู้แนะนำและสนับสนุนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

7.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมในกลุ่มประเทศ CLMV

มาลี สันภูวรรณ (2558) ได้ทำการศึกษาเรื่อง“คนข้ามชาติจากพม่าและความเป็นอื่นในสายตาของคนไทย: มองผ่านประเด็นการได้รับอนุญาตให้อยู่อาศัยแบบถาวร” ซึ่งในงานที่ได้ทำการศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของคนไทยต่อประเด็นการอยู่ศัยอย่างถาวรของลูกของ คนข้ามชาติจากพม่า โดยมองผ่านการติดต่อสื่อสารกับบุคคลนอกกลุ่มของตนเอง ว่าสามารถลดช่องว่างระหว่าง ความเป็นไทยกับความเป็นอื่นได้หรือไม่ ใช้ข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นของคนไทยต่อผู้พลัดถิ่นและแรงงาน จากพม่า กลุ่มตัวอย่างคือบุคคลทั่วไปอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 1,600 คน จากการศึกษาพบว่า คนไทยมากกว่าร้อยละ 70 ปฏิเสธการอนุญาตการให้อยู่อาศัยแบบถาวรแก่ลูกของคนข้ามชาติจากพม่าที่เกิดในประเทศไทย แต่เมื่อพิจารณาการได้ใกล้ชิดและติดต่อสื่อสารกับคนข้ามชาติจากพม่า ก็พบว่าคนไทยที่มีเพื่อนหรือคนรู้จักที่เป็นคนข้ามชาติมีแนวโน้มที่จะเห็นด้วยกับการอนุญาตการให้อยู่อาศัยแบบถาวร แก่ลูกของคนข้ามชาติจากพม่าที่เกิดในประเทศไทยมากกว่าคนไทยที่ไม่มีเพื่อนหรือคนรู้จักที่เป็นคนข้ามชาติจากพม่า ผลการศึกษาชี้ว่า การปฏิเสธการอยู่อาศัยอย่างถาวรของลูกของคนข้ามชาติจากพม่าของคนไทยอาจ เนื่องมาจากความรู้สึกความเป็นไทยที่เชื่อว่าความเป็นไทยนั้นจะต้องผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมเพื่อหล่อหลอม ให้เกิดความเป็นไทย แต่คนข้ามชาติจากพม่าที่ถูกมองว่าเป็นอื่นนั้นไม่ได้ผ่านกระบวนการขัดเกลาดังกล่าว จึงเปรียบเสมือนภัยคุกคามต่อความภาคภูมิใจในความเป็นชาติหรือความเป็นไทย อย่างไรก็ตาม การได้ใกล้ชิดและติดต่อสื่อสารกับคนข้ามชาติจากพม่านั้น สามารถช่วยลดช่องว่างระหว่างความเป็นไทยและความเป็นอื่นลงได้ โดยในงานนี้ได้สะท้อนความเชื่อและค่านิยมที่แตกต่างอันมีผลต่อการเรียนรู้และต้องสร้างความเข้าใจอันเกิดจากวิถีความเชื่อ วิถีทางวัฒนธรรมที่แตกต่างเป็นการำหนดบทบาทและความสัมพันธ์ที่แตกต่างกัน

ศุภชัย ศรีนวล (2556) งานวิจัยเรื่อง “ดนตรีพิธีกรรมของชาวพม่า หมู่บ้านสมใจนึก ตำบลท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี” ซึ่งในการดำเนินการวิจัยได้ข้อสรุปว่า “...การประกอบพิธีกรรมไหว้เจ้าของชาวพม่าเป็นพิธีกรรมที่ร่วมมือกันระหว่างคนใน ชุมชนที่แฝงไปด้วยความเชื่อ ความศรัทธาต่างๆที่มีต่อผีนัต เพื่อแสดงความเคารพและการบูชานัต เพราะเชื่อว่าเมื่อทำแล้ว จะพบเจอแต่สิ่งดีๆในชีวิต นัตที่พบในพิธีกรรมมีทั้งหมด 15 ตน แต่ละตนมีบุคลิกที่แตกต่างและคล้ายกัน บางตนสามารถ รักษาคนป่วย บางตนแค่เพียงมาร่ายรำตามบทเพลงจนพอใจแล้วออกจากร่างทรง ชาวพม่าได้รักษาวัฒนธรรมประเพณีใน พิธีกรรมไหว้เจ้าได้เป็นอย่างดีนัตกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของชาวพม่าควบคู่กับศาสนาพุทธไม่ว่าชาวพม่าจะไปอยู่ แห่งหนใดก็ตาม 2) ดนตรีที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมเรียกว่าวงซายวาย ประกอบไปด้วยเครื่องดนตรีซายวายเปิงมาง) จี วาย (ฆ้องวง) ชอนลูปะ (กลองชุด 6 ใบ) และเครื่องประกอบจังหวะ นัตแต่ละตนจะมีเพลงประจำ ตน และทุกตนจะมีเพลงที่ เหมือนกันคือ บทเพลงเชิญใช้สำหรับเชิญนัตเข้าและเชิญออก ลักษณะบทเพลงประกอบพิธีกรรมนั้นเป็นเพลงที่มีลักษณะ ซับซ้อน ฟังเข้าใจยากแต่แฝงไปได้อารมณ์ต่างๆมากมายใน

การศึกษาวิเคราะห์เพลงจำนวน 7 เพลงแยกตามความสำคัญของ บทเพลงได้ 3 ประเภท 1.บทเพลงบูชาพระ 2.บทเพลงเชิญเจ้า 3.บทเพลงที่บูชานัต หลังจากได้นำมาวิเคราะห์แล้วนั้น พบว่า กลุ่มเสียงเพลงซึ่งเป็นสำเนียงเพลงพม่าพบมี 4 กลุ่มเสียงคือกลุ่มเสียงที่ 1 ประกอบด้วย C D E F G A Bb, กลุ่มเสียงที่2 ประกอบด้วย C D Eb F G A Bb C , กลุ่มเสียงที่3 ประกอบด้วย C D E F G A B และกลุ่มเสียงที่ 4 มีการใช้ Pentatonic Scale โดยเฉพาะ Pentatonic Scale ซึ่งเป็นเอกลักษณะของดนตรีในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้..." ซึ่งในงานวิจัยได้สะท้อนให้เห็นถึงวิถีวัฒนธรรม ความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณ "นัต" ที่อาจหมายถึง "อารักษ์" ในคติของไทย โดยเป็นการสะท้อนถึงความสัมพันธ์กับความเชื่อและศาสนาอันเป็นวิถีลักษณะร่วมที่แตกต่างกัน

สุณี เขื่อนแก้ว และคณะ (2556) ในงานวิจัยเรื่อง"ความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตชาวไทใหญ่กับความหลากหลายทางชีวภาพสู่ภูมิปัญญาท้องถิ่น" ผลการศึกษาพบว่า "...ชาวไทใหญ่ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในตระกูลภาษาไท-กะได อาศัยอยู่ในรัฐฉานประเทศพม่าเป็นส่วนใหญ่และ มีบางส่วนที่อาศัยอยู่บริเวณดอยไตแลง ชายแดนไทย-พม่า ชาวไทใหญ่มีวิถีชีวิตที่มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น ทั้งภาษา การแต่งกาย การใช้ชีวิตที่ยังคงพึ่งพาอาศัยธรรมชาติก่อให้เกิดการสั่งสมองค์ความรู้และถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นมา ช้านาน ชาวไทใหญ่ทำอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก และมีการใช้ประโยชน์จากพืชในป่าธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นการนำไม้มาสร้างบ้าน ทำฟืน การเก็บพืชมาใช้เป็นอาหาร หรือแม้แต่เป็นยาสมุนไพร นอกจากนี้ ชาวไทใหญ่ยังมีการใช้พืช ตามความเชื่อทางประเพณีที่ถูกถ่ายทอดกันมาช้านานอีกด้วย..." จากสภาพความเป็นจริงเหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นว่ากลไกที่เกิดขึ้นเป็นอัตลักษณ์ทางชาติพันธ์ อันเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธ์หนึ่งในประเทศพม่าที่เป็นทั้งความหลากหลาย เป็นทั้งวิถีวัฒนธรรมที่สะท้อนความคล้ายและความต่างวัฒนธรรม และเป็นลักษณะร่วมในกรศึกษาและจะเป็นเงื่อนไขในการสร้างการเรียนรู้ในเชิงวัฒนธรรมร่วมด้วยเช่นกัน

ฝ่าม ดิ๊ก เซือง (2553) ในผลงานการศึกษาเรื่อง " วัฒนธรรมเวียดนาม : วัฒนธรรมแห่งกลุ่มชาติพันธุ์อันหลากหลาย" โดยในงานศึกษานี้ได้ทำการศึกษาวัฒนธรรมเวียดนามอันถือว่าเป็นวัฒนธรรมที่มีกลุ่มชาติพันธุ์อันหลากหลาย กล่าวโดยภาพรวม วัฒนธรรมเวียดนามแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่วัฒนธรรมภูเขา วัฒนธรรมที่ราบลุ่ม และวัฒนธรรมทะเล จากรูปแบบทั้งหมด รูปแบบที่ราบลุ่มเกิดขึ้นทีหลัง แต่มีความสำคัญเป็นวัฒนธรรมหลัก อย่างไรก็ตาม เวียดนามถือว่าเป็นแหล่งรวมของภาษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลายตระกูล เช่น ออสโตรเอเชียติค ออสโตรนีเซียน ไต-ไท (ไทกะได) ทิเบต-พม่า เป็นต้น ประเด็นที่แตกต่างกันที่ทำให้สามารถแบ่งวัฒนธรรมเวียดนามแยกออกจากวัฒนธรรมอื่น ส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับภาพในการนำเสนอกลุ่มชาติพันธุ์กับวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าว และกระบวนการบูรณาการวัฒนธรรมเพื่อสร้างสรรค์วัฒนธรรมแห่งชาติที่มีชื่อว่าเวียดนามในรูปแบบวัฒนธรรมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีเพียงเวียดนาม เท่านั้นที่มีภาพอันหลากหลาย กล่าวคือ หลากสีสัน หลากกลิ่น หลากรส แต่ละแห่งมีลักษณะเฉพาะอย่างชัดเจน เช่น เป็นภูเขา เป็นทะเล และเป็นที่ราบ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เป็นสีเขียวเหมือนกันแต่มีสีเขียวของป่าเขา สีเขียวของข้าว และสีเขียวของทะเล ยิ่งไปกว่านั้น ที่นี่ไม่เพียงแต่มี "ความหลากหลาย" แต่ก็ยังมี "ความเลือนลาง" ในกาลเวลาที่ผ่านเลยซึ่งเชื่อมโยงกับหลักฐานการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์

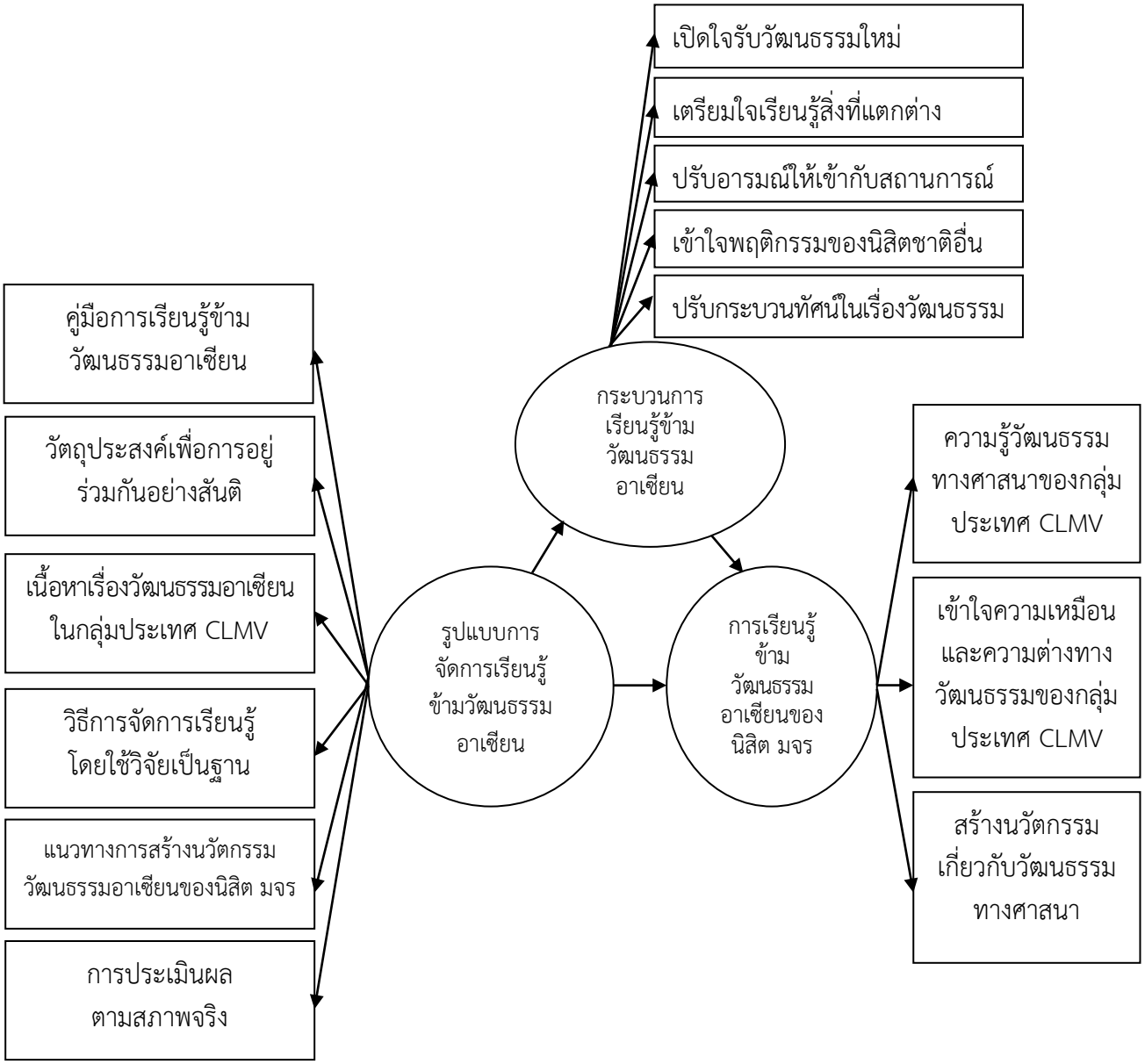
อำพา แก้วกง (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ทัศนคติด้านสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยกัมพูชาในประเทศไทยที่ต่อความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา" ในงานวิจัยให้ทัศนะว่า ทัศนคติคนกัมพูชา

ที่มาอยู่ในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นไปทางบวก โดยผู้วิจัยให้เหตุผลในเรื่อง "ลักษณะร่วมทางวัฒนธรรม" อาทิ ศาสนาและความเชื่อ ความสัมพันธ์ทางการศึกษา ขนบธรรมเนียมประเพณี การแต่งกาย เป็นต้น และอาจมีบางประเด็นในเรื่องความต่างและความไม่เข้าใจอันอาจเป็นประเด็นในการสร้างทัศนคติเชิงลบ ซึ่งผู้วิจัยมองในเรื่องของประเด็นร่วมทางประวัติชาติระหว่างไทยกัมพูชาเป็นสำคัญ ต่อการสร้างความเข้าที่ถูกหรือผิดอันเกิดจากการสื่อสาร ซึ่งผู้วิจัยยกกรณีเขาพระวิหาร มาเป็นประเด็นของความ "ขัดกัน" อันว่าด้วยความเข้าใจทางบริบททางประวัติศาสตร์ที่แท้จริง โดยงานวิจัยให้ข้อมูลไว้ต่อลักษณะร่วมทางวัฒนธรรมประเพณีผ่านความพึงพอใจหรือทัศนคติที่ดี คือ “...คนกัมพูชาส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวกในระดับเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่ง และสูงสุด 3 ประเด็นคือ ทัศนคติด้านสังคมและวัฒนธรรมของชาวกัมพูชาในประเทศไทยที่มีต่อความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา ความสัมพันธ์ทางศาสนาและความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และการแต่งกาย และความสัมพันธ์ทางการศึกษา โดยเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าคนไทยและคนกัมพูชามีความเชื่อทางศาสนาคล้ายคลึงกัน การสัมภาษณ์ก็พบว่าศาสนา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และนิทานพื้นบ้านก็มีเนื้อเรื่องที่ใกล้เคียงกันมาก การใช้ชีวิตในเมืองไทยจึงไม่ต้องปรับตัวมากนัก ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีระวิทย์และสุณัย ผาสุก (2543) และพิชิตพล แจ่มจำรัส (2545) ที่กล่าวถึงความคล้ายกันในวิถีชีวิตของสังคมวัฒนธรรมไทยกับกัมพูชาทั้งการนับถือศาสนาพุทธ การประกอบพิธีกรรมและกิจกรรมทางศาสนา ตลอดถึงขนบธรรมเนียม ประเพณีซึ่งมีความผูกพันกันมาช้านาน เช่นเดียวกับกับข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิ ดที่ชาวกัมพูชาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าศาสนาที่คล้ายคลึงกันทำให้พวกเขารู้ สึกเป็นหนึ่งเดียวกับคนไทย และความเชื่อทางศาสนาสามารถเชื่อมความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยกับกัมพูชาได้ อาทิ การทอดผ้าป่า ทอดกฐิน การจัดงานบุญร่วมกันตามประเพณี ชาวกัมพูชาล้วนเห็นว่ากิจกรรมเหล่านี้ช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันได้...”

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้เห็นว่าความแตกต่างในบริบทของวัฒนธรรมในกลุ่มประเทศ CLMV ทั้งในเรื่องชาติพันธุ์ภาษา ศาสนา ความเชื่อ ศิลปวัฒนธรรม เป็นความแตกต่างที่มีความเหมือน และในความเหมือนมีรายละเอียดที่ซ้อนทับไปด้วยมิติของการเรียนรู้และการเรียนรู้นั้นต้องนำไปสู่การสร้างความเข้าใจ อันมีเป้าหมายเพื่อเรียนรู้ความแตกต่างอย่างเข้าใจ พร้อมส่งเสริมให้เกิดการเปรียบเทียบ ส่งเสริมให้เกิดมิติของการซ้อนทับที่เป็นความรู้จากการศึกษา เป็นความเข้าใจจากการลงพื้นที่วิจัย เพื่อประโยชน์ต่อการเข้าใจซึ่งกันและกันอย่างแท้จริง และปรับตัวเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมและอยู่ร่วมกันได้ในวิถีแห่งประชาคมอาเซียน

8. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีในระหว่างการอาศัยอยู่ร่วมกันและการทำกิจกรรมร่วมกันทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนอันจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมการเรียนรู้และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ได้แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรที่ศึกษา โดยเริ่มจากตัวแปรรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนที่มีองค์ประกอบของรูปแบบคือ 1) คู่มือการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน 2) วัตถุประสงค์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ 3) เนื้อหาเรื่องวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV 4) วิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน 5) แนวทางการสร้างนวัตกรรมวัฒนธรรมอาเซียนของนิสิต มจร และ 6) วิธีการประเมินผลตามสภาพจริง โดยที่จากรูปแบบฯ ที่พัฒนาขึ้น จะส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนของนิสิต มจร ที่สามารถวัดได้จาก 1) ความรู้วัฒนธรรมทางศาสนาของกลุ่มประเทศ CLMV (Knowledge) 2) เข้าใจความเหมือนและความต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มประเทศ CLMV (Understanding) และ 3) สร้างนวัตกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางศาสนา ซึ่งจะมีตัวแปรกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม 5 ขั้น ทำหน้าที่เป็นกลไกในการวัดเกี่ยวกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนของนิสิต ประกอบด้วย 1) เปิดใจรับวัฒนธรรมใหม่ 2) เตรียมใจเรียนรู้สิ่งที่แตกต่าง 3) ปรับอารมณ์ให้เข้ากับสถานการณ์ 4) เข้าใจพฤติกรรมของนิสิตชาติอื่น และ 5) ปรับกระบวนทัศน์ในเรื่องวัฒนธรรม ซึ่งทั้งรูปแบบการจัดการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้จะส่งผลต่อผลการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนของ นิสิต มจร ซึ่งประกอบด้วย ความรู้วัฒนธรรมทางศาสนาของกลุ่มประเทศ CLMV ความเข้าใจความเหมือนและความต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มประเทศ CLMV และผลสร้างนวัตกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางศาสนา อย่างไรก็ตามกรอบแนวคิดในการวิจัยที่นำเสนอนี้เป็นการนำเสนอไว้ในเบื้องต้นเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบการวิจัยเพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV ซึ่งภายหลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาภาคสนามและการสนทนากลุ่ม คณะผู้วิจัยจะได้ปรับกรอบแนวคิดในการวิจัยให้เป็นภาพของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่แสดงความเชื่อมโยงระหว่างตัวแปรให้ได้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นลำดับต่อไป สามารถแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่สนใจศึกษาปรากฏในภาพที่ 2.5 ดังนี้

ภาพที่ 2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

จากการสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ได้จากการศึกษาด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบด้วยวิธีการเชิงปริมาณ และได้กำหนดสมมติฐานการวิจัย คือ “โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์”

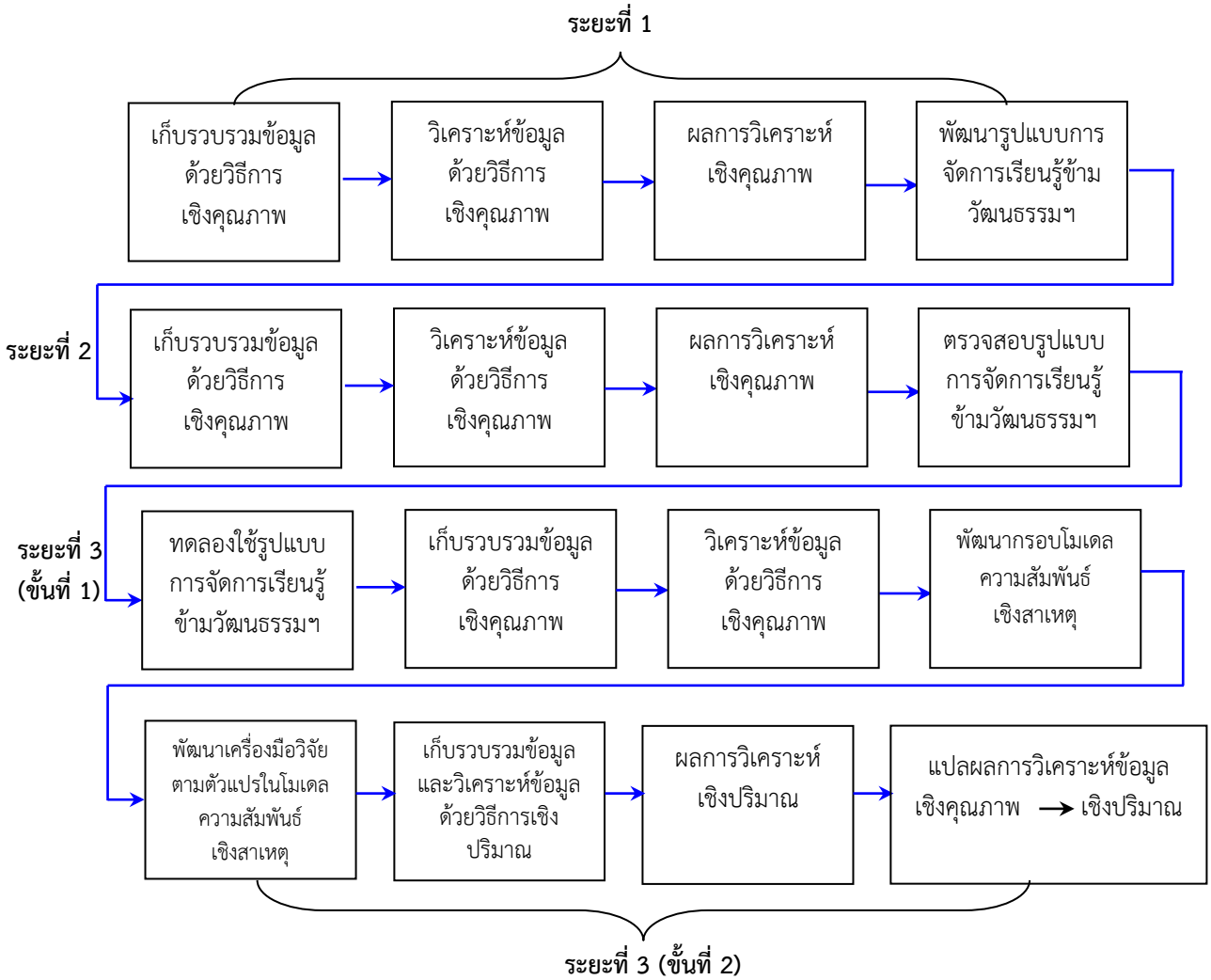
บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV จากกรณีศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และเพื่อประเมินคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ออกแบบการวิจัยโดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ (A Multiphase Mixed Methods Design) แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็นเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เพื่อศึกษากรณีศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV ระยะที่ 2 การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เพื่อพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV และระยะที่ 3 การประเมินคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แบ่งเป็นขั้นที่ 1 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และขั้นที่ 2 การตรวจสอบความตรงของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนที่พัฒนาขึ้น แสดงรายละเอียดของวิธีดำเนินการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

การออกแบบการวิจัย (Research Design)

การวิจัยครั้งนี้ออกแบบการวิจัยโดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ (A Multiphase Mixed Methods Design) (Leedy, P.D. and Ormrod, J.E., 2015; Haines, C., 2011) โดยที่ในระยะที่ 1 ใช้การศึกษาภาคสนาม (Field study) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เพื่อศึกษากรณีศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV ระยะที่ 2 การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เพื่อตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV และในระยะที่ 3 การประเมินคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แบ่งเป็น 2 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และขั้นที่ 2 การตรวจสอบความตรงของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนที่พัฒนาขึ้น โดยเน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ จากการออกแบบการวิจัยทั้ง 3 ระยะ สามารถสรุปได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

รายละเอียดของการออกแบบการวิจัยในแต่ละระยะ แสดงรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เพื่อศึกษากรณีศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV

ในการศึกษากรณีศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV คณะผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกดังนี้

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาในระยะที่ 1 มี 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 นิสิตจากประเทศกัมพูชา สปป.ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม ที่ลงทะเบียนเรียนที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 20 รูป/คน โดยนิสิตผู้ที่ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์จะมีคุณสมบัติดังนี้

1. เป็นนิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มาจากกลุ่มประเทศ CLMV

2. เป็นนิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 3 หรือ 4 และอาศัยอยู่ในหอพักของมหาวิทยาลัยหรือในวัดที่ต้องอาศัยอยู่ร่วมกันกับพระชาวไทย

กลุ่มที่ 2 บุคลากรที่สอนในมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศกัมพูชา สปป. ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 12 รูป/คน โดยบุคลากรผู้ที่ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์จะมีคุณสมบัติดังนี้

1. เป็นอาจารย์ผู้สอนในระดับอุดมศึกษา
2. มีประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนิสิตที่เป็นบรรพชิต
3. เป็นผู้มีประสบการณ์ในการวิจัยหรือสอนเกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นถิ่นของประเทศนั้นๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แนวคำถามในการสัมภาษณ์ โดยมีประเด็นที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 1) แบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต) 2) หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (มารยาทชาวพุทธ) 3) การนับถือนิกายทางพุทธศาสนา (วัตรปฏิบัติที่แตกต่างกัน)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะที่ 1 คณะผู้วิจัยได้จำแนกวัฒนธรรมทางศาสนาเป็นกรณีศึกษาได้ 4 กรณีศึกษา ดังนี้

กรณีศึกษาที่ 1 การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมทางศาสนาของกัมพูชา
กรณีศึกษาที่ 2 การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมทางศาสนาของลาว
กรณีศึกษาที่ 3 การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมทางศาสนาของเมียนมาร์
กรณีศึกษาที่ 4 การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมทางศาสนาของเวียดนาม

โดยที่ข้อมูลที่ได้รับจากการเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยจะสังเคราะห์และเขียนเป็นตำราการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน 5 เล่ม ที่ประกอบด้วย ตำราของกรณีศึกษาทั้ง 4 (4 เล่ม) และตำราเล่มที่สังเคราะห์รวมจากกรณีศึกษาอีก 1 เล่ม รวมทั้งแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 แผน และสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาในระยะต่อไป

การกำหนดวิธีการจัดกระทำข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ มาทำการลดทอนข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งกระบวนการทั้ง 3 กระบวนการนี้ได้ทำควบคู่ไปกับกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1) การลดทอนข้อมูล เป็นการนำข้อมูลในจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์แล้วจัดลงในหัวข้อที่เกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษา ทั้งนี้เพื่อเป็นการเลือกหาจุดที่น่าสนใจของแต่ละตัวแปรที่ศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับตัวแปรที่สนใจศึกษาและเป็นข้อมูลที่เกิดจากการประสบการณ์จริงของผู้ให้ข้อมูล รวมทั้งมีความเชื่อมโยงกับประเด็นของตัวแปรที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา

2) การตรวจสอบข้อมูล เป็นกระบวนการที่ใช้ในการตรวจสอบข้อมูลโดยพิจารณาถึงความถูกต้องและความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล โดยพิจารณาจากการสนทนาพูดคุยโดยมีหลักฐานประกอบระหว่างการสนทนา ความพอเพียงของข้อมูล กำหนดได้โดยประเด็นคำถามที่ผู้วิจัยได้เตรียมไว้ก่อนการสัมภาษณ์

3) การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยในระยะที่ 1 นี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อมุ่งพัฒนากรอบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic induction) โดยผลการวิเคราะห์ที่ได้จะตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1 ผลลัพธ์ที่ได้รับจากการวิจัยในระยะที่ 1 คือ ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV ฉบับร่าง

ระยะที่ 2 การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เพื่อพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV

จากกรอบในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนจากกรณีศึกษาที่ได้จากการสัมภาษณ์ในระยะที่ 1 คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาเป็นองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV โดยที่รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนที่สร้างขึ้นมี 6 องค์ประกอบ ดังนี้

1) วัตถุประสงค์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (Peaceful Coexistence)
2) เนื้อหาเรื่องวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV (Content)
3) วิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน (Research-based education)
4) เน้นให้นิสิตสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมอาเซียน (Innovation)
5) การประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment)
6) สื่อประกอบการเรียนรู้ คือ คู่มือการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน

เมื่อได้รูปแบบฯ ฉบับร่างแล้ว ได้ออกแบบการศึกษาเพื่อการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการปฏิบัติโดยใช้การสนทนากลุ่ม มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม คือ อาจารย์มหาวิทยาลัยที่มาจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนกลาง วิทยาเขตอุบลราชธานี และวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย และนักวิชาการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมและการจัดการเรียนรู้ในประชาคมอาเซียน โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 12 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย แนวคำถามหรือประเด็นที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนโดยใช้การศึกษาพหุกรณีศึกษา

ตอนที่ 2 ประเด็นที่ใช้ในการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการปฏิบัติของรูปแบบฯ ที่พัฒนาขึ้น

การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากข้อมูลที่ได้รับจากการสนทนากลุ่มเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนั้น กระบวนการในการจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลในระยะที่ 2 นี้ จะมีขั้นตอนดำเนินการเช่นเดียวกับระยะที่ 1 โดยที่ผลการวิเคราะห์ที่ได้จะตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 2 ผลลัพธ์ที่ได้รับจากการวิจัยในระยะที่ 2 คือ ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับทดลองใช้

ในการกำหนดรหัสกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม มีดังนี้

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา ที่เข้าร่วมสนทนากลุ่ม มีทั้งหมด 6 ท่าน ได้กำหนดรหัสให้เป็น นักการศึกษา A1 – นักการศึกษา A6

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านอาเซียนศึกษา เข้าร่วมสนทนากลุ่ม มีทั้งหมด 6 ท่าน ได้กำหนดรหัสให้เป็น นักวิชาการอาเซียนศึกษา B1 – นักวิชาการอาเซียนศึกษา B6

โดยรหัสที่กำหนดให้นี้ จะใส่ไว้ใต้ข้อความหรือย่อหน้าที่ใช้ในการสนับสนุนผลสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์ด้วยวิธีการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction)

ระยะที่ 3 การประเมินคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ขั้นที่ 1 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ในขั้นที่ 1 ของระยะที่ 3 นี้คณะผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ โดยใช้การสังเกต และการสะท้อนคิดเกี่ยวกับทัศนคติด้านวัฒนธรรมทางศาสนา การสัมภาษณ์และสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมทั้งการตรวจให้คะแนนกลุ่มจากการสร้างนวัตกรรมด้านวัฒนธรรมทางศาสนาที่นิสิตได้สร้างขึ้น

1.1 กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายกลุ่มที่ 1 คือ นิสิตชาวไทยที่ลงทะเบียนเรียนในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ส่วนกลาง) วิทยาเขตอุบลราชธานี วิทยาเขตนครศรีธรรมราช วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย และวิทยาลัยพุทธปัญญาศรีทวารวดี ประจำปีการศึกษา 2561 จำนวน 4 แห่งๆ ละ 30 รูป/คน รวมทั้งหมด 120 รูป/คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เหตุผลเนื่องจากเป็นกลุ่มของนิสิตชาวไทยที่ลงทะเบียนเรียนร่วมกันกับนิสิตในกลุ่มประเทศ CLMV มากที่สุด

กลุ่มเป้าหมายกลุ่มที่ 2 คือ นิสิตชาวไทยและนิสิตในกลุ่มประเทศ CLMV ที่ลงทะเบียนเรียนในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนกลางและภูมิภาค ประจำปีการศึกษา 2561 จำนวน 15 รูป/คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกจากนิสิตที่สนใจและเขียนบทความกึ่งวิชาการเกี่ยวกับวัฒนธรรมอาเซียน กรณีศึกษาสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ 2) เนื้อหาเรื่องวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV 3) วิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน 4) เน้นให้นิสิตสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมอาเซียน 5) การประเมินผลตามสภาพจริง และ 6) สื่อประกอบการเรียนรู้ คือ คู่มือการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ หนังสือเล่มเล็ก (Booklet) เรื่องการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน กรณีศึกษาสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ซึ่งพัฒนาขึ้นโดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการ

เรียนรู้ และแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ทัศนคติเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางศาสนา เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์สิ่งที่ผู้เรียนได้สะท้อนคิดจากการเข้าร่วมกิจกรรม และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการบันทึกการเดินทางของนิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมตามกรอบของกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมกับนิสิต 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มเป้าหมายกลุ่มที่ 1 คือ นิสิตชาวไทยที่ลงทะเบียนเรียนในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 4 แห่งๆ ละ 30 รูป/คน รวมทั้งหมด 120 รูป/คน

กลุ่มเป้าหมายกลุ่มที่ 2 คือ นิสิตชาวไทยและนิสิตในกลุ่มประเทศ CLMV ที่ลงทะเบียนเรียนในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 15 รูป/คน

ในการทดลองเพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คณะผู้วิจัยได้กำหนดระยะของการทดลองทั้ง 4 พื้นที่ คือ 1) วิทยาเขตอุบลราชธานี 2) วิทยาเขตนครศรีธรรมราช 3) วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย และ 4) วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี โดยได้แบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1) ระยะก่อนการทดลอง คือ ก่อนการดำเนินการจัดกิจกรรม นิสิตจะได้มีการเตรียมความพร้อมโดยการเข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้ง 4 แห่งของพื้นที่การทดลอง เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV

2) ระยะการทดลอง คือ นิสิตเข้ารับฟังบรรยายและทำกิจกรรมจากผู้สอนที่ออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV โดยมีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับวัฒนธรรมศาสนา ประกอบด้วย 1) แบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต) 2) หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (มารยาทชาวพุทธ) 3) การนับถือนิกายทางพุทธศาสนา (วัตรปฏิบัติที่แตกต่างกัน) โดยมีการสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนิสิต การนำเสนอผลงานกลุ่ม และการสะท้อนคิดของนิสิตเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรม

3) ระยะการสะท้อนผลการเรียนรู้ คือ หลังจากการทดลองเสร็จสิ้น ได้มีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้นิสิตได้สะท้อนผลการเรียนรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน โดยที่นิสิตแต่ละคนจะสะท้อนคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่ได้รับ ทักษะที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม ร่วมนำเสนอแนวทางในการเผยแพร่นวัตกรรมด้านวัฒนธรรมทางศาสนาไปสู่เพื่อนนิสิตหรือสถานศึกษาใกล้เคียง

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากข้อมูลที่ได้การทดลองในระยะที่ 3 ขั้นที่ 1 เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ และใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลตามสภาพที่เป็นจริงด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการจำแนกข้อมูล การวิเคราะห์เนื้อหา และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic induction) และผลลัพธ์ที่ได้รับจากการวิจัยในระยะที่ 3 คือ ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับทดลองใช้

ขั้นที่ 2 การตรวจสอบความตรงของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนที่พัฒนาขึ้น

ในขั้นที่ 2 ของระยะที่ 3 นี้ใช้การศึกษาด้วยวิธีการเชิงปริมาณ (Quantitative approach) โดยการนำข้อมูลจากการศึกษาในระยะที่ 3 ขั้นที่ 1 มาพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่แสดงการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และตรวจสอบความตรงของโมเดลเชิงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้น แสดงรายละเอียดของการดำเนินการวิจัยได้ดังนี้

2.1 การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1.1 ประชากร ประกอบด้วย นิสิตระดับปริญญาตรี ที่ลงทะเบียนเรียนในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนกลางและภูมิภาค ประจำปีการศึกษา 2561 จำนวน 16,516 รูป/คน (ข้อมูล: สำนักทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วันที่ 30 เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2561)

2.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างนั้น ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Hair และคณะ (1998) คือ ใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 10 คน ต่อ 1 พารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่าหรือจำนวนเส้นทาง (path) ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในโมเดลกรอบแนวคิดในการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวนพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่าทั้งหมด 57 พารามิเตอร์ หรือมีจำนวนเส้นทางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในโมเดลกรอบแนวคิดทั้งหมด 57 เส้นทาง ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม ควรมีขนาด 570 คน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงใช้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 570 คน และเพื่อชดเชยกรณีที่การตอบกลับแบบสอบถามไม่ครบ ได้แจกแบบสอบถามทั้งหมด 600 ฉบับ

2.1.3 วิธีการสุ่ม การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้นั้น ใช้วิธีการสุ่มแบบ 2 ขั้นตอน (Two-stage random sampling) โดยการสุ่มจากจำนวนของวิทยาเขตและวิทยาลัยสงฆ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แสดงรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 เลือกวิทยาเขตและวิทยาลัยสงฆ์โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) จาก 4 ภูมิภาค คือ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ได้ ส่วนกลาง 1 แห่ง วิทยาเขต 2 แห่ง และวิทยาลัยสงฆ์ 4 แห่ง

ขั้นที่ 2 ดำเนินการสุ่มจากส่วนกลาง (จาก 4 คณะ) จำนวน 200 คน และวิทยาเขต 2 แห่ง จำนวน 200 รูป/คน รวม 400 รูป/คน และสุ่มจากวิทยาลัยสงฆ์ 4 แห่งๆ ละ 50 รูป/คน รวม 200 รูป/คน และรวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเท่ากับ 600 รูป/คน ซึ่งได้คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างเพื่อชดเชยกรณีที่การตอบกลับไม่ครบตามการประมาณค่าพารามิเตอร์ แสดงแผนการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ตารางที่ 3.1 จำนวนของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามขนาดของวิทยาเขตและวิทยาลัยสงฆ์

ลำดับที่	วิทยาเขต/วิทยาลัยสงฆ์	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (รูป/คน)
1	ส่วนกลาง	200
2	วิทยาเขตอุบลราชธานี	100
3	วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	100
4	วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย	50
5	วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี	50
6	วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง	50
7	วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์	50
	รวม	**600**

2.2 การกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2.1 แหล่งข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการส่งแบบสำรวจออนไลน์ไปยังส่วนงานที่ส่วนกลาง วิทยาเขตและวิทยาลัยสงฆ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยสร้างจาก google form มีรายละเอียดของข้อคำถามตาม link นี้ https://goo.gl/forms/uQt6MLrS0LVZfJMK2

2.2.2 ปัจจัย/ตัวแปรที่นำเข้ามาวิเคราะห์ในโมเดล

เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะโดยนำวิธีการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนากรอบแนวคิดในเชิงทฤษฎีก่อนนำมาพัฒนาเป็นโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสามารถกำหนดตัวแปรที่นำมาใช้ในการศึกษาได้ ประกอบด้วย ตัวแปรแฝง 5 ตัวแปร แบ่งเป็นตัวแปรภายในแฝง 4 ตัวแปร ตัวแปรภายนอกแฝง 1 ตัวแปร และตัวแปรสังเกตได้ 23 ตัวแปร แสดงรายละเอียดของตัวแปรได้ดังนี้

1. ตัวแปรภายนอกแฝงและตัวแปรสังเกตได้ภายนอก (Exogenous latent and Observed variables)

ในการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรภายนอกแฝง 1 ตัวแปร คือ การจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (LEARNASE) แสดงรายละเอียดของตัวแปรได้ดังนี้

1.1 การจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (LEARNASE) หมายถึง การออกแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สามารถวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ 6 ตัวแปร ประกอบด้วย 1) มุ่งเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ 2) คุ้นเคยกับวัฒนธรรมอาเซียน 3) เรียนรู้ผ่านกระบวนการวิจัย 4) รู้จักอาเซียนด้วยนวัตกรรม 5) ประเมินผลตามสภาพจริง และ 6) คุณภาพของสื่อการเรียนรู้ วัดได้จากข้อคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 18 ข้อ

2. ตัวแปรภายในแฝงและตัวแปรสังเกตได้ภายใน (Endogenous latent and Observed variables)

ในการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรภายในแฝง คือ องค์ประกอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (COMASE) กระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (PROASE) กิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (ACTASE) และการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (HAPLIVE) แสดงรายละเอียดของตัวแปรได้ดังนี้

2.1 องค์ประกอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (COMASE) หมายถึง องค์ประกอบของเนื้อหาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม องค์ประกอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน โดยภายในองค์ประกอบมี 3 ด้าน คือ 1) ด้านแบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต) 2) ด้านหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (มารยาทชาวพุทธ) และ 3) ด้านการนับถือนิกายทางพระพุทธศาสนา (วัตรปฏิบัติที่แตกต่างกัน) ซึ่งในการจะทำให้นิสิตมีคุณลักษณะตามองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านนี้ได้นั้น จำเป็นต้องมีแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ประกอบด้วย จัดกิจกรรมเผยแพร่วัฒนธรรมที่หลากหลาย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ได้จากประสบการณ์ของแต่ละคน การร่วมมือรวมพลัง (Collaboration) ระหว่างอาจารย์ผู้สอน สร้างสถานการณ์และมีกิจกรรมหลายกิจกรรม การสร้างชุมชนทางภาษา (Language community) จัดให้มีการสาธิตกิจกรรมหรือวัฒนธรรม โดยนิสิตต่างประเทศ มีโครงการนักเรียนแลกเปลี่ยนจัดสถานการณ์ให้ใช้ชีวิตร่วมกันทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน ใส่ใจเรื่องภาษาในการสื่อสารกับนิสิต และมีการจับคู่ให้เขาดูแลกันเป็นเหมือนพี่น้อง วัดได้จากข้อคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 15 ข้อ

2.2 กระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (PROASE) หมายถึง กระบวนการในการทำความเข้าใจในความแตกต่างของวัฒนธรรมความหลายหลายของวัฒนธรรมของประเทศในกลุ่มอาเซียนอันเป็นเหตุให้ต้องเรียนรู้วัฒนธรรมของกันและกันโดยไม่ปิดกั้นที่จะยอมรับเอาวัฒนธรรมที่ดีๆ จากท้องถิ่นอื่นใช้ โดยที่ผู้เรียนให้มีความสามารถในการเตรียมความพร้อมทางวัฒนธรรมมีเมื่อได้มีโอกาสในการเรียนรู้วัฒนธรรมใหม่ในสังคมที่แตกต่าง 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย เปิดใจรับวัฒนธรรมใหม่ เตรียมใจเรียนรู้สิ่งที่แตกต่าง ปรับอารมณ์ให้เข้ากับสถานการณ์ เข้าใจพฤติกรรมของนิสิตชาติอื่น และปรับกระบวนทัศน์ในเรื่องวัฒนธรรม วัดได้จากข้อคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 15 ข้อ

2.3 กิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (ACTASE) หมายถึง รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมที่เน้นการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการเพื่อมุ่งเน้นให้นิสิตได้มีโอกาสในการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการกลุ่ม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสืบเสาะหาความรู้จากสื่อที่ผู้สอนได้จัดเตรียมไว้ให้ รวมทั้งศึกษาจากแหล่งข้อมูลอื่นๆ ตามศักยภาพของผู้เรียน มีองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน คือ1) แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ตน 2) สาธิตกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม และ 3) เรียนรู้แบบการร่วมมือรวมพลัง วัดได้จากข้อคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 15 ข้อ

2.4 การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (HAPLIVE) หมายถึง ความคาดหวังหรือผลลัพธ์ที่เกิดจากการปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีการพึ่งพาอาศัยกัน เกื้อกูลกัน และมีไมตรีต่อกันของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย 1) ช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น 2) พูดจาสุภาพและมีเหตุผล 3) คิดดีต่อกัน 4) แบ่งปันสิ่งของให้แก่กัน 5) ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของหมู่คณะ และ 6) เคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น วัดได้จากข้อคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 18 ข้อ

2.2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือในการวิจัยในระยะที่ 3 ขั้นที่ 2 นี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับชั้นปีที่กำลังศึกษา คณะที่สังกัดและหน่วยงานที่สังกัด

ตอนที่ 2 การจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน จำนวน 18 ข้อ

ตอนที่ 3 องค์ประกอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม จำนวน 15 ข้อ

ตอนที่ 4 กระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน จำนวน 15 ข้อ

ตอนที่ 5 กิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม จำนวน 15 ข้อ

ตอนที่ 6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข จำนวน 18 ข้อ

โดยที่แบบสอบถามตอนที่ 1 เป็นแบบสำรวจรายการ (checklist) เพื่อสำรวจข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2–6 เป็นแบบมาตรประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ เพื่อสำรวจระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม (ณัฏฐภรณ์ หลาวทอง, 2550)

ในการกำหนดระดับการให้คะแนนของแบบสอบถามที่เป็นแบบมาตรประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ได้กำหนดระดับการให้คะแนน ดังนี้

1 แทน มีความคิดเห็นตามข้อความนั้น ในระดับน้อยที่สุด

2 แทน มีความคิดเห็นตามข้อความนั้น ในระดับน้อย

3 แทน มีความคิดเห็นตามข้อความนั้น ในระดับปานกลาง

4 แทน มีความคิดเห็นตามข้อความนั้น ในระดับมาก

5 แทน มีความคิดเห็นตามข้อความนั้น ในระดับมากที่สุด

หลังจากที่ได้ข้อมูลมาวิเคราะห์แล้ว ทำการหาคะแนนเฉลี่ยของข้อคำถาม โดยแบ่งช่วงของคะแนนดังนี้

1.00 – 1.49 หมายถึง ผู้ตอบมีคะแนนความคิดเห็น ในระดับน้อยที่สุด

1.50 – 2.49 หมายถึง ผู้ตอบมีคะแนนความคิดเห็น ในระดับน้อย

2.50 – 3.49 หมายถึง ผู้ตอบมีคะแนนความคิดเห็น ในระดับปานกลาง

3.50 – 4.49 หมายถึง ผู้ตอบมีคะแนนความคิดเห็น ในระดับมาก

4.50 – 5.00 หมายถึง ผู้ตอบมีคะแนนความคิดเห็น ในระดับมากที่สุด

2.2.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ 2 แหล่งข้อมูลในการนำมาใช้กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ แหล่งที่ 1 ได้รับจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในกรอบแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่นำมาใช้กำหนดกรอบแนวคิดในการวัดตัวแปรแบบร่าง แหล่งที่ 2 ได้รับการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาภาคสนาม จากนั้นกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ โครงสร้างของตัวแปรที่ต้องการวัด และสอบถามความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

ขั้นที่ 2 การสร้างตารางกำหนดพฤติกรรมที่ต้องการวัดและจำนวนข้อคำถาม (table of specification)

ผู้วิจัยนำนิยามเชิงปฏิบัติการที่กำหนดขึ้นมาสร้างตารางกำหนดพฤติกรรมที่ต้องการวัด แล้วนำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของข้อคำถาม ความเหมาะสมของปริมาณคำถาม ความชัดเจนของภาษา และรูปแบบของแบบสอบถาม แล้วจึงนำไปปรับปรุงแก้ไข แสดงรายละเอียดได้ดังตารางที่ 3.2 แต่ในตารางนี้ไม่รวมข้อคำถามเกี่ยวกับภูมิหลังของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นปีที่กำลังศึกษา คณะที่สังกัดและหน่วยงานที่สังกัด

ตารางที่ 3.2 โครงสร้างและน้ำหนักข้อคำถามของแบบสอบถาม

ตอนที่	ตัวแปร	น้ำหนัก (%)	จำนวนข้อคำถามที่สร้าง
2	การจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน	22.22	18
3	องค์ประกอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม	18.52	15
4	กระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน	18.52	15
5	กิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม	18.52	15
6	ความคาดหวังเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข	22.22	18
	รวม	**100.00**	**81**

ขั้นที่ 3 การจัดทำร่างแบบสอบถาม

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามตามตารางกำหนดสิ่งที่ต้องการวัด และพิจารณาว่าข้อคำถามแต่ละข้อเป็นตัวแทนสิ่งที่ต้องการวัดหรือไม่ จากนั้นดัดแปลงแก้ไขได้เป็นแบบสอบถามฉบับร่าง

ขั้นที่ 4 การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity)

ในการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ได้นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจำนวน 5 ท่าน โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย และผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรมอาเซียน เป็นผู้พิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็นแล้วนำมาแก้ไขให้เหมาะสมเพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในด้านความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ความครอบคลุมของคำถาม และความเป็นปรนัย (objectivity) พิจารณาความชัดเจนของภาษาและข้อคำถาม รวมทั้งตรวจสอบว่าข้อคำถามแต่ละข้อเป็นตัวแทนสิ่งที่ต้องการวัดหรือไม่ โดยในการส่งแบบสอบถามเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณานั้น ได้แนบเอกสารไปพร้อมแบบฟอร์มการรายงานผลการตรวจสอบ ได้แก่ ความเป็นมาของการวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย วิธีวิจัย โดยสรุปนิยามเชิงปฏิบัติการ ตารางวิเคราะห์เนื้อหาและประเด็นที่ต้องการวัดและกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยมีการกำหนดการให้คะแนนของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

+1 แทน ข้อคำถามมีความสอดคล้องกับนิยามที่ใช้ในการวิจัย

0 แทน ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับนิยามที่ใช้ในการวิจัยหรือไม่

-1 แทน ข้อคำถามไม่สอดคล้องกับนิยามที่ใช้ในการวิจัย

จากนั้นนำข้อคำถามทั้งหมดไปหาคุณภาพของข้อคำถามโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามรายข้อกับจุดประสงค์ที่ต้องการวัดตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือค่า (IOC: Index of Item Objective Congruence) โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2544) ผลการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.3 ผลการพิจารณาคุณภาพของแบบสอบถามเกี่ยวกับความสอดคล้องระหว่างคำถามรายข้อกับจุดประสงค์

ตอนที่	ข้อคำถามด้าน	ผลการพิจารณาค่า IOC
		ช่วงพิสัย
2	การจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน	.83 – 1.00
3	องค์ประกอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม	.50 – 1.00
4	กระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน	.83 – 1.00
5	กิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม	.83 – 1.00
6	ความคาดหวังเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข	.83 – 1.00

ขั้นที่ 5 การทดลองใช้แบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 คน เพื่อประเมินแบบสอบถามด้านความชัดเจนของข้อความ ภาษาที่ใช้ ความครอบคลุมของแบบสอบถาม และความเหมาะสมของรูปแบบเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ตอบ และจากนั้นทดลองใช้แบบสอบถามกับนิสิตจำนวน 30 คน เพื่อช่วยในการพิจารณาว่าการวัดนั้นได้ผลแน่นอน สม่ำเสมอคงเส้นคงวา (consistency) โดยการตรวจสอบความเที่ยงแบบวัดความสอดคล้องภายใน (internal consistency reliability) ตามสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient: α)

สำหรับในการประเมินความเที่ยงของเครื่องมือครั้งนี้ พิจารณาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาที่มากกว่า 0.5 จึงจะถือว่าใช้ได้ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2544) โดยเกณฑ์การประเมินความเที่ยงสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคใช้หลักแห่งความชัดเจน (rules of thumb) ที่ George and Mallery (2003 อ้างถึงใน บุรทิน ขำภิรัฐ, 2548) เสนอดังนี้

สัมประสิทธิ์แอลฟา (α)	ระดับความเที่ยง
> .9	ดีมาก
> .8	ดี
> .7	พอใช้
> .6	ระดับค่อนข้างพอใช้
> .5	ต่ำ
< .5	ไม่สามารถรับได้

เมื่อได้ดำเนินการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงแล้ว จากนั้นนำผลการวิเคราะห์มาเป็นข้อมูลในการพิจารณาปรับปรุง แก้ไข และจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ที่เหมาะสมที่สุด แล้วจึงนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 570 คน โดยผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง ปรากฏผลดังตารางที่ 3.4

ตารางที่ 3.4 ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามจำแนกตามตัวแปรแฝง (N = 30)

ข้อที่	ด้าน	ค่าความเที่ยง
1	การจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน	.919
2	องค์ประกอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม	.939
3	กระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน	.958
4	กิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม	.956
5	ความคาดหวังเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข	.950
	ทั้งฉบับ	**.983**

ขั้นที่ 6 การตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง

ในการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของข้อมูลที่ได้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (construct validity) โดยการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรให้ได้เมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบว่าเมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แตกต่างจากศูนย์หรือไม่ ถ้าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในเมทริกซ์ใด ไม่มีความสัมพันธ์กัน หรือมีความสัมพันธ์กันน้อย แสดงว่าเมทริกซ์นั้นไม่มีองค์ประกอบร่วมกัน และไม่จำเป็นในการนำเมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ไปวิเคราะห์องค์ประกอบ สำหรับค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน คือ ค่าสถิติ Bartlett's Test of Sphericity และค่าดัชนีไกเซอร์ เมเยอร์ – ออลคิน (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy = KMO) ซึ่งค่า KMO ควรจะมีค่าเข้าใกล้หนึ่ง ถ้ามีค่าน้อย แสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมีน้อย และไม่เหมาะที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) รายละเอียดเกณฑ์ค่าดัชนี KMO มีดังนี้ (Bollen, 1989 cited in Hair et al., 1998)

ค่าดัชนี Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)	ระดับความเหมาะสม
KMO > .90	ดีมาก
.80 < KMO < .89	ดี
.70 < KMO < .79	ปานกลาง
.60 < KMO < .69	น้อย
.50 < KMO < .59	น้อยมาก
KMO < .50	ไม่เหมาะสมและไม่สามารถยอมรับได้

ในการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างและการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความตรงของโมเดลแบบมีตัวแปรส่งผ่านด้วยโปรแกรม LISREL จำเป็นต้องมีการเตรียมเมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของแต่ละองค์ประกอบ และในการแปลความหมายของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สำหรับการวิจัยครั้งนี้ใช้การแปลความหมายของขนาดความสัมพันธ์ ดังต่อไปนี้ (Hinkle; Wiersma and Jurs, 2003: 109 อ้างถึงใน อวยพร เรืองตระกูล, 2553: 218)

ขนาดความสัมพันธ์	**ความหมาย**
0.0 – 0.3	มีความสัมพันธ์กันต่ำมาก
0.3 – 0.5	มีความสัมพันธ์กันต่ำ
0.5 – 0.7	มีความสัมพันธ์กันปานกลาง
0.7 – 0.9	มีความสัมพันธ์กันสูง
0.9 – 1.0	มีความสัมพันธ์กันสูงมาก

เมื่อได้เมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแต่ละองค์ประกอบ จากนั้นผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์เพื่อเป็นการตรวจสอบองค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) ด้วยโปรแกรมลิสเรล (Jöreskog & Sörbom, 2004) โดยใช้แบบสอบถามที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 120 คน แสดงผลการวิเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้

1. ความตรงเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พบว่า ตัวแปรที่บ่งชี้องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ .643 ถึง .864 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกคู่ ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเป็นความสัมพันธ์ทางบวกตั้งแต่ขนาดปานกลางถึงขนาดสูง ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุดคือ เรียนรู้ผ่านกระบวนการวิจัย (LEARN3) กับรู้จักอาเซียนด้วยนวัตกรรม (LEARN4) และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันต่ำสุดคือ มุ่งเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (LEARN1) กับประเมินผลตามสภาพจริง (LEARN5) เมื่อพิจารณาค่า Bartlett's Test of Sphericity มีค่าเท่ากับ 742.260 (p = .000) แสดงว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญ และค่าดัชนีไกเซอร์ – ไมเยอร์ – ออลคิน (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) มีค่าเท่ากับ .885 แสดงว่า ตัวแปรสังเกตได้ของข้อมูลมีความสัมพันธ์กันมากพอที่จะนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้ ดังแสดงในตารางที่ 3.5

ตารางที่ 3.5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรในองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน

ตัวแปร	LEARN1	LEARN2	LEARN3	LEARN4	LEARN5	LEARN6
LEARN1	1.000					
LEARN2	0.799**	1.000				
LEARN3	0.683**	0.806**	1.000			
LEARN4	0.686**	0.759**	0.864**	1.000		
LEARN5	0.643**	0.723**	0.791**	0.804**	1.000	
LEARN6	0.656**	0.739**	0.792**	0.861**	0.848**	1.000
MEAN	4.303	4.233	4.169	4.189	4.192	4.133
SD	0.671	0.738	0.784	0.739	0.691	0.729
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy = .885						
Bartlett's Test of Sphericity = 742.26, df = 15, p = .000						

หมายเหตุ: **p < .01; n = 120; ระดับการให้คะแนน 5 ระดับ

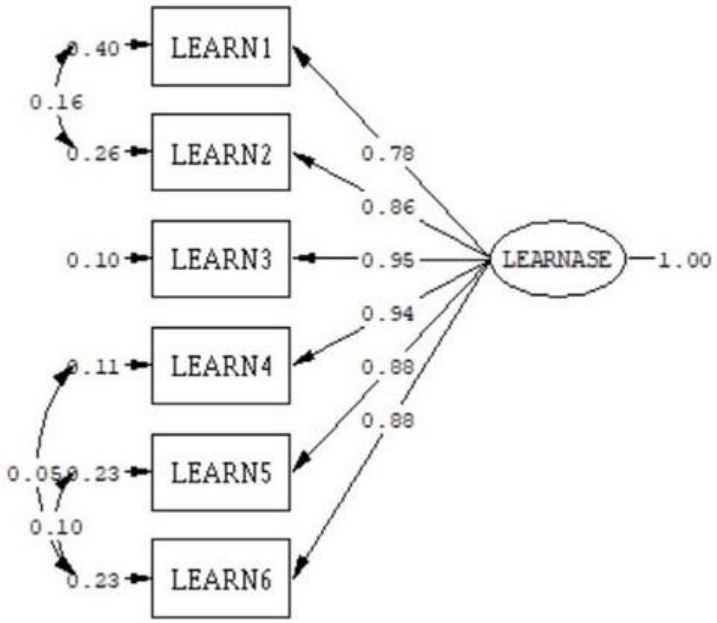
ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบยืนยันตามโมเดลการวัดองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (LEARNASE) พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี พิจารณาได้จากค่าไค – สแควร์ (χ^2=8.54, df=6, p=.20) ซึ่งแตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญ ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ .98 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ .92 และค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของส่วนที่เหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ .011 แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรทั้งหมดมีค่าเป็นบวก มีขนาดตั้งแต่ .76 ถึง .95 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกตัว ตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด คือ เรียนรู้ผ่านกระบวนการวิจัย (LEARN3) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ .95 และมีความแปรผันร่วมกับการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน ร้อยละ 90.00 รองลงมาคือ รู้จักอาเซียนด้วยนวัตกรรม (LEARN4) ประเมินผลตามสภาพจริง (LEARN5) และคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ (LEARN6) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ .94, .88 และ .88 ตามลำดับ มีความแปรผันร่วมกับการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน ร้อยละ 89.00, 77.00 และ 77.00 ตามลำดับ และตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญน้อยที่สุด คือ มุ่งเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (LEARN1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ .78 และมีความแปรผันร่วมกับการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน ร้อยละ 60.00 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรเหล่านี้เป็นตัวแปรที่สำคัญของการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน ดังแสดงในตารางที่ 3.6 และภาพที่ 3.2

ตารางที่ 3.6 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน

ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ		t	R^2	สปส.คะแนนองค์ประกอบ
	beta	b(SE)			
LEARN1	0.78	1.13(0.11)	9.97**	0.60	0.02
LEARN2	0.86	3.24(0.28)	11.70**	0.74	0.03
LEARN3	0.95	3.57(0.26)	13.80**	0.90	0.10
LEARN4	0.94	3.54(0.26)	13.62**	0.89	0.09
LEARN5	0.88	0.71(0.06)	12.06**	0.77	0.19
LEARN6	0.88	3.30(0.27)	12.05**	0.77	0.00
χ^2 = 8.54, df = 6, p = .20, GFI = 0.98, AGFI = 0.92, RMR = .011					

หมายเหตุ: **p < .01

ภาพที่ 3.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน

2. ความตรงเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พบว่า ตัวแปรที่บ่งชี้องค์ประกอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (COMASE) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ .755 ถึง .894 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกคู่ ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเป็นความสัมพันธ์ทางบวกขนาดสูงทุกคู่ ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุดคือ แบบแผนในการปฏิบัติตน (COM1) กับหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (COM2) และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันต่ำสุดคือ แบบแผนในการปฏิบัติตน (COM1) กับการนับถือนิกายทางพระพุทธศาสนา (COM3) เมื่อพิจารณาค่า Bartlett's Test of Sphericity มีค่าเท่ากับ 343.383 (p = .000) แสดงว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญ และค่าดัชนีไกเซอร์ – ไมเยอร์ – ออลคิน (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) มีค่าเท่ากับ .696 แสดงว่า ตัวแปรสังเกตได้ของข้อมูลมีความสัมพันธ์กันมากพอที่จะนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้ ดังแสดงในตารางที่ 3.7

ตารางที่ 3.7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรในองค์ประกอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน

ตัวแปร	COM1	COM2	COM3
COM1	1.000		
COM2	0.894**	1.000	
COM3	0.755**	0.856**	1.000
MEAN	4.475	4.363	4.383
SD	0.637	0.696	0.753
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy = .696			
Bartlett's Test of Sphericity = 343.383, df = 3, p = .000			

หมายเหตุ: **p < .01; n = 120; ระดับการให้คะแนน 5 ระดับ

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบยืนยันตามโมเดลการวัดองค์ประกอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (COMASE) พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดีพิจารณาได้จากค่าไค – สแควร์ (χ^2=1.25, df=1, p=.26) ซึ่งแตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญ ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ .99 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ .96 และค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของส่วนที่เหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ .025 แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

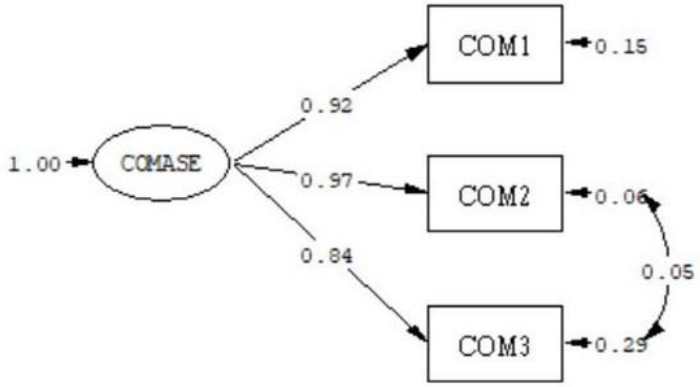
ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรทั้งหมดมีค่าเป็นบวก มีขนาดตั้งแต่ .84 ถึง .97 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกตัว ตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด คือ หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (COM2) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ .97 และมีความแปรผันร่วมกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนร้อยละ 94.00 รองลงมาคือ แบบแผนในการปฏิบัติตน (COM1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ .92 มีความแปรผันร่วมกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนร้อยละ 85.00 และ

ตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญน้อยที่สุด คือ การนับถือนิกายทางพระพุทธศาสนา (COM3) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ .84 และมีความแปรผันร่วมกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน ร้อยละ 71.00 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรเหล่านี้เป็นตัวแปรที่สำคัญขององค์ประกอบการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน ดังแสดงในตารางที่ 3.8 และภาพที่ 3.3

ตารางที่ 3.8 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดองค์ประกอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน

ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ		t	R^2	สปส.คะแนนองค์ประกอบ
	beta	b(SE)			
COM1	0.92	0.79		0.85	0.31
COM2	0.97	0.91		0.94	0.78
COM3	0.84	0.89		0.71	0.00
χ^2 = 1.25, df = 1, p = .26, GFI = .99, AGFI = .96, RMR = .025					

หมายเหตุ: **p < .01

Chi-Square=1.25, df=1, P-value=0.26397, RMSEA=0.046

ภาพที่ 3.3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลองค์ประกอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน

3. ความตรงเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พบว่า ตัวแปรที่บ่งชี้องค์ประกอบกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (PROASE) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ .745 ถึง .888 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกคู่ ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเป็นความสัมพันธ์ทางบวกขนาดสูงทุกคู่ ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุดคือ เข้าใจพฤติกรรมของนิสิตชาติ (PRO4) กับปรับกระบวนทัศน์ในเรื่องวัฒนธรรม (PRO5) และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์

กันต่ำสุดคือ เปิดใจรับวัฒนธรรมใหม่ (PRO1) กับปรับกระบวนทัศน์ในเรื่องวัฒนธรรม (PRO5) เมื่อพิจารณาค่า Bartlett's Test of Sphericity มีค่าเท่ากับ 733.008 (p=.000) แสดงว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญ และค่าดัชนีไกเซอร์ – ไมเยอร์ – ออลคิน (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) มีค่าเท่ากับ .884 แสดงว่าตัวแปรสังเกตได้ของข้อมูลมีความสัมพันธ์กันมากพอที่จะนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้ ดังแสดงในตารางที่ 3.9

ตารางที่ 3.9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรในองค์ประกอบกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน

ตัวแปร	PRO1	PRO2	PRO3	PRO4	PRO5
PRO1	1.000				
PRO2	0.864**	1.000			
PRO3	0.845**	0.878**	1.000		
PRO4	0.768**	0.756**	0.877**	1.000	
PRO5	0.745**	0.805**	0.860**	0.888**	1.000
MEAN	4.139	4.167	4.233	4.228	4.247
SD	0.792	0.742	0.749	0.747	0.743
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy = .884					
Bartlett's Test of Sphericity = 733.008, df = 10, p = .000					

หมายเหตุ: **p < .01; n = 120; ระดับการให้คะแนน 5 ระดับ

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบยืนยันตามโมเดลการวัดองค์ประกอบกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (PROASE) พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี พิจารณาได้จากค่าไค – สแควร์ (χ^2=4.48, df=3, p=.21) ซึ่งแตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญ ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ .99 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ .93 และค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของส่วนที่เหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ .026 แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

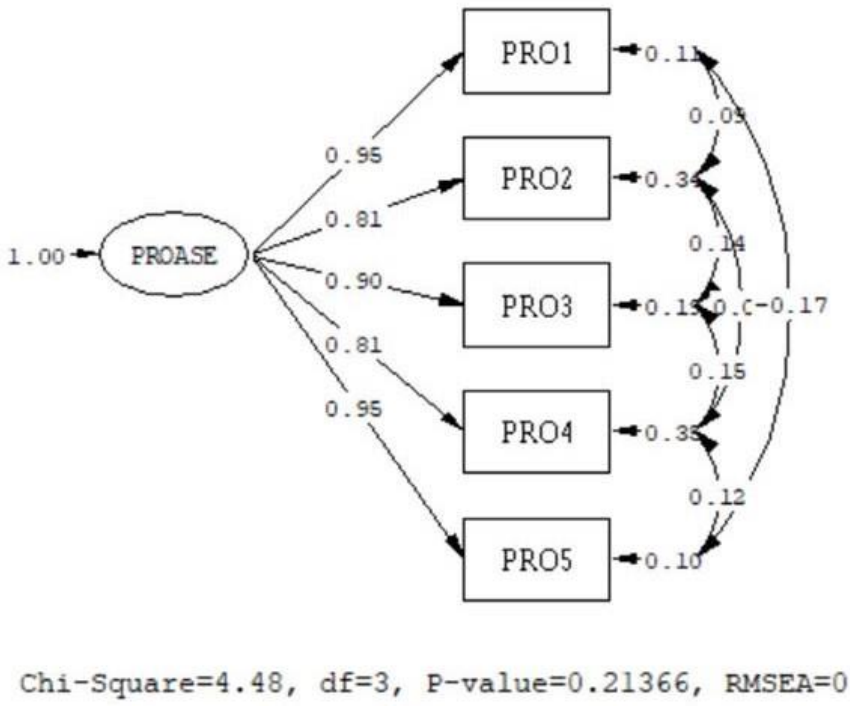
ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรทั้งหมดมีค่าเป็นบวก มีขนาดตั้งแต่ .81 ถึง .95 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกตัว ตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด คือ ปรับกระบวนทัศน์ในเรื่องวัฒนธรรม (PRO5) และเปิดใจรับวัฒนธรรมใหม่ (PRO1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ .95 และมีความแปรผันร่วมกับกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนร้อยละ 90.00 และ 89.00 รองลงมาคือ ปรับอารมณ์ให้เข้ากับสถานการณ์ (PRO3) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ .90 มีความแปรผันร่วมกับกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนร้อยละ 81.00 ตามลำดับ และตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญน้อยที่สุด คือ เตรียมใจเรียนรู้สิ่งที่แตกต่าง (PRO2)และเข้าใจพฤติกรรมของนิสิตชาติ (PRO4) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ .81 และมีความแปรผันร่วมกับกระบวนการ

เรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนร้อยละ 66.00 และ 65.00 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าตัวแปรเหล่านี้เป็นตัวแปรที่สำคัญขององค์ประกอบกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน ดังแสดงในตารางที่ 3.10 และภาพที่ 3.4

ตารางที่ 3.10 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดองค์ประกอบกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน

ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ		t	R^2	สปส.คะแนนองค์ประกอบ
	beta	b(SE)			
PRO1	0.95	1.00		0.89	0.17
PRO2	0.81	0.99(.05)	19.35**	0.66	0.20
PRO3	0.90	1.03(0.06)	18.21**	0.81	0.09
PRO4	0.81	1.04(0.06)	16.71**	0.65	0.37
PRO5	0.95	1.01(0.07)	15.00**	0.90	0.14
χ^2 = 4.48, df = 3, p = .21, GFI = .99, AGFI = .93, RMR = .026					

หมายเหตุ: **p < .01

Chi-Square=4.48, df=3, P-value=0.21366, RMSEA=0.064

ภาพที่ 3.4 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน

4. ความตรงเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พบว่า ตัวแปรที่บ่งชี้องค์ประกอบปัจจัยคุณลักษณะนักวิจัย มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ .914 ถึง .942 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกคู่ ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเป็นความสัมพันธ์ทางบวกขนาดสูงมากทุกคู่ ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุดคือ สาธิตกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม (ACT2) กับเรียนรู้แบบการร่วมมือรวมพลัง (ACT3) และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันต่ำสุดคือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ตน (ACT1) กับเรียนรู้แบบการร่วมมือรวมพลัง (ACT3) เมื่อพิจารณาค่า Bartlett's Test of Sphericity มีค่าเท่ากับ 503.111 (p=.000) แสดงว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญ และค่าดัชนีไกเซอร์ – ไมเยอร์ – ออลคิน (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) มีค่าเท่ากับ .779 แสดงว่า ตัวแปรสังเกตได้ของข้อมูลมีความสัมพันธ์กันมากพอที่จะนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้ ดังแสดงในตารางที่ 3.11

ตารางที่ 3.11 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรในองค์ประกอบของกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม

ตัวแปร	ACT1	ACT2	ACT3
ACT1	1.000		
ACT2	0.930**	1.000	
ACT3	0.914**	0.942**	1.000
MEAN	4.158	4.185	4.212
SD	0.754	0.746	0.752
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy = .779			
Bartlett's Test of Sphericity = 503.111, df = 3, p = .000			

หมายเหตุ: **p < .01; n = 120; ระดับการให้คะแนน 5 ระดับ

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบยืนยันตามโมเดลการวัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (ACTASE) พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี พิจารณาได้จากค่าไค – สแควร์ (χ^2 =1.45, df=1, p=.23) ซึ่งแตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญ ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ .99 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ .95 และค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของส่วนที่เหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ .016 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

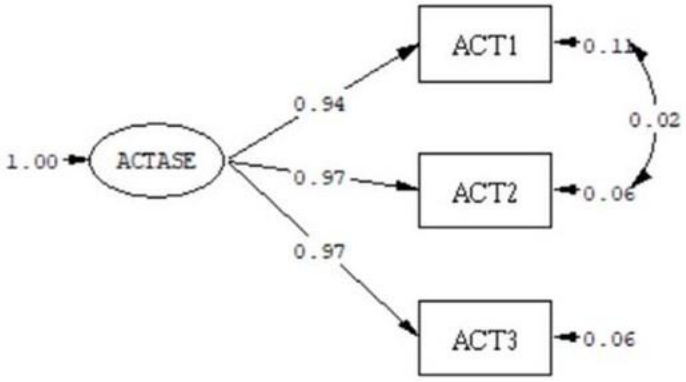
ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรทั้งหมดมีค่าเป็นบวก มีขนาดตั้งแต่ .94 ถึง .97 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกตัว ตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด คือ สาธิตกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม (ACT2) และเรียนรู้แบบการร่วมมือรวมพลัง (ACT3) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ .97 และมีความแปรผันร่วมกับกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ร้อยละ 94.00 และตัวแปรที่มี

น้ำหนักความสำคัญน้อยที่สุด คือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ตน (ACT1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ .94 และมีความแปรผันร่วมกับกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมร้อยละ 89.00 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรเหล่านี้เป็น ตัวแปรที่สำคัญขององค์ประกอบกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมดังแสดงในตารางที่ 3.12 และภาพที่ 3.5

ตารางที่ 3.12 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดองค์ประกอบของกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม

ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ		t	R^2	สปส.คะแนนองค์ประกอบ
	beta	b(SE)			
ACT1	0.94	0.81		0.89	0.21
ACT2	0.97	0.79		0.94	0.44
ACT3	0.97	0.81		0.94	0.56
χ^2 = 1.45, df = 1, p = .23, GFI = .99, AGFI = .95, RMR = .016					

หมายเหตุ: **p < .01

Chi-Square=1.45, df=1, P-value=0.22886, RMSEA=0.061

ภาพที่ 3.5 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลองค์ประกอบของกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม

5. ความตรงเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พบว่า ตัวแปรที่บ่งชี้องค์ประกอบการอยู่ร่วมกัน อย่างมีความสุขมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ .800 ถึง .919 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกคู่ ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเป็นความสัมพันธ์ทางบวกตั้งแต่ขนาดสูงถึงขนาดสูงมาก ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุดคือ ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของหมู่คณะ (HAPLIV5) กับเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น (HAPLIV6) และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันต่ำสุดคือ ช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อ (HAPLIV1) กับปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของหมู่คณะ (HAPLIV5) เมื่อพิจารณาค่า Bartlett's Test of Sphericity มีค่าเท่ากับ 1103.945 (p = .000) แสดงว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญ และค่าดัชนีไกเซอร์ – ไมเยอร์ – ออลคิน (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) มีค่าเท่ากับ .907 แสดงว่า ตัวแปรสังเกตได้ของข้อมูลมีความสัมพันธ์กันมากพอที่จะนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้ ดังแสดงในตารางที่ 3.13

ตารางที่ 3.13 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรในองค์ประกอบการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ตัวแปร	HAPLIV1	HAPLIV2	HAPLIV3	HAPLIV4	HAPLIV5	HAPLIV6
HAPLIV1	1.000					
HAPLIV2	0.940**	1.000				
HAPLIV3	0.865**	0.890**	1.000			
HAPLIV4	0.835**	0.889**	0.885**	1.000		
HAPLIV5	0.800**	0.856**	0.871**	0.893**	1.000	
HAPLIV6	0.830**	0.866**	0.881**	0.896**	0.919**	1.000
MEAN	4.286	4.258	4.306	4.278	4.294	4.294
SD	0.689	0.725	0.719	0.692	0.713	0.710
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy = .907						
Bartlett's Test of Sphericity = 1103.945, df = 15, p = .000						

หมายเหตุ: **p < .01; n = 120; ระดับการให้คะแนน 5 ระดับ

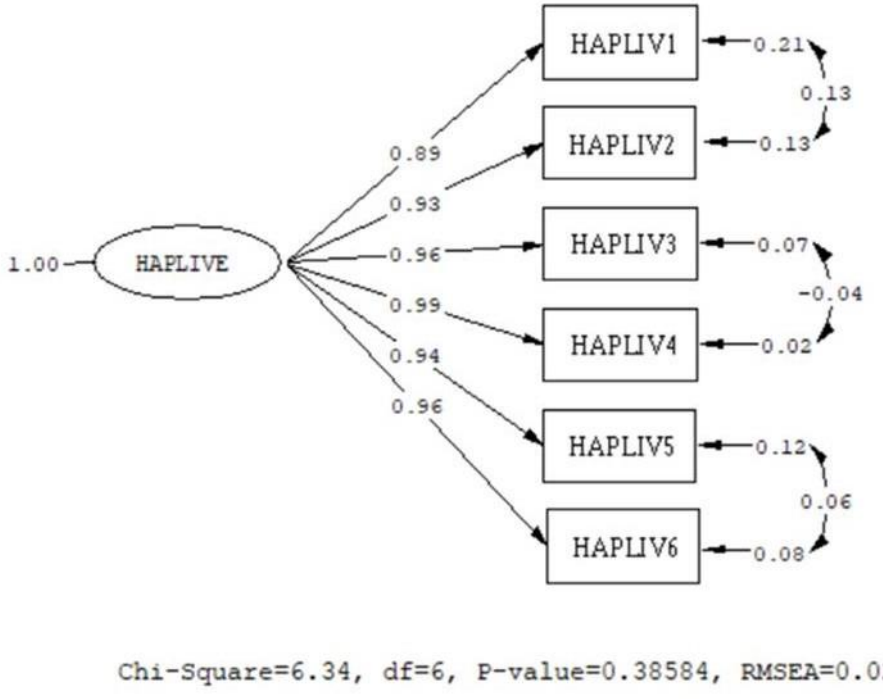
ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบยืนยันตามโมเดลการวัดองค์ประกอบการอยู่ร่วมกัน อย่างมีความสุข (HAPLIVE) พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี พิจารณาได้จากค่าไค – สแควร์ (χ^2=6.34, df=15, p=.39) ซึ่งแตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญ ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ .98 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ .94 และค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของส่วนที่เหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ .024 แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรทั้งหมดมีค่าเป็นบวก มีขนาดตั้งแต่ .89 ถึง .99 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกตัว ตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด แบ่งปันสิ่งของให้แก่กัน (HAPLIV4) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ .99 และมีความแปรผันร่วมกับการอยู่ร่วมกัน อย่างมีความสุข ร้อยละ 98.00 รองลงมาคือ คิดดีต่อกัน (HAPLIV3) และเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น (HAPLIV6) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ .96 มีความแปรผันร่วมกับการอยู่ร่วมกัน อย่างมีความสุข ร้อยละ 93.00 และ 92.00 ตามลำดับ และตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญน้อยที่สุด คือ ช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อ (HAPLIV1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ .89 และมีความแปรผันร่วมกับการอยู่ร่วมกัน อย่างมีความสุข ร้อยละ 79.00 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรเหล่านี้เป็นตัวแปรที่สำคัญขององค์ประกอบการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ดังแสดงในตารางที่ 3.14 และภาพที่ 3.6

ตารางที่ 3.14 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดองค์ประกอบการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ		t	R^2	สปส.คะแนนองค์ประกอบ
	beta	b(SE)			
HAPLIV1	0.89	1(0.08)	12.45**	0.79	0.00
HAPLIV2	0.93	3.5(0.26)	13.45**	0.87	0.00
HAPLIV3	0.96	3.62(0.25)	14.27**	0.93	0.10
HAPLIV4	0.99	3.72(0.25)	15.04**	0.98	0.18
HAPLIV5	0.94	3.52(0.26)	13.60**	0.88	0.00
HAPLIV6	0.96	1.14(0.08)	14.25**	0.92	-0.01
χ^2 = 6.34, df = 15, p = 0.39, GFI = 0.98, AGFI = 0.94, RMR = 0.024					

หมายเหตุ: **p < .01

ภาพที่ 3.6 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

2.2.5 กำหนดการในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยในระยะที่ 3 ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ google form และได้ดำเนินการดังนี้

1) ระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามด้วย google form และรวบรวมในระหว่างวันที่ 1 สิงหาคม 2561 ถึง วันที่ 31 สิงหาคม 2561 ทั้งนี้ได้รวมระยะ เวลาในการดำเนินการติดตามการตอบแบบสอบถามเพิ่มเติม

2) การตอบกลับของกลุ่มตัวอย่าง จากแผนการเลือกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 600 คน ผลการตอบกลับของข้อคำถามทั้งหมดเท่ากับ 585 คน คิดเป็นอัตราการตอบกลับร้อยละ 97.50 แต่เนื่องจากจำนวนของข้อคำถามที่ได้รับการตอบกลับมาทั้งหมดนั้นกลุ่มตัวอย่างบางคนตอบไม่สมบูรณ์ จึงได้คัดเลือกเฉพาะคำตอบที่สมบูรณ์ได้จำนวน 570 คน คิดเป็นอัตราการตอบกลับร้อยละ 95.00 และนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามวิจัยเป็นลำดับต่อไป

2.3 การกำหนดวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

2.3.1 การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล

1) วิเคราะห์ความเที่ยง (reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค

2) วิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้าง โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis: CFA) ด้วยโปรแกรมลิสเรล

2.3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

1) วิเคราะห์ค่าสถิติเบื้องต้นของตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ความถี่และร้อยละ

2) วิเคราะห์ตัวแปรสังเกตได้โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ค่าความเบ้ (skewness) ค่าความโด่ง (kurtosis) เพื่อดูลักษณะการแจกแจงของตัวแปร

3) การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS

2.3.3 การวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามวิจัย

ใช้การวิเคราะห์การเพื่อตรวจสอบความตรงของโมเดลและการวิเคราะห์ขนาดอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมด้วยโปรแกรม LISREL เพื่อศึกษาตัวแปรในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 3 และผลลัพธ์ที่ได้รับจากการวิจัยในระยะที่ 3 คือ ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับสมบูรณ์

สามารถสรุปการออกแบบการวิจัย ผลลัพธ์ที่ได้รับ และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

ระยะที่ 1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เพื่อศึกษากรณีศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV ผลลัพธ์ที่ได้รับจากการวิจัยในระยะที่ 1 คือ ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV ฉบับร่าง ซึ่งตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1

ระยะที่ 2 การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เพื่อพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV ผลลัพธ์ที่ได้รับจากการวิจัยในระยะที่ 2 คือ ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับทดลองใช้ ซึ่งตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2

ระยะที่ 3 การประเมินคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลลัพธ์ที่ได้รับ คือ ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับประเมินคุณภาพ และขั้นที่ 2 คือการตรวจสอบความตรงของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้น ผลลัพธ์ที่ได้รับ คือ ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับสมบูรณ์ ซึ่งตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV จากกรณีศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดี 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ 3) เพื่อประเมินคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คณะผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ผลการศึกษากรณีศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เพื่อพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และตอนที่ 4 การประเมินคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยด้วยการตรวจสอบความตรงของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นและผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมระหว่างตัวแปรในโมเดล แสดงรายละเอียดผลการวิเคราะห์ข้อมูลของแต่ละตอนได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษากรณีศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV

1.1 บริบททั่วไปของประเทศ CLMV

จากการศึกษาบริบทที่เป็นข้อมูลพื้นฐานของประเทศอาเซียนที่เป็นพื้นที่ศึกษาของการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยสรุปได้ 4 บริบทจำแนกตามกรณีศึกษาประเทศ CLMV ผลปรากฏดังนี้

บริบทที่ 1 ด้านวัฒนธรรมร่วมของกัมพูชากับไทยจากกรณีศึกษาประเทศกัมพูชา

ประเทศไทยกับประเทศกัมพูชามีประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ ทั้งที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันเป็นผลมาจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์ รากฐานทางวัฒนธรรมและการนับถือศาสนา ซึ่งจะสรุปให้เห็นเป็นภาพรวมได้ ดังนี้ (บันทึกภาคสนาม, 12 พฤศจิกายน 2560)

1. ด้านศาสนา พบว่า ศาสนาสำคัญที่เผยแผ่เข้ามาและได้รับการยอมรับนับถือจากชนชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาที่ผู้คนส่วนใหญ่ในประเทศไทย พม่า ลาว กัมพูชา ล้วนนับถือ ดังนั้นประเพณี พิธีกรรมทางศาสนา ลัทธิความเชื่อต่าง ๆ ของพม่า ลาว กัมพูชา ก็จะคล้ายคลึงกับคนไทย เช่น การทำบุญตักบาตร การสวดมนตร์ไหว้พระ การให้ความเคารพพระสงฆ์ การนิยมให้บุตรหลานเข้ารับการอุปสมบท เป็นต้น

2. ด้านภาษา พบว่า ประเทศกัมพูชาที่มีการพูด เขียน บางคำคล้ายคลึงกับไทย ที่ ชัดเจนเห็นเป็นรูปธรรมที่สุดก็คือ ภาษา ทั้งไทยและกัมพูชานอกจากจะยืมภาษาบาลีสันสกฤตมาใช้เป็นจำนวนมากเช่นเดียวกัน แล้ว ยังมีการหยิบยืมภาษาของกันและกันไปใช้เป็นจำนวนมาก โดย เฉพาะอย่างยิ่งคนไทยเรายืมภาษาเขมรมาใช้นานจนรู้สึกคุ้นชินแล้วว่าไม่ใช่ภาษาอื่น เช่น เดิน เหิน จมูกใน

ขณะเดียวกัน เราก็พบว่าในภาษาเขมรเองก็มีการหยิบยืมภาษาไทยไปใช้ด้วยเช่นกัน เช่น ผ้าห่ม และจำนวนนับตั้งแต่ 30 ขึ้นไปจนถึง 100 เป็นต้น

คนไทยมักจะบอกเสมอ ว่า คำภาษาเขมรเป็นคำสูง เพราะเรายืมคำเขมรธรรมดามาใช้เป็นคำราชาศัพท์ เช่น ดำเนิน เขนย บรรทม ขนง บัญชา สรวล เป็นต้นถ้ามองมุมกลับก็จะเห็นว่า ขณะที่ไทยรับเอาคำเขมรมาเป็นราชาศัพท์ เขมรเองก็รับเอาคำไทยไปใช้เป็นคำราชาศัพท์เช่นกัน ทั้งนี้เกิดมาจากการเลื่อนไหลทางวัฒนธรรมอันเกิดจากการไปมาหาสู่กันมาแสนนาน

นอกจากนั้นตัวเลข 1 2 3 4 ยิ่ง ถ้าเห็นตัวเลขที่กำกับไว้ตามอาคารบ้านเรือน หรือป้ายโฆษณาต่างๆ ด้วยแล้ว คนไทยเห็นจะพูดเป็นเสียงว่า เลขไทย แต่ความจริงแล้วรากเหง้ามาจากตัวอักษรปัลวะเหมือนกัน คำว่าอักษรปัลวะที่เราเรียกกัน หมายถึงตัวอักษรสมัยราชวงศ์ปัลวะ ที่อยู่ในอินเดียทางตอนใต้ เราต่างรับมาด้วยกัน แต่ไทยเราพิเศษกว่าเขมร เล็กน้อย ตรงที่เราไม่ได้รับจากปัลวะโดยตรง แต่เป็นการรับผ่านเขมรและมอญ แล้วพัฒนาเป็นตัวอักษรไทยอย่างที่เห็นในปัจจุบันเห็นได้จากคำพูดว่า "อ่าน เขียน เรียนขอม" คนไทยสมัยก่อน กลุ่มปัญญาชนต้องเรียนรู้ภาษาขอมด้วย แต่ปัจจุบันเหลือผู้เรียนที่เด่นชัดอยู่กลุ่มเดียวคือ "คนสักยันต์” ราก ร่วมเหล่านี้ ช่วยหล่อเลี้ยงให้ชาติไทยและชาติกัมพูชาเป็นต้นไม้ที่เติบโต แข็งแรง แผ่กิ่งก้านสาขาให้ร่มเงา ผลิดอกออกผลหล่อเลี้ยงประชาชนทั้งไทยและกัมพูชา ได้อยู่ร่มเย็นเป็นสุข

3. ด้านประเพณี พิธีกรรม พบว่า หากชาติใดที่มีรากฐานการนับถือศาสนาเป็นพระพุทธศาสนา ประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ ก็จะคล้ายคลึงกับของไทย เช่น การทำบุญเลี้ยงพระ การเวียนเทียนเนื่องในวันสำคัญทางศาสนา ประเพณีเข้าพรรษา เป็นต้น ส่วนประเพณีอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนา พบว่าหากเป็นประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกับไทย เช่น พม่า ลาว กัมพูชา ก็จะมีประเพณีหลายอย่างคล้ายคลึงกับไทย เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง เพียงแต่รายละเอียดของการจัดพิธีจะแตกต่างกันออกไปวันสำคัญอื่นๆ เช่น วันปีใหม่ ทั้งไทยและกัมพูชาที่ถือกันมานาน ได้แก่ วันสงกรานต์ ก็เป็นวันเดียวกัน วันทำบุญอุทิศส่วนกุศลแด่บรรพบุรุษที่ชาวกัมพูชาถือว่ามีความสำคัญคือ "วันผชุมบิณฑ์" ก็คือวันสารทใหญ่ของไทยภาคกลาง ประเพณีตานก๋วยสลากของไทยภาคเหนือ และประเพณีชิงเปรตของไทยภาคใต้นั่นเอง

ขณะเดียวกันวัฒนธรรมไทยในการแสดงความเคารพ โดยการไหว้ของคนไทย ชาติเหล่านี้ก็จะมีธรรมเนียมการไหว้เช่นเดียวกัน

4. ด้านอาหาร พบว่า อาหารของประชากรในกัมพูชาส่วนใหญ่จะประกอบด้วยข้าว พืชผักและเนื้อสัตว์ที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น การปรุงอาหารโดยมากจะใช้เครื่องเทศประเภท กะทิ น้ำมัน รสชาติจัดจ้าน โดยอาหารของประเทศกัมพูชาจะมีอยู่อย่างหลากหลาย สีสันดูน่ารับประทาน รสชาติเผ็ดร้อน

5. ด้านการแต่งกาย ผู้คนในกัมพูชาหากไม่นับชุดพื้นเมืองและชุดประจำชาติแล้ว จะแต่งกายไม่แตกต่างกัน กล่าวคือสังคมเมืองในปัจจุบัน ผู้ชายสวมเสื้อ กางเกง ส่วนผู้หญิงสวมเสื้อ กางเกง หรือกระโปรง แต่ในชนบทผู้หญิงจำนวนมากก็ยังคงสวมใส่ผ้าซิ่นกันอยู่ ทั้งนี้ชุดประจำชาติของประเทศในกัมพูชาล้วนมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ไม่เหมือนกัน ทำให้เมื่อดูแล้วสามารถบอกได้ทันทีว่าชุดแต่งกายนั้น ๆ เป็นของชนชาติใด

ภาพที่ 4.1 ลักษณะร่วมของพระสงฆ์และศาสนสถานของไทยและกัมพูชา

โดยสรุป พบว่า วัฒนธรรมร่วมไทย - กัมพูชา เป็นสิ่งดีงามที่บรรพบุรุษของเราได้สั่งสมและสืบทอดต่อกันมาจนเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดและมีดินแดนติดต่อกัน ระหว่างไทย-กัมพูชา ซึ่งจะมีวัฒนธรรมบางส่วนที่คล้ายคลึงกันหรือมีมติความเชื่อและประเพณีที่เหมือนหรือคล้ายกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านศาสนา เช่น พระพุทธศาสนา เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดประเพณีที่คล้ายคลึงกัน จึงอาจกล่าวได้ว่าวัฒนธรรม นอกจากจะเป็นสิ่งที่สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ ความเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นชาติแล้ว วัฒนธรรมยังทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี ความรู้สึกเป็นบ้านพี่เมืองน้องกับประเทศเพื่อนบ้านอีกด้วย

บริบทที่ 2 ข้อมูลเชิงพื้นที่ของกรณีศึกษาประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หรือ เรียกสั้น ๆ ว่า สปป.ลาว นั้น เป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศจากเหนือลงไปจนถึงตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีความยาวถึง 1,810 กิโลเมตร (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2558: 1)

แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว เดิมชื่อว่าแขวงหัวของ ต่อมาปี พ.ศ. 2526 ทางราชการได้ยุบแขวงหัวของ แล้วแบ่งแขวงหัวของเดิมออกเป็น 2 แขวง คือแขวงหลวงน้ำทา และแขวงบ่อแก้ว โดยทางการได้กำหนดให้เมืองห้วยทราย ซึ่งเป็นเมืองเอกของแขวงหัวของเดิมนั้นเป็นเมืองเอกของแขวงบ่อแก้ว ต่อมาในปี พ.ศ. 2534 ได้มีการโอนเมืองปากทาและเมืองผาอุดมจากแขวงอุดมไซมาขึ้นกับแขวงบ่อแก้วด้วย ชื่อแขวงบ่อแก้วมาจากการค้นพบแร่ไพลินซึ่งมีสีสันสวยงามบริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขง ชาวบ้านได้ไปร่อนหาแร่ไพลินตามริมแม่น้ำ ซึ่งภาษาท้องถิ่นเรียกว่าแก้ว จึงเป็นที่มาของชื่อแขวง บ่อแก้วจึงหมายถึงเหมืองแก้วแหวนเงินทองนั่นเอง แขวงบ่อแก้วเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของประชากรหลายเผ่า เช่น ลาว ลื้อ ยวน ไต (ไทใหญ่) ม้ง ขะมุ ฯลฯ (พระไชยพร ไชยปัญญา วัดพระธาตุจอมเขามณีรัตน์, 10 สิงหาคม 2560, สัมภาษณ์)

แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว มีเมืองในเขตปกครอง 5 เมือง ได้แก่ เมืองห้วยทราย เมืองต้นผึ้ง เมืองเมิง เมืองผาอุดม และเมืองปากทา ทั้ง 5 เมืองนี้เป็นดินแดนที่อยู่ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน

เมืองห้วยทราย เป็นเมืองเอกของแขวงบ่อแก้ว ประกอบด้วย 88 หมู่บ้าน 14 หมู่บ้านพัฒนา และ 1 บ้านใหญ่ มี 13,086 ครอบครัว ประชากรทั้งหมด 62,223 คน เป็นหญิง 31,500 คน ประชากรในช่วงอายุ 15-40 ปี มี 26,998 คน เป็นหญิง 13,314 คน ตัวเมืองห้วยทรายตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง โดยอีกฝั่งที่อยู่ตรงข้ามกันคือตัวอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

เมืองต้นผึ้ง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของแขวงบ่อแก้ว ทิศเหนือติดกับเมืองเมิง ทิศใต้ติดกับเมืองห้วยทราย ทิศตะวันตกติดกับประเทศไทยเป็นระยะทาง 45 กิโลเมตร ทิศตะวันตกเฉียงเหนือติดกับพม่าเป็นระยะทาง 44 กิโลเมตร ตั้งอยู่บริเวณสามเหลือมทองคำ ห่างจากเทศบาลแขวงไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือประมาณ 52 กิโลเมตร มีเนื้อที่ 715 ตารางกิโลเมตร มีแม่น้ำโขงเป็นเส้นเขตแดน ประกอบด้วย 50 หมู่บ้าน 9 กลุ่มบ้านและ 1 บ้านใหญ่ มี 5,123 ครัวเรือน ประชากร 26,748 คน เป็นหญิง 13,219 คน เฉลี่ยความหนาแน่น 37.4 คนต่อตารางกิโลเมตร ประชาชนได้ใช้ไฟฟ้า 42 บ้าน คิดเป็นร้อยละ 84 มีชนเผ่า 10 เผ่าคือ ลาว ลื้อ ยวน ไทดำ ไทเหนือ ม้ง อิวเมียน ขมุ อาข่าและล่าหู่ ชาวลื้อคิดเป็นร้อยละ 36 ชาวลาว คิดเป็นร้อยละ 18 ชาวล่าหู่ คิดเป็นร้อยละ 16 และเผ่าอื่นๆ รวมกันประมาณ คิดเป็นร้อยละ 30

เมืองเมิง ตั้งอยู่ระหว่างแขวงบ่อแก้วกับแขวงหลวงน้ำทา โดยมีทิศเหนือติดกับเมืองลอง แขวงหลวงน้ำทา ทิศใต้ติดกับเมืองห้วยทรายและเมืองต้นผึ้ง ทิศตะวันออกติดกับสหภาพเมียนมาร์ ทิศตะวันตกติดกับเมืองเวียงภูคา แขวงหลวงน้ำทา

เมืองปากทา เป็นเมืองหนึ่งในแขวงบ่อแก้ว ประกอบด้วย 36 หมู่บ้าน หมู่บ้านพัฒนา 6 หมู่บ้าน และบ้านใหญ่ 2 แห่ง ประกอบด้วย 3,715 ครอบครัว มีประชากรทั้งหมด 18,544 คน เป็นหญิง 9,165 คน ประชากรในช่วงอายุ 15-40 ปี มี 7,579 คน เป็นหญิง 3,581 คน (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2558 หน้า 10-15)

เมืองผาอุดม เป็นอีกเมืองหนึ่งของแขวงบ่อแก้ว เป็นเมืองที่ทางราชการจัดว่า ยากจนเป็นอันดับต้น ๆ ของแขวง มีประชากรที่เป็นชนชาติพันธุ์ คือ ขมุ ระเมด ลาวเทิง ม้ง อาชีพหลักของประชาชนในเมืองนี้คือ ทำการเกษตร ปลูกข้าวได้ปีละสองครั้ง ผลผลิตข้าวของเมืองนี้นำไปเลี้ยงประชากรได้ในสามแขวงคือ แขวงบ่อแก้ว แขวงหลวงน้ำทา และแขวงอุดมไชย ทิศเหนือติดกับเวียงภูคา แขวงหลวงน้ำทา ทิศใต้ติดกับเมืองปากแบง แขวงอุดมไซ ทิศตะวันออกติดกับเมืองห้วยทราย และทิศตะวันตกติดกับเมืองฮุน แขวงอุดมไซ

ภาพที่ 4.2 เขตพื้นที่แขวงบ่อแก้ว ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (พื้นที่การศึกษาภาคสนาม)

จากภาพที่ 4 แสดงตำแหน่งของทั้ง 5 เมือง ของแขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว เป็นเมืองที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน ที่ติดต่อกับจังหวัดเชียงราย ของประเทศไทยอย่างสม่ำเสมอและอยู่ร่วมกันอย่างมิตรไมตรีและมีกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมร่วมกันตามโอกาส

บริบทที่ 3 ข้อมูลเชิงศาสนาของกรณีศึกษาประเทศสหภาพเมียนมาร์

ในการศึกษาบริบทเชิงศาสนา คณะผู้วิจัยได้ศึกษาภาคสนามเกี่ยวกับนิสิตเมียนมาร์ที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

เมียนมาร์ในฐานะที่เป็นประเทศที่มีเอกลักษณ์ทางภาษา ศาสนา ความเชื่อ และชาติพันธุ์ รวมทั้งภูมิศาสตร์ของรัฐที่แตกต่างกัน ทำให้พบว่าในความเชื่อและจารีตเหล่านั้นได้ส่งผลให้มีธรรมเนียมปฏิบัติ วิถีชีวิต จากการสัมภาษณ์นิสิตที่ศึกษาที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีแตกต่างกันในความเป็นชาติพันธุ์ และในความแตกต่างเหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงท่าทีและค่านิยมการแสดงออกที่แตกต่างกันทางชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา และการปฏิบัติตามหลักศาสนาด้วยเช่นกัน โดยนิสิตส่วนใหญ่ที่เข้ามาศึกษาเมื่อสัมภาษณ์สอบถามในหลาย ๆ รูป เมื่อถามถึงความเป็นเมียนมาร์หรือไม่ ทุกท่านจะให้คำตอบไปลักษณะของความเป็นชาติพันธุ์เป็นสำคัญ และในความเป็นชาติพันธุ์นั้นได้สะท้อนให้เห็นถึงพื้นถิ่นและอัตลักษณ์ของตนเอง ซึ่งมีข้อมูลว่าในพม่ามีมากกว่า 135 ชาติพันธุ์ โดยที่เข้ามาศึกษาอยู่ที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ ซึ่งจากการสำรวจกลุ่มชาติพันธุ์ของนิสิตที่มาเรียนในมหาวิทยาลัย พบว่า มีจำนวนกลุ่มชาติพันธุ์กว่า 7 ชาติพันธุ์ อาทิ พม่า (Burma) มอญ (Mon) ไทใหญ่ (Shan) ยะไข่ (Rakhine) กะยา (Kayah) ปะโอ (Pa-O, Taungthu, Black Karen) ปะหล่อง

(Palaung) เป็นต้น เมื่อต้องมาอยู่ร่วมกันความเหมือนและความแตกต่างอันมีฐานจากวิถีเดิม จารีตเดิมย่อมเป็นเครื่องมือและกลไกหลักของนิสิตเมียนมาร์ที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาพที่ 4.3 ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของนิสิตเมียนมาร์ที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนิสิตในภาพ ประกอบด้วย 4 ชาติพันธุ์ พม่า ปะหล่อง อาระกันและกะเหรี่ยง

นิสิตเมียนมาร์ที่อยู่ในมิติของพระพุทธพุทธศาสนาเหมือนกัน แต่มีความแตกต่างในเรื่องชาติพันธุ์ โดยเกาะเกี่ยวอยู่กับประวัติศาสตร์ว่าด้วยหลักเขตแดน ความเชื่อทางการเมืองอันสัมพันธ์กับชาติพันธุ์ โดยในภาพจะประกอบไปด้วยนิสิตจาก 4 ชาติพันธุ์ คือ (ภาพที่ 3 จากซ้าย พม่า (Burma) อารกันหริอยะไข่ (Arakan/Rakhine) ปะโอ (Pa-O) กะยา (Kayah) เป็นต้น แต่ทั้งหมดบวชในพระพุทธศาสนา เรียนหนังสือด้วยกัน เป็นต้น

เอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ คือ ความหลากหลายทางชาติพันธุ์กลุ่มชนที่มีชาติพันธุ์ต่างจากคนส่วนใหญ่ และตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณที่ห่างไกลโดยเป็นเงื่อนไขทางภูมิศาสตร์ด้วยที่ปรากฏในดินแดนพม่าในปัจจุบัน อันสัมพันกับชาติพันธุ์ที่ปรากฏในการศึกษานี้ อาทิ มอญ ซึ่งมีภูมิศาสตร์ที่ตั้งอยู่ด้านทิศตะวันออกของพม่า และมีเขตแดนในนามของรัฐมอญ รัฐอารกันหรือยะไข่ รัฐฉานในกลุ่มไทยใหญ่เป็นต้น รวมทั้งบริบททางประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์และเขตแดน ที่เนื่องต่อมาแต่ยุคอาณานิคมที่อังกฤษปกครองพม่า (ค.ศ.1824-1948) และเนื่องต่อมาสมัยหลังในช่วงหลังจากได้รับเอกราชแล้วด้วย (ค.ศ.1948) ทำให้เอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์สัมพันธ์เนื่องต่อไปถึงนิสิตที่เข้ามาศึกษาที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่แสดงออกผ่านการไม่สื่อสาร การต่อต้านต่อกลุ่มพม่าซึ่งถูกเชื่อว่ารุกรานในกรณีของรัฐมอญโบราณ หรือยะไข่ในในช่วงรัฐพม่ารุ่งเรือง หรือการต่อต้านของกลุ่มไทใหญ่ ต่อสำนึกทางประวัติศาสตร์ในยุคหลังจากได้เอกราช หรือการทำสงครามรุกคืบทางพื้นที่ต่อกลุ่มชาติพันธุ์ในนามรัฐต่าง ๆ ที่ปรากฏตามเขตการปกครองของพม่าในปัจจุบัน ซึ่งสะท้อนผลปรากฏอยู่ในข้อมูลจากกการสัมภาษณ์ ดังนี้

“กลุ่มชาติพันธุ์ การที่นักวิชาการทางด้านมานุษย์วิทยาให้ความสนใจ เรื่องของกลุ่มชาติพันธุ์ พื้นที่ก่อนจะไปถึงพม่าจะมีกลุ่มชาติพันธุ์อยู่เลาะตะเข็บชายแดนไปเลย ข้ามแดนไปคุณไม่ได้เจอพม่า แต่คุณเจอกะเหรี่ยง มอญ ไทยใหญ่”

(ผู้สอนนิสิตเมียนมาร์ T4, **สัมภาษณ์**, 11 ตุลาคม 2560)

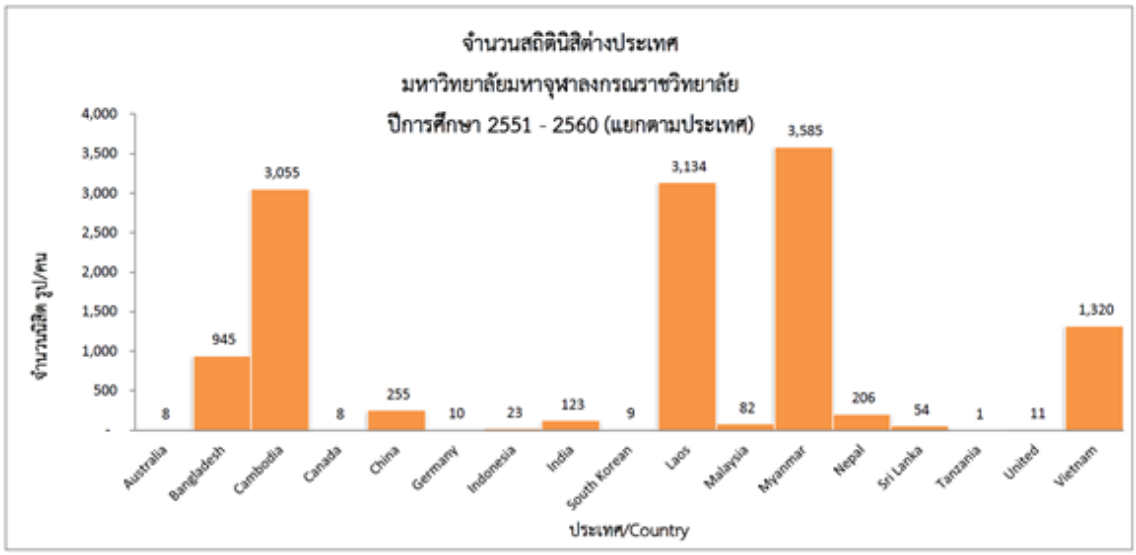
“พม่ากับมอญไม่สามารถที่จะอยู่ร่วมกันได้ ด้วยเหตุผลในเรื่องประวัติศาสตร์ พม่ากระทำบาปกับมอญไว้แต่อดีต เราจึงไม่สามารถอยู่ร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน โดยวิถีวัฒนธรรมประเพณีเป็นพุทธศาสนาเหมือนกัน แต่จะแตกต่างในเรื่องภาษาพูด การห่มจีวร และอุปนิสัยที่แตกต่างกัน”

(นิสิตเมียนมาร์ M1, **สัมภาษณ์**, 15 พฤศจิกายน 2560)

“เรียนด้วยกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน และมีสมาคมหรือชุมชนชนเผ่าที่แตกต่างกัน เวลาสื่อสารกับนิสิตพม่า กับใช้ภาษาพม่า หรือกลุ่มอื่น ไทใหญ่ กะยา มอญ จะใช้ภาษาพม่าเป็นหลักในการสื่อสารสำหรับนิสิตด้วยกัน”

(นิสิตเมียนมาร์ M2, **สัมภาษณ์,** 15 พฤศจิกายน 2560)

จำนวนของนิสิตและความเป็นชาติพันธุ์ที่หลากหลายของนิสิตเมียนมาร์ที่สนใจศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา ปรากฏดังภาพที่ 6 และ 7 ดังนี้

ภาพที่ 4.4 สถิตินิสิตที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ช่วงเวลา 10 ปี มีจำนวนนิสิตเมียนมาร์ จำนวน 3,585 รูป/คน ในระดับปริญญาตรี–เอก (ที่มา: สำนักทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560)

ภาพที่ 4.5 กิจกรรมนิสิตสัมพันธ์ภายใต้ความเป็นชาติพันธุ์เมียนมาร์ที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ที่มา: Msmo Thailand, 18 พฤศจิกายน 2560)

ด้านลักษณะร่วมทางวัฒนธรรม พบว่า การที่เมียนมาร์และไทยมีลักษณะร่วมในวิถีทางศาสนาใกล้เคียงกัน การเรียนรู้ต่อวิถีทางศาสนาที่เหมือนและแตกต่าง จึงจะเป็นประโยชน์ในการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง รวมไปถึงการสร้างกลไกลร่วมต่อวัตรปฏิบัติในพิธีกรรมทางศาสนาของกันและกัน ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจ เกิดการเรียนรู้ เกิดการร่วมปฏิบัติในวิถีทางศาสนานั้น ๆ โดยเฉพาะกรณีของพระพุทธศาสนาเถรวาทแม้จะเป็นพุทธเมียนมาร์ แต่ก็ยังแตกต่างในรายละเอียดลงไปในส่วนของเมียนมาร์ที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ หรือการสร้างชุดความรู้เพื่อไปใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้าใจในธรรมเนียมปฏิบัติจึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญ

> *“ควรมีการส่งเสริมให้นิสิตได้รู้จักในประเด็นทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน ในหลากหลายประเด็นอาทิ สุวรรณภูมิ ที่ตั้งอันเป็นที่ยอมรับร่วมกัน เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจและเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของกันและกันมากขึ้น รวมไปถึงจะทำให้เกิดการเรียนรู้ในส่วนของลักษณะร่วมทางประวัติศาสตร์”*
>
> (ผู้สอนนิสิตเมียนมาร์ T1, **สัมภาษณ์,** 19 ตุลาคม 2560)

> *“การให้ความรู้อย่างต่อเนื่องในเรื่องวิถีวัฒนธรรม ซึ่งส่วนใหญ่นะเน้นที่นิสิตต่างชาติที่มาเรียนคณะพุทธศาสตร์ในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมไหว้ครู ปัจฉิมนิเทศ จะมีการจัดกิจกรรมที่นอกเหนือจากการให้ความรู้ทางวิชาการแล้วจะมีการส่งเสริม แนะนำ ให้ความรู้เกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรมไทยต่อนิสิตชาวต่างชาติ ซึ่งรวมไปถึงนิสิตพม่าด้วยเช่นกัน”*
>
> (ผู้สอนนิสิตเมียนมาร์ T2, **สัมภาษณ์,** 30 ตุลาคม 2560)

“การเคารพในธรรมเนียมประเพณีวิถีปฏิบัติ เช่น การเข้าศาสนสถานในประเทศพม่า คนพม่าส่วนใหญ่จะถอดรองเท้าเป็นการแสดงความเคารพแก่ศาสนสถานนั้น”

(ผู้สอนนิสิตเมียนมาร์ M1, **สัมภาษณ์,** 11 พฤศจิกายน 2560)

“การเรียนรู้ร่วมกันผ่านการจัดกิจกรรมด้านวัฒนธรรมไทย ในวิถีการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ผ่านกลไกของการเรียนรู้วัฒนธรรม และศาสนา รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจกัน”

(ผู้สอนนิสิตเมียนมาร์ M1, **สัมภาษณ์,** 11 พฤศจิกายน 2560)

ภาพที่ 4.6 พิธีปวารณาออกพรรษา (The end of Buddhist Lent day’s Ceremony) ของนิสิตของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งในส่วนของของพระพุทธศาสนานิกายมหายานและเถรวาท ส่วนใหญ่เป็นนิสิตเมียนมาร์ (ที่มา: MCU NEWS, 5 ตุลาคม 2560)

ด้านลักษณะร่วมทางศาสนา พบว่า นิสิตพม่าและไทย ส่วนใหญ่จะมีลักษณะร่วมทางศาสนาคือนับถือพระพุทธศาสนาเถรวาท เหมือนกัน แม้พม่าจะมีความแตกต่างในเรื่องการนับถือและปฏิบัติตามสายนิกายที่แตกต่างบ้าง รวมไปถึงวิถีอันเป็นลักษณะเฉพาะของความเป็นชาติพันธุ์ อาทิ พม่า มอญ ไทใหญ่ กะยา อารกัน/ยะไข่ ปะโอ ปะหร่อง ที่เป็นส่วนหนึ่งของนิสิตที่มาเรียนที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

“การจัดกิจกรรม การส่งเสริมให้นิสิตที่อยู่หอพัก ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งนัยหนึ่งการอยู่ร่วมกันจะได้พูดคุยกัน สื่อสารกัน และแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันจะเป็นประโยชน์สำหรับนิสิต ซึ่งวิธีการเอานิสิตมาอยู่รวมกัน ที่หอพักในมหาวิทยาลัยซึ่ง

เป้าหมายเพื่อให้นิสิตเกิดกาเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งก็ยังไม่ประสบผลเสียทีเดียวสำหรับนิสิตไทย ที่มาศึกษาและอยู่หอ จะอยู่ใครอยู่มัน ต่างคนต่างอยู่สำหรับนิสิตชาวไทย กับชาวพม่า และที่สำคัญการที่วิถีประเพณีที่แตกต่างกันทำให้นิสิตอาจมีทัศนะคติที่ไม่ดีต่อกันและแสดงออกด้วยการต่างคนต่างอยู่ แต่ในภาพรวมหลังจากที่พยายามส่งเสริมและกระตุ้นในนามกองกิจการนิสิต ทำให้นิสิตมีกิจกรรม เรียนรู้และปรับตัวกันมากขึ้นดังกรณีการทำวัตรสวดมนต์ การฉัน การมีพิธีประเพณีกฐิน เป็นต้น”

(ผู้สอนนิสิตเมียนมาร์ T3, **สัมภาษณ์**, 21 ตุลาคม 2560)

“เส้นทางท่องเที่ยว เส้นทางศาสนา ควรเป็นลักษณะร่วมทางวัฒนธรรมและศาสนาที่จะเกื้อกูลซึ่งกันและกัน “เส้นทางศาสนา” พื้นการเดินทางท่องเที่ยวทางศาสนาหากเปิดพรมแดน พัฒนาข้อจำกัด เช่น ถนนหนทาง การเชื่อมต่อระบบขนส่งเส้นทางเชื่อมต่อกัน อย่างที่แม่สอด ไม่ต้องขึ้นดอยแล้ว มีถนนเลาะไปด้านล่างที่แถวกาญจนบุรี แถวทวาย มะริด เชียงตุง แม่ฮ่องสอนมีอุปสรรค แต่อีกหน่อยจะมีพื้นที่ตรงนั้น เส้นทางพวกนี้จะเป็นเส้นทางที่คนพม่าใช้เข้ามาเพื่ออาชีพ เพื่อการรักษาพยาบาล เพื่อการท่องเที่ยว ศาสนาแสวงบุญ คิดว่าเป็นไปได้ ที่ผ่านมาไทยเราไปแสวงบุญ ไปอินเดีย ไปพม่าบ้าง การรับรู้ของคนไทยมองพม่า มองอย่างไร รู้จักคนพม่าผ่านมุมมองทางศาสนา ผ่านในเรื่องของการวิปัสสนาแบบพม่า ในเรื่องของบาลีอภิธรรมก็ถือว่าเป็นเรื่องที่พม่าเหนือกว่าของไทย เขาเชี่ยวชาญทั้ง 3 ปิฎกแต่ในเรื่องของอภิธรรม พม่าโดดเด่นถึงขั้นสร้างพระไตรปิฎก”

(ผู้สอนนิสิตเมียนมาร์ T4, **สัมภาษณ์,** 11 ตุลาคม 2560)

“การที่ไทยกับพม่าอยู่ร่วมกัน ตามแนวชายแดน เกิดการเรียนรู้ในแบบภาคประชาชนมานานแล้ว คนที่รู้เรื่องพม่าดีคือคนชายแดน คนพม่ารู้จักประเทศไทยอย่างดีจากการใช้ชีวิตเป็นแรงงานต่อกันมาหลายรุ่น บางส่วนได้ภาษาไทย หนึ่งในสามสามารถพูดภาษาไทยได้สบายๆ คนพม่า ณ เวลานี้พูดภาษาไทยได้เป็นภาษาที่สอง ช่องว่างในการเรียนรู้จึงไม่ค่อยมีเพราะเกิด culture community ขึ้นมาแล้ว เรามีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม มีชุมชนทางภาษา (language community) เกิดขึ้น และจะพบว่าชาวเมียนมาร์ที่มาทำงานในเมืองไทยจะมีการเข้าวัดปฏิบัติตามหลักศาสนาเช่นที่เคยปฏิบัติในพม่า เคยทำอย่างไรก็ทำอย่างนั้น ทั้งเวลาเข้าวัดจะมีบุคลิกแบบพม่าที่สะท้อนถึงความศรัทธามุ่งมั่นต่อศาสนา ซึ่งคนไทยเห็นก็จะศรัทธาต่อบุคลิกภาพแบบนั้น”

(ผู้สอนนิสิตเมียนมาร์ T4, **สัมภาษณ์,** 11 ตุลาคม 2560)

ภาพที่ 4.7 พิธีแห่กฐินของเมียนมาร์ที่มาตั้งถิ่นฐานประกอบอาชีพในประเทศไทย ได้นำกฐินมาทอดให้กับพระนิสิตเมียนมาร์ที่มาศึกษาที่มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ที่มา: ผู้วิจัย, 12 พฤศจิกายน 2560)

จากข้อสรุปแนวทางในการอยู่ร่วมกัน ได้บทสรุปร่วมกันต่อแนวปฏิบัติที่มหาวิทยาลัย และอาจารย์ผู้สอนและเจ้าของหลักสูตรให้แนวทางคือ การมีลักษณะร่วมทางวัฒนธรรม เช่น วัฒนธรรมอาหาร การกินอยู่ การการนุ่งห่ม และลักษณะร่วมทางศาสนา กล่าวคือ ความเป็นพระพุทธศาสนาเถรวาท ซึ่งเป็นรูปแบบหลักของความเป็นพระพุทธศาสนาร่วมกันแม้จะมีความแตกต่างในเชิงของชาติพันธุ์บ้าง แต่ก็มีวิธีการเข้าไปส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน อาทิ การกินอยู่ในหอฉัน การพักที่เดียวกัน การเรียนร่วมชั้นเรียนเดียวกัน รวมทั้งกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในเชิงวัฒนธรรมสาธิตวัฒนธรรมแลกเปลี่ยน พัฒนาออกมาเป็นการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อประโยชน์ต่อการในการอยู่ร่วมกัน

บริบทที่ 4 ข้อมูลเชิงพื้นที่และวัฒนธรรมของกรณีศึกษาประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

จากการศึกษาภาคสนามทำให้ได้ข้อค้นพบที่น่าสนใจเกี่ยวกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวเวียดนาม ที่เมืองโฮจิมินห์ ซึ่งเป็นเป็นส่วนหนึ่งของเขตพื้นที่เวียดนาม ผลจากการศึกษาภาคสนามแบ่งได้ 6 ด้าน ดังนี้ (บันทึกภาคสนาม, 8-10 พฤศจิกายน 2560)

1. การจราจร พบว่า สภาพการจราจรในนครโฮจิมินห์ค่อนข้างหน้าแน่น เนื่องจากการขับขี่ของคนเวียดนามจะไม่นิยมเหยียบเบรก แต่จะใช้วิธีหักหลบกัน ตามสี่แยกจะเห็นรถวิ่งสวนทางกันมากระจุกรวมอยู่ตรงกลางแยก ก่อนจะค่อยๆ หักหลบกันไป ทั้งรถยนต์ รถแท็กซี่ รถจักรยานยนต์และพาหนะชนิดอื่นๆ จึงทำให้การจราจรค่อนข้างติดขัด รถจักรยานยนต์เป็นพาหนะคนเวียดนามใช้เป็นหลัก ถ้าเป็นเด็กนักเรียนจะขี่จักรยาน บนถนนไม่มีเลนให้จักรยานหรือจักรยานยนต์ขับโดยเฉพาะ จึงสามารถวิ่งได้ทุกเลนร่วมไปกับพาหนะชนิดอื่นๆ จะเห็นรถจักรยานยนต์วิ่งเรียงหน้ากระดานเต็มถนนในช่วงการจราจรคับคั่ง วิธีการขับขี่ของคนเวียดนามบนท้องถนนใช้วิธีบีบแตรเป็นสัญญาณให้หลีกทางซึ่งจะได้ยินเสียงแตรรถตลอดเวลา การข้ามถนนนั้นต้องค่อยๆเดินข้ามไปเรื่อยๆ พร้อมยกมือให้สัญญาณเพื่อขอข้าม คนขับจะกะระยะและขับหลบให้คนเดินข้าม หากขับมาถึงในระยะประชิดตัวจึง

จะเบรกหรือถ้าหลบไม่พ้นจริงๆ จะบีบแตรให้สัญญาณ สามารถข้ามได้ทุกที่ไม่จำเป็นต้องข้ามเฉพาะทางม้าลาย

ภาพที่ 4.8 สภาพการจราจรในเขตเมืองของเวียดนาม

2. การกินอาหาร พบว่า คนเวียดนามนิยมกินผัก ในอาหารทุกมื้อมักจะมีจานผักสดแยกมาให้กินคู่กับอาหารไม่ว่าจะเป็นข้าวหรือก๋วยเตี๋ยว นิยมกินข้าวเป็นอาหารหลักทุกมื้อเหมือนกับคนไทย มีร้านอาหารริมทางที่เรียกว่า street food ตั้งขายอยู่บนทางเท้า มีลักษณะเป็นแผงเล็ก โต๊ะเล็กๆ หรือหาบเล็กๆ วางขาย มีเก้าอี้พลาสติกเล็กๆ ตั้งเป็นแถวสำหรับนั่งมีลักษณะคล้ายกับเก้าอี้ซักผ้า ส่วนมากไม่มีโต๊ะอาหาร เวลานั่งกินอาหารริมทางจะนั่งบนเก้าอี้และถือชามอาหารไว้ในมือ ถ้าเป็นรถเข็นขายอาหารหรือร้านที่ไม่มีเก้าอี้ให้ คนเวียดนามจะหาที่นั่งริมทางเท้าแทนเก้าอี้ คนเวียดนามชอบดื่มชาร้อนและมีความเห็นว่าชาของเวียดนามมีรสชาติดีที่สุด นอกจากนี้ยังมีร้านอาหารสมัยใหม่ เช่น ร้านอาหารเกาหลี อาหารญี่ปุ่น อาหารยุโรปให้เห็นย่านชุมชนเมือง การกินอาหารตามบ้านของคนเวียดนามจะล้อมวงกินอาหารบนโต๊ะกลมแบบครอบครัวชาวจีน มีหม้อข้าววางอยู่ใกล้ๆกับโต๊ะ ใช้ตะเกียบและช้อนยาวสำหรับคีบและตักอาหาร คนเวียดนามไม่นิยมเสิร์ฟน้ำเปล่าในมื้ออาหารแต่จะใช้วิธีต้มน้ำแกงใส่ถ้วยข้าวแล้วดื่มหลังจากกินอาหารเสร็จ จากนั้นจะดื่มชาร้อนและกินผลไม้เป็นของหวาน

3. ลักษณะการแต่งกาย พบว่า คนเวียดนามแต่งกายแบบสมัยใหม่ ไม่พบเห็นคนเวียดนามใส่ชุดประจำชาติตามท้องถนน จะเห็นชาวบ้านทั่วไปใส่หมวกงอบแบบเวียดนามตามที่ชุมชนและตลาด แสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของสังคมบางอย่างที่เกิดขึ้นในเวียดนามปัจจุบัน ห้างสรรพสินค้าที่มีแบรนด์เนมที่มีในสหรัฐอเมริกาหรือยุโรป ก็เริ่มปรากฏให้เห็นในตัวเมืองของประเทศเวียดนาม จึงทำให้ความนิยมในการใส่ชุดประจำชาติลดลงไปตามความทันสมัยที่เริ่มเข้ามา

4. วัด ศาสนสถาน และพระสงฆ์ พบว่า วัดและศาสนสถานส่วนมากก่อสร้างในรูปแบบของวัดนิกายมหายาน คล้ายกับศาลเจ้าจีนหรือวัดจีน พระสงฆ์และภิกษุณีนิกายมหายาน สวมเสื้อแขนยาวสีเทา ชายเสื้อยาวคลุมขา สวมกางเกงขายาวด้านใน ใส่หมวกงอบ พระสงฆ์จะมีเสื้อคลุมสีน้ำตาลเข้มใส่คลุมเวลาออกไปข้างนอก การฉันอาหารจะเป็นอาหารแบบมังสวิรัติ ไม่ฉันเนื้อสัตว์ อาหารทุกมื้อประกอบด้วยข้าวสวย ส่วนกับข้าวจะเป็นผัดผักใส่เต้าหู้ ผักสด มีซีอิ๊วขาวและเต้าหู้เหม็นสำหรับจิ้ม และมีน้ำแกงเป็นแกงจืดใส่ผักท้องถิ่นสำหรับซดต่างน้ำ นักบวชนิกายมหายานจะฉันอาหารสามมื้อและสามารถร่วมโต๊ะฉันอาหารกับฆราวาสได้ ต่างจากนิกายเถรวาทซึ่งพระจะฉันอาหารได้ทุกอย่างแต่จะไม่ฉันอาหาร

มื้อเย็นและจะต้องแยกโต๊ะจากฆราวาสเวลาฉันอาหาร วัดเถรวาทที่ได้พบเป็นวัดของชาวกัมพูชาที่อาศัยอยู่ในเวียดนามและการแต่งกายของพระสงฆ์จะเป็นแบบเถรวาท ปรากฏดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 4.9 วัฒนธรรมเกี่ยวกับการแต่งกายและการรับประทานอาหาร

5. อุปนิสัยของคนเวียดนาม พบว่า คนเวียดนามมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ จะเห็นได้ตามท้องถนนแม้จะไม่เข้าใจภาษาอังกฤษก็ยินดีที่จะช่วยเหลือโดยการบอกทางให้แก่นักท่องเที่ยว หรือชี้แผนที่ไปยังจุดที่สามารถสอบถามได้ คนเวียดนามเป็นคนขยันขันแข็ง ตื่นเช้า นักเรียนจะต้องถึงโรงเรียนและเริ่มชั้นเรียนตั้งแต่เจ็ดโมงเช้า ชาวบ้านออกทำงานแต่เช้า ร้านอาหารส่วนมาเปิดทั้งกลางวันและกลางคืน ช่วงเวลาก่อนเก้าโมงเช้าจะเห็นการจราจรที่คับคั่งและผู้คนเดินกันอย่างรีบเร่ง อีกทั้งคนเวียดนามเป็นคนประหยัด แต่เวลาที่ต้องต้อนรับแขกนั้นจะใช้จ่ายเพื่อรับรองแขกอย่างเต็มที่ เวลาสนทนากับคู่สนทนาจะมีความประนีประนอม อ่อนน้อมและใช้น้ำเสียงที่สุภาพ

6. การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม: ในประเทศเวียดนาม ประชากรมีเชื้อสายเป็นชาวกัมพูชาที่อาศัยอยู่ในประเทศร่วมกันกับชาวเวียดนาม เห็นได้ตามย่านชุมชนจะมีการใช้ภาษากัมพูชาในการสนทนาเฉพาะกลุ่ม วัดและศาสนสถานของกัมพูชานิกายเถรวาท ตั้งปะปนไปกับวัดมหายานของชาวเวียดนาม ซึ่งประชากรทั้งสองกลุ่มสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบ ไม่มีปัญหาข้อขัดแย้งทางด้านความแตกต่างทางชาติพันธุ์ มีความเอื้อเฟื้อและช่วยเหลือกัน พระสงฆ์นิกายมหายานของชาวเวียดนามและพระสงฆ์นิกายเถรวาทของชาวกัมพูชา แม้จะมีความแตกต่างด้านวิถีปฏิบัติแต่ก็สามารถที่จะเรียนรู้พระพุทธศาสนาร่วมกันได้ ดังเห็นได้จากที่ Vietnamese Buddhist University ที่มีพระทั้งสองนิกายมาเรียนและพักอาศัยอยู่ที่เดียวกัน ปรากฏดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 4.10 วิถีการอยู่ร่วมกันของพระเวียดนามที่มีนิกายแตกต่างกัน

จากการศึกษาบริบทเชิงพื้นที่และวัฒนธรรมของกรณีศึกษาประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามในภาพรวม ทำให้เห็นวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่จะไม่ปรากฏทั่วไปในประเทศอาเซียนอื่น เช่น ระบบการจราจร การขายอาหารและรับประทานอาหารริมทางที่เรียบง่าย การอยู่ร่วมกันอย่างสันติภายใต้ความแตกต่างของเชื้อชาติและศาสนา

จากการนำเสนอบริบทของประเทศ CLMV สามารถสรุปรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการนับถือศาสนาหลัก การรับประทานอาหาร การแต่งกาย และวัฒนธรรมประเพณี แสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงความแตกต่างของวัฒนธรรมในกลุ่มประเทศ CLMV

วัฒนธรรม	กัมพูชา (C)	สปป.ลาว (L)	เมียนมาร์ (M)	เวียดนาม (V)
การนับถือศาสนา (หลัก)	นับถือศาสนาพุทธนิกายเถรวาท	นับถือศาสนาพุทธนิกายเถรวาท	นับถือศาสนาพุทธนิกายเถรวาท	นับถือศาสนาพุทธนิกายมหายานและเถรวาท
การรับประทานอาหาร	นิยมรับประทานปลา เพราะหาได้ง่าย และก๋วยเตี๋ยว เพราะได้รับอิทธิพลจากอาหารจีน	คล้ายภาคอีสานของไทยแต่รสชาติไม่จัด เช่น ส้มตำ ลาบ ข้าวเปียก เป็นต้น	มีส่วนประกอบเป็นปลาหลายชนิด เช่น น้ำปลาและงะปิหรือกะปิ อาหารพม่าได้รับอิทธิพลจากอาหารจีน อินเดียและไทย	มีข้าวเป็นอาหารหลัก และได้รับอิทธิพลจากก๋วยเตี๋ยวของจีน เรียกว่า "เฝอ" นักบวชเวียดนามจะฉันอาหารมังสวิรัติเป็นหลัก

วัฒนธรรม	กัมพูชา (C)	สปป.ลาว (L)	เมียนมาร์ (M)	เวียดนาม (V)
การแต่งกาย	ซัมปอต (Sampot) หรือผ้านุ่งกัมพูชาทอด้วยมือ มีทั้งแบบหลวมและแบบพอดีคาดทับเสื้อบริเวณเอว ซัมปอตสำหรับผู้หญิงมีความคล้ายคลึงกับผ้านุ่งของประเทศลาวและไทย แตกต่างกันไปตามชนชั้นทางสังคมของชาวกัมพูชา	ผู้หญิงลาวนุ่งผ้าซิ่น และใส่เสื้อแขนยาวทรงกระบอก สำหรับผู้ชายมักแต่งกายแบบสากล หรือนุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อชั้นนอกกระดุมเจ็ดเม็ด คล้ายเสื้อพระราชทานของไทย	ชาวพม่าทั้งหญิงและชายนิยมนุ่งโสร่ง ที่เรียกว่า “ลองยี” (Longeje) ทั้งผ้าฝ้ายและไหมที่มีสีสด ไม่นิยมใช้เข็มขัด สวมรองเท้าแตะ	มีการผสมผสานกันมีทั้งไทยมุงหรือ อ้ายลาว ปนของจีนบ้าง เช่น ลักษณะของเสื้อที่ป้ายซ้อนกันบริเวณอก คอปิด แขน ยาว แต่แตกต่างจากไทยและจีนตรงที่การใช้ผ้า ถึงแม้ว่าจะใส่กางเกงแล้ว ยังนิยมสวมเสื้อผ้าบาง ที่เปิดจนถึงเอวทั้ง 2 ข้าง
วัฒนธรรมประเพณี	มีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ความเชื่อ และวิถีชีวิตของคนในประเทศ เช่น ระบำอัปสรา เป็นการแสดงนาฏศิลป์ที่โดดเด่นของกัมพูชา เทศกาลน้ำหรือ “บอน อม ตุก” เทศกาลประจำปีที่ยิ่งใหญ่ของกัมพูชา	“ฮีต 12 คอง 14” นี้ถือเป็นความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีของชนเผ่าลาวลุ่ม ที่ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาแต่บรรพบุรุษ แต่ละเดือนจะจัดให้มีงานบุญที่แตกต่างกัน	ประเพณีที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมาจะเกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ ชาวพม่า จึงมีการสร้างเจดีย์ พระธาตุ และศาสนสถานทั่วทั้งประเทศ เช่น เจดีย์ชเวดากอง เจดีย์ชเวมอว์ดอว์ และประเพณีปอยส่างลอง (Poy Sang Long) หรืองานบวชลูกแก้ว	

1.2 ด้านแบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต)

แบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต-ธรรมวินัย) คือ รูปแบบการปฏิบัติในฐานะพระภิกษุหรือชาวพุทธที่ต้องยึดหลักการคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ดังที่ปรากฏแนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่ว่า “ธรรมวินัยจะเป็นศาสดาแทนเรา” (ที.มหา (ไทย) 10/216/164) ซึ่งหมายถึงหลักการอันเนื่องด้วยพระธรรมวินัยจะเป็นเครื่องมือ หรือกลไกในการปกครองรักษาของพระภิกษุ สามเณร แม่ชี หรือชาวพุทธ ที่มาจากประเทศต่าง ๆ ทั้งไทย ลาว กัมพูชา เมียนมาร์ และเวียดนาม โดยแยกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นหลักการ หรือพระธรรมวินัย ที่พระภิกษุ หรือชาวพุทธในแต่ละประเทศจะต้องถือปฏิบัติ ทั้งในส่วนของเถรวาท ที่นับถือในประเทศไทย ลาว กัมพูชา และเมียนมาร์ และมหายานที่นับถือโดยส่วนใหญ่ในประเทศเวียดนาม โดยเทียบเคียงกันได้ในส่วนของวัตรปฏิบัติที่จะต้องปฏิบัติร่วมตามกรอบของศีล วินัย และวัตรปฏิบัติอันสัมพันธ์กับพระธรรมวินัย เช่น อาจาระที่เนื่องด้วยพระธรรมวินัย คำสอน หรือวัตรแห่งครูอาจารย์ที่เป็นต้นสาย จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนและนิสิตประเทศ CLMV เกี่ยวกับด้านแบบแผนในการปฏิบัติตน ผลปรากฏดังนี้

> *“แท้จริงอาเซียนมีหลักหลายวัฒนธรรม ภาษา ศาสนา และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ แต่การปฏิบัติตนอย่างหนึ่งคือให้เกียรติ ความนับถือต่อกันและกันไม่เอาจุดด้อยของเขาไม่เล่าสู่กันฟังในลักษณะดูเหมิ่น พร้อมการนั้น ยึดเอาหลักการปฏิบัติของตน เช่น เรียนรู้เรา รู้เขา เอาใจเขามาใส่ใจเรา และรักษาความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน”*
>
> (นิสิตกัมพูชา C2, **สัมภาษณ์,** 15 พฤศจิกายน 2560)

> *“นิสิตเวียดนามที่เรียนในมหาวิทยาลัยของเราแบ่งเป็น 3 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มจะมีแบบแผนการฝึกปฏิบัติแตกต่างกัน กลุ่มมหายานก็จะมีแบบแผนการปฏิบัติตนอีกอย่าง พระเวียดนามที่เป็นเถรวาทก็จะปฏิบัติคล้ายๆ พระเถรวาทในไทย เราจะดูแลและช่วยเหลือกันภายในกลุ่มหรือนิกาย แต่ละกลุ่มจะมีผู้นำกลุ่ม แต่เวลาต้องทำกิจกรรมร่วมกันของนิสิตเวียดนามทั้งหมด ถึงจะได้มารวมตัวกัน”*
>
> (นิสิตเวียดนาม V2, **สัมภาษณ์,** 17 พฤศจิกายน 2560)

> *“นิสิตเวียดนามที่นับถือนิกายมหายาน มีแนวทางการฝึกปฏิบัติตามหลักพระปรัชญาปารมิตา (Lotus Sutra) พระสูตรที่สำคัญและเป็นที่นิยมในพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน ซึ่งเราจะถือปฏิบัติในชีวิตประจำวัน การสวดมนต์ก็จะใช้ภาษาเวียดนามที่แปลแล้ว ดังนั้น เมื่อสวดมนต์ก็จะเข้าใจความหมายได้เลย”*
>
> (นิสิตเวียดนาม V3, **สัมภาษณ์,** 17 พฤศจิกายน 2560)

“บางอย่างก็ปรับตาม สังคมที่เราอยู่บางอย่างก็ทำตามทั้งงานของเราเอง แต่นิสิตลาวและไทยบางเรื่องก็คล้ายคลึงกัน การปฏิบัติตนจึงไม่แตกต่างกัน แต่จำเป็นเรียนรู้ของความแตกต่างของการปฏิบัติตนเมื่อต้องทำร่วมกันและต้องปฏิบัติตามวัตรปฏิบัติ ของพื้นที่นั้นๆ”

(นิสิตลาว L2, **สัมภาษณ์,** 15 พฤศจิกายน 2560)

“พม่าจะสวดมนต์ต่อเมื่อมีพิธีกรรม แต่พระที่ไปแบบนักท่องเที่ยวก็จะไปสวดตรงนั้น ผมว่ามันก็เป็นสีสัน เป็นลักษณะเด่นของไทย คือเข้าไปพื้นที่เจดีย์นี่ถ้าไม่ใช่วันพิธีกรรมจะเงียบ ไปก็คือกราบ อาจเป็นเพราะของเราใช้วิธีแบบนำสวดแล้วสวดพร้อม แต่พม่าเขาจะสวดเป็นส่วนตัว คือเขาสวดอยู่แล้วล่ะ แต่เป็นส่วนตัวไป ไม่ดัง”

(ผู้สอนนิสิตเมียนมาร์ T4, **สัมภาษณ์,** 11 ตุลาคม 2560)

“วัฒนธรรมทางศาสนาส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกับของไทยมากค่ะ ชาวพม่าส่วนใหญ่ก็เป็นชาวพุทธ ศาสนามีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ เมื่อมีอิทธิพลของศาสนาพุทธมาแล้ว การแต่งกายก็ไม่ต่างกันเท่าไหร่ในปัจจุบันค่ะ จีวรสีจะเข้มกว่านี้หรือสีเหลือง”

(ผู้สอนนิสิตเมียนมาร์ M1, **สัมภาษณ์,** 1 พฤศจิกายน 2560)

จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแบบแผนในการปฏิบัติตนของนิสิตอาเซียน (CLMV) สามารถสรุปประเด็นการค้นพบได้ดังภาพต่อไปนี้

แบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต)

- ♦ เรียนรู้เรา รู้เขา เอาใจเขามาใส่ใจเรา
- ♦ รักษาความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน
- ♦ ดูแลและช่วยเหลือกันภายในกลุ่มหรือนิกาย
- ♦ ศาสนามีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่
- ♦ เรียนรู้ของความแตกต่างของการปฏิบัติตน
- ♦ ฝึกปฏิบัติตามหลักของศาสนา
- ♦ การปฏิบัติตนอย่างหนึ่งคือให้เกียรติ

ภาพที่ 4.11 แบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต) ของนิสิตอาเซียน

1.3 ด้านหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (มารยาทชาวพุทธ)

หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (มารยาทชาวพุทธ) คือ รูปแบบการปฏิบัติตนอันสัมพันธ์กับความเชื่อ จารีตดั้งเดิม ซึ่งมีแบบแผนมาจากจารีตดั้งเดิม หรือแบบปฏิบัติที่เคยกระทำมา อันมีส่วนต่อจากพระพุทธศาสนา แบบแผนการแต่งกาย สีของผ้า วัตรปฏิบัติเกี่ยวกับการกินอยู่ขบฉันในแต่ละช่วงเวลา อาทิ มหายานจากประเทศเวียดนาม จะฉันอาหารที่ปราศจากเนื้อสัตว์ รวมไปถึงการใช้ผ้าสีที่แตกต่างกันในของพระในแต่ละประเทศ แต่ละนิกาย การโกนคิ้วไม่โกนคิ้ว ซึ่งความเหมือนและความต่างในกรณีของธรรมเนียมปฏิบัติ จารีต ประเพณีอันเนื่องด้วยศาสนา นัยหนึ่งคือการเรียนรู้ร่วม นัยหนึ่งคือความขัดกัน หรือกระทั่งการกำหนดท่าทีต่อการแสดงออกในวัตรปฏิบัติเหล่านั้น และจากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนและนิสิตประเทศ CLMV เกี่ยวกับหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน ผลปรากฏดังนี้

1. การใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารระหว่างกัน คือ การที่ภาษาเป็นเครื่องมือหนึ่งในการส่งเสริมการเรียนรู้และส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ผ่านภาษาซึ่งอาจหมายถึงภาษาไทย ภาษาเวียดนาม หรือภาษาอังกฤษ ซึ่งใช้เป็นช่องทางในการสื่อสารให้เกิดการเข้าใจและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน

> *“ที่มหาวิทยาลัย มีหน่วยงานที่เปิดสอนภาษาไทยอยู่ มีสามหน่วยงานคือ ศูนย์ไทยศึกษา, คณะตะวันออกศึกษา เอกภาษาไทย, ศูนย์วิจัยตะวันออกเฉียงใต้ โดยเอกไทยของคณะตะวันออกศึกษา จะสอนภาษาไทยให้กับนิสิตเวียดนามที่เรียนเอกภาษาไทย อาจารย์ที่สอนจะมีทั้งอาจารย์ชาวเวียดนามและอาจารย์ที่เป็นคนไทยด้วย อาจารย์คนไทยเป็นอาสาสมัครจากมหาวิทยาลัยในไทย ได้สนับสนุนจากทาง TIGA สองคน ส่วนทางศูนย์ไทยได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลไทยและทาง TIGA ทุกปีได้รับอาสาสมัครสองคนจากทาง TIGA ถึงตอนนี้ทางศูนย์ไทยเปิดสอนได้ประมาณ 20 รุ่นมีผู้เรียนรวมประมาณกว่า 200 คน ส่วนใหญ่เป็นคนทั่วไป คนทำงาน นักศึกษา และจำนวนผู้เรียนที่สมัครของทางศูนย์ไทยจึงมากกว่าและเพิ่มขึ้นทุกปี”*
>
> (ผู้สอนนิสิตเวียดนาม V1, **สัมภาษณ์,** 10 พฤศจิกายน 2560)

> *“เบื้องต้นก่อนดำเนินการจัดการเรียนการสอน หากมีนิสิตกัมพูชาในห้อง สิ่งที่ต้องใส่ใจเป็นพิเศษก็คือเรื่องของภาษา เมื่อทราบพื้นฐานทางด้านภาษาของนิสิตแล้ว จึงวางแผนการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับนิสิตกัมพูชา ขณะเดียวกันก็คำนึงถึงนิสิตที่เป็นคนไทยด้วย”*
>
> (ผู้สอนนิสิตกัมพูชา T3, **สัมภาษณ์,** 8 พฤศจิกายน 2560)

> *“สำหรับผมเป็นนิสิตต่างประเทศมาแรกๆ ยากมากสำหรับทำความเข้าใจเพื่อนๆ นิสิตที่เรียนด้วยกัน แต่เพื่อนๆ ในชั้นเรียนเข้าก็คอยๆพูดคอยอธิบายให้ผมเข้าใจสิ่งที่สำคัญคือเขากำลังจะสอนผมให้พูดได้ อ่านได้ เขียนได้ และเข้าใจได้ง่ายๆ”*
>
> (นิสิตกัมพูชา C1, **สัมภาษณ์, ,** 20 ตุลาคม 2560)

ดังนั้น ภาพที่มักปรากฏให้เห็นในรั้วมหาวิทยาลัยคือการนั่งสนทนาพูดคุยกันของนิสิตและมีการเรียนรู้ภาษาของกันและกันหรือการสอนภาษาให้แก่กันเพื่อใช้ในชั้นเรียนหรือการสื่อสารเพื่อความเข้าใจ ปรากฏดังนี้

ภาพที่ 4.12 นิสิตในหลักสูตรภาษาอังกฤษ สัญชาติเวียดนาม สอนภาษาไทยให้แก่นิสิตภิกษุณีฝ่ายมหายานเวียดนาม และนิสิตหญิงชาติพันธุ์เขมรจากเวียดนาม
(ที่มา: ผู้วิจัย, 27 ตุลาคม 2560)

ภาพที่ 4.13 นิสิตเวียดนาม ภิกษุณีชาวเวียดนาม กับภิกษุชาวเขมรในเวียดนามที่ใช้ภาษาเวียดนามในการสื่อสารระหว่างกัน แต่ต่าง “ชาติพันธุ์”
(ที่มา: ผู้วิจัย, 15 พฤศจิกายน 2560)

2. การปฏิบัติตนเมื่ออยู่ร่วมกัน

จากการสัมภาษณ์นิสิตอาเซียนที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติตนเมื่ออยู่ร่วมกัน ผลปรากฏดังนี้

“สำหรับข้าพเจ้าคิดว่าการทำจะอยู่ร่วมกันได้ในมหาวิทยาลัยเราจำเป็นต้องปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าและปฏิบัติกฎระเบียบของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แล้วจะทำให้เราสามารถอยู่ร่วมกันได้”

(นิสิตเวียดนาม V1, **สัมภาษณ์,** 17 พฤศจิกายน 2560)

“ในการอยู่ด้วยกันนั้น เมื่อมีปัญหาจะต้องหันหน้าเข้าหากัน ร่วมกันคิดและหาทางออกร่วมกัน โดยเริ่มต้นเข้าใจปัญหา หาสาเหตุของปัญหา ร่วมกันหาแนวทางแก้ปัญหาด้วยการปรึกษากัน ซึ่งเมื่อปัญหาได้รับการแก้ไข ก็จะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคี”

(นิสิตเวียดนาม V1, **สัมภาษณ์,** 17 พฤศจิกายน 2560)

“คือเราต้องทำดีพูดดี และก็ประพฤติดีด้วยกาย วาจา ใจ ไม่ทำความเดือดร้อนให้เพื่อนๆหรือคนอยู่รอบข้างเรา ถ้าเป็นกิจกรรมในชั้นเรียนหรือของมหาวิทยาลัยผมก็จะช่วยทำช่วยคิดอะไรที่สามารถทำได้ก็ช่วยทำให้เต็มที่เพื่อประโยชน์ในชั้นเรียนและของมหาวิทยาลัย”

(นิสิตกัมพูชา C1, **สัมภาษณ์,** 20 ตุลาคม 2560)

“คือต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของมหาวิทยาลัยที่ได้กำหนดมา ทั้งวิธีการและแนวทางการร่วมทำกิจกรรม โดยไม่นอกกรอบ ให้ความเคารพนับถือกันในความเห็นทั้งในเชิงพฤติกรรมการแสดงออกก็ดี เคารพต่อหน้าที่ บทบาท ที่ได้รับมอบหมายมา การมาอยู่ร่วมกันเราได้ปฏิบัติตามหลักการของมหาวิทยาลัย หรือหน่วยงานที่ได้กำหนดกฎเกณฑ์และทำตามกิจกรรมนั้น ๆ เช่นกิจกรรมเรียนรู้วัฒนธรรม กิจกรรมจิตอาสา กิจกรรรมสอนนักเรียน กิจกรรมการเข้าค่าย เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมเหล่านั้นจะนำมาซึ่งการแบ่งปันประสบการณ์ สร้างความเข้าใจร่วม และคุ้นเคยซึ่งกันและกัน”

(นิสิตกัมพูชา C2, **สัมภาษณ์,** 15 พฤศจิกายน 2560)

“บางอย่างก็ปรับตาม สังคมที่เราอยู่บางอย่างก็ทำตามทั้งงานของเราเอง แต่นิสิตลาวและไทยบางเรื่องก็คล้ายคลึงกัน การปฏิบัติตนจึงไม่แตกต่างกัน ผลัดเปลี่ยนกัน แสดงความคิดเห็นและยอมรับ ซึ่งกันและกัน ได้เรียนรู้จากการพูดคุย ทำงานร่วมกัน และนิสิตในห้องเรียน แต่ก็มีบ้างที่ต้องปรับในด้านการใช้ภาษา และกริยาบางประการที่เคยประพฤติในเวลาที่ผ่านมา”

(นิสิตลาว L1, **สัมภาษณ์,** 15 พฤศจิกายน 2560)

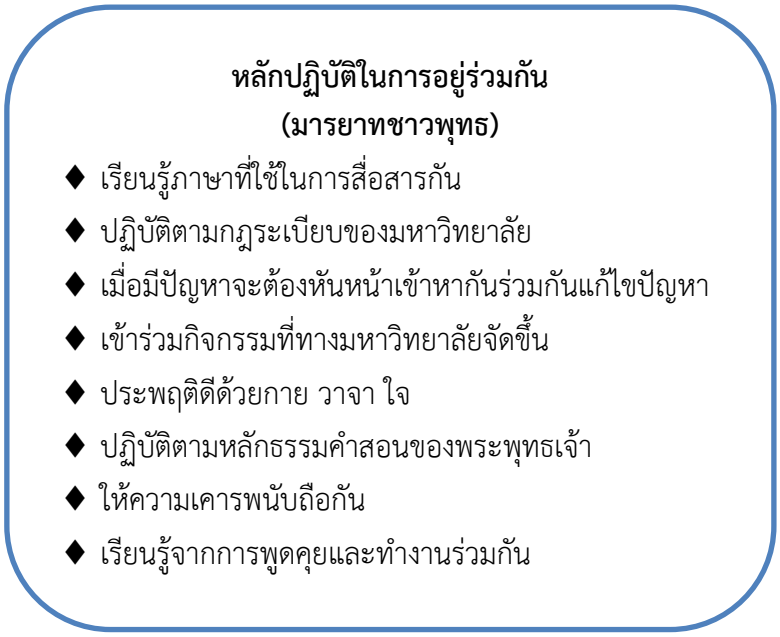
“ฉันจะพยายามคิดและทำในสิ่งที่ดี ถ้ามีโอกาสก็จะเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีวัฒนธรรมที่ทางมหาวิทยาลัย ได้จัดขึ้น เป็นโอกาสที่ได้เข้าร่วมทำกิจกรรมกับนิสิตอาเซียนที่มาจากประเทศต่างๆ อีกด้วย และเป็นการปฏิบัติตนให้เป็นส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัย เพราะว่าเราพักที่หอพักนิสิต ต้องเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางมหาวิทยาลัยจัดให้”

(นิสิตเมียนมาร์ M1, **สัมภาษณ์,** 19 พฤศจิกายน 2560)

ภาพที่ 4.14 วัฒนธรรมสาธิต ประเพณีลอยกระทง ลอยโคมนานาชาติที่นิสิตชาวเวียดนามและพระนานาชาติได้ร่วมกันจุดโคมประทีป ที่เป็นการเรียนรู้และประสบการณ์ของการลอยกระทงในประเทศไทย และที่มหาวิทยาลัยจัดขึ้น (ที่มา: MCU News, 3 พฤศจิกายน 2560)

จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (มารยาทชาวพุทธ) ของนิสิตอาเซียน (CLMV) สามารถสรุปประเด็นการค้นพบได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 4.15 หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (มารยาทชาวพุทธ) ของนิสิตอาเซียน

ตอนที่ 1.4 ด้านการนับถือนิกายทางพุทธศาสนา (วัตรปฏิบัติที่แตกต่างกัน)

การนับถือนิกายทางพุทธศาสนา (วัตรปฏิบัติที่แตกต่างกัน) คือ วัตรปฏิบัติที่เนื่องด้วยนิกายทางศาสนาจะแตกต่างกันผ่านรูปแบบ วิธีการปฏิบัติ อันสัมพันธ์กับการแต่งกาย ระหว่างมหายานของเวียดนาม เถรวาทในแบบไทย เมียนมาร์ ลาว กัมพูชา ความต่างนิกายในเถรวาทจะมีผลต่อการแต่งกาย การครองจีวร การขบฉัน การสวดมนต์ การใช้ศาสนาที่แตกต่างกันในการสวดมนต์ทำวัตร หรือการขบฉันร่วมกัน ซึ่งวัตรปฏิบัติเหล่านี้เนื่องด้วยนิกายทางศาสนาอันสัมพันธ์กับการแสดงออกและการใช้ชีวิตร่วมกันจากวัตร ธรรมเนียม และวิถีปฏิบัติที่เกิดขึ้น อันสัมพันธ์กับนิกายความเป็นชาติพันธุ์ ดังกรณีเถรวาทในเวียดนามที่ผู้นับถือส่วนใหญ่เป็นชาวเขมร มหายานเป็นกลุ่มคนเวียดนาม หรือความแตกต่างของชาติพันธุ์ในเมียนมาร์กับการนับถือพุทธศาสนาเถรวาท อาทิ กลุ่มชาติพันธุ์มอญ ไทยใหญ่ พม่า กระเหรี่ยง หรือกลุ่มคนที่นับถือพุทธที่มีพื้นถิ่นในรัฐยะไข่ เป็นต้น อันมีผลต่อวัตรปฏิบัติที่เนื่องด้วยนิกายด้วยเช่นกัน และจากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนและนิสิตประเทศ CLMV เกี่ยวกับการนับถือนิกายทางพุทธศาสนา ผลปรากฏดังนี้

ผลการศึกษาภาคสนามของกรณีศึกษาวัฒนธรรมเมียนมาร์ พบว่า พระพุทธศาสนาในประเทศเมียนมาร์ และของไทยคือการที่นับถือพระพุทธศาสนาเถรวาทเหมือนกัน และในความเหมือนได้สะท้อนให้เห็นลักษณะร่วมในความเป็นเถรวาทพระพุทธศาสนา ความเป็นพระพุทธศาสนาในแบบวิถีประเพณีรวมไปถึง การนุ่งห่ม การใส่สีผ้า รูปแบบการห่มผ้า วัฒนธรรมการขบฉัน หรือกรณีที่เป็นเรื่องต้องรู้และร่วมปฏิบัติในหลาย ๆ กรณีสะท้อนให้เห็นว่าในความเหมือนและความแตกต่างบางกรณีต้องทำให้เกิดความเข้าใจและเรียนรู้เพื่อร่วมปฏิบัติต่อกันและกัน รวมไปถึงแนวทางของการปฏิบัติที่เหมาะสมทั้งก่อให้เกิดการขับเคลื่อนต่อความเป็นไปได้อันจะพึงเกิดขึ้นต่อความเป็นวิถีพุทธ

และวิถีทางศาสนาร่วมกัน ซึ่งจากการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ได้มีการให้ข้อมูลและเสนอเป็นแนวทางเพื่อการปฏิบัติร่วมกัน

ภาพที่ 4.16 วัตรปฏิบัติ การแสดงออกผ่านการ นั่งกระโหย่ง/การนั่งพับเพียบ การห่มผ้าห่มดอง ห่มเฉวียงบ่า การห่มพาด การแสดงออกต่อศาสนสถาน และความเชื่อมีผลต่อการเรียนรู้และปรับตัว (ที่มา: MCU NEWS, 5 ตุลาคม 2560)

ภาพที่ 4.17 วัตรปฏิบัติ การแสดงออกผ่านการ ยืน เดิน นั่ง นอน การห่มผ้า การต่างกาย การแสดงออกต่อศาสนสถาน และความเชื่อมีผลต่อการเรียนรู้และปรับตัว (ที่มา: MCU NEWS, 5 ตุลาคม 2560)

1. การปฏิบัติตามพระธรรมวินัย พบว่า ลักษณะร่วมของพระสงฆ์ไทย เมียนมาร์ มีรูปแบบการถือปฏิบัติตามพระธรรมวินัยที่มีฐานจากพระไตรปิฎกว่าด้วยเรื่องของสีผ้าที่พระพม่าจะห่มผ้าสีกรักแดง หรือสีกรักเม็ดมะปราง ส่วนพระไทยครองผ้าสีเหลือง หรือราชนิยม ซึ่งตีความว่าเป็นไปตามพระธรรมวินัย ที่เมียนมาร์ กับไทยเมื่อสังเกตด้วยตาก็เห็นความแตกต่าง รูปแบบของการการทรงจีวร การนุ่งห่ม แม้จะไม่ได้เนื่องด้วยพระธรรมวินัยโดยตรง แต่ก็จะมีวิถีจารีตที่แตกต่างจนเห็นความต่างได้ชัดเจน ซึ่งพม่าไม่มีการห่มดองรัดอก การห่มแบบพาด การห่มผ้าแล้วซ้อนสังฆาฏิ (ผ้าซ้อนนอก) การห่มแบบคลุมโดยมีภาพคอปุกเป็นเอกลักษณ์ในแบบวิถีพม่า การนั่งยอง (ยกเข่าสูง) ที่อิงตามพระธรรมวินัยอันว่าด้วยการนั่ง “กระโหย่ง” ที่เป็นข้อมูลปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา (วิ.มหา [ไทย] 1/349/384) และเมื่อสอบถามพระพม่าก็ให้ข้อมูลเหมือนกันว่าเป็นการนั่งตามพระธรรมวินัย (นิสิตเมียนมาร์ M1, สัมภาษณ์, 12 พฤศจิกายน 2560) ไม่ใช่การคุกเข่า หรือนั่งพับเพียบแบบพระไทย รวมไปถึงการขับฉัน ซึ่งเป็นไปตามพระธรรมวินัย การฉันหมาก ซึ่งสะท้อนถึงความเป็นวิถีประเพณีของชาวพม่า มอญ หรือกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ในพม่าล้วนกินหมากเป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นถิ่นพม่า แต่ไม่ใช่พระสงฆ์ไทย ลาว เขมร เป็นต้น แต่โดยหลักใหญ่ใจความของความเป็นพระพม่า คือการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ที่เป็นกรอบสำหรับการปฏิบัติเดียวกันของพระเถรวาท ซึ่งจากการสัมภาษณ์คณาจารย์ผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนของนิสิต ได้ข้อมูล ดังนี้

> *“เรื่องพิธีกรรม ภาคปฏิบัติของสังคม มันไม่ควรมาจากวัฒนธรรม ที่เห็นอยู่ แต่ควรมาจากลักษณะการคิดร่วมกัน ต้องมีศูนย์ความรู้ (Think Tank) เกิดขึ้นระหว่างพระพุทธศาสนาในประเทศพม่ากับพุทธของไทย ซึ่งจะเห็นมิติของศาสนาที่มันก้าวหน้าขึ้น มากกว่าพิธีกรรม วิถีประเพณีของไทยการครอบครองพระพุทธรูป ถือวัตถุมงคล บูชาพระเครื่องเป็นสิ่งที่สังคมไทยยอมรับและนิยมปฏิบัติถือไว้กับตัว ซึ่งไม่มีในพม่า คนพม่าไม่กล้านำพระเครื่องพระพุทธรูปมาคล้อง คนพม่าถือว่าการเก็บพระไว้กับตัว โดยเฉพาะพระที่อาจจะมาจากกรุมีคำสาป เขาจะไม่กล้าแตะเลย แต่ของไทยผลิตเพื่อการค้าเป็นพุทธพาณิชย์ ส่วนพม่าพุทธพาณิชย์จะเป็นอีกแบบหนึ่ง จะไปไหว้พระปฏิบัติดีเทศน์ดี ๆ ซึ่งต่างจากพุทธไทยมักจะไปไหว้เทพทันใจ ไหว้เทพกระซิบ จนปรากฏว่าเจดีย์ที่อยู่ใกล้ชิดประเทศเลียนแบบเจดีย์รูปทรงชเวดากองเพื่อให้คนไทยข้ามไปกราบไหว้ขอพร*
>
> (ผู้สอนนิสิตเมียนมาร์ T4, **สัมภาษณ์,** 11 ตุลาคม 2560)

ภาพที่ 4.18 วิถีศาสนาสาธิต วัตรปฏิบัติ การฉันภัตตาหาร รูปแบบอาหาร การนั่ง การห่มผ้า การแสดงออกต่อศาสนสถาน และความเชื่อมีผลต่อการเรียนรู้และปรับตัวในวิถีวัฒนธรรมร่วมกันของนิสิต (ที่มา: ผู้วิจัย,15 พฤศจิกายน 2560)

"วิถีธรรมเนียมบางประการ อาจเหมือนและแตกต่างกันระหว่างพระไทยและพม่า แต่สาระที่ดำเนินการอยู่คือพยายามให้เกิดการเรียนรู้ในเชิงของการแลกเปลี่ยน แต่สังเกตหลายครั้งเมื่อไปร่วมกิจนิมนต์กับพระไทย พระพม่าก็สามารถทำได้ แต่ก็มีบ่อยครั้งจะมีการอ้างถึงอัตลักษณ์ และวิถีวัฒนธรรมของตนเอง ที่เป็นแบบสำหรับตนเองและสะท้อนถึงความเป็นพม่าของกลุ่มนิสิต"

(ผู้สอนนิสิตเมียนมาร์ T3, **สัมภาษณ์,** 21 ตุลาคม 2560)

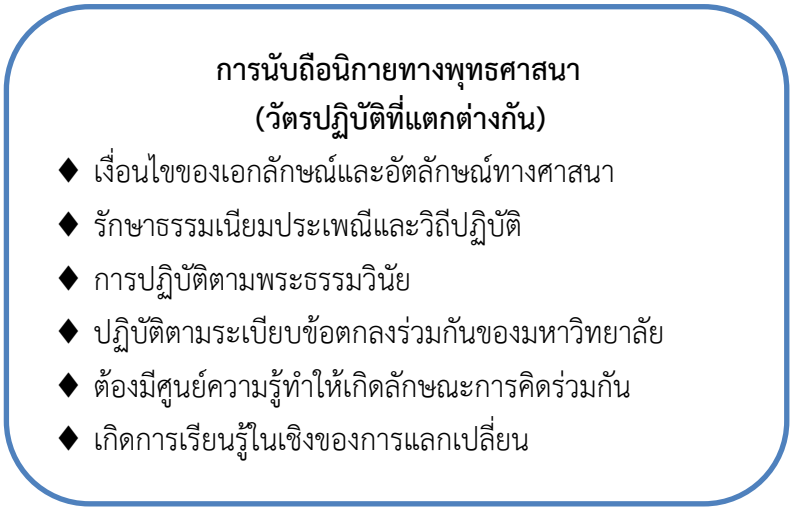
2. การปฏิบัติตามธรรมเนียมประเพณีวิถีปฏิบัติ

การปฏิบัติตามธรรมเนียมประเพณีวิถีปฏิบัติ ซึ่งมีอยู่ด้วยกันทั้งหมดในแต่ละชุมชนและสังคม ซึ่งนิสิตที่เข้ารับการศึกษาส่วนใหญ่จะมีความแตกต่างกันในเชิงชาติพันธุ์ภาษา แต่เมื่อลงรายละเอียดไป ก็จะมีวิถีประเพณีธรรมเนียมปฏิบัติ ผ่านการสวด อาหารการฉัน และรูปแบบการดำเนินชีวิต

3. การปฏิบัติตามระเบียบข้อตกลงร่วมกันของการอยู่ร่วมกันในมหาวิทยาลัย

เมื่อเรียนรู้และร่วมใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยสงฆ์ นิสิตส่วนใหญ่จะมีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขของระบบมหาวิทยาลัย อันประกอบด้วยการต้องศึกษาตามสาขาวิชาที่ตนเองได้รับการศึกษา การอยู่ในหอพักที่มหาวิทยาลัยกำหนดให้ รวมไปถึงรูปการใช้ชีวิต การกินอยู่ฉัน ให้เป็นไปตามกรอบที่กำหนด ซึ่งรูปแบบดังกล่าวสัมพันธ์กับนิสิตต่างชาติ โดยเฉพาะนิสิตพม่า หรือในกลุ่มชาติพันธุ์ในนามของประเทศพม่า รูปแบบของข้อปฏิบัติเหล่านี้ ทำให้นิสิตส่วนหนึ่งต้องปฏิบัติ แต่ในเวลาเดียวกันนิสิตบางส่วนอาจจะด้วยเงื่อนไขของเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ทางศาสนา ที่ถูกนำมาเป็นฐาน

ในการปฏิบัติ เช่น พระพม่าเลือกที่จะห่มผ้าตามแบบที่เป็นวิถีปฏิบัติในประเทศของตนเอง แต่ในกรณีของพระมอญหรือไทยใหญ่ ก็มีบางส่วนจะมีวัตรปฏิบัติที่เอื้อต่อกฎระเบียบของมหาวิทยาลัยกำหนด โดยรูปแบบดังกล่าวเอื้อให้เกิดการอยู่ร่วมกันได้ภายใต้กฎกติกาที่เป็นเงื่อนไขของมหาวิทยาลัย

ภาพที่ 4.19 การนับถือนิกายทางพุทธศาสนา (วัตรปฏิบัติที่แตกต่างกัน) ของนิสิตอาเซียน

1.5 การจัดการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมของนิสิตอาเซียน (CLMV)

การจัดการเรียนรู้ คือ แผนงานหรือรูปแบบที่ออกแบบมาเพื่อใช้จัดการเรียนรู้ ในลักษณะที่ผู้เรียนและผู้สอนเผชิญหน้ากัน (Face-to-face teaching) ในห้องเรียนหรือในการจัดการเรียนรู้เสริมความรู้ และเป็นรูปแบบที่ใช้ในการจัดทำสื่อการจัดการเรียนรู้ซึ่งรวมถึงหนังสือ ฟลม วิดีทัศน์และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่างๆ รวมทั้งกำหนดการจัดการเรียนรู้ระยะยาว แต่ละรูปแบบการจัดการเรียนรู้จะให้แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จตามจุดประสงค์ด้านต่างๆ ที่กำหนดไว้ สำหรับแนวทางการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนจากการสัมภาษณ์ผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการสอนนิสิตที่มาจากประเทศอาเซียน ทำให้ได้ข้อค้นพบผลปรากฏดังนี้

> *“หน้าที่หลักคือการสอนภาษาไทยและเผยแพร่วัฒนธรรมไทยให้แก่คนเวียดนาม ช่วงที่มาแรกๆ ต้องทำแบบเรียน สร้างแบบเรียนภาษาไทยขึ้นทั้งสามระดับ การเผยแพร่วัฒนธรรมจะมีการจัดกิจกรรมเช่น การสอนรำไทย รำวงมาตรฐาน ฟ้อนเทียน ฟ้อนเล็บ เทคนิคที่ทำให้จำง่ายคือสอนตั้งแต่พยัญชนะ สระ ตัวสะกด ตั้งแต่พื้นฐาน จะทำการ์ดคำศัพท์ ใช้วิดีโอประกอบการสอน มีเกมกิจกรรมสนุกๆ ให้ผู้เรียนสนุกกับการท่องจำ เพื่อให้ผู้เรียนไม่เบื่อและเหนื่อยกับการเรียน”*
>
> (ผู้สอนนิสิตเวียดนาม T1, **สัมภาษณ์,** 10 พฤศจิกายน 2560)

“การสร้างชุมชนทางภาษา (language community) คือดำเนินการให้นิสิตเขาไปอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ (language community) การจัดการเรียนการสอนด้านภาษาในห้องเรียนไม่ประสบผลสำเร็จ กิจกรรมที่ทำเป็นลักษณะกิจกรรมพื้นๆ ถ้าจะทำจริง ๆ การที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีชุมชนทางภาษาอยู่แล้วไม่ต้องสร้างแต่ดำเนินการได้เลย แต่ข้อจำกัดของมหาวิทยาลัยเราต้องไปที่ชายแดนเมียนมาร์”

(ผู้สอนนิสิตเมียนมาร์ T4, **สัมภาษณ์,** 11 ตุลาคม 2560)

“จะมีการจัดบัดดี้ให้เขาดูแลกันเป็นเหมือนพี่น้อง ดูแลทุกเรื่อง เราเองก็ไม่ต่างจากพ่อแม่ อยู่ด้วยกันตลอด เวลาสาขาวิชามีกิจกรรมอย่างงานไหว้ครูเราก็จะให้เขามาเรียนรู้ประเพณีนี้ เขาก็จะเล่าว่าที่บ้านเขาไม่ได้ทำอย่างนี้ จะมีซื้อของให้อาจารย์ จุดนี้ก็มีความแตกต่างกัน”

(ผู้สอนนิสิตเวียดนาม T2, **สัมภาษณ์,** 24 ตุลาคม 2560)

“อาจารย์ชาวเวียดนามจะทำงานร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับอาจารย์ชาวไทยในลักษณะร่วมมือรวมพลัง (Collaboration) ช่วยให้นักศึกษาเวียดนามได้เรียนรู้ภาษาไทย วัฒนธรรมและประเพณีไทย ได้เป็นอย่างดี”

(ผู้สอนนิสิตเวียดนาม V1, **สัมภาษณ์,** 24 ตุลาคม 2560)

“ที่มหาวิทยาลัยมี MOU กับมหาวิทยาลัยที่ไทยและให้ทุนแก่เด็กทุกปีให้มาศึกษาทำกิจกรรมที่นี่เป็นเวลา 20 วันค่ะ ศิลปวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของไทย สพร. ให้ทุนทุกปี 15 ทุน เป็นการกระตุ้น และเด็กเราก็ไม่เคยใช้ภาษาไทยที่เมืองไทย ก็อยากให้เด็กมีประสบการณ์ ให้เขามั่นใจว่าเรียนมาแล้วใช้ภาษาไทยได้ และที่เมืองไทยมีกิจกรรมที่ให้ทำเหมือนที่เคยอ่านในหนังสือ ก็อยากให้เด็กเขามีประสบการณ์ที่การได้ไปอยู่ในพื้นที่จริง”

*(*ผู้สอนนิสิตเมียนมาร์ M2, **สัมภาษณ์,** 1 พฤศจิกายน 2560)

“สำหรับการสอนที่มหาวิทยาลัยเรา เราต้องสร้างสถานการณ์ให้ค่ะ เช่นมหาวิทยาลัยมีกิจกรรมต่างๆให้เด็กทำ เช่นโต้วาที พูดสด มีกิจกรรมหลายกิจกรรมทำให้เขาแสดงออก มีการเปรียบเทียบวัฒนธรรมไทยกับพม่า มีอะไรบ้าง เหมือนยังไงแตกต่างยังไง ขนมไทยกับพม่า การเต้นรำและการละเล่นให้เด็กแสดง”

*(*ผู้สอนนิสิตเมียนมาร์ M2, **สัมภาษณ์,** 1 พฤศจิกายน 2560)

“การเรียนการสอนดี เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ไปศึกษาสู่โลกภายนอก ควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณีและภาษา ในการนำมาสู่การเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้สามารถปรับตัวและและใช้ชีวิตร่วมกันในสังคมได้อย่างเป็นสุข”

*(*ผู้สอนนิสิตลาว T1, **สัมภาษณ์,** 16 พฤศจิกายน 2560)

“จัดให้มีการสาธิตกิจกรรมหรือวัฒนธรรมโดยนิสิตต่างประเทศ มีรูปภาพประกอบ หรือวีดีทัศน์ มีโครงการนักเรียนแลกเปลี่ยน โดยส่งนิสิตไทยไปอยู่และเรียนรู้ในต่างประเทศระยะสั้นๆ มีการบูรณาการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมผ่านหลักสูตร มีผู้ชำนาญด้านวัฒนธรรมเป็นวิทยากรบรรยาย และให้นิสิตมีส่วนในกิจกรรม”

(ผู้สอนนิสิตลาว T2, **สัมภาษณ์,** 16 พฤศจิกายน 2560)

“กรณีนักศึกษาลาวไม่ค่อยมีปัญหา สามารถใช้ภาษาไทยและแนวทางการเรียนการสอนแบบที่ใช้กับนักศึกษาไทยได้เลย ส่วนนักศึกษาชาวกัมพูชานั้น มาเรียนหลักสูตรนานาชาติ และผู้สอนได้รับมอบหมายให้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แนวทางการจัดการเรียนการสอนจะใช้เอกสารภาษาอังกฤษเป็นหลัก ส่วนการสื่อสารนั้นเนื่องจากผู้สอนสามารถสื่อสารภาษาเขมรได้ จึงใช้ภาษาเขมรในการสื่อสาร”

(ผู้สอนนิสิตกัมพูชา T2, **สัมภาษณ์,** 1 พฤศจิกายน 2560)

“องค์ประกอบการเรียนรู้ 1) คน เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ได้จากประสบการณ์ของแต่ละคน 2) สิ่งอำนวยความสะดวกซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน 3)สถานที่ ซึ่งเป็นบรรยากาศที่จะอำนวยในการเรียนรู้”

(ผู้สอนนิสิตกัมพูชา T2, **สัมภาษณ์,** 3 พฤศจิกายน 2560)

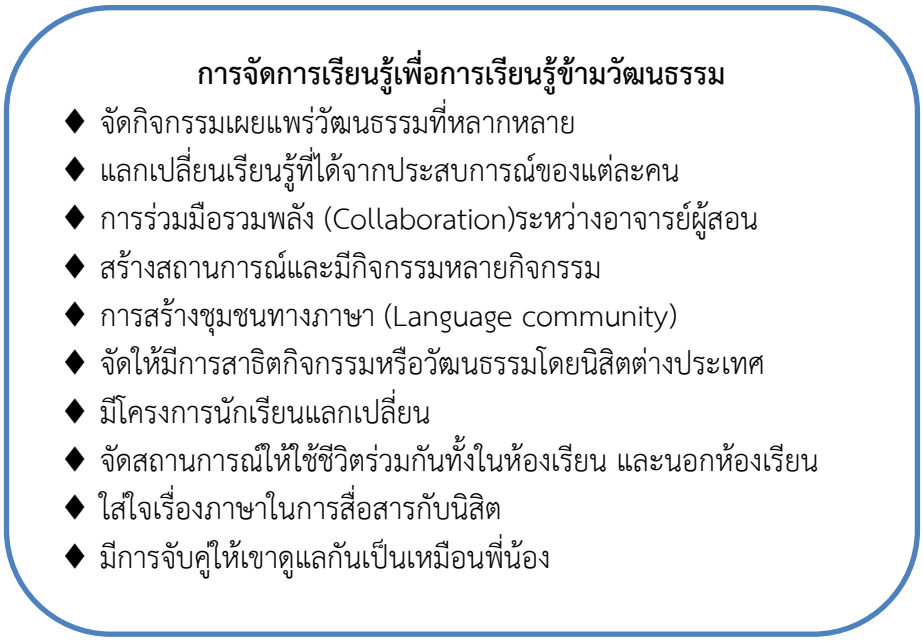
“เบื้องต้นก่อนดำเนินการจัดการเรียนการสอน หากมีนิสิตกัมพูชาในห้อง สิ่งที่ต้องใส่ใจเป็นพิเศษก็คือเรื่องของภาษา เมื่อทราบพื้นฐานทางด้านภาษาของนิสิตแล้ว จึงวางแผนการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับนิสิตกัมพูชา ขณะเดียวกันก็คำนึงถึงนิสิตที่เป็นคนไทยด้วย”

(ผู้สอนนิสิตกัมพูชา T3, **สัมภาษณ์,** 8 พฤศจิกายน 2560)

“การใช้ชีวิตร่วมกันทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน โดยเฉพาะในวัดและในบริบทสังคมไทย ช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี นิสิตจะค่อย ๆ เรียนรู้ และปรับตัวเข้าหากัน ควรเป็นธรรมชาติ และเน้นการเรียนรู้ที่เกิดจากการใช้ชีวิตร่วมกัน ต่างมุ่งที่จะทำความเข้าใจตนและผู้อื่นบนพื้นฐานของความรัก ปรารถนาดีต่อกัน ทำให้เกิดความรัก ความสามัคคี อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขและเข้าใจกัน”

(ผู้สอนนิสิตกัมพูชา T3, **สัมภาษณ์,** 8 พฤศจิกายน 2560)

จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมของนิสิตอาเซียน (CLMV) สามารถสรุปประเด็นการค้นพบได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 4.20 การจัดการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมจากผู้สอนนิสิตอาเซียน

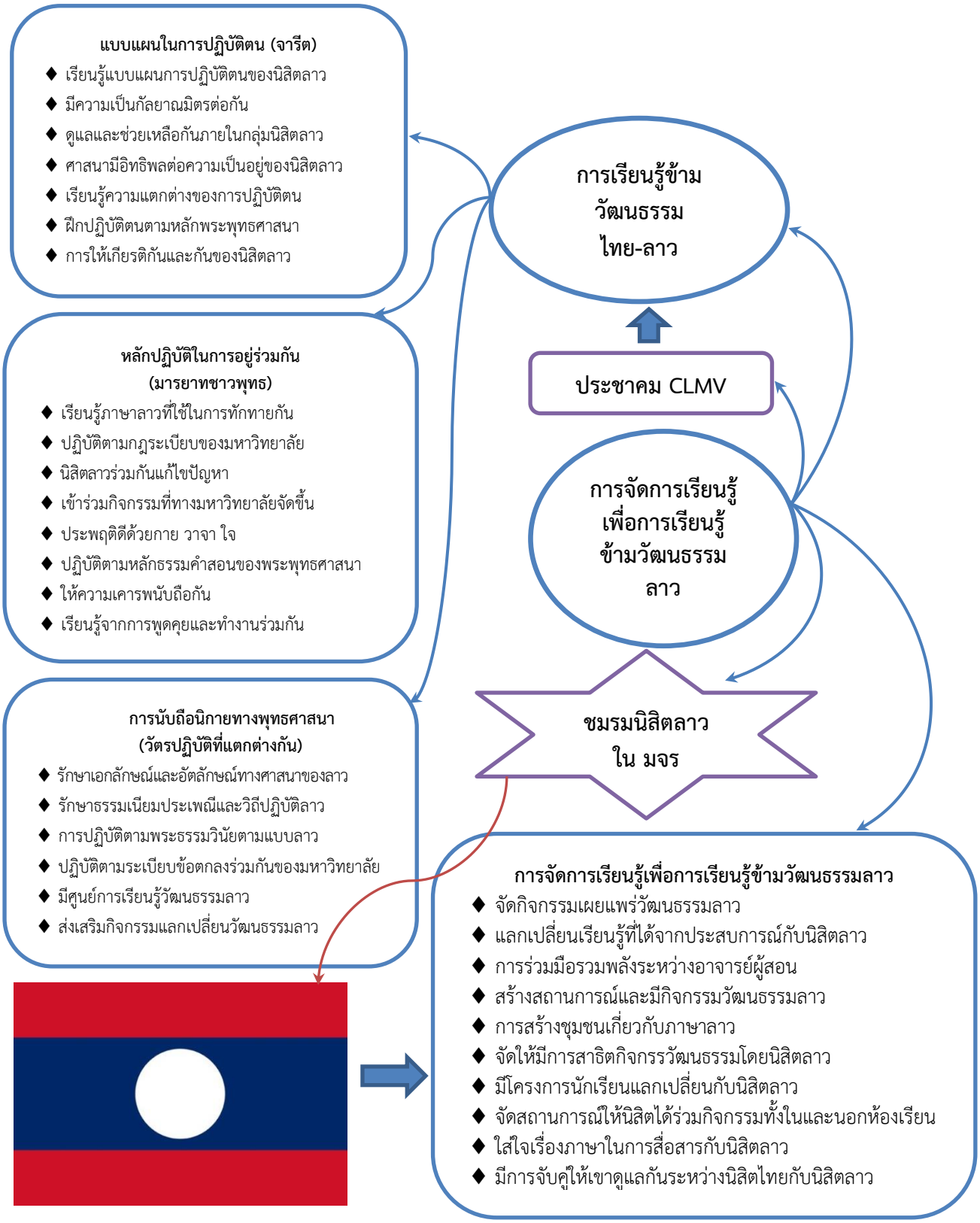
จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาภาคสนาม คณะผู้วิจัยได้สรุปประเด็นที่ได้รับเชื่อมโยงเป็นองค์ประกอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน โดยภายในองค์ประกอบมี 3 ด้าน คือ 1) ด้านแบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต) 2) ด้านหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (มารยาทชาวพุทธ) และ 3) ด้านการนับถือนิกายทางพระพุทธศาสนา (วัตรปฏิบัติที่แตกต่างกัน) ซึ่งในการจะทำให้นิสิตมีคุณลักษณะตามองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านนี้ได้นั้น จำเป็นต้องมีแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ประกอบด้วย จัดกิจกรรมเผยแพร่วัฒนธรรมที่หลากหลาย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ได้จากประสบการณ์ของแต่ละคน การร่วมมือรวมพลัง (Collaboration) ระหว่างอาจารย์ผู้สอน สร้างสถานการณ์และมีกิจกรรมหลายกิจกรรม การสร้างชุมชนทางภาษา (Language community) จัดให้มีการสาธิตกิจกรรมหรือวัฒนธรรมโดยนิสิตต่างประเทศ มีโครงการนักเรียนแลกเปลี่ยนจัดสถานการณ์ให้ใช้ชีวิตร่วมกันทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน ใส่ใจเรื่องภาษาในการสื่อสารกับนิสิต และมีการจับคู่ให้เขาดูแลกันเป็นเหมือนพี่น้อง สามารถแสดงความเชื่อมโยงระหว่างตัวแปรองค์ประกอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน กับตัวแปรการจัดการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ได้ดังภาพที่ 4.21

ภาพที่ 4.21 แนวทางการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV

ภาพที่ 4.22 แนวทางการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมกัมพูชาสำหรับนิสิต มจร

ภาพที่ 4.23 แนวทางการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมลาวสำหรับนิสิต มจร

ภาพที่ 4.24 แนวทางการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมเมียนมาร์สำหรับนิสิต มจร

ภาพที่ 4.25 แนวทางการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมเวียดนามสำหรับนิสิต มจร

บทสรุปของการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันของนิสิตอาเซียน

เป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มิได้เพียงเพื่อการสอนให้ผู้เรียนได้มีความรู้ทางด้านวิชาการต่างๆ หากแต่เป็นสถาบันที่มุ่งฝึกและพัฒนาจิตใจ ในทุกปีของการจัดการศึกษามหาวิทยาลัยได้กำหนดให้มีการปฏิบัติธรรมของนิสิตในทุกชั้นปี โดยไม่มีการแบ่งแยกเชื้อชาติหรือการนับถือศาสนาในนิกายที่แตกต่าง โดยที่นิสิตในกลุ่มประเทศ CLMV ที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ร่วมปฏิบัติธรรมประจำปี ที่สะท้อนให้เห็นว่านิสิตการเรียนรู้วิถีทางวัฒนธรรม ธรรมเนียมปฏิบัติที่แตกต่าง ระหว่างพุทธศาสนาเถรวาท และมหายาน พุทธในขนบประเพณีของเวียดนาม ลาว กัมพูชา และพม่า ปรากฏดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 4.26 นิสิตในกลุ่มประเทศ CLMV ที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ร่วมปฏิบัติธรรมประจำปี (ที่มา: สื่อสารองค์กร มจร, 17 ธันวาคม 2561)

จากภาพที่ 4.26 เป็นช่วงการปฏิบัติธรรมประจำปีของนิสิตในมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้ข้อสรุปร่วมกันระหว่างนิสิตที่มาเรียนทั้งไทยและต่างชาติ ทั้งหมดปฏิบัติในแบบ “สติปัฏฐาน 4” อันเป็นแบบแผนของการปฏิบัติธรรมกรรมฐาน ของพระพุทธศาสนาเถรวาท จากภาพจะเห็นว่ามีนิสิตจากกลุ่มประเทศที่นับถือมหายานแบบจีน เวียดนาม ก็จะต้องเข้าร่วมและเรียนรู้แนวปฏิบัติอันเป็นไปตามกรอบเกณฑ์ของการปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนา ในทุกหลักสูตรของมหาวิทยาลัย ผลที่ปรากฏทำให้นิสิตเกิดการรู้ เพิ่มเติม เห็นความแตกต่างหลากหลายนั้นเป็นการเรียนรู้เป็นการเสริมสร้างประสบการณ์และทักษะด้านการเรียนรู้ให้กับตัวเอง รวมทั้งจะยังเป็นการปฏิบัติการภายใต้ความแตกต่างทางด้านวิถีทางวัฒนธรรมในศาสนาของกันและกันด้วยเช่นกัน เป็นพฤติกรรมของการเรียนรู้เป้าหมายเพื่อการอยู่ร่วมกันภายใต้ความแตกต่างวิถีศาสนา

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เพื่อพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV

การวิเคราะห์ผลการสนทนากลุ่มในขั้นตอนการพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ คณะผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นในการนำเสนอ 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV ตอนที่ 2 แนวทางการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV และตอนที่ 3 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แสดงรายละเอียดผลการวิเคราะห์ในแต่ละตอน ดังนี้

2.1 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV

2.1.1 วัตถุประสงค์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (Peaceful Coexistence)

การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข ต้องอาศัยความมีน้ำใจไมตรีที่ดีต่อกัน ความมีน้ำใจเป็นเรื่องที่ทุกคนทำได้ โดยไม่ต้องใช้เงินทองมากมาย เพียงแต่แสดงความเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ เอาใจเขามาใส่ใจเรา คิด ถึงหัวจิตหัวใจของคนอื่น และแสดงต่อผู้อื่นเหมือนที่เราต้องการให้คนอื่นแสดงต่อเรา และทำดีต่อคนอื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน ไม่ว่าความดีนั้นจะเป็นเพียงสิ่งเล็กน้อยหรือสิ่งที่ยิ่งใหญ่ก็ตาม แม้ผู้อื่นไม่ได้รับรู้กันทุกคน แต่หัวใจของเราก็รับรู้เสมอเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ และไม่หวังว่าคนอื่นจะต้องมาให้เราเสมอควรแสดงน้ำใจกับคนรอบข้าง เช่น เมื่อเวลามีโอกาสได้ไปเที่ยวในที่ไกลหรือใกล้ก็ตามควรมีของฝากเล็กๆ น้อยๆ ติดมือมาถึงคนที่เรารู้จักและญาติมิตรของเรา นั่นเป็นการแสดงความมีน้ำใจต่อกัน เพราะแม้อาจจะเป็นแค่สิ่งเล็กน้อย แม้จะไม่ต้องใช้เงินทองมากมาย แต่สิ่งที่ได้มันมีค่ามากกว่านั้น นั่นคือน้ำใจที่ผู้อื่นได้รับจากเราควรเสียสละกำลังทรัพย์ สติปัญญา กำลังกาย และเวลาให้แก่ผู้เดือดร้อน เท่าที่เราพอจะทำได้โดยไม่ถึงกับต้องลำบากแก่ผู้อื่นให้กับผู้ที่ต้องการพึ่งพาอาศัยเรา โดยเป็นการกระทำที่ไม่หวังผลตอบแทนควรมีนิสัยเอื้อเฟื้อ ช่วย เหลือเกื้อกูลต่อเพื่อนบ้าน เช่น ไปร่วมงานพิธีต่างๆ เช่น งานแต่งงาน งานศพ หรืองานอื่นๆ เท่านั้นเขาก็จะเห็นว่าเราเป็นคนมีน้ำใจ และจะสามารถเชื่อมไมตรีจิตต่อกันได้ ควรให้ความรักแก่คนอื่นๆ และให้ความร่วมมือเมื่อเขาต้องการให้ช่วยเหลือ และช่วยเหลือเขาอย่างสุดความสามารถด้วยความจริงใจที่เรามี จากการสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิสะท้อนคิดในเป้าหมายที่ใกล้เคียงกันว่า

> *“ภาษาเป็นส่วนหนึ่งที่จะใช้สื่อสารกัน รู้เรื่องกันได้ หากเราสามารถใช้ภาษาอังกฤษสื่อกันได้ ใช้ภาษาที่ใกล้เคียงกันได้ ดังกรณีพม่า และเวียดนามแตกต่างกับเรา กัมพูชาถึงจะฟังได้รู้เรื่องแต่ก็ไม่ใช่ว่าจะรู้เรื่องทั้งหมดแล้วก็ฟังเป็นบางคำ ภาษาเนี่ยมันเป็นกับดักอย่างหนึ่งที่มันทำให้เราไม่สามารถเรียนรู้วัฒนธรรมซึ่งกันและกันได้ ในอาเซียนประเทศที่เชี่ยวชาญพูดภาษาอังกฤษได้ก็จะมีกลุ่มที่เป็นภาษากลุ่มของเคยเป็นเมืองขึ้น ส่วนไทยแล้วพูดไม่ได้ พม่าก็พอพูดได้ แต่ถ้าเราจะใช้ภาษาที่เราสามารถเรียนรู้กันได้ ภาษาเป็นวัจนภาษา สวดมนต์ก็*

ต้องใช้ภาษา แต่พฤติกรรมการแสดงออกต้องไปทางเดียวกัน เพราะฉะนั้นภาษาก็เป็นอย่างหนึ่ง ที่มหาวิทยาลัยต้องหาแนวทางร่วมกัน ถ้าไม่สามารถสื่อสารด้วยกันได้ ความเข้าใจก็จะไม่เกิดขึ้น ทำอย่างไรที่จะเรียนรู้ด้วยกันได้ โดยใช้แนวทางการปฏิบัติที่ต่างกัน แต่สามารถยอมรับซึ่งกันและกันได้ไหมยอมรับในข้อแตกต่างแล้วก็ปฏิบัติร่วมกันได้ ในแนวทางเดียวกันในวิถีทางศาสนาเขาบอกว่าสิ่งที่เราจะทำร่วมกันโดยที่ไม่ขัดแย้งกันได้ถ้าเป็นพระให้นึกถึงเรื่องศีล ให้นับถือพระธรรมวินัยเป็นหลักซึ่งมันเป็นไปในทางทิศทางเดียวกัน ไทย ลาว พม่า ก็มีพระธรรมวินัยแต่ว่าแนวทางการปฏิบัติอาจจะแตกต่างกันบ้าง อาจจะมีการรักษาศีลเคร่งไม่เคร่งก็แล้วแต่”

(นักการศึกษา A1, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

“อีกกรณีหนึ่งกฎหมายบ้านเมือง ซึ่งกฎหมายบ้านเมืองนี้ไปอยู่ประเทศไหนก็ต้องไปปฏิบัติตามของประเทศนั้นแล้วกฎหมายของแต่ละประเทศก็ต่างกันในส่วนของกฎหมายส่งก็ต่างกันเหมือนกันก็แล้วแต่ เพราะฉะนั้นเวลาที่เข้ามาเนี่ยเขาก็ต้องปฏิบัติตามกฎหมายของเราเพราะฉะนั้นไม่มีเธอร่วมอะไรที่จะปฏิบัติร่วมกันได้มันมีข้อจำกัดอะไรที่เรื่องของกฎหมาย กรณีเรื่องของจารีตประเพณีจารีตประเพณีของแต่ละประเทศต่างกันของเราก็อย่างหนึ่งของเขาก็อย่างหนึ่ง เพราะฉะนั้นถ้าจะพูดถึงเรื่องของศาสนาเรื่องของวัฒนธรรมในด้านศาสนานำมันก็ต้องไปเปรียบเทียบกับพระธรรมวินัยและข้อกฎหมายของกฎหมายบ้านเมืองกฎหมายส่งและก็กดจารีตประเพณีซึ่งมันมีข้อแตกต่างอันนี้คือ Content หลักที่เราจะต้องคิดว่ามันต่างกันอย่างไร”

(นักวิชาการอาเซียนศึกษา B1, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

“ปัจจุบันมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้มีการจัดเวทีในการจัดการทำงานหรือเสวนาร่วมกันระหว่างเถรวาทและมหายานก็มีการร่วมมือในการทำงานร่วมกันในหลาย ๆ อย่าง ในทางพระพุทธศาสนา เมื่อก่อนต่างคนต่างทำ แต่ในปัจจุบัน เมื่อต้องมาทำงานร่วมกัน ก็มีข้อพึงระวังกันด้วย เรียกว่าจุดที่เป็นข้อแตกต่างก็สงวนไว้ มีเป้าหมายร่วม คือหลักธรรมสอนที่เป็นเป้าหมายหลักมันไม่ต่างกัน แต่ว่าวิธีการจะต่างกันเพราะว่าเถรวาทบอกว่าเอาพัฒนาตัวเองก่อนแล้วค่อยไปช่วยคนอื่นในขณะที่มหายานจะบอกว่าเราต้องช่วยคนอื่นไปพร้อมกัน เพราะฉะนั้นแนวทางของเถรวาทกับมหายานอาจมีความแตกต่าง แต่มีเป้าหมายเดียวกันแต่วิธีการต่างกันเท่านั้นเอง เพราะฉะนั้นเวลาที่จัดประชุมเมื่อก่อนมีการแสดงลักษณะนี้ขึ้น คือ ยังต่างคนต่างกันอยู่พอว่าจะประชุมร่วมกันก็เปิดใจกันด้วยที่ร่วมกัน มันเหมือนกับเรามาเปิดใจซึ่งกันและกัน อะไรที่เราสามารถทำร่วมกันได้และอะไรที่เราจะต้องทำเองโดยรายละเอียดปลีกย่อย เพราะฉะนั้นเราอยู่ร่วมกันได้ สรุปว่าเมื่อก่อนนี้พระพุทธศาสนาเป็นเหมือนนกตัวหนึ่งส่วนนิกาย 2 ใหญ่

เปรียบเสมือนเปรียบปีกนก ซึ่งจะต่างคนต่างบินก็ไม่ได้จะต้องบินไปพร้อมพร้อมกัน ทำงานร่วมกัน อันไหนทำงานร่วมกันได้ อันไหนมีข้อเฉพาะแต่ละนิกาย ก็ไม่พูดถึง เราก็ถือว่ามันเป็นข้อจำกัดของแต่ละนิกายที่เราไม่ต้องพูดถึงเราก็สามารถทำงานพร้อมกันได้ทำงานร่วมกันได้สามารถบินร่วมกันได้มีพลังที่จะบินขึ้นสู่ท้องฟ้าได้ ฉะนั้นปัจจุบันในเถรวาทและมหายานสามารถเรียนรู้ร่วมกันเวลาประชุมในส่วนต่างๆ ระดับนานาชาติ มหายานมาร่วมกันเยอะมาก เขาก็มาถามว่าทำไมมหาจุฬาจัดงานระดับนานาชาติได้ เขาก็อยากจะมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างประเทศจีนไต้หวันหรือเกาหลีแล้วก็อยากนำเอากลับไปใช้เหมือนกัน ให้พระจัดงานบ้างฉะนั้นจึงมีที่มาของสถาบันสมทบของเกาหลีใต้ของไต้หวัน อะไรที่เป็นความแตกต่าง จึงเป็นการเรียนรู้ ฉะนั้นเราจะต้องไปกำหนดที่ Content ก่อนว่าที่มันเป็นลักษณะร่วมหลัก ๆ คืออะไร”

(นักการศึกษา A5, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

“ความแตกต่างไม่ใช่ความแตกแยก” ในความหมายที่ว่า ในประเทศ CLMV ทั้งหมดเป็นลักษณะของวัฒนธรรมร่วมที่เนื่องด้วยพระพุทธศาสนา การเรียนรู้ การปรับตัว และวัฒนธรรมของการดำเนินชีวิต จึงเป็นความจำเป็นและความสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะทำให้เกิดความเข้าใจกัน ปรับตัวและอยู่ร่วมกันได้ โดยมหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นสถาบันการศึกษาที่มีลักษณะร่วมในความหมายของวัฒนธรรม มีความหมายของการอยู่ร่วมกันแม้จะเป็นความแตกต่างกันภายใต้สิ่งที่เป็นไปได้และก่อให้เกิดการเรียนรู้ปรับตัวภายใต้ความแตกต่างนั้น เป้าหมายจึงเป็นการดำเนินชีวิตเพื่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ ภายใต้การออกแบบการเรียนรู้ หรือกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไปสู่การเรียนรู้ในแบบพหุวัฒนธรรมต่อไป

2.1.2 เนื้อหาเรื่องวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV (Content)

ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของอาเซียน เป็นลักษณะร่วมของวัฒนธรรมอาเซียนของแต่ละพื้นที่และของแต่ละประเทศ ในทางประวัติศาสตร์ ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากอินเดียและจีน ซึ่งแต่ละประเทศต่างก็รับเอาวัฒนธรรมจากทั้งสองชาตินี้เข้ามาในระดับที่แตกต่างกัน เช่น ไทยและลาวได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากอินเดียเป็นส่วนใหญ่ ส่วนเวียดนามได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมมาจากจีนเป็นส่วนใหญ่ โดยรวมกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนสามารถจำแนกออกเป็น 3 กลุ่มวัฒนธรรมหลัก ตามลักษณะที่ตั้ง ซึ่งสะท้อนวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม 1) กลุ่มวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง อันประกอบด้วยไทย-ลาว-เขมร-พม่า-เวียดนาม มีประเพณี ดนตรี วัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม ทั้งที่มีความคล้ายคลึงและแตกต่างด้วยลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ใกล้เคียงกัน รวมทั้งมีการไปมาหาสู่ มีการค้าขาย และกิจกรรมอื่นๆ ร่วมกันอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ส่งผลให้วัฒนธรรมของแต่ละประเทศ มีทั้งที่แสดงออกถึงลักษณะเฉพาะของตนเอง ขณะที่มีความคล้ายคลึงในบางส่วนของการดำเนินวิถีชีวิต กล่าวได้ว่า ไทย-ลาว-กัมพูชา มีรากวัฒนธรรมเดียวกัน 2) กลุ่มวัฒนธรรม มาเลเซีย-อินโดนีเซีย-บรูไน ดารุสซาลาม-สิงคโปร์ เป็นกลุ่มประเทศที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม แต่ก็มีประชาชนส่วนหนึ่งนับถือ

ศาสนาพุทธ คริสต์ และฮินดูด้วยสัดส่วนที่แตกต่างกันไป 3) กลุ่มวัฒนธรรม ฟิลิปปินส์ ถึงแม้ว่า ภูมิประเทศของอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ จะมีความคล้ายคลึงกันแต่วัฒนธรรมของฟิลิปปินส์เป็นการผสมผสานกันระหว่างตะวันตกและตะวันออก ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะวัฒนธรรมฟิลิปปินส์ที่ได้รับอิทธิพลจากสเปน ซึ่งเป็นเจ้าอาณานิคมมาเป็นระยะเวลานาน ในขณะเดียวกันก็ได้ผสานวัฒนธรรมพื้นเมือง ตัวอย่างของมรดกวัฒนธรรมกลุ่มนี้ ในความหลากหลายจำแนกได้ ดังนี้

> *"...ประเทศกัมพูชา พม่า ลาว เวียดนาม มีความแตกต่างหลากหลายภายในวิถีวัฒนธรรมของแต่ละประเทศซึ่งนับว่าเป็นเรื่องเฉพาะของแต่ละประเทศ โดยนิสิตประเทศลาว มาอยู่ไทยก็จะมีรายละเอียดในวิถีของความเป็นลาวติดมาด้วย การที่จะให้นิสิตไทย มีความรับรู้ เข้าใจเปิดกว้างกับวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านก็เป็นเรื่องที่ดี..."*
>
> (นักวิชาการอาเซียนศึกษา B2, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

"ส่วนที่เป็นเนื้อหา (Content) คณะนักวิจัยได้มีการลงพื้นที่รายประเทศละ 2 ท่านเพื่อดำเนินการศึกษาเรื่องศาสนาและวัฒธรรมที่ต่างกัน รูปแบบการดำเนินชีวิต พร้อมจัดทำเป็นคู่มือในแต่ละประเทศ ซึ่งแบ่งเป็น 4 ชุด โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านอาเซียนศึกษาในแต่ละประเทศให้ข้อคิดเห็นปรับปรุง พัฒนา เพื่อเป็นคู่มือชุดการเรียนรู้ ส่วนที่ 2 เป็นกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยได้จัดทำอยู่ทั้งในส่วนของผู้บริหาร คณาจารย์ผู้สอน ที่ดำเนินนโยบาย และดำเนินกิจกรรมร่วมกับนิสิต เริ่มตั้งแต่ การเรียนการสอน การเป็นอยู่หลับนอน ในหอพัก การกินอยู่ ขับฉัน เป็นกิจกรรมการปฏิบัติร่วมกัน แทรกกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ เข้าใจ ร่วมปฏิบัติได้ ดังกรณีนิสิตภายในมหาวิทยาลัยสงฆ์โดยเฉพาะพม่า มี 10 กลุ่มชาติพันธุ์ โดยแต่ละชาติพันธุ์จะมีสำนึกทางประวัติศาสตร์ ที่ส่งผลออกมาเป็นพฤติกรรม ความสัมพันธ์ระหว่างกัน และท่าทีของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ด้วย กินอยู่แยก นอนแยก รวมไปถึงจับกลุ่มเฉพาะ เป็นต้น"

(นักวิชาการอาเซียนศึกษา B6, **สนทนากลุ่ม,** 27 เมษายน 2561)

"CLMV 4 ประเทศนี้ ถ้ารวมกันแล้วจะมีลักษณะที่เป็นเอกภาพทางด้านพระพุทธศาสนา จะมีพุทธศาสนาเถรวาท เป็นลักษณะร่วม มีเพียงเวียดนามที่มีเวียดนามเป็นนิกายมหายานเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นเราจะใช้รูปแบบใด เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ แลกเปลี่ยน พัฒนาเป็นความเข้าใจในการที่จะปรับตัวอยู่ร่วมกัน การใช้กิจกรรม การใช้ทักษะการเรียนรู้ร่วมกัน จึงมีความเป็นจำอย่างยิ่งในการที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมแห่งนี้ อีกนัยหนึ่งความเหลื่อมล้ำในการดำเนินชีวิต จึงนำไปสู่การเรียนรู้ ปรับตัว และพัฒนาเป็นเงื่อนไขเชิงระบบ จึงทำให้เรากลไกร่วมในการดำเนินชีวิตอย่างเสมอภาคเท่าเทียมและก่อให้เกิดการขับเคลื่อนเชิงระบบในภาพรวมได้..."

(นักวิชาการอาเซียนศึกษา B2, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

“คนไทยไม่ค่อยที่จะอยากเรียนรู้คือมันยังคงอยู่ได้ในภาวะธรรมชาติ คือคนไทยเขามีกระบวนการต่อรองการแห่งการเรียนรู้อยู่แล้วในระหว่างมหาวิทยาลัยคือมหาวิทยาลัยออกแบบอย่างไรโดยการเข้ามาทำนี้จะต้องจัดเป็นกลุ่มเราไปอยู่จุดนั้นไหมเราไปอยู่จุดนั้นที่จริงๆนะครับ เราข้ามไปดูพม่าเลยไหมครับว่าเขาเป็นอยู่ยังไงอย่างพม่ามากเขาต้องการที่จะมาศึกษาของเราเขาก็มาได้เนื่องจากเชื้อชาติเราผ่านแล้วยังมีปัญหาอยู่แต่เราจะผูกเขาอย่างไรให้เขาอยู่ด้วยกันได้แต่ระยะหนึ่งผมว่าถ้าเปิดพื้นที่ให้เขาทำอะไรสักอย่างที่เขาอยากจะทำโดยการให้เขามานำเสนอและให้รู้สึกว่ามีคุณค่าขึ้นมาแล้วคนไทยก็เข้าไปเรียนรู้กับเขาด้วย ตัวนี้มันน่าจะดีมากกว่าเรามาเรียกมาว่าคุยว่าอยากเรียนรู้อะไรกับเขาซึ่งพื้นที่มันมีคุณค่าอยู่แล้วถ้าเราสามารถรวมกลุ่มได้ซึ่งเราดูจากสังเกตว่าส่วนกลางมีชาวพม่าเยอะขนาดไหน ตามชายแดนก็มีพม่าเยอะ และสามารถดำรงอยู่ได้ นอกจากนี้ พระไทยและพระชาวพม่า สามารถเรียนรู้วิปัสนาร่วมกันภายใต้วิถีของความแตกต่างได้ ดังนั้น คุณค่าทางศาสนาจึงเป็นลักษณะร่วมกัน คุณค่าทางวัฒนธรรม จึงเป็นลักษณะร่วมที่จะก่อให้เกิดการขับเคลื่อนและเรียนรู้ร่วมกันได้ ดังกรณีพระไทยไปศึกษาวิปัสนา อภิธรรมจากพม่า แม่ชีจากไทยไปศึกษาภาวนาวิธีจากพม่า เขาเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมร่วมดังกล่าว จึงเกิดการเรียนรู้แสวงหา และนำพาตัวเองไปปฏิบัติเรียนรู้ เป็นต้น ฉะนั้นเราจะต้องรู้ก่อนว่าคุณค่าคืออะไร จากนั้นจึงจับประเด็นมาว่าจะต้องทำอะไร พร้อมจัดการกับมันอย่างไรมากกว่า”

(นักวิชาการอาเซียนศึกษา B2, **สนทนากลุ่ม,** 27 เมษายน 2561)

“เราจะต้องปรับกระบวนทัศน์ให้มองเห็นคุณค่า ของรูปแบบการเรียนรู้ที่ปรากฏในแต่ละกิจกรรมที่ทางมหาวิทยาลัย หรือทางผู้สอนจัด หรือดำเนินการให้มีขึ้น ในแบบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม จะทำให้นิสิตผู้เรียนมองเห็นความสำคัญและคุณค่าของชุดกิจกรรมในแต่ละประเทศ”

(นักวิชาการอาเซียนศึกษา B1, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

“ควรมีการศึกษาที่เน้นไปเฉพาะ สถานภาพของพระสงฆ์ในแต่ละประเทศว่ามีสถานะอย่างไรทางสังคม รัฐ และประชาชน รวมทั้งมีการจัดแบ่ง หรือจำแนกอย่างไร เพื่อประโยชน์ที่จะเรียนรู้ถึงความหลากหลายแตกต่างนั้น ดังกรณีของพม่ากับความแตกต่างหลากหลายผ่านสถานภาพของ “ชาติพันธุ์” เพื่อเรียนรู้เข้าใจและปรับตัวตามสถานภาพของรายประเทศนั้น ๆ ด้วย”

(นักวิชาการอาเซียนศึกษา B2, **สนทนากลุ่ม,** 27 เมษายน 2561)

“นิสิตเองก็การปฏิบัติที่แตกต่างกัน ด้วยบริบทของแต่ละประเทศจะมีความแกต่างกัน ดังกรณีของประเทศพม่า เมื่อมาศึกษา และใช้ชีวิตในประเทศไทย ก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนโดยอิงอยู่กับบริบทในแต่ละประเทศ การจัดการศึกษาจึงควรอยู่บนพื้นฐานของค่ากลางในความเป็นพระพุทธศาสนาที่มีลักษณะร่วมของแต่ละประเทศ”

(นักวิชาการอาเซียนศึกษา B3, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

“ความเชื่อในการปฏิบัติ เราต้องเอามาเปรียบเทียบกัน พอได้เนื้อหามาแล้วค่อยมาวิเคราะห์ว่าเนื้อหาเหล่านั้น อาจจะนำมาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือจะนำมาปฏิบัติในการสอนอย่างไร พระไทยจะต้องเรียนรู้วัฒนธรรมของต่างชาติ และพระต่างชาติก็ต้องปรับเปลี่ยนการเรียนรู้ของพระไทยด้วย ส่งเสริมให้ปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกัน (พระธรรมวินัย) จะทำให้สอดคล้องไปทางเดียวกัน นอกจากนี้ยังจะต้องให้มหาวิทยาลัย จัดกิจกรรมเกี่ยวกับภาษา ซึ่งถ้านิสิต หรือผู้เรียน พูดภาษาของกันและกันได้ ภาษาไทย ภาษาพม่า ภาษาลาว ก็จะสามารถเปลี่ยนทัศนคติในทางการเรียนรู้ปรับตัว และมีส่วนร่วม ดังนั้นวัฒนธรรมภาษาจึงเป็นส่วนสำคัญ ที่จะเข้าไปส่งเสริมให้เกิดการสื่อสารกันและกันได้ นอกจากนี้การกระตุ้นส่งเสริมให้ใช้ภาษากลาง คืออังกฤษ ก็ถือว่าเป็นสิ่งที่น่าสนใจ อันสามารถเสริมสร้างการเรียนรู้ซึ่งกันและกันได้ การปฏิบัติตัวในวิถีวัฒนธรรมทางศาสนา การไหว้ การกราบ พึงปฏิบัติอย่างไรเป็นต้น”

(นักวิชาการอาเซียนศึกษา B4, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

“ลาว โรงเรียนควบคุม โดยรัฐ พระค่อนข้างเข้มงวดไม่มีของขลัง ไม่มีน้ำมนต์ ไม่มีใบ้หวยแล้วก็มีเกจิที่ชื่อดังที่สามารถสร้างพระแปลก ๆ ในกู่แก้ว ก็ถูกไล่มาหนองคาย รัฐบาลลาวควบคุมอย่างมาก คนลาวจึงหันมาพึ่งพระไทย ด้านเครื่องรางของขลัง ด้วยเพราะว่าสังคมมันเปลี่ยนไปแล้วก็มีความเสี่ยงมากขึ้น ไม่เหมือนสมัยก่อน”

(นักวิชาการอาเซียนศึกษา B2, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

“วัฒนธรรมที่เสนอมาเป็นวัฒนธรรมทางศาสนาพุทธ โดยในแต่ละประเทศมีความแตกต่างไม่มาก เถรวาท มหายานเป็นเพียงรูปแบบ เป็นเรื่องของพิธีการ แต่ความหมายเดียวกัน อาจมีข้อแตกต่างกันบ้างเมื่อลงรายละเอียดไปแต่ละประเทศ แต่ละพื้นที่ ประเด็นต่อมาก็คือเรื่องของศาสนาหลัก ๆ โดยศาสนาหลักมีเป้าหมายเดียวกันแต่ก็มีหลักปฏิบัติแตกต่างกัน ในหลักจึงเกิดคำถามว่าจะอยู่ร่วมกันอย่างไรภายใต้ความเหมือนและความแตกต่างนั้น”

(นักวิชาการอาเซียนศึกษา B4, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

“ในการแสวงหาการเรียนรู้สิ่งสำคัญที่จะพึงตระหนักคือการแบ่งขอบข่ายเนื้อหาของเรียนเรียนรู้เป็น “เนื้อหาหลัก” และ “เนื้อหารอง” แบ่งว่าอันไหนสามารถร่วมกันได้และเป็นข้อจำกัดของแต่ละประเทศ ได้รู้ข้อปฏิบัติ กฎหมายของคณะสงฆ์ของแต่ละประเทศเพื่อปรับตัว เรียนรู้ และนำไปใช้ ในขอบเขตของการวิจัยแต่ละเนื้อหาไม่ได้ฉะนั้นเราจะต้องปรับเปลี่ยนให้มันเข้ากับกลุ่มเป้าหมาย เช่นของระดับอาเซียนนั้นจะต้องกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ไประดับอาเซียน ถ้าเราไปดูของแต่ละกลุ่ม เราก็ต้องดูว่าหลักสูตรอะไรไม่เข้ากลุ่ม ถ้าเราได้วัตถุประสงค์แล้วแล้ว ก็ได้เนื้อหาแล้วเราก็จะได้วิธีการเช่นการอยู่ร่วมกันการแลกเปลี่ยนทางภาษาหรือจะใช้แบบไหน ในช่วงเช้า กลางวันเย็น แล้วตอนนี้ก็จะเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่อยู่ในที่การจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้ถ้าเราจะให้ถึงบรรลุ ขั้นตอนสุดท้ายนวัตกรรมนั้นจะออกมาเป็นองค์ความรู้ที่เข้าใจ และจับต้องได้ร่วมกัน ในเรื่องการประเมิน ควรประเมินในแต่ละกิจกรรมไปพร้อม ๆ กัน แต่เนื่องด้วยในขณะนี้มีการจัดกิจกรรมแยกตัวแปรตามแนวมันเกิดอะไรขึ้นบ้างอยากให้เป็นภาษาทางสังคมมากกว่าทักษะเดิมที่นิสิตผู้เรียนมี เช่น ทำกิจกรรมอะไรในหอพักไหม ประเมินเลยว่ารู้สึกอย่างไร มีปัญหาอะไร พึงพอใจไหม นี่คือการประเมินแบบสภาพจริงโดยจะต้องประเมินเวลานั้นออกมา การที่เราไปสัมภาษณ์นิสิตว่าเขาพูดอะไรออกมาซึ่งเป็นลักษณะของความเป็น แต่ถ้าเราปล่อยวัน 2 วันแล้วมันสัมภาษณ์ทีหลัง มันก็ไม่ใช่ข้อมูลจริง ฉะนั้นจึงอยากให้สัมภาษณ์ ณ เวลาที่ทำกิจกรรมเสร็จและเป็นข้อมูลที่แท้จริงหลังจากการทำกิจกรรมแล้ว ประเด็นเหล่านี้มันก็เป็นส่วนประกอบของรูปแบบ”

(นักวิชาการอาเซียนศึกษา B2, **สนทนากลุ่ม,** 27 เมษายน 2561)

“กิจกรรมเชิงสังคม กิจกรรมเชิงมีส่วนร่วม จะเป็นเครื่องมือหนึ่งในการปรับตัวเรียนรู้ อยู่ร่วมกัน โดยเราอาจจะออกแบบกิจกรรม ส่งเสริมให้ทำจิตสาธารณะร่วมกัน อาจจะมีแรงจูงใจว่าใครทำได้ไม่ได้อย่างไร ถ้าทำได้กระตุ้นและส่งเสริมให้ไปถึงกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม ไม่ว่าชาติพันธุ์ใด หรือประเทศใดก็ตาม รวมถึงอาจมีการให้คะแนนในแต่ละกิจกรรมนั้น ๆ เป็นแรงจูงใจร่วมกับการจัดการศึกษาในชั้น”

(นักวิชาการอาเซียนศึกษา B2, **สนทนากลุ่ม,** 27 เมษายน 2561)

“ส่งเสริมให้มีการสร้างเนื้อหา (Content) ร่วมกันในกิจกรรม ซึ่งมันจะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน นอกจากนี้เราอาจจะต้องมาวิเคราะห์ทางด้านวัฒนธรรมที่ต่างกันทั้งประเทศลาว พม่า เวียดนาม ไทยและกัมพูชา โดยศึกษาถึงความเหมือนและความต่าง เพื่อนำไปสู่การแสวงหาเนื้อหา (Content) จากนั้นนำไปสู่การสร้างชุดการเรียนรู้ กิจกรรมเพื่อการร่วมทำ ร่วมปฏิบัติภายใต้เจตนารมณ์เดียวกันคือการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมทางศาสนาของแต่ละประเทศ”

(นักวิชาการอาเซียนศึกษา B2, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

ในความหลากหลายทางวัฒนธรรมของอาเซียน จึงเป็นลักษณะร่วมของการเรียนรู้และปรับตัวเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เข้าใจ ปรับตัว และนำไปใช้เพื่อการอยู่ร่วมกันภายใต้ความหลากหลายแตกต่างด้วยกัน หากสรุปนิยามจะเห็นชัดว่าส่วนใหญ่ทั้งนักการศึกษา หรือนักวิชาการอาเซียนศึกษามอง (1) ในมิติของวัฒนธรรมร่วม อันหมายถึงพระพุทธศาสนาเป็นลักษณะร่วมกันของนิสิต หรือวัฒนธรรมทางศาสนาของแต่ละประเทศ ที่สามารถใช้ความเหมือนและความต่างมาเป็นจุดร่วมในการดำเนินกิจกรรมหรือการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง (2) และในอีกความหมายหนึ่งการเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมทางภาษา วิถีและวัฒนธรรมทางภาษาอันเป็นเงื่อนไขและโครงสร้างของการเรียนรู้ร่วมภายใต้กลไกที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสมและเป็นประโยชน์ในองค์รวม โดยเป็นการเรียนรู้ในส่วนภาษาที่เป็นหน่วยของแต่ละวัฒนธรรม หรือของแต่ละประเทศ ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้และปรับตัวเข้าใจกันและกันได้ (3) การสร้างลักษณะร่วม อันหมายถึงการใช้ภาษาที่เป็นภาษาร่วม ดังกรณีภาษาอังกฤษจะทำให้เกิดการเรียนรู้และนำไปใช้ในการสื่อสารอันเป็นช่องกลางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน (4) วัฒนธรรมและคุณค่าร่วมเพื่อนำไปสู่การสร้างการเรียนรู้ในความหมายนี้ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นสอดคล้องกันว่า แนวคิดที่สำคัญและนำไปสู่การปรับตัวและเรียนรู้ต่อกลไกอันเป็นลักษณะร่วมทางวัฒนธรรมจะเป็นเครื่องมือและความสำคัญอย่างยิ่งยวดที่จะพัฒนาตัวเองไปสู่ความเข้าใจ เข้าถึง และปรับตัวภายใต้สถานการณ์อย่างใหม่ร่วมกัน (5) การปรับตัวทางวัฒนธรรม อันหมายถึงเมื่อเกิดการเรียนรู้วัฒนธรรม “หลัก” และ “รอง” ขอแต่ละประเทศ ซึ่งเป็นเนื้อหา หรือรายละเอียดที่จะต้องเรียนรู้และกำหนดลงไป เช่น วัฒนธรรมทางศาสนาและการเมืองในประเทศพม่าที่เคร่งขึมและเอาจริงเอาจัง รวมไปถึงพหุลักษณ์ทางชาติพันธุ์อันสัมพันธ์กับศาสนา รวมไปถึงวิถีวัฒนธรรมทางศาสนาที่เรียบง่ายในประเทศลาว และวิถีทางศาสนากับความเอาจริงในแบบวิถีชาติพันธุ์นิยมในกัมพูชา รวมไปถึงวิถีทางสังคมที่สะท้อนคุณค่าใหม่ผสมรวมกับศาสนาและวัฒนธรรมในเวียดนาม ภาพสะท้อนเหล่านี้เป็นเนื้อหาหลักที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ปรับตัวภายใต้วิถีวัฒนธรรม ข้ามวัฒนธรรม สู่พหุวัฒนธรรมของประชาคมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV ที่นักวิชาการศึกษาและอาเซียนศึกษาได้เห็นเป็นข้อเสนอร่วมกัน

2.1.3 วิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน (Research Based Education)

การจัดการเรียนรู้แบบใช้วิจัยเป็นฐาน เป็นแนวคิดที่รวมการวิจัยและการสอนเข้าด้วยกัน ซึ่งหมายถึงการจัดการเรียนรู้แบบวิจัยเป็นฐานที่ดีนั้น ต้องมาจากหลักสูตรที่กำหนดให้มีการทำวิจัย ใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มีการจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนใช้เครื่องมือในการวิจัยและมีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผลงานวิจัยประกอบเนื้อหาที่ศึกษาให้แก่ผู้เรียน ทั้งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัย หรือผลการวิจัยเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้เนื้อหาสาระต่างๆ โดยอาจใช้ การประมวลผลงานวิจัย (Research review) มาประกอบการสอนเนื้อหาสาระ ใช้ผลการวิจัยมาเป็นเนื้อหาสาระในการเรียนรู้ใช้กระบวนการวิจัยในการศึกษาเนื้อหาสาระ หรือให้ผู้เรียนลงมือทำวิจัยโดยตรง หรือช่วยฝึกฝนทักษะการวิจัยต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน โดยในการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้แนวคิดสำคัญไว้ดังนี้

“ในฐานะเป็นนักการศึกษา เห็นว่าในส่วนของนิสิตของเรา ควรมีการพัฒนาหลักสูตร พัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับอยู่ร่วมกันในสังคม กลุ่มเป้าหมายเป็นพระนิสิตไทย ตัวแปรตามก็จะเป็นการเรียนรู้วัฒนธรรม ควรกำหนดกรอบว่าพระนิสิตไทยต้องการที่จะเรียนรู้อะไร หรือควรเรียนรู้อะไร เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมด้านเนื้อหา แต่ถ้าอยากเรียนรู้อะไรก็เรียนรู้ตัวนั้น การปฏิบัติของทั้ง 4 ประเทศ ก็ถ้าเกิดว่ามีการที่จะต้องการเรียนรู้เรื่องเรานี้แล้ว จะต้องจัดการเรียนการสอนอย่างไร ที่มันจะทำให้ท่านรู้ว่ามัน จะต้องเรียนรู้อย่างไรคือมันมีองค์ประกอบ องค์ประกอบของ Model อยากจะให้ศึกษาเอกสารที่เป็นโมเดลรูปแบบของการสอนเลย เพราะว่ามันเป็นการสร้างรูปแบบการสอน ที่เป็นโมเดลเดี๋ยวนี้ก็เป็นการออกแบบทางการศึกษาครับ มีดียังไงฉะนั้นเราจะต้องดูที่ตามรูปแบบการสอนและขั้นตอนการสอนที่เป็นไปตามขั้นตอนของ EQ นี่ก็เป็นรูปแบบการสอน นี่คือสิ่งที่จะทราบมาคือสิ่งที่จะต้องการอธิบายก็คือว่า ขั้นที่ 1 ของงานวิจัย คือจะต้องถามนักศึกษาด้วยว่าเขาจะต้องการเรียนอะไร จะเรียนรู้อะไรของสังคม และเมื่อรู้อย่างนี้แล้วเราก็จะมีวิธีการเรียนการสอนอย่างไรที่เหมาะกับผู้เรียน ตอนนี้หนีไม่พ้นการใช้ Research based Learning”

(นักการศึกษา A4, **สนทนากลุ่ม,** 27 เมษายน 2561)

“เราต้องมาทำกรอบของ Research คือ จะเริ่มต้นที่ Research based Learning เลย วิธีการทำให้วิจัยของเราก็จะมาจาก ตัวแปรต้นตัวแปรตาม เป็นฐานอยู่แล้ว แล้วที่จะดีอันแรกก็คือขึ้นอยู่กับกรอบทฤษฎีการเรียนรู้ว่าทฤษฎีแรกมันคืออะไร ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเนื้อหาหรือว่ากลุ่มของวัฒนธรรม แล้วตัวแปรต้นของเราใช้โมเดลโดยใช้ Research based Learning เราก็ไปสังเคราะห์ก่อนว่า มีขั้นตอนอะไรบ้าง ขั้นที่ 2 เราก็ดูก่อนว่า ตัวแปรต้น ว่า Model และ Research นี้ไปสัมพันธ์กันอย่างไร ครับนี้ก็คือวิธีที่ผมมองแล้วหลังจากนั้นก็เอาตัวแปรตาม คือการเรียนรู้ของนิสิตคือปกติแล้วที่เราสร้างโมเดลของทฤษฎีนี้”

(นักการศึกษา A3, **สนทนากลุ่ม,** 27 เมษายน 2561)

“Research based Learning ตามหลักวิชาการแล้ว ของเราตัวแปรตามที่ชัดเจนก็คือ เรื่องของวัฒนธรรม ทางสังคม อยากให้ไปดูตรงนี้ว่า การอยู่ร่วมกันของสังคมพื้นฐานคือการยอมรับ ความเชื่อหรือความเข้าใจทางวัฒนธรรมต่างๆมาปฏิบัติร่วมกัน มันก็จะมีตัวแปรตามตัวนี้มา ทักษะทางสังคมหรือทักษะทางวัฒนธรรม ที่ออกมาชัดเจนตอนนี้ ตัวแปรต้นตัวแปรตามที่เกิดขึ้นเนี่ย จะต้องการบ่งบอกถึงวัฒนธรรมที่ข้ามวัฒนธรรม อยู่ในกรอบของ 3R 7C ในศตวรรษที่ 21 ตัวนี้สำคัญมากนะครับมันเป็นรายละเอียดที่จะต้องดู ที่เป็นทั้งตัวแปรต้นและตัวแปรตามที่มีรูปแบบโมเดลการสอนโดยใช้ Research based Learning เป็นฐานหรือจะให้นิสิตทำ Research ก็ได้”

(นักการศึกษา A4, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

"งานวิจัยควรเป็น Research based ถ้าข้างในเราเป็นรูปแบบที่เป็นการวิจัยที่เป็น activity based ซึ่งดูลักษณะแล้วมันมีการลักษณะของการสัมภาษณ์ของ 4 ประเทศซึ่งอาจจะเป็นการเรื่องของการอยู่ร่วมกันหรือสวดมนต์กันคนละอย่างมันน่าจะเป็นการสอนในเรื่องของ activity based ของบุคคลพฤติกรรมเป็นการปฏิบัติซึ่งกิจกรรมต่างๆ เช่น ถ้าวันอังคารให้พระเวียดนามสวดมนต์วันพุธให้พระพุทธศาสนาทางไทยสวดมนต์มันก็จะต้องเรียนรู้ไปซึ่งกันและกันอย่างผมเข้าไปในโบสถ์ผมก็จะต้องรู้ว่าจะต้องเรียนรู้อะไร ฉะนั้น ผมอยากจะเสนอว่ามาน่าจะเป็นการสอนแบบ activity based โดยการใช้กิจกรรมเป็นฐานเช่นกิจกรรมสวดมนต์ ในวันนี้เป็นของพระเวียดนามเราก็ต้องเรียนรู้และทำไปด้วยคือสามารถคลุกคลีกิจกรรมได้ทั้ง 2 รูปแบบ 3 รูปแบบที่เรากำหนดถ้าเราใช้ activity based เป็นฐานก่อนนำไปสู่การใช้ Research based ในการจัดการเรียนการสอน"

(นักการศึกษา A2, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

โดยสรุป รูปแบบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ได้นำการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งนี้เพื่อเน้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการวิจัย ซึ่งคณะผู้วิจัยจะได้ออกแบบชุดการเรียนรู้และคู่มือการจัดกิจกรรมที่เน้น Research based learning ที่เหมาะสำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยต่อไป

2.1.4 เน้นให้นิสิตสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมอาเซียน (Innovation)

การสร้างนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาเซียนนั้นเป็นการแสดงออกถึงภูมิปัญญาทางความคิด เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มและความน่าสนใจ ให้กับตนเอง สินค้า ผลิตภัณฑ์ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ รวมถึงระหว่างประเทศอาเซียนกับประเทศคู่เจรจา นวัตกรรมสามารถเกิดขึ้นได้โดยมีปัจจัยสนับสนุนสำคัญ คือ การศึกษา การวิจัยและการพัฒนา ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศไทยต้องมีนโยบายให้การสนับสนุนทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน และงบประมาณ เพื่อให้เกิดทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพเพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งจะส่งผลให้ประเทศไทยสามารถเผชิญกับสิ่งใหม่ ๆ ทั้งในระดับภูมิภาคระดับประเทศ และในเวทีระหว่างประเทศได้ในขณะเดียวกัน ประเทศไทยก็จำเป็นต้องแสวงหาแนวทางความร่วมมือด้านการศึกษา การวิจัยและการพัฒนาดังกล่าวข้างต้นกับประเทศและหุ้นส่วน ภายนอกด้วย โดยในการสนทนากลุ่มนักวิชาการศึกษาและนักวิชาการด้านอาเซียนศึกษาได้ให้ข้อมูลไว้ดังนี้

"นักวิจัยได้กำหนดกระบวนการเรียนรู้ในอาเซียน ควรมีการปรับแผนรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ก็ควรจะเป็นหน้าที่ของครูผู้สอน ซึ่งใช้เวลาในการทำวิจัยในผ่านระยะหนึ่ง ในขอบเขตการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม มีอยู่ 3 ประเด็นคือ ใช้การวิจัยเพื่อสร้างการเรียนรู้ โดยกรอบคือ เราจะดำเนินการวิจัยเรื่องอะไร เราจะ

มีการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอย่างไร การจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมในเขตอาเซียนร่วมกับหน่วยอื่นได้อย่างไร ส่วนนิสิตมหาวิทยาลัยสงฆ์ จะมีเงื่อนไขในเรื่องภาษาอันจะเป็นเครื่องมือในการเข้าแสวงหาองค์ความรู้ด้านอาเซียนศึกษา ทำอย่างไรถึงจะมีการติดต่อโดยไม่มีการขัดแย้งกันและกัน มีการปรับตัวในกันและกันทั้งนิสิตไทยและนิสิตชาวต่างชาติ และนิสิตคนไทยสามารถปรับตัวได้ อาจจะเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ ที่เกิดขึ้นจากนิสิตต่างชาติกับชาวไทยที่มาอยู่ร่วมกัน โดยการปรับตัวเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ซึ่งอาจจะเพิ่มเนื้อหา ส่วนของเปิดใจรับฟังการเรียนรู้และปรับตัวเข้าหากันและกัน เราก็จะเข้าใจพฤติกรรมของนิสิตของชาวต่างชาติ เพื่อปรับทัศนะใหม่ ให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ระหว่างนิสิตไทยกับนิสิตต่างชาติ เพราะการใช้กรอบของความเป็นอาเซียนมาคิดวิเคราะห์ ควรให้นิสิตมาทำความตกลงร่วมกัน ส่วนใหญ่ เนื้อหาที่นำมาวิเคราะห์ ก็เกิดจากการพูดคุยกัน รวมทั้งสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน ก็จะได้นวัตกรรมการเรียนรู้ที่น่าสนใจ ในความแตกทางวัฒนธรรม ไทยก็มองต่างชาติไปอีกอย่างหนึ่ง ปัญหาที่เราจะต้องดูก็คือ 1 เนื้อหาที่สอน จะต้องทำให้เข้าใจว่าวัฒนธรรมในการปรับตัวด้วย ส่วนนวัตกรรมจะเกิดขึ้นได้หรือไม่ ก็เป็นผลจากรูปแบบ ที่เป็นนวัตกรรม อาจจะเป็นสื่อการสอน หรือชุดการเรียนรู้ในแบบอื่นที่เกิดขึ้น หรืออาจเป็นหลักสูตรการสอน อะไรอย่างนี้เนื้อหาการสอนอะไรอย่างนี้ ซึ่งเราตั้งใจว่าได้เป็นนวัตกรรม แต่ความเป็นจริงแล้ว น่าจะมีอยู่ 2 อย่าง คือคนที่จะมารับผิดชอบคือ ครู และผู้เรียน ที่จะมาทำให้เกิดนวัตกรรม ที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้.”

(นักการศึกษา A4, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

“ในกระบวนการเรียนการสอนต้องมีโครงสร้าง เป็นกระบวนการเรียนการสอนขึ้นมาด้วย ในสถานศึกษา ต้องระบุได้ว่ารูปแบบ ในการเรียนการสอนจะต้องเป็นเรื่องของสังคม การเรียนการสอนที่จะพัฒนาความรู้หรือการเรียนการสอนที่เกิดจากทักษะ เรื่องเหล่านี้มันก็ถือว่าเป็นรูปแบบทั้งหมด เป็นนวัตกรรม ถ้าจะให้โรงเรียนหรือนิสิตสร้างการเรียนรู้ใหม่ๆ เรื่องการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ควรมีการแลกเปลี่ยนผ่านการพูดคุย ผ่านกิจกรรมการแสดงความคิดเห็น ในแต่ละช่วงเวลาในแต่ละสัปดาห์ 1-2 วัน ให้นิสิตมาทำกิจกรรมร่วมกัน โดยทำกิจกรรมให้เป็นเหมือนส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน มาปรึกษาหารือเพื่อสร้างนวัตกรรม โดยจะต้องเป็นสิ่งที่นิสิตพร้อมที่จะเรียนรู้ เข้าใจ ปรับตัว และจับต้องได้ด้วย”

(นักการศึกษา A3, **สนทนากลุ่ม,** 27 เมษายน 2561)

“นักศึกษาเป็นตัวแปรที่สำคัญ การสร้างชุดการเรียนรู้ภายใต้ความหลากหลายเป็นความจำเป็น ดังกรณีการใช้บทสวดมนต์ที่เป็นภาษาบาลี ก็มีคำถามว่าจะสวดด้วยทำนองใด พม่า ลาว เขมร ไทย หากมีการวางแผนและออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ว่าสวดมนต์บทนี้ให้พระเวียดนามสวด บทนี้ให้

พระลาวสวด โดยจัดทำชุดสวดมนต์พร้อมสำเนียงในภาคภาษานั้น ให้พร้อมสำหรับการสวดมนต์ร่วมกันในแบบกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ และที่สำคัญวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนามีเกณฑ์ทางพระธรรมวินัยอันเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน การกำหนดเกณฑ์ทางพระธรรมวินัย เกณฑ์ของมหาวิทยาลัย และกติกาทางสังคม ในกรณีที่นิสิตเรียนในประเทศไทย การกำหนดวัฒนธรรม และการเรียนรู้จึงสามารถถูกกำหนดให้เกิดการเรียนรู้ปรับตัวภายใต้ กติกาของมหาวิทยาลัยได้ แต่บทสรุปเป็นการเรียนรู้ข้ามกลับไปมาของวัฒนธรรมทางสังคมร่วมกัน"

(นักการศึกษา A5, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

โดยสรุป แนวทางในการพัฒนาให้นิสิตเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมอาเซียนสำหรับโครงการวิจัยครั้งนี้ ได้เน้นให้นิสิตได้สร้างนวัตกรรมที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมทางศาสนาของประเทศในกลุ่ม CLMV ซึ่งมีรากฐานทางศาสนาที่คล้ายคลึงกันประเทศไทย โดยการให้นิสิตสร้างนวัตกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางศาสนาจะเป็นกลไกสำคัญให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกันเพื่อนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างเข้าใจและมีความสุขต่อไป

2.1.5 การประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment)

ในส่วนของการประเมินผลตามสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม สิ่งที่สำคัญและจะพึงเกิดขึ้นก็คือ ทำให้เกิดการเรียนรู้ปรับตัว และพัฒนาตัวเองภายใต้กลไกที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสมและเป็นประโยชน์อย่างแท้จริง คณะผู้ทรงคุณวุฒิได้สะท้อนให้แนวทางไว้เป็นการประเมินผลได้ว่า

"รูปแบบการจัดการเรียน เพื่อนำไปสู่การได้ชุดความรู้จากการลงมือทำและปฏิบัติได้จริง ผลที่จะต้องทำ คือเราจะต้องการการระดมความคิดจากจากกลุ่มนิสิตอย่างที่คณะนักวิจัย และผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนะนำ เพื่อเชื่อมไปสู่นิสิตต่างชาติกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมเมื่อต้องมาศึกษายังประเทศไทย และนิสิตไทยกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมกลับไป เป็นการทวนย้อนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมขจองกันและกันสู่ความเข้าใจ ปรับตัว และปรับเปลี่ยนพฤติกรรม"

(นักการศึกษา A5, **สนทนากลุ่ม,** 27 เมษายน 2561)

"นักศึกษาไทยต้องเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ผ่านการเรียนรู้ร่วม ใช้ชีวิต ดำเนินกิจกรรมร่วม นัยหนึ่งต้องสร้างความชัดเจนให้นิสิตทั้งสองฝั่ง ทั้งไทยและต่างชาติที่จะมาใช้ชีวิตร่วมกันภายใต้การเรียนรู้ ปรับตัวต่อวัฒนธรรมที่แตกต่าง จนกระทั่งได้บทสรุปเป็นการเรียนรู้ร่วมกันได้"

(นักวิชาการอาเซียนศึกษา B5, **สนทนากลุ่ม,** 27 เมษายน 2561)

“การสร้างการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม และการออกแบบ อาทิ ทดลองให้นิสิตหลากชาติพันธุ์อยู่กันแบบคละกลุ่ม สลับที่พักเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ หรือต่างประเทศกันมากขึ้น ทดลองใช้โมเดล หรือสลับกันเป็นรายอาทิตย์ การฉัน/รับประทานอาหารร่วมกัน ซึ่งจะทำให้เห็นเกณฑ์วัดได้ง่ายขึ้นในเชิงของก่อนหลัง อันเป็นพัฒนาการเชิงบุคคลที่สัมผัสได้ในตัวนิสิต นอกจากนี้ขอเสนอเรื่องของวัดประเมินผล ควรไปสัมภาษณ์ลักษณะบางประเด็น ในการเก็บข้อมูล เช่นนิสิตทำกิจกรรมเกี่ยวกับหอพักเป็นความรู้สึกอย่างไร เรียนรู้อะไรบ้าง ลองไปศึกษาการตั้งคำถามแบบ Power question คำถามทรงพลัง ในการกำหนดขอบเขตการวิจัยถามว่าคุณได้ข้อมูลมารู้สึกอย่างไร การวัดประเมินผลได้เรียนรู้อะไรบ้าง ในการทำกิจกรรมครั้งนี้ อันจะนำไปสู่ผลการสังเคราะห์ข้อมูลต่อไป”

(นักการศึกษา A4, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

“หลักการเรียนการสอน มุ่งหลักการในการเรียนรู้ รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในกันและกัน โดยไม่เลือกเชื้อชาติ ผิว เพศศาสนา การเรียนรู้ต้องไม่ไปยืนยันความแตกต่างอันเป็นธรรมชาติที่มีอยู่แล้ว ทั่วโลกไม่มีปัญหาในหลักสิทธิมนุษยชน ตรงนี้มันจะเน้นเน้นความเป็นสากล มิใช่ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม ในหลักการความเสมอภาค การเรียนรู้ การปรับตัว จึงเป็นกรอบสำคัญในการเรียนรู้ความแตกต่างหลากหลายร่วมกัน นอกจากนี้ยังมีกิจกรรม ที่นอกเหนือจากศาสนา ที่จะเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ร่วมกัน อาทิ กิจกรรมสันทนาการ กีฬา และอื่น ๆ หรือกีฬาระหว่างมหาวิทยาลัย กิจกรรมทางสังคม ดังกรณีการเลือกนิสิต การเลือกตั้งประธานนิสิต ซึ่งเขาก็สามารถปรับตัวได้ มีการแลกเปลี่ยนแนวคิดระหว่างกัน หลักการของมนุษยชนที่ว่าถ้าเราไม่เอาเรื่องของศาสนามาแบ่งกัน ความเป็นเอกภาพในความเป็นมนุษย์ก็มีอยู่ ศาสนาพุทธในประเทศไทยก็มีแนวปฏิบัติคล้ายกันคือนิกายของพุทธศาสนาสามารถอยู่ด้วยกันได้”

(นักการศึกษา A4, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

“ในกลุ่มประชากรให้ผมก็ไม่ติดใจแต่เรื่องของการประเมินผลงานได้เรื่องของการวัดก่อนวัดหลังนั้นตกลงเราจะวัดความรู้หรือจะวัดทัศนคติหรือจะมีพฤติกรรม เราจะใช้การสังเกตการสัมภาษณ์หรือทัศนคติหรือแบบวัดการเรียนรู้แบบข้ามวัฒนธรรมจะวัดยังไงกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมหรือความพึงพอใจหรือรูปแบบไหนที่จะให้คำตอบอยู่นี่มา ให้บอกถึงว่ารูปแบบการเรียนการสอนของเรานะดี”

(นักการศึกษา A1**, สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

“ที่นี่เมื่อเรามีการวัดประเมินผลก่อนและหลังเราก็จะเห็นความต่างของตัวเลขแล้วก็นำมาเปรียบเทียบ ซึ่งการวัดประเมินผลแบบนี้เป็นการวัดผลของความรู้ก่อนและหลังที่เขาจะเรียนแต่ว่าถามว่าพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันระหว่าง

การกิจกรรมน่ะเขารู้สึกอย่างไร ประเด็นในการเรียนรู้ของเราที่เราตั้งไว้มันก็คงจะเหมือนเดิมซึ่งมีประเด็นที่จะต้องตอบได้ว่าการที่เราสวดมนต์เย็นร่วมกันอยู่หอด้วยการกินข้าวด้วยกันเราก็จะประเมินเลยในสัปดาห์ซึ่งอาจจะวัดอยู่ 8 สัปดาห์แล้วเราสามารถที่จะดีไซน์ งานวิจัยนี้ได้ ในขั้น R2 ก็จะต้องเปลี่ยนการดีไซน์ใหม่ที่จริงรูปแบบเราก็พอจะได้แล้วแหละเพียงแต่ การวัดก่อนและวัดหลัง เราจะไปวัดความรู้ของเขาในรูปแบบใด ก็จะติดตามเปรียบเทียบก่อนและหลังในการดำเนินกิจกรรม เราก็จะตอบโจทย์ว่าการอยู่ร่วมกัน เราก็จะตรวจสอบความคงทนของการอยู่ร่วมกันแบบข้ามวัฒนธรรม"

(นักการศึกษา A3, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

"เราจะต้องวัดกระบวนการเรียนรู้แล้วก็ทัศนคติและการเรียนรู้ของวัฒนธรรมด้วยซึ่งมันเป็นกระบวนการเรียนรู้ใช่ไหม ถ้าเราจะวัดผลของการเรียนรู้เราก็ต้องสร้างแบบเพื่อวัดและประเมินผลตัวเอง ว่าก่อนที่ท่านจะเรียนรู้และมีความรู้สึกอย่างไร ต่อประเทศลาวต่อการแต่งกายคือจะต้องรู้ก่อนว่าเขารู้สึกอย่างไร"

(นักการศึกษา A2**, สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

การประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment) สามารถประเมินได้จากการนำเสนอผลงาน หรือสภาพตามความเป็นจริงผ่านกิจกรรม และผ่านการเรียนรู้ร่วมกับนิสิตผู้ดำเนินการทำวิจัย ในกรณีที่ใช้การวิจัยเป็นฐาน ผ่านการสังเกต การสัมภาษณ์ ผ่านกิจกรรมที่เราดำเนินการออกแบบทำให้ชัดเจนขึ้นในแนวทางดังกล่าวที่ปรากฏออกมา

2.1.6 สื่อประกอบการเรียนรู้ คือ คู่มือการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน

การสร้างชุดเครื่องมือ หรือชุดการเรียนรู้ จะช่วยอำนวยสะดวกต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งในส่วนนิสิตไทย ต่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมในกลุ่มประเทศ CLMV โดยชุดการเรียนรู้จะเป็นชุดการเรียนรู้ในกรอบของการเรียนรู้วัฒนธรรมทางศาสนา โดยความจำเป็นที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยทางด้านพระพุทธศาสนา และมีพระภิกษุที่เป็นภิกษุสงฆ์จากประเทศต่าง ๆ เข้ามาศึกษาเรียนรู้ ดังนั้น ชุดการเรียนรู้จึงอยู่ภายใต้กรอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมทางศาสนา ซึ่งในการสทนากลุ่มผู้ทรงได้ให้แนวทางในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ไว้ว่า

"วัฒนธรรมของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน แม้จะเป็นประเทศพระพุทธศาสนาด้วยกัน อาทิ พม่า ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ต่างมีวัฒนธรรมทางศาสนาที่ผสมผสานกับวิถีท้องถิ่นดั้งเดิม กรณีพม่ามีความเชื่อเรื่องผี นัตต์ หรือเวียดนามมีความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษในแบบจีน เหล่านี้ให้มีการสะท้อนเพื่อเรียนรู้และการปฏิบัติร่วมกันให้ได้"

(นักวิชาการอาเซียนศึกษา B1, สนทนากลุ่ม, 27 เมษายน 2561)

“นักวิจัยได้วางกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมอาเซียน ชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมอาเซียน ซึ่งเป็นเครื่องมือให้กับกลุ่มทดลองได้เรียนรู้เข้าใจ ในวัฒนธรรมอาเซียน ซึ่งในความเป็นจริงควรมีการปรับแผน เช่น รูปแบบการจัดการเรียนรู้ควรจะเป็นหน้าที่ของผู้สอน การสร้างชุดกระบวนการเรียนรู้อันเป็นสิ่งที่ผู้สอนต้องสร้างและกำหนดขึ้น ผ่านการเรียนรู้ด้วยการวิจัย จนกระทั่งได้องค์ความรู้ พร้อมกับชุดการเรียนรู้ก็จะได้องค์ความรู้เพื่อนำไปสู่การออกแบบชุดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมได้ ทั้งของกัมพูชา ลาว พม่า เวียดนาม ปัญหาที่เกิดขึ้นของมหาวิทยาลัยสงฆ์ คือ ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารเป็นปัญหาที่จะต้องสร้างเป็นเครื่องมือหรือกลไกในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม หรือใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมได้”

(นักวิชาการอาเซียนศึกษา B3, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

“กระบวนการเรียนการสอนจะต้องมีโครงสร้าง โดยต้องเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่มาพร้อมวิธีการวิจัย และออกมาเป็น นวัตกรรมชุดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม พร้อมนำไปสู่การพัฒนาเป็นชุดการเรียนรู้ในกลุ่มประเทศอาเซียนที่ใช้เป็นตัวอย่างในการทำวิจัย พร้อมพัฒนาไปเป็นรูแบบการเรียนการสอนในสถานศึกษา พร้อมระบุด้วยว่า เป็นรูปแบบการเรียนการสอนซึ่งจะต้องเป็นเรื่องของสังคม การเรียนการสอนต้องเข้าไปพัฒนาความรู้ พัฒนาการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดทักษะ ทั้งหมดจัดเป็นรูปแบบการเรียนการสอน เป็นนวัตกรรม ตัวแปรที่สำคัญเป็นเรื่องของการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ผ่านการพูดคุย เสวนาแลกเปลี่ยนกิจกรรมแสดงความคิดเห็น โดยระบุเวลาเช่นในของวันพุธ หรือวันพฤหัสที่จะมาอยู่ร่วมกันทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง คิดว่าเป็นนวัตกรรมในการเรียนการสอนเหมือนกัน มาปรึกษาหารือเพื่อสร้างนวัตกรรม โดยต้องให้นิสิตจับต้องได้”

(นักการศึกษา A2, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

“การวิจัย ประหนึ่งเป็นหนังสือเล่มหนึ่ง เมื่อได้องค์ความรู้แล้วจะนำไปสู่การปฏิบัติ นิสิตทำเป็นหลัก ย้อนมาทางมหาวิทยาลัย มีนโยบายให้นิสิตเป็นไปในทางเดียวกัน โดยให้ทางมหาวิทยาลัยดำเนินนโยบายยึดนิสิตนานาชาติที่มาศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ประเทศไทย จะต้องเรียนรู้กับนวัตกรรมการปฏิบัติเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม โดยกำหนดเป็นแผน 5 ปี 10 ปีหรือมากกว่านั้นก็ได้ กรณีที่ 2 ในเชิงปฏิบัติ ต้องสร้างแหล่งเรียนรู้ที่สามารถให้นิสิตผู้เรียนเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้นั้นได้ หมายถึงในมหาวิทยาลัยสงฆ์ อาจมีพื้นที่แบบจำลอง ที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านพหุวัฒนธรรม หรือการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม จนกระทั่งกลายเป็นการเรียนรู้แบบข้ามแดน จากประเทศไทย พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม เมื่อนิสิต

มาเรียนร่วมกัน 4 ปี อาจทำให้เขาเหล่านั้นรู้จักกันในเชิงวัฒนธรรม ภาษา และการปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกัน ผูกมิตรแบบถาวร อาจทำเป็นหลักสูตร เป็นโครงการที่ทางมหาวิทยาลัยสงฆ์สามารถทำได้ ผ่านรูปแบบทางวิธีทางศาสนา ให้เป็นการเรียนรู้ร่วมผ่านการสวดมนต์ การนั่งสมาธิ หรือกิจกรรมทางศาสนาอื่นๆ เทียบกับกรณีวัดป่านานาชาติ ที่จังหวัดอุบลราชธานี"

(นักวิชาการอาเซียนศึกษา B3, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

"ชุดการเรียนรู้ คู่มือ ประกอบไปด้วยเนื้อหาแล้วก็กิจกรรม ที่เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ ประกอบด้วยสื่อและเทคโนโลยี อันจะเป็นเครื่องมือในการให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้เกี่ยวกับความเป็นอาเซียน หรือวัฒนธรรมอาเซียน ฉะนั้นเรื่องของการวัดและประเมินผลเนี่ย Model ที่เราจะทำมา 4 อย่างเนี่ยเราจะต้องทำให้รู้ว่านิสิตไทยต้องการรู้เนื้อหาอะไรบ้างของชาวต่างชาติซึ่งอาจจะเริ่มจากการสัมภาษณ์แล้วก็สรุปเนื้อหามาเป็นในเชิงพัฒนาเนี่ยมันก็โอเคแต่ว่าไม่ต้องพูดถึงตัวแปรต้นตัวแปรตัวแปรตามแล้วนะมันก็คือสิ่งที่ดีนะเพราะว่ามันเป็นข้อมูลที่ดีอย่างนึงเพราะว่ามันเป็นข้อมูลของชาวต่างชาติ 4 ประเทศในการรู้เรื่องในภาษาในการจัดทำกิจกรรมร่วมกันในเรื่องของการจัดการกระบวนการเรียนรู้มันก็จะเป็นส่วนของการออกแบบโมเดลแต่ปัญหาคือประเภทของ Content คือองค์ประกอบทั้ง 4 อย่างเรายังไม่ได้เนื้อหาเลยนะคือมันคือเนื้อหาที่จะทำให้พระนิสิตไทยรู้ว่าจะต้องรู้เรื่องอะไรของเขาคือเรียนรู้การปฏิบัติที่แตกต่างกันไหมจากกลุ่มตัวอย่างที่ท่านยึดมาว่าก็จะต้องรู้ว่าการสวดมนต์เนี่ยมันต่างกันยังไง"

(นักการศึกษา A4, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

"จะต้องไปทบทวนว่าเราเรียนรู้เรื่องอะไรของเค้าบ้างเรียนรู้เรื่องของอาเซียนการแต่งกายอาหารการกินก็ต้องมาดูว่าเราถึงจะเอาเนื้อหาตรงนี้ไปสอนพระนิสิตเราให้เขาได้รับทราบอันนี้เป็นต้นในเรื่องของตัวแปรต้นและตัวแปรตามแล้วจะจัดกิจกรรมอย่างไรให้เขาได้เรียนรู้ก็จะเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งซึ่งตอนนี้มันยังไม่ชัดซึ่งจะต้องทำให้มันชัดให้ชัดเจนซึ่งถ้าจะต้องไปเพิ่มให้กับนิสิตต่างชาติด้วย ก็จะถามต่อว่า 4 จังหวัดนี้มีนิสิตต่างชาติอื่นหรือไม่ซึ่งมันก็จะต้องส่งผลกระทบมาด้วยซึ่งตอนนี้มันมี 4 จังหวัดที่จะไปทำแต่ละวิทยาเขตซึ่งก็จะมีจังหวัดละ 30 รูปแล้วถ้าหากว่าแต่ละประเทศมี 4 จังหวัด มันก็จะแตกต่างกันไป"

(นักการศึกษา A4, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

"การเรียนรู้ทำได้ ผ่านองค์ความรู้ด้านอาณาบริเวณศึกษา อาเซียนศึกษาสามารถทำได้ทั้ง 4 ประเทศ ไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน หรือนิสิตจากประเทศเพื่อนบ้านสามารถเรียนรู้ข้ามกลับไปมาในกันและกันได้ ควรเปิดโอกาสให้รู้เขารู้เรา ดังนั้นการทำวิจัยในประเทศไทย กับกลุ่ม CLMV อันเป็นกลุ่มวัฒนธรรมร่วม

ทางพระพุทธศาสนา ที่นัยหนึ่งมีความเหมือน อีกนัยหนึ่งมีความแตกต่างกัน อันเป็นลักษณะร่วมทางพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมพระพุทธศาสนา ดังนั้น กรอบการเรียนรู้จึงเป็นเรื่องภาษาของแต่ละประเทศ ชาติพันธุ์ในรายประเทศ ซึ่งอาจต้องกำหนดกรอบว่าคืออะไรบ้างและเมื่อมีเนื้อหาแล้วสิ่งที่ตามมาก็คือ รูปแบบกิจกรรมที่จะส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้”

(นักการศึกษา A3, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

ในกระบวนการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมอาเซียนจำเป็นต้องมีสื่อประกอบการเรียนรู้ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ได้พัฒนาชุดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV ที่ผ่านการยืนยันให้ข้อมูล และรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านอาเซียนศึกษา และนักวิชาการการศึกษาด้านการออกแบบการเรียนการสอนร่วมกัน โดยผลจะเป็นเครื่องมือที่ใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยชุดการเรียนรู้ที่ได้พัฒนามีดังนี้

ภาพที่ 4.27 ชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV

2.2 แนวทางการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV

การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมมีความสำคัญและจำเป็น เช่นคำบอกเล่าของนักศึกษาพม่า เล่าให้ฟังว่า ในประสบการณ์ของการเป็นชาวพุทธจะต้องมีการบวช อย่างน้อย 2 ครั้ง คือการบวชเป็นสามเณรหนึ่งครั้งในวัยเด็ก ประหนึ่งกิจกรรมปอยสองลางของชาวแม่ฮ่องสอน หรือการบวชลูกแก้วของชาวล้านนาซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากพม่าโดยตรง รวมไปถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หรือการที่อาจารย์ช่อฟ้าให้ข้อมูลว่า ในพม่าศาสนสถานจะมีความสำคัญและเป็นที่เคารพนับถือ “ที่พม่าบริเวณของวัดใส่รองเท้าไม่ได้ถ้าถึงหน้าวัดก็ต้องถอดรองเท้าและถือเข้าไป” เหตุการณ์นี้ คณะผู้วิจัยมีประสบการณ์เข้าไปวัด และศาสนาสถานในพม่าในทุกคราวที่เดินทางไปยังประเทศพม่า ก็จะพบว่าว่าทุกศาสนสถาน จะมีการถอดรองเท้าเพื่อแสดงความเคารพ แปลว่าขึ้นรถลงรถมีการถอดรองเท้า ในทุกครั้ง ซึ่งจากการฟังไกด์เล่าเรื่องเกี่ยวกับเหตุการณ์ในอดีต อาทิเช่น การต่อสู้ด้วยวัฒนธรรมไม่สวมรองเท้าในเขตศาสนาสถาน จนกระทั่งกลายเป็นการเผชิญหน้าและการต่อต้านเจ้าอาณานิคมอย่างอังกฤษใน

พม่า เป็นต้น ซึ่งข้อมูลความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม วิถีชีวิต นับเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็น ซึ่งผู้จัดการศึกษาควรที่จะมีแนวทางในการจัดการสร้างวิธีการ หรือกลไกการเรียนรู้เพื่อการปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกันในมิติที่หลากหลายต่อไป ซึ่งในที่นี้จะได้จำแนกแนวทางการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมได้ คือ

2.2.1 เน้นการเรียนรู้ในห้องเรียนที่ผสมผสานประสบการณ์จริง ซึ่งแนวคิดนี้ปรากฏในงานวิจัยของ ตติยาพร จารุมณีรัตน์ (2555) เรื่อง “Asean : การบูรณาการการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมผ่านหลักสูตรการท่องเที่ยวในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจ กรณีศึกษาประเทศสิงคโปร์” สะท้อนให้เห็นว่าประสบการณ์ตรงจากพื้นที่ผสมผสานกับการเรียนรู้ ซึ่งในส่วนของหลักสูตรพม่าศึกษา ของมหาวิทยาลัยนเรศวร และหลักสูตรไทยศึกษาของ ล้วนส่งเสริมการเรียนในชั้นเรียนและการลงปฏิบัติจากพื้นที่จริงด้วย หรือกรณีของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยการดำเนินการของศูนย์อาเซียน ใน “โครงการยุวสงฆ์อาเซียนความสัมพันธ์ทางพระพุทธศาสนาไทย-พม่า" ระหว่าง 1-3 สิงหาคม 2560 กับแนวทางการวิจัยเรียนรู้เชิงพื้นที่ เพื่อเป็นฐานในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ใช้วิธีการศึกษาผ่านภาษาศาสนา ในพื้นที่จริงเพื่อเสริมสร้างทักษะและประสบการณ์ตรงให้กับผู้เรียนและนิสิตของมหาวิทยาลัย

ภาพที่ 4.28 คณะนักวิจัยกับการวิจัยภาคสนามกับแนวทางการวิจัยเรียนรู้เชิงพื้นที่เพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (ภาพศูนย์อาเซียนศึกษา: 1-3 สิงหาคม 2560, ย่างกุ้ง เมียนมาร์)

2.2.2 การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรม ซึ่งแนวคิดนี้ปรากฏในงานวิจัยของ กมลทิพย์ พลบุตร (2556) ในงานวิจัยเรื่อง “แนวทางการสอน การเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรม แก่นักศึกษาไทยที่เรียนภาษาญี่ปุ่นในฐานะภาษาต่างประเทศ” ที่เสนอว่านอกเหนือจากการเรียนภาษาในฐานะที่เป็นเครื่องมือของการสื่อสารแล้ว ยังมีการเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณี วิถีศาสนา ประวัติศาสตร์ หรือเรื่องอื่น ๆ ซึ่งจากข้อมูลของศูนย์พม่าศึกษาและไทยศึกษา ยังได้มีการสอนวรรณกรรม ประวัติศาสตร์ และสอนเรื่องมารยาทในที่ประชุมชน ที่นอกเหนือจากการสอนในชั้นเรียน ยังมีการนำฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดทักษะในการปรับตัวต่อการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม เช่น นักศึกษาจากพม่าได้เรียนรู้ปรับตัวในการเข้าสังคมกับชุมชนคนไทยในย่างกุ้งกรณีนักศึกษาได้รับเชิญไปยังสถานทูตไทยในวันสำคัญ หรือโอกาสสำคัญที่หน่วยงานภาครัฐจัดขึ้น หรือการที่นักศึกษามาทำ MOU กับมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ทำข้อตกลงร่วมกันได้ดำเนินการแลกเปลี่ยนให้เกิดการเรียนรู้เป็นประสบการณ์ตรงดังกรณีนักศึกษาเข้าวัดไทย กับเข้าวัดในพม่า การแสดงออกต่อศาสนาสถานใน

ประเทศไทยและประเทศพม่า ซึ่งเป็นการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมที่นอกเหนือจากการเรียนภาษาด้วยเช่นกัน

2.2.3 การใช้นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม หมายถึง การใช้เทคโนโลยี สื่อออนไลน์ หรือกลไกสื่อการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้เพื่อรองรับอนาคตได้ ภาคภูมิ พู่สกุลสถาพร (2559) ในงานวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนที่สนับสนุนทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 กรณีศึกษา โครงการอบรมการใช้ภาพถ่ายเพื่อผลิตเป็นสื่อการเรียนการสอนใน สถาบันการอาชีวศึกษา” ที่เน้น หรือสร้างกลไกการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การข้ามวัฒนธรรม จากการสอบถามนักศึกษาผู้เรียนด้านไทยศึกษาและพม่าศึกษา ส่วนหนึ่งใช้เทคโนโลยี ออนไลน์ และนวัตกรรมทางการศึกษาเช่น คู่มือการเรียนรู้ภาษาที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ข้ามไปข้ามมาระหว่างกัน ทำให้เห็นว่าเทคโนโลยีก็ดี นวัตกรรมก็ดี จะเป็นเครื่องมือหรือกลไกสำหรับการเรียนรู้ในส่วนของการปรับตัวเพื่อเป็นพหุวัฒนธรรม หรือกลไกในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นได้ ซึ่งนับเป็นประโยชน์ประหนึ่งผู้เขียนบ่อยครั้งได้แสวงหาข้อมูลด้วยสื่อออนไลน์ ที่นัยหนึ่งอาจเป็นเจ้าของวัฒนธรรมเป็นผู้นำมาเผยแผ่ไว้ ซึ่งไม่รู้ที่มาที่ไปนัก แต่ข้อดีทำให้เกิดสื่อภาพ เสียงและข้อมูลเพื่อนำไปสู่การสืบค้นและนำไปเป็นองค์ความรู้เชิงประจักษ์เฉพาะเรื่องได้ด้วยเช่นกัน ดังที่อาจารย์บัวหลวง (ชาวพม่า) เล่าให้ฟังว่า “ครั้งแรกที่มาอบรมที่นี่ ที่โน่นมีดาวเทียม เวลานั้นยังดูหนังไม่ได้ ถ้าเราอยากดูมีแต่ออนาลอก ไม่มีดิจิตอล ต้องหมุนหาช่อง ยังไม่มีอินเตอร์เน็ต แฮนด์โฟน มีแต่เทปคาสเสจ ซีดีก็ไม่มี ก็ก็อปปี้แล้วฟังเอา พอมีอินเตอร์เน็ต เราใช้ประมาณ 10 ปีเท่านั้น เราก็เรียนภาษาไทยกับคนไทยก่อน แล้วมาที่นี่เจอคนไทยได้ยินเสียงคนไทยเป็นยังไง เราคุยกันที่มหาวิทยาลัยใช้แต่ภาษาเขียน ภาษาพูดไม่เป็น เด็กสมัยนี้ไม่เหมือนกัน เขาดูหนัง หนังเรื่อง “พี่มาก-แม่นาก” นิสิตชอบมาก ร้องเพลงเป็น เมื่อก่อนส่งจดหมายทางไปรษณีย์ต้องรอประมาณสองอาทิตย์ ทุกวันนี้เร็วมาก” ดังนั้นสื่อและเทคโนโลยีจึงเป็นความจำเป็นประการหนึ่งในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาวัฒนธรรมอย่างแท้จริง การออกแบบการเรียนการสอน จึงต้องมีความจำเป็นและสำคัญในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมได้

2.2.4 การวิจัยข้ามวัฒนธรรม เป็นอีกวิธีการหนึ่งในการแสวงหาความรู้เพื่อความเข้าใจ การวิจัยข้ามวัฒนธรรมเป็นการวิจัยเพื่อสร้างความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมที่นอกเหนือจากตัวเอง ดังปรากฏในงานวิจัยของ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2560) ในเรื่อง “การวิจัยข้ามวัฒนธรรม: ประสบการณ์ภาคสนามในการศึกษาชุมชนชาติพันธุ์” ซึ่งผู้วิจัยได้สะท้อนให้เห็นว่าในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม การวิจัยจะเป็นกลไกและเครื่องมือหนึ่งในการให้ได้มาซึ่งความรู้ จากข้อมูลที่ปรากฏของศูนย์พม่าศึกษาหรือไทยศึกษา ล้วนใช้แนวทางการวิจัยเป็นช่องทางหนึ่งในการแสวงหาความรู้เพื่อนำไปสู่การแลกเปลี่ยนและข้ามวัฒนธรรม อาทิ ผศ.วิรัช นิยมธรรม กับคณะ ในงานวิจัยหลายเรื่อง อาทิ การเทียบต่างภาษาพม่ากับภาษาไทยและการวิเคราะห์ข้อผิดในการเรียนภาษาพม่าเพื่อพัฒนาตำราเรียน (2551) ไทยในการรับรู้และความเข้าใจของประเทศเพื่อนบ้าน กรณีศึกษาตัวบทในตำราเรียนสังคมศึกษาของพม่า ว่าด้วย "ความสัมพันธ์เมียนมา-โยดะยา" (2552) มโนทัศน์ทางการเมืองของรัฐพม่าบนพื้นที่สื่อรัฐบาลทหาร (2553) การศึกษาความคิดเห็นของคนพม่าต่อคนไทยและประเทศไทย (2553) ซึ่งผู้เขียนและส่วนงานที่รับผิดชอบ ก็ใช้และดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมในเรื่อง “รูปแบบการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยมหา

จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติประจำปี 2560 ก็ได้ดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับพม่าเป็นอีกหนึ่งกรณีศึกษาก็ใช้วิธีการดำเนินการวิจัยให้เป็นกลไกหนึ่งหรือเครื่องมือหนึ่งในการแสวงหาความรู้เพื่อให้ได้ซึ่งการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม หรือการที่ศูนย์อาเซียนได้นำนิสิตไปศึกษาในเชิงอาณาบริเวณพม่า ใน “โครงการยุวสงฆ์อาเซียนความสัมพันธ์ทางพระพุทธศาสนาไทย-พม่า" ภายใต้แนวทางการวิจัยภาคสนาม ซึ่งก็นับเป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้การวิจัยเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมด้วยเช่นกัน

ภาพที่ 4.29 พหุวัฒนธรรมที่หลากหลายในพม่าและนิสิตนานาชาติภายในมหาวิทยาลัยสงฆ์เพื่อรองรับการปรับตัวภายใต้ความแตกต่างทางวัฒนธรรม (22 มีนาคม 2561)

ดังนั้น แนวทางการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นประการหนึ่ง ที่ต้องมีการกระตุ้นให้เกิดการปรับตัว จนกระทั่งนำไปสู่การเรียนรู้อย่างเหมาะสม ในวิธีการที่หลากหลาย ผ่านการออกแบบการเรียนรู้ ชัด ตรง เหมาะสมภายใต้ความเป็นไปได้ เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาและการออกแบบการศึกษาโดยมีเป้าหมายเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมเป็นสำคัญ

2.3 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

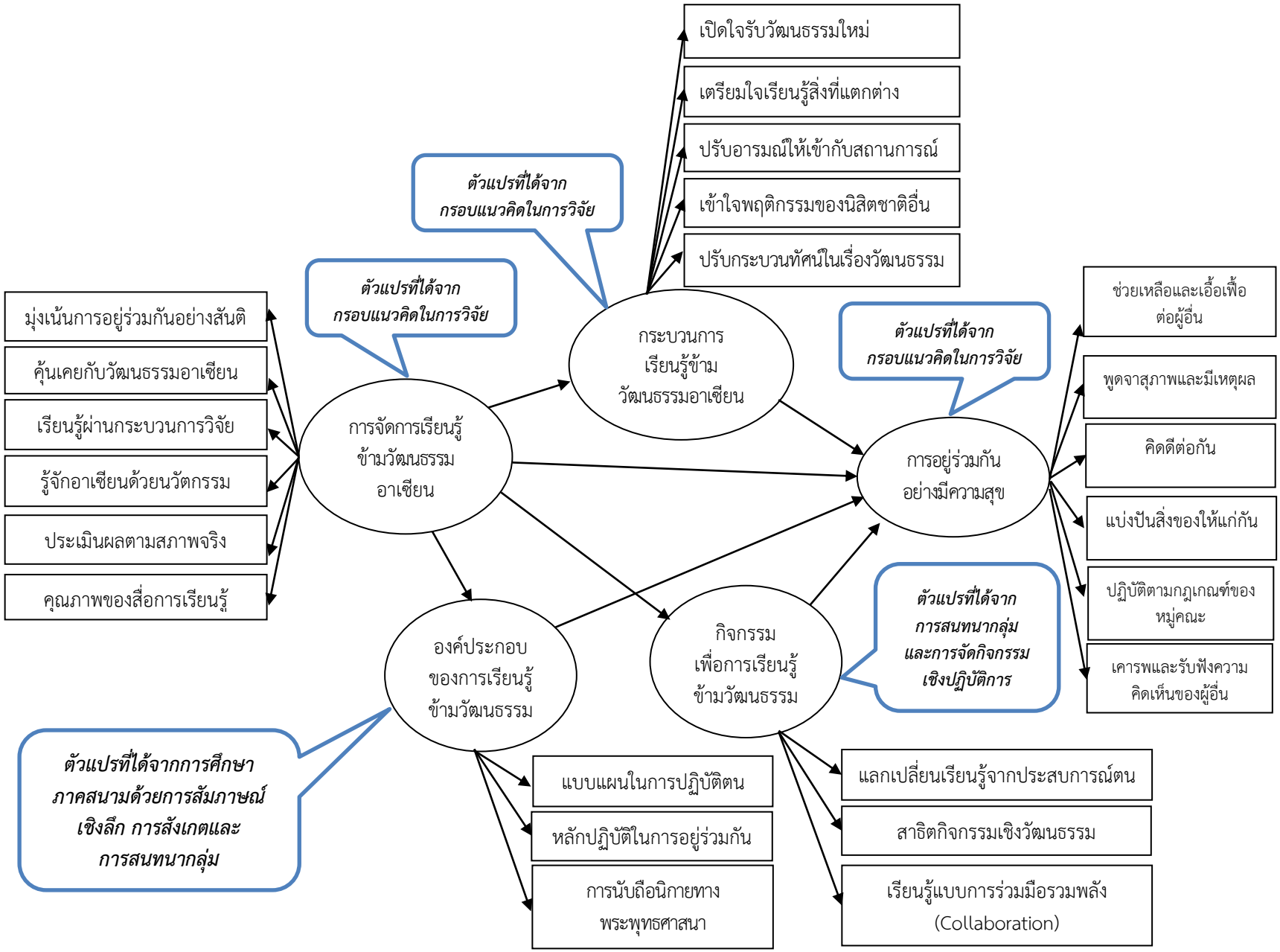
จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ด้วยการศึกษากรณีศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV จากนิสิตในกลุ่มประเทศ CLMV ที่ศึกษาในประเทศไทยและอาจารย์ผู้สอนนิสิตอาเซียนในระยะที่ 1 และจากการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เพื่อตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV ในระยะที่ 2 ทำให้ได้สารสนเทศและประเด็นที่พัฒนาเป็นตัวแปรภายในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV ที่เหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมสำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยจากผลการศึกษาสามารถพัฒนาเป็นรูปแบบที่แสดงเป็นโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ แสดงรายละเอียดของตัวแปรได้ดังนี้

ตัวแปรภายนอกแฝง มี 1 ตัวแปร ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน สามารถวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ 6 ตัวแปร คือ (1) มุ่งเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (2) คุ้นเคยกับ

วัฒนธรรมอาเซียน (3) เรียนรู้ผ่านกระบวนการวิจัย (4) รู้จักอาเซียนด้วยนวัตกรรม (5) ประเมินผลตามสภาพจริง และ (6) คุณภาพของสื่อการเรียนรู้

ตัวแปรภายในแฝง มี 4 ตัวแปร ได้แก่ 1) องค์ประกอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม สามารถวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร คือ (1) แบบแผนในการปฏิบัติตน (2) หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (3) การนับถือนิกายทางพระพุทธศาสนา 2) กระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน สามารถวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ 5 ตัวแปร คือ (1) เปิดใจรับวัฒนธรรมใหม่ (2) เตรียมใจเรียนรู้สิ่งที่แตกต่าง (3) ปรับอารมณ์ให้เข้ากับสถานการณ์ (4) เข้าใจพฤติกรรมของนิสิตชาติอื่น และ (5) ปรับกระบวนทัศน์ในเรื่องวัฒนธรรม 3) กิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม สามารถวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร คือ (1) แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ตน (2) สาธิตกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม (3) เรียนรู้แบบการร่วมมือรวมพลัง (Collaboration) และ 4) การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (ตามหลักสาราณียธรรม) สามารถวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ 6 ตัวแปร คือ (1) ช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น (2) พูดจาสุภาพและมีเหตุผล (3) คิดดีต่อกัน (4) แบ่งปันสิ่งของให้แก่กัน (5) ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของหมู่คณะ และ (6) เคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

นอกจากนี้ ตัวแปรภายในแฝง 3 ตัวแปร ยังทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่าน คือ ตัวแปรองค์ประกอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ตัวแปรกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน และตัวแปรกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม แสดงแผนภาพความสัมพันธ์เชิงสาเหตุได้ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 4.30 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ฉบับทดลองใช้)

ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จากการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คณะผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมกับนิสิตที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยใน 4 พื้นที่ ประกอบด้วย วิทยาเขต จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ วิทยาเขตอุบลราชธานี (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) และวิทยาเขตนครศรีธรรมราช (ภาคใต้) และ วิทยาลัยสงฆ์ จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย (ภาคเหนือ) และวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี (ภาคกลาง) รวมทั้งการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการที่สร้างประสบการณ์เชิงพื้นที่ให้กับนิสิตด้วยการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน ณ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม คณะผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้จากการทำกิจกรรมกลุ่มเกี่ยวกับวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV ได้ทั้งหมด 24 กลุ่ม และถอดบทเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการสะท้อนคิดของนิสิตภายหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรม แบ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้เป็น 3 ตอน ดังนี้

3.1 ผลการสังเคราะห์องค์ความรู้วัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV จากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จากการเข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการและผลการทำกิจกรรมของนิสิตในหัวข้อ “การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมสู่นวัตกรรมอาเซียน” โดยที่นิสิตได้ร่วมกันวางแผนงานเพื่อพัฒนาสื่อนวัตกรรมทางวัฒนธรรมอาเซียน รายละเอียดของแผนงานที่เกิดจากการร่วมมือกันเรียนรู้ ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.2 องค์ความรู้เพื่อพัฒนานวัตกรรมทางวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV

เรื่องที่	ชื่อเรื่อง (Title)	สาระสำคัญ (Concept)	เนื้อหา (Content)	วิธีการนำเสนอ (Presentation)	ข้อคิด/หลักธรรม (Moral)
1	**มารยาททางพระพุทธศาสนาไทยและเมียนมาร์**	หลักปฏิบัติการอยู่ร่วมกัน	วัฒนธรรมการเกิดความเข้าใจ เกิดการเรียนรู้ การอยู่ร่วมกัน และการปฏิบัติตามวิถีทางศาสนาการอยู่ร่วมกัน และการปฏิบัติตามวิถีทางศาสนา	สัมภาษณ์นิสิตที่เป็นตัวแทนประเทศและเมียนมาร์	การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน
2	**แต่งขล๊อน**	หลักปฏิบัติการอยู่ร่วมกัน (มารยาทการแต่งกาย)	การแต่งกายแสดงออกถึงวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ ทั้งบ่งบอกถึงบุคลิกและความคิด การแต่งกายแม้จะมีความหลากหลายแต่มีความคล้ายคลึงทางวัฒนธรรม นำชุดประจำชาติของแต่ละประเทศมาประยุกต์ให้เป็นระดับสากล	นำเสนอแบบบรรยายและมีภาพประกอบ	การประยุกต์วัฒนธรรมการแต่งกายเข้าสู่ระดับสากล

เรื่องที่	ชื่อเรื่อง (Title)	สาระสำคัญ (Concept)	เนื้อหา (Content)	วิธีการนำเสนอ (Presentation)	ข้อคิด/หลักธรรม (Moral)
3	**วิถีชีวิตไทยมอญ**	แบบแผนในการปฏิบัติตน(จารีต)	-มอญเป็นชนชาติของอารยธรรมอันเก่าแก่ในแผ่นดินพม่า ภาษาในตระกูลมอญ-เขมร -จารีตคือประเพณีที่ยึดถือกันมาช้านาน ประเพณีและศาสนา มีวัฒนธรรมเป็นแบบฉบับมายาวนาน บางอย่างมีอิทธิพล ให้กับชนชาติใกล้เคียง เช่น ประเพณีสงกรานต์ -ชาวมอญมีการเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาและขณะเดียวกันนับถือผีบรรพบุรุษ -ชาวไทยมอญ มีประเพณีคล้ายกับของชาวไทย มีประเพณีสงกรานต์ ข้าวแช่ ชาวมอญ ข้าวแช่จะมีช่วงสงกรานต์เท่านั้น นับถือศาสนาพุทธเหมือนคนไทยบางพวก แต่นับถือผีอื่นๆกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์	นำเสนอแบบบรรยายและมีภาพประกอบ	- การรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม เป็นมรดกตกทอดไปยังลูกหลาน เพื่อให้รู้ชาติพันธุ์ความเป็นมาของบรรพบุรุษและวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาช้านาน
4	**จารีตประเพณี 2 ชาติ ไทย-ลาว**	แบบแผนในการปฏิบัติตน(จารีต)	-การเปรียบเทียบ ประเพณีไทยลาว มีความคล้ายคลึงกัน เช่น ศาสนาภาษาประเพณีพิธีกรรม อาหาร การแต่งกาย -วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต วิถีชีวิตเป็นสัญลักษณ์ สำคัญของชาติ ชาติใดไร้วัฒนธรรม ชาตินั้นขาดความเป็นอารยชน ชนชาติไทยมาจากหลากหลายเชื้อชาติ เช่นลาว ไทยก็มีวัฒนธรรม ประเพณีเช่นกัน ข้อคิด 1 เน้นให้ถึงเรื่องคุณธรรมและวัฒนธรรม ของในแต่ละประเทศว่า มีความแตกต่างกันอย่างไร	นำเสนอแบบบรรยายและมีภาพประกอบ	สรุป พอจะเห็นได้ว่า ถึงจะคนละประเทศหรือคนละชาติ แต่ว่าการปฏิบัติประเพณีและวัฒนธรรม ของไทยลาว เพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดและมีดินแดนติดต่อกัน เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดประเพณี ที่คล้ายกัน
5	**การปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดี**	หลักปฏิบัติการอยู่ร่วมกัน	1 หน้าที่ของชาวพุทธ ประกอบด้วย 1.1 การปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดีต่อพระสงฆ์ 1.2 การปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดีต่อครอบครัวและสังคม 2.มารยาทชาวพุทธ ประกอบด้วย	นำเสนอแบบบรรยายและมีภาพประกอบ	การปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดีด้วยการนำหลักธรรมและการอยู่ร่วมกันด้วยการใช้ศีลสมาธิทำให้เกิด

เรื่องที่	ชื่อเรื่อง (Title)	สาระสำคัญ (Concept)	เนื้อหา (Content)	วิธีการนำเสนอ (Presentation)	ข้อคิด/หลักธรรม (Moral)
			2.1 การปฏิบัติต่อพระสงฆ์ทั้งทางกายวาจาใจ 2.2 การปฏิสันถารที่เหมาะสมต่อพระสงฆ์ในโอกาสต่างๆ 3. ศาสนพิธี 3.1 การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ 3.2 พิธีอาบน้ำฝน และ ผ้าจำนำพรรษา 3.3 พิธีทอดกฐิน 3.4 พิธีทำบุญถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ 4. วันสำคัญทางพระพุทธ ศาสนาและเทศกาลสำคัญ 4.1 วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา 4.2 วันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ 5. การบริจาค จิตและการเจริญปัญญา 5.1 วิธีการปฏิบัติ และประโยชน์ของการบริหาร และการเจริญ ปัญญาตามหลักสติปัฏฐาน 4 5.2 การสวดมนต์แปลและแผ่เมตตา 6. การพัฒนา การเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 6.1 วิธีคิดแบบสามัญลักษณะ 6.2 วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในปัจจุบัน 7. สัมมนาพระพุทธศาสนา การแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคม		ปัญญา ในการดำเนินในชีวิตประจำวัน
6	มารยาทในการเข้าวัดของชาวพุทธไทยเมียนมาร์	หลักปฏิบัติการอยู่ร่วมกัน (มารยาทการแต่งกาย)	1) ที่มาของเรื่องมารยาทในการเข้าวัดไทยเมียนมาร์ 2) เรื่องเริ่มต้น มารยาทในการแต่งกายเข้าวัดเพื่อเคารพสถานที่ มารยาทในการแต่งกายให้เรียบร้อย การเตรียมตัวไปวัด ทำ กิจกรรมตนเองให้เรียบร้อย ทำจิตใจให้	นำเสนอแบบบรรยายและมีภาพประกอบ	ข้อคิด เป็นเรื่องการมีมารยาทในการเข้าวัด 2 เรื่องการมีระเบียบในการเข้าวัด สรุป เพื่อให้รู้ถึง

เรื่องที่	ชื่อเรื่อง (Title)	สาระสำคัญ (Concept)	เนื้อหา (Content)	วิธีการนำเสนอ (Presentation)	ข้อคิด/หลักธรรม (Moral)
			แจ่มใสเป็นต้น และ 3) การดำเนินเรื่องมารยาท การแต่งกายที่วัดไทยเมียนมาร์ การมีระเบียบ ในการเข้าวัดไทย- เมียนมาร์ องค์ประกอบต่างๆที่มีผลต่อการเข้าวัด		วัฒนธรรม 2 ทำให้รู้ถึงมารยาทในการเข้าวัด 3 ทำให้รู้ถึงเรื่องการแต่งกายระหว่างศาสนาไทยเมียนมาร์
7	การดำรงชีวิตตามวิถีพุทธไทยพม่า การดำเนินเรื่องเปรียบเทียบ	หลักปฏิบัติการอยู่ร่วมกัน (มารยาทการแต่งกาย)	ในการแต่งกายมารยาทการเข้าสังคม การเข้าวัดทำบุญ ความเป็นอยู่วัฒนธรรมประเพณีระหว่างประเทศ ข้อคิด คุณธรรม จริยธรรมในการดำเนินชีวิต และให้เห็นความแตกต่าง	นำเสนอแบบบรรยายและมีภาพประกอบ	สรุป อธิบาย ความแตกต่างระหว่างประเทศ และเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
8	ประเพณีวัฒนธรรมที่คล้ายกันระหว่างไทยเมียนมาร์	การเปรียบเทียบประเพณีและวัฒนธรรมที่คล้ายกันระหว่างไทยเมียนมาร์	เริ่มต้นเรื่องการเทศน์มหาชาติ การแห่นาค การใช้วิถีชีวิตประเพณีสงกรานต์ความเชื่อศรัทธา การดำเนินงาน ร่วมกันคิดหัวข้อสืบค้นหาข้อมูลทำการบันทึกวีดีโอและนำเสนอ สรุปได้รู้ว่าประเพณีและวัฒนธรรมที่คล้ายกันมีความเหมือนกันเกือบทั้งหมดเพียง แต่ แตกต่างในการเรียกและ การใช้ภาษาไม่เหมือนกัน	นำเสนอแบบบรรยายและมีภาพประกอบ	ข้อคิดได้รู้ว่าประเทศไทยและเมียนมาร์ต่างก็มีประเพณีและวัฒนธรรมที่ปฏิบัติกันมานานคล้ายๆกัน
9	การครองผ้าของพระนิสิต	เอกลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา	1.ลักษณะการครองผ้าของนิสิตพระนิสิตฝ่ายเถรวาท มีไทย ลาว กัมพูชา เวียดนาม เขมร 2.พระนิสิตฝ่ายมหายาน มีเวียดนาม ไทย บางส่วน 3.พระไทยกัมพูชา ลาว เวียดนามห่มดองผ้า ยกเว้นพระเวียดนามกับพม่า 4.พระเวียดนาม ครองผ้าสีเหลืองหรือสีน้ำตาลอ่อน 5.คณะสงฆ์จีน นิกาย และอนัมนิกายแห่งประเทศไทย ครองผ้าสีเหลืองและกางเกง เสื้อจีวร	นำเสนอแบบบรรยายและมีภาพประกอบ	วัฒนธรรมการแต่งกายของพระสงฆ์แตกต่างกันไปตามความเชื่อที่สืบต่อกันมาแต่ที่เหมือนกันคือความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาท่อยู่เหนือวัฒนธรรมการแต่งกายของพระสงฆ์เหล่านั้น
10	วัฒนธรรมการทักทาย	หลักปฏิบัติในการอยู่	Never Laugh at anyone Dreams อย่าดูถูกความฝันของคน	นำเสนอแบบบรรยายและมี	การอยู่ร่วมกันด้วยการทักทาย

เรื่องที่	ชื่อเรื่อง (Title)	สาระสำคัญ (Concept)	เนื้อหา (Content)	วิธีการนำเสนอ (Presentation)	ข้อคิด/หลักธรรม (Moral)
	CLMVT	ร่วมกัน	อื่น วิธีการนำเสนอพิธีกรสัมภาษณ์ทักทายในประเทศต่างๆ CLMVT กัมพูชา ประเทศกัมพูชา Cambodia ซัวสเดเป็นการกล่าวทักทาย ประนมมือไหว้หน้าอกแล้วเอ่ยคำทักทาย และเอามือเอามือขึ้นเหนือหัว ลาว สบายดี ในประเทศลาวเป็นการการกล่าวสวัสดีการไหว้จะเป็นการให้เกียรติและนับถือซึ่งกันและกัน Myanmar มิงกะลาบา มิงกะลาบา เป็นคำกล่าวทักทายของประเทศเมียนมาร์จะมีการจับมือเป็นการทักทาย จะถือเป็นการให้เกียรติซึ่งกันและกัน เวียดนามซินจ่าว เป็นคำทักทาย ของประเทศเวียดนามจะมีการ จับมือ แขน ทักทายและหันหน้าเข้าหากัน ยิ้มกัน ให้เล็กน้อย ประเทศไทย สวัสดีเป็นคำทักทายของประเทศไทยโดยการใช้เมื่อเราพบกัน หรือ ต้องการบอกลาโดยใช้คำพูดว่าสวัสดีครับสวัสดีค่ะโดยใช้คำการไหว้โดยการพนมมือสองข้างเข้าหากันอยู่ระดับอกพร้อมก้มหัวเล็กน้อย	ภาพประกอบ	การใช้ภาษาท่าทางประกอบการทักทายในแต่ละวัฒนธรรมแสดงถึงเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นที่แสดงออกมาจากภายในจิตใจที่งดงาม
11	เล่าข้ามฟ้าสู่อาเซียน	แบบแผนการปฏิบัติตน (จารีต)	พิธีกรคู่เปิดรายการ แบบแผนการปฏิบัติตนของ 4 ประเทศอาเซียน CLMV น้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่าเราพึ่งพาจารีต	พิธีกรสัมภาษณ์นิสิต มจร วิทยาเขตนักศึกษาการปฏิบัติตนจารีต 4 ประเทศอาเซียน สรุปพิธีกรคู่จากการให้ข้อมูลนิสิต มจร ขอสัมภาษณ์นักศึกษาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย	การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันเป็นสิ่งจำเป็นที่งดงามเพื่อความสุขของประเทศในอาเซียน
12	พี่น้องสองฝั่งโขงไทยลาว	แบบแผนในการปฏิบัติ	1. มีผู้ดำเนินการโดยการอธิบายความเป็นมาของวัฒนธรรมและ	นำเสนอแบบบรรยายและมี	ข้อคิดหรือคุณธรรม

เรื่องที่	ชื่อเรื่อง (Title)	สาระสำคัญ (Concept)	เนื้อหา (Content)	วิธีการนำเสนอ (Presentation)	ข้อคิด/หลักธรรม (Moral)
		ตน จารีต	ประเพณีของไทยและลาว พอคร่าวๆ 2. เริ่มต้นโดยการที่คนสองคนรู้จักกันผ่าน facebook หนึ่งเป็นคนไทย อีกคนหนึ่งเป็นคนลาว คนไทยอยากไปเที่ยวลาวเพื่อศึกษาวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของประเทศลาว 3. บุคคล 2 คนได้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน เป็นเพื่อนที่ดีต่อกัน เป็นวัฒนธรรมที่มีความคล้ายคลึงกันอย่างลงตัวและมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน	ภาพประกอบ	4.1. ได้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม 4.2. ได้เรียนรู้ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารร่วมกัน 4.3. เห็นการดำเนินชีวิตในวิถีต่างๆ
13	น้ำใจไมตรีพี่น้องไม่ทิ้งกัน สปป.ลาว	แบบแผนการปฏิบัติตน (จารีต)	เกี่ยวกับการแบ่งปันน้ำใจการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ได้เห็นน้ำใจไมตรีของเพื่อนร่วมโลก	ใช้พิธีกร 2 รูป เกริ่นนำความเป็นมา	พรหมวิหาร 4
14	ใครคือเรา Who am I	การนับถือนิกายทางพระพุทธศาสนา	ความหลากหลายเชื้อชาติภาษาหลอมรวมไว้ใน who am i ใครคือเราวิสัยทัศน์เป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนานานาชาติปรัชญาจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่พัฒนาจิตใจและสังคม สรุปในความแตกต่างกัน ยังมีความเหมือน เคารพต่อสถาบันเคารพต่อกันและกันปฏิบัติตามหลักคำสอนพระพุทธองค์	นำเสนอแบบบรรยายและมีภาพประกอบ	ดำเนินชีวิตตามหลักของศาสนาที่ตนนับถือ
15	หนึ่งใจอาเซียน การศึกษาไทยและลาว	การเปรียบเทียบระหว่างการศึกษาไทยกับลาว	เริ่มต้นเรื่อง ลำดับการศึกษาที่มีต่อประชาคมโลกโดยสัมภาษณ์นักศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาไทยลาวการบูรณาการวัฒนธรรมเข้ากับการศึกษาการดำเนินเรื่องเปรียบเทียบการแต่งกายของนักเรียนนักศึกษาไทยลาวการจัดระบบการศึกษาไทยลาวอื่นๆองค์ประกอบที่มีผลต่อการศึกษาไทยลาว	นำเสนอแบบบรรยายและมีภาพประกอบ	ข้อคิดในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมที่ส่งผลต่อระบบการศึกษาในเรื่องของปรัชญาต่างๆ End Credit สรุปอธิบายภาพรวมเน้นเฉพาะด้านดีๆและให้ใช้

เรื่องที่	ชื่อเรื่อง (Title)	สาระสำคัญ (Concept)	เนื้อหา (Content)	วิธีการนำเสนอ (Presentation)	ข้อคิด/หลักธรรม (Moral)
					วิจารณญาณในการแยกแยะ
16	นิกายที่แตกต่างระหว่างไทยเวียดนาม	การนับถือนิกายทางพระพุทธศาสนา	เริ่มต้นเรื่องพิธีกร 1 ท่านเป็นผู้ไปสอบถามนิสิต มจรวิทยาเขตอุบลราชธานีคณะครุศาสตร์เอกสังคมศึกษา การดำเนินเรื่องพิธีกรเข้าสอบถามความคิดเห็นและเคารพและความแตกต่างระหว่างนิกาย ในประเทศไทยกับนิกายมหายานในประเทศเวียดนาม บทสรุปถึงแม้ประเทศไทยกับประเทศเวียดนามจะนับถือนิกายที่แตกต่างกันแต่ก็นับถือพุทธศาสนาเหมือนกัน	นำเสนอแบบบรรยายและมีภาพประกอบ	ข้อคิดหรือคุณธรรมสอนให้เป็นคนดี ละเว้นจากความชั่วและเว้นจากความชั่ว สังคหวัตถุ 4
17	มจร.ร่วมใจสบายดีพี่น้องลาว	แบบแผนการปฏิบัติตน (จารีต)	เนื้อเรื่องรักษาความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน ดำเนินเรื่องโดยใช้ภาพนิ่งพร้อมเสียงประกอบ เนื้อหาสรุปข้อคิด ภาพนิ่งพร้อมเสียงประกอบตอนจบค่อยๆจางหายไป	(มีภาพนิ่งพร้อมเสียงประกอบ) พิธีกร 2 คน	ความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน
18	ครุศาสตร์มจรร่วมใจรักษ์แพง เบิ่งเมืองลาว	หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันมารยาทชาวพุทธ	-พิธีกรเปิดประเด็นและแนะนำสมาชิกภายในกลุ่ม 2 พิธีกรสอบถามเกี่ยวกับประเด็นของมารยาทของประเทศลาว -บทสรุป การศึกษาในมารยาทของประเทศเพื่อนบ้าน สปป ลาว ก็จะได้รู้จักวัฒนธรรมประเพณีและการใช้มารยาทในทางด้านต่างๆเช่นมารยาททางภาษาการปฏิบัติตนเป็นต้น	นำเสนอแบบบรรยายและมีภาพประกอบ	1.ทำให้เกิดความสามัคคีกันในหมู่คณะ 2. เป็นภาพลักษณ์ที่ดีและบ่งบอกถึงความเป็นตัวตนที่ดี 3. ลูกฝังจิตสำนึกให้เป็นผู้ที่มีความอ่อนน้อมเป็นที่น่าชื่นชมงดงดงามแก่ผู้พบเห็น
19	วิถีชีวิตแห่งชาติลาวกัมพูชา	แบบแผนการปฏิบัติตน (จารีต)	โดยผู้ดำเนินรายการ 2 ท่านเป็นผู้ดำเนินรายการเบื้องต้นผู้ดำเนินรายการสัมภาษณ์ผู้รู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตจารีตประเพณีระหว่างลาว	ดำเนินรายการ 2 ท่านเป็นผู้ดำเนินรายการเบื้องต้นผู้ดำเนิน	ข้อคิดหรือคุณธรรมผู้รับชมรับฟังจะได้รู้ถึงความแตกต่าง

เรื่องที่	ชื่อเรื่อง (Title)	สาระสำคัญ (Concept)	เนื้อหา (Content)	วิธีการนำเสนอ (Presentation)	ข้อคิด/หลักธรรม (Moral)
			กัมพูชาว่ามีวิถีชีวิตความเป็นมาอย่างไร มีพิธีกร มีพิธีกรกล่าวสรุปความแตกต่างของวิถีชีวิตจารีตประเพณีระหว่างทั้งสองประเทศที่กล่าวมาข้างต้น	รายการสัมภาษณ์ผู้รู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตจารีตประเพณีระหว่างลาวกัมพูชา	และทำให้มีความเข้าใจถึงความเป็นอยู่ระหว่างสองประเทศมากยิ่งขึ้น
20	ร่วมใจ 2 มือไอ้น้องสองฝั่งไทยลาว	แบบแผนการปฏิบัติตน (จารีต)	วัฒนธรรมการแต่งกาย การพูด การทำความเคารพ อาหาร สรุปสิเกิดชาติใดคนละฝั่งแผ่นดิน วัฒนธรรมประเพณีจารีตฮิตเก่าคราวหลังยังมีสืบทอดเรียนรู้เรื่องราวคราวกี้คือเข้ากระดังกัน	การดำเนินเรื่องมีพิธีกรดำเนินเรื่องเล่าเรื่องราวประกอบภาพ	ข้อคิดได้เรียนรู้วัฒนธรรมการแต่งกายวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านและสื่อภาษาได้ชัดเจน
21	มารยาทการทานอาหาร c l m v T กับเสขิยวัตรของพระสงฆ์	ศึกษามารยาทการทานอาหารของชาติ CLMVT และมารยาทการฉันของพระภิกษุสงฆ์	พิธีกรเกริ่นนำ เนื้อเรื่องเกี่ยวกับการรับประทานอาหาร c l m v T กับเสขิยวัตรของพระสงฆ์ การดำเนินเรื่องพิธีกรทำการสอบถามเรื่องเกี่ยวกับมารยาทการทานอาหารกับบุคคลทั่วไปโดยการถ่ายคลิปวีดีโอและมีรูปภาพประกอบบทสรุป เห็นได้ว่าแม้เราชาติต่างชนชาติต่างขนบธรรมเนียมตามประเพณีต่างวัฒนธรรมภูมิประเทศหรือภาษาต่างกันหรือใกล้เคียงกันความเป็นอยู่การใช้ชีวิตอีกอย่างหนึ่งที่สำคัญคือเราจะศึกษามารยาทในการกินการปฏิบัติที่ถูกต้องดีงามตามวัฒนะประเพณีตามสังคมนั้นๆ	โดยมีพิธีกร 1 คนผู้ร่วมรายการ 5	ข้อคิด 1 ให้เพื่อให้มีมารยาทในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น 2 เพื่อเป็นการฝึกมารยาทในการรับประทานอาหารเวลาเข้าสังคม 3 เพื่อเป็นการฝึกมารยาทในการรับประทานอาหารของตนเอง 4 เพื่อเป็นการรักษามารยาทในการฉันอาหารของพระภิกษุของพระสงฆ์
22	มารยาทในการเข้าวัดลาวพม่า	การปฏิบัติตนเมื่อเข้าไปยังสถานที่สำคัญทางพุทธศาสนาว่าแตกต่างกันอย่างไร	เริ่มต้นเรื่องโดยนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับมารยาทในการปฏิบัติตัวเมื่อเข้าไปในวัดของ 2 ประเทศ 3 มีวิธีการบรรยายประกอบภาพของมารยาทในการเข้าวัดของ 2 ประเทศคือลาวพม่าบทสรุปจุดเด่นและเอกลักษณ์ของทั้ง 2	นำเสนอแบบบรรยายและมีภาพประกอบ	ข้อคิด ได้ทราบถึงความแตกต่างระหว่างชนชาติลาวพม่าที่มีความเคารพนับถือ ต่อพระพุทธศาสนา

เรื่องที่	ชื่อเรื่อง (Title)	สาระสำคัญ (Concept)	เนื้อหา (Content)	วิธีการนำเสนอ (Presentation)	ข้อคิด/หลักธรรม (Moral)
			ประเทศคือลาวและเมียนมาร์		
23	ร่วมกันเราอยู่ แยกหมู่เรา ตาย	แบบแผนการปฏิบัติตน (จารีต)	ข้อคิดสังคหวัตถุ 4 ธรรมะในการอยู่ร่วมกัน เมื่อมีการอยู่ร่วมกันของคนต่างชาติ ภาษาวัฒนธรรม หากใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ก็สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข	อธิบายโดยใช้พิธีกรผสม Video	เมื่อมีการอยู่ร่วมกันของคนต่างชาติ ภาษาวัฒนธรรมหากใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ก็สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข
24	สารศาสน์มารยาทชาวพุทธ	แบบแผนการปฏิบัติตน (จารีต)	เปรียบเทียบการกราบของพุทธศาสนิกชนไทยกับเมียนมาร์	นำเสนอด้วยวิดีโอ	การแสดงออกซึ่งศรัทธาในพระพุทธศาสนาของชาวพุทธอาเซียน

3.2 ผลการวิเคราะห์การสะท้อนคิดของนิสิตหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการในประเทศ

จากการถอดบทเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า นิสิตมีความรู้ในเชิงวัฒนธรรมเปรียบเทียบ เห็นความเหมือนความต่างของวัฒนธรรมในแต่ละประเทศได้ อันนำไปสู่ความเข้าใจองค์รวมเกี่ยวกับวัฒนธรรมในประเทศตามกรอบการศึกษาของประเทศ CLMV และที่สำคัญกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวจะเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ หรือพัฒนาความรู้ให้เพิ่มยิ่งขึ้นไปอีกได้ โดยปรากฏเป็นกระบวนการและแนวคิดความรู้ในการจัดกิจกรรมและถอดบทเรียนออกมาจากนิสิตได้ ดังนี้

> *“แม้ในการเข้าร่วมอบรมครั้งนี้ จะไม่ได้เตรียมตัวมาก่อนก็ตาม แต่สิ่งที่ได้คือความรู้ การทำงานร่วมกัน การมีส่วนร่วมในการทำงาน เราได้รับความรู้ เกี่ยวกบประเทศ CLMV เป็นการได้ดึงศักยภาพของผู้เรียนมา เพื่อการทำกิจกรรมโดยการแสวงหาชุดความรู้ผ่านกิจกรรม ที่ทำให้ได้ประโยชน์จากการเรียน การสอนในองค์รวมเกี่ยวกับประเทศอาเซียน ได้มีความเข้าใจ และจะสามารถนำแนวทางการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไปเป็นแนวทางในการแสวงหาองค์ความรู้ต่อไปได้...”*
>
> (ผู้ร่วมถอดบทเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ A1, **ถอดบทเรียน**, 30 สิงหาคม2561)

> *“...ได้ความรู้เกี่ยวกับอาเซียน อาเซียนประวัติการก่อตั้ง มีสมาชิกในการก่อตั้งอย่างไร รวมทั้งได้ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในการนำเสนอร่วมกัน ในหัวข้อประเพณีวัฒนธรรมที่เหมือนและต่างเกี่ยวกับประเทศพม่าและประเทศไทย ได้รู้*

ขั้นตอนการนำเสนอให้ได้มาซึ่งวิธีการในการแสวงหาความรู้ เกี่ยวกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม...”

(ผู้ร่วมถอดบทเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ A2, **ถอดบทเรียน**, 21 สิงหาคม 2561)

“...ได้ความรู้และเป็นการเพิ่มประสบการณ์เกี่ยวกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ทำให้เห็นความเหมือนความต่างอย่างกลุ่มของกระผมได้รับมอบหมายเกี่ยวกับประเทศเมียนมาร์ ทำให้รู้ว่าประเทศไทยมีประเพณีและวัฒนธรรมที่ปฏิบัติกันมานานคล้าย ๆ กัน มีฐานจากวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา อาจมีความแตกต่างในเรื่องภูมิศาสตร์ที่ตั้ง หรือการใช้ภาษาบาลีเหมือนกันแต่แตกต่างในส่วนภาษาพูดเขียน ในการรังสรรค์สร้างวัฒนธรรมทางศาสนา การไม่สวมรองเท้าเข้าวัด การไม่เหยียบเงาพระสงฆ์ วัฒนธรรมการแต่งกายที่นุ่งโสร่ง เป็นต้น เหล่านี้เป็นองค์ความรู้ที่ได้จากประเทศเมียนมาร์ตามที่ได้ ทำกิจกรรมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม...”

(ผู้ร่วมถอดบทเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ A3, **ถอดบทเรียน**, 21 สิงหาคม 2561)

“...ให้ความรู้สำหรับที่ได้ สามารถนำไปต่อยอดพัฒนาในอาเซียน อันเป็นฐานในการศึกษาข้ามวัฒนธรรม ข้ามประเทศ ที่จะเป็นประโยชน์ในเชิงของการเรียนรู้จะเป็นประโยชน์ในนองค์รวมอย่างแท้จริง เพื่อใช้ประกอบการเดินทาง ศึกษาข้ามวัฒนธรรมต่อไป อาทิ ความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมทางภาษา ความแตกต่างในเรื่องชาติพันธุ์ ดังกรณีเมียนร์มามีกลุ่มชาติพันธุ์จำนวนมาก ในลาว กัมพูชา และเวียดนามก็มีกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนน้อยอยู่ในประเทศด้วยเช่นกัน โดยในความแตกต่างเหล่านั้นมีศาสนา วัฒนธรรมเป็นเครื่องประสาน ดังกรณีประเทศ CLMV มีพระพุทธศาสนาเป็นฐานสำคัญในการเชื่อมโยงร้อยรัดความแตกต่างหลากหลายเหล่านั้นไว้ ในประสบการณ์ของการเข้าอบรมทำให้ทราบความเหมือนและความต่างทางด้านวัฒนธรรม ภาษา ศาสนา จากประเทศอาเซียนได้...”

(ผู้ร่วมถอดบทเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ A4, **ถอดบทเรียน**, 21 สิงหาคม 2561)

“...ประสบการณ์ของการเรียนรู้ ทำให้เห็นวัฒนธรรม ที่หลากหลาย ดังกรณีประเทศลาวเพื่อนบ้านของไทย ในฐานะที่เป็นประเทศ CLMV ด้วย ความแตกต่างทางวัฒนธรรม ภาษา ศาสนา อาหาร การแต่งกาย และวิถีในการดำเนินชีวิต มีความเหมือนและความแตกต่าง ผลที่เกิดจากการเรียนรู้นี้ จะทำให้เกิดความทรงจำ จนขึ้นใจ ให้เกิดการเรียนรู้เชิงประจักษ์ พร้อมทั้งนำความรู้ที่ได้จากการเรียนร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ไปสร้างให้เกิด องค์ความรู้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดความเข้าใจ ดังคำกล่าวที่ว่า “สิเกิดชาติใด คนละฝั่งแผ่นดิน วัฒนธรรม ประเพณี จารีตฮีตเก่าคราวหลังยังมี่ สืบทอดเรียนรู้เรื่องราว คราวกี้ คือเค้ากระดั่งกัน...” อันหมายถึง การเรียนรู้ทำให้เกิดความชัดเจน และยืนยันสิ่งที่เกิดขึ้นผ่านมาของวัฒนธรรมได้ด้วยเช่นกัน....”

(ผู้ร่วมถอดบทเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ A5, **ถอดบทเรียน**, 21 สิงหาคม 2561)

“....การนำผลการวิจัยมาใช้เป็นนวัตกรรมในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้ เกิดความเข้าใจ โดยให้นิสิตได้ศึกษาวัฒนธรรมเกี่ยวกับประเทศใกล้เคียง นำไปสู่การเรียนรู้เพื่อปรับตัวและอยู่ร่วมกันในอนาคตได้ โดยต่างฝ่ายต่างการเรียนรู้วัฒนธรรมของกันและกันให้เป็นประโยชน์ เริ่มต้นจากในการอบรมเปิดโอกาสให้นิสิตได้เรียนรู้สร้างพล็อตเรื่อง หรือหัวข้อที่กำหนด ในการสร้างสื่อนวัตกรรมทางการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ทั้งกำหนดให้อยู่ในกรอบการเรียนรู้ ของประเทศ CLMV จากสื่อชุดการเรียนรู้ที่ผู้อบรมจัดให้ ทำให้เกิดการสร้างสรรค์ชุดการเรียนรู้ภายใต้ประสบการณ์ใหม่นำไปสู่การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมในแบบสื่อการเรียนรู้ดังปรากฏ เพื่อสื่อการเรียนรู้อย่างไร เป็น Clip ที่นิสิตช่วยกันคิด ผลิตออกมา สื่อออกไป เป็นการเรียนรู้ในวัฒนธรรมในแบบของนิสิตผู้เข้าอบรมเอง ทั้งเป็นประโยชน์สำหรับผู้เรียนโดยตรง....”

(ผู้ร่วมถอดบทเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ A6, **ถอดบทเรียน**, 21 สิงหาคม 2561)

ประเด็นที่ได้รับจากการสะท้อนคิดของนิสิตหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการในประเทศ ทำให้นิสิตได้ตระหนักถึงวิธีการได้มาซึ่งข้อมูล การสร้างความเข้าใจ ผ่านกระบวนการค้นคว้าเพิ่มเติม และนำเสนออย่างเป็นระบบผ่านกระบวนการวางแผน การคิดอย่างเป็นระบบ และสื่อสารถ่ายทอดสู่สาธารณะ อย่างเข้าใจในสิ่งนั้น ทำให้ได้ข้อค้นพบที่น่าสนใจและสอดคล้องกับการปฏิบัติกิจกรรมตามกระบวนการกลุ่ม และผลการสังเคราะห์ปรากฏดังภาพต่อไปนี้

นิสิตตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาตนให้มีความรู้ความเข้าใจ จากการสะท้อนคิดของนิสิตหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการในประเทศ

- มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับประเทศ CLMV
- เห็นความสำคัญของการแสวงหาองค์ความรู้เกี่ยวกับความเหมือนความต่างทางวัฒนธรรมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเป็นชุดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม
- เจตคติในการปรับตัวเรียนรู้ภายใต้สถานการณ์อย่างใหม่ในวิถีทางวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไปและแตกต่างได้
- เห็นความเหมือนความต่างทางวัฒนธรรมทางศาสนา ประเพณี วิถีการดำเนินชีวิตในประเทศ CLMV และในประเทศอาเซียน จนกระทั่งพัฒนาเป็นการนำเสนอสู่สาธารณะในรูปแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมทางศาสนา และอื่น ๆ
- เรียนรู้สร้างนวัตรกรรมทางความรู้สื่อสารวัฒนธรรมเพื่อความเข้าใจสู่การปรับตัวข้ามวิถีวัฒนธรรมทางศาสนา ประเพณีและการดำเนินชีวิต

ภาพที่ 4.31 นิสิตตระหนักและเห็นความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมในกลุ่มประเทศ CLMV

3.3 ผลการวิเคราะห์การสะท้อนคิดของนิสิตหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการในประเทศอาเซียน กรณีศึกษาสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

จากการถอดบทเรียน การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในกลุ่มประเทศ CLMV โดยได้เจาะจงไปยังการศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ทำให้เกิดการเรียนรู้ และปรับตัวภายใต้วัฒนธรรมเฉพาะประเทศเวียดนาม อันเป็นกรณีศึกษา ทำให้เห็นว่านิสิตมีพัฒนาการ มีความกระตือรือร้น รวมทั้งทำให้เกิดการเรียนรู้ภายใต้วัฒนธรรม และการปรับตัวอย่างใหม่ ภายใต้กระบวนการและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและก่อให้เกิดพัฒนาการภายใต้พัฒนาการวัฒนธรรมของประเทศอาเซียนได้ ซึ่งสามารถสรุปร่วมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมได้ดังนี้

“..การเปิดใจรับวัฒนธรรมใหม่ เพื่อเป็นการเปิดใจ เพื่อ เรียนรู้ จะทำให้ผู้เรียนรู้ได้เห็นภาพทางวัฒนธรรมอื่น ที่ไม่ใช่วัฒนธรรมของเขา การเปิดรับวัฒนธรรมใหม่ จึงเป็นขั้นต้นของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม การเรียนรู้สิ่งที่แตกต่าง จึงเป็นวัฒนธรรมของการเรียนรู้ขั้นที่ 2 เพื่อความเข้าใจเขามากขึ้น ในขั้นที่ 3 การปรับอารมณ์ให้มีส่วนร่วมกับการรับและปรับอารมณ์ในวัฒนธรรมนั้นอันจะเป็นฐานของการปรับอารมณ์นำไปสู่การเรียนรู้ในวัฒนธรรมนั้นของประเทศเวียดนามด้วยเช่นกันขั้นที่ 4 เข้าใจพฤติกรรมทางวัฒนธรรมของประเทศที่เราจะเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดการปรับตัวทางวัฒนธรรม เข้าใจในพฤติกรรมของประเทศและชาตินั้น ๆ ขั้นที่ 5 การปรับกระบวนทัศน์ทางวัฒนธรรม เพื่อเรียนรู้ เข้าใจ และแสวงหาเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม อันเป็นพื้นที่จริง ประสบการณ์จริง และสถานการณ์จริง ในการลงพื้นที่เวียดนามอันเป็นกลุ่ม CLMV อันเป็นการเรียนรู้เชิงพื้นที่จริงของนิสิต ทำให้เกิดการปรับกระบวนทัศน์ และประสงค์เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง...จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่ตัวเองเข้ามาเรียนรู้ดังกรณีของเวียดนาม เป็นต้น...”

(ผู้ร่วมถอดบทเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ B1, **สะท้อนคิด**, 26 กันยายน 2561)

“...เป็นนิสิตเวียดนามที่เรียนด้านไทยศึกษา ทำให้มีโอกาสเรียนเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย ได้ทุนการศึกษาไปอบรมที่ประเทศไทย ไทยและเวียดนามไม่มีดินแดนนติดกับประเทศไทย แต่ก็มีความสัมพันธ์ระหวางกันของประเทศไทยและเวียดนาม โดยประเทศไทยและเวียดนามมีวัฒนธรรมร่วมกันทั้งในเชิงภาษา ศาสนาความเชื่อ และวิถีชีวิตทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมแลกเปลี่ยนกันภายใต้ความเป็นไปได้ทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น...ทำให้เกิดกลไกทางวัฒนธรรมระหว่างกันเป็นประโยชน์ในการเป็นประชาคมอาเซียนและมิตรประเทศที่ดีระหว่างกัน....”

(ผู้ร่วมถอดบทเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ B2, **สะท้อนคิด**, 26 กันยายน 2561)

“...ตั้งแต่ได้รับรู้วัฒนธรรมที่ต่างไป กรณีนักบวชในประเทศเวียดนามกับความหากหลายทางเพศ การแต่งกายของนักบวชในพระพุทธศาสนาที่สามารถปรับตัวเป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้ ดังกรณีพระเวียดนามแต่งชุด การสัญจรด้วยการเดินทางด้วยรถ วัฒนธรรมอาหารที่เวียดนามเน้นการรับประทานอาหารที่เป็นผัก จึงทำให้

เกี่ยวกับรูปร่าง หน้าตา และผิวพรรณ ทำให้คนเวียดนามไม่มีคนอ้วน มีสุขภาพที่ดีและมีผิวพรรณที่ดีด้วย จากประสบการณ์ของการเดินทางในพื้นที่ทางวัฒนธรรมทำให้เกิดความแตกต่างทั้งในส่วนขอวัฒนธรรมทางศาสนา วัฒนธรรมอาหาร และการดำเนินชีวิตที่แตกต่างจากประเทศไทย เป็นต้น

(ผู้ร่วมถอดบทเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ B3, **สะท้อนคิด**, 26 กันยายน 2561)

"...ด้วยความที่พื้นที่จำกัด ประชากรมีจำนวนมาก ทำให้อาคารบ้านเรือนมีลักษณ์เป็นทรงสูง วิถีการจราจรสัญจร ใช้จักรยานยนต์เป็นเครื่องมือในการเดินทางเป็นหลัก ทำให้การจราจรเป็นไปด้วยความยากลำบาก จราจรติดขัด โดยลักษณะของการคมนาคมที่เห็นด้วยตา จากการลงพื้นที่จริงของเวียดนาม ทำให้เห็นว่าการสัญจรเป็นหัวใจสำคัญ แต่การสัญจรด้วยยานพาหนะจักรยานยนต์ก็มีความสำคัญและมีความจำเป็นด้วยเช่นกัน รวมไปถึงเมื่อภูมิศาสตร์เชิงพื้นที่เป็นแบบนี้จึงทำให้คนเวียดนามดูเร่งรีบ และเป็นคนขยัน ดังที่เราเคยได้ยินว่าเวียดนามเป็นชาติพันธุ์ที่มีความอดทน ในการทำสงครามและต่อสู้จนกระทั่งประสบความสำเร็จปลดปล่อยประเทศเป็นเอกราชจากฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกาในยุคสงครามกลางเมืองด้วย..."

(ผู้ร่วมถอดบทเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ B4, **สะท้อนคิด**, 26 กันยายน 2561)

"...ในมิติทางพระพุทธศาสนา โดยการเดินทางในครั้งนี้มาในนามของมหาวิทยาลัยสงฆ์ คือมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงอยากแบ่งปันเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา โดยในเวียดนามเป็นประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนามหายาน โดยเท่าที่พบจะเห็นวัดในพระพุทธศาสนาจำนวนมาก โดยสังเกตได้จากรูปทรงของอาคาร และสถาปัตยกรรม ที่สะท้อนเชื่อมโยงถึงความเป็นพระพุทธศาสนาในแบบมหายาน รวมทั้งการใช้ภาษาจีนในการจารึกสถานที่วัดสถานที่ทางศาสนา ซึ่งทำให้เห็นว่าได้รับอิทธิจากจีน หรือมีความใกล้เคียงกับประเทศจีน โดยพระพุทธศาสนาก็รับมาจากประเทศจีนด้วยเช่นกัน ในส่วนของสถาปัตยกรรมสิ่งสร้างที่นอกเหนือจากการผสมผสานวัฒนธรรมจีนแล้ว ยังพบถึงสถาปัตยกรรมที่เป็นแบบตะวันตก ด้วยได้รับอิทธิพลจากตะวันตก ด้วยเคยตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส ซึ่งเป็นสิ่งที่ประจักษ์ด้วยตาเนื้อ นอกจากนี้คณะของพวกเรา วัฒนธรรมความสามัคคี ความอดทน จากการที่ไปยังอุโมงค์กูจี ทำให้เห็นว่าชาวเวียดนามได้ต่อสู้กับประเทศตะวันตก อย่างฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกา ในการทำสงครามปกป้องดินแดน โดยใช้ภูมิปัญญาทางการทหารที่ชำนาญพื้นที่กว่า ใช้การรบแบบสงครามกองโจร ทำให้เห็นว่าความรัก ในแผ่นดินเกิด ความสามัคคีในการต่อสู้เพื่อป้องบ้านป้องเมืองเป็นเอกลักษณ์และเป็นวัฒนธรรมทางชาติพันธุ์ที่น่าจดจำ ซึ่งในการเดินทางศึกษาดูงานเชิงพื้นที่จริงในประเทศเวียดนามทำให้พบและเห็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงด้วยตาดังปรากฏ...."

(ผู้ร่วมถอดบทเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ B5, **สะท้อนคิด**, 26 กันยายน 2561)

"...วิถีแห่งชาติพันธุ์ที่ว่าด้วยความอดทน อันเป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ที่ปากฏในประวัติศาสตร์ จากการสังเกตจากพื้นที่จริงในประเทศเวียดนาม จากการศึกษาดูงานในพื้นร่วมกับศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำให้เห็นว่าคนเวียดนามมีความอดทน เพราะจากข้อมูลทางประวัติศาสตร์ทั้งในส่วนของพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ พื้นทีทางการเกษตรที่จำกัด รวมไปถึงข้อมูลเกี่ยวกับการต่อสู้ในทางประวัติศาสตร์ ทั้งในส่วนของฝรั่งเศส และการต่อสู้ในสงครามกลางเมืองกับสหรัฐอเมริกา ทำให้เห็นว่าวิถีทางประวัติศาสตร์เวียดนามมีความอดทนเป็นเอกลักษณ์ของเผ่าพันธุ์ อันที่กล่าวขานและเป็นที่น่าประทับใจจากการลงพื้นที่ศึกษาวิถีทางวัฒนธรรมในประเทศเวียดนามทำให้เห็นความเหมือนและความต่างในประเทศเวียดนามทั้งในส่วนของพระพุทธศาสนาเถรวาท พระพุทธศาสนามหายาน เป็นต้น"

(ผู้ร่วมถอดบทเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ B6, **สะท้อนคิด**, 26 กันยายน 2561)

"...ศิลปวัฒนธรรมของเวียดนาม สะท้อนถึงวิถีชีวิต ตามยุคสมัยที่เนื่องด้วยประวัติศาสตร์ที่เชื่อมกับประวัติศาสตร์ทั้งในช่วงจีนปกครอง ที่มีวัฒนธรรมผสมผสานวัฒนธรรมจีน ดังปรากฏภาษา การแต่งกาย วัฒนธรรมอาหาร วัฒนธรรมทางศาสนา ดังปรากฏวัดมหายานในพระพุทธศาสนา มีการแกะไม้ การวาดภาพด้วยสี การทำหลังคาทรงหน้าจั่วแบบโค้ง ในแบบจีน ทำให้เห็นว่าการได้รับอิทธิพลทางศาสนาวัฒนธรรมอาหารที่คล้ายจีน ดังปรากฏในวัฒนธรรมอาหาร ที่มีหลากหลายเมนู มีความใกล้เคียงกับอาหารจีน การใช้ตะเกียบ รวมไปถึงสถาปัตยกรรมของจีนในวัด ในอาคาร การใช้ภาษาจีน ในสถาปัตยกรรมเก่า ๆ โดยเฉพาะในอาคารทางศาสนา การใช้สถาปัตยกรรมทางยุโรป ด้วยเหตุผลในเรื่องการได้รับอิทธิพลจากตะวันตก เช่น ประติมากรรมรูปคน รูปสิงโต ที่สะท้อนถึงความมีอำนาจ ใบไม้ ดอกไม้ ดอกไม้และเฉดสีเหลืองอ่อน หรือขาวดังปรากฏที่โบสถ์คริสต์ศาสนา (Saigon Norte Dame Cathedral) หรืออาคารไปรษณีย์กลาง (Central Post Office, Ho Chi Minh) ในการทัศนศึกษาในคราวนี้ด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ยังมีวัฒนธรรมอาหาร เช่น อาหารกินขนมปังบาแก็ต (Baguette) อันเป็นอิทธิพลทางอาหารที่มาพร้อมกับประเทศอาณานิคม ภาษาที่เปลี่ยนไป ด้วยใช้ระบบภาษาจากประเทศเจ้าอาณานิคมอย่างฝรั่งเศส แม้จะใช้สำเนียงในแบบเวียดนามมาแทน ภาษาจีนที่มีอิทธิพลเหนือเวียดนามมาเป็นระยะเวลากว่าหนึ่งพันปี กลายเป็นวัฒนธรรมภาษาใหม่ในประเทศเวียดนามที่ปรากฏเห็นในการศึกษาแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมภายในประเทศเวียดนาม....การปรับตัวทางวัฒนธรรมในเวียดนามที่หลากหลายจึงทำให้เห็นความเชื่อมโยงจากหลายชาติหลายภาษาที่ปรากฏในความเป็นเวียดนามดังปรากฏในปัจจุบัน..."

(ผู้ร่วมถอดบทเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ B7, **สะท้อนคิด**, 26 กันยายน 2561)

"...มีการเตรียมความพร้อมด้านข้อมูลในประเทศเวียดนามในการลงพื้นที่ศึกษาวัฒนธรรม แต่ก็ได้ข้อมูลในระดับหนึ่ง แต่เมื่อมาพื้นที่จริง ๆ ทำให้เห็นความชัดเจน เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ในลักษณะของสถาปัตยกรรม วัฒนธรรม ประเพณี

วิถีชีวิต ที่ทำให้เห็นว่าเมื่อมาเห็นของจริงแล้ว ทำให้เห็นว่าจะสามารถนำไปถ่ายทอดเป็นการศิลปะ ตามสาขาที่เรียนและศึกษาอยู่ในขณะนี้...และคาดหวังว่าจะนำสิ่งที่เห็นในส่วนของวัฒนธรรมทางศาสนา ภาษา ศิลปกรรม และสถาปัตยกรรมไปสร้างงานศิลปะให้เกิดขึ้นเป็นความทรงจำ เป็นความประทับใจและนำเสนอเป็นการเรียนรู้ผ่านภาพที่จะนำไปเป็นพัฒนาเป็นงานในชั้นปีที่ 4 ในการเล่าเรื่องผ่านงานศิลปะต่อไป โดยเห็นพื้นที่จริงทั้งในส่วนของการจราจรที่เร่งรีบ ระมัดระวัง วิถีของยานยนต์บนถนนที่ต้องระมัดระวังอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ที่สำคัญทำให้เห็นด้วยข้อมูลจริงเป็นประสบการณ์ตรงที่เป็นประโยชน์จากพื้นที่จริงที่นอกเหนือจากการศึกษาในหนังสือก่อนมายังประเทศเวียดนาม...."

(ผู้ร่วมถอดบทเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ B8, **สะท้อนคิด**, 26 กันยายน 2561)

จากประเด็นที่ได้รับจากกิจกรรมถอดบทเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับผู้เรียนในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม CLMV โดยเฉพาะจากพื้นที่จริงอันเป็นกรณีศึกษาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำให้เห็นว่าในข้อเท็จจริงสามารถถ่ายทอดออกมาเป็นชุดการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์และเป็นไปได้จริง โดยสามารถสังเคราะห์ปรากฏดังภาพต่อไปนี้

ผลการวิเคราะห์การสะท้อนคิดของนิสิตหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการในประเทศอาเซียน กรณีศึกษาสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

- การเรียนรู้เชิงประจักษ์ในพื้นที่จริงที่ทำให้รู้ถึงวัฒนธรรมที่แตกต่าง ดังปรากฏเป็นวัฒนธรรมทางศาสนา ที่เป็นพระพุทธศาสนามหายาน ได้รับอิทธิพลทางพระพุทธศาสนาจากประเทศจีน มีนักบวชทั้งผู้ชายและผู้หญิงที่มีวัดแยกส่วนเป็นของตนเอง โดยมีศาสนสถานเป็นวัดที่ปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วไปในประเทศเวียดนาม

- วัฒนธรรมการอาหารที่สะท้อนถึงอาหารที่เนื่องสัมพันธ์กับจีน มีลักษณะ เมนูใกล้เคียงกับความเป็นอาหารจีน มีการใช้ตะเกียบเป็นเครื่องมือในการบริโภคอาหาร

- วัฒนธรรมทางภาษาที่ปรากฏเป็นภาษาจีน ที่ปรากฏในศาสนสถานและสถานที่สำคัญ ๆ ที่เวียดนามได้รับอิทธิพลทางภาษาจีนมาแต่เดิม และมีการใช้ภาษาเวียดนามใหม่ที่มีส่วนผสมจากภาษาฝรั่งเศส ที่การใช้ลักษณะเฉพาะในการกำกับเสียง ให้สอดคล้องกับลักษณะทางเสียงของภาษาเวียดนาม

- เอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่สะท้อนถึงความสามัคคี ความอดทน การดิ้นรน การไม่หยุดนิ่งอันเป็นเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่ปรากฏอยู่ในความเป็นชาวเวียดนาม

- สถาปัตยกรรมที่สะท้อนเอกลักษณ์เชื่อมโยงกับแหล่งวัฒนธรรมอื่น ๆ ทั้งในส่วนของสถาปัตยกรรมสิ่งสร้างที่เป็นแบบสถาปัตยกรรมจีน ที่มีโถงใหญ่แสดงถึงความมีอำนาจ ที่บ่งบอกถึงการรับอิทธิพลของจีน สถาปัตยกรรมของตะวันตก ที่เชื่อมให้เห็นถึงอารยธรรมจากฝรั่งเศสในฐานะประเทศเจ้าอาณานิคมที่ปรากฏในส่วนของสถาปัตยกรรมในประเทศเวียดนาม

ภาพที่ 4.32 ผลการสะท้อนคิดจากประสบการณ์ในการศึกษาเชิงพื้นที่ประเทศอาเซียน กรณีศึกษาสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

3.4 ผลการสะท้อนคิดด้วยการบันทึกภาคสนามจากประสบการณ์ที่ได้รับจากการศึกษาเชิงพื้นที่ (Area Studies) สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการบันทึกภาคสนามของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ได้ศึกษาเชิงพื้นที่สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ทำให้ได้ข้อค้นพบที่น่าสนใจเกี่ยวกับประสบการณ์ในการสัมผัสกับวัฒนธรรมเวียดนาม ปรากฏผลการสะท้อนคิดในบันทึกภาคสนามดังนี้

“...เมื่อจะเริ่มเดินทางมาประเทศเวียดนาม ก็ตั้งใจไว้แล้วว่าการใช้ชีวิตของเขาเป็นอย่างไร เราก็ทำเช่นนั้นเหมือนสุภาษิตไทยว่า เข้าเมืองตาหลิ่ว ต้องหลิ่วตาตาม และพร้อมจะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เช่น วิถีการอยู่ การกิน ที่มีวิถีชีวิตต่างจากคนไทย และเราต้องยอมรับและเข้าในวิถีการเป็นอยู่ของเขา การใช้รถ ใช้ถนน อาจจะไม่สะดวกเหมือนในประเทศไทย แต่เราก็ยอมรับในความแตกต่างนั้น ปรับอารมณ์ให้เข้ากับวิถีชีวิตของเขา ทำให้เข้าใจพฤติกรรมของชาวเวียดนาม ที่ดูเร่งรีบ และกระตือรือร้นอยู่ตลอดเวลา เมื่อได้เห็นจึงทำให้ได้คิดและอาจนำไปต่อยอดเป็นการเรียนรู้เปรียบเทียบระหว่างไทย เวียดนามหรือประเทศอื่น ๆ ที่มีความเหมือนและความแตกต่างทางวัฒนธรรมในประเทศอาเซียนด้วยกันได้...”

(ผู้ถอดบทเรียนจากพื้นที่ V1, **บันทึกภาคสนาม**, 16 กันยายน 2561)

“...Ho Chi Minh เป็นเมืองเศรษฐกิจของเวียดนาม ทำให้ทั้งเมืองมีรถเยอะทั้งเมืองแล้ว และเป็นรถมอเตอร์ไซท์ เป็นหลัก ในการเดินข้ามถนนต้องเดินไปแล้วอย่าหยุดรถ รถจะหลบให้เราเอง และเวียดนามมีพื้นที่จำกัดมอเตอร์ไซท์จึงเป็นที่นิยม ด้วยเหตุผลของพื้นที่จำกัด จึงทำให้อาคารสิ่งสร้างของเวียดนามเป็นอาคารทรงสูงเสียมากกว่า...”

(ผู้ถอดบทเรียนจากพื้นที่ V2, **บันทึกภาคสนาม**, 16 กันยายน 2561)

“...เห็นความแตกต่างได้อย่างชัดเจนในวัฒนธรรมอาหาร ที่มีการผสมผสานระหว่างวิถีตะวันออก และตะวันตก อาหารในแบบเวียดนามคาดว่าจะได้รับอิทธิพลจากจีน ด้วยส่วนผสม การปรุง และลักษณะของอาหาร รวมทั้งเฝอ ด้วย ในส่วนของฝรั่งเศสก็จะมีวัฒนธรรมอาหารในแบบตะวันตก เช่น ขนมปังฝรั่งเศส ที่ยังเป็นส่วนสำคัญในวัฒนธรรมอาหารของเวียดนาม...

(ผู้ถอดบทเรียนจากพื้นที่ V3, **บันทึกภาคสนาม**, 16 กันยายน 2561)

“...กระผมประทับใจคือวัฒนธรรมด้านศิลปะ โดยเฉพาะงานด้านจิตรกรรมที่ยังถูกรักษาไว้ ที่ปรากฏในวัดและศาสนสถานในพระพุทธศาสนา งดงามเป็นเอกลักษณ์ตามแบบฉบับของเวียดนาม ที่สะท้อนเทคนิคอันเป็นเอกลักษณ์ การใช้สี การใช้พู่กัน เทคนิคการใช้พู่กัน ทำให้กระบวนการเรียนรู้วัฒนธรรมอื่นที่แตกต่างต้องปรับอารมณ์ในการเรียนรู้ตามไปด้วย ทำให้ได้คติไทยอย่างหนึ่งในการนำมาใช้คือการเรียนรู้ตามสถานการณ์ที่คติไทยที่ว่า “เข้าเมืองตาหลิ่ว ต้องหลิ่วตาตาม” ใน

การเรียนรู้วัฒนธรรมอื่น ๆ จึงใช้การสังเกต ดูและมีส่วนร่วมตามสถานการณ์ การเข้าใจชาวเวียดนามจึงต้องศึกษา ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นที่เห็นและพบ รวมทั้งความงดงามในด้านอุดมคติความเป็นชาติที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ การเมืองและการสงครามที่พบเห็นในหลาย ๆ แห่ง ..”

(ผู้ถอดบทเรียนจากพื้นที่ V4, **บันทึกภาคสนาม**, 16 กันยายน 2561)

“...วัฒนธรรมการใช้ยานพาหนะ ที่นิยมใช้มอเตอร์ไซต์ วัฒนธรรมอาหารที่ส่วนใหญ่ประกอบด้วยเมนูที่เป็นผัก ที่เป็นเมนูเฉพาะอันเป็นเอกลักษณ์และกลิ่นไอของอาหารเวียดนามอย่างแท้จริง รวมทั้งเอกลักษณ์ที่รับ เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมตะเกียบที่ปรากฏในอาหารเวียดนาม...”

(ผู้ถอดบทเรียนจากพื้นที่ V5, **บันทึกภาคสนาม**, 16 กันยายน 2561)

“....วัฒนธรรมของชาวเวียดนามและชาวไทยนั้นแตกต่างกัน โดยเฉพาะวัฒนธรรมประเพณี ที่มาพร้อมกับศาสนาคือเป็นพุทธมหายานในแบบเวียดนามและพุทธเถรวาทในแบบของประเทศไทย ในส่วนสถาปัตยกรรม เวียดนามจะมีเอกลักษณ์ในแบบการรับอิทธิพลของจีน ที่มีข้อมูลว่าตกเป็นประเทศราชของจีนอยู่กว่าหนึ่งพันปี จึงทำให้ลักษณะของการแต่งกายที่เรียกว่าชุดประจำชาติ วัฒนธรรมอาหาร สถาปัตยกรรมสิ่งสร้างที่ปรากฏที่วัดมหายานในเวียดนาม รวมทั้งการใช้ภาษาที่ปรากฏอักษรจีนให้เห็นอยู่ทั่วไป ที่สื่อให้เห็นถึงการรับช่วงวัฒนธรรมจากจีนมาอย่างยาวนานด้วยเช่นกัน เมื่อมีการเปลี่ยนผ่านเปลี่ยนแปลงวิถีวัฒนธรรมจากตะวันตกที่มาพร้อมกับระบบอาณานิคมอย่างฝรั่งเศส วิถีความเป็นเมืองแบบจารีต วิถีอาหาร วิถีของสถาปัตยกรรมก็เปลี่ยนไปด้วย รวมทั้งวัฒนธรรมภาษาที่เห็นอักษรตระกูลโรมันแต่ออกเสียงเป็นภาษาเวียดนาม พร้อมมีสัญลักษณ์เฉพาะเพื่อใช้กับภาษาเวียดนามปรากฏให้เห็นทั่วไปในวิถีแบบใหม่ในเวียดนาม โดยเฉพาะด้านศิลปะชาวเวียดนาม เท่าที่สังเกตพบ จะเห็นว่ามีการรับอิทธิพลทางศิลปะจากตะวันออกอย่างจีน ที่ปรากฏในวัด เช่น พระพุทธรูป อาคารที่ต้องมีโถงทรงกว้าง โอ่โถง ตุ๊กตาปั้นรูปสิงโต รูปอุปรากรจีน หรือยักษ์ในคติแบบจีน เป็นต้น ในส่วนศิลปะร่วมสมัยที่เป็นแนวตะวันตก จะมีสถาปัตยกรรมอาคารที่สร้างในแบบตะวันตก ดังปรากฏที่โบสถ์คริสต์ศาสนาหลายแห่ง หรืออาคารที่เคยเป็นส่วนหนึ่งของฝรั่งเศสในการปกครองเวียดนาม รวมทั้งโทนสี ที่เป็นความโดดเด่นในแบบศิลปะของตะวันตกและที่สำคัญรูปหุ่นคน รูปสิงห์ หรือลายดอกไม้ ที่อยู่ในอาคารเหล่านี้ล้วนเป็นเอกลักษณ์ของศิลปะตะวันตก ก็ปรากฏและมีให้เห็นได้ด้วยในการศึกษาเชิงพื้นที่ที่เวียดนาม ปรากฏให้เห็นในวัฒนธรรมร่วมสมัยสมัยใหม่ที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน...”

(ผู้ถอดบทเรียนจากพื้นที่ V6, **บันทึกภาคสนาม**, 16 กันยายน 2561)

"...การศึกษาเชิงพื้นที่ในวัฒนธรรม วิถี ประเพณีเวียดนาม ทำให้เกิดความตื่นตา ในส่วนของวัฒนธรรมเชิงพื้นที่นับตั้งแต่วิถีทางอาหาร สถาปัตยกรรม สิ่งสร้าง และประวัติศาสตร์ ที่มาพร้อมกับดินแดน ทำให้เกิดความรู้เชิงประจักษ์ชัดเจนในพื้นที่มากยิ่งขึ้น รวมทั้งให้เกิดการปรับตัว ปรับอารมณ์ เพื่อเรียนรู้ และวางท่าทีอย่างเหมาะสมภายใต้สถานการณ์ทางวัฒนธรรมอย่างใหม่ในประเทศเวียดนามด้วย...."

(ผู้ถอดบทเรียนจากพื้นที่ V7, **บันทึกภาคสนาม**, 16 กันยายน 2561)

"...สิ่งที่พบเห็นชัดเจนเมื่อคณะของพวกเราได้พาไปเยี่ยมชมศาสนสถานในพระพุทธศาสนาอันเป็นวัดมหายาน จึงทำให้เห็นว่าชาวเวียดนามยังมีวิถีชีวิตสัมพันธ์กับศาสนา ด้วยเห็นการไปวัด ไหว้พระ ขอพร รวมทั้งมีศาสนสถานวัดใหญ่ๆ หลายแห่งที่พบในการเดินทาง ในส่วนภาษามีภาษาเป็นเอกลักษณ์ของตัวเองที่เรียกว่าภาษาเวียดนาม แม้อักษรที่เห็นจะใช้ภาษาฝรั่งเศสและออกแบบกำกับเสียงในแบบเวียดนามเป็นภาษาของเวียดนาม ในการเดินทางได้เห็นว่าภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารวัฒนธรรม ทั้งภาษาไทยที่มีนักศึกษามหาวิทยาลัยเวียดนามสามารถพูดสื่อสารได้ กับข้าพเจ้า ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยน เรียนรู้สัมภาษณ์แบ่งปันข้อมูลเป็นการเรียนรู้ร่วมกัน รวมทั้งภาษาอังกฤษที่เป็นเครื่องมือในการสื่อสารเป็นภาษากลางของอาเซียนในการสื่อสารแลกเปลี่ยน นอกจากนี้ยังได้เห็นพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ที่เห็นความยาวนานต่อเนื่องของประวัติศาสตร์เวียดนามนับแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน ที่สำคัญเห็นวิถีของสงครามที่สะท้อนให้เห็นถึงความอดทน วิถี วิธีในการต่อสู้ในสงครามกลางเมืองที่มีแผ่นดินเวียดนามเป็นผลได้จากสงคราม รวมทั้งงานสถาปัตยกรรม ที่เป็นแบบตะวันตก แบบจีน ที่ผสมผสานอยู่ในสถาปัตยกรรมสิ่งสร้างของเวียดนามที่ปรากฏเห็นพบได้ทั่วไปในการเดินทางแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในครั้งนี้...."

(ผู้ถอดบทเรียนจากพื้นที่ V8, **บันทึกภาคสนาม**, 16 กันยายน 2561)

จากผลการบันทึกภาคสนามของนิสิตสามารถสรุปประเด็นสำคัญที่สอดคล้องกับประสบการณ์ที่ได้รับจากการศึกษาเชิงพื้นที่ (Area Studies) สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม โดยที่นิสิตได้มีโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมเชิงวิชาการ การศึกษาสถานที่สำคัญ รวมทั้งการได้สัมผัสกับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคม รวมทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนเวียดนาม แสดงได้ดังภาพต่อไปนี้

ผลการวิเคราะห์การสะท้อนคิดด้วยการบันทึกภาคสนามจากประสบการณ์ที่ได้รับจากการศึกษาเชิงพื้นที่ (Area Studies)

- ประสบการณ์ตรงในพื้นที่ทางวัฒนธรรมเวียดนาม ทั้งในส่วนของภูมิศาสตร์เชิงพื้นที่ วัฒนธรรมทางศาสนา วิถีประเพณี การแต่งกาย อาหาร การรับช่วงต่อวัฒนธรรมจากนานาชาติทั้งจีน ตะวันตก ในยุคอาณานิคม ทำให้เกิดการรับช่วง ส่งต่อ เป็นพัฒนาการของวัฒนธรรมเวียดนาม

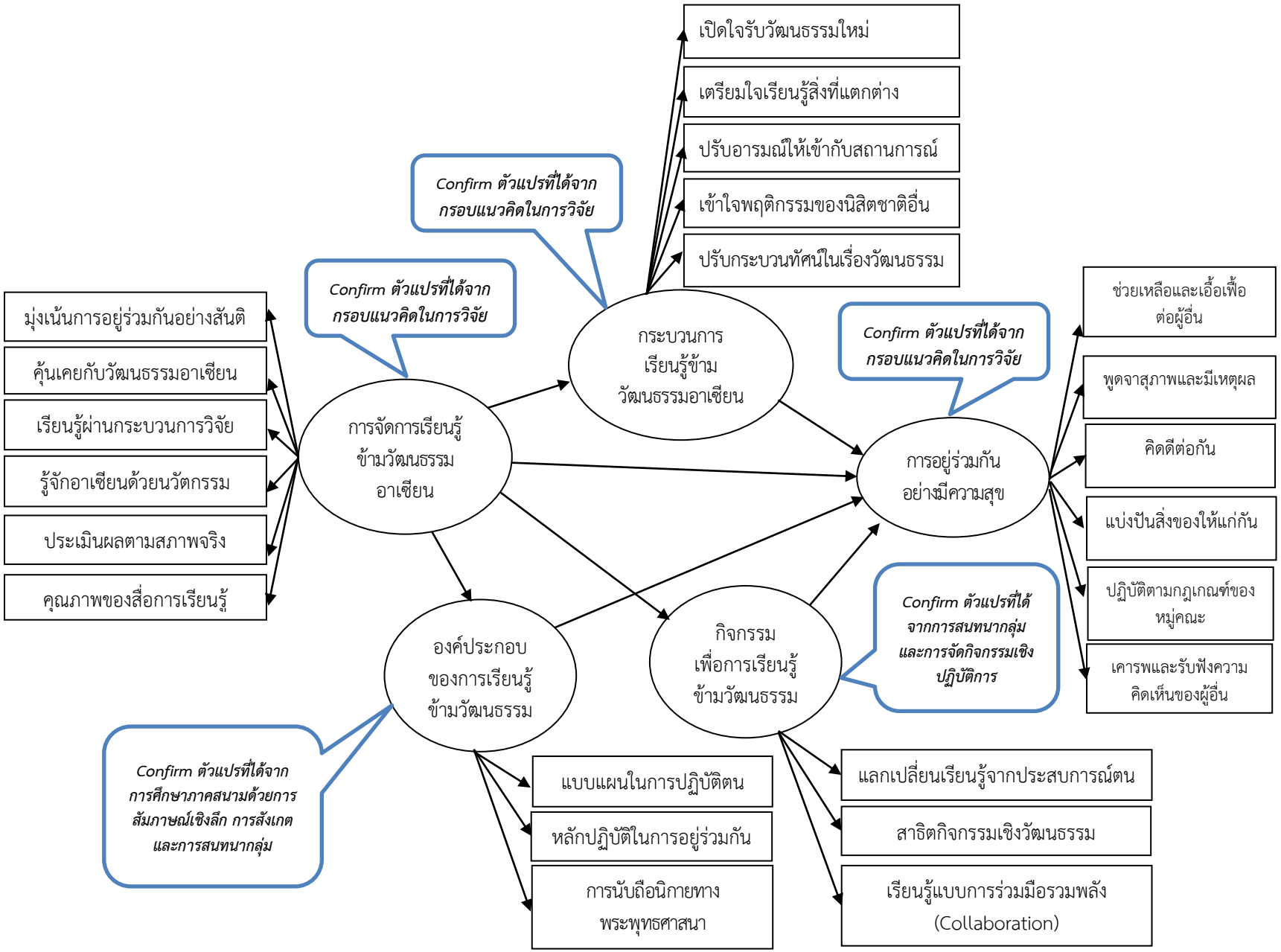
- สถาปัตยกรรมมีเอกลักษณ์ในแบบฉบับของเวียดนาม ที่รับช่วงจากจีน ปรากฏในวัดพุทธศาสนามหายาน อาคารทรงสูงมีเก๋งจีน มีภาษาจีน และรูปปั้น พระพุทธรูปในแบบมหายานแบบจีน สถาปัตยกรรมตะวันตกที่รับช่วงสมัยอาณานิคมที่ปรากฏในโบสถ์คริสต์ และอาคารที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นศูนย์กลางการบริหารอาณานิคมในประเทศเวียดนามและอินโดจีน

- ความผูกพันอยู่กับพระพุทธศาสนาของเวียดนาม โดยปรากฏเห็นวัดและศาสนสถานในพระพุทธศาสนายังเป็นจุดยึดเหนี่ยวเชื่อมโยงจิตใจชาวเวียดนามจากการพบเห็นวัดและศาสนสถานยังเป็นที่สักการะเคารพบูชาของชาวเวียดนาม

- ลักษณะทางชาติพันธุ์ที่มีความอดทนเป็นพื้นฐาน เนื่องด้วยภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม และสถานการณ์ทางการเมืองประวัติศาสตร์ทำให้คนเวียดนามมีความอดทน มีพฤติกรรมของการเป็นนักต่อสู้ มีความกระตือรือร้นดิ้นรนเพื่อการคงอยู่ของชาวเวียดนาม

- วัฒนธรรมอาหาร การกินที่เนื่องด้วยชาติจีน และชาติตะวันตกอย่างฝรั่งเศส เราจึงเห็นวิถีแห่งอาหารทั้งสองแหล่งวัฒนธรรมปรากฏอยู่ในวิถีวัฒนธรรมของอาหารเวียดนามด้วย

ภาพที่ 4.33 สรุปผลการบันทึกภาคสนามของนิสิตเกี่ยวกับการเรียนรู้วัฒนธรรมเวียดนาม

ภาพที่ 4.34 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ฉบับประเมินคุณภาพ)

ตอนที่ 4 การประเมินคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้วยการตรวจสอบความตรงของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นและผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมระหว่างตัวแปรในโมเดล

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตอนที่ 4 นี้ เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ดังนั้น เพื่อให้การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้แทนตัวแปรต่างๆ ดังต่อไปนี้

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

4.1.1 สัญลักษณ์ที่ใช้แทนค่าสถิติ

$\bar{X}$	หมายถึง	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean)
S.D.	หมายถึง	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Coefficient of Variation)
Max	หมายถึง	ค่าสูงสุด (Maximum)
Min	หมายถึง	ค่าต่ำสุด (Minimum)
Sk	หมายถึง	ค่าความเบ้ (Skewness)
Ku	หมายถึง	ค่าความโด่ง (Kurtosis)
χ^2	หมายถึง	ดัชนีตรวจสอบความกลมกลืนประเภทค่าสถิติไค-สแควร์
df	หมายถึง	องศาอิสระ (Degree of freedom)
p	หมายถึง	ระดับนัยสำคัญ (Significant)
TE	หมายถึง	ขนาดอิทธิพลรวม (Total effect)
ID	หมายถึง	ขนาดอิทธิพลทางอ้อม (Indirect effect)
DE	หมายถึง	ขนาดอิทธิพลทางตรง (Direct effect)
R	หมายถึง	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
R^2	หมายถึง	สัมประสิทธิ์การทำนาย (Coefficient of determination)
GFI	หมายถึง	ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of fit index)
AGFI	หมายถึง	ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted goodness of fit index)
RMR	หมายถึง	ค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของส่วนที่เหลือ (Root mean squared residual)

4.1.2 สัญลักษณ์ที่ใช้แทนตัวแปรแฝง

LEARNASE	หมายถึง	การจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน
COMASE	หมายถึง	องค์ประกอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม
PROASE	หมายถึง	กระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน
ACTASE	หมายถึง	กิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม
HAPLIVE	หมายถึง	การอยู่ร่วมกัน อย่างมีความสุข

4.1.3 สัญลักษณ์ที่ใช้แทนตัวแปรสังเกตได้

LEARN1	หมายถึง	มุ่งเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ
LEARN2	หมายถึง	คุ้นเคยกับวัฒนธรรมอาเซียน
LEARN3	หมายถึง	เรียนรู้ผ่านกระบวนการวิจัย
LEARN4	หมายถึง	รู้จักอาเซียนด้วยนวัตกรรม
LEARN5	หมายถึง	ประเมินผลตามสภาพจริง
LEARN6	หมายถึง	คุณภาพของสื่อการเรียนรู้
COM1	หมายถึง	แบบแผนในการปฏิบัติตน
COM2	หมายถึง	หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน
COM3	หมายถึง	การนับถือนิกายทางพระพุทธศาสนา
PRO1	หมายถึง	เปิดใจรับวัฒนธรรมใหม่
PRO2	หมายถึง	เตรียมใจเรียนรู้สิ่งที่แตกต่าง
PRO3	หมายถึง	ปรับอารมณ์ให้เข้ากับสถานการณ์
PRO4	หมายถึง	เข้าใจพฤติกรรมของนิสิตชาติอื่น
PRO5	หมายถึง	ปรับกระบวนทัศน์ในเรื่องวัฒนธรรม
ACT1	หมายถึง	แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ตน
ACT2	หมายถึง	สาธิตกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม
ACT3	หมายถึง	เรียนรู้แบบการร่วมมือรวมพลัง
HAPLIV1	หมายถึง	ช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น
HAPLIV2	หมายถึง	พูดจาสุภาพและมีเหตุผล
HAPLIV3	หมายถึง	คิดดีต่อกัน
HAPLIV4	หมายถึง	แบ่งปันสิ่งของให้แก่กัน
HAPLIV5	หมายถึง	ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของหมู่คณะ
HAPLIV6	หมายถึง	เคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

4.2 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่เป็นบรรพชิต คิดเป็นร้อยละ 68.90 และเมื่อพิจารณาช่วงอายุ พบว่า ช่วงอายุ 21 – 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 49.80 รองลงมา เป็นช่วงอายุ 41 ปีขึ้นไป และต่ำกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.10 และ 17.50 ตามลำดับ กำลังศึกษาชั้นปีที่ 1 มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.30 รองลงมากำลังศึกษาชั้นปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 32.50 ส่วนมากศึกษาคณะสังคมศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 41.60 รองลงมา ศึกษาอยู่คณะครุศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 30.90 และศึกษาในส่วนของวิทยาเขตมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39.60 รองลงมาคือศึกษาอยู่ที่ส่วนกลาง (มจร วังน้อย) คิดเป็นร้อยละ 33.20 ดังแสดงได้ในตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
นิสิตบรรพชิต	393	68.90
นิสิตชาย	88	15.40
นิสิตหญิง	89	15.60
รวม	**570**	**100.00**
2. อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	100	17.50
21 – 30 ปี	284	49.80
31 – 40 ปี	83	14.60
41 ปีขึ้นไป	103	18.10
รวม	**570**	**100.00**
3. ระดับชั้นปีที่กำลังศึกษา		
ชั้นปีที่ 1	201	35.30
ชั้นปีที่ 2	111	19.50
ชั้นปีที่ 3	73	12.80
ชั้นปีที่ 4	185	32.50
รวม	**570**	**100.00**
4. คณะที่สังกัด		
คณะพุทธศาสตร์	76	13.30
คณะสังคมศาสตร์	237	41.60
คณะครุศาสตร์	176	30.90
คณะมนุษยศาสตร์	81	14.20
รวม	**570**	**100.00**
5. สถานที่ศึกษา		
ส่วนกลาง (มจร วังน้อย)	189	33.20
วิทยาเขต	226	39.60
วิทยาลัยสงฆ์	151	26.50
ห้องเรียนหรือหน่วยวิทยบริการ	4	0.70
รวม	**570**	**100.00**

4.3 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติเบื้องต้นของตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่แสดงอิทธิพลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรที่ใช้ในโมเดล มีตัวบ่งชี้ทั้งหมด 23 ตัวแปร ที่ใช้วัดตัวแปรแฝง 5 ตัวแปร คือ 1) การจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (LEARNASE) 2) องค์ประกอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (COMASE) 3) กระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (PROASE) 4) กิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (ACTASE) 5) การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (ตามหลักสาราณียธรรม) (HAPLIVE) มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาลักษณะการกระจายและการแจกแจงของตัวแปรสังเกตได้แต่ละตัว ค่าสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) คะแนนต่ำสุด (Min) คะแนนสูงสุด (Max) สัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ค่าความเบ้ (Sk) และค่าความโด่ง (Ku) โดยแยกวิเคราะห์ผลแต่ละตัวแปรดังต่อไปนี้

เมื่อพิจารณาการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (LEARNASE) พบว่า โดยภาพรวมการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.07) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านมุ่งเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ($\overline{X}$ =4.19) รองลงมาคือ ด้านคุ้นเคยกับวัฒนธรรมอาเซียน ($\overline{X}$ =4.11) และด้านรู้จักอาเซียนด้วยนวัตกรรม ($\overline{X}$ =4.06) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรมีการกระจายไม่ต่างกันมาก โดยมีค่าอยู่ระหว่างร้อยละ 17.96 – 20.00 เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ (Sk) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้าย (ค่าความเบ้เป็นลบ) แสดงว่า ข้อมูลของตัวแปรทุกตัวสูงกว่าค่าเฉลี่ย เมื่อพิจารณาค่าความโด่ง (Ku) พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีโค้งการแจกแจงของข้อมูลในลักษณะสูงโด่งกว่าโค้งปกติ (ค่าความโด่งมากกว่า 0) แสดงว่าตัวแปรทุกตัวมีการกระจายของข้อมูลน้อย

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (COMASE) พบว่า โดยภาพรวมปัจจัยพื้นฐานการสะท้อนคิดอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.36) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านแบบแผนในการปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\overline{X}$ =4.45) รองลงมาคือ ด้านการนับถือนิกายทางพระพุทธศาสนา ($\overline{X}$ =4.33) และด้านหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน ($\overline{X}$ =4.29) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรมีการกระจายไม่ต่างกันมาก โดยมีค่าอยู่ระหว่างร้อยละ 15.01 – 17.94 เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ (Sk) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้าย (ค่าความเบ้เป็นลบ) แสดงว่า ข้อมูลของตัวแปรทุกตัวสูงกว่าค่าเฉลี่ย เมื่อพิจารณาค่าความโด่ง (Ku) พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีโค้งการแจกแจงของข้อมูลในลักษณะสูงโด่งกว่าโค้งปกติ (ค่าความโด่งมากกว่า 0) แสดงว่าตัวแปรทุกตัวมีการกระจายของข้อมูลน้อย

เมื่อพิจารณากระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (PROASE) พบว่า โดยภาพรวมปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.07) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านปรับกระบวนทัศน์ในเรื่องวัฒนธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\overline{X}$ =4.13) รองลงมาคือ ด้านเตรียมใจเรียนรู้สิ่งที่แตกต่าง ด้านปรับอารมณ์ให้เข้ากับสถานการณ์ ($\overline{X}$ =4.08) และด้านเข้าใจพฤติกรรมของนิสิตชาติอื่น ($\overline{X}$ =4.06) เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรมีการกระจายไม่ต่างกันมาก โดยมีค่าอยู่ระหว่างร้อยละ 17.84 – 19.39 เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ (Sk) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้าย (ค่าความเบ้เป็นลบ) แสดงว่า ข้อมูลของตัวแปร

ทุกตัวสูงกว่าค่าเฉลี่ย เมื่อพิจารณาค่าความโด่ง (Ku) พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีโค้งการแจกแจงของข้อมูลในลักษณะสูงโด่งกว่าโค้งปกติ (ค่าความโด่งมากกว่า 0) แสดงว่าตัวแปรทุกตัวมีการกระจายของข้อมูลน้อย

เมื่อพิจารณากิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (ACTASE) พบว่า โดยภาพรวมปัจจัยด้านกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.05) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านเรียนรู้แบบการร่วมมือรวมพลัง มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\overline{X}$ =4.07) รองลงมาคือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ตน ($\overline{X}$ =4.05) และสาธิตกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม ($\overline{X}$ =4.04) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรมีการกระจายไม่ต่างกันมาก โดยมีค่าอยู่ระหว่างร้อยละ 19.60 – 20.08 เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ (Sk) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้าย (ค่าความเบ้เป็นลบ) แสดงว่า ข้อมูลของตัวแปรทุกตัวสูงกว่าค่าเฉลี่ย เมื่อพิจารณาค่าความโด่ง (Ku) พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีโค้งการแจกแจงของข้อมูลในลักษณะสูงโด่งกว่าโค้งปกติ (ค่าความโด่งมากกว่า 0) แสดงว่าตัวแปรทุกตัวมีการกระจายของข้อมูลน้อย

เมื่อพิจารณาการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (HAPLIVE) พบว่า โดยภาพรวมการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ =4.16) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ตัวแปรด้านช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\overline{X}$ =4.18) รองลงมาคือ ตัวแปรเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ($\overline{X}$ =4.17) แบ่งปันสิ่งของให้แก่กัน และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของหมู่คณะ ($\overline{X}$ =4.16) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรมีการกระจายไม่ต่างกันมาก โดยมีค่าอยู่ระหว่าง ร้อยละ 17.38 – 18.56 เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ (Sk) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้าย (ค่าความเบ้เป็นลบ) แสดงว่า ข้อมูลของตัวแปรทุกตัวสูงกว่าค่าเฉลี่ย เมื่อพิจารณาค่าความโด่ง (Ku) พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีโค้งการแจกแจงของข้อมูลในลักษณะสูงโด่งกว่าโค้งปกติ (ค่าความโด่งมากกว่า 0) แสดงว่าตัวแปรทุกตัวมีการกระจายของข้อมูลน้อย รายละเอียดผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงได้ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ค่าสถิติเบื้องต้นของตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่แสดงอิทธิพลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (N = 570)

ตัวแปร	$\overline{X}$	ระดับ	S.D.	Min	Max	C.V.	Sk	Ku
LEARNASE	**4.07**	**มาก**	**0.71**	**1.11**	**5.00**	**17.56**	**-0.89**	**1.20**
LEARN1	4.19	มาก	0.75	1.00	5.00	17.96	-1.05	1.43
LEARN2	4.11	มาก	0.80	1.00	5.00	19.49	-1.14	1.84
LEARN3	4.01	มาก	0.80	1.00	5.00	19.95	-0.60	0.05
LEARN4	4.06	มาก	0.78	1.00	5.00	19.33	-0.75	0.52
LEARN5	4.04	มาก	0.81	1.00	5.00	19.98	-1.13	2.28
LEARN6	4.01	มาก	0.80	1.00	5.00	20.00	-0.96	1.66
COMASE	**4.36**	**มาก**	**0.67**	**1.22**	**5.00**	**15.49**	**-1.40**	**2.80**
COM1	4.45	มาก	0.67	1.00	5.00	15.01	-1.44	2.86
COM2	4.29	มาก	0.74	1.00	5.00	17.13	-1.22	2.10
COM3	4.33	มาก	0.78	1.00	5.00	17.94	-1.53	3.21

ตัวแปร	$\overline{X}$	ระดับ	S.D.	Min	Max	C.V.	Sk	Ku
PROASE	**4.07**	**มาก**	**0.68**	**1.20**	**5.00**	**16.64**	**-0.73**	**0.93**
PRO1	4.00	มาก	0.78	1.00	5.00	19.39	-0.83	1.18
PRO2	4.08	มาก	0.73	1.00	5.00	17.84	-0.68	0.77
PRO3	4.08	มาก	0.77	1.00	5.00	18.88	-0.73	0.66
PRO4	4.06	มาก	0.78	1.00	5.00	19.33	-0.75	0.52
PRO5	4.13	มาก	0.74	1.00	5.00	18.03	-0.87	1.37
ACTASE	**4.05**	**มาก**	**0.77**	**1.00**	**5.00**	**18.94**	**-1.00**	**1.61**
ACT1	4.05	มาก	0.80	1.00	5.00	19.77	-1.03	1.82
ACT2	4.04	มาก	0.81	1.00	5.00	20.08	-0.98	1.54
ACT3	4.07	มาก	0.80	1.00	5.00	19.60	-0.97	1.37
HAPLIVE	**4.16**	**มาก**	**0.70**	**1.00**	**5.00**	**16.89**	**-0.83**	**0.91**
HAPLIV1	4.18	มาก	0.76	1.00	5.00	18.18	-0.96	1.03
HAPLIV2	4.15	มาก	0.77	1.00	5.00	18.56	-0.88	0.91
HAPLIV3	4.15	มาก	0.77	1.00	5.00	18.50	-1.00	1.47
HAPLIV4	4.16	มาก	0.72	1.00	5.00	17.38	-0.71	0.60
HAPLIV5	4.16	มาก	0.74	1.00	5.00	17.89	-0.76	0.51
HAPLIV6	4.17	มาก	0.74	1.00	5.00	17.65	-0.73	0.51

4.4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้เพื่อใช้สร้างเมทริกซ์สหสัมพันธ์ในการวิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีตัวแปรส่งผ่าน

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีรายละเอียดผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่าสถิติ Bartlett's Test of Sphericity ซึ่งเป็นสถิติทดสอบสมมติฐานว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์เป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ (identity matrix) หรือไม่ มีค่าสถิติทดสอบเท่ากับ 4178.914 ($p = .000$) แสดงว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่างแตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และค่าดัชนีไกเซอร์ – ไมเยอร์ –ออลคิน (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy : KMO) มีค่าเท่ากับ .941 โดยมีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่า ตัวแปรในข้อมูลชุดนี้มีความสัมพันธ์กันเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์โมเดลลิสเรลต่อไป

เมื่อพิจารณาสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้จำนวน 23 ตัวแปร พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีค่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) มีจำนวน 253 คู่ มีค่าพิสัยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง 0.455 ถึง 1.000 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ พบว่า ทุกตัวมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) และเป็นความสัมพันธ์ทางบวก แสดงว่า ความสัมพันธ์ของตัวแปรทุกตัวเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด คือ รู้จักอาเซียนด้วยนวัตกรรม (LEARN4) และเข้าใจพฤติกรรมของนิสิตชาติอื่น (PRO4) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เท่ากับ 1.00 แสดงว่า คือ รู้จักอาเซียนด้วย

นวัตกรรมเพิ่มขึ้น เข้าใจพฤติกรรมของนิสิตชาติอื่น ก็เพิ่มขึ้นด้วย และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์รองลงมาคือ พูดจาสุภาพและมีเหตุผล (HAPLIV2) และคิดดีต่อกัน (HAPLIV3) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เท่ากับ .909 แสดงว่า พูดจาสุภาพและมีเหตุผลเพิ่มคิดดีต่อกัน จะเพิ่มมากขึ้นด้วย

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ระหว่างกลุ่มตัวแปรด้านเดียวกัน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ด้านการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (LEARNASE) พบว่า มีค่าพิสัยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง .690 ถึง .873 โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุดคือ ประเมินผลตามสภาพจริง (LEARN5) และ คุณภาพของสื่อการเรียนรู้ (LEARN6) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เท่ากับ .873 แสดงว่า เมื่อประเมินผลตามสภาพจริงมากขึ้น คุณภาพของสื่อการเรียนรู้ก็มากขึ้นด้วย ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันต่ำสุด มุ่งเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (LEARN1) และรู้จักอาเซียนด้วยนวัตกรรม (LEARN4) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เท่ากับ .690

ด้านองค์ประกอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (COMASE) พบว่า มีค่าพิสัยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง .765 ถึง .823 โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุดคือ หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (COM2) และการนับถือนิกายทางพระพุทธศาสนา (COM3) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เท่ากับ .823 แสดงว่า เมื่อมีหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันเพิ่มขึ้น การนับถือนิกายทางพระพุทธศาสนาก็เพิ่มขึ้นด้วย ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันต่ำสุด คือ แบบแผนในการปฏิบัติตน (COM1) และการนับถือนิกายทางพระพุทธศาสนา (COM3) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เท่ากับ .765

ด้านกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (PROASE) พบว่า มีค่าพิสัยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง .615 ถึง .856 โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุดคือ ปรับอารมณ์ให้เข้ากับสถานการณ์ (PRO3) และปรับกระบวนทัศน์ในเรื่องวัฒนธรรม (PRO5) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เท่ากับ .856 แสดงว่า เมื่อมีการปรับอารมณ์ให้เข้ากับสถานการณ์มากขึ้น การยอมรับปรับกระบวนทัศน์ในเรื่องวัฒนธรรม ก็มากขึ้นด้วย ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันต่ำสุด คือเปิดใจรับวัฒนธรรมใหม่ (PRO1) และเข้าใจพฤติกรรมของนิสิตชาติ (PRO4) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เท่ากับ .615

ด้านกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (ACTASE) พบว่า มีค่าพิสัยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง .867 ถึง .874 โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุดคือ สาธิตกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม (ACT2) และเรียนรู้แบบการร่วมมือรวมพลัง (ACT3) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เท่ากับ .874 แสดงว่า เมื่อมีการสาธิตกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น การเรียนรู้แบบการร่วมมือรวมพลังก็เพิ่มขึ้นด้วย ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันต่ำสุด คือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ตน (ACT1) และสาธิตกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม (ACT2) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เท่ากับ .867

ด้านการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (HAPLIVE) พบว่า มีค่าพิสัยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง .791 ถึง .909 โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุดคือ พูดจาสุภาพและมีเหตุผล (HAPLIV2) และคิดดีต่อกัน (HAPLIV3) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เท่ากับ .909 แสดงว่า เมื่อพูดจาสุภาพและมีเหตุผลเพิ่มขึ้น การคิดดีต่อกันก็เพิ่มขึ้นด้วย ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันต่ำสุด คือ ช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อ (HAPLIV1) และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของหมู่คณะ (HAPLIV5) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เท่ากับ .791 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน ในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตัวแปร	LEARN1	LEARN2	LEARN3	LEARN4	LEARN5	LEARN6	COM1	COM2	COM3	PRO1	PRO2	PRO3	PRO4	PRO5	ACT1	ACT2	ACT3	HAPLIV1	HAPLIV2	HAPLIV3	HAPLIV4	HAPLIV5	HAPLIV6
LEARN1	1.000																						
LEARN2	.827**	1.000																					
LEARN3	.734**	.813**	1.000																				
LEARN4	.690**	.763**	.825**	1.000																			
LEARN5	.738**	.738**	.808**	.762**	1.000																		
LEARN6	.729**	.754**	.798**	.817**	.873**	1.000																	
COM1	.547**	.528**	.517**	.484**	.513**	.526**	1.000																
COM2	.534**	.511**	.531**	.537**	.492**	.559**	.787**	1.000															
COM3	.561**	.539**	.524**	.528**	.514**	.530**	.765**	.823**	1.000														
PRO1	.540**	.544**	.571**	.615**	.527**	.578**	.455**	.502**	.580**	1.000													
PRO2	.511**	.579**	.542**	.641**	.492**	.548**	.472**	.574**	.573**	.810**	1.000												
PRO3	.546**	.627**	.583**	.654**	.518**	.572**	.510**	.575**	.599**	.809**	.851**	1.000											
PRO4	.690**	.763**	.825**	1.000**	.762**	.817**	.484**	.537**	.528**	.615**	.641**	.654**	1.000										
PRO5	.522**	.604**	.548**	.631**	.503**	.569**	.475**	.568**	.561**	.753**	.808**	.856**	.631**	1.000									
ACT1	.562**	.570**	.587**	.603**	.559**	.587**	.529**	.607**	.622**	.714**	.754**	.735**	.603**	.775**	1.000								
ACT2	.548**	.566**	.593**	.606**	.548**	.591**	.560**	.629**	.614**	.662**	.708**	.750**	.606**	.758**	.867**	1.000							
ACT3	.556**	.567**	.560**	.590**	.545**	.583**	.535**	.587**	.594**	.687**	.716**	.720**	.590**	.761**	.868**	.874**	1.000						
HAPLIV1	.566**	.531**	.544**	.549**	.536**	.576**	.562**	.586**	.598**	.651**	.658**	.681**	.549**	.687**	.645**	.713**	.700**	1.000					
HAPLIV2	.568**	.559**	.578**	.581**	.558**	.602**	.580**	.622**	.631**	.620**	.630**	.668**	.581**	.675**	.645**	.671**	.669**	.872**	1.000				
HAPLIV3	.606**	.567**	.591**	.582**	.576**	.607**	.596**	.619**	.635**	.634**	.629**	.674**	.582**	.673**	.670**	.670**	.672**	.840**	.909**	1.000			
HAPLIV4	.576**	.582**	.568**	.580**	.564**	.588**	.584**	.653**	.668**	.632**	.642**	.674**	.580**	.716**	.654**	.681**	.687**	.817**	.860**	.875**	1.000		
HAPLIV5	.576**	.566**	.572**	.587**	.578**	.619**	.599**	.657**	.654**	.619**	.640**	.670**	.587**	.697**	.679**	.678**	.687**	.791**	.844**	.867**	.873**	1.000	
HAPLIV6	.545**	.570**	.583**	.599**	.558**	.595**	.614**	.696**	.688**	.654**	.706**	.743**	.599**	.776**	.716**	.738**	.729**	.821**	.832**	.848**	.878**	.886**	1.000
Mean	4.188	4.112	4.005	4.057	4.036	4.006	4.447	4.291	4.333	3.998	4.085	4.077	4.057	4.127	4.054	4.035	4.071	4.177	4.153	4.149	4.157	4.164	4.174
SD	.752	.801	.799	.784	.806	.801	.668	.735	.777	.775	.729	.770	.784	.744	.801	.810	.798	.759	.771	.768	.722	.745	.737

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy = .941 Bartlett's Test of Sphericity = 4178.914, df = 253, p = .000

** p < .01

4.5 ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของโมเดลรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ในการวิเคราะห์ข้อมูลของโมเดลนี้ มีตัวแปรแฝง 5 ตัวแปร คือ การจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (LEARNASE) องค์ประกอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (COMASE) กระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (PROASE) กิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (ACTASE) และการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (HAPLIVE) โดยตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด 23 ตัวแปร

การทดสอบความสอดคล้องของโมเดลรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิเคราะห์โมเดลในครั้งแรก พบว่า โมเดลไม่สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าไค-สแควร์ มีค่าเท่ากับ 2430.65 ที่องศาอิสระเท่ากับ 223 และความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ .000 ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (RMSEA) มีค่าเท่ากับ .132

จากผลการวิเคราะห์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงปรับโมเดลโดยยอมให้ความคลาดเคลื่อนสัมพันธ์กันได้ ซึ่งเป็นการผ่อนคลายข้อตกลงเบื้องต้นจากข้อตกลงเบื้องต้นในสถิติวิเคราะห์ดั้งเดิมที่กำหนดว่าเทอมความคลาดเคลื่อนต้องไม่สัมพันธ์กัน เป็นข้อตกลงเบื้องต้นในสถิติวิเคราะห์ด้วย SEM ซึ่งกำหนดให้มีการนำเทอมความคลาดเคลื่อนมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล และเทอมความคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์กันตามสภาพความเป็นจริงของปรากฏการณ์ธรรมชาติ ผลการปรับโมเดล จะได้ค่าขนาดอิทธิพลและค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในโมเดลที่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริงมากขึ้น (Joreskog and Sorbom, 2004) ผู้วิจัยพิจารณาปรับโมเดลจากดัชนีดัดแปลงโมเดล (modification indices) และได้ปรับโมเดลจำนวน 107 เส้นทาง โดยได้ปรับ 1) เส้นทาง Theta-Delta (TD) 2) เส้นทาง Theta-Epsilon (TE) และ 3) เส้นทาง Theta-Delta-Epsilon (TH) และผลจากการปรับโมเดล ทำให้ได้โมเดลรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีรายละเอียดผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังแสดงในตารางที่ 4.6

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์โมเดลรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แก่ ค่าไค-สแควร์ มีค่าเท่ากับ 140.33 องศาอิสระเท่ากับ 116 ความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ .062 นั่นคือ ค่าไค-สแควร์ แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญ แสดงว่า ยอมรับสมมติฐานหลักที่ว่า โมเดลรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ .98 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ .95 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1 และค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของส่วนที่เหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ .023 ซึ่งเข้าใกล้ศูนย์ และค่าเศษเหลือในรูปคะแนนมาตรฐาน

ระหว่างตัวแปรสูงสุด (Largest Standardized Residuals) เท่ากับ 5.55 ซึ่งสนับสนุนว่าโมเดลการวิจัยมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

เมื่อพิจารณาค่าความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ พบว่า ตัวแปรสังเกตได้มีค่าความเที่ยงอยู่ระหว่าง .50 ถึง .92 โดยตัวแปรที่มีค่าความเที่ยงสูงสุด คือ การนับถือนิกายทางพระพุทธศาสนา (COM3) และเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น (HAPLIV6) มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .92 รองลงมา คือ สาธิตกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม (ACT2) เรียนรู้แบบการร่วมมือรวมพลัง (ACT3) แบ่งปันสิ่งของให้แก่กัน (HAPLIV4) และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของหมู่คณะ (HAPLIV5) มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .89 และตัวแปรที่มีค่าความเที่ยงต่ำสุดคือ มุ่งเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (LEARN1) มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .50 ในภาพรวมค่าความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ส่วนมากมีค่าสูง ยกเว้น ตัวแปรมุ่งเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (LEARN1) คุ้นเคยกับวัฒนธรรมอาเซียน (LEARN2) เรียนรู้ผ่านกระบวนการวิจัย (LEARN3) รู้จักอาเซียนด้วยนวัตกรรม (LEARN4) ประเมินผลตามสภาพจริง (LEARN5) และคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ (LEARN6) ที่ความเที่ยงมีค่าปานกลาง

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R-SQUARE) ของสมการโครงสร้างตัวแปรภายในแฝง พบว่า องค์ประกอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (COMASE) มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ .64 แสดงว่า ตัวแปรภายในโมเดล คือ การจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (LEARNASE) สามารถอธิบายความแปรปรวนขององค์ประกอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนได้ร้อยละ 64 กระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (PROASE) มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ 1.00 แสดงว่า ตัวแปรภายในโมเดล คือ การจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (LEARNASE) สามารถอธิบายความแปรปรวนของกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน ได้ร้อยละ 100 กิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (ACTASE) มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ 0.85 แสดงว่า ตัวแปรภายในโมเดล คือ การจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (LEARNASE) สามารถอธิบายความแปรปรวนของกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ได้ร้อยละ 85.00 การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (HAPLIVE) มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ 0.82 แสดงว่า ตัวแปรภายในโมเดล คือ การจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (LEARNASE) องค์ประกอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (COMASE) กระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (PROASE) และกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (ACTASE) สามารถอธิบายความแปรปรวนของการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ได้ร้อยละ 82.00

เมื่อพิจารณาเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง พบว่า ค่าพิสัยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงมีค่าอยู่ในช่วง .74 ถึง 1.00 โดยตัวแปรทุกคู่มีความสัมพันธ์แบบมีทิศทางเดียวกัน (ค่าความสัมพันธ์เป็นบวก) ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มากที่สุด คือ การจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (LEARNASE) และกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (PROASE) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 1.00 มีความสัมพันธ์ในระดับสูง แสดงว่า เมื่อการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน เพิ่มมากขึ้น กระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน ก็เพิ่มมากขึ้นด้วย และตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รองลงมา มี 2 คู่สหสัมพันธ์ คือ 1) กิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (ACTASE) และกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (PROASE) และ

2) การจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (LEARNASE) และกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (ACTASE) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .92 และมีความสัมพันธ์ในระดับสูง

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมระหว่างตัวแปรในโมเดล พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (LEARNASE) กับการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (HAPLIVE) (ขนาดความสัมพันธ์ = .89) แยกเป็นอิทธิพลทางตรง .49 และอิทธิพลทางอ้อม .40 เป็นอิทธิพลรวม .89 อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมส่งผลต่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ขนาดอิทธิพลรวมส่งผลต่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เป็นที่น่าสังเกตว่าขนาดอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลรวมของการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (LEARNASE) มีอิทธิพลต่อองค์ประกอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (COMASE) ขนาด .80 มีอิทธิพลต่อกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (PROASE) ขนาด 1.00 มีอิทธิพลต่อกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (ACTASE) ขนาด .92 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนั้น องค์ประกอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (COMASE) และกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (ACTASE) ขนาดอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลรวมต่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (HAPLIVE) ขนาด .29 และ .16 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตามลำดับ รายละเอียดผลการวิเคราะห์แสดงในตารางที่ 4.6 และภาพที่ 4.35

ตารางที่ 4.6 ค่าสถิติการวิเคราะห์แยกค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงและการวิเคราะห์อิทธิพลของโมเดลรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตัวแปรผล	COMASE			PROASE			ACTASE			HAPLIVE		
ตัวแปรเหตุ	TE	IE	DE	TE	IE	DE	TE	IE	DE	TE	IE	DE
LEARNASE	.80**	-	.80**	1.00**	-	1.00**	.92**	-	.92**	.89**	.40	.49
	(.04)		(.04)	(.04)		(.04)	(.04)		(.04)	(.04)	(5.90)	(5.91)
COMASE	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.29**	-	.29**
										(.04)		(.04)
PROASE	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.02	-	.02
										(.00)		(.00)
ACTASE	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.16**	-	.16**
										(.08)		(.08)

ค่าสถิติ	ไค-สแควร์ = 140.33 df = 116 p = .062 GFI = .98, AGFI = .95 RMR = .0023

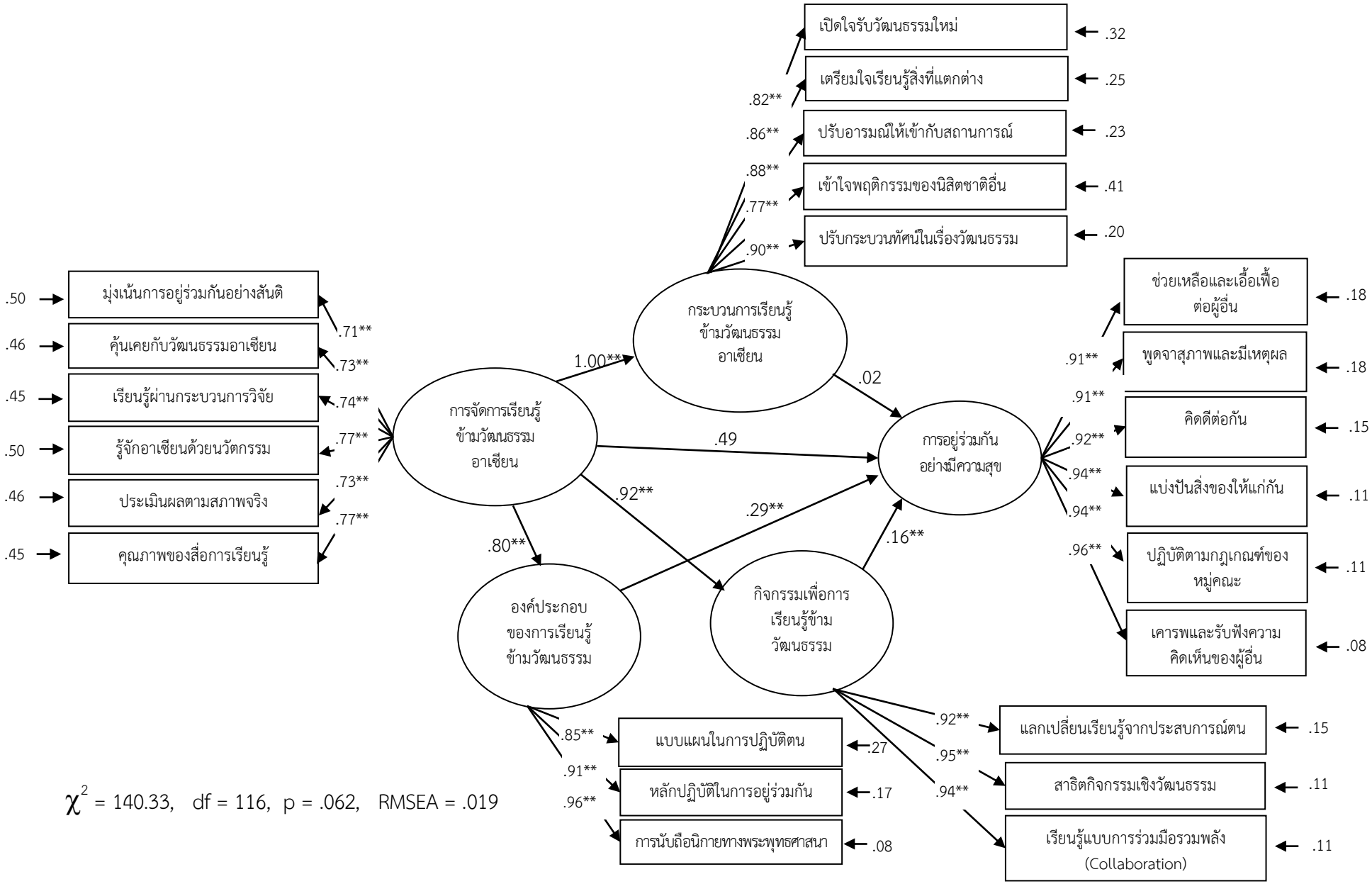
ตัวแปร	LEARN1	LEARN2	LEARN3	LEARN4	LEARN5	LEARN6
ความเที่ยง	.50	.54	.55	.59	.53	.59
ตัวแปร	COM1	COM2	COM3	PRO1	PRO2	PRO3
ความเที่ยง	.73	.82	.92	.68	.75	.77
ตัวแปร	PRO4	PRO5	ACT1	ACT2	ACT3	
ความเที่ยง	.59	.80	.85	.89	.89	
ตัวแปร	HAPLIV1	HAPLIV2	HAPLIV3	HAPLIV4	HAPLIV5	HAPLIV6
ความเที่ยง	.82	.82	.85	.89	.89	.92

สมการโครงสร้างตัวแปร	COMASE	PROASE	ACTASE	HAPLIVE
R SQUARE	.64	1.00	.85	.82

เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง

ตัวแปรแฝง	COMASE	PROASE	ACTASE	HAPLIVE	LEARNASE
COMASE	1.00				
PROASE	.80**	1.00			
ACTASE	.74**	.92**	1.00		
HAPLIVE	.81**	.89**	.84**	1.00	
LEARNASE	.80**	1.00**	.92**	.89**	1.00

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บคือค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน, **p < .01
TE = ผลรวมอิทธิพล, IE = อิทธิพลทางอ้อม, DE = อิทธิพลทางตรง

ภาพที่ 4.35 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

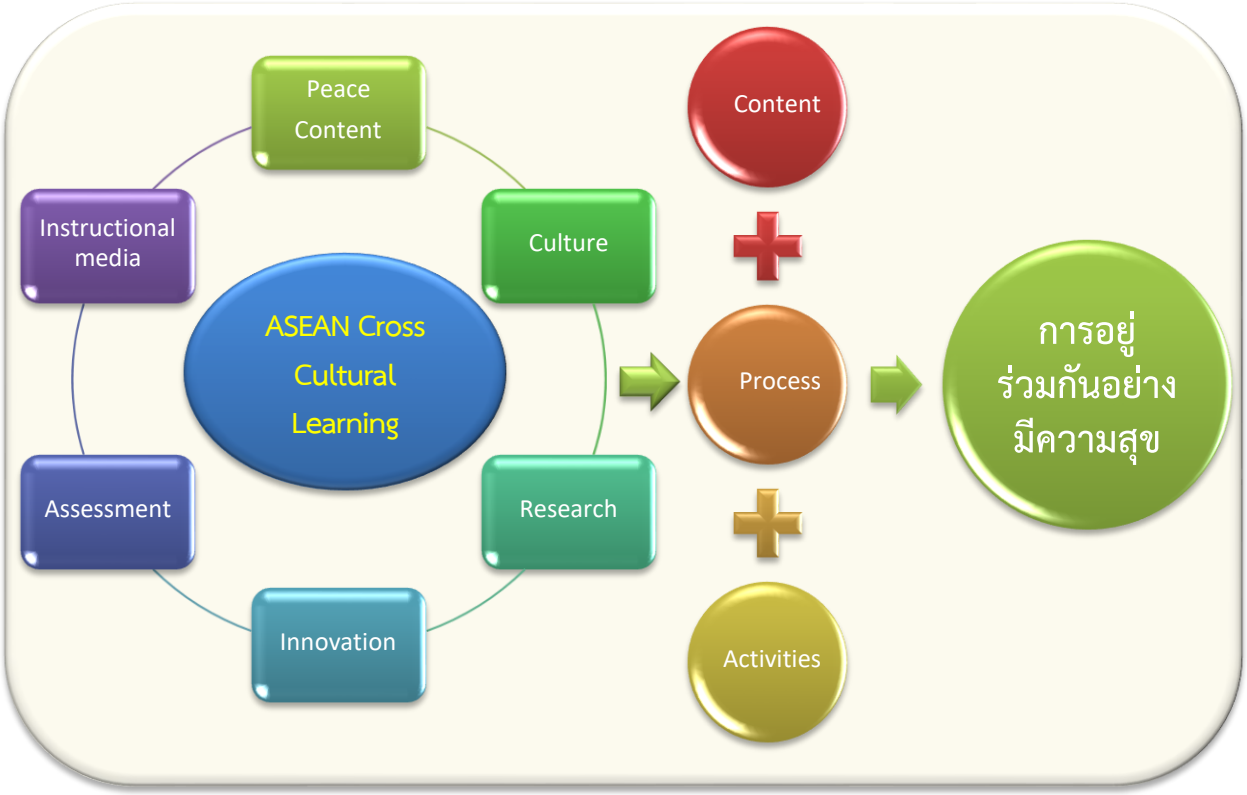
จากภาพที่ 4.35 แสดงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ฉบับสมบูรณ์)

จากการศึกษาการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนจากกลุ่มเป้าหมายที่มีแนวปฏิบัติที่ดี ทำให้ได้สารสนเทศที่นำไปใช้ในการสนทนากลุ่ม แล้วพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับทดลองใช้ เพื่อนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการภายในประเทศกับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 4 แห่ง และการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการในประเทศอาเซียน จำนวน 1 ประเทศ จากนั้นได้ถอดบทเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการสะท้อนคิดของนิสิตผู้เข้าร่วมกิจกรรม และพัฒนาเครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณเพื่อตรวจสอบคุณภาพของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทำให้ได้ข้อค้นพบที่ตอบวัตถุประสงค์การวิจัย และได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับสมบูรณ์ และสามารถอธิบายขยายความได้ดังนี้

จากภาพโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยนั้น มีความสอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริงของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยที่การจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนจะส่งผลให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้นั้นจำเป็นต้องมีองค์ประกอบของเนื้อหาการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน ประกอบด้วย แบบแผนในการปฏิบัติตน หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน และการนับถือนิกายทางพระพุทธศาสนา ที่นำมาใช้เป็นส่วนสำคัญในการกำหนดขอบเขตของเนื้อหาหรือสาระการเรียนรู้ในการออกแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้นิสิตได้ฝึกปฏิบัติผ่านกิจกรรมเชิงปฏิบัติการที่จะเชื่อมโยงให้เกิดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน ตามกระบวนการ 5 ขั้นตอน คือ 1) เปิดใจรับวัฒนธรรมใหม่ 2) เตรียมใจเรียนรู้สิ่งที่แตกต่าง 3) ปรับอารมณ์ให้เข้ากับสถานการณ์ 4) เข้าใจพฤติกรรมของนิสิตชาติอื่น และ 5) ปรับกระบวนทัศน์ในเรื่องวัฒนธรรม และมีรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ตน การสาธิตกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม และการเรียนรู้แบบการร่วมมือรวมพลัง

โดยสรุป การจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน เริ่มต้นด้วยการกำหนดขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางศาสนาเพื่อสันติสุข (Peace Content) การเชื่อมโยงทางวัฒนธรรม (Culture) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน (Research-based learning) การพัฒนานวัตกรรมจากการเรียนรู้ (Learning Innovation) การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment) และมีสื่อการจัดการเรียนรู้ที่น่าสนใจ (Instructional Media) รวมทั้งการกำหนดองค์ประกอบของเนื้อหาการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน คือ แบบแผนในการปฏิบัติตน หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน และการนับถือนิกายทางพระพุทธศาสนา เชื่อมโยงกับกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน 5 ขั้นตอน และออกแบบกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ตน การสาธิตกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม และการเรียนรู้แบบการร่วมมือรวมพลัง สามารถส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้เป็นอย่างดี รูปแบบการจัดการเรียนรู้นี้มีความสอดคล้องกับบริบทของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ

ราชวิทยาลัยที่มีนิสิตมาจากประเทศอาเซียนโดยเฉพาะในกลุ่มประเทศ CLMV ที่มาร่วมเรียนรู้และปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาด้วยกันอย่างต่อเนื่องในระหว่างช่วงเวลาที่ลงทะเบียนเรียนในมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งนี้ ภาพแสดงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน ปรากฏได้ดังภาพที่ 4.36

ภาพที่ 4.36 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน
(ASEAN Cross Cultural Learning Model)

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV จากกรณีศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และเพื่อประเมินคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ออกแบบการวิจัยโดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ (A Multiphase Mixed Methods Design) แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็นเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เพื่อศึกษากรณีศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV ระยะที่ 2 การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เพื่อพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV และระยะที่ 3 การประเมินคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แบ่งเป็นขั้นที่ 1 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และขั้นที่ 2 การตรวจสอบความตรงของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนที่พัฒนาขึ้น โดยที่การออกแบบการวิจัยด้านการกำหนดกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และด้านการวิเคราะห์ข้อมูล ได้กำหนดไว้ในแต่ละระยะของการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษากรณีศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV มีกลุ่มเป้าหมาย คือ นิสิตจากประเทศกัมพูชา สปป.ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม ที่ลงทะเบียนเรียนที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 20 รูป/คน และบุคลากรที่สอนในมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศกัมพูชา สปป.ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม ได้จากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 12 รูป/คน ใช้แนวคำถามในการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นได้ทำการลดทอนข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic induction) เพื่อมุ่งพัฒนากรอบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV

ระยะที่ 2 การสนทนากลุ่มเพื่อพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV กลุ่มเป้าหมาย คือ อาจารย์มหาวิทยาลัยที่มาจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนกลาง วิทยาเขตอุบลราชธานี และวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย และนักวิชาการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมและการจัดการเรียนรู้ในประชาคมอาเซียน ใช้การเลือกแบบเจาะจง จำนวน 12 รูป/คน เครื่องมือวิจัยคือแนวคำถามหรือประเด็นที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม กระบวนการในการจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลในระยะที่ 2 ผลลัพท์ที่ได้คือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับทดลองใช้

ระยะที่ 3 ขั้นที่ 1 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กลุ่มเป้าหมาย คือ นิสิตชาวไทยที่ลงทะเบียนเรียนในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จำนวน 135 รูป/คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV มี 6 องค์ประกอบ คู่มือการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน และหนังสือเล่มเล็ก (Booklet) เรื่องการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน แบ่งการทดลองเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะก่อนการทดลอง ระยะการทดลอง และระยะการสะท้อนผลการเรียนรู้ เน้นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการจำแนกข้อมูล การวิเคราะห์เนื้อหา และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย ผลลัพธ์ที่ได้รับ คือ ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับร่างสมบูรณ์

ระยะที่ 3 ขั้นที่ 2 การประเมินคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยด้วยการตรวจสอบความตรงของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้น ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตระดับปริญญาตรี ที่ลงทะเบียนเรียนในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งส่วนกลางและภูมิภาค ประจำปีการศึกษา 2561 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Hair และคณะ (1998) คือ ใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 10 คน ต่อ 1 พารามิเตอร์ ใช้วิธีการสุ่มแบบ 2 ขั้นตอน (Two-stage random sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเท่ากับ 600 รูป/คน ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติบรรยาย ในการทดสอบสมมติฐานการวิจัยใช้การตรวจสอบความตรงของโมเดลสมการโครงสร้างด้วยโปรแกรมลิสเรล (LISREL) ผลลัพธ์ที่ได้รับคือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยฉบับสมบูรณ์ ผลการวิจัยสรุปได้ดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

การนำเสนอสรุปผลการวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 3 ส่วน ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ (1) ผลการศึกษากรณีศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV (2) ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ (3) ผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สรุปผลการวิจัยแต่ละส่วนได้ดังนี้

1. ผลการศึกษากรณีศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV

บริบทของประเทศในกลุ่ม CLMV สรุปตามประเด็นการนับถือศาสนาหลัก การรับประทานอาหาร การแต่งกาย และวัฒนธรรมประเพณี ได้ดังนี้

ประเทศกัมพูชา นับถือศาสนาพุทธ นิกายเถรวาท นิยมรับประทานปลา เพราะหาได้ง่าย และก๋วยเตี๋ยวเพราะได้รับอิทธิพลจากอาหารจีน การแต่งกายด้วยซัมปอต (Sampot) หรือผ้านุ่ง

กัมพูชา ทอด้วยมือ มีทั้งแบบหลวมและแบบพอดีคาดทับเสื้อบริเวณเอว ซัมปอตสำหรับผู้หญิงมีความคล้ายคลึงกับผ้านุ่งของประเทศลาวและไทย แตกต่างกันไปตามชนชั้นทางสังคมของชาวกัมพูชา วัฒนธรรมประเพณีมีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ความเชื่อ และวิถีชีวิตของคนในประเทศ เช่น ระบำอัปสรา เป็นการแสดงนาฏศิลป์ที่โดดเด่นของกัมพูชา เทศกาลน้ำหรือ “บอน อม ตุก” เทศกาลประจำปีที่ยิ่งใหญ่ของกัมพูชา

ประเทศ สปป.ลาว นับถือศาสนาพุทธ นิกายเถรวาท รับประทานอาหารคล้ายภาคอีสานของไทยแต่รสชาติไม่จัด เช่น ส้มตำ ลาบ ข้าวเปียก เป็นต้น การแต่งกายผู้หญิงลาวนุ่งผ้าซิ่น และใส่เสื้อแขนยาวทรงกระบอก สำหรับผู้ชายมักแต่งกายแบบสากล หรือนุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อชั้นนอกกระดุมเจ็ดเม็ด คล้ายเสื้อพระราชทานของไทย วัฒนธรรมประเพณี “ฮีต 12 คอง 14” ถือเป็นความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีของชนเผ่าลาวลุ่ม ที่ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาแต่บรรพบุรุษ แต่ละเดือนจะจัดให้มีงานบุญที่แตกต่างกัน

ประเทศเมียนมาร์ นับถือศาสนาพุทธ นิกายเถรวาท การรับประทานอาหารมีส่วนประกอบเป็นปลาหลายชนิด เช่น น้ำปลาและงะปิหรือกะปิ อาหารพม่าได้รับอิทธิพลจากอาหารจีน อินเดียและไทย การแต่งกายชาวพม่าทั้งหญิงและชายนิยมนุ่งโสร่ง ที่เรียกว่า “ลองยี” (Longeje) ทั้งผ้าฝ้ายและไหมที่มีสีสด ไม่นิยมใช้เข็มขัด สวมรองเท้าแตะ วัฒนธรรมและประเพณีที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมาจะเกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ ชาวพม่า จึงมีการสร้างเจดีย์ พระธาตุ และศาสนสถานทั่วทั้งประเทศ เช่น เจดีย์ชเวดากอง เจดีย์ชเวมอว์ดอว์ และประเพณีปอยส่างลอง (Poy Sang Long) หรืองานบวชลูกแก้ว

ประเทศเวียดนาม นับถือศาสนาพุทธ นิกายมหายาน และเถรวาท การรับประทานอาหารมีข้าวเป็นอาหารหลัก และได้รับอิทธิพลจากก๋วยเตี๋ยวของจีน เรียกว่า "เฝอ" นักบวชเวียดนามจะฉันอาหารมังสวิรัติเป็นหลัก การแต่งกายมีการผสมผสานกันมีทั้งไทยมุง หรือ อ้ายลาว ปนของจีนบ้าง เช่น ลักษณะของเสื้อที่ป้ายซ้อนกันบริเวณอก คอปิด แขน ยาว แต่แตกต่างจากไทยและจีนตรงที่การใช้ผ้า ถึงแม้ว่าจะใส่กางเกงแล้ว ยังนิยมสวมเสื้อผ้าบาง ที่เปิดจนถึงเอวทั้ง 2 ข้าง วัฒนธรรมและประเพณี ได้รับอิทธิพลจากลัทธิขงจื๊อ ลัทธิเต๋า ศาสนาพุทธนิกายมหายาน และอิทธิพลของฝรั่งเศสที่เข้ามาปกครอง ตึกรามบ้านช่องที่อยู่อาศัยที่ดูทันสมัยเป็นตึกสีเหลืองสไตล์โคโลเนียล

แบบอย่างที่ดีในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV ประกอบด้วย 3 ด้านสำคัญ ดังนี้

ด้านที่ 1 แบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต) ได้แก่ เรียนรู้เรา รู้เขา เอาใจเขามาใส่ใจเรา รักษาความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน ดูแลและช่วยเหลือกันภายในกลุ่มหรือนิกาย ศาสนามีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ เรียนรู้ของความแตกต่างของการปฏิบัติตนและฝึกปฏิบัติตามหลักของศาสนา

ด้านที่ 2 หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (มารยาทชาวพุทธ) ได้แก่ เรียนรู้ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารกัน ปฏิบัติตามกฎระเบียบของมหาวิทยาลัย เมื่อมีปัญหาจะต้องหันหน้าเข้าหากันร่วมกันแก้ไขปัญหา เข้าร่วมกิจกรรมที่ทางมหาวิทยาลัยจัดขึ้น ประพฤติดีด้วยกาย วาจา ใจ ปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า และให้ความเคารพนับถือกัน

ด้านที่ 3 การนับถือนิกายทางพระพุทธศาสนา (วัตรปฏิบัติที่แตกต่างกัน) ได้แก่ เงื่อนไขของเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ทางศาสนา รักษาธรรมเนียมประเพณีและวิถีปฏิบัติ การปฏิบัติตามพระ

ธรรมวินัย ปฏิบัติตามระเบียบข้อตกลงร่วมกันของมหาวิทยาลัย และมีศูนย์ความรู้ทำให้เกิดลักษณะการคิดเชิงแลกเปลี่ยนร่วมกัน

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยสำคัญและมีความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลที่จะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน มีหลักสำคัญ 6 ประการ ประกอบด้วย (1) มุ่งเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (2) คุ้นเคยกับวัฒนธรรมอาเซียน (3) เรียนรู้ผ่านกระบวนการวิจัย (4) รู้จักอาเซียนด้วยนวัตกรรม (5) ประเมินผลตามสภาพจริง และ (6) คุณภาพของสื่อการเรียนรู้

องค์ประกอบที่ 2 องค์ประกอบการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม มีหลักสำคัญ 3 ประการ ประกอบด้วย (1) แบบแผนในการปฏิบัติตน (2) หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (3) การนับถือนิกายทางพระพุทธศาสนา

องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน มีหลักสำคัญ 5 ประการ ประกอบด้วย (1) เปิดใจรับวัฒนธรรมใหม่ (2) เตรียมใจเรียนรู้สิ่งที่แตกต่าง (3) ปรับอารมณ์ให้เข้ากับสถานการณ์ (4) เข้าใจพฤติกรรมของนิสิตชาติอื่น และ (5) ปรับกระบวนทัศน์ในเรื่องวัฒนธรรม

องค์ประกอบที่ 4 กิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม มีหลักสำคัญ 3 ประการ ประกอบด้วย (1) แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ตน (2) สาธิตกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม (3) เรียนรู้แบบการร่วมมือรวมพลัง (Collaboration)

องค์ประกอบที่ 5 การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (ตามหลักสาราณียธรรม) มีหลักสำคัญ 6 ประการ ประกอบด้วย (1) ช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น (2) พูดจาสุภาพและมีเหตุผล (3) คิดดีต่อกัน (4) แบ่งปันสิ่งของให้แก่กัน (5) ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของหมู่คณะ และ (6) เคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

3. การประเมินคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จากการประเมินคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สรุปได้ว่า คุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ประเมินคุณภาพจากผลการนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการในประเทศกับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 4 แห่ง และการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการในประเทศอาเซียน จำนวน 1 ประเทศ พบว่า มีความเป็นไปได้ มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม และเกิดประโยชน์ต่อนิสิตและอาจารย์ผู้เกี่ยวข้อง ผลการประเมินคุณภาพเชิงปริมาณเพื่อสร้างรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ได้อย่างทั่วไป (Generalizability model) โดยตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลสมการโครงสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV ที่พัฒนาขึ้นจากผลการวิจัยเชิงคุณภาพและการทดลองใช้รูปแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้มาจาก

สภาพจริงของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมตามการรับรู้ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลปรากฏว่า โมเดลที่พัฒนาขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบและตัวแปรของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี (Chi-square=140.33, df=116, p=0.062, GFI=0.98, AGFI=0.95, RMR=0.023)

ผลจากการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ได้ข้อสรุปว่า การจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนจะส่งผลให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้นั้น จำเป็นต้องมีองค์ประกอบของเนื้อหาการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน ได้แก่ แบบแผนในการปฏิบัติตน หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน และการนับถือนิกายทางพระพุทธศาสนา ที่นำมาเป็นส่วนสำคัญในการออกแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้นิสิตเกิดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน ตามกระบวนการ 5 ขั้นตอน คือ 1) เปิดใจรับวัฒนธรรมใหม่ 2) เตรียมใจเรียนรู้สิ่งที่แตกต่าง 3) ปรับอารมณ์ให้เข้ากับสถานการณ์ 4) เข้าใจพฤติกรรมของนิสิตชาติอื่น และ 5) ปรับกระบวนทัศน์ในเรื่องวัฒนธรรม และมีรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ตน การสาธิตกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม และการเรียนรู้แบบการร่วมมือรวมพลัง โดยสรุปการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน องค์ประกอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน กระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน และกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม สามารถส่งเสริมให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้เป็นอย่างดี

อภิปรายผลการวิจัย

ในการเสนออภิปรายผลการวิจัย คณะผู้วิจัยแบ่งประเด็นในการนำเสนอเป็น 6 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. การอภิปรายผลการวิจัยด้านกรณีศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน

จากการศึกษากรณีศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน พบว่า ประเทศในกลุ่ม CLMV โดยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธและนำวิถีปฏิบัติทางศาสนามาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต พบว่า ใน 3 ประเทศ คือ กัมพูชา สปป.ลาว และเมียนมาร์ จะนับถือพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท ในขณะที่เวียดนาม จะนับถือพระพุทธศาสนานิกายมหายาน แต่เมื่อประชากรของประเทศเหล่านี้ได้มีโอกาสไปอาศัยอยู่ด้วยกันในสังคมเดียวกัน ร่วมกันทำกิจกรรมเดียวกัน ย่อมมีความแตกต่างในวิถีปฏิบัติของแต่ละเชื้อชาติแม้ว่าจะนับถือศาสนาเดียวกัน ฉะนั้น กระบวนการเรียนรู้ในวัฒนธรรมของกันและกันจึงเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นโอกาสที่ทำให้ช่องว่างทางวัฒนธรรมลดน้อยลง ทำให้แต่ละคนหันมาเรียนรู้ซึ่งกันและกัน รวมทั้งเปิดใจรับวัฒนธรรมอื่นจากเพื่อนที่มาจากต่างวัฒนธรรม ดังปรากฏในรั้วมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งประเทศไทย ที่มีนิสิตที่มาจากประเทศอาเซียนโดยเฉพาะในกลุ่มประเทศ CLMV ทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิต มาร่วมศึกษาเรียนรู้ในวิชาการทางด้านศาสนาและศาสตร์ต่างๆ การมาเรียนหรือศึกษาในสถานศึกษาเดียวกัน ย่อมทำให้มีโอกาสในการติดต่อปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ทั้งกิจกรรมภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียน จึงส่งผลให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับแบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต) ได้แก่ เรียนรู้เรา รู้เขา เอาใจเขามาใส่ใจเรา รักษาความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน ดูแลและช่วยเหลือกันภายในกลุ่มหรือนิกาย ศาสนามีอิทธิพล

ต่อความเป็นอยู่ เรียนรู้ของความแตกต่างของการปฏิบัติตนและฝึกปฏิบัติตามหลักของศาสนา โดยจะต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมมี 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย (1) เปิดใจรับวัฒนธรรมใหม่ (2) เตรียมใจเรียนรู้สิ่งที่แตกต่าง (3) ปรับอารมณ์ให้เข้ากับสถานการณ์ (4) เข้าใจพฤติกรรมของนิสิตชาติอื่น และ (5) ปรับกระบวนทัศน์ในเรื่องวัฒนธรรม ซึ่งขั้นตอนนี้เป็นขั้นของการเรียนรู้ (learning) เข้าใจ (understanding) ปรับตัว (adjusting) และนำไปสู่ความเข้าใจในกระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมที่มีความสอดคล้องกับในมิติต่าง ๆ ทั้ง 6 ด้าน ของ Earley and Ang (2003) ที่ได้เสนอว่าการที่จะทำให้เป็นผู้ที่มีความรู้และเข้าใจ ในวัฒนธรรมอื่นที่แตกต่างอย่างชาญฉลาดนั้น ต้องประกอบไปด้วยการปรับกระบวนทัศน์ในการเรียนรู้ (cognitive) ใน 6 มิติ ประกอบด้วย มิติที่ 1 เข้าใจในสิ่งที่วัฒนธรรมนั้นเจตนาแสดงให้เห็น (declaration) มิติที่ 2 เข้าใจในกระบวนการของวัฒนธรรม (procedural) มิติที่ 3 เข้าใจในความสม่ำเสมอและเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ (analogical) มิติที่ 4 มีการจดจำรูปแบบ (pattern recognition) มิติที่ 5 การตรวจสอบปัจจัยภายนอกอย่างละเอียด (external scanning) มิติที่ 6 การรู้สึกตัวและมีสติ (self-awareness) เป็นผู้ที่มีสติทางวัฒนธรรมตลอดเวลา ซึ่งในลักษณะต่างๆ นี้ที่เริ่มตั้งแต่เรียนรู้ เข้าใจ และวางท่าทีอย่างมีส่วนร่วมไปจนถึงการปรับตัว เรียนรู้ และสามารถอยู่ร่วมในวัฒนธรรมที่แตกต่างได้ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้มุ่งไปที่การปรับตัวทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะวัฒนธรรมทางศาสนาที่สอดคล้องกับบริบทของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2. การอภิปรายผลการวิจัยด้านองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV

จากการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สามารถสรุปองค์ประกอบของรูปแบบได้ 5 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 การจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน มีหลักสำคัญ 6 ประการ ประกอบด้วย (1) มุ่งเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (2) คุ้นเคยกับวัฒนธรรมอาเซียน (3) เรียนรู้ผ่านกระบวนการวิจัย (4) รู้จักอาเซียนด้วยนวัตกรรม (5) ประเมินผลตามสภาพจริง และ (6) คุณภาพของสื่อการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 2 องค์ประกอบการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม มีหลักสำคัญ 3 ประการ ประกอบด้วย (1) แบบแผนในการปฏิบัติตน (2) หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (3) การนับถือนิกายทางพระพุทธศาสนา องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน มีหลักสำคัญ 5 ประการ ประกอบด้วย (1) เปิดใจรับวัฒนธรรมใหม่ (2) เตรียมใจเรียนรู้สิ่งที่แตกต่าง (3) ปรับอารมณ์ให้เข้ากับสถานการณ์ (4) เข้าใจพฤติกรรมของนิสิตชาติอื่น และ (5) ปรับกระบวนทัศน์ในเรื่องวัฒนธรรม องค์ประกอบที่ 4 กิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม มีหลักสำคัญ 3 ประการ ประกอบด้วย (1) แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ตน (2) สาธิตกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม (3) เรียนรู้แบบการร่วมมือรวมพลัง (Collaboration) และองค์ประกอบที่ 5 การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (ตามหลักสาราณียธรรม) มีหลักสำคัญ 6 ประการ ประกอบด้วย (1) ช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น (2) พูดจาสุภาพและมีเหตุผล (3) คิดดีต่อกัน (4) แบ่งปันสิ่งของให้แก่กัน (5) ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของหมู่คณะ และ (6) เคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ข้อค้นพบนี้ได้รับการพัฒนาโดยใช้แนวทางของทฤษฎีฐานราก (Grounded theory) ซึ่งเกิดจากการศึกษาด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ (Urquhart, C., 2013) และผลวิจัยสอดคล้องกับข้อค้นพบของบางประเด็นในผลงานวิจัย มัญชรี โชติรสฐิติ (2556) คือแนวทางการปรับตัวและปัจจัยที่เอื้อต่อการปรับตัวข้ามวัฒนธรรม มี 2 ด้าน คือ ด้านทัศนคติของตนเอง ได้แก่ มองในด้านบวก เปิดใจกว้าง

ยอมรับวัฒนธรรมใหม่เข้ามาและไม่ยึดติดโดยเอาตนเองเป็นที่ตั้ง และด้านภาษาที่เป็นปัจจัยเอื้อต่อการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมเนื่องจากภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร สร้างความเข้าใจระหว่างกัน โดยมีแนวทางในการปรับตัว คือ พยายามสร้างมนุษย์สัมพันธ์กับคนในท้องถิ่น เลือกคบเพื่อนที่หลากหลายกลุ่มและทำกิจกรรม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันกับผู้อยู่ในท้องถิ่นนั้น เช่นเดียวกับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีการปรับตัวเข้าหากันเมื่อต้องอาศัยอยู่ในรั้วเดียวกันเพื่อเรียนรู้และเข้าใจกันซึ่งจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

3. การอภิปรายผลการวิจัยด้านการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV

ในการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV นั้น พบว่า ผู้เข้าร่วมอบรมมีความสนใจในการเข้าร่วมทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มต้นจากกิจกรรม Think-Pair-Share การระดมความคิดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน (Brainstorming) และการทำกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนานวัตกรรมทางธรรมผ่านการทำโครงเรื่องและวางแผนการสร้างนวัตกรรมด้วยแผนภาพความคิด (Mind Mapping) และผลจากการสะท้อนคิดของนิสิตหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ พบว่า นิสิตได้ตระหนักถึงวิธีการได้มาซึ่งข้อมูล การสร้างความเข้าใจผ่านกระบวนการค้นคว้าเพิ่มเติม และนำเสนออย่างเป็นระบบผ่านกระบวนการวางแผนการคิดอย่างเป็นระบบ และสื่อสารถ่ายทอดสู่สาธารณะอย่างเข้าใจในสิ่งนั้น ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้วิจัยเป็นฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พวงเพ็ญ อินทรประวัติ (2548) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ โดยได้บูรณาการการสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐาน (Research-based method) ควบคู่กับการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีความสนใจใฝ่รู้ และมีทักษะ ในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยที่สามารถนำเอากระบวนการค้นหาความรู้ที่ใช้กระบวนการวิจัยไปใช้ได้ครบถ้วนในทุกขั้นตอนของการเขียนเรียงความเชิงอภิปรายโวหาร ผู้เรียนสามารถพัฒนาวิธีการเรียนรู้และกระบวนการคิดของตนเอง ซึ่งสังเกตเห็นจากการตั้งข้อสงสัยการถามระหว่างเรียน และการทำกิจกรรมการเรียน รวมทั้งการให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับกระบวนการเรียนของตนเอง เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Junpeng and Tungkasamit (2014) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่องของการวัดและประเมินผลโดยใช้การวิจัยเป็นฐานในระดับอุดมศึกษาของไทย ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอไว้ว่าการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐานเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับการวิจัยระดับมหาวิทยาลัยของไทย ตัวชี้วัดสะท้อนให้เห็นความสำเร็จของการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ด้วยการวิจัย 3 ระยะ คือ 1) การสร้างให้เกิดการคิดด้วยตนเอง 2) มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลง และ 3) การสะท้อนการเปลี่ยนแปลงและนำเสนอแนวทางการพัฒนา ซึ่งผลการพัฒนาผ่านกระบวนการนี้นำไปสู่การพัฒนาผู้เข้ารับการพัฒนาโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน ฉะนั้น ในการพัฒนาการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมโดยใช้การวิจัยเป็นฐานจึงเป็นเทคนิคการสอนที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อผู้เรียน นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนที่ใช้วิจัยเป็นฐานยังปรากฏอย่างแพร่หลายในการจัดการศึกษาของไทยที่ได้นำซึ่ง Srikoon, T. and others (2014) ได้สังเคราะห์ผลงานวิจัยที่มีการใช้การเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐานในการศึกษาของไทย โดยได้ศึกษางานวิจัยจำนวน 23 เรื่อง พบว่า โดยส่วนใหญ่จะเป็นผลงานที่ผลิตในสถาบันอุดมศึกษาของไทย ปรากฏในวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาโท และเป็นการทำวิจัยที่มุ่งเน้นในการ

พัฒนาผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตัวแปรที่ค้นพบจากการสังเคราะห์ ได้แก่ ทักษะการทำงาน ทักษะการคิด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ธรรมชาติของนักวิจัย การวิจัยพื้นฐาน ทักษะการแก้ปัญหา การคิดเชิงวิพากษ์ รวมทั้งการแสวงหาความรู้และทัศนคติ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้เป็นเทคนิคการสอนที่ช่วยในการพัฒนาผู้เรียนได้หลากหลายทักษะ ดังนั้น ในการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนนี้จึงเลือกใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐานมาพัฒนาการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนของนิสิต นั่นเอง

4. การอภิปรายผลการวิจัยด้านการนำเสนอผลการพัฒนาการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน กรณีศึกษาสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

การสะท้อนคิดของนิสิตหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการในพื้นที่จริงที่นครโฮจิมินห์ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม พบว่า การเรียนรู้เชิงประจักษ์ในพื้นที่จริงที่ทำให้รู้ถึงวัฒนธรรมที่แตกต่าง ดังปรากฏเป็นวัฒนธรรมทางศาสนา ที่เป็นพระพุทธศาสนามหายาน ได้รับอิทธิพลทางพระพุทธศาสนาจากประเทศจีน มีนักบวชทั้งผู้ชายและผู้หญิงที่มีวัดแยกส่วนเป็นของตนเอง โดยมีศาสนสถานเป็นวัดที่ปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วไปในประเทศเวียดนาม ข้อค้นพบนี้มีผลงานวิจัยที่มาสนับสนุนคือฝ่าม ดิ๊ก เซือง (2553) ที่ทำวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมเวียดนามในฐานะที่เป็นวัฒนธรรมแห่งกลุ่มชาติพันธุ์อันหลากหลาย จากข้อมูลทางประวัติศาสตร์ทั้งในส่วนของพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ พื้นที่ทางการเกษตรที่จำกัด รวมไปถึงข้อมูลเกี่ยวกับการต่อสู้ในทางประวัติศาสตร์ ทั้งในส่วนของฝรั่งเศส และการต่อสู้ในสงครามกลางเมืองกับสหรัฐอเมริกา ทำให้เห็นว่าวิถีทางประวัติศาสตร์เวียดนามมีความอดทนเป็นเอกลักษณ์ของเผ่าพันธุ์ ภาพอันหลากหลาย กล่าวคือ หลากสีสัน หลากกลิ่น หลากรส แต่ละแห่งมีลักษณะเฉพาะอย่างชัดเจน เช่น เป็นภูเขา เป็นทะเล และเป็นที่ราบ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือเป็นสีเขียวเหมือนกันแต่มีสีเขียวของป่าเขา สีเขียวของข้าว และสีเขียวของทะเล ยิ่งไปกว่านั้น ที่นี่ไม่เพียงแต่มี "ความหลากหลาย" แต่ก็ยังมี "ความเลื่อนลาง" ในกาลเวลาที่ผ่านเลยซึ่งเชื่อมโยงกับหลักฐานการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ ดังนั้น จากการลงพื้นที่ศึกษาวิถีทางวัฒนธรรมในประเทศเวียดนามทำให้เห็นความเหมือนและความต่างในประเทศเวียดนามทั้งในส่วนของพระพุทธศาสนาเถรวาท พระพุทธศาสนามหายาน รวมทั้งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและการดำเนินชีวิตที่มีความหลากหลาย อย่างไรก็ตามความเป็นวิถีของคนเวียดนามก็เริ่มได้รับการซึมซับจากวัฒนธรรมตะวันตกหรือเพื่อนบ้านใกล้เคียงที่เริ่มเข้ามาอย่างต่อเนื่อง แต่อัตลักษณ์ของคนเวียดนามยังได้รับการหล่อหลอมไว้ภายใต้ความเป็นสังคมพุทธแบบมหายานในหลายพื้นที่เช่นกัน

5. การอภิปรายผลด้านปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ

กระบวนการในการพัฒนารูปแบบสำหรับการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้เริ่มต้นจากการศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อพัฒนากรอบแนวคิดในการวิจัยในลักษณะที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาตัวแปรในการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก สำรวจ และสังเกตตามตัวแปรและประเด็นที่สนใจศึกษา ข้อค้นพบที่ได้รับจากการสัมภาษณ์เชิงลึกได้นำปสู่การปรับเพิ่มตัวแปรในกรอบแนวคิดการวิจัยให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นและที่สำคัญมีความสอดคล้องกับบริบทสังคมวัฒนธรรม แบบแผนและวิถีปฏิบัติของบุคคลที่มาจากพื้นฐานวัฒนธรรมที่แตกต่างภายใต้

ความเหมือนของการนับถือพระพุทธศาสนา เมื่อตัวแปรมีความชัดเจนก็เริ่มพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พัฒนาชุดการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมทางศาสนาของประเทศ CLMV จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ แล้วดำเนินการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจากผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาและด้านอาเซียนศึกษา เมื่อรูปแบบมีความชัดเจนในทุกองค์ประกอบและมีกระบวนการที่พร้อมก็ได้มีการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการที่มีการลงสู่ภาคปฏิบัติ จากผลการพัฒนาผู้เรียนด้วยกิจกรรมเชิงปฏิบัติการทำให้ได้ชุดการออกแบบนวัตกรรมทางวัฒนธรรมอาเซียนได้ 24 แผนงาน ซึ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมจะได้ดำเนินการในการสร้างสรรค์สื่อหรือนวัตกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมอาเซียนเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมทางศาสนาในอาเซียน อย่างไรก็ตาม ในการพัฒนาสร้างสรรค์นวัตกรรมที่เป็นผลงาน Clip วิดีโอ แม้จะมีการดำเนินการได้เพียงบางส่วนไม่ครบทั้ง 24 ชุดนวัตกรรม แต่สิ่งที่ปรากฏและสะท้อนคิดจากนิสิตเข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการคือการได้มีโอกาสในการเรียนรู้ร่วมกัน การทำกิจกรรมกลุ่ม ได้ฝึกทักษะการสืบค้นข้อมูลจากสื่อออนไลน์ การนำเสนอผลงานผ่านสื่อออนไลน์ การได้แสดงความคิดเห็นและแสดงออกเชิงสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับ Laar, E. V. and others (2017) ที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างทักษะในศตวรรษที่ 21 กับทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยได้นำเสนอผลการศึกษาเกี่ยวกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ที่ได้จากการสังเคราะห์บทความจำนวน 25 บทความ ได้ทั้งหมด 7 ด้านหลัก ประกอบด้วย ทักษะด้านวิชาการ การจัดการข้อมูล การสื่อสาร การร่วมมือกันเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์ การคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา รวมทั้งทักษะที่เกี่ยวข้องกับบริบท ได้แก่ ตระหนักรู้ทางจริยธรรม ตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม ความยืดหยุ่น การเรียนรู้แบบนำตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต จากเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนสามารถพัฒนาจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติและสามารถมีประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

6. การอภิปรายด้านคุณค่าและข้อจำกัดในการวิจัย

ในการออกแบบการวิจัยครั้งนี้ในช่วงแรกได้ออกแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed methods research) (Teddlie, C., & Tashakkori, A., 2009; นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2552) โดยใช้วิธีการเชิงปริมาณเพื่อขยายผลวิธีการเชิงคุณภาพ ที่แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ระยะซึ่งได้นำเสนอในโครงร่างการวิจัย แต่เมื่อได้ออกแบบการวิจัยขั้นตอนของการวิจัยแบบผสมวิธีได้มีการเพิ่มเติมเป็น 4 ระยะ ซึ่งจะทำให้ครบกระบวนการในการวิจัยเพื่อให้เกิดการพัฒนาและได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV ซึ่งวิธีการวิจัยนี้จะเริ่มต้นจากการศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อพัฒนากรอบแนวคิดในการวิจัยไว้เป็นเบื้องต้น จากนั้นเริ่มตรวจสอบกรอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและตามด้วยการสนทนากลุ่มเพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ จากนั้นจึงนำรูปแบบฯ ไปสู่การทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้เห็นกระบวนการในการเรียนรู้ที่พัฒนาไปสู่ความเข้าใจในวัฒนธรรมของผู้อื่นผ่านกระบวนการของกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ อย่างไรก็ตาม ผลลัพธ์ที่ได้จากการทดลองใช้จำเป็นต้องมีกระบวนการในการประเมินคุณภาพอีกรอบเพื่อให้ได้โมเดลที่มีความสอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริงจึงได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณในการตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลในสภาพจริง ซึ่งผลการทดสอบพบว่ามีความสอดคล้อง

กลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยคุณค่าของงานวิจัยครั้งนี้ที่ใช้กระบวนทัศน์ในการวิจัยทั้งสองกระบวนทัศน์คือทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณจึงเป็นเหตุผลของการออกแบบด้วยการวิจัยแบบผสมวิธีซึ่งเป็นการผสมวิธีแบบพหุระยะ (Multiphase Mixed Methods Design) ดังปรากฏในงานวิจัยของ Haines (2011) ที่ได้ออกแบบการวิจัยแบบผสมวิธีด้วยการผสมวิธีแบบพหุระยะในการศึกษาเกี่ยวกับการเพิ่มมูลค่าด้วยการวิจัยแบบผสมวิธี ซึ่งในการนำวิธีวิทยาการวิจัยนี้เข้ามาช่วยในการออกแบบการวิจัยนั้นจะทำให้งานวิจัยมีความแกร่งและน่าเชื่อถือ ที่มีทั้งความลุ่มลึกในการพัฒนารูปแบบจากความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรและมีความกว้างขวางในการสร้างโมเดลที่จะสามารถนำไปใช้ได้อย่างแพร่หลาย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ควรนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV ที่พัฒนาขึ้นไปเผยแพร่ให้กับสถาบันการศึกษาที่มีนิสิตหรือนักศึกษาที่มาจากหลายวัฒนธรรม โดยเริ่มต้นจากการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการตามแผนการจัดการเรียนรู้และใช้ชุดการเรียนรู้ CLMV ที่ได้พัฒนาขึ้น ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการกลุ่มและการร่วมมือกันเรียนรู้และพัฒนากระบวนการทำงานกลุ่มของนิสิตไปสู่การสร้างนวัตกรรมทางวัฒนธรรมอาเซียน

2. ควรนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV ให้กับหลักสูตรในระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้นำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเฉพาะในรายวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับอาเซียนศึกษา ข้อเสนอแนะนี้ได้มาจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี ที่มีการปรับแนวทางของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV ไปใช้ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนอย่างต่อเนื่อง

3. ควรนำแนวทางของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV ไปปรับใช้กับการพัฒนาผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนให้เป็นหลักสูตรพัฒนาครูตามโครงการพัฒนาครูรูปแบบครบวงจรของสถาบันคุรุพัฒนา โดยเน้นเสนอหลักสูตรของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อจะเปิดโอกาสให้ครูได้มาเรียนรู้ทั้งเนื้อหาและรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางของการวิจัยครั้งนี้เพื่อจะได้นำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV เพื่อให้นิสิตได้มีโอกาสเรียนรู้วัฒนธรรมทางศาสนาของชาติอื่นเกี่ยวกับแบบแผนหรือวิถีการปฏิบัติตน โดยใช้การออกแบบการวิจัยด้วยการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) ที่มีการติดตามผลการพัฒนาซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะนี้ได้มาจากการสะท้อนคิดหลังการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการของนิสิตที่เข้าร่วมและการประเมินผลการ

เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับความสนใจและการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมอย่างตั้งใจ

2. ควรมีการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมที่ศึกษาจากพื้นที่จริงตามรูปแบบการวิจัยเชิงอาณาบริเวณศึกษา (Area Studies Research) โดยให้กลุ่มเป้าหมายคือนิสิตได้มีประสบการณ์ในการลงพื้นที่จริงเพื่อศึกษาวัฒนธรรมของประเทศอาเซียน โดยให้ผู้เรียนศึกษาและบันทึกผลการเรียนรู้ตามหนังสือเล่มเล็ก (Booklet) ที่ออกแบบโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน จากนั้นให้นิสิตได้สะท้อนคิดในสิ่งที่ได้ศึกษาและได้มีส่วนร่วมในพื้นที่ผ่านการบันทึกเสียงหรือ Clip วิดีโอสั้นๆ ข้อเสนอแนะนี้ได้จากบางส่วนของการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการในประเทศอาเซียนกรณีศึกษาสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ทำให้ได้แนวทางในการนำเสนอการออกแบบการวิจัยในรูปแบบนี้

3. ควรมีการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV ให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนและออกแบบการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research) ซึ่งเป็นการพัฒนาจากการสอนประจำให้เป็นงานวิจัยซึ่งยังไม่ปรากฏมากนักในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่บริบทของสถาบันการศึกษาที่มีนิสิตนานาชาติมาศึกษาอย่างหลากหลายโดยเฉพาะนิสิตอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV ดังนั้น จึงควรพัฒนาเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมจะเกิดขึ้นทั้งผู้เรียนและผู้สอน ทั้งนี้ผู้สอนสามารถพัฒนาทักษะการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการจากการสอนประจำได้อีกด้วย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2559). *ศาสนาในอาเซียน.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

กาญจนา พิมพ์สุข. (2555). *การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการบริหารสถานศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1.* ตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

จรัส สุวรรณเวลา. (2545). *การศึกษาที่มีวิจัยเป็นฐาน.* ปาฐกถา พิเศษเนื่องในโอกาสวันสถาปนาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ครั้งที่ 17.

ชาญชัย คงเพียรธรรม. (2559). อุดมการณ์ชาติ ในหนังสือเรียนภาษาเขมร ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ของราชอาณาจักรกัมพูชา-Hidden Curriculum of Cambodian Ideologies in Grade 1-6 Cambodian Textbooks. *Journal of Liberal Arts Ubon Ratchathani University*. Vol 12 No 2 (2016): กรกฎาคม-ธันวาคม 2559: 178-205.

ณิชาภา จันทร์เพ็ญ และวรรณี แกมเกตุ. (2556). การพัฒนาตัวบ่งชี้และแบบวัดสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของครู: การทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของการวัดตามหลักของครู. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา.* 8 (1): 1151-1165 ได้รับเมื่อ 7 ธันวาคม 2559, จาก http://www.edu.chula.ac.th/ojed/doc/V81/v81d0088.pdf

ตติยาพร จารุมณีรัตน์. (2555). ASEAN: การบูรณาการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมผ่านหลักสูตรการท่องเที่ยวในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจกรณีศึกษาประเทศสิงคโปร์. *วารสารการบริการและการท่องเที่ยว.* 7(2): 69-85. ได้รับเมื่อ 7 ธันวาคม 2559 จาก http://tourismtaat.siam.edu/images/magazine/m7b1/b7.pdf

ทิศนา แขมมณี. (2548). *การจัดการเรียนรู้โดยผู้เรียนใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้.* กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา.

ธัญญารัตน์ อภิวงค์ (2560). กลุ่มชาติพันธุ์จากพม่า และการสร้าง “ความเป็นพม่า” ผ่านจิตรกรรมฝาผนังในล้านนา. *วารสารวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. 8(1): มกราคม - มิถุนายน 2560: 23-59.

ธานิษฏ์ กองแก้ว. (2544). *การสื่อสารและการปรับตัวของอาจารย์ต่างชาติในมหาวิทยาลัยไทย.* กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธีระ อาชวเมธี, สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และกมลวรรณ ตังธนกานนท์. (2557). *พื้นฐานการวิจัยเชิงประจักษ์.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2552). *วิจัยและสถิติ: คำถามชวนตอบ.* กรุงเทพมหานคร: ไอคอนพริ้นติ้ง.

บุษบา เรืองศรี. (2548). อิทธิพลพระพุทธศาสนาในวรรณคดีมรดกของราชอาณาจักรกัมพูชา: รามเกียรติ์ (The Influence of Buddhism in Khmer Classical Literature: REMKER)". *Damrong Journal of The Faculty of Archaeology Silpakorn University*.1. Vol 4 No 2 (2548): (July - December, 2005): 208-226.

ประดาป พิบูลสงคราม. (2554). สร้างความเชื่อมโยงในอาเซียนเพื่อประโยชน์ของประชาชนชาวไทย. *ASEAN Hightlight,* 50-53, ได้รับเมื่อ 9 กรกฎาคม 2559 จาก http://www. mfa.go.th/asean/contents/files/asean-media-center-20121204-122503-499440.pdf

ปัญญฎา ประดิษฐบาทุกา และคณะ. (2556). ปัจจัยเชิงเหตุทางจิตสังคมที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะและพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้แบบวิจัยเป็นฐานของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์.* 19(2): 1-16.

ปราณีต ส่องวัฒนา. (2557). การวิจัยทางการพยาบาลข้ามวัฒนธรรม: แนวคิดและประเด็นวิจัย. *วารสารสภาการพยาบาล.* ปีที่ 29 ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม 2557.

ปรียนันท์ สิทธิจินดา. (2559). *ปรับการเรียน เปลี่ยนการสอนด้วย...วิจัยนอกชั้นเรียน.* สืบค้นเมื่อ 16 กรกฎาคม 2559. จาก http://www.node.rbru.ac.th/article/article31.pdf

ฝ่าม ดิ๊ก เซือง. (2559). วัฒนธรรมเวียดนาม: วัฒนธรรมแห่งกลุ่มชาติพันธ์อันหลากหลาย. *วารสารลุ่มแม่น้ำโขง.* 6(3): 31-46. ได้รับเมื่อ 10 กรกฎาคม 2559, จาก http://www.tci-thaijo.org/index.php/mekongjournal/index

พวงเพ็ญ อินทรประวัติ. (2548). "การบูรณาการสอนโดยใช้การวิจัย วิเคราะห์เนื้อหาและกระบวนการเขียนในการสอนเขียนเรียงความภาษาอังกฤษเชิงอภิปรายโวหาร" ใน *การเรียนการสอนโดยผู้เรียนใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้,* 263-290. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

พระครูพิบูลย์ธรรมสถิต ฐิตสุโข (ยังบุญส่ง). (2561). การนำหลักสาราณียธรรม 6 ไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลร่อนพิบูลย์ อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช. *JOURNAL OF NAKHONRATCHASIMA COLLEGE*. Vol.12 No.1 January – April 2018: 111-121.

พระครูวิธานสุตาภรณ สมาจาโร (มั่นประสงค). (2546). *การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร ที่ว่าการอำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย.* พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูศรีปริยัติคุณาภรณ. (2559). การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมเพื่อสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของประชาชน จังหวัดอุดรธานี สกลนคร หนองคาย และกาฬสินธุ. *สิรินธรปริทรรศน์.* ISSN 1513-6736 ปที่ 17 ฉบับที่ 48 พฤษภาคม - สิงหาคม พ.ศ.2559: 59-102.

พระธัมมานันทมหาเถระ. (2534). *การศึกษาพระพุทธศาสนาในประเทศพม่า.* กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2553). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม.* พิมพ์ครั้งที่ 19. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.อาร์.พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.

พระมหาดาวสยาม ปญฺญาวชิโร. (2546). *พระพุทธศาสนาในลาว.* ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.

_____ . (2555). *พระพุทธศาสนาในกัมพูชา.* ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.

_____ . (2555). *พระพุทธศาสนาในเวียดนาม.* ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.

พระมหาไพรสณฑ์ โชโต๊ะ, สุวพร ตังสมวรพงษ์ และอัจฉรา วัฒนาณรงค์. (2554). การศึกษาจิตสำนึกสาธารณะของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย). *วารสารวิทยาลัยพาณิชยศาสตร์บูรพาปริทัศน์.* 6 (1): 17-37. จาก http://www.tci-thaijo.org/index.php/GSC/article/view/47650/39503

พระศรีธาตุ สิงห์ประทุม และคณะ. (2553). Changes in Politics and Buddhism in the Lao Socialist Period (การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและพุทธศาสนาสมัยสังคมนิยมในลาว). *Journal of Mekong Societies*. Vol 6 No 3: September - December, 2010: 73-96.

พระศรีวิสุทธิคุณ และคณะ. (2559). พระพุทธศาสนาในประเทศกัมพูชา: ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและความสัมพันธ์ทางสังคม.*รายงานการวิจัย*, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระอภินันท์ ทะสุนทร (2555). *พุทธศาสนานิกายเถรวาทในฐานะการฑูตเชิงวัฒนะธรรมในความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม*. เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พระอุดมศักดิ์ ปญฺญาวโร (แก้วพันวงศ์). (2557). *ศึกษาการดำเนินชีวิตตามศรัทธาในพุทธศาสนาของชาวพุทธลาว.* พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาพระพุทธศาสนา) บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ได้รับเมื่อ 7 ธันวาคม 2560 จาก http://www.mcu.ac.th/userfiles/file/thesis/Buddhist-Studies/2556Buddhist-Studies/56-02-2-032.pdf

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2547). *การเรียนการสอนที่มีการวิจัยเป็นฐาน.* พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาคภูมิ พู่สกุลสถาพร. (2559). แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนที่สนับสนุนทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 กรณีศึกษา โครงการอบรมการใช้ภาพถ่ายเพื่อผลิตเป็นสื่อการเรียนการสอนใน สถาบันการอาชีวศึกษา. *วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรม พระจอมเกล้าพระนครเหนือ*.7(1): 211-216.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกแปลฉบับภาษาไทย.* กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2555). *แผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ระยะที่ 11*. จาก http://www.thaiall.com/mculampang/sar56/plan_university_development_11.pdf

มัญชรี โชติรสฐิติ. (2556). *การปรับตัวข้ามวัฒนธรรมของนักเรียนไทยในต่างประเทศ.* ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารประยุกต์ คณะภาษาและการสื่อสาร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ได้รับเมื่อ 7 ธันวาคม 2559, จาก http://library1.nida.ac.th/termpaper6/lang/2556/20080.pdf

มาลี สันภูวรรณ. (2558). “คนข้ามชาติจากพม่าและความเป็นอื่นในสายตาของคนไทย: มองผ่านประเด็นการได้รับอนุญาตให้อยู่อาศัยแบบถาวร”, ใน *ความหลากหลายทางประชากรและสังคมในประเทศไทย ณ ปี 2558*. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม: มหาวิทยาลัยมหิดล.

เมธาพันธ์ โพธิธีรโรจน์. (2557). การศึกษาปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร*. 5(1): 47-58, จาก http://202.29.86.225/mbu/yri/wp-content/uploads/2015/03/5

ราชบัณฑิตยสถาน. (2549). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท นานมีพับลิเคชั่น จำกัด.

โรเบิร์ต เอช เทย์เลอร์. (2550). *รัฐในพม่า*. แปลโดย พรรณงาม เง่าธรรมสาร. มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย.

ลัดดา แก้วสีนวล. (2552). *การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. ได้รับเมื่อ 12 ธันวาคม 2559 จาก http://www.isranews.org/south-news/267-research/14040--3-.html

วิชาการ, กรม. (2545). *การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ศานติ ภักดีคำ. (2553). สมณสาส์นการเมือง กัมพูชา-สยาม-ฝรั่งเศส ของพระอมราภิรักขิต (อมโร เกิด) ถึงสมเด็จพระสุคนธาธิบดี (ปาน) พระสังฆราชเมืองเขมร Political Letter of Phra Amaraphirakkhit: Relations among Siam-Cambodia-France. *วารสารหน้าจั่ว ว่าด้วยประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมและสถาปัตยกรรมไทย*. ฉบับที่ 7 (ก.ย. 2553 - ส.ค. 2554): 63-81.

ศุภชัย ศรีนวล. (2556). *ดนตรีพิธีกรรมของชาวพม่า หมู่บ้านสมใจนึก ตำบลท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. (สาขามานุษยดุริยางควิทยา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ได้รับเมื่อ 10 กรกฎาคม 2559. จาก http://www.hu.ac.th/conference2013/Proceedings2013/pdf/Book2/Poster1/444_83-91.pdf

สกาวเดือน โอดมี และสุภาวดี เครือโชติกุล. (2560). แนวทางการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในการดูแลสตรีตั้งครรภ์ชาวพม่าของพยาบาลผดุงครรภ์. *Princess of Naradhiwas University Journal*. 9(2). พฤษภาคม-สิงหาคม 2560: 150-161.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2560*). “การวิจัยข้ามวัฒนธรรม: ประสบการณ์ภาคสนามในการศึกษาชุมชนชาติพันธุ์”*. เอกสารประกอบการเสวนาเรื่อง “การวิจัยข้ามวัฒนธรรม” ในการประชุมวิชาการวัฒนธรรมแห่งชาติครั้งที่ 7 วันที่ 3 สิงหาคม 2560 โรงแรมดิเอมเมอรัลด์ กรุงเทพมหานคร.

สมหมาย ชินนาค และพระครูสารกิจโกศล. (2559). พุทธศาสนาในเวียดนาม: ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ทางสังคม. *วารสารวิเทศศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*. ปีที่ 6 ฉบับที่ 2: 1-26.

สมหมาย ศรีโย. (2548). *สุขภาพจิตของพระนิสิตชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน) บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร. จาก http://www.thapra.lib.su.ac.th/objects/thesis/fulltext/snamcn/Sommaiy_Sreeyo/fulltext.pdf

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และทัศนีย์ บุญเติม. (2540). “การสอนแบบ Research-Based Learning”, ใน *แบบแผนและเครื่องมือวิจัยทางการศึกษา,* 483-505. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และทัศนีย์ บุญเติม. (2547). การเรียนการสอนที่มีการวิจัยเป็นฐาน: ประมวลบทความ. ในไพฑูรย์ สินลารัตน์ (บรรณาธิการ). *การเรียนการสอนที่มีการวิจัยเป็นฐาน.* กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสาวนีย์ กานต์เดชารักษ์. (2539). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบเน้นวิจัยทางการศึกษาพยาบาล.* วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาอุดมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสาวภา วิชาดี. (2554). การศึกษาในกระบวนทัศน์ใหม่:การเรียนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน. ใน *นักบริหาร,* 26-30. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

สุรศักดิ์ บุญอาจ. (2552). *การสื่อสารและการปรับตัวทางวัฒนธรรมของคนไทยที่เข้าร่วมโครงการเวิร์คแอนด์ ฮอลิเดย์วีซ่า ไทย–ออสเตรเลีย.* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาวาทวิทยา ภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุชาติ หงษา. (2549). *ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา.* กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2539). *พระไตรปิฎกสำหรับประชาชน.* กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์.

สุณี เขื่อนแก้ว, ประสิทธ์ วังภคพัฒนวงศ์ และอรุโณทัย จำปีทอง. (2556). ความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตชาวไทใหญ่ กับความหลากหลายทางชีวภาพสู่ภูมิปัญญาท้องถิ่น. *วารสารวิทยาศาสตร์ มข.* 41(2): 298-308. ได้รับเมื่อ 10 กรกฎาคม 2559, จาก http://scijournal.kku.ac.th/files/Vol_41_No_2_P_298-308.pdf

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545.* กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล. (2556). *ความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน (ASEAN Community).* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน. (2553). *คู่มือการจัดระบบการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้.* อยุธยา: โรงพิมพ์เทียนวัฒนา พริ้นท์ติ้ง.

หน่วยส่งเสริมและพัฒนาวิชาการ. (2551). *รูปแบบการสอนใหม่: แนวทางการจัดการเรียนรู้ 9 แนวทาง.* งานบริการการศึกษา คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

หัฏฐกรณ์ แก่นท้าว. (2557). *การพัฒนาบทบาทมหาวิทยาลัยสงฆ์ของรัฐเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน.ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. จาก http://www.mcu.ac.th/userfiles/file/thesis/Doctor-of-Philosophy/Public-Administration/57-12-1-013.pdf

อภิญญา เงินดี. (2554). *การศึกษาความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของพระพุทธศาสนาในฐานะทุนทางสังคม-วัฒนธรรม เพื่อการพัฒนาชุมชนชายแดนไทย-พม่า สองฝั่งแม่น้ำเมย.* วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. http://kpi.ac.th/media/pdf/M8_168.pdf

อมรวิชช์ นาครทรรพ. (2547). "เรียนรู้คู่วิจัย: กรณีการสอนด้วยกระบวนการวิจัยภาคสนามวิชาการศึกษากับสังคม คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย," ใน *การเรียนการสอนที่มีการวิจัยเป็นฐาน.* 38-58. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัควรรณ์ แสงวิภาค. (2559). กระบวนการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่มีความจำเป็นต่อการก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. *วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี.* ได้รับเมื่อ 5 กรกฎาคม 2559, จาก http://www.east.spu.ac.th/journal/booksearch/upload/1347-04cultural.pdf

อาชัญญา รัตนอุบล. (2547). "การสอนแบบเน้นการวิจัยโดยใช้ สัญญาแห่งการเรียนรู้," ใน *การเรียนการสอนที่มีการวิจัยเป็นฐาน*, 61-79. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อาทร จันทวิมล. (2548). *ประวัติของแผ่นดิน.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรไทย.

อำรุง จันทวานิช. (2548). "ปาฐกถาพิเศษ เรื่องนโยบายส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนโดยผู้เรียนใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้," ใน *การเรียนการสอนโดยผู้เรียนใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้*, 1-11. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ภาษาอังกฤษ

Ashin Pannasiri. (2014). *A Survey on the International student's preferences for living in MCU and Temples*. Online: http://ashinpannasiri.blogspot.com/2014/02/a-survey-on-international-students.html

Earley, P. and Ang, S. (2003). *Cultural intelligence: individual interactions across cultures.* Stanford University Press Stanford: USA.

Haines, C. (2011). *Value added by mixed methods research: A Multiphase mixed methods design.* The Degree of Doctoral of Philosophy (Psychological Studies in Education). University of Nebraska-Lincoln.

Hair, J. F., Anderson, R. E., Tatham, R. L., & Black, W. C. (1998). *Multivariate data anlysis.* 5th edition. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis.* 7th edition. Upper Saddle River, New Jersey: Pearson Education.

Hofstede, G.H. (1997). *Cultures and organizations: software of the mind.* New York: McGraw-Hill.

Jöreskog, K. G. & Sörbom, D. (2004). *LISREL 8.7 [Computer Software].* Lincolnwood, IL: Scientific Software International, Inc.

Junpeng, P. and Tungkasamit, A. (2014). The Continuing Professional Development of the Assessment through Research-based Learning in Higher Education of Thailand. *Social and Behavioral Sciences*. 143(2014): 737 – 742.

Khin Win Thanegi. (2007). "The Influence of Theravada Buddhism on Myanmar Society" (paper, International Conference on "Religion, Conflict and Development," *Southeast Asian Studies,* Passau University, Germany, 25–27 June 2007), http://www.saraniya. com/page/myanmar/theravade-buddhism-myanmar-society.html

Laar, E. V. and others. (2017). The relation between 21st-century skills and digital skills: A systematic literature review. *Computers in Human Behavior.* Volume 72, July 2017: 577-588.

Leedy, P.D. and Ormrod, J.E. (2015*). Practical research planning and design*. 11th Edition. Essex: Pearson Education Limited.

Mae Chee Huynh Kim Lan. (2010). *A Study of Theravada Buddhism in Vietnam.* Master Degree of Arts, (Buddhist Studies). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Online: http://www.mcu.ac.th/userfiles/file/library1/Thesis/818.pdf

Oberg, K. (1960). Cultural shock: Adjustment to new cultural environments. *Missiology: An International Review*. 7(4): 177-182.

Siriwong Hongsawan. (2010). Vietnamese Culture: The Culture of Ethnic Diversity. *Journal of Mekong Societies.* 6(3): September - December, 2010: 31-46.

Srikoon, T. and others (2014). Research Synthesis of Research-Based Learning for Education in Thailand. *Social and Behavioral Sciences.* 116(2014): 913 – 917.

Urquhart, C. (2013). Grounded theory for qualitative research: A practice guide. Los Angeles: Sage.

สารบัญภาคผนวก

		หน้า
ภาคผนวก	ภาคผนวก	211
ภาคผนวก ก	ร่องรอยการเก็บรวบรวมข้อมูล ระยะที่ 1	212
	ตัวอย่างจดหมายขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์	213
	ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	215
	ตัวอย่างแบบสอบถามที่ได้บันทึกผลการสัมภาษณ์แล้ว	218
	ประมวลภาพการสัมภาษณ์กรณีศึกษาวัฒนธรรมเมียนมาร์ (ผู้สอน)	219
	ประมวลภาพการสัมภาษณ์กรณีศึกษาวัฒนธรรมเมียนมาร์ (นิสิต)	220
	ประมวลภาพการศึกษาภาคสนามกรณีศึกษาวัฒนธรรมเมียนมาร์	221
	ประมวลภาพการสัมภาษณ์กรณีศึกษาวัฒนธรรมเวียดนาม (ผู้สอน)	222
	ประมวลภาพการสัมภาษณ์กรณีศึกษาวัฒนธรรมเวียดนาม (นิสิต)	223
	ประมวลภาพการศึกษาภาคสนามกรณีศึกษาวัฒนธรรมเวียดนาม	224
	ประมวลภาพการสัมภาษณ์กรณีศึกษาวัฒนธรรมลาว (ผู้สอน)	225
	ประมวลภาพการสัมภาษณ์กรณีศึกษาวัฒนธรรมลาว (ผู้เรียน)	225
	ประมวลภาพการศึกษาภาคสนามกรณีศึกษาวัฒนธรรมลาว	225
	ประมวลภาพการสัมภาษณ์กรณีศึกษาวัฒนธรรมกัมพูชา/เขมร (ผู้สอน)	226
	ประมวลภาพการสัมภาษณ์กรณีศึกษาวัฒนธรรมกัมพูชา/เขมร (นิสิต)	226
	ประมวลภาพการศึกษาภาคสนามกรณีศึกษาวัฒนธรรมกัมพูชา/เขมร	226
	ประมวลภาพการสัมภาษณ์และการศึกษาภาคสนามกรณีศึกษาวัฒนธรรมกัมพูชา/เขมร	227
ภาคผนวก ข	ร่องรอยการเก็บรวบรวมข้อมูล ระยะที่ 2	228
	แนวทางการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group discussion)	229
	ตัวอย่างจดหมายขอความอนุเคราะห์ในการสนทนากลุ่ม	236
	ประมวลภาพการจัดกิจกรรมกลุ่ม (Focus Group Discussion)	243
	ข้อมูลจากการจัดกิจกรรมกลุ่ม (Focus Group Discussion)	248
ภาคผนวก ค	ร่องรอยการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ	265
	กำหนดการ	268
	แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	272
	เอกสารประกอบการอบรม	289
	QR Code แสดงตัวอย่างผลการจัดกิกจรรมเชิงปฏิบัติการ	296
	Powerpoint Presentation ที่ใช้สำหรับจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ	297
	ผลการบันทึกการเรียนรู้การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมในประเทศเวียดนาม	298
	กิจกรรมเชิงปฏิบัติการ “การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมกลุ่มประเทศอาเซียน” ณ วิทยาเขตนครศรีธรรมราช จ.นครศรีธรรมราช	301

สารบัญภาคผนวก (ต่อ)

		หน้า
ภาคผนวก ค	กิจกรรมเชิงปฏิบัติการ “การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมกลุ่มประเทศอาเซียน” ณ วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทราวดี จ.นครปฐม.....	302
	กิจกรรมเชิงปฏิบัติการ “การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมกลุ่มประเทศอาเซียน” ณ วิทยาเขตอุบลราชธานี จ.อุบลราชธานี.....	303
	กิจกรรมเชิงปฏิบัติการ “การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมกลุ่มประเทศอาเซียน” ณ วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จ.เชียงราย.....	304
	กิจกรรมเชิงปฏิบัติการ “การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมกลุ่มประเทศอาเซียน” ณ มหาวิทยาลัยสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เมืองโฮจิมินห์ ประเทศเวียดนาม.....	305
	ตัวอย่างการออกแบบนวัตกรรมทางวัฒนธรรมอาเซียนจากการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ.....	306
	ภาพการเรียนรู้ข้ามวิถีวัฒนธรรมของนิสิตในมหาวิทยาลัยผ่านกิจกรรมประเพณีลอยกระทง.....	307
ภาคผนวก ง	ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย.....	308
	เครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ.....	309
ภาคผนวก จ	ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุเฉพาะในส่วนที่สำคัญ.....	334
ภาคผนวก ฉ	หลักฐานการเผยแพร่ผลงานวิจัย.....	371
	การนำผลงานไปใช้ประโยชน์ (Research Utilization).....	418
ภาคผนวก ช	รายงานผลการจัดการความรู้ (แผนผัง KM ที่ได้จากงานวิจัย).....	427
	คู่มือการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน” (คู่มือ KM).....	433

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ร่องรอยการเก็บรวบรวมข้อมูล ระยะที่ 1

ตัวอย่างจดหมายขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์

ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY
79 Group 1 Lamsai, Wang Noi,
Ayutthaya 13170, THAILAND
Tel. (6635) 248-000-5
Fax (6635) 248-034
URL : www.mcu.ac.th

MCU/ASC01

1st November 2017

Dear Su Su Khin, Yangon University of Foreign Language,

As ASEAN Studies Centre of Mahachulalongkornrajavidyalaya University has provided the research project entitle "An Instructional Model of ASEAN Cross Culture in CLMV Countries for Students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University", and this research project is supported by National Research Council of Thailand. The purpose of this project is to develop an instructional model of ASEAN Cross culture in CLMV countries. Research design is to interview the expert who works related to education and culture section in CLMV Countries. Analyzed data will be illustrated the framework of cross cultural learning that appropriate for ASEAN students who studies in Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Results will also be supported our research and give us deeply understanding in cross cultural learning. Knowledge will be applied to train MCU students in order to learn and understand about cross culture of CLMV Countries and will be able to live together with peace within the society.

Our mission in working this research diligently towards stronger and meaningful relations between our ASEAN communities, I hope that in this process will be supported the understanding cultural diversity especially in the Buddhist cultural countries. Thank you for providing us the opportunity to interview and share knowledge about your country related to teaching instruction and culture.

Sincerely yours,

P.R. Varamethi

(Phra Rajvaramethi, Ph.D.)
Head of Research Project
Vice-Rector for Administration

Contact Person: Dr.Lampong Klomkul Tel: (+66)92-251-1212
ASEAN Studies Centre, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
E-mail: research.mcu@gmail.com

MCU/ASC05

MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY
79 Group 1 Lamsai, Wang Noi,
Ayutthaya 13170, THAILAND
Tel. (6635) 248-000-5
Fax (6635) 248-034
URL : www.mcu.ac.th

8th November 2017

Dear Prof.Dr.Le Manh That, Vietnam Buddhist University,

As ASEAN Studies Centre of Mahachulalongkornrajavidyalaya University has provided the research project entitle "An Instructional Model of ASEAN Cross Culture in CLMV Countries for Students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University", and this research project is supported by National Research Council of Thailand. The purpose of this project is to develop an instructional model of ASEAN Cross culture in CLMV countries. Research design is to interview the expert who works related to education and culture section in CLMV Countries. Analyzed data will be illustrated the framework of cross cultural learning that appropriate for ASEAN students who studies in Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Results will also be supported our research and give us deeply understanding in cross cultural learning. Knowledge will be applied to train MCU students in order to learn and understand about cross culture of CLMV Countries and will be able to live together with peace within the society.

Our mission in working this research diligently towards stronger and meaningful relations between our ASEAN communities, I hope that in this process will be supported the understanding cultural diversity especially in the Buddhist cultural countries. Thank you for providing us the opportunity to interview and share knowledge about your country related to teaching instruction and culture.

Sincerely yours,

P.R.Varamethi

(Phra Rajvaramethi, Ph.D.)
Head of Research Project
Vice-Rector for Administration

Contact Person: Dr.Lampong Klomkul Tel: (+66)92-251-1212
ASEAN Studies Centre, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
E-mail: research.mcu@gmail.com

ตอนที่ 3 การจัดการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมของนิสิตอาเซียน (CLMV)

3.1 ท่านคิดว่ารูปแบบหรือวิธีการสอนอย่างไรที่น่าจะส่งผลให้นิสิตสามารถเรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

.....

.....

3.2 ท่านคิดว่ากระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน ควรมีลักษณะอย่างไร หรือมีองค์ประกอบอะไรบ้าง

.....

.....

3.3 การเข้าใจวัฒนธรรมอื่นมีประโยชน์อย่างไรต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมปัจจุบัน

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้ให้สัมภาษณ์

(.....)

วันที่.....

ลงชื่อ.....ผู้สัมภาษณ์

(.....)

วันที่.....

แนวคำถามในการสัมภาษณ์

โครงการวิจัย

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

An Instructional Model of ASEAN Cross Culture in CLMV Countries for Students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ชื่อ/Name_____

สถาบัน/Institute_____

ประเทศ/Country_____

ทุนวิจัยมุ่งเป้า ปี 2560

(สัมภาษณ์อาจารย์)

แนวคำถามในการสัมภาษณ์/Interview Form

โครงการวิจัย/Research Project

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

An Instructional Model of ASEAN Cross Culture in CLMV Countries for Students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ตอนที่ 1 ประเด็นทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1.1 ประสบการณ์ในการสอนนิสิตที่มาจากประเทศอาเซียน (CLMV)

.....

.....

.....

.....

1.2 แนวทางการจัดการเรียนการสอนนิสิตอาเซียนให้เข้าใจในเนื้อหาที่สอน

.....

.....

.....

.....

1.3 ปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการจัดการเรียนการสอน (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 2 รูปแบบการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (ทัศนะของอาจารย์)

แบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต)

2.1 นิสิตที่มาจากประเทศอาเซียน (CLMV) มีวิถีการปฏิบัติตนอย่างไรเมื่อเปรียบเทียบกับนิสิตไทย

.....

.....

.....

.....

.....

หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (มารยาทชาวพุทธ)

2.2 จากการสังเกตการทำกิจกรรมร่วมกันของนิสิต ท่านสังเกตเห็นพฤติกรรมใดบ้างที่นิสิตไทยและนิสิตชาติอื่นมักปฏิบัติต่อกัน

.....

.....

.....

.....

.....

การนับถือนิกายทางพุทธศาสนา (วัตรปฏิบัติที่แตกต่างกัน)

2.3 การนับถือนิกายทางพุทธศาสนาที่แตกต่างของนิสิตที่มาจากประเทศอาเซียนส่งผลต่อวัตรปฏิบัติของนิสิตหรือไม่อย่างไรเมื่อต้องมาอยู่ร่วมกัน

.....

.....

.....

.....

.....

Part 3 Cross Cultural Learning of ASEAN students (CLMV)

3.1 How do you learn or try to understand your friends who come from other ASEAN countries?

.....

.....

3.2 How do you adjust yourself in order to learn together with ASEAN students?, and which aspects?

.....

.....

3.3 What is the usefulness of understanding other culture while we are living together in the society.

.....

.....

Sign.....Interviewee

(.....)

Date.....

Sign.....Interviewer

(.....)

Date.....

แนวคำถามในการสัมภาษณ์

โครงการวิจัย

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

An Instructional Model of ASEAN Cross Culture in CLMV Countries for Students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ชื่อ/Name_____

สถาบัน/Institute_____

ประเทศ/Country_____

ทุนวิจัยมุ่งเป้า ปี 2560

(Interview Students)

แนวคำถามในการสัมภาษณ์/Interview Form

โครงการวิจัย/Research Project

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

An Instructional Model of ASEAN Cross Culture in CLMV Countries for Students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Part 1 General Information of Interviewee

1.1 What is your own experience on learning and doing activities with other ASEAN students? (CLMV students in MCU)

.....

.....

.....

1.2 Do you have any close friends who come from ASEAN countries?

.....

.....

.....

1.3 How do you communicate with your friends who come from ASEAN countries? (Using English or learning language from each other)

.....

.....

.....

.....

Part 2 Questions of an Instructional Model of ASEAN Cross Culture Tradition in Self-practice (Tradition)

2.1 How do you practice yourself in Buddhist tradition when comparing to other Buddhist ASEAN students?

.....

.....

.....

.....

.....

Practice Principles of Living Together (Buddhist Manner)

2.2 How do you behave or practice yourself with ASEAN students while you are doing activity in the classroom or University?

.....

.....

.....

.....

.....

Respect in Different sects of Buddhism (Differences of Practices)

2.3 According to the different sects of Buddhism, how do you adjust yourself when living together within the same society?

.....

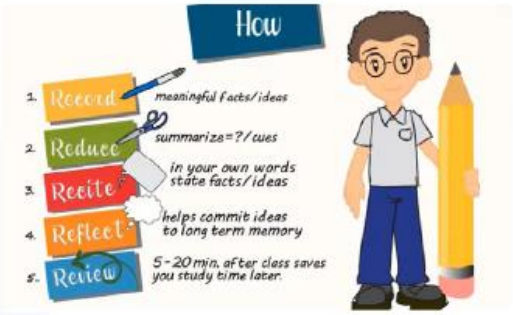
.....

.....

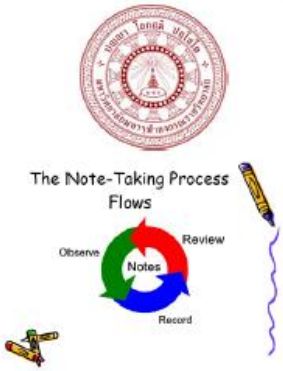
.....

.....

คำสำคัญที่ใช้เป็นแนวทางในการบันทึกภาคสนาม
การกระทำ (acts)
กิจกรรม (activities)
ความหมาย (meaning)
ความสัมพันธ์ (relationship)
การมีส่วนร่วมในกิจกรรม (participation)
สถานการณ์ (setting)

ลงชื่อ..... ผู้บันทึก
(.....)
วันที่.....

แบบบันทึกภาคสนาม

โครงการวิจัย
รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
An Instructional Model of ASEAN Cross Culture in CLMV Countries for Students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ชื่อปรากฏการณ์_____
วัฒนธรรมประเทศ_____
ทุนวิจัยมุ่งเป้า ปี 2560

ชื่อปรากฏการณ์.....
(สิ่งที่สังเกตจากการศึกษาภาคสนาม)
วันที่.....ช่วงเวลา.....
วัฒนธรรมในประเทศ.....

คำสำคัญ (Keywords) หรือคำถาม (Questions)	เนื้อหาที่บันทึก

คำสำคัญ (Keywords) หรือคำถาม (Questions)	เนื้อหาที่บันทึก

โดยสรุป.....

ตัวอย่างแบบสอบถามที่ได้บันทึกผลการสัมภาษณ์แล้ว

ตอนที่ 3 การจัดการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมของนิสิตอาเซียน (CLMV)

3.1 ท่านคิดว่ารูปแบบหรือวิธีการสอนอย่างไรที่น่าจะส่งผลให้นิสิตสามารถเรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- การใช้ชีวิตร่วมกันทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน โดยเฉพาะในวัด และในบริบทสังคมไทย ช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี นิสิตจะค่อย ๆ เรียนรู้ และปรับตัวเข้าหากัน

3.2 ท่านคิดว่ากระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน ควรมีลักษณะอย่างไร หรือมีองค์ประกอบอะไรบ้าง

ควรเป็นธรรมชาติ และเน้นการเรียนรู้ที่เกิดจากการใช้ชีวิตร่วมกัน ต่างมุ่งที่จะทำความเข้าใจตนและผู้อื่น บนพื้นฐานของความรัก ปรารถนาดีต่อกัน

3.3 การเข้าใจวัฒนธรรมอื่นมีประโยชน์อย่างไรต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมปัจจุบัน

ทำให้เกิดความรัก ความสามัคคี อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข เข้าใจกัน

ลงชื่อ.....ผู้ให้สัมภาษณ์
(พระครูศรีปัญญาวิกรม,ดร.)
วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

ลงชื่อ..... ผู้สัมภาษณ์
(.....)
วันที่.....

คำถามในการสัมภาษณ์

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ **CLMV** สำหรับนิสิตกัมพูชา

ชื่อ/Name พระครูศรีปัญญาวิกรม,ดร.
สถาบัน/Institute วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
ประเทศ/Country ไทย/Thailand

(สัมภาษณ์อาจารย์)

แนวคำถามในการสัมภาษณ์

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ **CLMV** สำหรับนิสิตกัมพูชา

ตอนที่ 1 ประเด็นทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1.1 ประสบการณ์ในการสอนนิสิตที่มาจากประเทศอาเซียน (CLMV)

ประมาณ ๑๐-๑๔ ปี เป็นลักษณะของการสอนผสมผสานร่วมกับนิสิตไทย

1.2 แนวทางการจัดการเรียนการสอนนิสิตอาเซียนให้เข้าใจในเนื้อหาที่สอน

เบื้องต้นก่อนดำเนินการจัดการเรียนการสอน หากมีนิสิตกัมพูชาในห้อง สิ่งที่ต้องใส่ใจเป็นพิเศษก็คือเรื่องของภาษา เมื่อทราบพื้นฐานทางด้านภาษาของนิสิตแล้ว จึงวางแผนการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับนิสิตกัมพูชา ขณะเดียวกันก็คำนึงถึงนิสิตที่เป็นคนไทยด้วย

1.3 ปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการจัดการเรียนการสอน (ถ้ามี)

ปัญหาที่พบบ่อยก็คือปัญหาเรื่องการใช้ภาษา นิสิตกัมพูชาที่มาเรียนในวิทยาลัยสงฆ์บางรูป พื้นฐานภาษาไทยพอใช้ได้ แต่บางรูปก็มีปัญหาการการสื่อสาร ทั้งในด้านการพูด การเขียน บางปีเจอนิสิตที่ใช้ภาษาไทยไม่ค่อยได้ ก็แก้ด้วยการให้ใช้ภาษาอังกฤษ หรือภาษาเขมร ในการทำข้อสอบ

ตอนที่ 2 รูปแบบการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (ทัศนะของอาจารย์)

แบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต)

2.1 นิสิตที่มาจากประเทศอาเซียน (CLMV) มีวิถีการปฏิบัติตนอย่างไรเมื่อเปรียบเทียบกับนิสิตไทย

- โดยปกติ นิสิตที่มาเรียนในวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ส่วนใหญ่ มาจากกัมพูชา พื้นฐานทางด้านประเพณี วัฒนธรรม ส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นปัญหา ทำให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ในวัด หรือในสถานศึกษาร่วมกับนิสิตไทยอื่น ๆ ได้ตามปกติ

หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (มารยาทชาวพุทธ)

2.2 จากการสังเกตการทำกิจกรรมร่วมกันของนิสิต ท่านสังเกตเห็นพฤติกรรมใดบ้างที่นิสิตไทยและนิสิตชาติอื่นมักปฏิบัติต่อกัน

- นิสิตไทยจะคอยช่วยเหลือนิสิตกัมพูชา ในด้านการเรียนการสอน หรือกิจกรรมต่าง ๆ หากเห็นว่ามีปัญหา

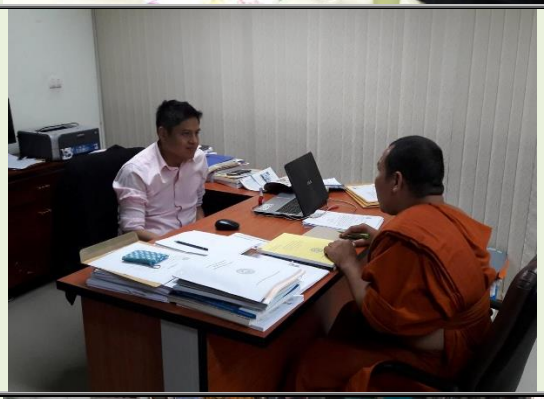
การนับถือนิกายทางพุทธศาสนา (วัตรปฏิบัติที่แตกต่างกัน)

2.3 การนับถือนิกายทางพุทธศาสนาที่แตกต่างของนิสิตที่มาจากประเทศอาเซียนส่งผลต่อวัตรปฏิบัติของนิสิตหรือไม่อย่างไรเมื่อต้องมาอยู่ร่วมกัน

- อย่างที่กล่าวแล้วข้างต้น นิสิตต่างประเทศส่วนใหญ่ที่มาเรียนในวิทยาลัยสงฆ์มาจากกัมพูชา ซึ่งส่วนใหญ่แล้ว มีข้อวัตรปฏิบัติที่ไม่แตกต่างกันมากนัก ทำให้ไม่มีปัญหาในเชิงขัดแย้งเกี่ยวกับข้อวัตรปฏิบัติต่าง ๆ

ประมวลภาพการสัมภาษณ์กรณีศึกษาวัฒนธรรมเมียนมาร์ (ผู้สอน)

ประมวลภาพการสัมภาษณ์กรณีศึกษาวัฒนธรรมเมียนมาร์ (นิสิต)

ประมวลภาพการศึกษาภาคสนามกรณีศึกษาวัฒนธรรมเมียนมาร์

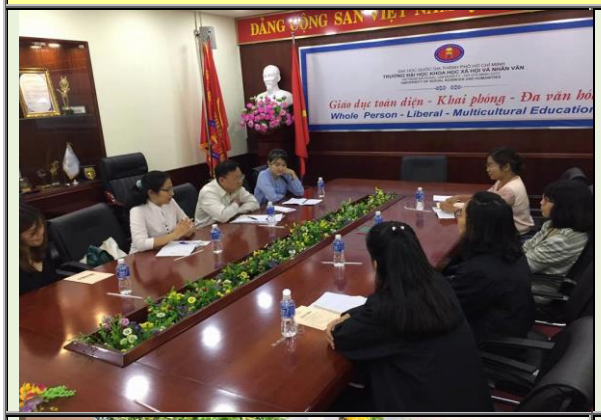

ประมวลภาพการสัมภาษณ์กรณีศึกษาวัฒนธรรมเวียดนาม (ผู้สอน)

ประมวลภาพการสัมภาษณ์กรณีศึกษาวัฒนธรรมเวียดนาม (นิสิต)

ประมวลภาพการศึกษาภาคสนามกรณีศึกษาวัฒนธรรมเวียดนาม

ประมวลภาพการสัมภาษณ์กรณีศึกษาวัฒนธรรมลาว (ผู้สอน)

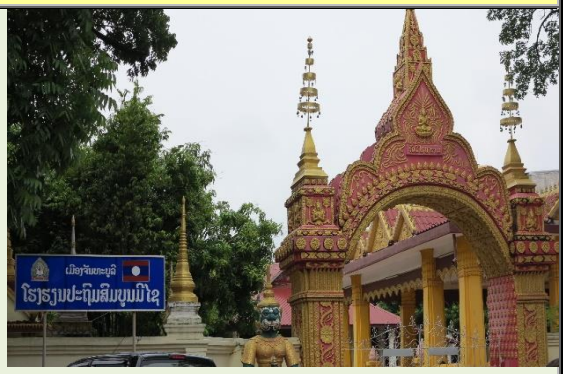

ประมวลภาพการสัมภาษณ์กรณีศึกษาวัฒนธรรมลาว (ผู้เรียน)

ประมวลภาพการศึกษาภาคสนามกรณีศึกษาวัฒนธรรมลาว

ประมวลภาพการสัมภาษณ์กรณีศึกษาวัฒนธรรมกัมพูชา/เขมร (ผู้สอน)

ประมวลภาพการสัมภาษณ์กรณีศึกษาวัฒนธรรมกัมพูชา/เขมร (นิสิต)

ประมวลภาพการศึกษาภาคสนามกรณีศึกษาวัฒนธรรมกัมพูชา/เขมร

ประมวลภาพการสัมภาษณ์และการศึกษาภาคสนามกรณีศึกษาวัฒนธรรมกัมพูชา/เขมร

Preah Maha Vimaladhamma PIN-SEM Sirisuvanno
Second level of the Royal order Sangha Governing
Supreme Advisor of Board Sangha Committee, Sangha House
Theravada Member of Cambodian Buddhism and Head of Rajabo Buddhism
monastery Wat Bo village,Sangkat Salakamroeuk,Siem Reap Town
Interview : 12/11/2017

Mr.kamro sapodab เจ้าหน้าที่ พิพิธภัณฑ์เสียมเรียบ

Phra gankq

ภาคผนวก ข

ร่องรอยการเก็บรวบรวมข้อมูล ระยะที่ 2

แนวทางการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group discussion)

ตัวอย่างจดหมายขอความอนุเคราะห์ในการสนทนากลุ่ม

การจัดสนทนากลุ่ม
(Focus Group Discussion)

โครงการวิจัยเรื่อง

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV
สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
An Instructional Model of ASEAN Cross Culture in CLMV Countries
for Students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University
(ทุนวิจัยมุ่งเป้า 2560)

โดย
พระราชวรเมธี, รศ.ดร. และคณะ

ศูนย์อาเซียนศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กำหนดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
โครงการวิจัยเรื่อง "รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย"
วันศุกร์ที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2561 เวลา 13.30 – 16.00 น.
ห้อง 303 ชั้น 3 อาคารสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา

เวลา	**กำหนดการ**
เวลา 13.30 น.	ลงทะเบียน
เวลา 14.00 น.	กล่าวความเป็นมา โดย พระราชวรเมธี, รศ.ดร. หัวหน้าโครงการวิจัย
เวลา 14.15 น.	การสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านลาว กัมพูชา พม่า เวียดนาม รับรองข้อมูล ด้านการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม
เวลา 15.15 น.	การสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียน การสอน ออกแบบการเรียน การสอนด้านเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม
เวลา 16.00 น.	สรุปภาพรวม/พิธิปิด/มอบของที่ระลึก/ถ่ายรูปหมู่

หมายเหตุ : 1. กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

2. ขอบข่ายการสนทนากลุ่ม โดยให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม รับรองเอกสารด้านวัฒนธรรมในประเทศ CLMV เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ข้ามวัฒนธรรม ให้กับนิสิตในระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน (1) องค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมอาเซียน ใน 4 ประเทศ กัมพูชา ลาว พม่า เวียดนาม (2) ด้านออกแบบการสอน ในความรู้ด้านวัฒนธรรมเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมทั้งแนวการสอน แบบฝึก หรือกิจกรรม เป็นต้น

คณะนักวิจัย	**ผู้ทรงคุณวุฒิร่วมสนทนากลุ่ม**
1. พระราชวรเมธี, รศ.ดร. หัวหน้าโครงการวิจัย 2. พระครูวิมลศิลปกิจ นักวิจัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย 3. พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล นักวิจัย วิทยาเขตอุบลราชธานี 4. พระปลัดระพิน พุทธิสาโร นักวิจัย ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ 5. ผศ.ดร.พิเชฐ ทั่งโต นักวิจัย ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ 6. ดร.ฤทธิชัย แกมนาค นักวิจัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย 7. ผศ.ดร.จตุภูมิ เขตจัตุรัส นักวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น 8. ดร.ลำพอง กลมกูล นักวิจัย ศูนย์อาเซียนศึกษา	1. พระราชวรมุนี, ดร. รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต มจร 2. พระปลัดสรวิชญ์ อภิปญฺโญ, ดร. คณะครุศาสตร์ มจร 3. ดร.เกษม แสงนนท์ คณะครุศาสตร์ มจร 4. ผศ.ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 5. อาจารย์กฤษณะ โชติสุทธิ์ คณะมนุษย์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร 6. อาจารย์ธวัชชัย พรหมณะ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเวียดนาม 7. ผศ.ดร.บัญญัติ สาลี ผอ.ศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมอาเซียน ม.มหาสารคาม ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกัมพูชา

คณะนักวิจัย	ผู้ทรงคุณวุฒิร่วมสนทนากลุ่ม
9. อาจารย์กวีพล ศรีหะมงคล นักวิจัย วิทยาเขตอุบลราชธานี	8. อาจารย์สัญญา ชีวะประเสริฐ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 9. อาจารย์วรพจน์ วิเศษศิริ โพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

แนวทางการจัดสนทนากลุ่ม
(Focus Group Discussion)
โครงการวิจัยเรื่อง
รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV
สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
An Instructional Model of ASEAN Cross Culture in CLMV Countries
for Students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University
(ทุนวิจัยมุ่งเป้า 2560)
โดยมี พระราชวรเมธี, รศ.ดร. เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย
วันศุกร์ที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2561 เวลา 13.30 – 16.00 น.
ห้อง 303 ชั้น 3 อาคารสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา
****

ประธานในการสนทนากลุ่ม

พระราชวรเมธี, รศ.ดร. หัวหน้าโครงการวิจัย รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร และรักษาการผู้อำนวยการศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ดำเนินรายการ

ดร.ลำพอง กลมกูล นักวิจัย ผู้อำนวยการส่วนวิจัย สารสนเทศและบริการวิชาการ ศูนย์อาเซียนศึกษา มจร

ผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมในการสนทนากลุ่ม

1. พระราชวรมุนี, ดร. รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต มจร
2. พระปลัดสรวิชญ์ อภิปญโญ, ดร. คณะครุศาสตร์ มจร
3. ดร.เกษม แสงนนท์ คณะครุศาสตร์ มจร
4. ผศ.ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
5. อาจารย์กฤษณะ โชติสุทธิ์ คณะมนุษย์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
6. อาจารย์ธวัชชัย พรหมณะ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเวียดนาม
7. ผศ.ดร.บัญญัติ สาลี ผอ.ศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมอาเซียน ม.มหาสารคาม
8. อาจารย์สัญญา ชีวะประเสริฐ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
9. อาจารย์วรพจน์ วิเศษศิริ โพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

วันเวลาและสถานที่ในการจัดสนทนากลุ่ม

วันศุกร์ที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2561 เวลา 13.30 – 16.00 น.

ณ. ห้อง 303 ชั้น 3 อาคารสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อระดมความคิดเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2. เพื่อตรวจสอบการนำเสนอองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมอาเซียน ใน 4 ประเทศ กัมพูชา ลาว พม่า เวียดนาม

3. เพื่อนำเสนอเกี่ยวกับรูปแบบออกแบบการจัดการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมอาเซียนที่เหมาะสมสำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิธีดำเนินการสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) มีลักษณะเป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างกว้างขวางของผู้เข้าร่วมสนทนาด้วยกันเองและกับผู้วิจัย มีการถกประเด็นของการสนทนา มีความเป็นอิสระในการแสดงความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับวัฒนธรรมกัมพูชา (C) ลาว (L) พม่า (M) เวียดนาม (V) และทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับนิสิตเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV

ประเด็นในการสนทนากลุ่ม

1. ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากรอบแนวคิดในการวิจัย (ภาพที่ 1) และนำเสนอประเด็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับตัวแปรที่ศึกษาเพื่อให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

2. จากกรอบในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนจากกรณีศึกษาที่ได้จากการสัมภาษณ์ในระยะที่ 1 คณะผู้วิจัยจะได้นำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาเป็นองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV โดยที่รูปแบบฯ ที่สร้างขึ้นมี 6 องค์ประกอบ ดังนี้

1) วัตถุประสงค์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (Peaceful Coexistence)

2) เนื้อหาเรื่องวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV (Content)

3) วิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน (Research based education)

4) เน้นให้นิสิตสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมอาเซียน (Innovation)

5) การประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment)

6) สื่อประกอบการเรียนรู้ คือ คู่มือการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน

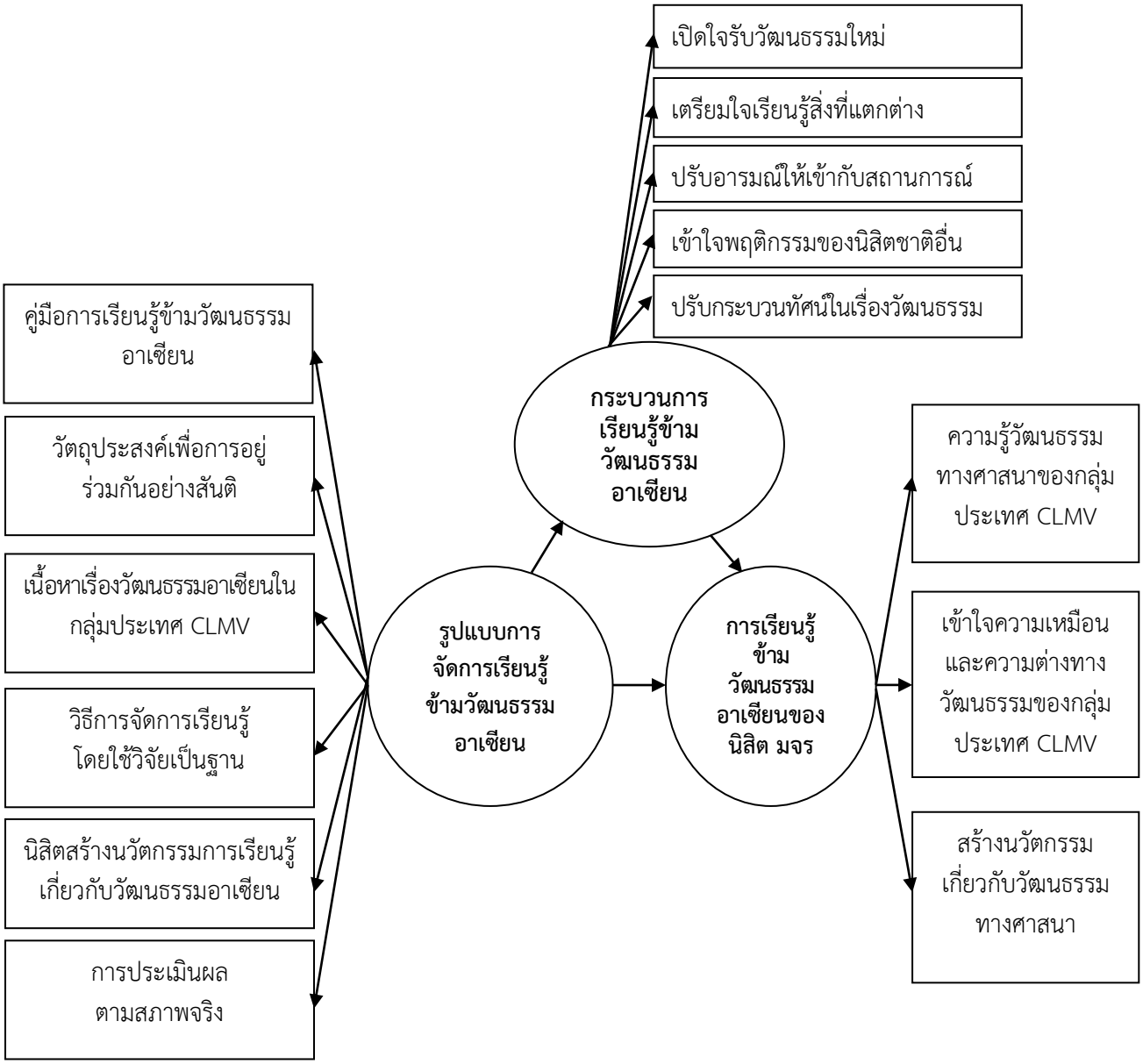
ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาและเสนอแนะแนวทางการออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามประเด็นทั้ง 6 องค์ประกอบ

3. ให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความครอบคลุมของเนื้อหาเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV ในภาพที่ 2 และเสนอแนะประเด็นที่ควรวิเคราะห์เพิ่มเติม

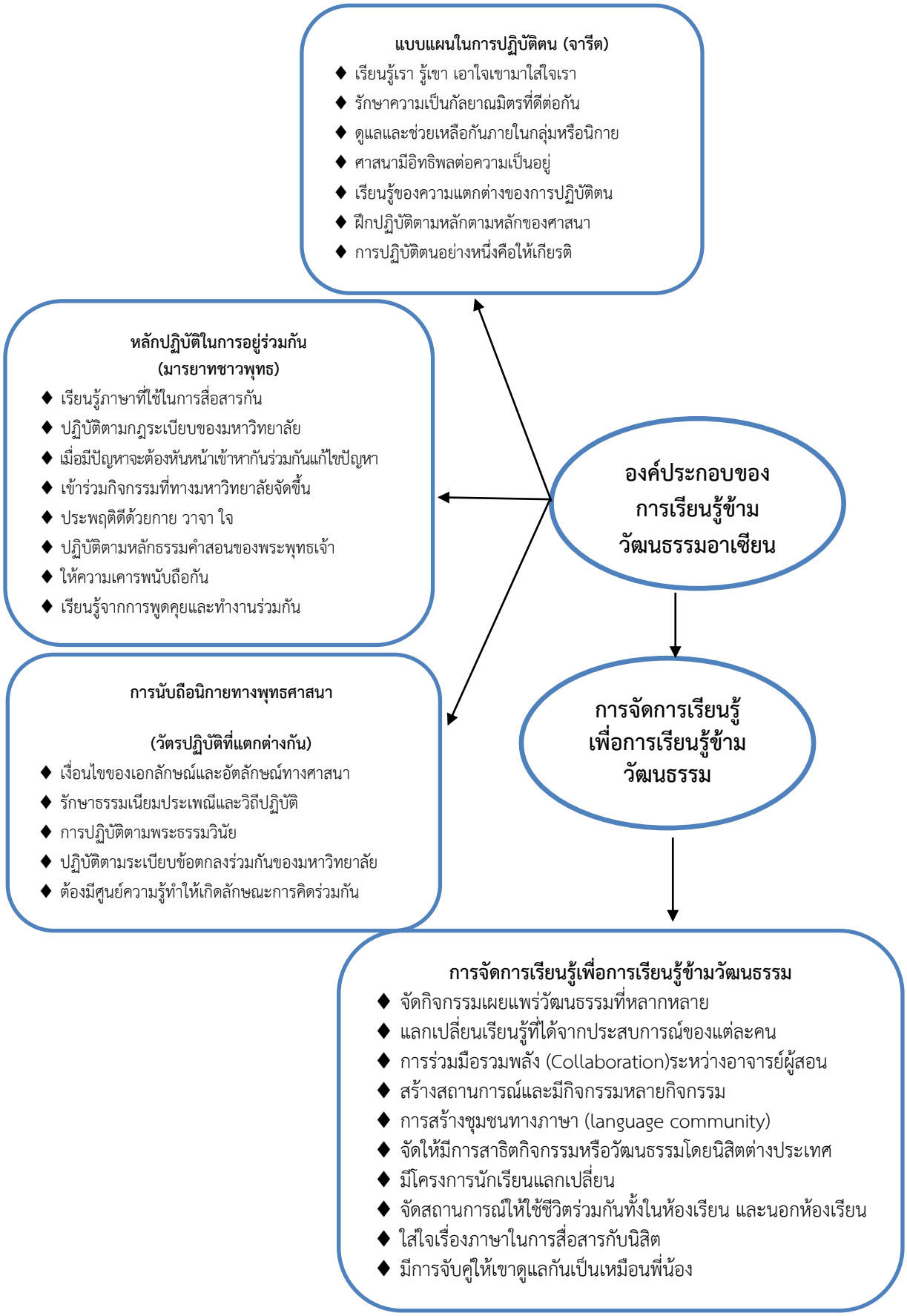
4. ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีในระหว่างการอาศัยอยู่ร่วมกันและการทำกิจกรรมร่วมกันทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนที่จะนำไปสู่การพัฒนาสังคมการเรียนรู้และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สามารถแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่สนใจศึกษาดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพที่ 2 แนวทางการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ศูนย์อาเซียนศึกษา **โทร.** ๘๕๐๕

ที่ ศธ ๖๑๑๒/๕๒ **วันที่** ๒๓ เมษายน พ.ศ.๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus group discussion)

เรียน พระราชวรมุนี, ดร.

ด้วย ศูนย์อาเซียนศึกษา ได้รับทุนวิจัยมุ่งเป้า ประจำปี ๒๕๖๐ จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” โดยมี พระราชวรเมธี, รศ.ดร. รักษาการผู้อำนวยการศูนย์อาเซียนศึกษา และรองอธิการบดีฝ่ายบริหาร เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย ขณะนี้ได้ดำเนินการวิจัยตามรายละเอียดในขั้นตอนที่ได้ออกแบบการวิจัยในระยะที่ ๑ เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ดังนั้น เพื่อให้มีความสมบูรณ์และสอดคล้องกับวิธีการดำเนินการวิจัย จึงได้กำหนดให้มีการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เพื่อยืนยันและตรวจสอบข้อมูลผลการวิจัยด้านการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมเพื่อนำไปสู่การออกแบบการเรียนการสอนต่อไป

เพื่อให้เป็นไปตามแนวทางในการออกแบบการวิจัย จึงขอเชิญท่านเข้าร่วมเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เพื่อรับรองข้อมูลด้านวัฒนธรรมของประเทศ CLMV พร้อมออกแบบการเรียนการสอนด้านการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ในวันศุกร์ที่ ๒๗ เมษายน พ.ศ.๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๓๐-๑๖.๐๐ น. ห้องประชุม ๓๐๓ ชั้น ๓ อาคารสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ดังนั้น จึงขอความอนุเคราะห์ท่านได้พิจารณาเข้าร่วมเป็นวิทยากรสนทนากลุ่มเพื่อตรวจสอบและยืนยันผลการวิจัยให้มีความสมบูรณ์และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อทราบและเข้าร่วม

(พระราชวรเมธี, รศ.ดร.)
หัวหน้าโครงการวิจัย
รักษาการผู้อำนวยการศูนย์อาเซียนศึกษา
รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร

ประสานงาน ดร.ลำพอง กลมกูล โทร. ๐๙๒-๒๕๑-๑๒๑๒
E-mail: lklomkul@yahoo.com

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ศูนย์อาเซียนศึกษา **โทร.** ๘๕๐๕

ที่ ศธ ๖๑๑๒/๕๒ **วันที่** ๒๓ เมษายน พ.ศ.๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus group discussion)

เรียน **พระปลัดสรวิชญ์ อภิปญฺโญ,ดร. คณะครุศาสตร์**

ด้วย ศูนย์อาเซียนศึกษา ได้รับทุนวิจัยมุ่งเป้า ประจำปี ๒๕๖๐ จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) เรื่อง "รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย" โดยมี พระราชวรเมธี, รศ.ดร. รักษาการผู้อำนวยการศูนย์อาเซียนศึกษา และรองอธิการบดีฝ่ายบริหาร เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย ขณะนี้ได้ดำเนินการวิจัยตามรายละเอียดในขั้นตอนที่ได้ออกแบบการวิจัยในระยะที่ ๑ เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ดังนั้น เพื่อให้มีความสมบูรณ์และสอดคล้องกับวิธีการดำเนินการวิจัย จึงได้กำหนดให้มีการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เพื่อยืนยันและตรวจสอบข้อมูลผลการวิจัยด้านการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมเพื่อนำไปสู่การออกแบบการเรียนการสอนต่อไป

เพื่อให้เป็นไปตามแนวทางในการออกแบบการวิจัย จึงขอเชิญท่านเข้าร่วมเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เพื่อรับรองข้อมูลด้านวัฒนธรรมของประเทศ CLMV พร้อมออกแบบการเรียนการสอนด้านการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม **ในวันศุกร์ที่ ๒๗ เมษายน พ.ศ.๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๓๐-๑๖.๐๐ น. ห้องประชุม ๓๐๓ ชั้น ๓ อาคารสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา** ดังนั้น จึงขอความอนุเคราะห์ท่านได้พิจารณาเข้าร่วมเป็นวิทยากรสนทนากลุ่มเพื่อตรวจสอบและยืนยันผลการวิจัยให้มีความสมบูรณ์และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

เจริญพรมาเพื่อทราบและเข้าร่วมเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสนทนากลุ่ม

(พระราชวรเมธี, รศ.ดร.)
หัวหน้าโครงการวิจัย
รักษาการผู้อำนวยการศูนย์อาเซียนศึกษา
รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร

ประสานงาน ดร.ลำพอง กลมกูล โทร. ๐๙๒-๒๕๑-๑๒๑๒
E-mail: lklomkul@yahoo.com

ที่ ศธ ๖๑๑๒/๑

ศูนย์อาเซียนศึกษา (ASEAN Studies Centre)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ที่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

๒๓ เมษายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุมัติบุคลากรเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

เจริญพร ผศ.ดร.บัญญัติ สาลี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สิ่งที่ส่งมาด้วย (๑) กำหนดการการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion)

ด้วย ศูนย์อาเซียนศึกษา ได้รับทุนวิจัยมุ่งเป้า ประจำปี ๒๕๖๐ จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” โดยมี พระราชวรเมธี, รศ.ดร. รักษาการผู้อำนวยการศูนย์อาเซียนศึกษา และรองอธิการบดีฝ่ายบริหาร เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย ขณะนี้ได้ดำเนินการวิจัยตามรายละเอียดในขั้นตอนที่ได้ออกแบบการวิจัยในระยะที่ ๑ เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ดังนั้น เพื่อให้มีความสมบูรณ์และสอดคล้องกับวิธีการดำเนินการวิจัย จึงได้กำหนดให้มีการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เพื่อยืนยันและตรวจสอบข้อมูลผลการวิจัยด้านการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมเพื่อนำไปสู่การออกแบบการเรียนการสอนต่อไป

ในการนี้คณะผู้วิจัย ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ จึงขอเชิญเข้าร่วมเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เพื่อรับรองข้อมูลด้านวัฒนธรรมของประเทศ CLMV และการออกแบบการเรียนการสอนด้านการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม **ในวันศุกร์ที่ ๒๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๓๐-๑๖.๐๐ น. ห้องประชุม ๓๐๓ ชั้น ๓ อาคารสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา** ดังนั้น จึงขอความอนุเคราะห์ท่านได้พิจารณาเข้าร่วมสนทนากลุ่มเพื่อตรวจสอบและยืนยันผลการวิจัยให้มีความสมบูรณ์และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

เจริญพรมาเพื่อทราบและเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

ขอเจริญพร

(พระราชวรเมธี, รศ.ดร.)
หัวหน้าโครงการวิจัย
รักษาการผู้อำนวยการศูนย์อาเซียนศึกษา
รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร

ประสานงาน ดร.ลำพอง กลมกูล โทร. ๐๙๒-๒๕๑๑๒๑๒ Email : lklomkul@yahoo.com

ที่ ศธ ๖๑๑๒/๑

ศูนย์อาเซียนศึกษา (ASEAN Studies Centre)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ที่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

๒๓ เมษายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุมัติบุคลากรเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

เจริญพร คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

สิ่งที่ส่งมาด้วย (๑) กำหนดการการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion)

ด้วย ศูนย์อาเซียนศึกษา ได้รับทุนวิจัยมุ่งเป้า ประจำปี ๒๕๖๐ จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” โดยมี พระราชวรเมธี, รศ.ดร. รักษาการผู้อำนวยการศูนย์อาเซียนศึกษา และรองอธิการบดีฝ่ายบริหาร เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย ขณะนี้ได้ดำเนินการวิจัยตามรายละเอียดในขั้นตอนที่ได้ออกแบบการวิจัยในระยะที่ ๑ เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ดังนั้น เพื่อให้มีความสมบูรณ์และสอดคล้องกับวิธีการดำเนินการวิจัย จึงได้กำหนดให้มีการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เพื่อยืนยันและตรวจสอบข้อมูลผลการวิจัยด้านการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมเพื่อนำไปสู่การออกแบบการเรียนการสอนต่อไป

ในการนี้คณะผู้วิจัย ได้พิจารณาเห็นว่า ผศ.ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน บุคลากรในหน่วยของท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ จึงขอเชิญเข้าร่วมเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เพื่อรับรองข้อมูลด้านวัฒนธรรมของประเทศ CLMV และการออกแบบการเรียนการสอนด้านการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ในวันศุกร์ที่ ๒๗ เมษายน พ.ศ.๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๓๐-๑๖.๐๐ น. ห้องประชุม ๓๐๓ ชั้น ๓ อาคารสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ดังนั้น จึงขอความอนุเคราะห์ท่านได้พิจารณาอนุมัติ ให้บุคลากรในหน่วยงานของท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมสนทนากลุ่มเพื่อตรวจสอบและยืนยันผลการวิจัยให้มีความสมบูรณ์และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

เจริญพรมาเพื่อทราบและพิจารณาอนุมัติ

ขอเจริญพร

(พระราชวรเมธี, รศ.ดร.)
หัวหน้าโครงการวิจัย
รักษาการผู้อำนวยการศูนย์อาเซียนศึกษา
รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร

ประสานงาน ดร.ลำพอง กลมกูล โทร. ๐๙๒-๒๕๑๑๒๑๒ Email : lkomkul@yahoo.com

ที่ ศธ ๖๑๑๒/๑

ศูนย์อาเซียนศึกษา (ASEAN Studies Centre)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ที่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

๒๓ เมษายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุมัติบุคลากรเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

เจริญพร คณบดีโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สิ่งที่ส่งมาด้วย (๑) กำหนดการการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion)

ด้วย ศูนย์อาเซียนศึกษา ได้รับทุนวิจัยมุ่งเป้า ประจำปี ๒๕๖๐ จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” โดยมี พระราชวรเมธี, รศ.ดร. รักษาการผู้อำนวยการศูนย์อาเซียนศึกษา และรองอธิการบดีฝ่ายบริหาร เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย ขณะนี้ได้ดำเนินการวิจัยตามรายละเอียดในขั้นตอนที่ได้ออกแบบการวิจัยในระยะที่ ๑ เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ดังนั้น เพื่อให้มีความสมบูรณ์และสอดคล้องกับวิธีการดำเนินการวิจัย จึงได้กำหนดให้มีการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เพื่อยืนยันและตรวจสอบข้อมูลผลการวิจัยด้านการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมเพื่อนำไปสู่การออกแบบการเรียนการสอนต่อไป

ในการนี้คณะผู้วิจัย ได้พิจารณาเห็นว่า อาจารย์วรพจน์ วิเศษศิริ บุคลากรในหน่วยของท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ จึงขอเชิญเข้าร่วมเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เพื่อรับรองข้อมูลด้านวัฒนธรรมของประเทศ CLMV และการออกแบบการเรียนการสอนด้านการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ในวันศุกร์ที่ ๒๗ เมษายน พ.ศ.๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๓๐-๑๖.๐๐ น. ห้องประชุม ๓๐๓ ชั้น ๓ อาคารสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ดังนั้น จึงขอความอนุเคราะห์ท่านได้พิจารณาอนุมัติ ให้บุคลากรในหน่วยงานของท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมสนทนากลุ่มเพื่อตรวจสอบและยืนยันผลการวิจัยให้มีความสมบูรณ์และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

เจริญพรมาเพื่อทราบและพิจารณาอนุมัติ

ขอเจริญพร

(พระราชวรเมธี, รศ.ดร.)
หัวหน้าโครงการวิจัย
รักษาการผู้อำนวยการศูนย์อาเซียนศึกษา
รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร

ประสานงาน ดร.ลำพอง กลมกูล โทร. ๐๙๒-๒๕๑๑๒๑๒ Email : lkomkul@yahoo.com

ที่ ศธ 6812/1091

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
นครปฐม 73000

1 พฤษภาคม 2561

เรื่อง อนุญาตให้บุคลากรเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

เรียน นมัสการผู้อำนวยการศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อ้างถึง หนังสือ ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
ที่ ศธ 6112/1 ลงวันที่ 23 เมษายน 2561

ตามหนังสือที่อ้างถึง ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้เชิญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน เป็นผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ในโครงการวิจัยเรื่อง "รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย" ในวันศุกร์ที่ 27 เมษายน 2561 เวลา 13.30-16.00 น. ณ ห้องประชุม 303 ชั้น 3 อาคารสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังความละเอียดแจ้งแล้วนั้น คณะศึกษาศาสตร์ยินดีอนุญาตให้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน เป็นผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมสนทนากลุ่มในวัน เวลา และสถานที่ดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรกาญจน์ สุขสดเขียว)
รองคณบดีฝ่ายบริหาร ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานคณบดี
โทร.นครปฐม 034 255095
โทรสาร 034 255796

"องค์กรแห่งการสร้างสรรค์"
"Creative Organization"

เอกสารลงนามการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion)
โครงการวิจัยเรื่อง"รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV
สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย"
วันศุกร์ที่ 27 เมษายน พ.ศ.2561 เวลา 13.30-16.00 น
ห้อง 303 อาคารสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา

ที่	ผู้ทรงคุณวุฒิ	หน่วยงาน / ตำแหน่ง	ลงนาม
1	พระราชวรเมธี, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร หัวหน้าโครงการวิจัย	
2	พระราชวรมุนี, ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต มจร	
3	พระครูวิมลศิลปกิจ, ผศ.	มจร วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย	
4	พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล	มจร วิทยาเขตอุบลราชธานี	
5	พระปลัดสรวิชญ์ อภิปญฺโญ ผศ.ดร.	คณะครุศาสตร์ มจร	
6	พระปลัดระพิน พุทธิสาโร,ดร.	คณะสังคมศาสตร์ มจร	พระปลัดระพิน พุทธิสาโร
7	ดร.เกษม แสงนนท์	คณะครุศาสตร์ มจร	
8	อาจารย์สัญญา ชีวประเสริฐ	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	
9	อาจารย์ธวัชชัย พรหมณะ	ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเวียดนาม	
10	ผศ.ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร	
11	อาจารย์กฤษณะ โชติสุทธิ์	คณะมนุษย์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	
12	ผศ.ดร.บัญญัติ สาลี	คณะมนุษย์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	
13	อาจารย์วรพจน์ วิเศษศิริ	โพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	
14	ผศ.ดร.พิเชฐ ทั่งโต	คณะสังคมศาสตร์ มจร	
15	ดร.ฤทธิชัย แกมนาค	วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย มจร	
16	ผศ.ดร.จตุภูมิ เขตจัตุรัส	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น	
17	ดร.ลำพอง กลมกูล	ศูนย์อาเซียนศึกษา มจร	
18	อาจารย์กวีพล ศรีหะมงคล	วิทยาเขตอุบลราชธานี มจร	

ประมวลภาพการจัดกิจกรรมกลุ่ม (Focus Group Discussion)

(FOCUS GROUP DISCUSSIONS)

คณะผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการศึกษาและอาเซียนศึกษา

คณะผู้วิจัยจาก มจร ส่วนกลาง วิทยาเขตอุบลราชธานี และวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

ประมวลภาพกิจกรรม

ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
โครงการวิจัยเรื่อง "รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย"
วันศุกร์ที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2561 เวลา 13.30 – 16.00 น.
ห้อง 303 ชั้น 3 อาคารสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา

ข้อมูลส่วนสำคัญที่ได้จากการถอดเทป (ข้อมูลดิบ)

A: เนื่องจากคณะผู้จัดทำได้จัดทำการวิจัย การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมทางพุทธของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยนี้ จึงได้เสวนากลุ่มย่อยเพื่อรับฟังขอความคิดเห็นข้อเสนอแนะของวิทยากรจึงได้เรียนเชิญมาร่วมรับฟังแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โครงการวิจัยนี้เป็นโครงการวิจัยที่ได้รับสนับสนุนงบประมาณซึ่งได้รับการพิจารณาให้ดำเนินการในการวิจัยดังกล่าว ซึ่งคณะผู้วิจัยได้แบ่งการทำงานออกไปเป็น 4 ทีม เพื่อดูแลรับผิดชอบในส่วนต่างๆ ในกลุ่มประเทศที่กำหนดไว้ก็คือ ประเทศกัมพูชา ลาว พม่าและเวียดนาม จึงได้ใช้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นศูนย์กลางในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในส่วนรายละเอียดนั้นทางคณะผู้วิจัยได้ออกพื้นที่ในแต่ละประเทศ ทำให้ได้มีข้อมูล ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งได้นำมาเป็นรวบรวมข้อมูลในการนำเสนอวันนี้เพื่อเป็นการได้รับพิจารณาและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมรวมทั้งทีมงานวิจัยก็จะได้หารือและต่อยอดความรู้ในทางวิชาการและต่อยอดฐานข้อมูลในการวิจัยที่ได้ลงพื้นที่ไปแล้ว ก็ขอเปิดการประชุม Focus Group discussion นับแต่เวลานี้เป็นต้นไป ขอมอบหน้าที่นี้ให้คณะวิจัยเป็นผู้ดำเนินรายการและขอให้คณะทำงานผู้ที่ได้รับมอบหมาย นำเสนอเป็นภาพรวม ก่อนที่จะรับฟัง ข้อเสนอแนะจากวิทยากร

B: กราบนมัสการคณาจารย์ที่เป็นบรรพชิตและก็ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านค่ะ ดิฉันในนามของตัวแทน คณะผู้วิจัย ก็จะขอนำเสนอ รายละเอียดคร่าวๆ นะคะ แต่ก่อนอื่นขออนุญาตให้ท่านผู้ทรงคุณวุฒิได้แนะนำตัวเองค่ะ

C: กระผมสัญญา ธีรโกศล จาก มศว.ครับ

D: ผม ธวัชชัย

E: พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล มจร จาก มจร วิทยาเขตอุบลราชธานีครับ

F: ผมกวีพล จาก มจร วิทยาเขตอุบลราชธานี ครับ

G: ผม ดร. ฤทธิชัย แกมนาค จากวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ครับ

A6: ดิฉัน ดร. ลำพอง กลมกูล จากศูนย์อาเซียนศึกษา มจร ค่ะ และในเวทีนี้นะคะได้รับบทบาทเป็นนักวิจัย เป็นผู้ร่วมวิจัยในคณะของเราก็จะมี นักวิจัยทั้งหมด 8 รูป/คน นะคะ สำหรับโครงการนี้ เป็นโครงการที่ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ซึ่งมีเป้าหมายหรือผลสัมฤทธิ์ของการวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมจากการดำเนินการวิจัยซึ่งจะมีการกำหนดระยะเวลา 1 ปี ในการวิจัยที่จะต้องดำเนินการเร่งด่วนโดยการนำผลวิจัยมาสรุปเพื่อนำไปใช้ทันทีค่ะ สำหรับรายละเอียดของโครงการวิจัยก็จะมีผู้ที่ได้รับประโยชน์ที่เรานำมาเกี่ยวข้องในการทำวิจัยนี้ ก็คือประเทศในกลุ่มของ CLMV ก็คือในประเทศอาเซียนของเราโดยที่ในงานวิจัยของเราจะมุ่งไปที่ประเทศของกัมพูชา ลาว พม่าและเวียดนาม จึงเป็นที่มาว่า เชิญผู้ทรงคุณวุฒิใน 4 ประเทศนี้มาร่วม

ด้วยแล้วสิ่งที่เราโฟกัสต่อมาก็คือ ในเรื่องของวัฒนธรรมอาเซียน แล้วในเวลาทำที่เราศึกษาในงานวิจัยของเราจะมุ่งเป้าที่เป็นวัฒนธรรมเชิงทางศาสนาค่ะ คือวัฒนธรรมนั้นมีหลายอย่างแต่ว่างานวิจัยนี้จะเน้นไปในเรื่องของวัฒนธรรมทางศาสนาเนื่องจากนิสิตของเราส่วนใหญ่ก็จะเป็นพระภิกษุนะคะ ซึ่งต่างก็จะมาจากประเทศ CLMV จากสี่วัฒนธรรมที่มารวมกันใน มจร ทำให้ต้องมีการทำความเข้าใจกันระหว่างนิสิต จริงๆ แล้วประเด็นฐานในการวิจัยครั้งนี้จะอยู่ที่นิสิตไทยค่ะ คือบางครั้งนิสิตไทยเราไม่ค่อยอยากจะเรียนรู้วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับอาเซียน แต่ในขณะเดียวกันนิสิตที่อยู่ในอาเซียนเองมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมของเรา ถ้าการวิจัยในครั้งนี้เสร็จสิ้นเราคาดว่าเราจะทำอย่างไรให้นิสิตไทยเราเรียนรู้ความเป็นวัฒนธรรมอื่น จึงเป็นที่มาของการทำวิจัยในครั้งนี้เพื่อที่จะศึกษาและพัฒนาให้นิสิตไทยกล้าที่จะเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมในกลุ่มอาเซียนที่อยู่ในกลุ่มประเทศ CLMV ค่ะ ซึ่งรูปแบบของการวิจัยของเราก็จะเป็นการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมในอาเซียนกลุ่มของ CLMV ที่หนึ่งในใจของเราก็จะเป็นรูปแบบการพัฒนาการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมในกลุ่มอาเซียนในประเทศ CLMV ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ค่ะวัตถุประสงค์หลักของงานวิจัยในครั้งนี้ก็ คือ เพื่อศึกษากรณีศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการศึกษาการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมประเทศในกลุ่มอาเซียนในประเทศของกลุ่ม CLMV ซึ่งในขั้นตอนนี้นะคะเราก็ ได้ศึกษามาเป็นระยะหนึ่งแล้ว และก็ได้รายงานความก้าวหน้าให้กับสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ส่วนวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 คือเพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมในกลุ่มประเทศอาเซียนในประเทศ CLMV ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นั้นกำลังอยู่ในขั้นตอนนี้อยู่ในระหว่างดำเนินการ และก็เป็นการออกแบบการวิจัย จะนำไปพัฒนารูปแบบให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตอนนี้ความพิเศษของเรายังไม่ได้พัฒนาขึ้นมาให้ชัดเจนนะคะแต่ ก็ได้ข้อมูลที่ เราจะต้องมีการระดมความคิดเห็นจาก ท่านผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มเติมค่ะในการที่จะสร้างรูปแบบ และก็ระยะสุดท้ายก็คือ การวิเคราะห์ผลการเรียนรู้นะคะ ในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมของประเทศอาเซียนในกลุ่ม CLMV ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตามรูปแบบฯ โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดทำเพื่อระดมความคิดในการจัดทำรูปแบบการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV ของนิสิต มจร ข้อที่ 2 คือเพื่อตรวจสอบการนำเสนอความรู้วัฒนธรรมอาเซียนทั้ง 4 ประเทศนะคะ ซึ่งได้แก่ กัมพูชา ลาว เวียดนาม และ กัมพูชา ค่ะ สุดท้ายคือการนำเสนอรูปแบบ คือเพื่อแสดงความคิดเห็นในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนที่เหมาะสมของนิสิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนใหญ่จะเป็นนิสิตบรรพชิต ประเด็นแรกก็คือ คือเราอยากจะขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา ขอบเขตในการวิจัยที่เรากำหนดขอบเขตของเรายังสามารถที่จะขยับได้นะคะ ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดที่เราได้มา ตั้งแต่เริ่มแรก โดยที่ในงานวิจัยของเราสามารถที่จะปรับเปลี่ยนได้ และเราอยากจะขอคำแนะนำจากท่านผู้ทรงคุณวุฒิว่ามีประเด็นใด ช่วยในการเสนอแนะ สามารถที่จะเพิ่มเติม หรือปรับลดนะคะในการที่จะขับเคลื่อนงานวิจัยต่อไป คือในตัวนี้นะคะในเรื่องของกรอบแนวคิดก็คือรูปแบบที่เราจะพัฒนาก็คือให้เกิดนวัตกรรมที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมของนิสิต มจร ซึ่งในตัวแปรตามนี้จะวัดจากความรู้ที่นิสิตได้รับวัดจากความเข้าใจในส่วนของความแตกต่างของวัฒนธรรมในกลุ่มประเทศอาเซียนกลุ่ม CLMV แล้วก็สร้างนวัตกรรมในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมด้วยค่ะ ซึ่งก็จะเกิดจากการได้เรียนรู้ตรงนี้ค่ะ กระบวนการของตัวแปรซึ่งเป็นกระบวนการของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมของนิสิตมีขั้นตอนอะไรบ้าง ขณะนี้ก็คือในส่วนของการวัดและประเมินผลนะคะที่ได้เรียนไปแล้วก็จะดูตามขั้นตอนก็คือให้เกิดว่าถ้า

ทำไมในการเรียนรู้ถือให้ปรับอารมณ์และปรับการเรียนรู้ให้ก้าวให้เข้ากับสถานการณ์ ให้เข้าใจวัฒนธรรมของนิสิตของชาติอื่นและก็ปรับตัวในเรื่องของวัฒนธรรม ตัวนี้ก็จะเป็นตัวแปรที่จะจะปรับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนิสิตคะ ขออนุญาตเชิญผู้ทรงให้คำแนะนำค่ะ
(นักการศึกษา A6, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

A4: ก็ในฐานะที่เป็นนักการศึกษานะครับก็จะแนะนำในส่วนของนิสิตของเรา ก็คือการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับอยู่ร่วมกันในสังคม แต่ว่าผมมองนิสิตในสิ่งที่เกิดขึ้นจาก ดร.ลำพอง เสนอ หนึ่งก็คือขอบเขตการวิจัย โอเคครับกลุ่มตัวอย่าง ในกลุ่มของประชากรตัวอย่างของเราเนี่ย ที่เราจะไปทดลอง ใช้เป็นโมเดล คือพระนิสิตคนไทย เพราะฉะนั้นอีกขอบเขตหนึ่งก็คือ พระนิสิตคนไทย ที่อยู่กับพระต่างประเทศ มันก็เลยงงถ้าเราจะกำหนดเป็นตัวพระนิสิตไทย และให้เข้าใจวัฒนธรรมต่างชาติ ของ 4 ประเทศที่ดร. ลำพอง ได้นำเสนอว่าตอนนี้นิสิตไทยไม่ยอมรับ มีครับคือเราต้องการที่ทำตัวนี้เป็นตัวแปรต้น แล้วก็ตามด้วยตัวแปรตาม กลุ่มเป้าหมายแล้วก็กลุ่มตัวอย่างเป็นพระนิสิตไทย ก็ตัวแปรตามก็จะเป็นการเรียนรู้วัฒนธรรม ก็เลยอยากจะถือว่าทำไมไม่ตีกรอบด้วยว่าพระนิสิตไทยต้องการที่จะเรียนรู้อะไร คือตัวนี้เรามีเนื้อหาที่จะสอนเขา แต่ถ้าอยากเรียนรู้อะไรก็เรียนรู้ตัวนั้น การปฏิบัติของทั้ง 4 ประเทศ ก็ถ้าเกิดว่ามีสิ่งที่จะต้องการเรียนรู้ (content) เรื่องเหล่านี้แล้วจะต้องจัดการเรียนการสอนอย่างไร (Activity) ที่มันจะทำให้ท่านรู้ว่ามัน จะต้องเรียนรู้อย่างไรคือมันมีองค์ประกอบ องค์ประกอบของ Model อยากจะให้ศึกษาเอกสารที่เป็นโมเดลรูปแบบของการสอนเลย เพราะว่ามันเป็นการสร้างรูปแบบการสอนที่เป็นโมเดล เดี๋ยวนี้ก็เป็นการออกแบบทางการศึกษาครับ มีดียังไงฉะนั้นเราจะต้องดูที่ตามรูปแบบการสอนและขั้นตอนการสอนที่เป็นไปตามขั้นตอนของ EQ นี่ก็เป็นรูปแบบการสอน นี่คือสิ่งที่จะทราบมาคือสิ่งที่จะต้องการอธิบายก็คือว่า ขั้นที่ 1 ของงานวิจัย คือจะต้องถามนักศึกษาด้วยว่าเขาจะต้องการเรียนอะไร จะเรียนรู้อะไรของสังคม และเมื่อรู้อย่างนี้แล้วเราก็จะมีวิธีการเรียนการสอนอย่างไรที่เหมาะกับผู้เรียน ตอนนี้หนีไม่พ้นนะตอนนี้เขาบอกว่าเขาใช้ Research based Learning ว่าจะมาตีความว่ามันคืออะไร และมีกี่แบบ แล้วคนที่นำไปใช้นั้นคือใครคือตอนนี้เรายังไม่เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างของเราเป็นนักศึกษาเลยใช่ไหมที่การสอนแต่เรายังไม่เห็นว่าคนที่จะนำไปใช้ในคือใครตอนนี้ดร. ลำพอง บอกว่าคือพระนิสิต แต่เราจะต้องมาสร้างโมเดลที่จะทำให้ตัวแปรตามเป็นไปในทิศทางไหน ที่นี้ตอบนะครับว่า เราต้องมาทำกรอบของ Research คือตอนนี้การทำของดีใส่ของนักการศึกษานี้มันจะเริ่มต้นที่ Research based Learning เลย วิธีการทำให้วิจัยของเราก็จะมาจากตัวแปรต้นตัวแปรตาม เป็นฐานอยู่แล้ว แล้วทฤษฎีอันแรกก็คือขึ้นอยู่กับกรอบทฤษฎีการเรียนรู้ว่าทฤษฎีแรกมันคืออะไร ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเนื้อหาหรือว่ากลุ่มของวัฒนธรรม แล้วตัวแปรต้นของเราใช้โมเดลโดยใช้ Research based Learning เราก็ไปสังเคราะห์ก่อนว่า มีขั้นตอนอะไรบ้าง ขั้นที่ 2 เราก็ดูก่อนว่า ตัวแปรต้น ว่า Model และ Research เนี่ยมันไปสัมพันธ์กันอย่างไร ครับนี้ก็คือวิธีที่ผมมองแล้วหลังจากนั้นก็เอาตัวแปรตาม คือการเรียนรู้ของนิสิตคือปกติแล้วที่เราสร้างโมเดลของทฤษฎีนี้ ฉะนั้น ถ้าเราใช้โมเดลที่เป็นลักษณะของการสอนที่เป็นตัวแปรตามนี้ ที่ตอนนี้ตัวแปรที่เราใช้อยู่ตอนนี้มันซ้อนกันอยู่ถ้าเราใช้ตัวแปรนี้แล้ว ถ้าเราใช้ความรู้ความเข้าใจเพื่อมาเป็นฐานของความรู้ ซึ่งเราก็มองว่าความรู้กับความเข้าใจมันก็เป็นตัวเดียวกันอยู่แล้ว ที่นี่เราก็มองว่างานวิจัยที่เราทำอยู่เนี่ยมันมีคนที่ทำอยู่แล้วมันจะกลายเป็นโมเดลหรือมันจะกลายเป็นนวัตกรรมได้ยังไง ฉะนั้น ผมจึงตั้งคำถามว่าถ้าพระนิสิตสร้าง โดยใช้ Research based Learning พอ

รู้เรื่องแล้ว ตามหลักวิชาการแล้ว ของเราตัวแปรตามที่ชัดเจนก็คือ เรื่องของวัฒนธรรมทางสังคม อยากให้ไปดูตรงนี้ว่า การอยู่ร่วมกันของสังคมพื้นฐานคือการยอมรับ ความเชื่อหรือความเข้าใจทางวัฒนธรรมต่างๆ มาปฏิบัติร่วมกัน มันก็จะมีตัวแปรตามตัวนี้มา ทักษะทางสังคมหรือทักษะทางวัฒนธรรม ที่ออกมาชัดเจนตอนนี้ ตัวแปรต้นตัวแปรตามที่เกิดขึ้นเนี่ย มันไม่เป็นการบ่งบอกถึงวัฒนธรรมที่ข้ามวัฒนธรรม มันก็จะไม่เข้าข่ายของ 3r 7c ในศตวรรษที่ 21 ตัวนี้สำคัญมากนะครับมันเป็นรายละเอียดที่จะต้องดู ที่เป็นทั้งตัวแปรต้นและตัวแปรตามที่มีรูปแบบ โมเดลการสอนโดยใช้ Research based Learning เป็นฐานหรือจะให้นิสิตทำ Research ก็ได้ อันนี้ก็ขอพูดเท่านี้ก่อนก็แล้วกันนะครับ (นักการศึกษา A4, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

A2: ขออนุญาตนะครับเท่าที่ดูเนื้อหาก็ ที่คณะวิจัยได้ทำการสัมภาษณ์คณะนิสิต ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างนะ ข้อมูลที่ได้มาก็คือข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เราออกพื้น มันก็สะท้อนความเป็นจริงของพระนิสิต เฉลยข้อมูลเหล่านั้นก็เป็นข้อมูลที่ ที่จะนำไปสู่การออกแบบการทำงานวิจัย สำหรับประเด็นในเรื่องของกรอบการทำวิจัยนี้ ทฤษฎีอะไรต่างๆ มันก็เริ่มที่จะสมบูรณ์แล้ว เราจะเห็นได้ว่ามันเป็นข้อมูลที่เกิดจากการสังเคราะห์ที่สมบูรณ์ เอกสารงานวิจัย และก็การสัมภาษณ์นิสิตที่เกี่ยวข้อง ที่นี่ประเด็นเรื่องของกรอบแนวคิด ในส่วนที่เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในลักษณะของการข้ามวัฒนธรรม อาเซียนสิ่งที่เราต้องการจริงๆ ก็คือพื้นที่ทำการศึกษาคือ กระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมเพื่อสร้างนวัตกรรม เป้าหมายในการทำวิจัยนั้นจะต้อง นั่นก็คือนวัตกรรมนั่นเองเพราะฉะนั้นในส่วนที่เป็นกรอบแนวคิด จะต้องทำให้เห็นความเชื่อมโยงของลูกศรที่ชี้ไปซึ่งแสดงความสัมพันธ์ ส่วนกลุ่มประชากรที่เป็นกลุ่มประชากรเป็นนักศึกษาไทยจะต้องมาทำกิจกรรมที่เราสร้างรูปแบบขึ้นมา เพราะฉะนั้นสิ่งหนึ่งที่อยากจะเพิ่มเติม ให้ผู้วิจัยก็คือรูปแบบของการจัดการเรียนรู้ จะจัดการปัญหากับนิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมกับเราเขามีความต้องการในการเรียนรู้เรื่องอะไร ฉะนั้น รูปแบบในการจัดทำวิจัยนี้ควรเป็นรูปแบบการจัดทำเชิงพรรณนา หรือเชิงคุณภาพที่มีการศึกษาที่มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน การนำประเทศ 4 ประเทศนี้มาก็ควรจะจัดเวทีให้ก่อนจะนำรูปแบบนี้ไปใช้นะครับ เข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ในส่วนที่เป็นรูปแบบในการจัดการเรียนรู้นะครับ เป็นนิสิตที่เขาอยู่กับเราอีกส่วนหนึ่งก็คือ การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมของนิสิต มจร เนื่องจากว่านิสิตมีความหลากหลาย ทางด้านวิถีชีวิตในทางปฏิบัติ และก็เป็นนิสิตทางพระพุทธศาสนาทั้งหมด ฉะนั้น เราก็จะมุ่งเน้นไปที่บริบทของนิสิตที่มีความเป็นชาวพุทธซึ่งจะไม่ค่อยมีศาสนาอื่นเข้ามา จากการดูเอกสารในหน้า 14 เป็นต้นไปก็จะมีการจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องก็จะอยู่ในขอบเขตของ 5 ปีซึ่งจะเป็นข้อมูลที่ปรับใช้ในปัจจุบัน ประเด็นที่อยากจะเพิ่มเติมก็คือ ในการอยู่ร่วมกันของคนมีความแตกต่างอยู่เหมือนกัน แต่ว่าในความแตกต่างก็มีความแตกต่างที่คล้ายกัน เช่น การมีส่วนร่วม ประเด็นที่สองคือการรับฟังความคิดเห็นคือจะทำอย่างไรให้นิสิตมีแสดงความคิดเห็นสามารถแสดงออกก็คือมีการรับฟังกัน ประเด็นที่ 3 ก็คือการช่วยเหลือเชื่อเกื้อกูลกันเขาก็จะสามารถเป็นพันธมิตรช่วยเหลือเกื้อกูลกันได้และประเด็นสุดท้ายก็คือกิจกรรมที่เราจัดขึ้นในการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนและนอกห้องเรียนจะต้องเชื่อมโยงกันจะไม่จบหรืออยู่ที่ห้องสี่เหลี่ยม จะต้องมีลักษณะของกิจกรรมที่ต่อเนื่องที่ท่านเรียนรู้ด้วยกันแล้วเนี่ย นอกจากจะเป็นเพื่อนในห้องเรียนแล้วนอกห้องเรียนก็สามารถอยู่ร่วมกันได้ ก็อยากจะพูดในเรื่องของนิสิตที่อยู่ร่วมกันซึ่งนิสิตต้องรับฟังกันอยู่ทุกเรื่อง ซึ่งจะเป็นพันธมิตรต่อกัน และสามารถเชื่อมโยงกิจกรรมในห้องเรียนสามารถเข้ามาทำ

กิจกรรมในวิถีชีวิตของเขาได้ในช่วงกรอบแนวคิดของอาตมาก็มีประมาณนี้แหละเพราะอาจจะเพิ่มเติมในส่วนนี้ (นักการศึกษา A2, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

B1: ขออนุญาตนะครับขอบเขตที่วางไว้ที่นักวิจัยได้วางไว้ว่ากระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมในอาเซียนผมคิดว่าเราน่าจะปรับแผนตัวอย่างเช่นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ก็ควรจะเป็นหน้าที่ของครูผู้สอน และก็กระบวนการการเรียนรู้ ซึ่งการใช้เวลาในการทำวิจัย ก็จะผ่านระยะในการทำวิจัย อยู่ในขอบเขตของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ไม่มีอยู่ 3 ประเด็นคืออะไรที่เราจะทำการวิจัย และอะไรที่เราจะทำการวิจัย เราลองคิดดูว่าในแต่ละกรอบแนวคิด ในส่วนที่เป็นข้อย่อยต่างๆ ในการที่จะสร้างนวัตกรรมของเรา ได้หรือไม่ ดูๆ แล้วรูปแบบในการสร้างการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ในเขตอาเซียน จะมีสิทธิ์สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ ของนิสิตมจรที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ซึ่งผมมองว่ามันจะสะท้อนกลับเพราะว่าทางฝั่งของซ้ายมือจะเป็นของลูกศร ก็จะให้นิสิตสร้างเอง ทั้งของกัมพูชา ลาว พม่า เวียดนาม ปัญหาที่เกิดขึ้นคือของ มจร มันเป็นแนวคิดที่มันที่เข้าไปไม่ถึง ซึ่งจะต้องเข้าครอบคลุมไปถึงของอาเซียนมันก็จะเป็นปัญหาก็คือเรื่องของภาษาของนิสิตไทยซึ่งจะมีทั้งชาวพม่าและชาวต่างชาติ สิ่งที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับการติดต่อโดยไม่มีการขัดแย้งกันไม่มากนักแต่ก็จะมีการปรับตัว ฉะนั้นเราจะสอนอย่างไรให้นิสิตต่างชาตินั้นสามารถปรับตัว และนิสิตที่เป็นคนไทยสามารถปรับตัวได้ มันอาจจะเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ ที่เกิดขึ้นจากนิสิตต่างชาติกับชาวไทยที่มาอยู่ร่วมกัน ซึ่งใช้ความปรับตัวก็เป็นเรื่องที่สำคัญมาก ซึ่งอาจจะเพิ่มเนื้อหา ส่วนของเปิดใจรับฟังการเรียนรู้และปรับตัวเข้าหากันและกัน เราก็จะเข้าใจพฤติกรรมของนิสิตของชาวต่างชาติ เพื่อปรับทัศนะใหม่ ไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้กับนิสิตเรา เพราะเราเอาวัฒนธรรมอาเซียนมาคิดวิเคราะห์ อยากให้นิสิตมาทำความตกลงร่วมกัน ส่วนใหญ่ เนื้อหาที่นำมาวิเคราะห์ ก็จะมาจากมีส่วนที่เราคุยกัน ในการสร้างนวัตกรรม มันก็จะได้เรื่องของความน่าสนใจ ในเรื่องของความแตกต่างปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ ความแตกต่างของวัฒนธรรมเพราะว่าคนไทย ก็มองชาวต่างชาติไปอีกอย่างหนึ่งปัญหาที่เราจะต้องดูก็คือ 1 เนื้อหาที่สอน จะต้องทำให้เข้าใจว่าวัฒนธรรมในการปรับตัวด้วย ส่วนนวัตกรรมจะเกิดขึ้นได้หรือไม่ มันก็จะเป็นโมเดล โมเดลก็จะเป็นรูปแบบ ที่เป็นนวัตกรรม อาจจะเป็นสื่อการสอน อาจจะเป็นอะไรก็ได้ที่เป็นรูปแบบที่มันเกิดขึ้น เราดูแล้วก็จะเป็นหลักสูตรการสอนอะไรอย่างนี้เนื้อหาการสอนอะไรอย่างนี้ ซึ่งเราตั้งใจว่าได้เป็นนวัตกรรม แต่ความเป็นจริงแล้ว น่าจะมีอยู่ 2 อย่าง คือคนที่จะมารับผิดชอบคือครูและนักเรียน ที่จะมาทำให้เกิดนวัตกรรม ที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้
(นักวิชาการอาเซียนศึกษา B1, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

A4: แต่ว่าในกระบวนการเรียนการสอนมันก็จะต้องมีโครงสร้างที่เป็นกระบวนการเรียนการสอนขึ้นมาด้วย ตอนนี้ที่ฟังของอาจารย์ตอนนี้มันเป็นนวัตกรรม ที่ได้มาจะต้องเป็นโมเดล การสอนแต่โมเดลการสอนมีหลายแบบ ซึ่งในสถานศึกษา จะต้องระบุไว้ว่าโมเดลในการสอนจะต้องเป็นเรื่องของสังคม การเรียนการสอนที่จะพัฒนาความรู้หรือการเรียนการสอนที่เกิดจากทักษะ เรื่องเหล่านี้มันก็ถือว่าเป็นโมเดลทั้งหมดและในโมเดลการเรียนการสอน ก็เป็นนวัตกรรม ถ้าผมจะให้โรงเรียนหรือนิสิตสร้างการเรียนรู้ใหม่ๆ ถ้าตัวแปรตามมันไม่ชัด ซึ่งในเรื่องนี้มันเป็นเรื่องของการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ซึ่งมีการเสวนาแลกเปลี่ยนกิจกรรมแสดงความคิดเห็น โดยระบุเวลาเช่นในของวันพุธหรือวันพฤหัสที่จะมาอยู่ร่วมกันทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง คิดว่าเป็นนวัตกรรมในการเรียนการสอนเหมือนกัน มา

ปรึกษาหารือเพื่อสร้างนวัตกรรม จะต้องให้นิสิตจับต้องได้ (นักการศึกษา A4, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

A3: ครับก็ขออนุญาต ก็เอาประเด็นของทางด้านรูปแบบ การเรียนรู้ซึ่งรูปแบบก็จะต้องมี เมล เป็นที่ตั้งซึ่งมันหนีไม่พ้น ซึ่งต้องเกิดจากความต้องการของนิสิตเอง จะเป็นโมเดล ประเด็นที่ 2 ครับมาดูกรอบแนวคิดตรงนี้ ผมว่าเรื่องนี้มันน่าจะเก่งขึ้นไปทาง KM หน่อยเพราะฉะนั้น เราจะทำการวิจัยซึ่งถือว่าเป็นหนังสือเล่มหนึ่งแล้วนำไปสู่การปฏิบัติ ผมก็มองไปถึงเรื่องของความเข้าใจที่ได้นำเสนอมาที่นี้ ผมก็มองต่อไปอีกว่าอย่างเช่นองค์ประกอบตัวที่ยังขาดอยู่ก็คือตอนนี้เราอยากได้สิ่งที่นิสิตทำเป็นหลักก็ย้อนมาทางมหาวิทยาลัยที่นิสิตอยู่ที่มีนโยบายให้นิสิตเป็นไปในทางเดียวกัน ซึ่งเอานโยบายจากทางมหาวิทยาลัยว่าเราจะให้นิสิตยึดเอาหลักใดในการปฏิบัติตัวนี้มีไหมซึ่งมันจะเป็นแบบให้นิสิตในการดำเนินต่อไป ซึ่งในปัจจุบันเรียกว่าที่มีนิสิตนานาชาติที่มาอยู่ในไทยก็จะต้องมาปฏิบัติอยู่ในไทยมันก็จะมุ่งสู่นวัตกรรมเราต้องมองกลับมาดูตรงนี้ซึ่งมันจะทำให้เรามี Planในการดำเนินการ ซึ่งอาจจะใช้ระยะเวลา 5 ปี 10 ปีหรือ 100 ปีก็ได้ อันที่ 2 ในเชิงปฏิบัติ จะไปเอาไว้ตรงไหนก็ได้แต่ครับ จะต้องสร้างแหล่งเรียนรู้ที่สามารถให้สิทธิ์เข้าถึงได้ ตามที่ท่านได้พูดมาก็จะเป็นสิ่งที่อยากให้นิสิตทำหรือจะเป็นแค่เสนอเพียงเท่านั้น แต่สิ่งที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างชัดเจน อย่างเช่นว่าการสร้างแหล่งเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม ซึ่งอาจจะเป็นการตั้งชมรมก็จะมีสมาชิกมาทำกิจกรรมร่วมกัน อันที่สองก็คือการสร้างแหล่งเรียนรู้ที่จับต้องได้ คืออะไรนะครับมันก็คือ ซึ่งสร้างในมจรที่เรามีพื้นที่อยู่แล้ว อาจจะเป็นการสร้างแบบจำลอง อาจจะใช้พื้นที่แค่ 2 ไร่ก็พอ ซึ่งก็จะเป็นลักษณะของแหล่งเรียนรู้ที่สามารถจับต้องได้ จะเป็นรูปแบบของการใช้ไอที เข้ามาเรียนรู้ก็ได้ ก็เอาสิ่งที่ต้องการจะเรียนรู้มาอยู่ตรงนี้ อาจจะมีกิจกรรมเสริมก็จะตรงกับที่ท่านได้นำเสนอมา มันก็จะโยงไปถึงการ เริ่มจากการเป็นเพื่อนกันก็จะขยับเป็นแบบ ผูกมิตรแบบถาวร อาจจะเป็นไทยกับพม่าหรือพม่า ให้เขาได้เรียนรู้ซึ่งกันและกันไปภายใน 4 ปีนี้อาจจะมีการเดินทางไปเวียดนามดีไหมหรือไปพม่าไปลาวซึ่งจะเป็นกิจกรรมการเสริมของหลักสูตรเลยซึ่งจะเป็นโครงการที่จะทำอยู่ใน มจร ผมว่ามันจะทำได้แล้วผมก็ฝากไปถึงตรงนี้ว่าอันนี้ผมมองไปถึงปลายทางด้วยเช่นเราอาจจะไปเดินทางไปที่ยังวัดป่านานาชาติอนาคตอาจจะวางแผนไว้เผื่อจีนเผื่ออินเดียเพื่อเกาหลีอะไรก็ได้แต่ ก็จะเป็นประโยชน์อยากจะฝากกระบวนทัศน์นี้ด้วยมันมันก็จะมีสัมมาทิฏฐิในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (นักการศึกษา A3, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

B3: ก็คือขอโทษจริงๆครับเพราะยังไม่ค่อยจะเข้าใจเรื่องของจุดมุ่งหมายก็เข้าใจว่าเนื่องจากมีต่างชาติใน 10 ประเทศนี้มาอยู่เยอะแล้วก็ แต่วางกรอบไว้ 4 ประเทศกัมพูชาพม่าลาวเวียดนามมันก็เป็นเรื่องธรรมดานะครับที่จะมีปัญหาอย่างถ้านิสิตประเทศลาว มาอยู่ไทยก็จะมีความเป็นลาวติดตัวมาอยู่แล้วแต่ให้การที่จะให้นิสิตไทย มีความรับรู้ เข้าใจเปิดกว้างกับวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านก็เป็นเรื่องที่ดีครับแต่ว่ารู้สึกว่าจริงๆไทยคงธรรมดาอยู่เนาะ พระพม่าพระเวียดนามเมื่อมาเรียนเมืองไทยปุ๊บจะต้องกระตือรือร้นเป็นพิเศษอยู่แล้ว ที่จะเรียนรู้ในการอยู่ประเทศไทย วันนี้ในกรอบที่ท่านให้มาในผมก็ไม่รู้ว่าจะวิจารณ์ยังไง ผมก็จะรอฟังจากคนอื่นก่อน (นักวิชาการอาเซียนศึกษา B3, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

A1: ก็จะขอพูดในเรื่องทั่วๆไปก่อนเผื่อจะได้ความคิด เอาตรงๆ นะเราวิจัยเมื่อไหร่สำเร็จเมื่อไหร่ได้อะไรทำไมจะต้องทำตอบให้ชัดเป็นคำพูดเราทำอะไรว่ามาทำไปถึงไหนแล้วแล้วได้อะไรคือ

จริงๆแล้วนะ 4 ประเทศ ก็เห็นด้วยกับอาจารย์นะที่มองว่าเด็กไทยไม่สนใจที่จะเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม แต่ว่าคนอื่นมาอยู่กับเราเนี่ยเปลี่ยนกลิ่นเปลี่ยนน้ำเปลี่ยนปลาใหม่แต่มาอยู่อย่างนั้นแต่ทำไมคนไทยถึงไม่อยู่ไม่คิดจะเรียนรู้ก็จะทำให้เกิดอคติในทางชาติผิวพรรณอีกต่างหากจริงๆ 4 ประเทศนี้ถ้ารวมกันแล้วนะมันเป็นประเทศเถรวาทแต่เวียดนามนะไม่ใช่เพราะเป็นมหายานเพราะฉะนั้นนี่มันจึงเป็นปัญหาอยู่ให้อาจารย์เดาเนี่ย คนที่มีความใกล้เคียงที่สุดในโลกคือ ลาว นั่นแหละเพราะว่าชาติไทยชาติลาวเนี่ยมันเข้ากันได้ จะให้ไปเข้ากับพม่าหรือเวียดนามมันก็ยากอยู่ มันก็ทำให้เรามีเยอะอยู่ อย่างเช่นกัมพูชาหน่อยนะดูเหมือนจะยอมไทยแต่จริงๆแล้วเขาไม่ยอมหรอก เพราะเขาเป็นประเทศที่มีรากเหง้า อารยธรรมของเขาเพราะฉะนั้นเนี่ยที่เราต้องการที่จะทำยังไม่รู้นะว่าเราจะทำในโมเดลไหนมันยังไม่ใช่ตัวแปรต้นหรือตัวแปรตามเราก็ต้องมาแปลหรือว่ามันคือกิจกรรมอะไรกิจกรรมที่เราจะทำร่วมกันหรืออย่างไรถึงจะมีความเข้าใจจริงๆแล้วเนี่ยบางคนอาจอยู่ที่ไทยเราจะทำนวัตกรรมที่จะได้ตามเป้าหมายควรจะมีทัศนคติเดียวกันมีความเข้าใจกันถ้าเรารู้ Background เขาเหล่านี้แล้วและดูด้วยภาพรวมมีความเป็นไปได้ไหม คำตอบเนี่ยมันก็จะไปในทิศทางเดียวกัน มันก็จะมีการเรียงลำดับความคิดเห็นที่ไปด้วยกัน 1 ที่เราจะเห็นว่าสื่อสารกันได้ดีก็คือ 1 ลาว 2 เขมร 3 พม่า 4 เวียดนามมันก็จะมีอะไรที่แตกต่างแต่เท่าที่สังเกตความเป็นรูปของการกระตือรือร้นในหน้าที่อย่างเช่นเรียนรู้ผู้ใหญ่ทำงานร่วมกับเราเนี่ยกลายเป็นเวียดนามเนื่องจากว่าเป็นความธรรมชาติของเขาหรือเปล่าที่ เขายอมที่จะมาลงทุนช่วยงานล้างถ้วยล้างชามเก็บข้าวของ เพื่อขอกินข้าว แล้วเด็กผู้ชายผู้หญิงน่ะเขาโตมาแบบไหน ก็จะทำให้เราได้รู้ในรูปแบบของการศึกษาในแนวทางของเราอันนี้เราศึกษาเป็น อาจารย์ก็จะมุ่งประเด็นแต่ว่า การวิจัยทำเพื่ออะไรทำและเพื่ออะไรถ้าจะสร้างนวัตกรรมใหม่จะสร้างอะไรจะสร้างให้มันเป็นระเบียบแบบแผนอย่างไร (นักการศึกษา A1, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

A5: ต่อเรื่องนี้ก็จะให้ท่านกลับไปดูหัวข้อเรื่อง รูปแบบการจัดการเรียน คือเราจะต้องการการระดมความคิดจากจากกลุ่มนิสิตอย่างที่อาจารย์ได้เสนอแนะได้อีกด้วยเพราะว่าต้องการตัวเชื่อมเพราะว่าเรามุ่งเป้าไปที่ต่างประเทศอย่างเดียวในการเข้ามาเรียนในประเทศไทย (นักการศึกษา A5, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

A4: แต่ตอนนี้ผมมองว่ามุ่งประเด็นไปที่นักศึกษาไทยที่ต้องการจะเรียนรู้วัฒนธรรมของเขาที่เขามาอยู่ร่วมกันกับเรา งั้นเรายังสับสนหรือว่าเราต้องการสร้างความชัดเจนนิสิตไทยหรือชาวต่างชาติหรือร่วมกันทั้งหมดนี่คือประเด็นหนึ่งผมเลยไปต่อไม่ได้ (นักการศึกษา A4, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

A6: ก็คือว่าเราเริ่มต้นจากที่เราคิดว่า คือเราไปศึกษานิสิต คนที่เป็นวัฒนธรรมต่างชาติและเอาก็องค์ความรู้ความรู้เรานะเนี่ยมาพัฒนาเป็นรูปแบบแล้วพัฒนาที่เราได้ก็คือการบูรณาการ แล้วนำมาทดลองกับนิสิตไทย (นักการศึกษา A6, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

A4: งั้นเรามาดูกรอบที่ท่านได้วางไว้จะมาเป็นโครงสร้างของโมเดลเนี่ยมันก็จะประกอบไปด้วยเนื้อหาแล้วก็กิจกรรมแล้วประกอบด้วยสื่อและเทคโนโลยีในการประกอบการสอนฉะนั้นเรื่องของการวัดและประเมินผลเนี่ย Model ที่เราจะทำมา 4 อย่างเนี่ยเราจะต้องทำให้รู้ว่านิสิตไทยต้องการรู้เนื้อหาอะไรบ้างของชาวต่างชาติซึ่งอาจจะเริ่มจากการสัมภาษณ์แล้วก็สรุปเนื้อหามาเป็นในเชิงพัฒนาเนี่ยมันก็โอเคแต่ว่าไม่ต้องพูดถึงตัวแปรต้นตัวแปรตามแล้วนะมันก็คือสิ่งที่ดีนะเพราะว่ามันเป็นข้อมูลที่ดีอย่างนึงเพราะว่ามันเป็นข้อมูลของชาวต่างชาติ 4 ประเทศในการรู้เรื่องในภาษาในการจัดทำ

กิจกรรมร่วมกันในเรื่องของการจัดการกระบวนการเรียนรู้มันก็จะเป็นส่วนของการออกแบบโมเดลแต่ปัญหาคือประเภทของ Content คือองค์ประกอบทั้ง 4 อย่างเรายังไม่ได้เนื้อหาเลยนะคือมันคือเนื้อหาที่จะทำให้พระนิสิตไทยรู้ว่าจะต้องรู้เรื่องอะไรของเขาคือเรียนรู้การปฏิบัติที่แตกต่างกันไหมจากกลุ่มตัวอย่างที่ท่านยึดมาว่าก็จะต้องรู้ว่าการสวดมนต์เนี่ยมันต่างกันยังไง ดังนั้นจะต้องไปทบทวนว่าเราเรียนรู้เรื่องอะไรของเค้าบ้างเรียนรู้เรื่องของอาเซียน การแต่งกาย อาหารการกิน ก็ต้องมาดูว่าเราถึงจะเอาเนื้อหาตรงนี้ไปสอนพระนิสิตเราให้เขาได้รับทราบอันนี้ เป็นต้น ในเรื่องของตัวแปรต้นและตัวแปรตามแล้วจะจัดกิจกรรมอย่างไรให้เขาได้เรียนรู้ก็จะเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งซึ่งตอนนี้มันยังไม่ชัดซึ่งจะต้องทำให้มันชัดให้ชัดเจน ซึ่งถ้าจะต้องไปเพิ่มให้กับนิสิตต่างชาติด้วย ก็จะถามต่อว่า 4 จังหวัดนี้มีนิสิตต่างชาติอื่นหรือไม่ซึ่งมันก็จะต้องส่งผลกระทบมาด้วยซึ่งตอนนี้มันมี 4 จังหวัดที่จะไปทำแต่ละวิทยาเขตซึ่งก็จะมีจังหวัดละ 30 รูปแล้วถ้าหากว่าแต่ละจังหวัดมี 4 ประเทศ มันก็จะแตกต่างกันไป (นักการศึกษา A4, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

B1: อย่างของอุบลฯ กับสุรินทร์ก็จะมีที่ติดอยู่กับประเทศลาวเมื่อติดกับลาวโมเดลก็อาจจะแตกต่างแต่ว่าอาจารย์ก็จะเน้นไปที่การเรียนรู้ซึ่งการเรียนซึ่งกันและกันซึ่งถ้าเราไปเรียนรู้เขาแต่เขาไม่เรียนรู้เรา ก็จะเป็นปัญหา (นักวิชาการอาเซียนศึกษา B1, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

A4: คือเขาจะต้องมาทำกับเราด้วยไม่ใช่ให้เราเรียนรู้เขาฝ่ายเดียว ฉะนั้นก็จะถามต่อไปว่าจะเอาไว้ทำปีไหนได้จะทำว่าทำปีหนึ่งก็ต้องมุ่งเน้นไปในเรื่องของชั้นปีที่ 1 คือใน 4 วิทยาเขตนั้นจะต้องแยกคณะด้วยหรือเราจะใช้แบบสุ่มก็ได้มันก็จะเอาเอามาเป็นสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างและเราก็จะได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเท่านั้นเอง (นักการศึกษา A4, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

A5: พูดง่ายๆก็คือถ้าเราจะเรียนรู้และทำในลักษณะของข้ามาทำเนี่ย จะต้องเรียนรู้ด้วยรู้เขารู้เราทั้ง 4 ประเทศไม่ใช่ว่าเราเรียนรู้เขาอย่างเดียวฉะนั้นทำอย่างไรเราถึงจะเปิดให้โอกาสให้รู้เขารู้เราเราจะต้องเพิ่มอย่างที่เราทำไงวิจัยที่อย่างในประเทศไทยในกลุ่ม CLMV เนี่ยมันก็คือ 5 ประเทศทำไมเราถึงกำหนดแค่ 5 ประเทศเพราะเราดูในกลุ่มประเทศที่อยู่ในวัฒนธรรมซึ่งอาจจะมีข้อแตกต่างหรือใกล้เคียงหรือตั้งอยู่บนพื้นฐานของศาสนาแต่พระพุทธศาสนาเนี่ยทั้ง 4 ประเทศนับถือตัวอย่างนับถือเถรวาทมีแค่เวียดนามเท่านั้นที่นับถือทั้งสองนิกายเพราะฉะนั้นเรื่องหนึ่งบนพื้นฐานของศาสนาเอาเรื่องที่ 2 คือเรื่องภาษา เรื่องต่อมาคือเรื่องชาติพันธุ์อะไรต่างๆเหล่านี้ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถ้าเรามีโอกาสได้เรียนรู้ซึ่งกันและกันคือผลก็คือมันจะทำให้การยอมรับซึ่งกันและกันมากขึ้นนะนี่บอกว่าคนไทยเนี่ยแหละสนใจแต่คนอื่นแต่เราไม่ประกาศให้เขาเรียนรู้เราด้วยแม้แต่ว่าทั้ง 4 กลุ่ม 4 ประเทศเนี่ยจะต้องเรียนรู้ซึ่งกันและกันไม่ใช่ว่าจะต้องเรียนรู้แค่กลุ่มในประเทศไทยทั้ง 5 หรือ 4 ประเทศเนี่ยมันจะต้องเรียนรู้ว่าถ้าทำข้ามชาติซึ่งอาจจะต้องกำหนดกรอบว่าคืออะไรบ้างและเมื่อมีเนื้อหาแล้วสิ่งที่ตามมาก็คือรูปแบบกิจกรรมที่จะส่งเสริมที่จะปล่อยให้เกิดการเรียนรู้ถ้าไม่มีก็จะไม่เกิดขึ้นก็ได้อาจทำได้ใช่ไหม (นักการศึกษา A5, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

A6: ทำได้ค่ะ

B2: งั้นชัดเจนแล้วนะว่ามติเป็นยังไงฉะนั้นเรามองว่ามันคืออะไรก็อยากเสนอนิดนึงหลักการของความคิดเริ่มต้นคือมันมีการเรียนรู้เขาเรียนรู้เราในสภาพความเป็นจริงมันเรียนรู้ไม่หมดมันจึงเกิดภาวะว่าต้องเรียนรู้หลักการร่วมกันในหลักการเรียนการสอนซึ่งในงานนี้ขาดการเรียนรู้ซึ่งกันและกันมุ่งหลักการในการเรียนรู้แต่ถ้าเราเลือกเชื้อชาติ ผิว เพศ ศาสนา การเรียนรู้มันก็จะเกิดความแตกต่างทาง

ในเรื่องฐานะการเงินมันย่อมเป็นธรรมชาติที่อยู่ด้วยกันแตกต่างกันแต่สิ่งใดที่จะทำให้อยู่ร่วมกันก็เช่น หลักการสิทธิมนุษยชนซึ่งถ้าเราดูรู้หลักการเหล่านี้นักศึกษาเราก็สามารถอยู่ได้ทุกที่ทั่วโลกไม่มีปัญหา ซึ่งหลักการสิทธิมนุษยชนตรงนี้มันจะเน้นเน้นความเป็นสากลไม่ใช่ว่าศาสนาพุทธศาสนาคริสต์ศาสนาอิสลามในหลักการจากคนเหล่านี้ซึ่งความแตกต่างถ้าเราเรียนในรายละเอียดไม่หมดแต่ถ้าเราแค่หลักการมาว่ายังไงยังไงเราก็ได้หลักในการเป็นกลุ่มมันก็น่าจะพัฒนาอะไรสักอย่างอย่างคณะครุศาสตร์ว่ากลุ่มเรียนวิชาหนึ่งซึ่งอยากให้นักศึกษานั้นได้เรียนรู้ก็คือหลักของสิทธิมนุษยชนต่างๆแต่ว่ามันก็เป็นอุตสกรรมด้วยครับผมก็เลยเอาหลักการของบางสถาบันว่ามีบางปัญหาหรือเปล่าแต่มันก็มีมากมี 2 กลุ่มใหญ่ที่มีการดูลักษณะของต่างชาติ อย่างเช่นนักศึกษาจาก 3 จังหวัดชายแดนก็อยากอยู่ในพื้นที่ก็จะลงมาฝึกสอนที่ราชภัฏสงขลาสุราษฎร์ นครศรีธรรมราชเขาก็ไม่ยอมรับรับผลที่ได้นอกจากพวกเขามีปัญหาเรื่องของการห้ามนักศึกษาไปฝึกสอนที่อื่นซึ่งอาจจะมีปัญหาเรื่องของกิจกรรมทางศาสนา มันก็ตีความในเรื่องของศาสนาว่าถ้าเราไปมันก็จะมีปัญหาในเรื่องการดำรงชีวิตให้เข้ากับศาสนาอื่น ซึ่งมันก็จะไปขัดตรงที่ว่าอะไรที่มันนอกเหนือจากพระเจ้าของฉันฉันก็จะไม่ทำ ซึ่งจริงๆแล้วในนั้นมันมีกิจกรรมต่างๆที่เขาจะต้องเรียนรู้แต่ว่ามันจะมีกิจกรรมบางอย่างที่ไม่อิงกับศาสนามันจะมีและสาที่เข้าร่วมเช่นกีฬาที่จะทำระหว่างมหาวิทยาลัยอย่างนี้มันก็จะทำลายเรื่องของสถานลงได้ซึ่งมันจะต้องมีการเลือกตั้งประธานนิสิตด้วยใช่ไหมซึ่งผมเคยประสบปัญหาเกี่ยวกับนิสิตได้มาจากสามจังหวัดภาคใต้ ภาคใต้ ซึ่งเขาก็สามารถปรับตัวได้ แสดงว่าเขาได้ทำลายกิจกรรมเกี่ยวกับกิจกรรมศาสนาไปแล้วเขาได้มีการแลกเปลี่ยนแนวคิดไปแล้วว่าหลักการของมนุษยชนที่ว่าถ้าเราไม่เอาเรื่องของศาสนามาแบ่งกันมันก็จะไม่มีที่สิ้นสุดแล้วยิ่งศาสนาพุทธเองก็มีแนวทางปฏิบัติเหมือนกันถ้าเราพิจารณาออกว่าการรวมกันทั้งสองนิกายสามารถอยู่ด้วยกันได้มันก็จะอยู่ร่วมกันได้แม้แต่กระทั่งศาสนามันก็ยังแบ่งออกไปเป็นสายปฏิบัติและอีกสายหนึ่งฉะนั้นมันก็จะมีข้อจำกัดในการอยู่ร่วมกัน (นักวิชาการอาเซียนศึกษา B2, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

A1: อันนี้ขออนุญาตเพิ่มเติมนิดนึงอันที่จริงเรื่องของ เรื่องของนักศึกษาในมันก็เป็นตัวแปรที่สำคัญในเรื่องของเนื้อหาในเรื่องของโครงสร้างมันพูดอะไรกันไม่ได้บางครั้งก็ไม่มีการความคิดที่จะไม่อยากเข้าร่วมบางทีการคุยกันไม่รู้เรื่องเนี่ยมันก็เป็นปัญหาแม้แต่กระทั่งการสวดมนต์ตอนเย็นร่วมกันเนี่ยจะสวดอะไรแล้วอะไรลงท้ายมันก็เป็นปัญหาก็เลยเข้ากันยากก็เลยวางแผนหลายอย่างว่าสวดมนต์บทนี้ให้พระเวียดนามสวดบทนี้ให้พระลาวสวดอันนี้ก็ให้สรุปเองว่าจะให้ส่วนกันอย่างไรและอีกอย่างหนึ่งก็เข้าใจว่าแต่ละประเทศเนี่ยโดยเฉพาะประเทศไทยมันมีวัฒนธรรมและวินัยทางพระพุทธศาสนามีทั้งวินัยและกฎหมายสงฆ์ ก็มีความหลากหลายมากขึ้นเพิ่มเติมฉะนั้นคนที่เข้ามาเรียนในประเทศไทยก็จะต้องเรียนรู้ไปด้วยในการที่จะอยู่ในสังคมนี้ บางทีมันจะมีปัญหาเรื่องเนื้อหาให้ผมนิสิตพูดเองได้ไหมทำไมผมจะต้องมาเรียนตามหลักสูตรผมอยากเป็นนิสิตที่เป็นฟรีสไตล์ผมก็บอกว่ามันไม่ได้เรามาอยู่ในเมืองไทยเป็นกลุ่มเราจะต้องปฏิบัติตามในบางบริบทซึ่งบางทีเนี่ยอย่างเรื่องของพระธรรมวินัยเนี่ยถ้าเขาจะเอาของเขาแล้วมาอยู่ในเมืองไทยเนี่ยมันก็จะไปเป็นอีกแบบนึงถ้าเราตัดสินไม่ได้แล้วก็ออกกฎหมายมาเทียบเอาก็เหมือนมาตรฐานสากลใช่ไหมเราไปประเทศไหนเราก็ต้องปฏิบัติตามกฎหมายของประเทศนั้นใช่ไหมเราก็ใช้กฎหมายอย่างสมบูรณ์เช่นปัญหาคำสั่งของหมอหรือคำสั่งของภาคเช่นพระวินัยกินข้าวแลงข้าวเย็นตลอดเวลาเลยนะผมก็ไม่ว่าอะไรหรอกก็เลยออกเป็นระเบียบของระเบียบของมหาลัยห้ามทำอย่างนู้นห้ามทำอย่างนี้ถ้าเอากฎหมายมาพูดมันก็จะบังคับได้แต่ถ้าจะ

มาเอาเป็นว่าทำของใครของมันเช่นของผมก็ทำอย่างนี้ผมนั่งจักรยานอย่างผู้หญิงได้บางทีมันก็จะต้องปรับเปลี่ยนกันบ้างแม้แต่เรื่องว่าถ้าทำที่ไม่เหมือนกัน มันก็จะถูกมองไปอีกแบบหนึ่ง
(นักการศึกษา A1, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

A4: อยากดูที่กรอบแนวคิดตัวนี้ จะเป็นกิจกรรมนะเราน่ะมันไม่ใช่ research ฉะนั้น งานวิจัยควรเป็น Research based ถ้าข้างในเราเป็นรูปแบบที่เป็นการวิจัยที่เป็น activity based ซึ่งดูลักษณะแล้วมันมีการลักษณะของการสัมภาษณ์ของ 4 ประเทศซึ่งอาจจะเป็นการเรื่องของการอยู่ร่วมกันหรือสวดมนต์กันคนละอย่างมันน่าจะเป็นการสอนในเรื่องของ activity based ของบุคคลพฤติกรรมเป็นการปฏิบัติซึ่งกิจกรรมต่างๆ เช่นถ้าวันอังคารให้พระเวียดนามสวดมนต์วันพุธให้พระพุทธศาสนาทางไทยสวดมนต์มันก็จะต้องเรียนรู้ไปซึ่งกันและกันอย่างผมเข้าไปในโบสถ์ผมก็จะต้องรู้ว่าจะต้องเรียนรู้อะไร ฉะนั้นผมอยากจะเสนอว่ามาน่าจะเป็นการสอนแบบ activity based โดยการใช้กิจกรรมเป็นฐานเช่นกิจกรรมสวดมนต์ ก็อย่างถ้าใช้รอฉายในวันนี้เป็นของพระเวียดนามเราก็ต้องเรียนรู้และทำไปด้วยคือสามารถคลุกคลีกิจกรรมได้ทั้ง 2 รูปแบบ 3 รูปแบบที่เรากำหนดถ้าเราใช้ activity based เป็นฐานก่อนเราก็ไม่ต้องใช้ Research คือลอง search ดูนะครับเพราะว่ามีคนทำเยอะ (นักการศึกษา A4, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

B6: ก็ในโอกาสนี้นะครับก็ขออนุญาตท่านผู้ทรงนะครับน่าดูในกรอบนี้นะครับ มหาวิทยาลัยว่าเป็นมหาวิทยาลัยนานาชาติที่มีพระนิสิตมาอยู่เยอะซึ่งในระหว่างที่ 10 ปีที่ผ่านมาเราก็มีตั้ง 3000 รูปซึ่งเรามีขอว่าอยากให้และนิสิตได้เรียนรู้ว่าทำซึ่งกันและกันซึ่งเป็นลักษณะการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมซึ่งตามหลักการและเหตุผลที่เรานำมาก็คือว่าพระนิสิตขณะนี้ต่างคนต่างอยู่ โดยที่เราไม่พยายามเข้าใจซึ่งกันและกันโดยเฉพาะงานวิจัยตัวนี้จึงต้องแบ่งเป็น 2 ส่วนก็คือท่านผู้ทรงคุณวุฒิท่านธวัชชัยแหนได้ทุนจากญี่ปุ่นมาและได้อยู่เวียดนามมา 10 กว่าปีท่านได้ไปเรียนภาษาพม่าและได้มีความรู้เกี่ยวกับพม่าและอาจารย์อะไรท่านที่มีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมต่างๆได้ซึ่งแต่ละท่านก็จะให้ความรู้ได้ว่าคนไทยจะต้องเรียนรู้อะไรเนื้อหามีส่วนไหนบ้างเพื่อให้นักศึกษาไทยได้ทราบธรรมเนียมปฏิบัติแบบนี้แล้วหลังจากนั้นก็จะมีผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 4 ท่านก็คือฝ่ายการสอนพระเดชพระคุณท่านพระราชวรมุนีที่ฐานะดูแลพระนิสิตเป็นผู้ดูแลออกแบบการเรียนการสอนทำให้สองส่วนนี้เดินหน้าเข้าหากันทำให้เราสองส่วนนี้ด้วยกัน อย่างกรณีของหอพักก็คือพระไทยสวดมนต์แต่พระลาว พระพม่าเตะตะกร้อหรือเล่นกีฬาในความหมายของเราก็คือว่าในขณะที่เราอยู่ด้วยกันมาเนี่ยเราจะต้องออกแบบเป็นกิจกรรมที่เกิดการเรียนรู้ร่วมกันเหมือนเราไปอยู่พม่าเราก็ต้องเรียนรู้ว่าทำของเขาปรับตัวให้อยู่กับเขาได้อย่างกลมกลืน ถ้าเราไม่รู้เขาเขาไม่รู้เรามันก็จะมีปัญหาฉะนั้นเราจะต้องเรียนรู้และออกแบบการเรียนรู้ให้อยู่ร่วมกันได้ฉะนั้นผู้ทรงที่เป็นด้านกรณีศึกษาของ 4 ประเทศกับผู้ทรงที่เป็นผู้ออกแบบการเรียนการสอนจะต้องมาทำงานร่วมกันจะได้ไปด้วยกันได้ทั้ง 2 เรื่อง
(นักวิชาการอาเซียนศึกษา B6, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

B4: คือตอนนี้ผมเริ่มจะเคลียร์แล้วว่า ไปทางไหน คือการจัดรูปแบบคือเอาให้เคลียร์นะครับคือตามที่ผมได้ศึกษามา คือคนไทยไม่ค่อยที่จะอยากเรียนรู้คือมันยังคงอยู่ได้ในภาวะธรรมชาติ คือคนไทยเขามีกระบวนการต่อรองการแห่งการเรียนรู้อยู่แล้วในระหว่างมหาวิทยาลัยคือมหาวิทยาลัยออกแบบอย่างไรโดยการเข้ามาทำนี้จะต้องจัดเป็นกลุ่มเราไปอยู่จุดนั้นไหมเราไปอยู่จุดนั้นที่จริงๆนะครับ เราข้ามไปดูพม่าเลยไหมครับว่าเขาเป็นอยู่ยังไงอย่างพม่ามากเขาต้องการที่จะมาศึกษาของเรา

เขาก็มาได้ เนื่องจากเชื้อชาติเราผ่านแล้วยังมีปัญหาอยู่แต่เราจะผูกเขาอย่างไรให้เขาอยู่ด้วยกันได้แต่ระยะหนึ่งผมว่าถ้าเปิดพื้นที่ให้เขาทำอะไรสักอย่างที่เขาอยากจะทำโดยการให้เขามานำเสนอและให้รู้สึกว่ามีคุณค่าขึ้นมาแล้วคนไทยก็เข้าไปเรียนรู้กับเขาด้วย ตัวนี้มันน่าจะดีมากกว่าเรามาเรียกมาว่าคุยว่าอยากเรียนรู้อะไรกับเขาซึ่งพื้นที่มันมีคุณค่าอยู่แล้วถ้าเราสามารถรวมกลุ่มได้ซึ่งเราดูจากสังเกตว่าส่วนกลางมีชาวพม่าเยอะขนาดไหนตามชายแดนก็มีพม่าเยอะมากเท่าที่ผมไปดูมา 2 ปีมันสามารถดำรงอยู่ได้คือพระไทยสามารถและสนใจพระชาวพม่าได้แล้วพระไทยที่ไปวิปัสสนาพม่าไปอยู่ไหนคำว่าคุณค่าผมว่ามันตีความ คือท้ายที่สุดก็คือว่าใครสนใจหรือไม่สนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งต้องดูที่คุณค่าก่อนมันต้องเริ่มที่คุณค่าคือถ้าเราไปจับคำว่าวัฒนธรรมไว้แค่นี้มันจะมีปัญหาเอาง่ายๆครับการพยายามที่จะแยกออกจากภาวะธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้นมาก็มีวิธีคิดของมัน ฉะนั้นผมจึงเจอแม่ชีไทยไปบวชชีที่พม่าคือเขาเห็นคุณค่าที่เขาบอกมาฉะนั้นเราจะต้องกลับมาดูที่ว่าคุณค่าที่พระไปพม่าแล้วไปทำอะไรต่างๆซึ่งพม่ากับไทยก็ทำอะไรร่วมกันมากี่ปีแล้วเช่นกันทำพระไตรปิฎกซึ่งเค้ามองคุณค่าอะไรของวัฒธรรมพม่าเข้าถึงไปดำเนินกิจกรรมที่นั่นซึ่งผมเจอชาวไทยและพระไทยที่อยู่ในย่างกุ้ง ฉะนั้นเราจะต้องรู้ก่อนว่าคุณค่าคืออะไรเราจึงมาจับประเด็นว่าจะต้องทำอะไรคือผมดูแล้วมันน่ามหัศจรรย์มากเลยถ้าที่ผมไปดูในพม่าคือเขามีกระบวนการจัดการกันอย่างไรและเราก็สร้างองค์ความรู้ขึ้นมาแต่ถ้าในมหาวิทยาลัยอย่างนี้เค้าเข้ามาเราไม่ต้องไปหามันก็เป็นเรื่องธรรมดาครับแต่เราต้องมองอย่างไรว่าเราจะจัดการกับมันอย่างไรมากกว่า (นักวิชาการอาเซียนศึกษา B4, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

A4: อันนี้เสริมนิดนึงครับคือเราจะต้องปรับกระบวนทัศน์ให้มองเห็นคุณค่า อันนี้เป็นส่วนหนึ่งของโมเดลที่อยู่ใน Activity ซึ่งจะทำยังไงจะให้เขามองเห็นคุณค่า activity ของแต่ละประเทศ (นักการศึกษา A4, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

B4: ฉะนั้นจะต้องมุ่งเน้นไปที่สถานภาพของพระแต่ละประเทศว่ามีการแบ่งออกเป็นกี่ประเภทด้วยซึ่งผมมีความคิดอย่างหนึ่งนะว่าอยากให้ทุกคนได้ระบุว่าสถานภาพของเขานั้นระบุว่าเขามีสถานภาพเป็นอย่างไร บางทีถ้านิสิตเองก็การปฏิบัติก็ต่างกันสถานภาพทางสังคมที่ตรงนั้นที่มาอยู่ในประเทศนี้อย่างเช่นพม่าใช่ไหมครับมันก็จะมาอยู่ในไทยที่อยู่ในสภาพแบบนี้ ฉะนั้นการจัดการเรียนการสอนจะต้องไปอยู่ในรูปแบบของทางพระพุทธศาสนา (นักวิชาการอาเซียนศึกษา B4, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

B1: กรณีโยมกับพระสมเด็จก็มีความแตกต่าง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความเชื่อในการปฏิบัติฉะนั้นเราต้องเอามาเปรียบเทียบกันในเรื่องของการปฏิบัติการหัดเป็นผู้นำ ก็เป็นเรื่องที่น่าวิจัยอีกเรื่องหนึ่งที่นี้ พอได้เนื้อหามาแล้ว ค่อยมาวิเคราะห์ว่าเนื้อหาเหล่านั้นอาจจะมาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือจะนำมาปฏิบัติในการสอนอย่างไรในเกี่ยวกับเรื่องของพระไทยซึ่งพระไทยจะต้องเรียนรู้วัฒนธรรมของต่างชาติและพระต่างชาติก็ต้องปรับเปลี่ยนบริการในการเรียนรู้ของพระไทยด้วย ให้ปฏิบัติไปตามแนวทางเดียวกันผมว่าไทยก็ต้องเรียนรู้ไปด้วยวิธีที่จะทำให้สอดคล้องไปทางเดียวกันก็คือจะต้องจัดกิจกรรมเกี่ยวกับทางภาษาซึ่งทางภาษาถ้าเราพูดได้สามารถพูดภาษาไทยได้พม่าได้ลาวได้มันก็จะสามารถเปลี่ยนทัศนคติในส่วนนั้นไปได้เพราะว่ากิจกรรมที่ใหญ่ที่สุดคือวัฒนธรรมภาษา ส่วนกิจกรรมที่สามารถสื่อสารกันได้ทำให้เข้าใจซึ่งกันและกันมันก็ต้องมีภาษากลางด้วยเหมือนกันเช่นภาษาอังกฤษก็ถือว่าเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ ที่สามารถเสริมสร้างความรู้ซึ่งกันและกันได้ การปฏิบัติตัวเช่นกันเช่น

การไหว้การกราบจะต้องปฏิบัติอย่างไร เรียนรู้ศาสนาพุทธตามแนวทางของพุทธ การวิจัยยังไม่มีการวิจัยในด้านนี้มากนัก (นักวิชาการอาเซียนศึกษา B1, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

B1: ในส่วนของเนื้อหาเองจะต้องมีภาพประกอบ เนื้อหาของความเชื่อของแต่ละประเทศ ความศรัทธาของโยมเหล่านี้มันสามารถจะทำให้มันเป็นทางบวกโดยการผ่านกิจกรรมต่างๆ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทำร่วมกันนะพื้นที่บ้างเป็นยังงัพิเศษในด้านของสังคมบ้างในเรื่องของการสวดมนต์ร่วมกันบ้างโดยสร้าง ผ่านทาง Activity นอกเหนือจากห้องเรียนซึ่ง นอกเหนือจากห้องเรียนซึ่งจะต้องจัดให้เขารู้ได้ว่าแต่ นอกเหนือจากห้องเรียนซึ่งจะต้องจัดให้เขารู้ได้ว่าแต่ละสัปดาห์เขาต้องทำอะไร อาจจะเป็นกิจกรรมนอกตารางเช่นตอนเย็นซึ่งจะต้องใช้ความรู้ในด้านทักษะต่างๆในเรื่องของทักษะอาเซียน (นักวิชาการอาเซียนศึกษา B1, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

B3: ที่ผมไม่ได้ประสบการณ์เกี่ยวกับประเทศลาวมากนักตอนที่ไปอยู่ลาวก็คือเห็นอย่างหนึ่งก็คือโรงเรียนควบคุม โดยรัฐ ซึ่งพระเขาค่อนข้างเข้มงวดไม่มีของขลังไม่มีน้ำมนต์ไม่มีใบ้หวยแล้วก็มีเกจิที่ชื่อดังที่สามารถสร้างพระแปลกๆ ในครูแก้วบ้างก็ถูกไล่ฆ่ามาหนองคายนี่ก็คือกรณีศึกษาซึ่งเขาก็มีการควบคุมอย่างมากผลก็คือว่าคนลาวเนี่ยหันมาพึ่งพระไทยเยอะทางด้านเครื่องรางของขลังหรือว่าอะไรทั้งหลายเหล่านี้ทุกวันนี้น่าจะเยอะขึ้นด้วยเพราะว่าสังคมมันเปลี่ยนไปแล้วก็มีความเสี่ยงมากขึ้นไม่มีเหมือนสมัยก่อน (นักวิชาการอาเซียนศึกษา B3, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

A5: ก็เท่าที่ฟังแล้วนะจริงๆแล้วเรา เราก็มาลงรายละเอียดในเรื่องของเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมซึ่งแต่ละหลายๆท่านเสนอมาแล้วเนี่ยเรื่องของเนื้อหาเนี่ยมันน่าจะเกี่ยวกับส่วนที่ 1 ก็คือว่าเนื้อหาที่เป็นเนื้อหาหลักมันสามารถที่สามารถใช้กับผู้คนได้ อย่างเช่นถ้าพูดถึงวัฒนธรรมเช่น ศาสนากลุ่มที่เรามุ่งก็คือกลุ่มพุทธคือความแตกต่างไม่ค่อยมากแต่ที่พูดว่าเถรวาท มหายานต่างๆน่ะมันเป็นเรื่องของพิธีการรูปแบบ แต่ความหมายเดียวกันเดียวกันความหมายก็คือสามารถบรรลุวัตถุประสงค์เพราะฉะนั้นหลักการเหมือนกันแบบมันเป็นจุดร่วมที่เราที่จะต้องศึกษาไม่ว่าจะอยู่ประเทศไหนเนี่ยถ้าเป็นพุทธศาสนาเนี่ยมันก็วิธีการอาจจะมีข้อแตกต่างกันอันนี้ก็คือต้องไปดูหลักการ ประเด็นต่อมาก็คือเรื่องของศาสนา หลัก ๆ ก็คือเป็นประเทศที่นับถือศาสนาซึ่งก็อยู่ร่วมกันและมีเป้าหมายเดียวกันแต่ก็มีหลักปฏิบัติต่างกันเรามีพฤติกรรมและก็ทำแต่วัตถุประสงค์ของเราเหมือนกัน เราจะอยู่ได้ยังไงให้ได้ในแต่ละประเทศ สำหรับภาษานี้ก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะใช้ภาษานอกในสื่อกันรู้เรื่องถึงกันได้ 1 เราสามารถใช้ภาษาอังกฤษสื่อกันได้ 2 ใช้ภาษาที่ใกล้เคียงกันได้ แต่ถ้าเป็นพม่าก็คือไม่ใช่แล้วอย่าง เวียดนามก็ต่างกับเรา สำหรับกัมพูชาถึงเราจะฟังได้รู้เรื่องแต่ก็ไม่ใช่ว่าจะรู้เรื่องทั้งหมดแล้วก็ฟังเป็นบางคำภาษาเนี่ยมันเป็นกับดักอย่างหนึ่งที่มันทำให้เราไม่สามารถเรียนรู้วัฒนธรรมซึ่งกันและกันได้ ในอาเซียนประเทศที่เชี่ยวชาญพูดภาษาอังกฤษได้ก็จะมีกลุ่มที่เป็นภาษากลุ่มของเคยเป็นเมืองขึ้น ส่วนไทยแล้วพูดไม่ได้ พม่าก็พอพูดได้แต่ถ้าเราจะใช้ภาษาที่เราสามารถเรียนรู้กันได้ที่ภาษาเนี่ยมันเป็นวัจนภาษาพูดภาษาเหนือสวดมนต์ก็ต้องใช้ภาษาแต่ละประเทศก็ได้แล้วแต่พฤติกรรมการแสดงออกเพราะต้องไปนี้ทางเดียวกัน เพราะฉะนั้นภาษาก็เป็นอย่างหนึ่ง มหาวิทยาลัยที่ต้องหาแนวทางร่วมกันถ้าเราไม่สามารถสื่อสารด้วยกันได้แล้วมันคืออะไรที่สามารถสื่อสารกับนายเชิงสัญลักษณ์ก็ได้ภาษาใบ้ body language ทำอย่างไรที่จะเรียนรู้ด้วยกันได้ อะไรที่เป็นแนวทางการปฏิบัติเช่นว่าทำมันเป็นแนวทางที่ต่างกันซึ่งเราสามารถยอมรับซึ่งกันและกันได้ไหมยอมรับในข้อแตกต่างแล้วก็ปฏิบัติร่วมกันได้ในแนวทางเดียวกันได้ในทางพระพุทธศาสนาเนี่ยเค้าบอกว่าสิ่งที่เราจะทำร่วมกันโดยที่ไม่ขัดแย้งกัน

ได้ถ้าเป็นพระให้นึกถึงเรื่องศีล ให้นับถือพระธรรมวินัยเป็นหลักซึ่งมันเป็นไปในทางทิศทางเดียวกัน อย่างพม่าไทยลาวมันก็มีพระธรรมวินัยแต่ว่าแนวทางการปฏิบัติอาจจะเป็นคนละแนวมันก็อาจจะมีการรักษาศีลเคร่งไม่เคร่งก็แล้วแต่ 2 ก็จะเป็นในเรื่องของกฎหมายบ้านเมือง ซึ่งกฎหมายบ้านเมืองนี้ไปอยู่ประเทศไหนก็ต้องไปปฏิบัติตามของประเทศนั้นแล้วกฎหมายของแต่ละประเทศก็ต่างกันในส่วนของกฎหมายส่งก็ต่างกันเหมือนกันก็แล้วแต่เพราะฉะนั้นเวลาที่เข้ามาเนี่ยเขาก็ต้องปฏิบัติตามกฎหมายของเราเพราะฉะนั้นไม่มีเธอร่วมอะไรที่จะปฏิบัติร่วมกันได้มันมีข้อจำกัดอะไรที่เรื่องของกฎหมาย 3 ก็คือเรื่องของจารีตประเพณีจารีตประเพณีของแต่ละประเทศต่างกันของเราก็อย่างหนึ่งของเขาก็อย่างหนึ่งเพราะฉะนั้นถ้าจะพูดถึงเรื่องของศาสนาเรื่องของวัฒนธรรมในด้านศาสนานำมันก็ต้องไปเปรียบเทียบกับพระธรรมวินัยและข้อกฎหมายของกฎหมายบ้านเมืองกฎหมายส่งและก็กดจารีตประเพณีซึ่งมันมีข้อแตกต่างอันนี้คือ Content หลักที่เราจะต้องคิดว่ามันต่างกันอย่างไรส่วนประเด็นต่อมาก็คือเราจะต้องไปดูว่าไอ้ที่มาอยู่ร่วมกันเนี่ยอะไรคือสิ่งที่เขาสามารถอยู่ร่วมกันได้ยอมรับกันได้โดยอาศัยบริบทเราเนื้อที่พูดมาศาสนาเพราะเรื่องจารีตประเพณีวัฒนธรรมพระธรรมวินัยกฎหมายต่างๆอะไรคือสิ่งที่เขายอมรับได้อะไรคือสิ่งที่มันเป็นข้อปลีกย่อยที่เป็นข้อแตกต่างซึ่งเขายอมรับเราไม่ได้ยกตัวอย่างเช่นอะไรเมื่อก่อนนี้แต่เถรวาทกับมหายานต่างคนต่างทำไม่มีการทำงานร่วมกัน แต่ปัจจุบันเนี่ยมหาจุฬาได้มีการจัดเวทีในการจัดการทำงานหรือเสวนาร่วมกันระหว่างเถรวาทและมหายานก็มีการร่วมมือในการทำงานร่วมกันในหลายๆอย่าง ในทางพระพุทธศาสนา เมื่อก่อนที่ต่างคนต่างทำได้ปัจจุบันมีข้อระวังกันด้วยต่างคนต่างว่ามีการว่ากันว่ามีความเห็นแก่ตัวบ้างอะไรประมาณเนี้ยเพราะฉะนั้นเขาเรียกว่าจุดที่เป็นข้อแตกต่างแนวทางเดียวกันเป้าหมายร่วมกันคืออะไรคือหลักธรรมสอนที่เป็นเป้าหมายหลักมันไม่ต่างกันหรอกแต่ว่าวิธีการจะต่างกันเพราะว่าเถรวาดบอกว่าเอาพัฒนาตัวเองก่อนแล้วค่อยไปช่วยคนอื่นในขณะที่มหายานจะบอกว่าเราต้องช่วยคนอื่นไปพร้อมกัน เพราะฉะนั้นแนวทางของเถรวาทกับมหายานต่างๆแต่มีเป้าหมายเดียวกันแต่วิธีการต่างกันเท่านั้นเอ งเพราะฉะนั้นเวลาที่จัดประชุมเมื่อก่อนมีการแสดงลักษณะนี้ขึ้ นคือยังต่างคนต่างกันอยู่พอว่าจะประชุมร่วมกันก็เปิดใจกันด้วยที่ร่วมกัน มันเหมือนกับเรามาเปิดใจซึ่งกันและกัน อะไรที่เราสามารถทำร่วมกันได้และอะไรที่เราจะต้องทำเองโดยรายละเอียดปลีกย่อย เราเรียกว่ามันเป็นข้อจำกัดเช่นเรื่องการทานข้าวเย็นน่ะถ้าเราบอกว่าเอาเถรวาทไม่ทานข้าวเย็นแต่ว่ามหายานเขาฉันนะเนี่ยเวลาที่ไปประชุมร่วมกันอยากถามว่าพระไทยกับพระจีนพอถึงตอนเย็นเขาก็เชิญเราไปเพราะว่ามันเป็นเวลาทานข้าวเย็นเขาเราต้องให้เกียรติ เขาเราก็เชิญเราไปนั่งเป็นเพื่อนเขาเขาก็ทานไปแต่เราก็ฉันน้ำปานะเพราะฉะนั้นเราอยู่ร่วมกันได้ เขาก็ฉันต่างหาก เราก็ฉันนั้นน้ำปานะไปแต่ว่ามันมีส่วนร่วมกัน ในการพอเขาเขามาเมืองไทยนั้นเขาก็เรียนรู้ว่าพระไทยไม่ฉันข้าวเย็น เวลาฉันเพลซึ่งจะถามว่ามหายานฉันตอนไหนก็ได้ แต่ถ้าเป็นเถรวาทจะต้องฉันไม่เกิน เหตุฉะนั้นพอมาประชุมร่วมกันก็จะมีข้อตกลงระหว่างกันก็สรุปว่าเมื่อก่อนนี้พระพุทธศาสนาเนี่ยเป็นไปเหมือนนกตัวหนึ่งส่วนนิกาย 2 นิกายเนี่ย 2 นิกายใหญ่เนี่ยเปรียบเสมือนเปรียบปีกนกซึ่งจะต่างคนต่างบินก็ไม่ได้จะต้องบินไปพร้อมพร้อมกันพอมาทำงานร่วมกัน อันไหนทำงานร่วมกันได้ อันไหนมีข้อเฉพาะแต่ละนิกายแล้ว ก็ไม่พูดถึง เราก็ถือว่ามันเป็นข้อจำกัดของแต่ละนิกายที่เราไม่ต้องพูดถึงเราก็สามารถทำงานพร้อมกันได้ทำงานร่วมกันได้สามารถบินร่วมกันได้มีพลังที่จะบินขึ้นสู่ท้องฟ้าได้ฉะนั้นปัจจุบันในเถรวาทและมหายานสามารถเรียนรู้ร่วมกันเวลาประชุมในส่วนต่างๆ ระดับนานาชาติ มหายานมาร่วมกันเต็มเลยนะ เขาก็มาถามว่า

ทำไมมหาจุฬาจัดงานระดับนานาชาติในวัดได้เขาก็อยากจะมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างประเทศจีนไต้หวันหรือเกาหลีแล้วก็อยากนำเอากลับไปใช้เหมือนกัน ให้พระจัดงานบ้างฉะนั้นจึงมีที่มาของสถาบันสมทบของเกาหลีใต้ของไต้หวันของกินอะไรต่างๆอันนี้มันคือการเรียนรู้ฉะนั้นเราจะต้องไปกำหนดที่ Content ก่อนว่าที่มันเป็นลักษณะร่วมหลักๆคืออะไร
(นักการศึกษา A5, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

A4: ฉันก็ต้องแบ่งเป็น Content หลักและContent รองลงมา แบ่งว่าอันไหนสามารถร่วมกันได้และเป็นข้อจำกัดของแต่ละประเทศได้รู้ข้อปฏิบัติกฎหมายของคณะสงฆ์ของแต่ละที่เนี่ย ในฐานะหลักสูตรน่ะเราจะไปใช้ ขอบเขตของการวิจัยเนี่ยในแต่ละนะหาไม่ได้ฉะนั้นเราจะต้องปรับเปลี่ยนให้มันเข้ากับกลุ่มเป้าหมายเช่นของระดับอาเซียนนั้นจะต้องกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ไประดับอาเซียน ในแต่ละหลักสูตรแต่ถ้าเราไปดูของแต่ละกลุ่มเราก็ต้องดูประเด็นจะใช้หลักสูตรอะไรไม่เข้ากลุ่ม ถ้าเราได้วัตถุประสงค์แล้วแล้วก็ได้เนื้อหาแล้วเราก็จะได้วิธีการเช่นการอยู่ร่วมกันการแลกเปลี่ยนทางภาษาหรือจะใช้แบบไหนก็ได้ในช่วงเช้ากลางวันเย็นก็ได้แล้วตอนนี้ก็จะเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่อยู่ในที่การจัดการเรียนรู้นะครับข้อ 3 ถ้าเราจะให้ถึงบรรลุถึงสุดท้ายนวัตกรรมนั้นจะออกมาในๆแล้วที่จะออกมาเป็นแบบไหนก็ไม่รู้ ส่วนในเรื่องของการประเมิน อยากให้ประเมินในแต่ละกิจกรรมไปเลยได้ทุกวันนี้เขาจัดกิจกรรมแยกตัวแปรตามแนวมันเกิดอะไรขึ้นบ้างอยากให้เป็นภาษาทางสังคมมาว่าทักษะที่เค้ามีในเรื่องของอะไรบ้างอาทิเช่น ทำกิจกรรมอะไรในหอพักไหมในการใส่อาหารมาให้เพราะเรามีกิจการที่เราออกแบบมาแล้วก็ประเมินเลยว่ารู้สึกอย่างไรมีปัญหาอะไรพึงพอใจไหม นี่คือการประเมินแบบสภาพจริงโดยจะต้องประเมินเวลานั้นออกมา วิธีนี้คืออะไรคือการที่เราไปสัมภาษณ์นิสิตว่าเขาพูดอะไรออกมาซึ่งเป็นลักษณะของความเป็น ซึ่งเป็นการประเมินตามสภาพจริงต้องประเมินในขณะนั้นแต่ถ้าเราปล่อยวัน 2 วันแล้วมันสัมภาษณ์ทีหลังสัมภาษณ์ มันก็ไม่ใช่ข้อมูลจริงฉะนั้นจึงอยากให้สัมภาษณ์เวลาที่ทำกิจกรรมเสร็จและเป็นข้อมูลที่แท้จริงหลังจากการทำกิจกรรมแล้ว ประเด็นเหล่านี้มันก็เป็นส่วนประกอบของโมเดล ฉะนั้นเราต้องเริ่มสร้างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม (นักการศึกษา A4, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

A5: เออก็อยากจะเสริมในส่วนของที่เป็น Content หลักซึ่งแต่ละท่านนำเสนอมาแล้ว ซึ่งจะดูจากกิจกรรมหลักๆ แล้วก็จะมาดู Content รองลงไปซึ่งจะเป็นกิจกรรมต้องลงมาจากกิจกรรม เช่น การไหว้ มันก็จะเป็นกิ่งกิจกรรมที่มาจากพื้นฐานของวัฒนธรรม งั้นเราจะเอากับหลักก็คือ 1 กิจกรรมทางด้านศาสนา มันก็ใจง่ายเพราะว่าเราเป็นพระพุทธศาสนาเหมือนกันหรือไม่ว่าลักษณะนิกายมันจะแตกต่างกันแต่มันก็ไม่รักเดียวกันซึ่งมันจะมีวิธีการปฏิบัติต่างกันบ้าง 2 เรื่องภาษา 3 อาจจะพูดถึงเรื่องชาติพันธุ์ซึ่งจะมีข้อแตกต่างอยู่เช่นกันซึ่งมันก็จะมีแต่ละที่ก็จะมีภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ได้เรื่องภาษาเราก็จะแยกเขาเพราะว่าเราไม่สนใจไงเพราะว่าเราไม่ใช่เมืองขึ้นของเจ้าของภาษาแต่ประเทศอื่นเขามีความสามารถภาษาพูดว่าเขาเคยเป็นเมืองขึ้นเขาก็จะมีความโดดเด่น อย่างอื่น อย่างเรื่องของชาติพันธุ์เนี่ยเราศึกษาเพื่อให้ไม่ไปดูถูกซึ่งกันและกันให้เคารพสิทธิ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งตามงานวิจัยแล้วก็จะมี 4 ประเทศแล้วก็รวมถึงไทยด้วย แต่เราใช้เมืองไทยเป็นศูนย์ทดลองฉะนั้นเขาจะต้องเรียนรู้ไทยด้วยและระหว่าง 4 ประเทศ 5 ประเทศเนี่ยมันจะต้องเรียนรู้ซึ่งกันและกันมันจะไม่ใช่ว่า 4 ประเภทมาเรียนรู้ไทยแล้วไทยไปเรียนรู้ 4 ประเทศฉะนั้นมันมีความสามารถในการเรียนรู้ข้ามประเทศแล้วได้ต้องเรียนรู้เขารู้เราจึงจะต้องเรียนรู้กันได้หลังจากที่เราได้ Content นะเนี่ยเราก็จะต้องไปออกแบบ

พฤติกรรมมันก็จะค่อยๆนำเอาแบบกิจกรรมนี้ไปประมวลเป็นรูปแบบของแนวทางการปฏิบัติในการศึกษาเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมด้วยเพราะสิ่งเหล่านี้มันจะทำให้เรามีโมเดลที่เราได้ทดลองใช้ในการทำกิจกรรมในช่วงเวลาที่ เชียงรายบ้างอุบลบ้างสุรินทร์บ้างและแต่ที่มีนิสิตต่างประเทศก็เป็นอย่างนี้ก็อาจจะมีแนวทางในการดำเนินงานก็ได้ (นักการศึกษา A5, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

A1: ขอเพิ่มเติมในส่วนของกิจกรรมเราอาจจะให้ทำจิตสาธารณะร่วมกัน อาจจะมีแรงจูงใจว่าใครทำให้บรรลุไปถึงขอบเขตของตนในเรื่องของวัฒนธรรมนั้นไม่ว่าชาติไหนเข้ามาก็จะมีแรงจูงใจในการประกอบร่วมกันอาจจะร่วมกันไปบิณฑบาตข้างนอกบ้างโดยมีการระบุคะแนนกี่ร้อยคะแนนอะไรประมาณนี้ ฉะนั้นแรงจูงใจเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งมันจะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน ฉะนั้นเราอาจจะต้องมาวิเคราะห์ทางด้านวัฒนธรรมที่ต่างกันทั้งประเทศลาว พม่า เวียดนาม ไทยและกัมพูชาซึ่งจะต้องดูความเหมือนและความต่างหรือว่าถ้าทำร่วมที่มีร่วมกันอันนี้น่าสนใจ อาจจะเป็น Content ที่ร่วมกันสร้างขึ้นมา (นักการศึกษา A1, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

B6: ในส่วนที่เป็น Content ของเนื้อหาสาระนักวิจัยก็จะมีการแบ่งกลุ่มกระจายไปประเทศละ 2 ท่านไปศึกษาของเรื่องศาสนาและวัฒธรรมที่ต่างกันของวิถีชีวิตให้จัดทำเป็นคู่มือในการดำรงชีวิตของแต่ละประเทศซึ่งซึ่งต้องแบ่งเป็น 4 ชุด ส่วนผู้ทรงคุณวุฒินั้นทางด้านแต่ละประเทศก็จะมีเป็นกลุ่มฉะนั้นก็นำเอามาผสมกันได้นำมาผสมผสานกัน ส่วนที่ 2 ซึ่งเป็นส่วนกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยได้จัดทำอยู่ทั้งในส่วนของผู้บริหาร ที่ทำอยู่ก็จะมีกิจกรรมที่เกี่ยวกับชีวิตที่อาศัยอยู่ในหอซึ่งในสวนเนี่ยมันก็เป็นกิจกรรมของการปฏิบัติร่วมกันแต่กิจกรรมนี้ของงานวิจัยที่จะเป็นเสริมก็ได้เป็นการแทรกกิจกรรมต่างๆทำให้เกิดการเรียนรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติด้วยความเข้าใจนั่นก็คือลักษณะของรายละเอียดซึ่งงานวิจัยตัวนี้โดยท่านพระราชวรเมธีน่ะก็จะเป็นการเรียนรู้ออกแบบการเรียนการสอนของที่สุดอย่างพม่าเองน่ะมี 10 ชนเผ่าที่อยู่ในมหาจุฬาอยู่ในห้องเรียนก็จะมีความแตกต่างกันออกไปเวลาเรียนเราก็เรียนใครเรียนมันแต่พอเวลาถึงอาหารให้เขาก็ได้มีการรวมตัวกัน (นักวิชาการอาเซียนศึกษา B6, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

A4: อันนี้ก็ดีครับที่พูดมาอย่างนี้พอดีถ้าเราได้โมเดลมาเป็นต้นแบบให้เรา เราก็ลองทำในส่วนของการร่วมมือในการค้ากลุ่มกันอาจจะไม่คุยคำว่ามีการแลกเปลี่ยนได้ทำในการเรื่องของการนอนอาจจะสลับการนอนมันก็เป็นการพัฒนาโมเดลแล้วลองทดลองอยู่ด้วยกัน 1 อาทิตย์ซื้อรองทานอาหารด้วยกันซิโดยมันกลายเป็นการเรียนแบบ แบบภาพกิจกรรม ที่นี่ผมขอเสนอเรื่องของวัดประเมินผลอยากให้ประเมินผลเชิงคุณภาพซึ่งอยากจะให้ไปสัมภาษณ์เชิงลึกถึงลักษณะบางอย่างแล้วก็มีประเด็นบางอย่างให้เก็บข้อมูลเช่นอย่างเราทำกิจกรรมเกี่ยวกับหอพักเป็นความรู้สึกอย่างไรเรียนรู้อะไรบ้างลองไปศึกษาการตั้งคำถามแบบ Power question ครับคำถามทรงพลังซึ่งเป็นหนังสือที่ได้รับความร่วมมือจาก สพฐ ในการกำหนดขอบเขตการวิจัยถามว่าคุณได้ข้อมูลมารู้สึกอย่างไร ซึ่งจะอยู่ในหัวข้อเรื่องการวัดประเมินผลได้เรียนรู้อะไรบ้างในการทำกิจกรรมครั้งนี้ อันนี้เป็นการตั้งคำถามให้เข้าบอกซึ่งจะมาสังเคราะห์ อีกทีหนึ่งไม่อยากให้เป็น ก. ข. ค. ง. (นักการศึกษา A4, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

A2: เนื่องจากที่ท่านอาจารย์ให้หน้าที่ออก คือผมก็ไม่ใส่ว่าการทำให้จ่ายค่าเนี่ยเราจะต้องให้อยู่บนสุดทางวช. หรือเปล่าถ้าเราตอบโจทย์ที่ปุ๊บ ในเรื่องของกลุ่มประชากรให้ผมก็ไม่ติดใจแต่เรื่องของการประเมินผลงานได้เรื่องของการวัดก่อนวัดหลังตกลงเราจะวัดความรู้หรือจะวัดทัศนคติหรือจะ

มีพฤติกรรม เราจะใช้ การสังเกต การสัมภาษณ์ หรือทัศนคติหรือแบบวัดการเรียนรู้แบบข้ามวัฒนธรรม จะวัดยังไงกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมหรือความพึงพอใจหรือรูปแบบไหนที่จะให้คำตอบอยู่นี่มา ให้บอกบอกถึงว่ารูปแบบการเรียนการสอนของเรานะดี
(นักการศึกษา A2, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

A6: ในการวัดและประเมินผลควรมีการประเมินทั้งเชิงคุณภาพและคุณภาพ เพื่อให้สามารถวัดผลผู้เรียนได้รอบด้าน ที่สำคัญเน้นการประเมินตามสภาพจริง ในระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิต จะทำให้ทราบผลทันที และนิสิตจะแสดงออกให้เห็นในทันดี ผู้วิจัยจะได้ข้อมูลที่ใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด (นักการศึกษา A6, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

A2: เราจะต้องวัดกระบวนการเรียนรู้แล้วก็ทัศนคติและการเรียนรู้ของวัฒนธรรมด้วยซึ่งมันเป็นกระบวนการเรียนรู้ใช่ไหม ถ้าเราจะวัดผลของการเรียนรู้ เราก็ต้องสร้างแบบเพื่อวัดและประเมินผลตัวเอง ว่าก่อนที่ท่านจะเรียนรู้และมีความรู้สึกอย่างไร ต่อประเทศลาวต่อการแต่งกายคือจะต้องรู้ก่อนว่าเขารู้สึกอย่างไรพอทำกิจกรรมเสร็จแล้วเราก็ถามอีกทีนึงว่าเขารู้สึกอย่างไรเป็นเชิงคุณภาพด้วย (นักการศึกษา A2, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

A4: ที่นี่เมื่อเรามีการวัดประเมินผลก่อนและหลังเราก็จะเห็นความต่างของตัวเลขแล้วก็นำมาเปรียบเทียบ ซึ่งการวัดประเมินผลแบบนี้เป็นการวัดผลของความรู้ก่อนและหลังที่เขาจะเรียนแต่ว่าถามว่าพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันระหว่างการกิจกรรมน่ะเค้ารู้สึกอย่างไร ประเด็นในการเรียนรู้ของเราที่เราตั้งไว้มันก็คงจะเหมือนเดิมซึ่งมีประเด็นที่จะต้องตอบได้ว่าการที่เราสวดมนต์เย็นร่วมกันอยู่หอด้วยการกินข้าวด้วยกันเราก็จะประเมินเลยในสัปดาห์ซึ่งอาจจะวัดอยู่ 8 สัปดาห์ แล้วเราสามารถที่จะดีไซน์ งานวิจัยนี้ได้ ในขั้น R2 ก็จะต้องเปลี่ยนการดีไซน์ใหม่ ที่จริงรูปแบบเราก็พอจะได้แล้วแหละเพียงแต่ การวัดก่อนและวัดหลัง เราจะไปวัดความรู้ของเขาในรูปแบบใด ก็จะติดตามเปรียบเทียบก่อนและหลังในการดำเนินกิจกรรม เราก็จะตอบโจทย์ว่าการอยู่ร่วมกัน เราก็จะตรวจสอบความคงทนของการอยู่ร่วมกันแบบข้ามวัฒนธรรม (นักการศึกษา A4, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

A: ในวันที่เราเสนอกับ วช. แล้ว ที่ว่า วช. ก็สนใจก็คือมัน การที่เรามีชาวต่างชาติมาศึกษาร่วมกันนั้นสิ่งที่เขาต้องการทราบก็คือวัฒนธรรมในโมเดลของมหาจุฬาที่นำไปสู่กระบวนการเรียนรู้และมีความเข้าใจในการปรับตัวว่าทำอย่างไรถึงจะอยู่ร่วมกันได้นี่คือสิ่งหลักที่เขาให้มา ส่วนรายละเอียดย่อย สามารถปรับเปลี่ยนได้ แต่เราเน้นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตไทย จริงๆแล้วผมมองว่ามันก็มองอีกแบบว่าทำอย่างไรจึงจะเกิดสันติ คือจริงๆ แล้วโจทย์ของวช.ใหญ่ คือ เขามองว่าพระธรรมที่เป็นรูปแบบพหุ ในมหาจุฬาเนี่ยทำอย่างไรที่ทำให้คนทั้ง 11 ประเทศเนี่ย อยู่ร่วมกันอย่างสันติได้ (นักการศึกษา, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

A4: ฉะนั้นเราจะต้องไปดูตัวแปรตามที่สำคัญแล้วก็มาออกแบบกิจกรรมออกมา เราไปเป็นกลุ่มนอนด้วยกันไหม กินข้าวด้วยกันไหม การแบ่งกลุ่มในการทำความสะอาดในแต่ละโซน อันนี้ก็คือการอยู่ร่วมกัน (นักการศึกษา A4, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

A1: จริงๆแล้วเขาคาดหวังให้เรา ออกแบบในการตั้งสมมติฐาน เพื่อเป็นเกาะหลักของพระพุทธศาสนา หากเกิดการหลอมรวม ที่จริงเราก็ทำกันอยู่แล้วเพียงแต่ว่ามันขาดกิจกรรมที่เป็นการหลอมเข้าหากัน เราจะทำอย่างไรถึงจะนำความรู้เข้าไปแทรก ให้เป็นโมเดลที่สามารถใช้และปฏิบัติได้จริง (นักการศึกษา A1, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

A5: การที่จะอยู่ร่วมกัน ยอมรับ ให้เกียรติ จะมีหลักธรรมในการอยู่ร่วมกัน เช่น หลักสาราณียธรรม ที่เป็นกฎเกณฑ์ร่วมกัน ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติร่วมกัน ที่ให้อยู่ร่วมกันด้วยเมตตา พระพุทธศาสนาจะเป็นแกนหลักที่จะทำให้คนอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (นักการศึกษา A5, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

A5: ถ้าจะอธิบายให้เป็นภาษาที่ มันเข้าถึงได้ทุกคน ตามพระบรมราโชวาท 4 ประการ ของรัชกาลที่ 9 โดยเอาหลัก มารวมเป็น 4 ข้อ มีพื้นฐานทางด้านเมตตา กายกรรม วจีกรรมมโนกรรมก็จะพูดรวมรวมเลย ในทางพุทธศาสนานะมันก็จะเป็นแนวทางของพระราชดำรัสเกี่ยวกับความพอเพียง สิ่งเราที่ต้องนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตร ฉะนั้นเราก็จะมาต่อยอดกับนิสิตในการเรียนรู้ร่วมกันในการนำไปปรับใช้ร่วมกันกับผู้อื่นได้ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยพุทธไม่ใช่เฉพาะที่มหาจุฬานะอาจจะนำไปใช้ที่ ลาว พม่า เวียดนามซึ่งเขามีมหาวิทยาลัยพุทธเหมือนกัน ซึ่งมีนิสิตนักศึกษาชาวต่างประเทศ อาจจะเป็นโมเดลอย่างหนึ่ง ที่สามารถไปใช้ประโยชน์ได้ ไม่ใช่เฉพาะในมหาจุฬาของเรา ในขณะนี้ก็จะได้ข้อเสนอแนะ ภาพรวมวันนี้น่าจะเห็นข้อมูลที่เรานำไปยอดเพื่อ ให้เกิดประโยชน์ คือถ้าทำวิจัยแล้วไม่มีองค์ความรู้ มันก็ใช้ประโยชน์ไม่ได้ เวลาทำมันก็เสียงบประมาณ ฉะนั้น ที่ท่านทั้งหลายมา ร่วมคิดร่วมเสนอแนะเนี่ย มันเป็นประโยชน์ต่อการที่เราจะนำไปใช้ในการวิจัย วางกรอบเพื่อให้มันได้ ต่อยอดให้เกิดประโยชน์ต่อไป ต่อสังคม ไม่ใช่เฉพาะแต่มหาจุฬาฯ เท่านั้น สังคมที่นี้หมายถึงสังคมผู้เป็นโมเดลให้สามารถนำไปใช้ได้จริง (นักการศึกษา A5, **สนทนากลุ่ม**, 27 เมษายน 2561)

ภาคผนวก ค

ร่องรอยการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ

กำหนดการ

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมเชิงปฏิบัติการการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน
ภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง :
"รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV
สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย" (ทุนวิจัยมุ่งเป้า ๒๕๖๐)
ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
โดยมี พระราชวรเมธี, รศ.ดร. เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย
โดยความร่วมมือระหว่าง ศูนย์อาเซียนศึกษา
และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี
วันพฤหัสบดีที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๖๑
ณ ห้องประชุมศาลาปฏิบัติธรรม วิทยาเขตอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ต.กระโสบ อ.เมืองอุบลราชธานี จ.อุบลราชธานี

กิจกรรมเชิงปฏิบัติการการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน
ภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง : "รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV
สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย" (ทุนวิจัยมุ่งเป้า ๒๕๖๐)
ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
โดยมี พระราชวรเมธี, รศ.ดร. เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย
โดยความร่วมมือระหว่าง ศูนย์อาเซียนศึกษา และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

กิจกรรมเชิงปฏิบัติการการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน
ภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง :
" รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย " (ทุนวิจัยมุ่งเป้า ๒๕๖๐) ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการ
วิจัยแห่งชาติ (วช.) โดยมี พระราชวรเมธี, รศ.ดร. เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย
โดยความร่วมมือระหว่าง ศูนย์อาเซียนศึกษา และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
วันพฤหัสบดีที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑
ณ ห้องประชุมชั้น ๒ วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ต.มะม่วงสองต้น อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช

กิจกรรมเชิงปฏิบัติการการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน
ภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง "รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV
สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย" (ทุนวิจัยมุ่งเป้า ๒๕๖๐)
ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
โดยมี พระราชวรเมธี, รศ.ดร. เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย
โดยความร่วมมือระหว่าง ศูนย์อาเซียนศึกษา
และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
วัดไร่ขิง พระอารามหลวง จังหวัดนครปฐม
วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๑

กิจกรรมเชิงปฏิบัติการการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน
ภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง : "รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV
สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย" (ทุนวิจัยมุ่งเป้า ๒๕๖๐)
ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
โดยมี พระราชวรเมธี, รศ.ดร. เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย
โดยความร่วมมือระหว่าง ศูนย์อาเซียนศึกษา และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี
ณ ห้องประชุมศาลาปฏิบัติธรรม วิทยาเขตอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ต.กระโสบ อ.เมืองอุบลราชธานี จ.อุบลราชธานี

วันพฤหัสบดีที่ ๑๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

เวลา ๐๘.๐๐ น.	ผู้เข้าโครงการลงทะเบียนรับเอกสาร
เวลา ๐๘.๓๐ น.	พิธีเปิดโครงการ โดย พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวฑฺโน, ผศ.ดร. ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ
เวลา ๐๙.๐๐ น.	บรรยายพิเศษเรื่อง ***"เปิดประตูสู่อาเซียน"*** *โดย พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล*
เวลา ๑๐.๓๐ น.	บรรยายพิเศษเรื่อง ***"วัฒนธรรมในกลุ่มประเทศ CLMV กับการเรียนรู้สู่ความเข้าใจ"*** *โดย พระปลัดระพิน พุทฺธิสาโร, ดร.*
เวลา ๑๑.๓๐ น.	ฉันภัตตาหารเพลและรับประทานอาหารกลางวัน
เวลา ๑๒.๓๐ น.	บรรยายพิเศษและกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง ***"การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมสู่นวัตกรรมอาเซียน"*** *โดย ดร.ลำพอง กลมกูล*
เวลา ๑๕.๑๕ น.	กิจกรรมถอดบทเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยคณะวิทยากร
เวลา ๑๖.๓๐ น.	วิทยากรสรุปประเด็นสาระสำคัญประจำวัน/เปิดโอกาสซักถาม
เวลา ๑๗.๐๐ น.	พิธีปิดโครงการ โดย พระครูกิตติคุโณภาส ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

วิทยากร : **๑. พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล** อาจารย์ประจำหลักสูตรสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี (ผู้ร่วมวิจัย)
๒. พระปลัดระพิน พุทฺธิสาโร, ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ผู้ร่วมวิจัย)
๓. ดร.ลำพอง กลมกูล ผู้อำนวยการส่วนวิจัย สารสนเทศและบริการวิชาการ ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ผู้ร่วมวิจัย)

หมายเหตุ : กำหนดการนี้อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

ผู้ประสานงาน : พระศิวเดชน์ ญาณวโร ผอ.ส่วนงานบริหาร ๐๘๘-๗๔๕๔๕๖๕

กิจกรรมเชิงปฏิบัติการการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน
ภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง : "รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย" (ทุนวิจัยมุ่งเป้า ๒๕๖๐)
ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
โดยมี พระราชวรเมธี, รศ.ดร. เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย
โดยความร่วมมือระหว่าง ศูนย์อาเซียนศึกษา และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
ณ ห้องประชุมวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ต.เวียง อ.เมือง จ.เชียงราย

วันจันทร์ที่ ๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

เวลา ๐๘.๐๐ น.	ผู้เข้าโครงการลงทะเบียนรับเอกสาร
เวลา ๐๘.๓๐ น.	พิธีเปิดโครงการ โดย พระรัตนมุนี, ผศ.ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
เวลา ๐๙.๐๐ น.	บรรยายพิเศษเรื่อง ***"เปิดประตูสู่อาเซียน"*** *โดย พระครูวิมลศีลปกิจ, ผศ.ดร.*
เวลา ๑๐.๓๐ น.	บรรยายพิเศษเรื่อง ***"วัฒนธรรมในกลุ่มประเทศ CLMV กับการเรียนรู้สู่ความเข้าใจ"*** *โดย ดร.ฤทธิชัย แกมนาค*
เวลา ๑๑.๓๐ น.	ฉันภัตตาหารเพลและรับประทานอาหารกลางวัน
เวลา ๑๒.๓๐ น.	บรรยายพิเศษและกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง ***"การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมสู่นวัตกรรมอาเซียน"*** *โดย ดร.ลำพอง กลมกูล อ.อานุรักษ์ สาแก้ว และ อ.ศุภกร ณ พิกุล*
เวลา ๑๕.๑๕ น.	กิจกรรมถอดบทเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยคณะวิทยากร
เวลา ๑๖.๓๐ น.	วิทยากรสรุปประเด็นสาระสำคัญประจำวัน/เปิดโอกาสซักถาม
เวลา ๑๗.๐๐ น.	พิธีปิดโครงการ โดย พระรัตนมุนี, ผศ.ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

วิทยากร :
๑. *พระครูวิมลศีลปกิจ, ผศ.ดร.* *อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย* (ผู้ร่วมวิจัย)
๒. *ดร.ฤทธิชัย แกมนาค* *อาจารย์ประจำ คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย* (ผู้ร่วมวิจัย)
๓. *ดร.ลำพอง กลมกูล* ผู้อำนวยการส่วนวิจัย สารสนเทศและบริการวิชาการ ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ผู้ร่วมวิจัย)
๔. *นายอานุรักษ์ สาแก้ว* อาจารย์ประจำ คณะมนุษยศาสตร์ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย (ผู้ช่วยนักวิจัย)
๕. *นายศุภกร ณ พิกุล* อาจารย์ประจำ คณะมนุษยศาสตร์ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย (ผู้ช่วยนักวิจัย)

หมายเหตุ : กำหนดการนี้อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

ผู้ประสานงาน : นายอานุรักษ์ สาแก้ว ๐๙๒-๓๑๐๔๙๓๕

กิจกรรมเชิงปฏิบัติการการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน
ภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง : "รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV
สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย" (ทุนวิจัยมุ่งเป้า ๒๕๖๐)
ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
โดยมีพระราชวรเมธี, รศ.ดร. เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย
โดยความร่วมมือระหว่าง ศูนย์อาเซียนศึกษา และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
ณ ห้องประชุมชั้น ๒ วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
****

วันพฤหัสบดีที่ ๓๐ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๑

เวลา ๑๘.๐๐ น.	ผู้เข้าร่วมโครงการลงทะเบียน
เวลา ๐๘.๓๐ น.	พิธีเปิดโครงการ โดย พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครศรีธรรมราช
เวลา ๐๙.๐๐ น.	บรรยายพิเศษเรื่อง "เปิดประตูสู่อาเซียน"
	โดย พระครูอรุณสุตาลังการ, ผศ.ดร. ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
เวลา ๑๐.๓๐ น.	บรรยายพิเศษเรื่อง "วัฒนธรรมในกลุ่มประเทศ CLMV กับการเรียนรู้สู่ความเข้าใจ"
	โดย พระปลัดระพิน พุทธิสาโร, ดร.
เวลา ๑๑.๓๐ น.	ฉันภัตตาหารเพลและรับประทานอาหารกลางวัน
เวลา ๑๒.๓๐ น.	บรรยายพิเศษและกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ
	เรื่อง "การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมสู่นวัตกรรมอาเซียน" โดย ดร.ลำพอง กลมกูล
เวลา ๑๕.๑๕ น.	กิจกรรมถอดบทเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยคณะพระวิทยากร
เวลา ๑๖.๓๐ น.	วิทยากรสรุปประเด็นสาระสำคัญประจำวัน/เปิดโอกาสซักถาม
เวลา ๑๗.๐๐ น.	พิธีปิดโครงการ
	โดย พระครูอรุณสุตาลังการ,ผศ.ดร. ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

วิทยากร : ๑. พระครูอรุณสุตาลังการ,ผศ.ดร. ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
๒.พระปลัดระพิน พุทธิสาโร, ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ผู้ร่วมวิจัย)
๓.ดร.ลำพอง กลมกูล ผู้อำนวยการส่วนวิจัย สารสนเทศและบริการวิชาการ ศูนย์อาเซียนศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ผู้ร่วมวิจัย)

หมายเหตุ : กำหนดการนี้อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

ผู้ประสานงาน : พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย ผอ.ส่วนงานบริหาร ๐๖๑-๕๒๖-๒๙๑๙
นางสาวปุญญาดา จงละเอียด ผอ.ส่วนสนับสนุนวิชาการ ๐๘๖-๔๓๔-๕๙๐๓

กิจกรรมเชิงปฏิบัติการการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน
ภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง "รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV
สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย" (ทุนวิจัยมุ่งเป้า ๒๕๖๐)
ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
โดยมี พระราชวรเมธี, รศ.ดร. เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย
โดยความร่วมมือระหว่าง ศูนย์อาเซียนศึกษา และวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ ห้องประชุม วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดไร่ขิง พระอารามหลวง จังหวัดนครปฐม

วันพุธที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑

เวลา ๐๘.๓๐ น.	ผู้เข้าโครงการลงทะเบียนรับเอกสาร
เวลา ๐๙.๐๐ น.	พิธีเปิดโครงการ โดย **พระราชวรเมธี, รศ.ดร.** รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร มจร ประธานคณะกรรมการบริหารวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี รักษาการผู้อำนวยการศูนย์อาเซียนศึกษา มจร และหัวหน้าโครงการวิจัย
เวลา ๐๙.๓๐ น.	บรรยายพิเศษเรื่อง **"เปิดประตูสู่อาเซียน"** โดย พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล และพระครูวิมลศิลปกิจ, ผศ. และ ผศ.ดร. พิเชฐ ทั่งโต
เวลา ๑๐.๓๐ น.	บรรยายพิเศษเรื่อง **"วัฒนธรรมในกลุ่มประเทศ CLMV กับการเรียนรู้สู่ความเข้าใจ"** โดย พระปลัดระพิน พุทธิสาโร, ดร. และ ดร.ฤทธิชัย แกมนาค
เวลา ๑๑.๓๐ น.	ฉันภัตตาหารเพลและรับประทานอาหารกลางวัน
เวลา ๑๓.๐๐ น.	บรรยายพิเศษและกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง **"การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมสู่นวัตกรรมอาเซียน"** โดย ดร.ลำพอง กลมกูล ผศ.ดร.จตุภูมิ เขตจัตุรัส นางสาวสุนันทา เอ้าเจริญ และนายกวีพล ศรีหะมงคล
เวลา ๑๕.๑๕ น.	กิจกรรมถอดบทเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยคณะวิทยากร
เวลา ๑๖.๓๐ น.	วิทยากรสรุปประเด็นสาระสำคัญประจำวัน/เปิดโอกาสซักถาม
เวลา ๑๗.๐๐ น.	พิธีปิดโครงการ

หมายเหตุ: กำหนดการนี้อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

ผู้ประสานงาน: พระครูปฐมธีรวัฒน์ ผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาลัยสงฆ์ โทร. ๐๘๑-๔๐๖๘๑๙๒

แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 แผน

UbD Unit Plan **แผนการจัดกิจกรรมที่ 1 เปิดประตูสู่อาเซียน** **เวลา 09.00-10.30 น. (1.30 ชั่วโมง)**	
เรื่อง : เปิดประตูสู่อาเซียน	**สาระการเรียนรู้:** บริบทของประเทศอาเซียน และ CLMV
กิจกรรม: แลกเปลี่ยนเรียนรู้สู่วิถีอาเซียน (Think-Pair-Share)	**วิทยากร:** พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล/ พระครูวิมลศิลปกิจ, ผศ.
สาระที่ต้องการให้เรียนรู้ (Knowledge) ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของบริบทประชาคมอาเซียนที่มีความสอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม และศาสนา รวมทั้งจุดเด่นด้านสถานที่ของประเทศในกลุ่ม CLMV และประเทศต่างๆ ในประชาคมอาเซียน	
ขั้นที่ 1 – ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (Desired Results)	
1. นิสิตเข้าใจประวัติความเป็นมาของบริบทประชาคมอาเซียน 2. นิสิตสามารถปฏิบัติกิจกรรม Think-Pair-Share ได้ 3. นิสิตได้เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมและศาสนาในประชาคมอาเซียน	
ความเข้าใจของนิสิต : *(Teachers will understand that...)* เข้าใจประวัติความเป็นมาของบริบทประชาคมอาเซียนที่มีความสอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม และศาสนา รวมทั้งจุดเด่นด้านสถานที่ของประเทศในกลุ่ม CLMV และประเทศต่างๆ ในประชาคมอาเซียน	**คำถามสำคัญ (Essential Questions):** ประวัติความเป็นมาของบริบทประชาคมอาเซียนเป็นอย่างไร วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม และศาสนา ของประเทศในประชาคมอาเซียนเป็นอย่างไร
ความรู้ที่นิสิตจะได้รับ *(Teachers will know....)* ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของบริบทประชาคมอาเซียนที่มีความสอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม และศาสนา รวมทั้งจุดเด่นด้านสถานที่ของประเทศในกลุ่ม CLMV และประเทศต่างๆ ในประชาคมอาเซียน	**พฤติกรรมการเรียนรู้ของนิสิตที่จะเกิดขึ้น** *(Teachers will be able to....)* ปฏิบัติตนตามบริบทของสังคมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในประชาคมอาเซียน
ขั้นที่ 2 – การวัดผลและประเมินผล (Assessment Evidence)	
Goal(s): ประเมินจากการนำเสนอผลการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น Role: สังเกตการทำงานคู่และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกิดจากการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ Audience: แลกเปลี่ยนความรู้และสรุป Situation: ประเมินการทำงาน (เดี่ยว/คู่) Performance: ประเมินการเข้าร่วมกิจกรรม	

Standards: อธิบายและทำความเข้าใจกับนิสิตผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมินของกิจกรรมนี้
หลักฐานการประเมินอื่นๆ (**Other Evidence**)

ขั้นที่ 3 – แผนการเรียนรู้ (Learning Plan)

กิจกรรมการพัฒนา (Learning Activities) - *Consider the WHERETO elements*

ขั้นนำเข้าสู่กิจกรรม

ฟังบรรยายเรื่อง “เปิดประตูสู่อาเซียน”

ให้นิสิตเล่าประสบการณ์หรือความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน และประเทศอาเซียน

ขั้นทำกิจกรรม

แลกเปลี่ยนเรียนรู้สู่วิถีอาเซียน (Think-Pair-Share: TPS)

Think : ให้คิดเกี่ยวกับคำถามต่อไปนี้

1) ประวัติความเป็นมาของบริบทประชาคมอาเซียนเป็นอย่างไร

2) วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม และศาสนา ของประเทศในประชาคมอาเซียนเป็นอย่างไร

คิดสิ่งที่รู้ และเกิดจากประสบการณ์ของตน

Pair : จับคู่กับเพื่อนนิสิต

ฟังแนวคิดเพื่อน แลกเปลี่ยนแนวคิดและร่วมกันสร้างหรือนำเสนอแนวคิดใหม่

Share : ร่วมกันสนทนากลุ่มใหญ่

ฟังแนวคิดผู้อื่น นำเสนอแนวคิดตน นำเสนอแนวคิดของเพื่อน สร้างแนวคิดใหม่ร่วมกัน

ขั้นสรุปกิจกรรม

ให้นิสิตสรุปประเด็นสำคัญเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน และบอกความตั้งใจของนิสิตในการที่จะปฏิบัติตนเพื่อการเป็นสมาชิกในประชาคมอาเซียน บันทึกการสะท้อนคิดของนิสิตลงในบัตรบันทึกการสะท้อนคิด (Exit Slip) เป็นรายบุคคล

สื่อประกอบการเรียนรู้ (Resources)

1. Power Point สำหรับบรรยายกิจกรรม
2. อุปกรณ์สำหรับทำกิจกรรมเดี่ยวและคู่
3. บัตรบันทึกการสะท้อนคิด (Exit Slips)
4. แบบสังเกตพฤติกรรมการทำกิจกรรมและการมีส่วนร่วม

คำชี้แจง บัตรบันทึกการสะท้อนคิด 3-2-1 นี้ ใช้สำหรับบันทึกผลการเข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน โดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้บันทึกภายหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรม

บัตรบันทึกการสะท้อนคิด (Exit Slip) **3-2-1**

***ชื่อกิจกรรม*.....*วันที่*.....**

สิ่งที่ข้าพเจ้าได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมมี 3 อย่าง ดังนี้

1. .....
2. .....
3. .....

ข้าพเจ้ามีคำถามที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรม 2 คำถาม ดังนี้

1. .....
2. .....

ข้าพเจ้ามีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากการเข้าร่วมกิจกรรม 1 ข้อ ดังนี้ (ข้าพเจ้าคิดว่า.....)

1. .....

PPT ประกอบการบรรยาย

UbD Unit Plan
แผนการจัดกิจกรรมที่ 2 วัฒนธรรมในกลุ่มประเทศ CLMV กับการเรียนรู้สู่ความเข้าใจ
เวลา 10.30-12.00 น. (1.30 ชั่วโมง)

เรื่อง : วัฒนธรรมในกลุ่มประเทศ CLMV กับการเรียนรู้สู่ความเข้าใจ **สาระการเรียนรู้**: วัฒนธรรมในกลุ่มประเทศ CLMV

กิจกรรม: การร่วมมือกันเรียนรู้เชิงกลุ่ม (Group Collaboration) **วิทยากร**: พระปลัดระพิน พุทธิสาโร, ดร. ดร.ฤทธิชัย แกมนาค

สาระที่ต้องการให้เรียนรู้ (Knowledge)

การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน โดยเน้นวัฒนธรรมทางศาสนาในกลุ่มประเทศ CLMV ที่ประกอบด้วย 1) แบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต) 2) หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (มารยาทชาวพุทธ) 3) การนับถือนิกายทางพุทธศาสนา (วัตรปฏิบัติที่แตกต่างกัน) โดยที่วัฒนธรรมวิถีปฏิบัติทางศาสนาของศาสนาพุทธของนิสิตชาวต่างชาติจากประเทศกัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม ซึ่งมีวิถีปฏิบัติบางประการเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางศาสนา วิถีชีวิต มีความแตกต่างกัน ทำให้เกิดความขัดกันในวัตรปฏิบัติ อาทิว่าด้วยเรื่องวัฒนธรรมทางศาสนา การดำเนินชีวิต ความแตกต่างในนิกายทางศาสนา ทัศนคติทางการเมืองและการแสดงออก อันมีผลต่อความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันของนิสิตที่แตกต่างกันในด้านวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตในมิติทางศาสนาของการอยู่ร่วมกันในประชาคมนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ขั้นที่ 1 – ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (Desired Results)

1. นิสิตเข้าใจแบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต)
2. นิสิตมีหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (มารยาทชาวพุทธ)
3. นิสิตมีความเข้าใจเกี่ยวกับการนับถือนิกายทางพุทธศาสนา (วัตรปฏิบัติที่แตกต่างกัน)

ความเข้าใจของนิสิต :
(Teachers will understand that...)

1. เข้าใจแบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต-ธรรมวินัย) คือ รูปแบบการปฏิบัติในฐานะพระภิกษุ หรือชาวพุทธที่ต้องยึดหลักการคำสอนในทางพระพุทธศาสนา

2) รู้หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (มารยาทชาวพุทธ) คือ มีรูปแบบการปฏิบัติตนอันสัมพันธ์กับความเชื่อ จารีตดั้งเดิม ซึ่งมีแบบแผนมาจากจารีตดั้งเดิม หรือแบบปฏิบัติที่เคยกระทำมาอันมีส่วนต่อจากพระพุทธศาสนา

3) เข้าใจการนับถือนิกายทางพุทธศาสนา (วัตรปฏิบัติที่แตกต่างกัน) กล่าวคือ วัตรปฏิบัติที่เนื่องด้วยนิกายทางศาสนาจะแตกต่างกันผ่านรูปแบบ วิธีการปฏิบัติ อันสัมพันธ์กับการแต่งกาย ระหว่างมหายานของเวียดนาม เถรวาทในแบบไทย เมียนมาร์ ลาว กัมพูชา ความต่างนิกายในเถรวาทจะมีผลต่อการแต่งกาย การครองจีวร การขบฉัน การสวดมนต์ การใช้ศาสนาที่แตกต่างกันในการสวดมนต์ ทำวัตร หรือการขบฉันร่วมกัน

คำถามสำคัญ (Essential Questions):

1. แบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต-ธรรมวินัย) มีแนวทางอย่างไร
2. หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (มารยาทชาวพุทธ) มีอะไรบ้าง
3. การนับถือนิกายทางพุทธศาสนา (วัตรปฏิบัติที่แตกต่างกัน) มีความเหมือนและแตกต่างกันอย่างไร

ความรู้ที่นิสิตจะได้รับ *(Teachers will know....)* ความรู้เกี่ยวกับแบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต) หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (มารยาทชาวพุทธ) และการนับถือนิกายทางพุทธศาสนา (วัตรปฏิบัติที่แตกต่างกัน)	**พฤติกรรมการเรียนรู้ของนิสิตที่จะเกิดขึ้น** *(Teachers will be able to....)* รู้แนวทางในการปฏิบัติตนเพื่อการอยู่ร่วมกันในประชาคมมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ขั้นที่ 2 – การวัดผลและประเมินผล (Assessment Evidence)	
Goal(s): ประเมินจากการนำเสนอผลงานหรือการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น Role: สังเกตการทำงานกลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกิดจากการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ Audience: แลกเปลี่ยนความรู้และสรุป Situation: ประเมินการทำงาน (เดี่ยว/คู่/กลุ่ม) Performance: ประเมินการเข้าร่วมกิจกรรม Standards: อธิบายและทำความเข้าใจกับนิสิตผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมินของกิจกรรมนี้ หลักฐานการประเมินอื่นๆ (**Other Evidence**)	
ขั้นที่ 3 – แผนการเรียนรู้ (Learning Plan)	
กิจกรรมการพัฒนา (Learning Activities) - *Consider the WHERETO elements*	
ขั้นนำเข้าสู่กิจกรรม ฟังบรรยายเรื่อง “วัฒนธรรมในกลุ่มประเทศ CLMV กับการเรียนรู้สู่ความเข้าใจ” **ขั้นทำกิจกรรม** การร่วมมือกันเรียนรู้เชิงกลุ่ม (Group Collaboration) เกี่ยวกับวัฒนธรรม แบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต) หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (มารยาทชาวพุทธ) และการนับถือนิกายทางพุทธศาสนา (วัตรปฏิบัติที่แตกต่างกัน) โดยการทำกิจกรรมกลุ่มเพื่อทำความเข้าใจวัฒนธรรมในกลุ่มประเทศ CLMV **ขั้นสรุปกิจกรรม** ให้นิสิตสรุปเกี่ยวกับวัฒนธรรมในกลุ่มประเทศ CLMV และบันทึกการสะท้อนคิดลงใน บัตรบันทึกการสะท้อนคิด (Exit Slip) เป็นรายบุคคล	
สื่อประกอบการเรียนรู้ (Resources) 1. Power Point สำหรับบรรยายกิจกรรม 2. อุปกรณ์สำหรับทำกิจกรรมกลุ่ม 3. บัตรบันทึกการสะท้อนคิด (Exit Slips) 4. แบบสังเกตพฤติกรรมการทำกิจกรรมกลุ่ม/การมีส่วนร่วม	

คำชี้แจง บัตรบันทึกการสะท้อนคิด 3-2-1 นี้ ใช้สำหรับบันทึกผลการเข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน โดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้บันทึกภายหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรม

บัตรบันทึกการสะท้อนคิด (Exit Slip) **3-2-1**

***ชื่อกิจกรรม*.....*วันที่*.....**

สิ่งที่ข้าพเจ้าได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมมี 3 อย่าง ดังนี้

1. .....
2. .....
3. .....

ข้าพเจ้ามีคำถามที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรม 2 คำถาม ดังนี้

1. .....
2. .....

ข้าพเจ้ามีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากการเข้าร่วมกิจกรรม 1 ข้อ ดังนี้ (ข้าพเจ้าคิดว่า.....)

1. .....

PPT ประกอบการบรรยาย

UbD Unit Plan
แผนการจัดกิจกรรมที่ 3 การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมสู่นวัตกรรมอาเซียน
เวลา 13.00-15.00 น. (2 ชั่วโมง)

เรื่อง : การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมสู่นวัตกรรมอาเซียน **สาระการเรียนรู้:** นวัตกรรมทางวัฒนธรรมอาเซียน

ผศ.ดร.จตุภูมิ เขตจัตุรัส
ดร.ลำพอง กลมกูล

กิจกรรม: กิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) **วิทยากร:** นายกวีพล ศรีหะมงคล

สาระที่ต้องการให้เรียนรู้ (Knowledge)

วัฒนธรรมทางศาสนา (Religious Culture) เป็นวัฒนธรรมที่มีวิถีปฏิบัติทางศาสนาของศาสนาพุทธของนิสิตชาวต่างชาติจากประเทศกัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม ซึ่งมีวิถีปฏิบัติบางประการเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางศาสนา วิถีชีวิต มีความแตกต่างกัน ทำให้เกิดความขัดกันในวัตรปฏิบัติ อาทิว่าด้วยเรื่องวัฒนธรรมทางศาสนา การดำเนินชีวิต ความแตกต่างในนิกายทางศาสนา ทัศนคติทางการเมืองและการแสดงออก อันมีผลต่อความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันของนิสิตที่แตกต่างกันในด้านวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตในมิติทางศาสนาของการอยู่ร่วมกันในประชาคมนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ขั้นที่ 1 – ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (Desired Results)

1. นิสิตเข้าใจวัฒนธรรมทางศาสนา (Religious Culture)
2. นิสิตมีส่วนร่วมในการทำกิจรรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop)
3. นิสิตสามารถออกแบบนวัตกรรมทางวัฒนธรรมอาเซียนได้

ความเข้าใจของนิสิต :
(Teachers will understand that...)

แบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต)

- ◆ เรียนรู้เรา รู้เขา เอาใจเขามาใส่ใจเรา
- ◆ รักษาความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน
- ◆ ดูแลและช่วยเหลือกันภายในกลุ่มหรือนิกาย
- ◆ ศาสนามีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่
- ◆ เรียนรู้ของความแตกต่างของการปฏิบัติตน
- ◆ ฝึกปฏิบัติตามหลักตามหลักของศาสนา
- ◆ การปฏิบัติตนอย่างหนึ่งคือให้เกียรติ

หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (มารยาทชาวพุทธ)

- ◆ เรียนรู้ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารกัน
- ◆ ปฏิบัติตามกฎระเบียบของมหาวิทยาลัย
- ◆ เมื่อมีปัญหาจะต้องหันหน้าเข้าหากันร่วมกันแก้ไขปัญหา
- ◆ เข้าร่วมกิจกรรมที่ทางมหาวิทยาลัยจัดขึ้น
- ◆ ประพฤติดีด้วยกาย วาจา ใจ
- ◆ ปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า

คำถามสำคัญ (Essential Questions):

แบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต) มีอะไรบ้าง
หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (มารยาทชาวพุทธ) มีลักษณะอย่างไร
การนับถือนิกายทางพุทธศาสนา (วัตรปฏิบัติที่แตกต่างกัน) ควรมีแนวทางในการปฏิบัติตนอย่างไร

◆ ให้ความเคารพนับถือกัน ◆ เรียนรู้จากการพูดคุยและทำงานร่วมกัน **การนับถือนิกายทางพุทธศาสนา (วัตรปฏิบัติที่แตกต่างกัน)** ◆ เงื่อนไขของเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ทางศาสนา ◆ รักษาธรรมเนียมประเพณีและวิถีปฏิบัติ ◆ การปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ◆ ปฏิบัติตามระเบียบข้อตกลงร่วมกันของมหาวิทยาลัย ◆ ต้องมีศูนย์ความรู้ทำให้เกิดลักษณะการคิดร่วมกัน ◆ เกิดการเรียนรู้ในเชิงของการแลกเปลี่ยน	
ความรู้ที่นิสิตจะได้รับ ***(Teachers will know....)*** แบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต) หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (มารยาทชาวพุทธ) การนับถือนิกายทางพุทธศาสนา (วัตรปฏิบัติที่แตกต่างกัน) การออกแบบนวัตกรรมทางวัฒนธรรมอาเซียน	**พฤติกรรมการเรียนรู้ของนิสิตที่จะเกิดขึ้น** ***(Teachers will be able to....)*** เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม มีส่วนร่วมในการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ออกแบบนวัตกรรมทางวัฒนธรรมอาเซียน
ขั้นที่ 2 – การวัดผลและประเมินผล (Assessment Evidence)	
Goal(s): ประเมินจากการนำเสนอผลงานหรือการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น **R**ole: สังเกตการทำงานกลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกิดจากการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ **A**udience: แลกเปลี่ยนความรู้และสรุป **S**ituation: ประเมินการทำงาน (กลุ่ม) **P**erformance: ประเมินการเข้าร่วมกิจกรรม **S**tandards: อธิบายและทำความเข้าใจกับนิสิตผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมินของกิจกรรมนี้ หลักฐานการประเมินอื่นๆ (**O**ther Evidence)	
ขั้นที่ 3 – แผนการเรียนรู้ (Learning Plan)	
กิจกรรมการพัฒนา (Learning Activities) - *Consider the WHERETO elements*	
ขั้นนำเข้าสู่กิจกรรม ฟังบรรยายเรื่อง “วัฒนธรรมทางศาสนา (Religious Culture)” ซักถามในประเด็นที่สงสัยเพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่กิจกรรมเชิงปฏิบัติการ **ขั้นทำกิจกรรม** กิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ที่เน้นกระบวนการกลุ่ม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การร่วมมือกันเรียนรู้ และการออกแบบนวัตกรรมทางวัฒนธรรมอาเซียน **ขั้นสรุปกิจกรรม** ให้นิสิตสะท้อนคิดประสบการณ์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ และบันทึกการสะท้อนคิดลงในบัตรบันทึกการสะท้อนคิด (Exit Slip) เป็นรายบุคคล	

สื่อประกอบการเรียนรู้ (Resources)

1. Power Point สำหรับบรรยายกิจกรรม
2. อุปกรณ์สำหรับทำกิจกรรมกลุ่ม
3. บัตรบันทึกการสะท้อนคิด (Exit Slips)
4. แบบสังเกตพฤติกรรมการทำกิจกรรมกลุ่ม/การมีส่วนร่วม

คำชี้แจง บัตรบันทึกการสะท้อนคิด 3-2-1 นี้ ใช้สำหรับบันทึกผลการเข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน โดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้บันทึกภายหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรม

บัตรบันทึกการสะท้อนคิด (Exit Slip) 3-2-1

ชื่อกิจกรรม.....*วันที่*.....

สิ่งที่ข้าพเจ้าได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมมี 3 อย่าง ดังนี้

1. .....
2. .....
3. .....

ข้าพเจ้ามีคำถามที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรม 2 คำถาม ดังนี้

1. .....
2. .....

ข้าพเจ้ามีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากการเข้าร่วมกิจกรรม 1 ข้อ ดังนี้ (ข้าพเจ้าคิดว่า.....)

1. .....

เอกสารประกอบการอบรมในแผนการจัดการเรียนรู้
การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียน กลุ่มประเทศ CLMV
สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หมายเหตุ : ให้นิสิต SCAN QR CODE หรือไปยัง WEBLINK ตามที่นิสิตสนใจ

คู่มือ Cambodia-กัมพูชา
http://thaishorturl.com/u2zu

คู่มือ Myanmar-เมียนมาร์
http://thaishorturl.com/u2zr

คู่มือ Laos-ลาว
http://thaishorturl.com/u2zs

คู่มือ Vietnam-เวียดนาม
http://thaishorturl.com/u2zt

คู่มือรวม 4 ประเทศ CLMV http://thaishorturl.com/u2zq

UbD Unit Plan **แผนการจัดกิจกรรมที่ 4 กิจกรรมถอดบทเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้** **เวลา 09.00-10.30 น. (1 ชั่วโมง)**	
เรื่อง : ถอดบทเรียนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน	**สาระการเรียนรู้**: การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน
กิจกรรม: สนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Think-Pair-Share)	**วิทยากร**: คณะผู้วิจัย
สาระที่ต้องการให้เรียนรู้ (Knowledge) การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Cross Cultural Learning) เป็นกระบวนการ ในการทำความเข้าใจในความแตกต่างของวัฒนธรรมความหลายหลายของวัฒนธรรมของประเทศในกลุ่มอาเซียนอันเป็นเหตุให้ต้องเรียนรู้วัฒนธรรมของกันและกันโดยไม่ปิดกั้นที่จะยอมรับเอาวัฒนธรรมที่ดีๆ จากท้องถิ่นอื่นใช้ โดยที่ผู้เรียนให้มีความสามารถในการเตรียมความพร้อมทางวัฒนธรรมมีเมื่อได้มีโอกาสในการเรียนรู้วัฒนธรรมใหม่ในสังคมที่แตกต่าง 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย เปิดใจรับวัฒนธรรมใหม่ เตรียมใจเรียนรู้สิ่งที่แตกต่าง ปรับอารมณ์ให้เข้ากับสถานการณ์ เข้าใจพฤติกรรมของกลุ่มชน และปรับกระบวนทัศน์ในเรื่องวัฒนธรรม	
ขั้นที่ 1 – ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (Desired Results)	
1. นิสิตเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน 2. นิสิตสามารถปฏิบัติกิจกรรม Think-Pair-Share ได้ 3. นิสิตได้แนวทางในการปฏิบัติตนเพื่อการอยู่ร่วมกันในประชาคมอาเซียน	
ความเข้าใจของครู : *(Teachers will understand that...)* 1. นิสิตเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน 2. นิสิตสามารถสะท้อนคิดและสรุปความรู้ที่ได้รับจากการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน	**คำถามสำคัญ (Essential Questions)**: กระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนเป็นอย่างไร นิสิตสามารถสะท้อนคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน อย่างไรบ้าง
ความรู้ที่นิสิตจะได้รับ *(Teachers will know....)* 5 ขั้นตอน ของกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ประกอบด้วย เปิดใจรับวัฒนธรรมใหม่-เตรียมใจเรียนรู้สิ่งที่แตกต่าง-ปรับอารมณ์ให้เข้ากับสถานการณ์ -เข้าใจพฤติกรรมของกลุ่มชน และปรับกระบวนทัศน์ในเรื่องวัฒนธรรม	**พฤติกรรมการเรียนรู้ของนิสิตที่จะเกิดขึ้น** *(Teachers will be able to....)* นิสิตมีการปรับกระบวนทัศน์ในเรื่องวัฒนธรรม คือ การปรับวิธีคิด วิธีปฏิบัติที่ตั้งอยู่บนรากฐานการมองโลกด้วยความเป็นจริง

ขั้นที่ 2 – การวัดผลและประเมินผล (Assessment Evidence)

Goal(s): ประเมินจากการนำเสนอผลงานหรือการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
Role: วิเคราะห์ข้อมูลที่เกิดจากการสนทนาแลกเปลี่ยนรู้
Audience: แลกเปลี่ยนความรู้และสรุป
Situation: ประเมินการนำเสนอ
Performance: ประเมินการเข้าร่วมกิจกรรม
Standards: อธิบายและทำความเข้าใจกับนิสิตผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมินของกิจกรรมนี้
หลักฐานการประเมินอื่นๆ (**Other Evidence**)

ขั้นที่ 3 – แผนการเรียนรู้ (Learning Plan)

กิจกรรมการพัฒนา (Learning Activities) - *Consider the WHERETO elements*

ขั้นนำเข้าสู่กิจกรรม
แนะนำนิสิตเกี่ยวกับ 5 ขั้นตอน ของกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ประกอบด้วย เปิดใจรับวัฒนธรรมใหม่-เตรียมใจเรียนรู้สิ่งที่แตกต่าง-ปรับอารมณ์ให้เข้ากับสถานการณ์ -เข้าใจพฤติกรรมของกลุ่มชน และปรับกระบวนทัศน์ในเรื่องวัฒนธรรม

ขั้นทำกิจกรรม
แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (Think-Pair-Share: TPS)

Think : ให้คิดเกี่ยวกับคำถามต่อไปนี้
1) กระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนเป็นอย่างไร
2) นิสิตสามารถสะท้อนคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน อย่างไรบ้าง
คิดสิ่งที่รู้ และเกิดจากประสบการณ์ของตน

Pair : จับคู่กับเพื่อน
ฟังแนวคิดเพื่อน แลกเปลี่ยนแนวคิดและร่วมกันสร้างหรือนำเสนอแนวคิดใหม่

Share : ร่วมกันสนทนากลุ่มใหญ่
ฟังแนวคิดผู้อื่น นำเสนอแนวคิดตน นำเสนอแนวคิดของเพื่อน สร้างแนวคิดใหม่ร่วมกัน

ขั้นสรุปกิจกรรม
ให้นิสิตสรุปสิ่งที่ได้จากการถอดบทเรียนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน และบันทึกการสะท้อนคิดลงในบัตรบันทึกการสะท้อนคิด (Exit Slip) เป็นรายบุคคล

สื่อประกอบการเรียนรู้ (Resources)
1. Power Point สำหรับบรรยายกิจกรรม
2. อุปกรณ์สำหรับทำกิจกรรมกลุ่ม
3. บัตรบันทึกการสะท้อนคิด (Exit Slips)
4. แบบสังเกตพฤติกรรมการทำกิจกรรมกลุ่ม/การมีส่วนร่วม

คำชี้แจง บัตรบันทึกการสะท้อนคิด 3-2-1 นี้ ใช้สำหรับบันทึกผลการเข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน โดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้บันทึกภายหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรม

บัตรบันทึกการสะท้อนคิด (Exit Slip) **3-2-1**

ชื่อกิจกรรม.....วันที่.....

สิ่งที่ข้าพเจ้าได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมมี 3 อย่าง ดังนี้

1. .....
2. .....
3. .....

ข้าพเจ้ามีคำถามที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรม 2 คำถาม ดังนี้

1. .....
2. .....

ข้าพเจ้ามีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากการเข้าร่วมกิจกรรม 1 ข้อ ดังนี้ (ข้าพเจ้าคิดว่า.....)

1. .....

ตัวอย่างผลงานการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมและประเพณี ไทย-เมียนมาร์ ACE โดยนิสิตวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จ.เชียงราย [19 ก.ย.2561]

UbD Unit Plan
แผนการจัดกิจกรรมที่ 5 การศึกษาเชิงพื้นที่ประเทศ CLMV
ระยะเวลาดำเนินการ 3 วัน

เรื่อง : การศึกษาเชิงพื้นที่ประเทศ CLMV **ประเทศอาเซียน:** เวียดนาม / กัมพูชา / ลาว / เมียนมาร์

กิจกรรม: การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมโดยใช้วิจัยเป็นฐาน RBL **วิทยากร:** คณะผู้วิจัย

สาระที่ต้องการให้เรียนรู้ (Knowledge)

การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Cross Cultural Learning) เป็นกระบวนการ ในการทำความเข้าใจในความแตกต่างของวัฒนธรรมความหลายหลายของวัฒนธรรมของประเทศในกลุ่มอาเซียนอันเป็นเหตุให้ต้องเรียนรู้วัฒนธรรมของกันและกันโดยไม่ปิดกั้นที่จะยอมรับเอาวัฒนธรรมที่ดีๆ จากท้องถิ่นอื่นใช้ โดยที่ผู้เรียนให้มีความสามารถในการเตรียมความพร้อมทางวัฒนธรรมมีเมื่อได้มีโอกาสในการเรียนรู้วัฒนธรรมใหม่ในสังคมที่แตกต่าง 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย เปิดใจรับวัฒนธรรมใหม่ เตรียมใจเรียนรู้สิ่งที่แตกต่าง ปรับอารมณ์ให้เข้ากับสถานการณ์ เข้าใจพฤติกรรมของกลุ่มชน และปรับกระบวนทัศน์ในเรื่องวัฒนธรรม

ขั้นที่ 1 – ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (Desired Results)

1. นิสิตเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนผ่านกระบวนการวิจัย
2. นิสิตศึกษาและบันทึกเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวเวียดนามที่ได้จากการศึกษาภาคสนาม
3. นิสิตสามารถสะท้อนคิดและสรุปความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาภาคสนามเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไทย-เวียดนาม

ความเข้าใจของนิสิต :	**คำถามสำคัญ (Essential Questions):**
(Students will understand that...)	
1) นิสิตเข้าใจการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนจากประวัติศาสตร์ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของชาวเวียดนาม 2) นิสิตทราบวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวเวียดนามในปัจจุบัน 3) นิสิตเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนจากการศึกษาเชิงพื้นที่ประเทศเวียดนาม	การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนจากประวัติศาสตร์ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของชาวเวียดนามอย่างไร วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวเวียดนามในปัจจุบัน เป็นอย่างไร นิสิตมีกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนจากการศึกษาเชิงพื้นที่อย่างไร
ความรู้ที่นิสิตจะได้รับ ***(Teachers will know....)*** 1) นิสิตได้เรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนจากประวัติศาสตร์ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของชาวเวียดนาม 2) ทำให้ทราบวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวเวียดนามในปัจจุบัน 3) ทำให้ได้กระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนจากการศึกษาเชิงพื้นที่ประเทศเวียดนาม	**พฤติกรรมการเรียนรู้ของนิสิตที่จะเกิดขึ้น** ***(Teachers will be able to....)*** ได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง ที่นำไปสู่ความเข้าใจ และเกิดการปรับตัวทางวัฒนธรรม

ขั้นที่ 2 – การวัดผลและประเมินผล (Assessment Evidence)	
Goal(s): ประเมินจากการนำเสนอประสบการณ์หรือการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น Role: สังเกตการทำงานกลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกิดจากการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ Audience: แลกเปลี่ยนความรู้และสรุป Situation: ประเมินการทำงาน (เดี่ยว/คู่/กลุ่ม) Performance: ประเมินการเข้าร่วมกิจกรรม Standards: อธิบายและทำความเข้าใจกับนิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมินของกิจกรรมนี้ หลักฐานการประเมินอื่นๆ (**Other Evidences**)	
ขั้นที่ 3 – แผนการเรียนรู้ (Learning Plan)	
กิจกรรมการพัฒนา (Learning Activities) - *Consider the WHERETO elements*	
ขั้นนำเข้าสู่กิจกรรม ฟังบรรยายเรื่อง “การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมโดยใช้วิจัยเป็นฐาน RBL” เพื่อให้นิสิตเข้าใจกระบวนการในการบันทึกความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรม **ขั้นทำกิจกรรม** 1. นิสิตได้ศึกษาในสถานที่จริง โดยใช้การสังเกต และการจดบันทึกจากการศึกษาภาคสนาม 2. นิสิตได้ฝึกประสบการณ์เกี่ยวกับการสัมภาษณ์ และการสนทนาซักถามเพื่อให้ได้ความรู้จากบุคคลและสถานที่จริง 3. นิสิตร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนและคณาจารย์เกี่ยวกับประสบการณ์ภาคสนาม 4. นิสิตสะท้อนคิดเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ด้วยการบันทึก Clip **ขั้นสรุปกิจกรรม** ให้นิสิตสรุปเกี่ยวกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมในประเทศ CLMV และบอกความตั้งใจของนิสิตในการที่จะปฏิบัติตนเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม และบันทึกการสะท้อนคิดลงใน Booklet และบัตรบันทึกการสะท้อนคิด (Exit Slip) เป็นรายบุคคล	
สื่อประกอบการเรียนรู้ (Resources) 1. Booklet “การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน: กรณีศึกษาประเทศเวียดนาม” 2. อุปกรณ์สำหรับทำกิจกรรมกลุ่ม 3. บัตรบันทึกการสะท้อนคิด (Exit Slips) 4. แบบสังเกตพฤติกรรมการทำกิจกรรมกลุ่ม/การมีส่วนร่วม	

คำชี้แจง บัตรบันทึกการสะท้อนคิด 3-2-1 นี้ ใช้สำหรับบันทึกผลการเข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน โดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้บันทึกภายหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรม

บัตรบันทึกการสะท้อนคิด (Exit Slip) **3-2-1**

***ชื่อกิจกรรม*.....*วันที่*.....**

สิ่งที่ข้าพเจ้าได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมมี 3 อย่าง ดังนี้

1. .....
2. .....
3. .....

ข้าพเจ้ามีคำถามที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรม 2 คำถาม ดังนี้

1. .....
2. .....

ข้าพเจ้ามีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากการเข้าร่วมกิจกรรม 1 ข้อ ดังนี้ (ข้าพเจ้าคิดว่า.....)

1. .....

การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมที่เวียดนาม ส่วนวิจัยสารสนเทศและบริการวิชาการ ศูนย์อาเซียนศึกษา สรุปโครงการนิสิตสัมพันธ์อาเซียน (ประเทศเวียดนาม) ระหว่างวันที่ 13-16 กันยายน พ.ศ. 2561 ณ นครโฮจิมินท์ ประเทศเวียดนาม

การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน: กรณีศึกษาประเทศเวียดนาม

ภายใต้โครงการนิสิตสัมพันธ์อาเซียน:
ความสัมพันธ์ทางศาสนาไทย-เวียดนาม
ศูนย์อาเซียนศึกษา มจร

ชื่อ.....ชั้นปีที่.....
สาขาวิชา.....
คณะ.....
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

QR Code Booket
สำหรับ Download

เอกสารประกอบการอบรม

การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียน กลุ่มประเทศ CLMV

สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หมายเหตุ : ให้นิสิต SCAN QR CODE หรือไปยัง WEBLINK ตามที่นิสิตสนใจ

คู่มือ Cambodia-กัมพูชา
http://thaishorturl.com/u2zu

คู่มือ Myanmar-เมียนมาร์
http://thaishorturl.com/u2zr

คู่มือ Laos-ลาว
http://thaishorturl.com/u2zs

คู่มือ Vietnam-เวียดนาม
http://thaishorturl.com/u2zt

คู่มือรวม 4 ประเทศ CLMV http://thaishorturl.com/u2zq

กัมพูชา
รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน
ในกลุ่มประเทศ CLMV
สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรณีศึกษา
การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมกัมพูชา
Việt Nam
รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน
ในกลุ่มประเทศ CLMV
สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรณีศึกษา
การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมเวียดนาม
ลาว
รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน
ในกลุ่มประเทศ CLMV
สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรณีศึกษา
การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมลาว
CLMV
รายงานการสังเคราะห์องค์ความรู้จากการวิจัย
เรื่อง
รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV
สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
An Introductional Model of ASEAN Cross Culture in CLMV Countries
for Students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University
พระราชวรเมธี, รศ.ดร. และคณะ
ภายใต้โครงการทุนวิจัยมุ่งเป้าปี ๒๕๖๐ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช)
ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

C
L
M
V
กัมพูชา
ลาว
เมียนมาร์
เวียดนาม

รายงานการสังเคราะห์องค์ความรู้จากการวิจัย

เรื่อง

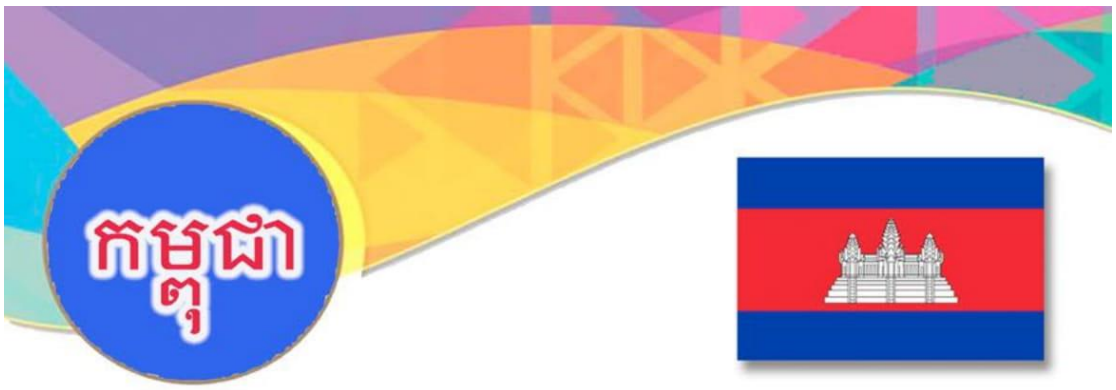
รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

An Introductional Model of ASEAN Cross Culture in CLMV Countries for Students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University

พระราชวรเมธี, รศ.ดร. และคณะ

ภายใต้โครงการทุนวิจัยมุ่งเป้าปี ๒๕๖๐ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช)
ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

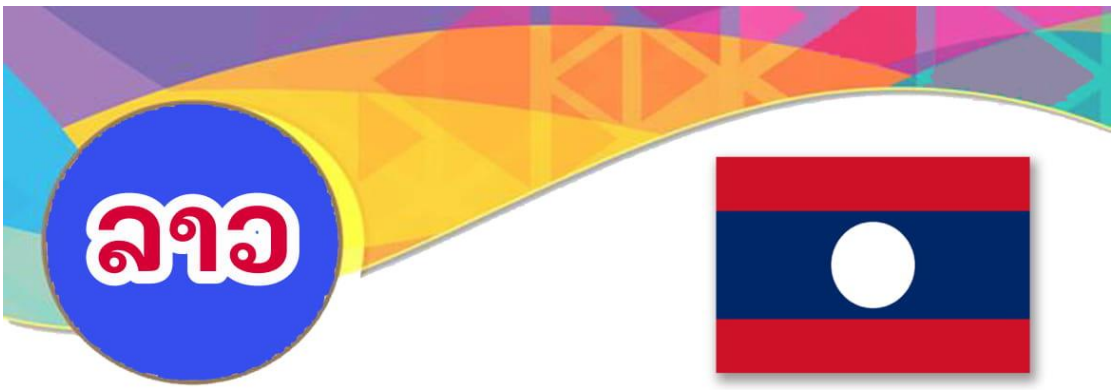

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน ในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรณีศึกษา การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมกัมพูชา

ภายใต้โครงการทุนวิจัยมุ่งเป้าปี ๒๕๖๐ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช)
ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

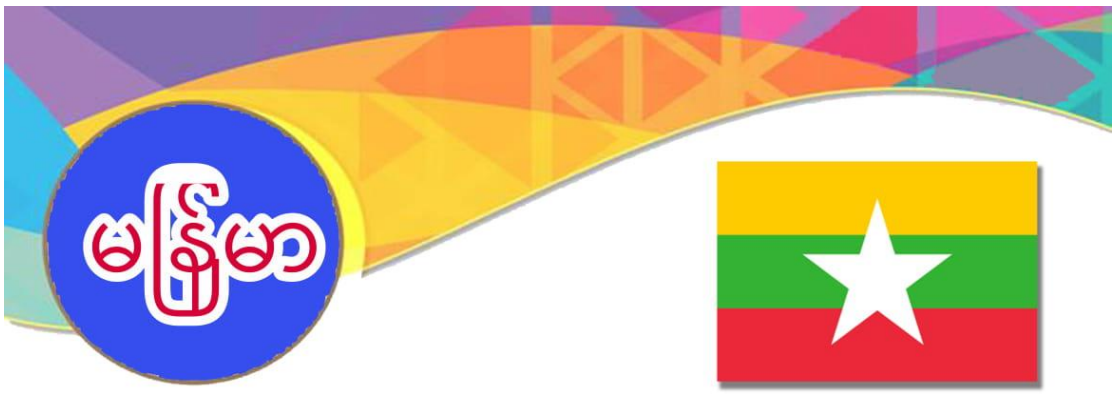

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน ในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรณีศึกษา การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมลาว

ภายใต้โครงการทุนวิจัยมุ่งเป้าปี ๒๕๖๐ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช)
ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน ในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรณีศึกษา การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมเมียนมาร์

ภายใต้โครงการทุนวิจัยมุ่งเป้าปี ๒๕๖๐ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช)
ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน ในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรณีศึกษา การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมเวียดนาม

ภายใต้โครงการทุนวิจัยมุ่งเป้าปี ๒๕๖๐ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช)
ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

QR Code แสดงตัวอย่างผลการจัดกิกจรรมเชิงปฏิบัติการ
ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ
CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่พัฒนา

	
การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมที่เวียดนาม ส่วนวิจัย สารสนเทศและบริการวิชาการ ศูนย์อาเซียนศึกษา สรุปโครงการนิสิตสัมพันธ์อาเซียน (ประเทศเวียดนาม) ระหว่างวันที่ 13-16 กันยายน พ.ศ. 2561 ณ นครโฮจิมินท์ ประเทศเวียดนาม	การเรียนรู้วัฒนธรรมอาเซียน โดยคณะนักวิจัย มี ดร.ลำพอง กลมกูล ผู้อำนวยการส่วนวิจัย สารสนเทศและบริการวิชาการ ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ร่วมกับวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จ.เชียงราย เมื่อ 21 สิงหาคม 2018

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมและประเพณี ไทย-เมียนมาร์ ACE โดยนิสิตวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จ.เชียงราย [19 ก.ย.2561]

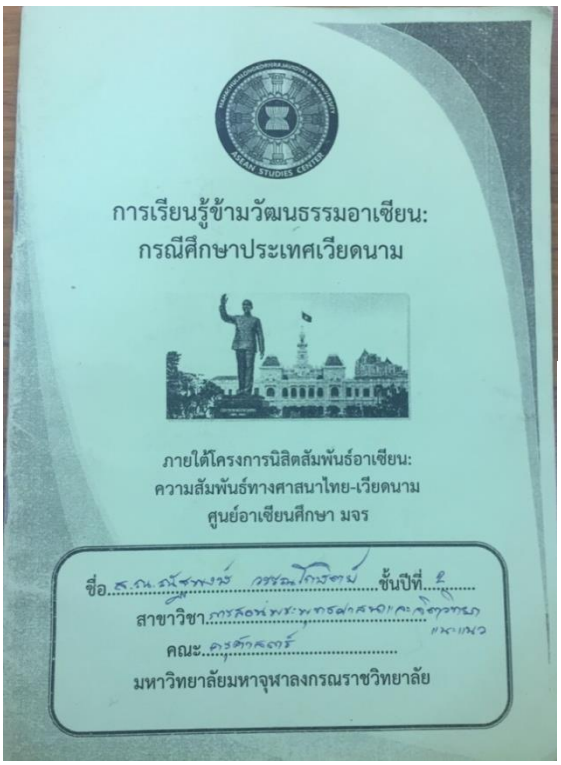
Powerpoint Presentation ที่ใช้สำหรับจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ

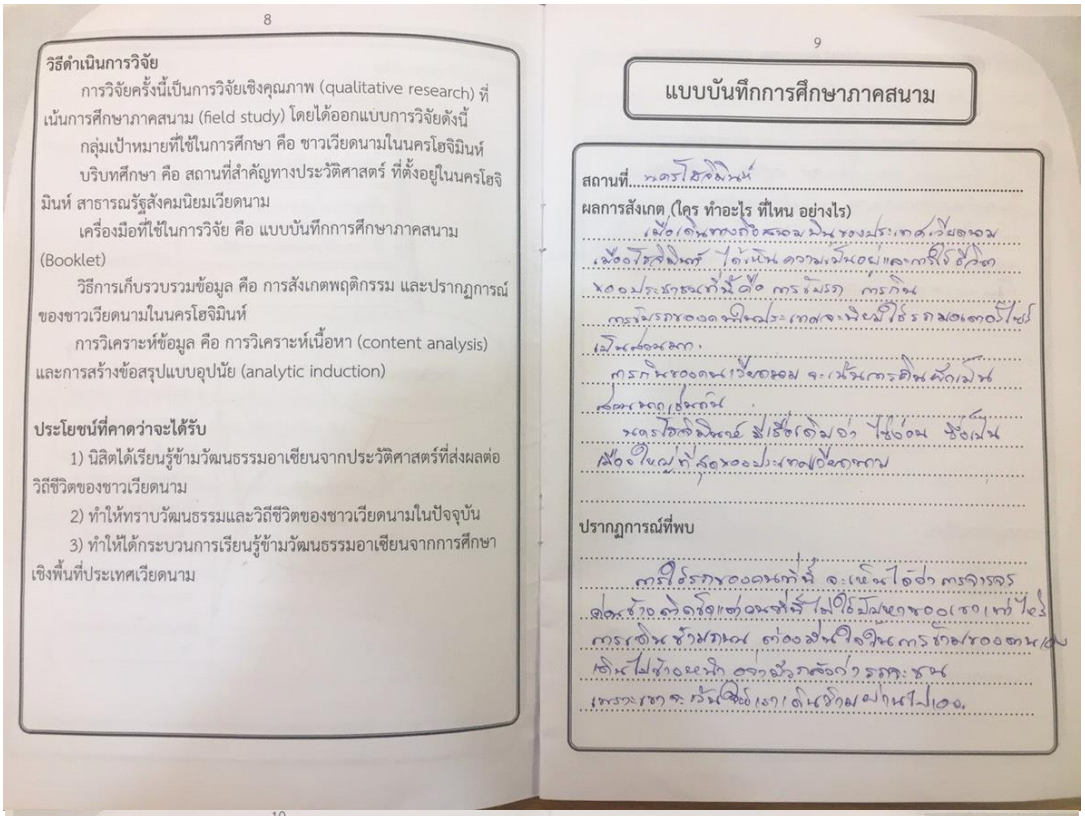

QR Code Booket
สำหรับ Download

ผลการบันทึกการเรียนรู้การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมในประเทศเวียดนาม

8

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ที่เน้นการศึกษาภาคสนาม (field study) โดยได้ออกแบบการวิจัยดังนี้

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา คือ ชาวเวียดนามในนครโฮจิมินห์

บริบทศึกษา คือ สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ที่ตั้งอยู่ในนครโฮจิมินห์ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกการศึกษาภาคสนาม (Booklet)

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ การสังเกตพฤติกรรม และปรากฏการณ์ของชาวเวียดนามในนครโฮจิมินห์

การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (analytic induction)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) นิสิตได้เรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนจากประวัติศาสตร์ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของชาวเวียดนาม

2) ทำให้ทราบวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวเวียดนามในปัจจุบัน

3) ทำให้ได้กระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนจากการศึกษาเชิงพื้นที่ประเทศเวียดนาม

9

แบบบันทึกการศึกษาภาคสนาม

สถานที่... นครโฮจิมินห์

ผลการสังเกต (ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร)

เมื่อเดินทางถึงสนามบินของประเทศเวียดนาม เมืองโฮจิมินห์ ได้เห็นความเป็นอยู่และการใช้ชีวิตของประชาชนในเมืองนี้ การจราจร การจราจรของเมืองประเทศเวียดนามใช้รถมอเตอร์ไซค์เป็นส่วนมาก. การกินของคนเวียดนาม จะเน้นการกินผักเป็นส่วนใหญ่. นครโฮจิมินห์ มีเสียงดังมาก ไม่ค่อย ชอบเมืองใหญ่ที่มีคนประชากรเยอะๆ

ปรากฏการณ์ที่พบ

การใช้รถของคนที่นี่ จะเห็นได้ว่า การจราจรติดขัดมาก ต่อให้ไม่มีสัญญาณไฟจราจรก็ไม่มีการเว้นช่วงให้ข้ามถนน ต่างฝ่ายต่างขับรถของตนเองเข้าไปเรื่อยๆ เพราะหากจะรอให้เขาเว้นช่วงให้ข้ามถนนไปเลย.

10

สถานที่... ไปรษณีย์กลางไซ่ง่อน

ผลการสังเกต (ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร)

ไปรษณีย์กลาง ไซ่ง่อน อยู่ตรงข้ามกับ โบสถ์นอร์ทเธอดอม เป็นสถานที่ท่องเที่ยว ไปรษณีย์กลาง มีความสวยงาม เลื่องชื่อ สถาปนิกออกแบบ ของที่ระลึกต่างๆ ของที่ทางเที่ยว ต่างชาติ ชื่นชอบ

ปรากฏการณ์ที่พบ

สถาปัตยกรรมสมัยศตวรรษที่ 19 ที่ตกแต่งและสีสันที่สวยงาม ได้พบเห็น ทำให้สถานที่น่าสนใจ สวย แต่ดูเก่า ไปบ้างเพราะวิธีการก่อสร้างที่เน้นสีสันสดใส.

11

สถานที่... โบสถ์นอร์ทเธอดอม

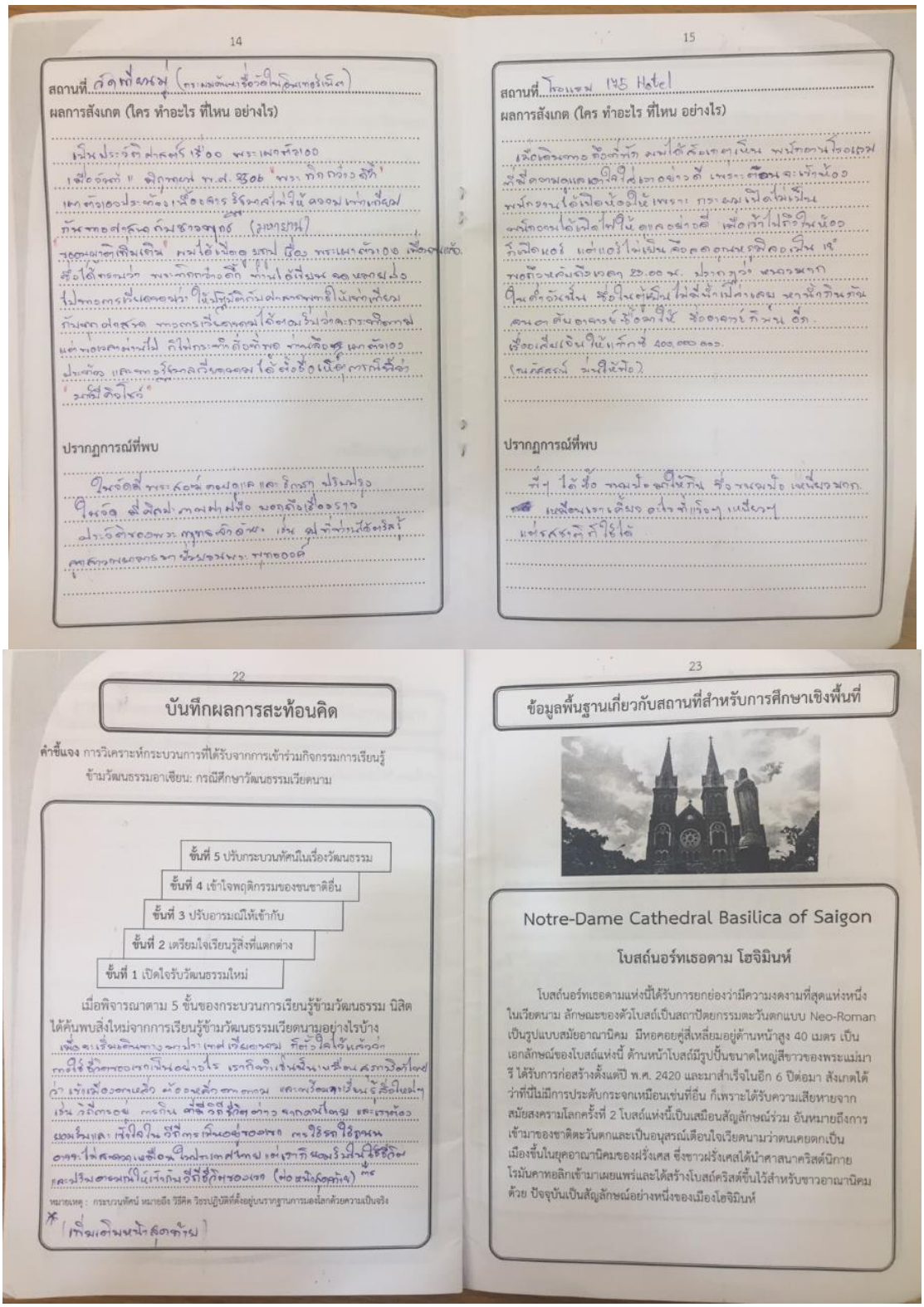
ผลการสังเกต (ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร)

โบสถ์นอร์ทเธอดอม ตั้งอยู่ หน้าไปรษณีย์กลาง. ใช้ในการก่อสร้างเมื่อ พ.ศ. 2423 ใช้เวลาสร้าง 6 ปี สถาปนิกชาวฝรั่งเศส สถาปัตยกรรมตะวันตก เป็นรูปแบบสมัยวิกตอเรียน

ปรากฏการณ์ที่พบ

เห็นโบสถ์แห่งนี้มีรูปปั้น และสถาปนิกชาวแม่พระ สีสวยงามดีนะ สวยงาม น่าเข้าไปชม ด้านนอก ซื้อของฝากต่างๆ ด้านนอก และใช้ถ่ายรูปกันเยอะ แต่ด้านในก็ สวยงาม.

ผลการบันทึกการเรียนรู้การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมในประเทศเวียดนาม

14

สถานที่ ตลาดเบนทัน (กระแสความเชื่อวัฒนธรรมเวียดนามเหนือ)

ผลการสังเกต (ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร)

เป็นประวัติศาสตร์ เรื่อง พระเจดีย์ต่างๆ
เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2506 พระ ทิก กวางดึก
เผาตัวเองประท้วงเรื่องศาสนาในปี ค.ศ. 1963 เผาเพื่อ
ต้านทหารสหรัฐอเมริกา (รูปภาพ)
จุดสนใจเพิ่มเติม ผมได้เรียน รู้เรื่อง พระเจดีย์ต่างๆ เพื่อนๆ
เรื่องได้ยินว่า พระที่ถูกเผาตัวตาย ผมได้เรียน รู้มากมาย
ไปยังการเดินตลาดว่า ที่นี่มีสินค้าอะไรขายกันบ้าง
กับสถานที่สำคัญ ทางการเวียดนามได้ขอความร่วมมือกับ
แต่ทางคนท่องไม่ ก็ไม่กระทำสิ่งที่ขัด ต่อศาสนาของตัวเอง
ประเพณี และทางวัฒนธรรมของเขาได้ยังรักษาเรื่องราว
วันนี้ดีใจมาก

ปรากฏการณ์ที่พบ

ในร้านมีพระสงฆ์ทองแดง และรูปภาพ ประดับไว้
ในร้าน มีสินค้าหลายๆ อย่างให้เลือกซื้อเยอะมาก
ประเทศเวียดนาม ทุกๆ ร้านค้า เช่น ผู้ค้าขายมีใส่หมวก
สถานที่ขายของ ทางการเวียดนามได้ขอความร่วมมือกับ

15

สถานที่ โรงแรม 145 Hotel

ผลการสังเกต (ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร)

เมื่อเดินทางถึงที่พัก ผมได้เข้าสถานที่ พนักงานโรงแรม
มีการตรวจสอบสัมภาระอย่างดี เพราะเขาจะเข้มงวด
พนักงานได้เปิดประตูให้ เพราะ กระเป๋าเปิดไม่ได้
พนักงานได้เปิดไฟให้ ตลอดทาง เพื่อเข้าไปถึงห้อง
รีสอร์ท แต่แอร์ไม่เย็น เพราะคุณภาพดีมาก
ทางเจ้าหน้าที่ได้ปิดแอร์ ประมาณ 23.00 น. ปรากฏว่า หนาวมาก
ในเต็นท์ต้องนอน ห่มผ้าห่มหนา ไม่มีน้ำเปล่าเลย หาซื้อก็ยาก
คนขับรถ ขับรถเร็วมาก ห้องน้ำก็ไม่มี ห้องครัวก็ไม่มี อีก
เรื่องเงินใช้แค่ที่ 400,000 กว่า.
(นนทิสรณ์ มณีน้อย)

ปรากฏการณ์ที่พบ

ที่ๆ ได้ซื้อ ทองน้ำหนักไม่ถึง ร้านหนึ่งน้อย เหมือนกับ
เหมือนราคาเดียว ทำให้เรื่องๆ เหมือนๆ
แต่รสชาติก็ใช้ได้

22

บันทึกผลการสะท้อนคิด

คำชี้แจง การวิเคราะห์กระบวนการที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน: กรณีศึกษาวัฒนธรรมเวียดนาม

ขั้นที่ 5 ปรับกระบวนทัศน์ในเรื่องวัฒนธรรม
ขั้นที่ 4 เข้าใจพฤติกรรมของชนชาติอื่น
ขั้นที่ 3 ปรับอารมณ์ให้เข้ากับ
ขั้นที่ 2 เตรียมใจเรียนรู้สิ่งที่แตกต่าง
ขั้นที่ 1 เปิดใจรับวัฒนธรรมใหม่

เมื่อพิจารณาตาม 5 ขั้นของกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม นิสิตได้ค้นพบสิ่งใหม่จากการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมเวียดนามอย่างไรบ้าง

เมื่อจะเริ่มเดินทางมาประเทศเวียดนาม ก็ต้องใช้เวลาก่อน
การใช้ชีวิตของเราเป็นอย่างไร เราก็จะเริ่มเป็นเพื่อนครูวิทย์ไทย
ว่า เข้าเมืองตามเสือ ต้องสังเกตการณ์ และเราจะเสาะหาเรื่องใหม่ๆ
เช่น วัฒนธรรม การกิน ศิลปะวัฒนธรรมต่างๆ จากอดีตถึงปัจจุบัน และเราต้อง
ยอมรับและเข้าใจในวิถีการเป็นอยู่ของเขา การใช้ชีวิตของคน
อาจจะไม่ตรงกับเรา แต่ประเทศไทย เราก็ยอมรับในวิถีชีวิต
และวัฒนธรรมในแต่ละที่ๆ ที่เราได้ไปเยือน (พ่อแม่ครูคือเรา)

หมายเหตุ : กระบวนทัศน์ หมายถึง วิธีคิด วิธีปฏิบัติที่ตั้งอยู่บนรากฐานการมองโลกด้วยความเป็นจริง

(เพิ่มเติมนำเสนอข้าง)

23

ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานที่สำหรับการศึกษาเชิงพื้นที่

Notre-Dame Cathedral Basilica of Saigon

โบสถ์นอร์ทเธอดาม โฮจิมินห์

โบสถ์นอร์ทเธอดามแห่งนี้ได้รับการยกย่องว่ามีความงดงามที่สุดแห่งหนึ่งในเวียดนาม ลักษณะของตัวโบสถ์เป็นสถาปัตยกรรมตะวันตกแบบ Neo-Roman เป็นรูปแบบสมัยอาณานิคม มีหอคอยคู่สีเหลี่ยมอยู่ด้านหน้าสูง 40 เมตร เป็นเอกลักษณ์ของโบสถ์แห่งนี้ ด้านหน้าโบสถ์มีรูปปั้นขนาดใหญ่สีขาวของพระแม่มารี ได้รับการก่อสร้างตั้งแต่ปี พ.ศ. 2420 และมาสำเร็จในอีก 6 ปีต่อมา สังเกตได้ว่าที่นี่ไม่มีการประดับกระจกเหมือนเช่นที่อื่น ก็เพราะได้รับความเสียหายจากสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 โบสถ์แห่งนี้เป็นเสมือนสัญลักษณ์ร่วม อันหมายถึงการเข้ามาของชาติตะวันตกและเป็นอนุสรณ์เตือนใจเวียดนามว่าตนเคยตกเป็นเมืองขึ้นในยุคอาณานิคมของฝรั่งเศส ซึ่งชาวฝรั่งเศสได้นำศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกเข้ามาเผยแพร่และได้สร้างโบสถ์คริสต์ขึ้นไว้สำหรับชาวอาณานิคมด้วย ปัจจุบันเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของเมืองโฮจิมินห์

ผลการบันทึกการเรียนรู้การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมในประเทศเวียดนาม

กิจกรรมเชิงปฏิบัติการ “การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมกลุ่มประเทศอาเซียน”
ณ วิทยาเขตนครศรีธรรมราช จ.นครศรีธรรมราช

กิจกรรมเชิงปฏิบัติการ “การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมกลุ่มประเทศอาเซียน”
ณ วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทราวดี จ.นครปฐม

กิจกรรมเชิงปฏิบัติการ “การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมกลุ่มประเทศอาเซียน”
ณ วิทยาเขตอุบลราชธานี จ.อุบลราชธานี

กิจกรรมเชิงปฏิบัติการ “การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมกลุ่มประเทศอาเซียน”
ณ วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จ.เชียงราย

กิจกรรมเชิงปฏิบัติการ “การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมกลุ่มประเทศอาเซียน”
ณ มหาวิทยาลัยสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เมืองโฮจิมินห์ ประเทศเวียดนาม

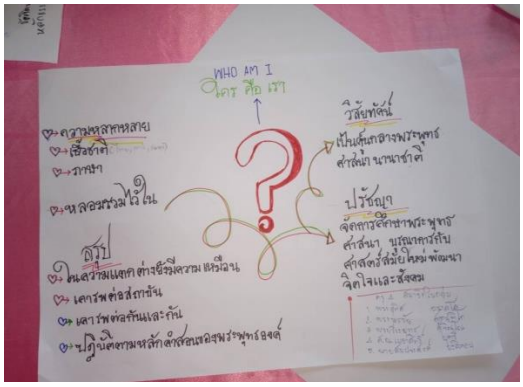

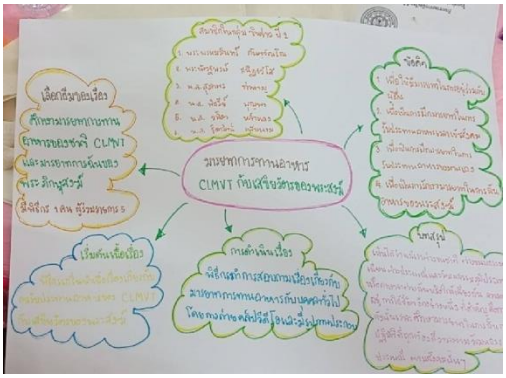
ตัวอย่างการออกแบบนวัตกรรมทางวัฒนธรรมอาเซียน
จากการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ

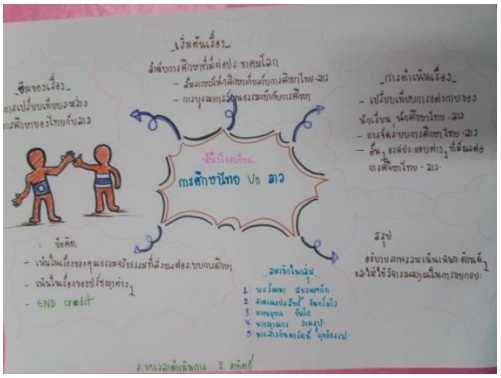

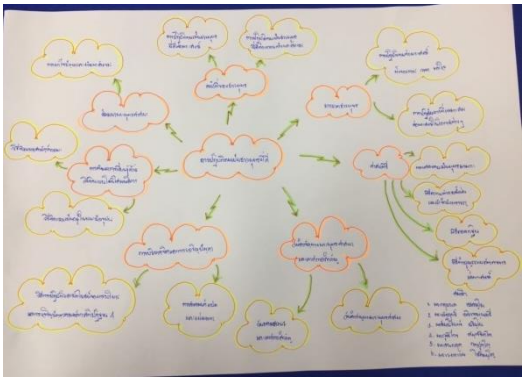

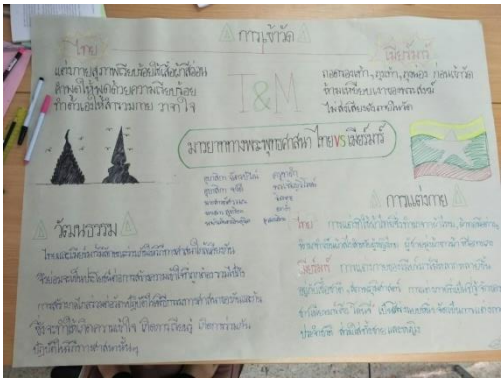

ภาพการเรียนรู้ข้ามวิถีวัฒนธรรมของนิสิตในมหาวิทยาลัย
ผ่านกิจกรรมประเพณีลอยกระทง (ภาพ 22 พฤศจิกายน 2561)

ภาคผนวก ง

ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

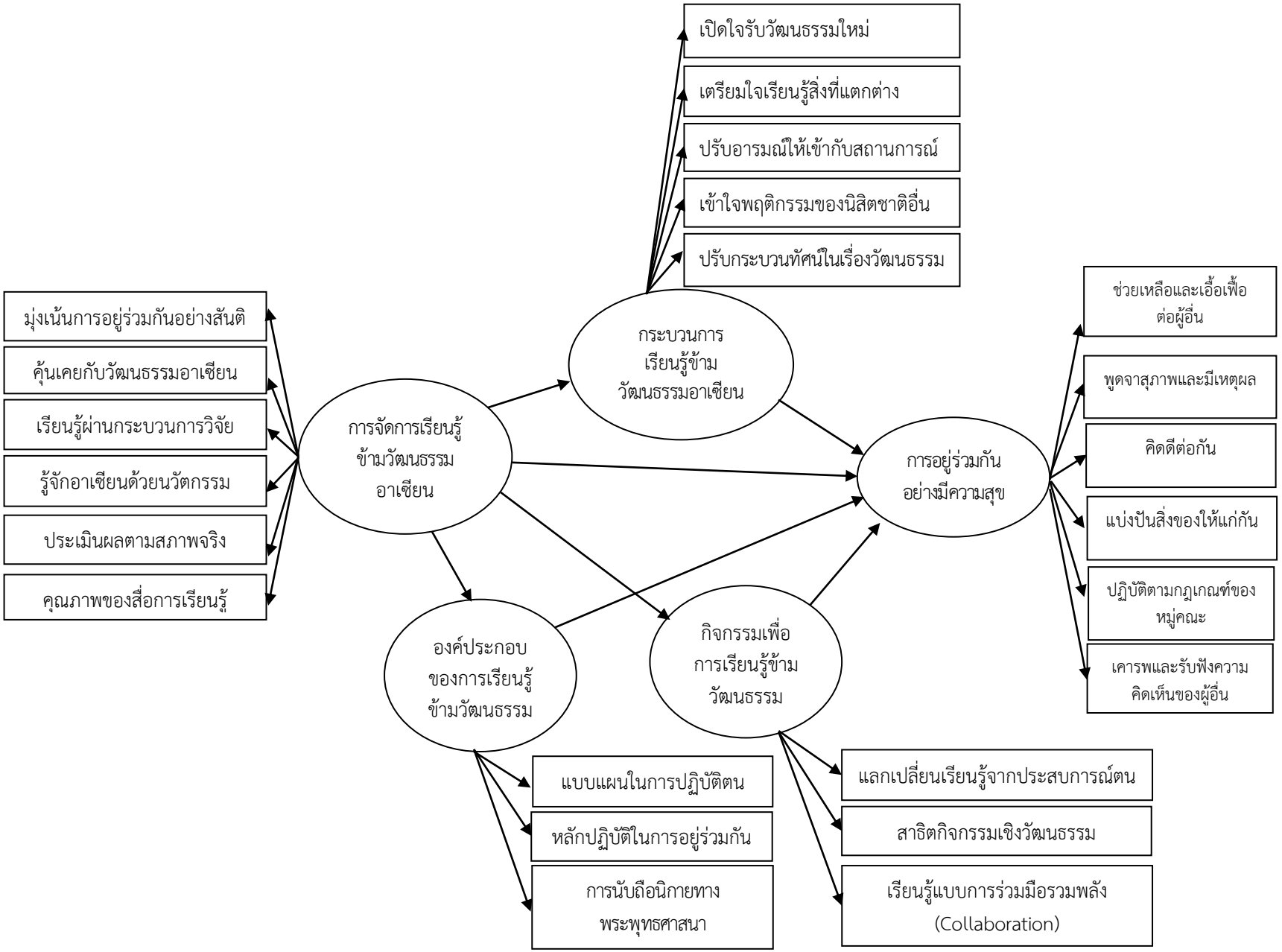
เครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย (IOC)

คนที่	ชื่อ-สกุล (ฉายา)	ตำแหน่ง
1	พระราชวรมุนี, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้ทรงคุณวุฒิของสภาการศึกษา
2	พระครูวินัยธรสุริยา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
3	ผศ.ดร.บรรยวัสถ์ ฝางคำ	อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี
4	ผศ.ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน	อาจารย์ประจำ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษา
5	อาจารย์วรพจน์ วิเศษศิริ	โพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผู้เชี่ยวชาญด้านอาเซียนศึกษา

เครื่องมือวิจัยสำหรับตรวจสอบ
ความตรงของเนื้อหา
ของงานวิจัยเรื่อง

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV
สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
An Instructional Model of ASEAN Cross Culture in CLMV Countries for Students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

นิยามเชิงปฏิบัติการ

1. ตัวแปรภายนอกแฝงและตัวแปรสังเกตได้ภายนอก (Exogenous latent and Observed variables)

1.1 การจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน หมายถึง การออกแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สามารถวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ 6 ตัวแปร ประกอบด้วย 1) มุ่งเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ 2) คุ้นเคยกับวัฒนธรรมอาเซียน 3) เรียนรู้ผ่านกระบวนการวิจัย 4) รู้จักอาเซียนด้วยนวัตกรรม 5) ประเมินผลตามสภาพจริง และ 6) คุณภาพของสื่อการเรียนรู้ วัดได้จากข้อคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 18 ข้อ

1) มุ่งเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ หมายถึง การอยู่ร่วมกันที่อาศัยความมีน้ำใจไมตรีที่ดีต่อกัน แสดงความเมตตากรุณาต่อกัน เอาใจเขามาใส่ใจเรา คิดถึงความรู้สึกของผู้อื่น และการกระทำที่ไม่หวังผลตอบแทน ซึ่งจะสามารถเชื่อมไมตรีจิตต่อกันได้ตามแบบแผนและแนวทางการดำเนินชีวิตที่ก่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์

2) คุ้นเคยกับวัฒนธรรมอาเซียน หมายถึง การเรียนรู้และการปรับตัวทางวัฒนธรรมภายใต้การออกแบบการเรียนรู้ หรือกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนที่มีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งในการทำให้เกิดความเข้าใจกันในลักษณะของวัฒนธรรมร่วมที่เนื่องด้วยพระพุทธศาสนาส่งผลให้เกิดการปรับตัวทางวัฒนธรรมและเรียนรู้เกี่ยวกับลักษณะร่วมทางวัฒนธรรมของกันและกัน

3) เรียนรู้ผ่านกระบวนการวิจัย หมายถึง การจัดการเรียนรู้แบบวิจัยเป็นฐานที่มาจากการกำหนดให้มีการทำวิจัย ใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มีการจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนใช้เครื่องมือในการวิจัยและมีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผลงานวิจัยประกอบเนื้อหาที่ศึกษาให้แก่ผู้เรียน ทั้งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัย หรือผลการวิจัยเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้เนื้อหาสาระต่างๆ

4) รู้จักอาเซียนด้วยนวัตกรรม หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV ซึ่งมีรากฐานทางศาสนาที่คล้ายคลึงกันประเทศไทย โดยการให้นิสิตสร้างนวัตกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางศาสนาจะเป็นกลไกสำคัญให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกันเพื่อนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างเข้าใจและมีความสุข

5) ประเมินผลตามสภาพจริง หมายถึง การประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตได้จากการนำเสนอผลงาน หรือสภาพตามความเป็นจริงผ่านกิจกรรม และผ่านการเรียนรู้ร่วมกับนิสิตผู้ดำเนินการทำวิจัย ในกรณีที่ใช้การวิจัยเป็นฐาน ผ่านการสังเกต การสัมภาษณ์ ผ่านกิจกรรมที่เราดำเนินการออกแบบทำให้ชัดเจนขึ้น

6) คุณภาพของสื่อการเรียนรู้ หมายถึง ชุดเครื่องมือหรือชุดการเรียนรู้ จะช่วยอำนวยสะดวกต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนสำหรับนิสิตชาวไทยต่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมในกลุ่มประเทศ CLMV โดยชุดการเรียนรู้จะอยู่ในกรอบของการเรียนรู้วัฒนธรรมทางศาสนา ที่ประกอบด้วย แบบแผนในการปฏิบัติตน หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน และการนับถือนิกายทางพระพุทธศาสนา

2. ตัวแปรภายในแฝงและตัวแปรสังเกตได้ภายใน (Endogenous latent and Observed variables)

2.1 องค์ประกอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม หมายถึง องค์ประกอบของเนื้อหาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม องค์ประกอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน โดยภายในองค์ประกอบมี 3 ด้าน คือ 1) ด้านแบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต) 2) ด้านหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (มารยาทชาวพุทธ) และ 3) ด้านการนับถือนิกายทางพระพุทธศาสนา (วัตรปฏิบัติที่แตกต่างกัน) ซึ่งในการจะทำให้นิสิตมีคุณลักษณะตามองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านนี้ได้นั้น จำเป็นต้องมีแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ประกอบด้วย จัดกิจกรรมเผยแพร่วัฒนธรรมที่หลากหลาย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ได้จากประสบการณ์ของแต่ละคน การร่วมมือรวมพลัง (Collaboration)ระหว่างอาจารย์ผู้สอน สร้างสถานการณ์และมีกิจกรรมหลายกิจกรรม การสร้างชุมชนทางภาษา (Language community) จัดให้มีการสาธิตกิจกรรมหรือวัฒนธรรมโดยนิสิตต่างประเทศ มีโครงการนักเรียนแลกเปลี่ยนจัดสถานการณ์ให้ใช้ชีวิตร่วมกันทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน ใส่ใจเรื่องภาษาในการสื่อสารกับนิสิต และมีการจับคู่ให้เขาดูแลกันเป็นเหมือนพี่น้อง วัดได้จากข้อคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 15 ข้อ

1) แบบแผนในการปฏิบัติตน หมายถึง รูปแบบการปฏิบัติในฐานะพระภิกษุ หรือชาวพุทธที่ต้องยึดหลักการคำสอนในทางพระพุทธศาสนา หลักการอันเนื่องด้วยพระธรรมวินัยจะเป็นเครื่องมือ หรือกลไกในการปกครองรักษาของพระภิกษุ สามเณร แม่ชี หรือชาวพุทธ ที่มาจากประเทศต่าง ๆ ทั้งไทย ลาว กัมพูชา เมียนมาร์ และเวียดนาม ประกอบด้วย การเรียนรู้เรา รู้เขา เอาใจเขามาใส่ใจเรา การรักษาความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน การดูแลและช่วยเหลือกันภายในกลุ่มหรือนิกาย การมีอิทธิพลของศาสนาต่อความเป็นอยู่ การเรียนรู้ของความแตกต่างของการปฏิบัติตน การฝึกปฏิบัติตามหลักตามหลักของศาสนา และการปฏิบัติตนอย่างหนึ่งคือให้เกียรติ

2) หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน หมายถึง รูปแบบการปฏิบัติตนอันสัมพันธ์กับความเชื่อจารีตดั้งเดิม ซึ่งมีแบบแผนมาจากจารีตดั้งเดิม หรือแบบปฏิบัติที่เคยกระทำมา อันมีส่วนต่อจากพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย เรียนรู้ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารกัน ปฏิบัติตามกฎระเบียบของมหาวิทยาลัย เมื่อมีปัญหาจะต้องหันหน้าเข้าหากันร่วมกันแก้ไขปัญหา เข้าร่วมกิจกรรมที่ทางมหาวิทยาลัยจัดขึ้น ประพฤติดีด้วยกาย วาจา ใจ ปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ให้ความเคารพนับถือกัน และเรียนรู้จากการพูดคุยและทำงานร่วมกัน

3) การนับถือนิกายทางพระพุทธศาสนา หมายถึง การปฏิบัติตามธรรมเนียมประเพณีวิถีปฏิบัติ ซึ่งมีอยู่ด้วยกันทั้งหมดในแต่ละชุมชนและสังคม ซึ่งนิสิตที่เข้ารับการศึกษาส่วนใหญ่จะมีความแตกต่างกันในเชิงชาติพันธุ์ภาษา ที่ประกอบด้วย เงื่อนไขของเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ทางศาสนา การรักษาธรรมเนียมประเพณีและวิถีปฏิบัติ การปฏิบัติตามพระธรรมวินัย การปฏิบัติตามระเบียบข้อตกลงร่วมกันของมหาวิทยาลัย ต้องมีศูนย์ความรู้ทำให้เกิดลักษณะการคิดร่วมกัน และสร้างให้เกิดการเรียนรู้ในเชิงของการแลกเปลี่ยน

2.2 กระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน หมายถึง กระบวนการ ในการทำความเข้าใจในความแตกต่างของวัฒนธรรมความหลายหลายของวัฒนธรรมของประเทศในกลุ่มอาเซียนอันเป็นเหตุให้ต้องเรียนรู้วัฒนธรรมของกันและกันโดยไม่ปิดกั้นที่จะยอมรับเอาวัฒนธรรมที่ดีๆ จากท้องถิ่นอื่นใช้ โดยที่ผู้เรียนให้มีความสามารถในการเตรียมความพร้อมทางวัฒนธรรมมีเมื่อได้มีโอกาสในการเรียนรู้วัฒนธรรมใหม่ในสังคมที่แตกต่าง 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย เปิดใจรับวัฒนธรรมใหม่ เตรียมใจเรียนรู้สิ่งที่แตกต่าง ปรับอารมณ์ให้เข้ากับสถานการณ์ เข้าใจพฤติกรรมของนิสิตชาติอื่น และปรับกระบวนทัศน์ในเรื่องวัฒนธรรม วัดได้จากข้อคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 15 ข้อ

1) เปิดใจรับวัฒนธรรมใหม่ หมายถึง การแสดงออกของการเรียนรู้และการสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องราวของประเทศอาเซียนในกลุ่ม CLMV รวมทั้งการติดต่อสื่อสารพูดคุยกับเพื่อนิสิตชาวต่างชาติอย่างเป็นกันเองในฐานะเพื่อนร่วมมหาวิทยาลัยเดียวกันและยินดีเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมของเพื่อนนิสิตตามโอกาส

2) เตรียมใจเรียนรู้สิ่งที่แตกต่าง หมายถึง การปรับใจและกล้าเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นเมื่อต้องไปอยู่ในบริบทอื่นที่แตกต่างจากที่เคยเป็นอยู่ และเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งนั้นเพื่อการปรับตัวในการดำรงชีวิต

3) ปรับอารมณ์ให้เข้ากับสถานการณ์ หมายถึง การปรับสภาพจิตใจให้พร้อมรับกับกระแสความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมเมื่อได้เข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมของเพื่อนนิสิตที่มาจากชาติอื่น รวมทั้งการทำตัวให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรม

4) เข้าใจพฤติกรรมของนิสิตชาติอื่น หมายถึง การแสดงออกอย่างปกติเมื่อต้องปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนชาวต่างชาติ ให้เข้าใจในวิถีการปฏิบัติตนของเพื่อนนิสิตแต่ละประเทศที่มีแนวทางการปฏิบัติตนที่แตกต่างกันแม้จะเป็นนักบวชในศาสนาเดียวกัน แต่การปลูกฝัง หรือการปฏิบัติที่แต่ละประเทศได้ยึดถือปฏิบัติกันมามีความแตกต่างกัน จำเป็นต้องเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจในกันและกัน

5) ปรับกระบวนทัศน์ในเรื่องวัฒนธรรม หมายถึง การปรับวิธีคิดและวิถีปฏิบัติที่ตั้งอยู่บนรากฐานของการมองโลกตามความเป็นจริงที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมทางศาสนาของนิสิตอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV เกี่ยวกับแบบแผนในการปฏิบัติตน หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน และการนับถือนิกายทางพระพุทธศาสนา

2.3 กิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม หมายถึง รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมที่เน้นการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการเพื่อมุ่งเน้นให้นิสิตได้มีโอกาสในการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการกลุ่ม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสืบเสาะหาความรู้จากสื่อที่ผู้สอนได้จัดเตรียมไว้ให้ รวมทั้งศึกษาจากแหล่งข้อมูลอื่นๆ ตามศักยภาพของผู้เรียน มีองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน คือ1) แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ตน 2) สาธิตกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม และ 3) เรียนรู้แบบการร่วมมือรวมพลัง วัดได้จากข้อคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 15 ข้อ

1) แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ตน หมายถึง การเข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการของนิสิตในกิจกรรม Think – Pair – Share เพื่อแสดงความคิดเห็นของตนเองต่อเพื่อนนิสิตและต่อ

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยที่ประเด็นที่นำเสนอนั้นได้มาจากประสบการณ์ส่วนตัวของนิสิต การแลกเปลี่ยนกับเพื่อนนิสิต และสรุปเป็นประเด็นร่วมและนำเสนอต่อเพื่อนร่วมชั้น

2) สาธิตกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นิสิตได้วางแผนการพัฒนาสื่อทางวัฒนธรรมที่แสดงออกเกี่ยวกับแบบแผนในการปฏิบัติตน หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน และการนับถือนิกายทางพระพุทธศาสนา โดยให้นิสิตได้ยกตัวอย่างบางส่วนของกิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อสาธิตรูปแบบทางวัฒนธรรมที่มีความเกี่ยวข้อง ความเหมือนหรือความต่างของวัฒนธรรมทางศาสนาในกลุ่มประเทศ CLMV กับประเทศไทย

3) เรียนรู้แบบการร่วมมือรวมพลัง หมายถึง การเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตในการร่วมกันวางแผนและออกแบบกิจกรรมเพื่อผลิตสื่อหรือนวัตกรรมทางศาสนาที่เน้นการระดมความคิด การสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการตัดสินใจร่วมกันในการกำหนดทิศทางหรือแนวทางในการพัฒนานวัตกรรมร่วมกัน มีการเปิดใจรับฟังและร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่เป้าหมายคือความสำเร็จของการทำงานกลุ่ม รวมทั้งร่วมมือกันเผยแพร่วัฒนธรรมทางศาสนาสู่เวทีสาธารณะ

2.4 การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข หมายถึง ความคาดหวังหรือผลลัพธ์ที่เกิดจากการปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีการพึ่งพาอาศัยกัน เกื้อกูลกัน และมีไมตรีต่อกัน ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย 1) ช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น 2) พูดจาสุภาพและมีเหตุผล 3) คิดดีต่อกัน 4) แบ่งปันสิ่งของให้แก่กัน 5) ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของหมู่คณะ และ 6) เคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น วัดได้จากข้อคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 18 ข้อ

1) ช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น หมายถึง การแสดงออกทางพฤติกรรมของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในการช่วยเหลือกันทั้งเพื่อนนิสิตชาวไทยและชาวต่างชาติ มีความเอื้อเฟื้อกันในการใช้สิ่งของที่เป็นของส่วนรวมในระหว่างการดำเนินชีวิตภายในรั้วมหาวิทยาลัย

2) พูดจาสุภาพและมีเหตุผล หมายถึง การแสดงออกทางวาจาด้วยการทักทายกันด้วยภาษาที่สุภาพอย่างเป็นกัลยาณมิตรในระหว่างการดำเนินชีวิตประจำวันทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน รวมทั้งการสื่อสารกันโดยใช้เหตุผลเป็นสำคัญเมื่อต้องร่วมกันแก้ไขปัญหา

3) คิดดีต่อกัน หมายถึง การแสดงออกที่บ่งบอกถึงความปรารถนาดีต่อกัน มีความเข้าใจในวิถีปฏิบัติของเพื่อนนิสิตที่นับถือพระพุทธศาสนาเหมือนกันแต่มีวัตรปฏิบัติบางอย่างที่แตกต่างกัน

4) แบ่งปันสิ่งของให้แก่กัน หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกที่ปรากฏในชั้นเรียนที่ต้องใช้อุปกรณ์ในการทำกิจกรรมร่วมกัน จะมีการแบ่งปันกัน รวมทั้งการแบ่งปันอาหารหรือสิ่งของต่างๆ ที่ได้มาจากการบริจาคหรือบิณฑบาตให้กับเพื่อนนิสิต

5) ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของหมู่คณะ หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกเมื่อต้องอยู่ร่วมกันกับเพื่อนนิสิตในระหว่างเข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัย รวมทั้งการปฏิบัติตามกฎระเบียบในชั้นเรียนตามข้อตกลงที่ได้กำหนดไว้ร่วมกัน

6) เคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น หมายถึง การแสดงออกทั้งทางกาย วาจา และใจเกี่ยวกับเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเมื่อต้องเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของที่ประชุม หรือในระหว่างการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันที่ต้องใช้การแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนความรู้กันด้วยหลักเหตุผลและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

แบบสอบถามสำหรับการวิจัยเรื่อง

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV
สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
An Instructional Model of ASEAN Cross Culture in CLMV Countries
for Students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University
(ทุนวิจัยมุ่งเป้าปี 2560)

<u>คำชี้แจง</u> แบบสอบถามสำหรับการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ
ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน จำนวน 18 ข้อ
ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม จำนวน 15 ข้อ
ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน จำนวน 15 ข้อ
ตอนที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม จำนวน 15 ข้อ
ตอนที่ 6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข จำนวน 18 ข้อ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ ที่ตรงตามข้อมูลของท่าน

		ความคิดเห็น	
1	เพศ ☐1. นิสิตบรรพชิต ☐2. นิสิตคฤหัสถ์ชาย ☐3. นิสิตคฤหัสถ์หญิง	☐ เหมาะสม	☐ ไม่เหมาะสม
2	อายุ ☐ 1. ต่ำกว่า 20 ปี ☐ 2. 21 – 30 ปี ☐ 3. 31 – 40 ปี ☐ 4. 41 ปีขึ้นไป	☐ เหมาะสม	☐ ไม่เหมาะสม
3	ระดับชั้นปีที่กำลังศึกษา ☐ 1. ชั้นปีที่ 1 ☐ 2. ชั้นปีที่ 2 ☐ 3. ชั้นปีที่ 3 ☐ 4. ชั้นปีที่ 4	☐ เหมาะสม	☐ ไม่เหมาะสม
4	คณะที่สังกัด ☐ 1. คณะพุทธศาสตร์ ☐ 2. คณะสังคมศาสตร์ ☐ 3. คณะครุศาสตร์ ☐ 4. คณะมนุษยศาสตร์	☐ เหมาะสม	☐ ไม่เหมาะสม
5	หน่วยงานที่สังกัด ☐ 1. ส่วนกลาง (มจร วังน้อย) ☐ 2. วิทยาเขต ☐ 3. วิทยาลัยสงฆ์ ☐ 4. ห้องเรียนหรือหน่วยวิทยบริการ	☐ เหมาะสม	☐ ไม่เหมาะสม

ข้อคำถามเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

คำชี้แจง คำถามในตอนที่ 2-6 นี้เป็นข้อคำถามที่มีการให้คะแนนแบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) ที่มีระดับการให้คะแนนของผู้ตอบแบบสอบถามเป็น 5 ระดับ ดังนี้

5 คะแนน แทน มีระดับคุณภาพ มากที่สุด
4 คะแนน แทน มีระดับคุณภาพ มาก
3 คะแนน แทน มีระดับคุณภาพ ปานกลาง
2 คะแนน แทน มีระดับคุณภาพ น้อย
1 คะแนน แทน มีระดับคุณภาพ น้อยที่สุด

ขอให้ท่านผู้เชี่ยวชาญทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคะแนนความสอดคล้อง (IOC) ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านที่มีต่อข้อคำถาม ซึ่งมีเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

+1 หมายถึง ท่านเห็นว่าข้อคำถามดังกล่าวมีความสอดคล้องกับนิยามที่ใช้ในการวิจัย
0 หมายถึง ท่านไม่แน่ใจว่าข้อคำถามดังกล่าวมีความสอดคล้องกับนิยามที่ใช้ในการวิจัย
-1 หมายถึง ท่านเห็นว่าข้อคำถามดังกล่าวไม่สอดคล้องกับนิยามที่ใช้ในการวิจัย

โดยนิยามตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยได้แนบมาพร้อมกับรายละเอียดประกอบการพิจารณาเครื่องมือ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน

1.1 การจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน หมายถึง การออกแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สามารถวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ 6 ตัวแปร ประกอบด้วย 1) มุ่งเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ 2) คุ้นเคยกับวัฒนธรรมอาเซียน 3) เรียนรู้ผ่านกระบวนการวิจัย 4) รู้จักอาเซียนด้วยนวัตกรรม 5) ประเมินผลตามสภาพจริง และ 6) คุณภาพของสื่อการเรียนรู้ วัดได้จากข้อคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 18 ข้อ

1) มุ่งเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ หมายถึง การอยู่ร่วมกันที่อาศัยความมีน้ำใจไมตรีที่ดีต่อกัน แสดงความเมตตากรุณาต่อกัน เอาใจเขามาใส่ใจเรา คิดถึงความรู้สึกของผู้อื่น และการกระทำที่ไม่หวังผลตอบแทน ซึ่งจะสามารถเชื่อมไมตรีจิตต่อกันได้ตามแบบแผนและแนวทางการดำเนินชีวิตที่ก่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์

2) คุ้นเคยกับวัฒนธรรมอาเซียน หมายถึง การเรียนรู้และการปรับตัวทางวัฒนธรรมภายใต้การออกแบบการเรียนรู้ หรือกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนที่มีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งในการทำให้เกิดความเข้าใจกันในลักษณะของวัฒนธรรมร่วมที่เนื่องด้วยพระพุทธศาสนาส่งผลให้เกิดการปรับตัวทางวัฒนธรรมและเรียนรู้เกี่ยวกับลักษณะร่วมทางวัฒนธรรมของกันและกัน

3) เรียนรู้ผ่านกระบวนการวิจัย หมายถึง การจัดการเรียนรู้แบบวิจัยเป็นฐานที่มาจากการกำหนดให้มีการทำวิจัย ใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มีการจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนใช้เครื่องมือในการวิจัยและมีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผลงานวิจัยประกอบเนื้อหาที่ศึกษาให้แก่ผู้เรียน ทั้งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัย หรือผลการวิจัยเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้เนื้อหาสาระต่างๆ

4) รู้จักอาเซียนด้วยนวัตกรรม หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV ซึ่งมีรากฐานทางศาสนาที่คล้ายคลึงกันประเทศไทย โดยการให้นิสิตสร้างนวัตกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางศาสนาจะเป็นกลไกสำคัญให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกันเพื่อนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างเข้าใจและมีความสุข

5) ประเมินผลตามสภาพจริง หมายถึง การประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตได้จากการนำเสนอผลงาน หรือสภาพตามความเป็นจริงผ่านกิจกรรม และผ่านการเรียนรู้ร่วมกับนิสิตผู้ดำเนินการทำวิจัย ในกรณีที่ใช้การวิจัยเป็นฐาน ผ่านการสังเกต การสัมภาษณ์ ผ่านกิจกรรมที่เราดำเนินการออกแบบทำให้ชัดเจนขึ้น

6) คุณภาพของสื่อการเรียนรู้ หมายถึง ชุดเครื่องมือหรือชุดการเรียนรู้ จะช่วยอำนวยสะดวกต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนสำหรับนิสิตชาวไทยต่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมในกลุ่มประเทศ CLMV โดยชุดการเรียนรู้จะอยู่ในกรอบของการเรียนรู้วัฒนธรรมทางศาสนา ที่ประกอบด้วย แบบแผนในการปฏิบัติตน หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน และการนับถือนิกายทางพระพุทธศาสนา

คำชี้แจง ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ลงในช่องคะแนนที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของตนเอง

ข้อ	ข้อคำถาม	คะแนนความสอดคล้อง(IOC)			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
มุ่งเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ					
1	ความมีน้ำใจไมตรีจะทำให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างนิสิตไทยกับนิสิตอาเซียน				
2	การเอาใจเขามาใส่ใจเราจะเพิ่มความเข้าใจวิถีชีวิตของนิสิตอาเซียนที่มาเรียนในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร)				
3	การเข้าใจวิถีการดำเนินชีวิตของกันและกันจะก่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์				
คุ้นเคยกับวัฒนธรรมอาเซียน					
4	การเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมจะทำให้คุ้นเคยกับวัฒนธรรมอาเซียน				
5	การเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนทำให้มีความเข้าใจในวัฒนธรรมของประเทศอาเซียน				
6	ความคุ้นเคยเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาของเพื่อนนิสิตอาเซียนจะทำให้อยู่ร่วมกันอย่างเข้าใจ				
เรียนรู้ผ่านกระบวนการวิจัย					
7	การเรียนรู้วัฒนธรรมอาเซียนสามารถศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง				
8	การเรียนรู้วัฒนธรรมอาเซียนสามารถทำได้โดยการเข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัย				
9	การเรียนรู้วัฒนธรรมอาเซียนสามารถศึกษาได้โดยการสังเกตวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของเพื่อนนิสิตที่มาจากประเทศอาเซียน				
รู้จักอาเซียนด้วยนวัตกรรม					
10	การเรียนรู้เรื่องวัฒนธรรมอาเซียนสามารถศึกษาได้จากสื่อออนไลน์				
11	การร่วมทำกิจกรรมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนจะทำให้รู้จักอาเซียนมากขึ้น				
12	การได้ชม Clip เกี่ยวกับนวัตกรรมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมจะช่วยให้เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมอาเซียน				
ประเมินผลตามสภาพจริง					
13	การทำกิจกรรมกลุ่มทำให้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องอาเซียน				
14	ความร่วมมือในการทำกิจกรรมกลุ่มช่วยให้ทำงานได้เสร็จตามกำหนด				

ข้อ	ข้อคำถาม	คะแนนความสอดคล้อง(IOC)			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
15	การนำเสนอผลงานกลุ่มแสดงออกถึงความเข้าใจในวัฒนธรรมอาเซียน				
คุณภาพของสื่อการเรียนรู้					
16	การผลิตสื่อความรู้เรื่องอาเซียนจะช่วยความเข้าใจในวัฒนธรรมอาเซียน				
17	การเรียนรู้วัฒนธรรมอาเซียนสามารถเรียนรู้ได้จากการศึกษาเชิงพื้นที่				
18	การเรียนรู้วัฒนธรรมอาเซียนสามารถเรียนรู้ได้จากสื่อวิดีทัศน์				

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม

2.1 องค์ประกอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม หมายถึง องค์ประกอบของเนื้อหาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม องค์ประกอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน โดยภายในองค์ประกอบมี 3 ด้าน คือ 1) ด้านแบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต) 2) ด้านหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (มารยาทชาวพุทธ) และ 3) ด้านการนับถือนิกายทางพระพุทธศาสนา (วัตรปฏิบัติที่แตกต่างกัน) ซึ่งในการจะทำให้นิสิตมีคุณลักษณะตามองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านนี้ได้นั้น จำเป็นต้องมีแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ประกอบด้วย จัดกิจกรรมเผยแพร่วัฒนธรรมที่หลากหลาย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ได้จากประสบการณ์ของแต่ละคน การร่วมมือรวมพลัง (Collaboration)ระหว่างอาจารย์ผู้สอน สร้างสถานการณ์และมีกิจกรรมหลายกิจกรรม การสร้างชุมชนทางภาษา (Language community) จัดให้มีการสาธิตกิจกรรมหรือวัฒนธรรมโดยนิสิตต่างประเทศ มีโครงการนักเรียนแลกเปลี่ยนจัดสถานการณ์ให้ใช้ชีวิตร่วมกันทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน ใส่ใจเรื่องภาษาในการสื่อสารกับนิสิต และมีการจับคู่ให้เขาดูแลกันเป็นเหมือนพี่น้อง วัดได้จากข้อคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 15 ข้อ

1) แบบแผนในการปฏิบัติตน หมายถึง รูปแบบการปฏิบัติในฐานะพระภิกษุ หรือชาวพุทธที่ต้องยึดหลักการคำสอนในทางพระพุทธศาสนา หลักการอันเนื่องด้วยพระธรรมวินัยจะเป็นเครื่องมือ หรือกลไกในการปกครองรักษาของพระภิกษุ สามเณร แม่ชี หรือชาวพุทธ ที่มาจากประเทศต่าง ๆ ทั้งไทย ลาว กัมพูชา เมียนมาร์ และเวียดนาม ประกอบด้วย การเรียนรู้เรา รู้เขา เอาใจเขามาใส่ใจเรา การรักษาความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน การดูแลและช่วยเหลือกันภายในกลุ่มหรือนิกาย การมีอิทธิพลของศาสนาต่อความเป็นอยู่ การเรียนรู้ของความแตกต่างของการปฏิบัติตน การฝึกปฏิบัติตามหลักของศาสนา และการปฏิบัติตนอย่างหนึ่งคือให้เกียรติ

2) หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน หมายถึง รูปแบบการปฏิบัติตนอันสัมพันธ์กับความเชื่อ จารีตดั้งเดิม ซึ่งมีแบบแผนมาจากจารีตดั้งเดิม หรือแบบปฏิบัติที่เคยกระทำมา อันมีส่วนต่อจากพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย เรียนรู้ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารกัน ปฏิบัติตามกฎระเบียบของมหาวิทยาลัย เมื่อมีปัญหาจะต้องหันหน้าเข้าหากันร่วมกันแก้ไขปัญหา เข้าร่วมกิจกรรมที่ทางมหาวิทยาลัยจัดขึ้น ประพฤติดีด้วยกาย วาจา ใจ ปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ให้ความเคารพนับถือกัน และเรียนรู้จากการพูดคุยและทำงานร่วมกัน

3) การนับถือนิกายทางพระพุทธศาสนา หมายถึง การปฏิบัติตามธรรมเนียมประเพณีวิถีปฏิบัติ ซึ่งมีอยู่ด้วยกันทั้งหมดในแต่ละชุมชนและสังคม ซึ่งนิสิตที่เข้ารับการศึกษาส่วนใหญ่จะมีความแตกต่างกันในเชิงชาติพันธุ์ภาษา ที่ประกอบด้วย เงื่อนไขของเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ทางศาสนา การรักษาธรรมเนียมประเพณีและวิถีปฏิบัติ การปฏิบัติตามพระธรรมวินัย การปฏิบัติตามระเบียบข้อตกลงร่วมกันของมหาวิทยาลัย ต้องมีศูนย์ความรู้ทำให้เกิดลักษณะการคิดร่วมกัน และสร้างให้เกิดการเรียนรู้ในเชิงของการแลกเปลี่ยน

คำชี้แจง ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ลงในช่องคะแนนที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของตนเอง

ข้อ	ข้อคำถาม	คะแนนความสอดคล้อง(IOC)			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
แบบแผนในการปฏิบัติตน					
1	นิสิต มจร พึงยึดหลักการคำสอนในทางพระพุทธศาสนา				
2	นิสิต มจร พึงฝึกปฏิบัติตนตามหลักของศาสนา				
3	นิสิต มจร พึงรักษาความเป็นกัลยาณมิตร				
4	นิสิต มจร พึงดูแลและช่วยเหลือกันภายในกลุ่มหรือนิกาย				
5	ศาสนามีอิทธิพลของต่อความเป็นอยู่ของนิสิต มจร				
หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน					
6	นิสิต มจร พึงเรียนรู้ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารกัน				
7	นิสิต มจร พึงปฏิบัติตามกฎระเบียบของมหาวิทยาลัย				
8	นิสิต มจร พึงหันหน้าเข้าหากันเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา				
9	นิสิต มจร พึงเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางมหาวิทยาลัยจัดขึ้น				
10	นิสิต มจร พึงให้ความเคารพนับถือกัน เรียนรู้กันและทำงานร่วมกัน				
การนับถือนิกายทางพระพุทธศาสนา					
11	นิสิต มจร พึงรักษาธรรมเนียมประเพณีและวิถีปฏิบัติ				
12	นิสิต มจร พึงปฏิบัติตามพระธรรมวินัย				
13	นิสิต มจร พึงปฏิบัติตามระเบียบข้อตกลงร่วมกันของมหาวิทยาลัย				
14	นิสิต มจร พึงรักษาเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ทางศาสนา				
15	นิสิต มจร พึงสร้างให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเชิงวัฒนธรรมอาเซียน				

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน

2.2 กระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน หมายถึง กระบวนการ ในการทำความเข้าใจในความแตกต่างของวัฒนธรรมความหลายหลายของวัฒนธรรมของประเทศในกลุ่มอาเซียนอันเป็นเหตุให้ต้องเรียนรู้วัฒนธรรมของกันและกันโดยไม่ปิดกั้นที่จะยอมรับเอาวัฒนธรรมที่ดีๆ จากท้องถิ่นอื่นใช้ โดยที่ผู้เรียนให้มีความสามารถในการเตรียมความพร้อมทางวัฒนธรรมมีเมื่อได้มีโอกาสในการเรียนรู้วัฒนธรรมใหม่ในสังคมที่แตกต่าง 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย เปิดใจรับวัฒนธรรมใหม่ เตรียมใจเรียนรู้สิ่งที่แตกต่าง ปรับอารมณ์ให้เข้ากับสถานการณ์ เข้าใจพฤติกรรมของนิสิตชาติอื่น และปรับกระบวนทัศน์ในเรื่องวัฒนธรรม วัดได้จากข้อคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 15 ข้อ

1) เปิดใจรับวัฒนธรรมใหม่ หมายถึง การแสดงออกของการเรียนรู้และการสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องราวของประเทศอาเซียนในกลุ่ม CLMV รวมทั้งการติดต่อสื่อสารพูดคุยกับเพื่อนิสิตชาวต่างชาติอย่างเป็นกันเองในฐานะเพื่อนร่วมมหาวิทยาลัยเดียวกันและยินดีเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมของเพื่อนนิสิตตามโอกาส

2) เตรียมใจเรียนรู้สิ่งที่แตกต่าง หมายถึง การปรับใจและกล้าเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นเมื่อต้องไปอยู่ในบริบทอื่นที่แตกต่างจากที่เคยเป็นอยู่ และเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งนั้นเพื่อการปรับตัวในการดำรงชีวิต

3) ปรับอารมณ์ให้เข้ากับสถานการณ์ หมายถึง การปรับสภาพจิตใจให้พร้อมรับกับกระแสความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมเมื่อได้เข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมของเพื่อนนิสิตที่มาจากชาติอื่น รวมทั้งการทำตัวให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรม

4) เข้าใจพฤติกรรมของนิสิตชาติอื่น หมายถึง การแสดงออกอย่างปกติเมื่อต้องปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนชาวต่างชาติ ให้เข้าใจในวิถีการปฏิบัติตนของเพื่อนนิสิตแต่ละประเทศที่มีแนวทางการปฏิบัติตนที่แตกต่างกันแม้จะเป็นนักบวชในศาสนาเดียวกัน แต่การปลูกฝัง หรือการปฏิบัติที่แต่ละประเทศได้ยึดถือปฏิบัติกันมามีความแตกต่างกัน จำเป็นต้องเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจในกันและกัน

5) ปรับกระบวนทัศน์ในเรื่องวัฒนธรรม หมายถึง การปรับวิธีคิดและวิถีปฏิบัติที่ตั้งอยู่บนรากฐานของการมองโลกตามความเป็นจริงที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมทางศาสนาของนิสิตอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV เกี่ยวกับแบบแผนในการปฏิบัติตน หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน และการนับถือนิกายทางพระพุทธศาสนา

คำชี้แจง ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ลงในช่องคะแนนที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของตนเอง

ข้อ	ข้อคำถาม	คะแนนความสอดคล้อง(IOC)			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
เปิดใจรับวัฒนธรรมใหม่					
1	ข้าพเจ้าแสดงออกและสนใจศึกษาเกี่ยวกับเรื่องราวของประเทศอาเซียน				
2	ข้าพเจ้าสนใจติดต่อสื่อสารพูดคุยกับเพื่อนนิสิตชาวต่างชาติอย่างเป็นกันเอง				
3	ข้าพเจ้ายินดีเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมของเพื่อนนิสิตอาเซียนตามโอกาส				
เตรียมใจเรียนรู้สิ่งที่แตกต่าง					
4	ข้าพเจ้ากล้าเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น				
5	ข้าพเจ้าเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมอื่นเพื่อปรับตัวในการดำรงชีวิต				
6	ข้าพเจ้าปรับใจเมื่ออยู่ในบริบทอื่นที่แตกต่างจากที่เคยเป็นอยู่				
ปรับอารมณ์ให้เข้ากับสถานการณ์					
7	ข้าพเจ้าปรับสภาพจิตใจให้พร้อมรับกับกระแสความเปลี่ยนแปลงทาง				
8	ข้าพเจ้าสนใจแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมเพื่อนนิสิตที่มาจากชาติอื่น				
9	ข้าพเจ้าจะทำตัวให้เป็นส่วนหนึ่งในการทำกิจกรรมกลุ่มกับเพื่อนชาติอื่น				
เข้าใจพฤติกรรมของนิสิตชาติอื่น					
10	ข้าพเจ้าปรับสภาพจิตใจให้พร้อมรับกับกระแสความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม				
11	ข้าพเจ้าสนใจแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมเพื่อนนิสิตที่มาจากชาติอื่น				
12	ข้าพเจ้าจะทำตัวให้เป็นส่วนหนึ่งในการทำกิจกรรมกลุ่มกับเพื่อนชาติอื่น				
ปรับกระบวนทัศน์ในเรื่องวัฒนธรรม					
13	ข้าพเจ้ายอมรับเกี่ยวกับแบบแผนในการปฏิบัติตนของเพื่อนนิสิต				
14	ข้าพเจ้ายอมรับเกี่ยวกับหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันของเพื่อนนิสิต				
15	ข้าพเจ้ายอมรับการนับถือนิกายทางพระพุทธศาสนาของเพื่อนนิสิต				

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม

2.3 กิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม หมายถึง รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมที่เน้นการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการเพื่อมุ่งเน้นให้นิสิตได้มีโอกาสในการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการกลุ่ม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสืบเสาะหาความรู้จากสื่อที่ผู้สอนได้จัดเตรียมไว้ให้ รวมทั้งศึกษาจากแหล่งข้อมูลอื่นๆ ตามศักยภาพของผู้เรียน มีองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน คือ1) แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ตน 2) สาธิตกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม และ 3) เรียนรู้แบบการร่วมมือรวมพลัง วัดได้จากข้อคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 15 ข้อ

1) แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ตน หมายถึง การเข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการของนิสิตในกิจกรรม Think – Pair – Share เพื่อแสดงความคิดเห็นของตนเองต่อเพื่อนนิสิตและต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยที่ประเด็นที่นำเสนอนั้นได้มาจากประสบการณ์ส่วนตัวของนิสิต การแลกเปลี่ยนกับเพื่อนนิสิต และสรุปเป็นประเด็นร่วมและนำเสนอต่อเพื่อนร่วมชั้น

2) สาธิตกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นิสิตได้วางแผนการพัฒนาสื่อทางวัฒนธรรมที่แสดงออกเกี่ยวกับแบบแผนในการปฏิบัติตน หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันและการนับถือนิกายทางพระพุทธศาสนา โดยให้นิสิตได้ยกตัวอย่างบางส่วนของกิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อสาธิตรูปแบบทางวัฒนธรรมที่มีความเกี่ยวข้อง ความเหมือนหรือความต่างของวัฒนธรรมทางศาสนาในกลุ่มประเทศ CLMV กับประเทศไทย

3) เรียนรู้แบบการร่วมมือรวมพลัง หมายถึง การเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตในการร่วมกันวางแผนและออกแบบกิจกรรมเพื่อผลิตสื่อหรือนวัตกรรมทางศาสนาที่เน้นการระดมความคิด การสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการตัดสินใจร่วมกันในการกำหนดทิศทางหรือแนวทางในการพัฒนานวัตกรรมร่วมกัน มีการเปิดใจรับฟังและร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่เป้าหมายคือความสำเร็จของการทำงานกลุ่ม รวมทั้งร่วมมือกันเผยแพร่วัฒนธรรมทางศาสนาสู่เวทีสาธารณะ

คำชี้แจง ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคะแนนที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของตนเอง

ข้อ	ข้อคำถาม	คะแนนความสอดคล้อง(IOC)			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ตน					
1	นิสิต มจร ควรสนใจในการสืบเสาะหาความรู้และแสดงความคิดเห็นของตนเองต่อเพื่อนนิสิตอาเซียน				
2	นิสิต มจร ควรนำเสนอประเด็นความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมอาเซียนที่ได้มาจากประสบการณ์ส่วนตัว				
3	นิสิต มจร ควรสนใจเข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมอาเซียน				
4	นิสิต มจร ควรมีส่วนร่วมในการสรุปประเด็นที่เกิดจากการสนทนากลุ่ม				

ข้อ	ข้อคำถาม	คะแนนความสอดคล้อง(IOC)			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
5	นิสิต มจร ควรสนใจเข้าร่วมกิจกรรมนำเสนอผลงานกลุ่มต่อเพื่อนร่วมชั้น				
สาธิตกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม					
6	นิสิต มจร ควรร่วมกันวางแผนและนำเสนอผลงานทางวัฒนธรรมอาเซียนอยู่เสมอ				
7	นิสิต มจร ควรสังเกตหรือเข้าร่วมในวัฒนธรรมของเพื่อนนิสิตอาเซียน				
8	นิสิต มจร ควรมีการสาธิตและเข้าร่วมกิจกรรมวัฒนธรรมทางศาสนาตามโอกาส				
9	นิสิต มจร ควรแสดงออกถึงการส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของเพื่อนนิสิตอาเซียน				
10	นิสิต มจร ควรแสดงออกถึงการปฏิบัติตามวัฒนธรรมของตนและเข้าใจวัฒนธรรมอื่น				
เรียนรู้แบบการร่วมมือรวมพลัง					
11	นิสิต มจร ควรเข้าร่วมกิจกรรมของเพื่อนนิสิตที่มาจากประเทศอาเซียน				
12	นิสิต มจร ควรร่วมกันออกแบบกิจกรรมเพื่อผลิตสื่อหรือนวัตกรรมทางศาสนาที่เน้นการระดมความคิด				
13	นิสิต มจร ควรตัดสินใจร่วมกันในการกำหนดทิศทางหรือแนวทางในการพัฒนานวัตกรรมร่วมกัน				
14	นิสิต มจร ควรเปิดใจรับฟังและร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย				
15	นิสิต มจร ควรร่วมมือกันเผยแพร่วัฒนธรรมทางศาสนาสู่เวทีสาธารณะ				

ตอนที่ 6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความคาดหวังเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

2.4 การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข หมายถึง ความคาดหวังหรือผลลัพธ์ที่เกิดจากการปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีการพึ่งพาอาศัยกัน เกื้อกูลกัน และมีไมตรีต่อกัน ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย 1) ช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น 2) พูดจาสุภาพและมีเหตุผล 3) คิดดีต่อกัน 4) แบ่งปันสิ่งของให้แก่กัน 5) ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของหมู่คณะ และ 6) เคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น วัดได้จากข้อคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 18 ข้อ

1) ช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น หมายถึง การแสดงออกทางพฤติกรรมของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในการช่วยเหลือกันทั้งเพื่อนนิสิตชาวไทยและชาวต่างชาติ มีความเอื้อเฟื้อกันในการใช้สิ่งของที่เป็นของส่วนรวมในระหว่างการดำเนินชีวิตภายในรั้วมหาวิทยาลัย

2) พูดจาสุภาพและมีเหตุผล หมายถึง การแสดงออกทางวาจาด้วยการทักทายกันด้วยภาษาที่สุภาพอย่างเป็นกัลยาณมิตรในระหว่างการดำเนินชีวิตประจำวันทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน รวมทั้งการสื่อสารกันโดยใช้เหตุผลเป็นสำคัญเมื่อต้องร่วมกันแก้ไขปัญหา

3) คิดดีต่อกัน หมายถึง การแสดงออกที่บ่งบอกถึงความปรารถนาดีต่อกัน มีความเข้าใจในวิถีปฏิบัติของเพื่อนนิสิตที่นับถือพระพุทธศาสนาเหมือนกันแต่มีวัตรปฏิบัติบางอย่างที่แตกต่างกัน

4) แบ่งปันสิ่งของให้แก่กัน หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกที่ปรากฏในชั้นเรียนที่ต้องใช้อุปกรณ์ในการทำกิจกรรมร่วมกัน จะมีการแบ่งปันกัน รวมทั้งการแบ่งปันอาหารหรือสิ่งของต่างๆ ที่ได้มาจากการบริจาคหรือบิณฑบาตให้กับเพื่อนนิสิต

5) ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของหมู่คณะ หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกเมื่อต้องอยู่ร่วมกันกับเพื่อนนิสิตในระหว่างเข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัย รวมทั้งการปฏิบัติตามกฎระเบียบในชั้นเรียนตามข้อตกลงที่ได้กำหนดไว้ร่วมกัน

6) เคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น หมายถึง การแสดงออกทั้งทางกาย วาจา และใจเกี่ยวกับเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเมื่อต้องเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของที่ประชุม หรือในระหว่างการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันที่ต้องใช้การแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนความรู้กันด้วยหลักเหตุผลและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

คำชี้แจง ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคะแนนที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของตนเอง

ข้อ	ข้อคำถาม	คะแนนความสอดคล้อง(IOC)			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
ช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น					
1	นิสิต มจร ช่วยเหลือกันทั้งเพื่อนนิสิตชาวไทยและชาวต่างชาติ				
2	นิสิต มจร มีความเอื้อเฟื้อกันในการใช้สิ่งของที่เป็นของส่วนรวม				

ข้อ	ข้อคำถาม	คะแนนความสอดคล้อง(IOC)			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
3	นิสิต มจร แสดงออกทางพฤติกรรมที่ดีต่อกันในระหว่างการดำเนินชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัย				
พูดจาสุภาพและมีเหตุผล					
4	นิสิต มจร ทักทายกันด้วยภาษาที่สุภาพอย่างเป็นกัลยาณมิตร				
5	นิสิต มจร สื่อสารกันโดยใช้เหตุผลเป็นสำคัญเมื่อต้องแก้ปัญหาร่วมกัน				
6	นิสิต มจร เป็นมิตรต่อกันในการดำเนินชีวิตประจำวันทั้งในและนอกห้องเรียน				
คิดดีต่อกัน					
7	นิสิต มจร แสดงออกที่บ่งบอกถึงความปรารถนาดีต่อกัน				
8	นิสิต มจร เข้าใจในวิถีปฏิบัติของเพื่อนนิสิตที่นับถือพระพุทธศาสนาเหมือนกันแต่มีวัตรปฏิบัติบางอย่างที่แตกต่างกัน				
9	นิสิต มจร เคารพในแบบแผนและการปฏิบัติตนของเพื่อนนิสิตอาเซียน				
แบ่งปันสิ่งของให้แก่กัน					
10	นิสิต มจร แบ่งปันอุปกรณ์ในการทำกิจกรรมร่วมกันในชั้นเรียน				
11	นิสิต มจร แบ่งปันสิ่งของและเครื่องอุปโภคบริโภคให้แก่กัน				
12	นิสิต มจร แบ่งปันประสบการณ์และการเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมให้แก่กัน				
ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของหมู่คณะ					
13	นิสิต มจร แสดงพฤติกรรมที่ดีต่อกันเมื่อเข้าร่วมกิจกรรมของ				
14	นิสิต มจร ปฏิบัติตามข้อตกลงในชั้นเรียนตามที่ได้กำหนดไว้ร่วมกัน				
15	นิสิต มจร ปฏิบัติตนตามข้อบังคับและกฎระเบียบของมหาวิทยาลัย				
เคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น					
16	นิสิต มจร แสดงออกทางกายในการเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น				
17	นิสิต มจร แสดงออกทางวาจาที่เหมาะสมเมื่อต้องร่วมแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม				
18	นิสิต มจร คิดและนำเสนอความคิดเห็นในที่ประชุมด้วยหลักเหตุผลและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์				

แบบสอบถามสำหรับการวิจัยเรื่อง

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV
สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
An Instructional Model of ASEAN Cross Culture in CLMV Countries
for Students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University
(ทุนวิจัยมุ่งเป้าปี 2560)

<u>คำชี้แจง</u> แบบสอบถามสำหรับการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ
ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน จำนวน 18 ข้อ
ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม จำนวน 15 ข้อ
ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน จำนวน 15 ข้อ
ตอนที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม จำนวน 15 ข้อ
ตอนที่ 6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข จำนวน 18 ข้อ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ ที่ตรงตามข้อมูลของท่าน

1. เพศ

☐1. นิสิตบรรพชิต ☐2. นิสิตคฤหัสถ์ชาย
☐3. นิสิตคฤหัสถ์หญิง

2. อายุ

☐ 1. ต่ำกว่า 20 ปี ☐ 2. 21 – 30 ปี
☐ 3. 31 – 40 ปี ☐ 4. 41 ปีขึ้นไป

3. ระดับชั้นปีที่กำลังศึกษา

☐ 1. ชั้นปีที่ 1 ☐ 2. ชั้นปีที่ 2
☐ 3. ชั้นปีที่ 3 ☐ 4. ชั้นปีที่ 4

4. คณะที่สังกัด

☐ 1. คณะพุทธศาสตร์ ☐ 2. คณะสังคมศาสตร์
☐ 3. คณะครุศาสตร์ ☐ 4. คณะมนุษยศาสตร์

5. หน่วยงานที่สังกัด

☐ 1. ส่วนกลาง (มจร วังน้อย) ☐ 2. วิทยาเขต
☐ 3. วิทยาลัยสงฆ์ ☐ 4. ห้องเรียนหรือหน่วยวิทยบริการ

คำชี้แจง คำถามในตอนที่ 2-6 นี้เป็นข้อคำถามที่มีการให้คะแนนแบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) ที่มีระดับการให้คะแนนของผู้ตอบแบบสอบถามเป็น 5 ระดับ ดังนี้

5 คะแนน แทน มีระดับคุณภาพ มากที่สุด
4 คะแนน แทน มีระดับคุณภาพ มาก
3 คะแนน แทน มีระดับคุณภาพ ปานกลาง
2 คะแนน แทน มีระดับคุณภาพ น้อย
1 คะแนน แทน มีระดับคุณภาพ น้อยที่สุด

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน

คำชี้แจง ขอให้นิสิตทำเครื่องหมาย ✓ลงในช่องคะแนนที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของตนเอง

ข้อ	รายการ	ระดับคุณภาพ				
		5	4	3	2	1
มุ่งเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ						
1	ความมีน้ำใจไมตรีจะทำให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างนิสิตไทยกับนิสิตอาเซียน					
2	การเอาใจเขามาใส่ใจเราจะเพิ่มความเข้าใจวิถีชีวิตของนิสิตอาเซียนที่มาเรียนในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร)					
3	การเข้าใจวิถีการดำเนินชีวิตของกันและกันจะก่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์					
คุ้นเคยกับวัฒนธรรมอาเซียน						
4	การเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมจะทำให้คุ้นเคยกับวัฒนธรรมอาเซียน					
5	การเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนทำให้มีความเข้าใจในวัฒนธรรมของประเทศอาเซียน					
6	ความคุ้นเคยเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาของเพื่อนนิสิตอาเซียนจะทำให้อยู่ร่วมกันอย่างเข้าใจ					
เรียนรู้ผ่านกระบวนการวิจัย						
7	การเรียนรู้วัฒนธรรมอาเซียนสามารถศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง					
8	การเรียนรู้วัฒนธรรมอาเซียนสามารถทำได้โดยการเข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัย					
9	การเรียนรู้วัฒนธรรมอาเซียนสามารถศึกษาได้โดยการสังเกตวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของเพื่อนนิสิตที่มาจากประเทศอาเซียน					
รู้จักอาเซียนด้วยนวัตกรรม						
10	การเรียนรู้เรื่องวัฒนธรรมอาเซียนสามารถศึกษาได้จากสื่อออนไลน์					

ข้อ	รายการ	ระดับคุณภาพ				
		5	4	3	2	1
11	การร่วมทำกิจกรรมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนจะทำให้รู้จักอาเซียนมากขึ้น					
12	การได้ชม Clip เกี่ยวกับนวัตกรรมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมจะช่วยให้เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมอาเซียน					
ประเมินผลตามสภาพจริง						
13	การทำกิจกรรมกลุ่มทำให้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องอาเซียน					
14	ความร่วมมือในการทำกิจกรรมกลุ่มช่วยให้ทำงานได้เสร็จตามกำหนด					
15	การนำเสนอผลงานกลุ่มแสดงออกถึงความเข้าใจในวัฒนธรรมอาเซียน					
คุณภาพของสื่อการเรียนรู้						
16	การผลิตสื่อความรู้เรื่องอาเซียนจะช่วยความเข้าใจในวัฒนธรรมอาเซียน					
17	การเรียนรู้วัฒนธรรมอาเซียนสามารถเรียนรู้ได้จากการศึกษาเชิงพื้นที่					
18	การเรียนรู้วัฒนธรรมอาเซียนสามารถเรียนรู้ได้จากสื่อวิดีทัศน์					

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม

คำชี้แจง ขอให้นิสิตทำเครื่องหมาย ✓ลงในช่องคะแนนที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของตนเอง

ข้อ	รายการ	ระดับคุณภาพ				
		5	4	3	2	1
แบบแผนในการปฏิบัติตน						
1	นิสิต มจร พึงยึดหลักการคำสอนในทางพระพุทธศาสนา					
2	นิสิต มจร พึงฝึกปฏิบัติตนตามหลักของศาสนา					
3	นิสิต มจร พึงรักษาความเป็นกัลยาณมิตร					
4	นิสิต มจร พึงดูแลและช่วยเหลือกันภายในกลุ่มหรือนิกาย					
5	ศาสนามีอิทธิพลของต่อความเป็นอยู่ของนิสิต มจร					
หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน						
6	นิสิต มจร พึงเรียนรู้ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารกัน					
7	นิสิต มจร พึงปฏิบัติตามกฎระเบียบของมหาวิทยาลัย					
8	นิสิต มจร พึงหันหน้าเข้าหากันเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา					
9	นิสิต มจร พึงเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางมหาวิทยาลัยจัดขึ้น					
10	นิสิต มจร พึงให้ความเคารพนับถือกัน เรียนรู้กันและทำงานร่วมกัน					
การนับถือนิกายทางพระพุทธศาสนา						
11	นิสิต มจร พึงรักษาธรรมเนียมประเพณีและวิถีปฏิบัติ					
12	นิสิต มจร พึงปฏิบัติตามพระธรรมวินัย					
13	นิสิต มจร พึงปฏิบัติตามระเบียบข้อตกลงร่วมกันของมหาวิทยาลัย					
14	นิสิต มจร พึงรักษาเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ทางศาสนา					
15	นิสิต มจร พึงสร้างให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเชิงวัฒนธรรมอาเซียน					

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน

คำชี้แจง ขอให้นิสิตทำเครื่องหมาย ✓ลงในช่องคะแนนที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของตนเอง

ข้อ	รายการ	ระดับคุณภาพ				
		5	4	3	2	1
เปิดใจรับวัฒนธรรมใหม่						
1	ข้าพเจ้าแสดงออกและสนใจศึกษาเกี่ยวกับเรื่องราวของประเทศอาเซียน					
2	ข้าพเจ้าสนใจติดต่อสื่อสารพูดคุยกับเพื่อนนิสิตชาวต่างชาติอย่างเป็นกันเอง					
3	ข้าพเจ้ายินดีเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมของเพื่อนนิสิตอาเซียนตามโอกาส					
เตรียมใจเรียนรู้สิ่งที่แตกต่าง						
4	ข้าพเจ้ากล้าเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น					
5	ข้าพเจ้าเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมอื่นเพื่อปรับตัวในการดำรงชีวิต					
6	ข้าพเจ้าปรับใจเมื่ออยู่ในบริบทอื่นที่แตกต่างจากที่เคยเป็นอยู่					
ปรับอารมณ์ให้เข้ากับสถานการณ์						
7	ข้าพเจ้าปรับสภาพจิตใจให้พร้อมรับกับกระแสความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม					
8	ข้าพเจ้าสนใจแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมเพื่อนนิสิตที่มาจากชาติอื่น					
9	ข้าพเจ้าจะทำตัวให้เป็นส่วนหนึ่งในการทำกิจกรรมกลุ่มกับเพื่อนชาติอื่น					
เข้าใจพฤติกรรมของนิสิตชาติอื่น						
10	ข้าพเจ้าจะแสดงออกอย่างปกติเมื่อต้องพูดคุยกับเพื่อนชาวต่างชาติ					
11	ข้าพเจ้าเข้าใจในวิถีการปฏิบัติตนของเพื่อนนิสิตในแต่ละประเทศ					
12	ข้าพเจ้าเข้าใจว่าแต่ละประเทศมีหลักยึดถือปฏิบัติที่แตกต่างกัน					
ปรับกระบวนทัศน์ในเรื่องวัฒนธรรม						
13	ข้าพเจ้ายอมรับเกี่ยวกับแบบแผนในการปฏิบัติตนของเพื่อนนิสิตอาเซียน					
14	ข้าพเจ้ายอมรับเกี่ยวกับหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันของเพื่อนนิสิตอาเซียน					
15	ข้าพเจ้ายอมรับการนับถือนิกายทางพระพุทธศาสนาของเพื่อนนิสิตอาเซียน					

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม

คำชี้แจง ขอให้นิสิตทำเครื่องหมาย ✓ลงในช่องคะแนนที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของตนเอง

ข้อ	รายการ	ระดับคุณภาพ				
		5	4	3	2	1
แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ตน						
1	นิสิต มจร ควรสนใจในการสืบเสาะหาความรู้และแสดงความคิดเห็นของตนเองต่อเพื่อนนิสิตอาเซียน					
2	นิสิต มจร ควรนำเสนอประเด็นความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมอาเซียนที่ได้มาจากประสบการณ์ส่วนตัว					
3	นิสิต มจร ควรสนใจเข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมอาเซียน					
4	นิสิต มจร ควรมีส่วนร่วมในการสรุปประเด็นที่เกิดจากการสนทนากลุ่ม					
5	นิสิต มจร ควรสนใจเข้าร่วมกิจกรรมนำเสนอผลงานกลุ่มต่อเพื่อนร่วมชั้น					
สาธิตกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม						
6	นิสิต มจร ควรร่วมกันวางแผนและนำเสนอผลงานทางวัฒนธรรมอาเซียนอยู่เสมอ					
7	นิสิต มจร ควรสังเกตหรือเข้าร่วมในวัฒนธรรมของเพื่อนนิสิตอาเซียน					
8	นิสิต มจร ควรมีการสาธิตและเข้าร่วมกิจกรรมวัฒนธรรมทางศาสนาตามโอกาส					
9	นิสิต มจร ควรแสดงออกถึงการส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของเพื่อนนิสิตอาเซียน					
10	นิสิต มจร ควรแสดงออกถึงการปฏิบัติตามวัฒนธรรมของตนและเข้าใจวัฒนธรรมอื่น					
เรียนรู้แบบการร่วมมือรวมพลัง						
11	นิสิต มจร ควรเข้าร่วมกิจกรรมของเพื่อนนิสิตที่มาจากประเทศอาเซียน					
12	นิสิต มจร ควรร่วมกันออกแบบกิจกรรมเพื่อผลิตสื่อหรือนวัตกรรมทางศาสนาที่เน้นการระดมความคิด					
13	นิสิต มจร ควรตัดสินใจร่วมกันในการกำหนดทิศทางหรือแนวทางในการพัฒนานวัตกรรมร่วมกัน					
14	นิสิต มจร ควรเปิดใจรับฟังและร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย					
15	นิสิต มจร ควรร่วมมือกันเผยแพร่วัฒนธรรมทางศาสนาสู่เวทีสาธารณะ					

ตอนที่ 6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความคาดหวังเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

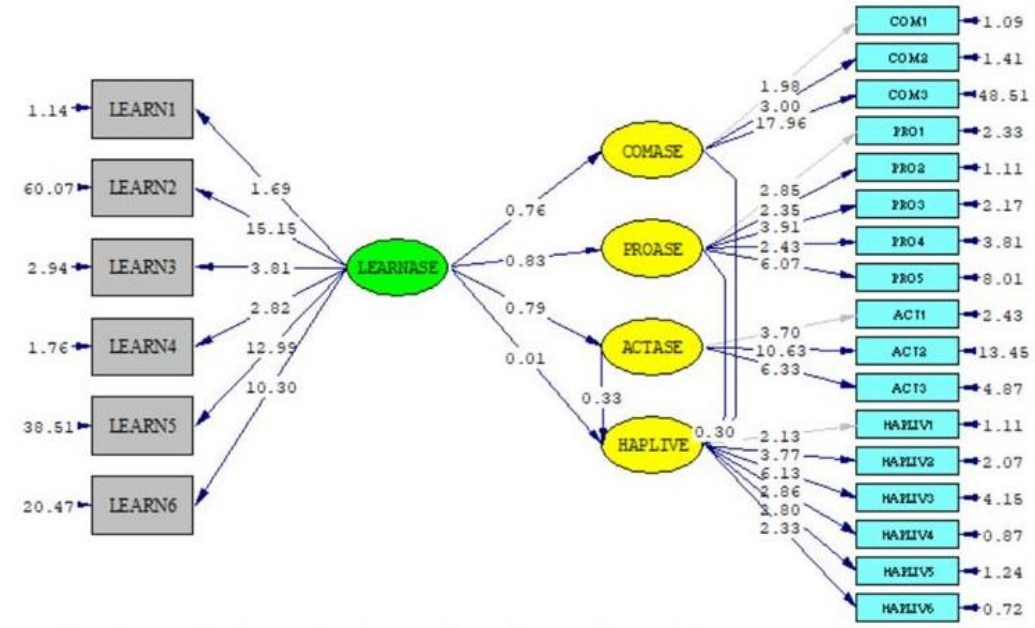
คำชี้แจง ขอให้นิสิตทำเครื่องหมาย ✓ลงในช่องคะแนนที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของตนเอง

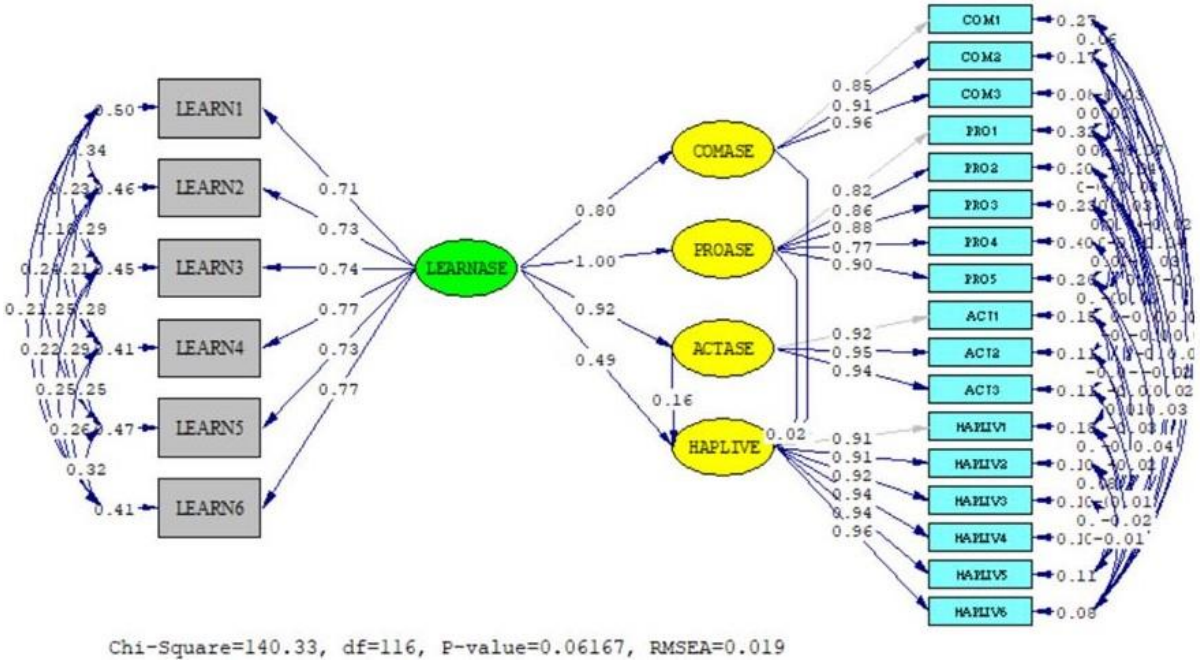
ข้อ	รายการ	ระดับคุณภาพ				
		5	4	3	2	1
ช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น						
1	นิสิต มจร ช่วยเหลือกันทั้งเพื่อนนิสิตชาวไทยและชาวต่างชาติ					
2	นิสิต มจร มีความเอื้อเฟื้อกันในการใช้สิ่งของที่เป็นของส่วนรวม					
3	นิสิต มจร แสดงออกทางพฤติกรรมที่ดีต่อกันในระหว่างการดำเนินชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัย					
พูดจาสุภาพและมีเหตุผล						
4	นิสิต มจร ทักทายกันด้วยภาษาที่สุภาพอย่างเป็นกัลยาณมิตร					
5	นิสิต มจร สื่อสารกันโดยใช้เหตุผลเป็นสำคัญเมื่อต้องแก้ปัญหาร่วมกัน					
6	นิสิต มจร เป็นมิตรต่อกันในการดำเนินชีวิตประจำวันทั้งในและนอกห้องเรียน					
คิดดีต่อกัน						
7	นิสิต มจร แสดงออกที่บ่งบอกถึงความปรารถนาดีต่อกัน					
8	นิสิต มจร เข้าใจในวิถีปฏิบัติของเพื่อนนิสิตที่นับถือพระพุทธศาสนาเหมือนกันแต่มีวัตรปฏิบัติบางอย่างที่แตกต่างกัน					
9	นิสิต มจร เคารพในแบบแผนและการปฏิบัติตนของเพื่อนนิสิตอาเซียน					
แบ่งปันสิ่งของให้แก่กัน						
10	นิสิต มจร แบ่งปันอุปกรณ์ในการทำกิจกรรมร่วมกันในชั้นเรียน					
11	นิสิต มจร แบ่งปันสิ่งของและเครื่องอุปโภคบริโภคให้แก่กัน					
12	นิสิต มจร แบ่งปันประสบการณ์และการเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมให้แก่กัน					
ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของหมู่คณะ						
13	นิสิต มจร แสดงพฤติกรรมที่ดีต่อกันเมื่อเข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัย					
14	นิสิต มจร ปฏิบัติตามข้อตกลงในชั้นเรียนตามที่ได้กำหนดไว้ร่วมกัน					
15	นิสิต มจร ปฏิบัติตนตามข้อบังคับและกฎระเบียบของมหาวิทยาลัย					
เคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น						
16	นิสิต มจร แสดงออกทางกายในการเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น					
17	นิสิต มจร แสดงออกทางวาจาที่เหมาะสมเมื่อต้องร่วมแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม					
18	นิสิต มจร คิดและนำเสนอความคิดเห็นในที่ประชุมด้วยหลักเหตุผลและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์					

ภาคผนวก จ

ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน
ในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์เฉพาะในส่วนที่สำคัญ

Full Model

LEARN1
LEARN2
LEARN3
LEARN4
LEARN5
LEARN6
LEARNASE
COMASE
PROASE
ACTASE
HAPLIVE
COM1
COM2
COM3
PRO1
PRO2
PRO3
PRO4
PRO5
ACT1
ACT2
ACT3
HAPLIV1
HAPLIV2
HAPLIV3
HAPLIV4
HAPLIV5
HAPLIV6
Chi-Square=2430.65, df=223, P-value=0.00000, RMSEA=0.132

LEARN1
LEARN2
LEARN3
LEARN4
LEARN5
LEARN6
LEARNASE
COMASE
PROASE
ACTASE
HAPLIVE
COM1
COM2
COM3
PRO1
PRO2
PRO3
PRO4
PRO5
ACT1
ACT2
ACT3
HAPLIV1
HAPLIV2
HAPLIV3
HAPLIV4
HAPLIV5
HAPLIV6
Chi-Square=140.33, df=116, P-value=0.06167, RMSEA=0.019

DATE: 10/14/2018
TIME: 19:13

L I S R E L 8.72

BY

Karl G. J”reskog & Dag S”rbom

This program is published exclusively by
Scientific Software International, Inc.
7383 N. Lincoln Avenue, Suite 100
Lincolnwood, IL 60712, U.S.A.
Phone: (800)247-6113, (847)675-0720, Fax: (847)675-2140
Copyright by Scientific Software International, Inc., 1981-2005
Use of this program is subject to the terms specified in the
Universal Copyright Convention.
Website: www.ssicentral.com

The following lines were read from file C:\LISREL Model_๗\Full Model\Model2\Full Model.spl:

```
Full Model
SYSTEM FILE from file 'C:\LISREL Model_๗\Full Model\New\Model2.dsf'
Latent Variables  COMASE PROASE ACTASE HAPLIVE LEARNASE
Relationships
COM1 = COMASE
COM2 = COMASE
COM3 = COMASE
PRO1 = PROASE
PRO2 = PROASE
PRO3 = PROASE
PRO4 = PROASE
PRO5 = PROASE
ACT1 = ACTASE
ACT2 = ACTASE
ACT3 = ACTASE
HAPLIV1 = HAPLIVE
HAPLIV2 = HAPLIVE
HAPLIV3 = HAPLIVE
HAPLIV4 = HAPLIVE
HAPLIV5 = HAPLIVE
HAPLIV6 = HAPLIVE
LEARN1 = LEARNASE
LEARN2 = LEARNASE
LEARN3 = LEARNASE
LEARN4 = LEARNASE
LEARN5 = LEARNASE
LEARN6 = LEARNASE
HAPLIVE = COMASE PROASE ACTASE
COMASE = LEARNASE
PROASE = LEARNASE
ACTASE = LEARNASE
HAPLIVE = LEARNASE
Set error covariance of LEARN2 and LEARN1 free
Set error covariance of HAPLIV2 and HAPLIV1 free
Set error covariance of PRO5 and PRO1 free
Set error covariance of LEARN3 and LEARN2 free
Set error covariance of HAPLIV3 and HAPLIV1 free
Set error covariance of LEARN6 and PRO4 free
Set error covariance of LEARN3 and PRO4 free
Set error covariance of HAPLIV3 and HAPLIV2 free
Set error covariance of HAPLIV3 and LEARN1 free
```

```
Set error covariance of PRO2 and COM2 free
Set error covariance of PRO1 and LEARN2 free
Set error covariance of HAPLIV1 and ACT1 free
Set error covariance of HAPLIV4 and ACT2 free
Set error covariance of HAPLIV6 and PRO5 free
Set error covariance of LEARN1 and LEARN5 free
Set error covariance of LEARN6 and COM2 free
Set error covariance of LEARN6 and LEARN5 free
Set error covariance of LEARN4 and LEARN5 free
Set error covariance of LEARN3 and LEARN5 free
Set error covariance of PRO2 and ACT1 free
Set error covariance of HAPLIV6 and PRO2 free
Set error covariance of LEARN5 and LEARN2 free
Set error covariance of LEARN6 and LEARN3 free
Set error covariance of LEARN4 and LEARN2 free
Set error covariance of HAPLIV4 and HAPLIV2 free
Set error covariance of PRO2 and PRO1 free
Set error covariance of LEARN3 and LEARN1 free
Set error covariance of HAPLIV5 and HAPLIV1 free
Set error covariance of HAPLIV6 and PRO3 free
Set error covariance of HAPLIV4 and HAPLIV3 free
Set error covariance of PRO4 and PRO1 free
Set error covariance of PRO3 and PRO2 free
Set error covariance of ACT1 and PRO1 free
Set error covariance of COM2 and COM1 free
Set error covariance of PRO5 and ACT1 free
Set error covariance of HAPLIV4 and PRO3 free
Set error covariance of HAPLIV6 and COM2 free
Set error covariance of LEARN1 and PRO4 free
Set error covariance of LEARN6 and LEARN1 free
Set error covariance of LEARN6 and LEARN2 free
Set error covariance of HAPLIV4 and ACT1 free
Set error covariance of HAPLIV1 and PRO4 free
Set error covariance of PRO5 and COM3 free
Set error covariance of HAPLIV6 and LEARN1 free
Set error covariance of HAPLIV2 and LEARN6 free
Set error covariance of PRO5 and COM1 free
Set error covariance of LEARN4 and PRO4 free
Set error covariance of LEARN4 and LEARN3 free
Set error covariance of PRO3 and PRO1 free
Set error covariance of PRO5 and PRO2 free
Set error covariance of LEARN5 and PRO4 free
Set error covariance of PRO5 and LEARN3 free
Set error covariance of PRO2 and LEARN3 free
Set error covariance of ACT1 and COM2 free
Set error covariance of LEARN6 and LEARN4 free
Set error covariance of PRO4 and LEARN2 free
Set error covariance of PRO5 and PRO3 free
Set error covariance of ACT3 and PRO3 free
Set error covariance of LEARN1 and LEARN4 free
Set error covariance of LEARN3 and PRO3 free
Set error covariance of LEARN1 and HAPLIV1 free
Set error covariance of LEARN3 and HAPLIV3 free
Set error covariance of LEARN3 and ACT2 free
Set error covariance of LEARN2 and COM2 free
Set error covariance of ACT1 and COM3 free
Set error covariance of COM2 and PRO5 free
Set error covariance of ACT1 and HAPLIV3 free
Set error covariance of ACT2 and HAPLIV5 free
Set error covariance of HAPLIV3 and HAPLIV5 free
Set error covariance of LEARN3 and HAPLIV2 free
Set error covariance of PRO1 and COM3 free
Set error covariance of HAPLIV1 and LEARN4 free
Set error covariance of ACT2 and PRO1 free
```

```
Set error covariance of PRO2 and COM1 free
Set error covariance of HAPLIV4 and COM1 free
Set error covariance of LEARN3 and ACT1 free
Set error covariance of HAPLIV1 and PRO1 free
Set error covariance of HAPLIV1 and PRO2 free
Set error covariance of LEARN2 and PRO5 free
Set error covariance of HAPLIV4 and LEARN5 free
Set error covariance of HAPLIV6 and ACT3 free
Set error covariance of HAPLIV6 and COM3 free
Set error covariance of HAPLIV3 and PRO5 free
Set error covariance of HAPLIV2 and PRO2 free
Set error covariance of HAPLIV1 and PRO3 free
Set error covariance of LEARN6 and COM3 free
Set error covariance of LEARN6 and PRO3 free
Set error covariance of LEARN2 and PRO3 free
Set error covariance of COM3 and PRO3 free
Set error covariance of ACT1 and PRO3 free
Set error covariance of LEARN6 and PRO2 free
Set error covariance of HAPLIV4 and COM3 free
Set error covariance of HAPLIV6 and HAPLIV2 free
Set error covariance of HAPLIV6 and HAPLIV1 free
Set error covariance of LEARN5 and COM1 free
Set error covariance of LEARN6 and COM1 free
Set error covariance of LEARN5 and PRO2 free
Set error covariance of PRO2 and HAPLIV4 free
Set error covariance of HAPLIV3 and PRO2 free
Set error covariance of PRO2 and HAPLIV5 free
Set error covariance of LEARN6 and HAPLIV5 free
Set error covariance of LEARN1 and PRO2 free
Set error covariance of LEARN1 and COM2 free
Set error covariance of HAPLIV1 and COM2 free
Set error covariance of HAPLIV1 and COM3 free
Set error covariance of HAPLIV5 and COM2 free
Set error covariance of HAPLIV1 and COM1 free
Path Diagram
LISREL OUTPUT: ME=ML RS EF SS SE TV FS SC MI AD=OFF
End of Problem

Full Model
```

Covariance Matrix

	COM1	COM2	COM3	PRO1	PRO2	PRO3
COM1	4.99					
COM2	6.00	10.43				
COM3	35.08	54.03	371.23			
PRO1	3.81	5.87	39.70	10.43		
PRO2	3.09	5.20	32.20	6.98	6.62	
PRO3	5.48	8.42	55.46	11.12	9.22	17.43
PRO4	3.94	5.94	36.56	6.67	5.48	9.07
PRO5	8.25	13.37	83.89	16.75	14.27	24.28
ACT1	5.14	8.36	52.03	9.67	8.22	12.89
ACT2	15.00	23.18	144.03	25.91	21.92	36.35
ACT3	8.61	13.55	83.36	15.70	13.07	21.09
HAPLIV1	3.40	5.05	32.27	5.51	4.38	7.34
HAPLIV2	5.96	9.06	57.25	8.88	7.21	12.25
HAPLIV3	9.73	14.61	92.65	14.39	11.42	19.93
HAPLIV4	4.50	6.97	44.65	6.77	5.43	9.20
HAPLIV5	4.53	7.02	43.42	6.68	5.43	9.21
HAPLIV6	3.86	6.07	37.69	5.79	4.94	8.37
LEARN1	2.68	3.76	24.55	3.84	2.93	5.12
LEARN2	23.62	32.66	214.87	33.43	27.44	48.16
LEARN3	5.54	8.06	49.49	8.46	6.37	11.05

LEARN4	3.94	5.94	36.56	6.67	5.48	9.07
LEARN5	19.57	26.72	168.64	28.18	21.69	37.37
LEARN6	15.59	23.21	135.34	23.34	17.86	30.48

Covariance Matrix

	PRO4	PRO5	ACT1	ACT2	ACT3	HAPLIV1
PRO4	9.72					
PRO5	14.10	44.89				
ACT1	8.13	21.57	16.11			
ACT2	23.60	59.96	39.23	126.49		
ACT3	13.39	35.55	23.47	67.24	44.89	
HAPLIV1	4.56	12.00	6.78	20.43	12.17	6.00
HAPLIV2	8.04	20.40	11.74	33.53	20.01	9.10
HAPLIV3	12.84	32.52	19.39	54.65	32.55	14.07
HAPLIV4	6.06	15.80	8.75	25.47	15.33	6.49
HAPLIV5	6.09	15.48	8.94	25.12	15.22	6.22
HAPLIV6	5.15	14.04	7.75	22.49	13.43	5.36
LEARN1	4.51	7.96	4.81	13.59	8.05	3.06
LEARN2	41.53	76.36	42.84	121.68	71.28	25.04
LEARN3	11.08	17.08	10.83	31.27	17.33	6.15
LEARN4	9.71	14.10	8.13	23.60	13.39	4.56
LEARN5	36.48	58.39	35.67	103.10	58.92	21.32
LEARN6	29.72	48.54	28.83	84.91	49.37	17.51

Covariance Matrix

	HAPLIV2	HAPLIV3	HAPLIV4	HAPLIV5	HAPLIV6	LEARN1
HAPLIV2	17.43					
HAPLIV3	25.63	44.89				
HAPLIV4	11.64	19.02	9.72			
HAPLIV5	11.18	18.64	8.73	9.72		
HAPLIV6	9.23	15.27	7.27	7.23	6.62	
LEARN1	5.10	8.69	3.93	3.89	3.11	4.01
LEARN2	44.01	70.66	34.00	33.31	27.99	29.01
LEARN3	10.94	17.91	8.07	8.09	6.81	6.34
LEARN4	8.04	12.84	6.06	6.09	5.15	4.51
LEARN5	37.35	60.60	28.56	28.28	23.26	22.05
LEARN6	30.79	48.37	22.63	23.22	18.91	17.08

Covariance Matrix

	LEARN2	LEARN3	LEARN4	LEARN5	LEARN6
LEARN2	289.45				
LEARN3	59.30	17.43			
LEARN4	41.53	11.08	9.72		
LEARN5	191.55	50.43	36.48	207.14	
LEARN6	150.86	38.75	29.72	141.50	126.49

Full Model
Parameter Specifications

LAMBDA-Y

	COMASE	PROASE	ACTASE	HAPLIVE
COM1	0	0	0	0
COM2	1	0	0	0
COM3	2	0	0	0
PRO1	0	0	0	0
PRO2	0	3	0	0

PRO3	0	4	0	0
PRO4	0	5	0	0
PRO5	0	6	0	0
ACT1	0	0	0	0
ACT2	0	0	7	0
ACT3	0	0	8	0
HAPLIV1	0	0	0	0
HAPLIV2	0	0	0	9
HAPLIV3	0	0	0	10
HAPLIV4	0	0	0	11
HAPLIV5	0	0	0	12
HAPLIV6	0	0	0	13

LAMBDA-X

	LEARNASE
LEARN1	14
LEARN2	15
LEARN3	16
LEARN4	17
LEARN5	18
LEARN6	19

BETA

	COMASE	PROASE	ACTASE	HAPLIVE
COMASE	0	0	0	0
PROASE	0	0	0	0
ACTASE	0	0	0	0
HAPLIVE	20	21	22	0

GAMMA

	LEARNASE
COMASE	23
PROASE	24
ACTASE	25
HAPLIVE	26

PSI

COMASE	PROASE	ACTASE	HAPLIVE
27	28	29	30

THETA-EPS

	COM1	COM2	COM3	PRO1	PRO2	PRO3
COM1	31					
COM2	32	33				
COM3	0	0	34			
PRO1	0	0	35	36		
PRO2	37	38	0	39	40	
PRO3	0	0	41	42	43	44
PRO4	0	0	0	45	0	0
PRO5	47	48	49	50	51	52
ACT1	0	54	55	56	57	58
ACT2	0	0	0	61	0	0
ACT3	0	0	0	0	0	63
HAPLIV1	65	66	67	68	69	70
HAPLIV2	0	0	0	0	74	0

HAPLIV3	0	0	0	0	77	0
HAPLIV4	83	0	84	0	85	86
HAPLIV5	0	92	0	0	93	0
HAPLIV6	0	98	99	0	100	101

THETA-EPS

	PRO4	PRO5	ACT1	ACT2	ACT3	HAPLIV1
PRO4	46					
PRO5	0	53				
ACT1	0	59	60			
ACT2	0	0	0	62		
ACT3	0	0	0	0	64	
HAPLIV1	71	0	72	0	0	73
HAPLIV2	0	0	0	0	0	75
HAPLIV3	0	78	79	0	0	80
HAPLIV4	0	0	87	88	0	0
HAPLIV5	0	0	0	94	0	95
HAPLIV6	0	102	0	0	103	104

THETA-EPS

	HAPLIV2	HAPLIV3	HAPLIV4	HAPLIV5	HAPLIV6
HAPLIV2	76				
HAPLIV3	81	82			
HAPLIV4	89	90	91		
HAPLIV5	0	96	0	97	
HAPLIV6	105	0	0	0	106

THETA-DELTA-EPS

	COM1	COM2	COM3	PRO1	PRO2	PRO3
LEARN1	0	107	0	0	108	0
LEARN2	0	114	0	115	0	116
LEARN3	0	0	0	0	121	122
LEARN4	0	0	0	0	0	0
LEARN5	138	0	0	0	139	0
LEARN6	147	148	149	0	150	151

THETA-DELTA-EPS

	PRO4	PRO5	ACT1	ACT2	ACT3	HAPLIV1
LEARN1	109	0	0	0	0	110
LEARN2	117	118	0	0	0	0
LEARN3	123	124	125	126	0	0
LEARN4	132	0	0	0	0	133
LEARN5	140	0	0	0	0	0
LEARN6	152	0	0	0	0	0

THETA-DELTA-EPS

	HAPLIV2	HAPLIV3	HAPLIV4	HAPLIV5	HAPLIV6
LEARN1	0	111	0	0	112
LEARN2	0	0	0	0	0
LEARN3	127	128	0	0	0
LEARN4	0	0	0	0	0
LEARN5	0	0	141	0	0

LEARN6	153	0	0	154	0	

THETA-DELTA

	LEARN1	LEARN2	LEARN3	LEARN4	LEARN5	LEARN6
LEARN1	113					
LEARN2	119	120				
LEARN3	129	130	131			
LEARN4	134	135	136	137		
LEARN5	142	143	144	145	146	
LEARN6	155	156	157	158	159	160

Full Model
Number of Iterations =406
LISREL Estimates (Maximum Likelihood)

LAMBDA-Y

	COMASE	PROASE	ACTASE	HAPLIVE
COM1	1.91	- -	- -	- -
COM2	2.95	- -	- -	- -
	(0.08)			
	35.24			
COM3	18.54	- -	- -	- -
	(0.61)			
	30.48			
PRO1	- -	2.66	- -	- -
PRO2	- -	2.21	- -	- -
		(0.07)		
		33.23		
PRO3	- -	3.65	- -	- -
		(0.11)		
		32.04		
PRO4	- -	2.40	- -	- -
		(0.11)		
		21.06		
PRO5	- -	6.00	- -	- -
		(0.21)		
		28.37		
ACT1	- -	- -	3.71	- -
ACT2	- -	- -	10.61	- -
			(0.25)	
			42.40	
ACT3	- -	- -	6.31	- -
			(0.15)	
			41.96	
HAPLIV1	- -	- -	- -	2.22
HAPLIV2	- -	- -	- -	3.79
				(0.09)
				43.04

HAPLIV3	- -	- -	- -	6.16
				(0.16)
				38.73
HAPLIV4	- -	- -	- -	2.94
				(0.08)
				38.73
HAPLIV5	- -	- -	- -	2.94
				(0.08)
				34.79
HAPLIV6	- -	- -	- -	2.48
				(0.06)
				39.05

LAMBDA-X

	LEARNASE
LEARN1	1.42
	(0.07)
	19.09
LEARN2	12.57
	(0.63)
	20.01
LEARN3	3.09
	(0.15)
	20.22
LEARN4	2.40
	(0.11)
	21.50
LEARN5	10.40
	(0.53)
	19.72
LEARN6	8.59
	(0.40)
	21.30

BETA

	COMASE	PROASE	ACTASE	HAPLIVE
COMASE	- -	- -	- -	- -
PROASE	- -	- -	- -	- -
ACTASE	- -	- -	- -	- -
HAPLIVE	0.29	0.02	0.16	- -
	(0.04)	(5.90)	(0.08)	
	6.79	0.00	2.01	

GAMMA

	LEARNASE
COMASE	0.80

	(0.04)
	18.88
PROASE	1.00
	(0.04)
	23.43
ACTASE	0.92
	(0.04)
	25.08
HAPLIVE	0.49
	(5.91)
	0.08

Covariance Matrix of ETA and KSI

	COMASE	PROASE	ACTASE	HAPLIVE	LEARNASE
COMASE	1.00				
PROASE	0.80	1.00			
ACTASE	0.74	0.92	1.00		
HAPLIVE	0.81	0.89	0.84	1.00	
LEARNASE	0.80	1.00	0.92	0.89	1.00

PHI

	LEARNASE
	1.00

PSI

Note: This matrix is diagonal.

COMASE	PROASE	ACTASE	HAPLIVE
0.36	0.00	0.15	0.18
(0.03)	(0.00)	(0.02)	(0.02)
10.90	0.15	8.92	11.23

Squared Multiple Correlations for Structural Equations

COMASE	PROASE	ACTASE	HAPLIVE
0.64	1.00	0.85	0.82

Squared Multiple Correlations for Reduced Form

COMASE	PROASE	ACTASE	HAPLIVE
0.64	1.00	0.85	0.79

Reduced Form

	LEARNASE
COMASE	0.80
	(0.04)
	18.88
PROASE	1.00
	(0.04)
	23.43

ACTASE	0.92
	(0.04)
	25.08
HAPLIVE	0.89
	(0.04)
	23.28

THETA-EPS

	COM1	COM2	COM3	PRO1	PRO2	PRO3
COM1	1.36					
	(0.11)					
	12.75					
COM2	0.42	1.84				
	(0.11)	(0.18)				
	3.70	9.96				
COM3	- -	- -	30.68			
			(5.92)			
			5.18			
PRO1	- -	- -	2.14	3.33		
			(0.65)	(0.25)		
			3.29	13.24		
PRO2	-0.18	0.12	- -	1.04	1.67	
	(0.06)	(0.09)		(0.15)	(0.14)	
	-2.90	1.45		6.97	12.24	
PRO3	- -	- -	1.84	1.36	1.09	4.06
			(0.75)	(0.24)	(0.17)	(0.34)
			2.45	5.78	6.32	11.94
PRO4	- -	- -	- -	0.00	- -	- -
				(0.01)		
				0.00		
PRO5	-0.99	-0.82	-6.01	0.64	0.90	2.32
	(0.20)	(0.27)	(1.63)	(0.34)	(0.26)	(0.44)
	-5.09	-3.04	-3.69	1.90	3.42	5.25
ACT1	- -	0.46	2.44	0.53	0.60	0.33
		(0.11)	(0.68)	(0.16)	(0.11)	(0.17)
		4.02	3.60	3.33	5.32	1.86
ACT2	- -	- -	- -	-0.54	- -	- -
				(0.31)		
				-1.73		
ACT3	- -	- -	- -	- -	- -	-0.40
						(0.20)
						-1.98
HAPLIV1	-0.11	-0.30	-1.44	0.24	0.01	0.10
	(0.07)	(0.10)	(0.55)	(0.08)	(0.08)	(0.09)
	-1.63	-3.12	-2.62	2.92	0.17	1.19
HAPLIV2	- -	- -	- -	- -	-0.15	- -
					(0.12)	
					-1.25	

HAPLIV3	- -	- -	- -	- -	-0.50	- -
					(0.19)	
					-2.68	
HAPLIV4	-0.08	- -	0.59	- -	-0.24	-0.25
	(0.05)		(0.39)		(0.08)	(0.08)
	-1.60		1.50		-2.81	-3.11
HAPLIV5	- -	0.14	- -	- -	-0.13	- -
		(0.07)			(0.08)	
		1.87			-1.56	
HAPLIV6	- -	0.19	0.63	- -	0.11	0.37
		(0.06)	(0.36)		(0.07)	(0.08)
		3.03	1.77		1.66	4.91

Squared Multiple Correlations for Y - Variables

COM1	COM2	COM3	PRO1	PRO2	PRO3
0.73	0.83	0.92	0.68	0.75	0.77

Squared Multiple Correlations for Y - Variables

PRO4	PRO5	ACT1	ACT2	ACT3	HAPLIV1
0.59	0.80	0.85	0.89	0.89	0.82

Squared Multiple Correlations for Y - Variables

HAPLIV2	HAPLIV3	HAPLIV4	HAPLIV5	HAPLIV6
0.82	0.85	0.89	0.89	0.92

THETA-DELTA-EPS

	PRO4	PRO5	ACT1	ACT2	ACT3	HAPLIV1
LEARN1	1.11	- -	- -	- -	- -	0.16
	(0.14)					(0.04)
	8.13					3.71
LEARN2	11.48	5.24	- -	- -	- -	- -
	(1.16)	(1.07)				
	9.92	4.88				
LEARN3	3.64	-0.70	0.39	1.19	- -	- -
	(0.31)	(0.26)	(0.13)	(0.34)		
	11.70	-2.66	2.96	3.44		
LEARN4	3.93	- -	- -	- -	- -	-0.15
	(0.26)					(0.06)
	15.34					-2.60
LEARN5	11.40	- -	- -	- -	- -	- -
	(1.04)					
	10.93					
LEARN6	8.98	- -	- -	- -	- -	- -
	(0.78)					
	11.49					

THETA-DELTA-EPS

	HAPLIV2	HAPLIV3	HAPLIV4	HAPLIV5	HAPLIV6
LEARN1	- -	0.47	- -	- -	-0.12
		(0.09)			(0.03)
		5.17			-3.47
LEARN2	- -	- -	- -	- -	- -
LEARN3	0.32	0.85	- -	- -	- -
	(0.11)	(0.18)			
	2.90	4.80			
LEARN4	- -	- -	- -	- -	- -
LEARN5	- -	- -	0.45	- -	- -
			(0.27)		
			1.70		
LEARN6	0.78	- -	- -	0.59	- -
	(0.27)			(0.22)	
	2.92			2.63	

THETA-DELTA

	LEARN1	LEARN2	LEARN3	LEARN4	LEARN5	LEARN6
LEARN1	2.00					
	(0.12)					
	16.30					
LEARN2	11.50	135.15				
	(0.86)	(8.37)				
	13.32	16.14				
LEARN3	1.95	20.61	7.76			
	(0.20)	(1.76)	(0.51)			
	9.83	11.74	15.35			
LEARN4	1.11	11.47	3.64	3.94		
	(0.14)	(1.16)	(0.31)	(0.26)		
	8.13	9.92	11.70	15.35		
LEARN5	7.04	60.89	17.37	11.39	97.39	
	(0.69)	(5.70)	(1.49)	(1.04)	(6.15)	
	10.25	10.68	11.65	10.92	15.83	
LEARN6	4.70	42.96	11.63	8.98	50.97	51.73
	(0.50)	(4.22)	(1.07)	(0.78)	(3.95)	(3.31)
	9.37	10.19	10.86	11.48	12.89	15.61

Squared Multiple Correlations for X - Variables

LEARN1	LEARN2	LEARN3	LEARN4	LEARN5	LEARN6
0.50	0.54	0.55	0.59	0.53	0.59

Goodness of Fit Statistics

Degrees of Freedom = 116
Minimum Fit Function Chi-Square = 144.89 (P = 0.036)
Normal Theory Weighted Least Squares Chi-Square = 140.33 (P = 0.062)
Estimated Non-centrality Parameter (NCP) = 24.33
90 Percent Confidence Interval for NCP = (0.0 ; 58.34)

Minimum Fit Function Value = 0.25
Population Discrepancy Function Value (F0) = 0.043
90 Percent Confidence Interval for F0 = (0.0 ; 0.10)
Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) = 0.019
90 Percent Confidence Interval for RMSEA = (0.0 ; 0.030)
P-Value for Test of Close Fit (RMSEA < 0.05) = 1.00

Expected Cross-Validation Index (ECVI) = 0.81
90 Percent Confidence Interval for ECVI = (0.77 ; 0.87)
ECVI for Saturated Model = 0.97
ECVI for Independence Model = 123.50

Chi-Square for Independence Model with 253 Degrees of Freedom = 70222.81
Independence AIC = 70268.81
Model AIC = 460.33
Saturated AIC = 552.00
Independence CAIC = 70391.76
Model CAIC = 1315.64
Saturated CAIC = 2027.40

Normed Fit Index (NFI) = 1.00
Non-Normed Fit Index (NNFI) = 1.00
Parsimony Normed Fit Index (PNFI) = 0.46
Comparative Fit Index (CFI) = 1.00
Incremental Fit Index (IFI) = 1.00
Relative Fit Index (RFI) = 1.00

Critical N (CN) = 607.15

Root Mean Square Residual (RMR) = 2.19
Standardized RMR = 0.023
Goodness of Fit Index (GFI) = 0.98
Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI) = 0.95
Parsimony Goodness of Fit Index (PGFI) = 0.41

Full Model

Fitted Covariance Matrix

	COM1	COM2	COM3	PRO1	PRO2	PRO3
COM1	5.00					
COM2	6.06	10.57				
COM3	35.37	54.79	374.56			
PRO1	4.06	6.29	41.60	10.41		
PRO2	3.19	5.35	32.79	6.93	6.56	
PRO3	5.56	8.62	55.92	11.06	9.16	17.36
PRO4	3.67	5.68	35.64	6.40	5.32	8.77
PRO5	8.16	13.36	82.95	16.61	14.17	24.21
ACT1	5.22	8.54	53.16	9.63	8.17	12.80
ACT2	14.94	23.14	145.23	25.52	21.66	35.72

ACT3	8.88	13.76	86.34	15.49	12.88	20.84
HAPLIV1	3.33	5.03	31.99	5.48	4.37	7.28
HAPLIV2	5.87	9.10	57.11	8.95	7.29	12.27
HAPLIV3	9.56	14.81	92.96	14.57	11.61	19.97
HAPLIV4	4.48	7.06	44.92	6.95	5.54	9.27
HAPLIV5	4.56	7.21	44.35	6.95	5.65	9.53
HAPLIV6	3.84	6.14	37.99	5.86	4.98	8.40
LEARN1	2.16	3.22	21.05	3.78	2.99	5.18
LEARN2	19.17	27.99	186.40	32.73	27.80	48.42
LEARN3	4.71	7.29	45.76	8.21	6.33	10.91
LEARN4	3.67	5.68	35.64	6.40	5.32	8.77
LEARN5	17.14	24.57	154.21	27.67	21.97	37.93
LEARN6	14.02	21.86	127.23	22.86	18.00	30.68

Fitted Covariance Matrix

	PRO4	PRO5	ACT1	ACT2	ACT3	HAPLIV1
PRO4	9.72					
PRO5	14.43	44.94				
ACT1	8.22	21.36	16.17			
ACT2	23.54	58.77	39.33	125.86		
ACT3	14.00	34.94	23.38	66.96	44.82	
HAPLIV1	4.58	11.81	6.62	19.84	11.80	5.97
HAPLIV2	8.09	20.18	11.84	33.90	20.16	9.08
HAPLIV3	13.16	32.27	19.58	55.19	32.81	14.01
HAPLIV4	6.28	15.67	8.87	25.73	15.65	6.52
HAPLIV5	6.28	15.67	9.19	25.57	15.65	6.19
HAPLIV6	5.29	13.93	7.74	22.18	13.43	5.34
LEARN1	4.53	8.52	4.85	13.90	8.27	2.95
LEARN2	41.69	80.67	43.00	123.14	73.20	24.75
LEARN3	11.05	17.82	10.95	31.41	17.97	6.08
LEARN4	9.71	14.42	8.22	23.55	14.00	4.58
LEARN5	36.39	62.40	35.57	101.87	60.56	20.48
LEARN6	29.63	51.55	29.38	84.14	50.02	16.91

Fitted Covariance Matrix

	HAPLIV2	HAPLIV3	HAPLIV4	HAPLIV5	HAPLIV6	LEARN1
HAPLIV2	17.45					
HAPLIV3	25.60	44.73				
HAPLIV4	11.65	18.95	9.71			
HAPLIV5	11.14	18.54	8.65	9.74		
HAPLIV6	9.24	15.27	7.28	7.29	6.64	
LEARN1	4.77	8.24	3.71	3.71	3.00	4.02
LEARN2	42.29	68.84	32.83	32.84	27.66	29.35
LEARN3	10.71	17.74	8.06	8.06	6.79	6.33
LEARN4	8.09	13.16	6.28	6.28	5.29	4.53
LEARN5	34.98	56.95	27.61	27.17	22.89	21.80
LEARN6	29.68	47.04	22.43	23.03	18.90	16.90

Fitted Covariance Matrix

	LEARN2	LEARN3	LEARN4	LEARN5	LEARN6
LEARN2	293.18				
LEARN3	59.40	17.28			
LEARN4	41.69	11.05	9.72		
LEARN5	191.64	49.47	36.39	205.55	
LEARN6	150.95	38.14	29.63	140.31	125.52

Fitted Residuals

	COM1	COM2	COM3	PRO1	PRO2	PRO3
COM1	0.00					
COM2	-0.06	-0.14				
COM3	-0.29	-0.76	-3.33			
PRO1	-0.25	-0.42	-1.90	0.02		
PRO2	-0.09	-0.15	-0.59	0.05	0.06	
PRO3	-0.08	-0.19	-0.46	0.06	0.06	0.07
PRO4	0.28	0.27	0.92	0.28	0.16	0.30
PRO5	0.10	0.02	0.93	0.14	0.09	0.07
ACT1	-0.08	-0.18	-1.13	0.05	0.05	0.09
ACT2	0.07	0.04	-1.20	0.39	0.26	0.63
ACT3	-0.27	-0.21	-2.98	0.21	0.19	0.25
HAPLIV1	0.08	0.03	0.29	0.03	0.02	0.06
HAPLIV2	0.09	-0.04	0.15	-0.07	-0.08	-0.01
HAPLIV3	0.17	-0.20	-0.31	-0.18	-0.19	-0.04
HAPLIV4	0.03	-0.09	-0.27	-0.17	-0.11	-0.07
HAPLIV5	-0.04	-0.18	-0.92	-0.27	-0.22	-0.32
HAPLIV6	0.02	-0.07	-0.30	-0.06	-0.04	-0.03
LEARN1	0.51	0.54	3.50	0.06	-0.06	-0.06
LEARN2	4.45	4.66	28.47	0.70	-0.36	-0.26
LEARN3	0.83	0.77	3.73	0.25	0.03	0.14
LEARN4	0.27	0.26	0.92	0.28	0.16	0.30
LEARN5	2.43	2.15	14.43	0.50	-0.28	-0.56
LEARN6	1.58	1.34	8.11	0.49	-0.14	-0.20

Fitted Residuals

	PRO4	PRO5	ACT1	ACT2	ACT3	HAPLIV1
PRO4	0.00					
PRO5	-0.32	-0.05				
ACT1	-0.09	0.21	-0.06			
ACT2	0.05	1.19	-0.11	0.63		
ACT3	-0.60	0.61	0.09	0.28	0.07	
HAPLIV1	-0.02	0.18	0.16	0.59	0.37	0.03
HAPLIV2	-0.05	0.22	-0.10	-0.37	-0.15	0.01
HAPLIV3	-0.33	0.25	-0.19	-0.54	-0.26	0.06
HAPLIV4	-0.22	0.13	-0.11	-0.26	-0.32	-0.03
HAPLIV5	-0.19	-0.20	-0.25	-0.45	-0.43	0.03
HAPLIV6	-0.14	0.11	0.00	0.32	0.00	0.02
LEARN1	-0.02	-0.56	-0.04	-0.32	-0.21	0.11
LEARN2	-0.16	-4.31	-0.16	-1.46	-1.92	0.29
LEARN3	0.03	-0.74	-0.11	-0.15	-0.64	0.07
LEARN4	0.00	-0.32	-0.09	0.05	-0.61	-0.02
LEARN5	0.08	-4.02	0.10	1.23	-1.64	0.84
LEARN6	0.09	-3.00	-0.55	0.76	-0.65	0.60

Fitted Residuals

	HAPLIV2	HAPLIV3	HAPLIV4	HAPLIV5	HAPLIV6	LEARN1
HAPLIV2	-0.02					
HAPLIV3	0.03	0.16				
HAPLIV4	-0.01	0.07	0.01			
HAPLIV5	0.05	0.10	0.08	-0.02		
HAPLIV6	-0.01	0.00	-0.02	-0.05	-0.02	
LEARN1	0.32	0.45	0.22	0.18	0.10	-0.01
LEARN2	1.72	1.82	1.18	0.47	0.32	-0.34
LEARN3	0.23	0.17	0.01	0.02	0.02	0.02
LEARN4	-0.05	-0.33	-0.22	-0.19	-0.14	-0.02
LEARN5	2.37	3.65	0.95	1.11	0.37	0.25
LEARN6	1.11	1.33	0.19	0.19	0.00	0.18

Fitted Residuals

	LEARN2	LEARN3	LEARN4	LEARN5	LEARN6
LEARN2	-3.74				
LEARN3	-0.10	0.15			
LEARN4	-0.16	0.03	0.00		
LEARN5	-0.09	0.96	0.08	1.59	
LEARN6	-0.10	0.61	0.09	1.19	0.96

Summary Statistics for Fitted Residuals

```
Smallest Fitted Residual =   -4.31
  Median Fitted Residual =    0.02
 Largest Fitted Residual =   28.47
```

Stemleaf Plot

```
- 4|30
- 2|7300
- 0|996521987766666665554444333333333333333333332222222222222222222222211111111+78
  0|11111111111111111111111111111111111112222222222222222222223333333333333334+37
  2|144577
  4|57
  6|
  8|1
 10|
 12|
 14|4
 16|
 18|
 20|
 22|
 24|
 26|
 28|5
```

Standardized Residuals

	COM1	COM2	COM3	PRO1	PRO2	PRO3
COM1	-0.19					
COM2	-1.67	-2.33				
COM3	-1.40	-2.63	-2.06			
PRO1	-1.98	-2.74	-3.24	0.62		
PRO2	-1.33	-1.71	-1.10	1.09	1.34	
PRO3	-0.54	-1.17	-0.74	1.00	0.99	0.81
PRO4	2.01	1.53	1.00	2.21	1.83	2.24
PRO5	0.54	0.10	1.29	1.33	0.92	0.51
ACT1	-0.54	-1.15	-1.52	0.55	0.77	0.87
ACT2	0.17	0.09	-0.53	1.70	1.16	1.76
ACT3	-1.12	-0.75	-2.12	1.10	1.34	1.44
HAPLIV1	1.22	0.40	0.95	0.37	0.35	0.60
HAPLIV2	0.64	-0.23	0.19	-0.43	-0.80	-0.07
HAPLIV3	0.84	-0.88	-0.27	-0.69	-1.35	-0.15
HAPLIV4	0.38	-0.96	-0.74	-1.57	-1.83	-0.76
HAPLIV5	-0.40	-2.29	-2.05	-2.42	-3.38	-2.54
HAPLIV6	0.33	-1.30	-1.33	-0.76	-0.89	-0.42
LEARN1	5.29	5.18	5.23	0.68	-1.17	-0.61
LEARN2	5.55	5.29	5.24	1.16	-0.71	-0.41
LEARN3	4.40	3.19	2.92	1.43	0.34	0.91
LEARN4	2.01	1.52	1.00	2.21	1.83	2.25
LEARN5	4.02	2.49	3.10	0.78	-0.81	-0.82
LEARN6	3.86	2.56	2.93	1.07	-0.54	-0.51

Standardized Residuals

	PRO4	PRO5	ACT1	ACT2	ACT3	HAPLIV1
PRO4	-0.06					
PRO5	-1.68	-0.21				
ACT1	-0.61	1.17	-0.71			
ACT2	0.14	2.17	-0.53	1.87		
ACT3	-2.65	1.82	0.71	1.26	1.12	
HAPLIV1	-0.25	1.09	1.72	2.00	2.11	1.30
HAPLIV2	-0.26	0.74	-0.51	-0.75	-0.50	0.35
HAPLIV3	-1.13	0.70	-0.68	-0.72	-0.60	0.94
HAPLIV4	-1.78	0.70	-1.06	-0.96	-1.68	-0.86
HAPLIV5	-1.55	-1.05	-1.87	-1.83	-2.26	1.23
HAPLIV6	-1.56	0.98	0.02	1.44	0.01	1.28
LEARN1	-0.58	-3.99	-0.39	-1.15	-1.27	1.56
LEARN2	-0.82	-4.63	-0.18	-0.67	-1.44	0.45
LEARN3	0.51	-3.37	-0.64	-0.32	-2.10	0.48
LEARN4	-0.07	-1.67	-0.62	0.13	-2.65	-0.25
LEARN5	0.53	-4.15	0.13	0.65	-1.42	1.52
LEARN6	0.64	-4.42	-1.00	0.56	-0.80	1.51

Standardized Residuals

	HAPLIV2	HAPLIV3	HAPLIV4	HAPLIV5	HAPLIV6	LEARN1
HAPLIV2	-0.46					
HAPLIV3	0.39	0.97				
HAPLIV4	-0.17	1.27	0.36			
HAPLIV5	0.92	1.52	2.41	-0.92		
HAPLIV6	-0.26	-0.04	-0.67	-1.99	-1.07	
LEARN1	2.34	2.31	2.46	2.02	1.89	-0.20
LEARN2	1.56	1.08	1.63	0.64	0.60	-1.49
LEARN3	0.96	0.45	0.08	0.14	0.13	0.29
LEARN4	-0.27	-1.13	-1.78	-1.56	-1.56	-0.57
LEARN5	2.51	2.54	1.65	1.78	0.80	1.44
LEARN6	1.77	1.28	0.44	0.47	0.01	1.49

Standardized Residuals

	LEARN2	LEARN3	LEARN4	LEARN5	LEARN6
LEARN2	-2.40				
LEARN3	-0.29	1.41			
LEARN4	-0.81	0.50	-0.07		
LEARN5	-0.07	3.39	0.54	1.63	
LEARN6	-0.12	2.48	0.64	1.59	1.34

Summary Statistics for Standardized Residuals

```
Smallest Standardized Residual =   -4.63
  Median Standardized Residual =    0.14
 Largest Standardized Residual =    5.55
```

Stemleaf Plot

```
- 4|6420
- 3|442
- 2|7766544333111000
- 1|9888877777666655544433333222111111111000
- 0|99998888888887777777777666666655555555544444333333222222221111111110000
  0|1111111122333344444444555555555666666666777777888889999999
  1|00000000111111222223333333333444445555556666677788888899
```

```
  2|0000122222333455555699
  3|1249
  4|04
  5|222336
```

Largest Negative Standardized Residuals

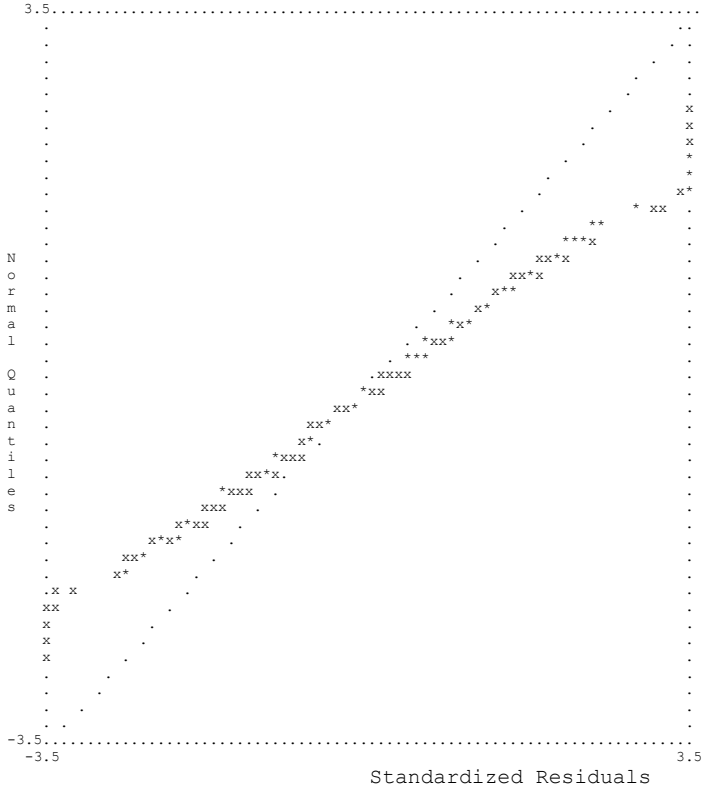
Residual for	COM3	and	COM2	-2.63
Residual for	PRO1	and	COM2	-2.74
Residual for	PRO1	and	COM3	-3.24
Residual for	ACT3	and	PRO4	-2.65
Residual for	HAPLIV5	and	PRO2	-3.38
Residual for	LEARN1	and	PRO5	-3.99
Residual for	LEARN2	and	PRO5	-4.63
Residual for	LEARN3	and	PRO5	-3.37
Residual for	LEARN4	and	ACT3	-2.65
Residual for	LEARN5	and	PRO5	-4.15
Residual for	LEARN6	and	PRO5	-4.42

Largest Positive Standardized Residuals

Residual for	LEARN1	and	COM1	5.29
Residual for	LEARN1	and	COM2	5.18
Residual for	LEARN1	and	COM3	5.23
Residual for	LEARN2	and	COM1	5.55
Residual for	LEARN2	and	COM2	5.29
Residual for	LEARN2	and	COM3	5.24
Residual for	LEARN3	and	COM1	4.40
Residual for	LEARN3	and	COM2	3.19
Residual for	LEARN3	and	COM3	2.92
Residual for	LEARN5	and	COM1	4.02
Residual for	LEARN5	and	COM3	3.10
Residual for	LEARN5	and	LEARN3	3.39
Residual for	LEARN6	and	COM1	3.86
Residual for	LEARN6	and	COM3	2.93

Full Model

Qplot of Standardized Residuals

Full Model

Modification Indices and Expected Change

Modification Indices for LAMBDA-Y

	COMASE	PROASE	ACTASE	HAPLIVE
COM1	- -	0.30	0.00	0.58
COM2	- -	0.06	0.11	0.89
COM3	- -	0.34	0.84	0.11
PRO1	5.33	- -	0.30	1.55
PRO2	0.14	- -	0.23	0.08
PRO3	0.57	- -	0.00	0.65
PRO4	0.00	- -	0.01	0.04
PRO5	1.89	- -	2.86	2.71
ACT1	0.00	0.05	- -	0.07
ACT2	0.40	0.86	- -	0.50
ACT3	1.74	0.58	- -	0.58
HAPLIV1	1.74	3.36	8.52	- -
HAPLIV2	0.55	0.02	1.45	- -
HAPLIV3	0.23	0.18	0.29	- -
HAPLIV4	0.00	0.36	1.10	- -
HAPLIV5	1.49	4.08	3.27	- -
HAPLIV6	1.11	1.35	1.59	- -

Standardized Expected Change for LAMBDA-Y

	COMASE	PROASE	ACTASE	HAPLIVE
COM1	- -	0.05	0.00	0.08
COM2	- -	-0.04	0.04	-0.15
COM3	- -	-1.13	-0.91	0.99
PRO1	-0.34	- -	0.17	-0.27
PRO2	0.04	- -	-0.11	0.12
PRO3	-0.13	- -	0.02	-0.19
PRO4	0.00	- -	0.00	-0.01
PRO5	1.06	- -	0.99	0.66
ACT1	0.00	-0.08	- -	-0.04
ACT2	0.20	0.69	- -	0.31
ACT3	-0.25	-0.34	- -	-0.21
HAPLIV1	0.55	0.27	0.31	- -
HAPLIV2	0.10	-0.03	-0.17	- -
HAPLIV3	-0.08	0.11	0.11	- -
HAPLIV4	0.00	-0.07	-0.10	- -
HAPLIV5	-0.12	-0.27	-0.20	- -
HAPLIV6	0.10	0.14	0.11	- -

Completely Standardized Expected Change for LAMBDA-Y

	COMASE	PROASE	ACTASE	HAPLIVE
COM1	- -	0.02	0.00	0.03
COM2	- -	-0.01	0.01	-0.05
COM3	- -	-0.06	-0.05	0.05
PRO1	-0.11	- -	0.05	-0.08
PRO2	0.02	- -	-0.04	0.05
PRO3	-0.03	- -	0.00	-0.05
PRO4	0.00	- -	0.00	0.00
PRO5	0.16	- -	0.15	0.10
ACT1	0.00	-0.02	- -	-0.01
ACT2	0.02	0.06	- -	0.03
ACT3	-0.04	-0.05	- -	-0.03
HAPLIV1	0.23	0.11	0.13	- -

HAPLIV2	0.02	-0.01	-0.04	- -
HAPLIV3	-0.01	0.02	0.02	- -
HAPLIV4	0.00	-0.02	-0.03	- -
HAPLIV5	-0.04	-0.09	-0.06	- -
HAPLIV6	0.04	0.05	0.04	- -

No Non-Zero Modification Indices for LAMBDA-X

Modification Indices for BETA

	COMASE	PROASE	ACTASE	HAPLIVE
COMASE	- -	0.06	1.32	1.32
PROASE	0.06	- -	0.12	0.05
ACTASE	1.32	0.12	- -	1.32
HAPLIVE	- -	- -	- -	- -

Standardized Expected Change for BETA

	COMASE	PROASE	ACTASE	HAPLIVE
COMASE	- -	-2.12	-0.14	-0.90
PROASE	0.00	- -	0.00	0.00
ACTASE	-0.06	3.41	- -	-0.21
HAPLIVE	- -	- -	- -	- -

No Non-Zero Modification Indices for GAMMA

No Non-Zero Modification Indices for PHI

Modification Indices for PSI

	COMASE	PROASE	ACTASE	HAPLIVE
COMASE	- -			
PROASE	0.06	- -		
ACTASE	1.32	0.12	- -	
HAPLIVE	- -	- -	- -	- -

Expected Change for PSI

	COMASE	PROASE	ACTASE	HAPLIVE
COMASE	- -			
PROASE	0.00	- -		
ACTASE	-0.02	0.00	- -	
HAPLIVE	- -	- -	- -	- -

Standardized Expected Change for PSI

	COMASE	PROASE	ACTASE	HAPLIVE
COMASE	- -			
PROASE	0.00	- -		
ACTASE	-0.02	0.00	- -	
HAPLIVE	- -	- -	- -	- -

Modification Indices for THETA-EPS

	COM1	COM2	COM3	PRO1	PRO2	PRO3
COM1	- -					
COM2	- -	- -				
COM3	0.62	0.62	- -			

PRO1	0.36	1.08	- -	- -		
PRO2	- -	- -	0.14	- -	- -	
PRO3	0.03	0.05	- -	- -	- -	- -
PRO4	0.00	0.00	0.00	- -	0.00	0.00
PRO5	- -	- -	- -	- -	- -	- -
ACT1	0.05	- -	- -	- -	- -	- -
ACT2	0.00	0.01	0.11	- -	0.50	0.02
ACT3	0.92	1.04	1.12	0.32	0.14	- -
HAPLIV1	- -	- -	- -	- -	- -	- -
HAPLIV2	0.22	0.15	0.24	0.06	- -	0.07
HAPLIV3	0.33	1.28	0.02	0.00	- -	0.48
HAPLIV4	- -	0.01	- -	0.42	- -	- -
HAPLIV5	0.11	- -	0.15	0.35	- -	0.84
HAPLIV6	0.62	- -	- -	0.67	- -	- -

Modification Indices for THETA-EPS

	PRO4	PRO5	ACT1	ACT2	ACT3	HAPLIV1
PRO4	- -					
PRO5	0.00	- -				
ACT1	0.00	- -	- -			
ACT2	0.01	0.25	0.55	- -		
ACT3	0.01	0.22	0.89	0.07	- -	
HAPLIV1	- -	0.09	- -	0.92	1.70	- -
HAPLIV2	0.00	0.05	0.00	1.35	0.04	- -
HAPLIV3	0.00	- -	- -	0.26	0.72	- -
HAPLIV4	0.00	0.65	- -	- -	1.28	4.76
HAPLIV5	0.00	0.01	0.02	- -	0.93	- -
HAPLIV6	0.00	- -	0.15	1.51	- -	- -

Modification Indices for THETA-EPS

	HAPLIV2	HAPLIV3	HAPLIV4	HAPLIV5	HAPLIV6
HAPLIV2	- -				
HAPLIV3	- -	- -			
HAPLIV4	- -	- -	- -		
HAPLIV5	0.00	- -	6.16	- -	
HAPLIV6	- -	0.02	0.24	0.26	- -

Completely Standardized Expected Change for THETA-EPS

	COM1	COM2	COM3	PRO1	PRO2	PRO3
COM1	- -					
COM2	- -	- -				
COM3	-0.01	0.01	- -			
PRO1	-0.01	-0.01	- -	- -		
PRO2	- -	- -	0.01	- -	- -	
PRO3	0.00	0.00	- -	- -	- -	- -
PRO4	0.00	0.00	0.00	- -	0.00	0.00
PRO5	- -	- -	- -	- -	- -	- -
ACT1	0.00	- -	- -	- -	- -	- -
ACT2	0.00	0.00	0.00	- -	-0.01	0.00
ACT3	-0.01	0.01	-0.01	0.01	0.00	- -
HAPLIV1	- -	- -	- -	- -	- -	- -
HAPLIV2	0.00	0.00	0.00	0.00	- -	0.00
HAPLIV3	0.00	-0.01	0.00	0.00	- -	0.00
HAPLIV4	- -	0.00	- -	-0.01	- -	- -
HAPLIV5	0.00	- -	0.00	0.00	- -	-0.01
HAPLIV6	0.01	- -	- -	0.01	- -	- -

Completely Standardized Expected Change for THETA-EPS

	PRO4	PRO5	ACT1	ACT2	ACT3	HAPLIV1
PRO4	- -					
PRO5	0.00	- -				
ACT1	0.00	- -	- -			
ACT2	0.00	0.00	-0.01	- -		
ACT3	0.00	0.00	0.01	0.00	- -	
HAPLIV1	- -	0.00	- -	0.01	0.01	- -
HAPLIV2	0.00	0.00	0.00	-0.01	0.00	- -
HAPLIV3	0.00	- -	- -	0.00	0.00	- -
HAPLIV4	0.00	0.01	- -	- -	-0.01	-0.03
HAPLIV5	0.00	0.00	0.00	- -	-0.01	- -
HAPLIV6	0.00	- -	0.00	0.01	- -	- -

Completely Standardized Expected Change for THETA-EPS

	HAPLIV2	HAPLIV3	HAPLIV4	HAPLIV5	HAPLIV6
HAPLIV2	- -				
HAPLIV3	- -	- -			
HAPLIV4	- -	- -	- -		
HAPLIV5	0.00	- -	0.02	- -	
HAPLIV6	- -	0.00	0.00	0.00	- -

Modification Indices for THETA-DELTA-EPS

	COM1	COM2	COM3	PRO1	PRO2	PRO3
LEARN1	0.17	- -	0.89	0.04	- -	0.02
LEARN2	1.19	- -	0.92	- -	0.79	- -
LEARN3	1.81	0.23	1.33	0.04	- -	- -
LEARN4	0.00	0.00	0.00	0.22	0.01	0.01
LEARN5	- -	1.68	0.77	0.01	- -	1.35
LEARN6	- -	- -	- -	0.56	- -	- -

Modification Indices for THETA-DELTA-EPS

	PRO4	PRO5	ACT1	ACT2	ACT3	HAPLIV1
LEARN1	- -	0.82	0.02	1.16	0.02	- -
LEARN2	- -	- -	0.40	0.21	0.05	0.73
LEARN3	- -	- -	- -	- -	0.40	0.06
LEARN4	- -	0.01	0.00	0.00	0.01	- -
LEARN5	- -	0.57	1.19	0.33	1.28	0.21
LEARN6	- -	1.41	2.94	0.09	2.55	0.54

Modification Indices for THETA-DELTA-EPS

	HAPLIV2	HAPLIV3	HAPLIV4	HAPLIV5	HAPLIV6
LEARN1	0.00	- -	0.28	0.37	- -
LEARN2	0.10	1.15	1.08	0.42	0.17
LEARN3	- -	- -	0.04	0.02	0.37
LEARN4	0.00	0.00	0.00	0.00	0.01
LEARN5	0.24	0.73	- -	1.02	0.15
LEARN6	- -	0.31	0.83	- -	0.00

Completely Standardized Expected Change for THETA-DELTA-EPS

	COM1	COM2	COM3	PRO1	PRO2	PRO3

LEARN1	0.00	- -	0.01	0.00	- -	0.00
LEARN2	0.01	- -	0.01	- -	-0.01	- -
LEARN3	0.01	0.00	-0.01	0.00	- -	- -
LEARN4	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
LEARN5	- -	-0.01	0.01	0.00	- -	-0.01
LEARN6	- -	- -	- -	0.01	- -	- -

Completely Standardized Expected Change for THETA-DELTA-EPS

	PRO4	PRO5	ACT1	ACT2	ACT3	HAPLIV1
LEARN1	- -	-0.01	0.00	-0.01	0.00	- -
LEARN2	- -	- -	0.00	0.00	0.00	-0.01
LEARN3	- -	- -	- -	- -	-0.01	0.00
LEARN4	- -	0.00	0.00	0.00	0.00	- -
LEARN5	- -	-0.01	0.01	0.00	-0.01	0.00
LEARN6	- -	-0.01	-0.01	0.00	0.01	0.01

Completely Standardized Expected Change for THETA-DELTA-EPS

	HAPLIV2	HAPLIV3	HAPLIV4	HAPLIV5	HAPLIV6
LEARN1	0.00	- -	0.00	0.01	- -
LEARN2	0.00	-0.01	0.01	0.00	0.00
LEARN3	- -	- -	0.00	0.00	0.00
LEARN4	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
LEARN5	0.00	0.01	- -	0.01	0.00
LEARN6	- -	0.00	-0.01	- -	0.00

Maximum Modification Index is 8.52 for Element (12, 3) of LAMBDA-Y

Full Model

Factor Scores Regressions

ETA

	COM1	COM2	COM3	PRO1	PRO2	PRO3
COMASE	0.05	0.07	0.03	-0.03	0.03	-0.04
PROASE	0.03	-0.01	0.00	0.00	0.07	0.02
ACTASE	0.01	0.00	0.00	0.00	-0.01	0.02
HAPLIVE	0.02	-0.01	0.00	0.00	0.02	-0.01

ETA

	PRO4	PRO5	ACT1	ACT2	ACT3	HAPLIV1
COMASE	0.00	0.06	-0.05	0.00	0.01	0.09
PROASE	0.02	0.04	-0.01	0.01	0.02	0.02
ACTASE	0.01	0.00	0.07	0.03	0.04	0.03
HAPLIVE	0.01	-0.01	0.02	0.01	-0.01	0.09

ETA

	HAPLIV2	HAPLIV3	HAPLIV4	HAPLIV5	HAPLIV6	LEARN1
COMASE	-0.03	0.02	-0.02	0.03	-0.10	-0.01
PROASE	-0.01	0.00	0.04	0.03	-0.06	0.03
ACTASE	-0.01	-0.01	0.05	0.03	-0.03	0.00
HAPLIVE	0.00	0.00	0.06	0.08	0.13	0.00

ETA

	LEARN2	LEARN3	LEARN4	LEARN5	LEARN6
COMASE	0.00	0.02	0.01	0.00	-0.01
PROASE	-0.01	0.03	-0.01	0.00	0.01
ACTASE	0.00	-0.01	0.01	0.00	0.00
HAPLIVE	0.00	-0.01	0.01	0.00	0.00

KSI

	COM1	COM2	COM3	PRO1	PRO2	PRO3
LEARNASE	0.03	-0.01	0.00	0.00	0.07	0.02

KSI

	PRO4	PRO5	ACT1	ACT2	ACT3	HAPLIV1
LEARNASE	-0.01	0.04	-0.01	0.01	0.02	0.02

KSI

	HAPLIV2	HAPLIV3	HAPLIV4	HAPLIV5	HAPLIV6	LEARN1
LEARNASE	-0.01	0.00	0.04	0.03	-0.06	0.03

KSI

	LEARN2	LEARN3	LEARN4	LEARN5	LEARN6
LEARNASE	-0.01	0.03	0.02	0.00	0.01

Full Model

Standardized Solution

LAMBDA-Y

	COMASE	PROASE	ACTASE	HAPLIVE
COM1	1.91	- -	- -	- -
COM2	2.95	- -	- -	- -
COM3	18.54	- -	- -	- -
PRO1	- -	2.66	- -	- -
PRO2	- -	2.21	- -	- -
PRO3	- -	3.65	- -	- -
PRO4	- -	2.40	- -	- -
PRO5	- -	6.00	- -	- -
ACT1	- -	- -	3.71	- -
ACT2	- -	- -	10.61	- -
ACT3	- -	- -	6.31	- -
HAPLIV1	- -	- -	- -	2.22
HAPLIV2	- -	- -	- -	3.79
HAPLIV3	- -	- -	- -	6.16
HAPLIV4	- -	- -	- -	2.94
HAPLIV5	- -	- -	- -	2.94
HAPLIV6	- -	- -	- -	2.48

LAMBDA-X

	LEARNASE

LEARN1	1.42
LEARN2	12.57
LEARN3	3.09
LEARN4	2.40
LEARN5	10.40
LEARN6	8.59

BETA

	COMASE	PROASE	ACTASE	HAPLIVE
COMASE	- -	- -	- -	- -
PROASE	- -	- -	- -	- -
ACTASE	- -	- -	- -	- -
HAPLIVE	0.29	0.02	0.16	- -

GAMMA

	LEARNASE
COMASE	0.80
PROASE	1.00
ACTASE	0.92
HAPLIVE	0.49

Correlation Matrix of ETA and KSI

	COMASE	PROASE	ACTASE	HAPLIVE	LEARNASE
COMASE	1.00				
PROASE	0.80	1.00			
ACTASE	0.74	0.92	1.00		
HAPLIVE	0.81	0.89	0.84	1.00	
LEARNASE	0.80	1.00	0.92	0.89	1.00

PSI
Note: This matrix is diagonal.

COMASE	PROASE	ACTASE	HAPLIVE
0.36	0.00	0.15	0.18

Regression Matrix ETA on KSI (Standardized)

	LEARNASE
COMASE	0.80
PROASE	1.00
ACTASE	0.92
HAPLIVE	0.89

Full Model

Completely Standardized Solution

LAMBDA-Y

	COMASE	PROASE	ACTASE	HAPLIVE
COM1	0.85	- -	- -	- -
COM2	0.91	- -	- -	- -
COM3	0.96	- -	- -	- -
PRO1	- -	0.82	- -	- -

PRO2	- -	0.86	- -	- -
PRO3	- -	0.88	- -	- -
PRO4	- -	0.77	- -	- -
PRO5	- -	0.90	- -	- -
ACT1	- -	- -	0.92	- -
ACT2	- -	- -	0.95	- -
ACT3	- -	- -	0.94	- -
HAPLIV1	- -	- -	- -	0.91
HAPLIV2	- -	- -	- -	0.91
HAPLIV3	- -	- -	- -	0.92
HAPLIV4	- -	- -	- -	0.94
HAPLIV5	- -	- -	- -	0.94
HAPLIV6	- -	- -	- -	0.96

LAMBDA-X

	LEARNASE
LEARN1	0.71
LEARN2	0.73
LEARN3	0.74
LEARN4	0.77
LEARN5	0.73
LEARN6	0.77

BETA

	COMASE	PROASE	ACTASE	HAPLIVE
COMASE	- -	- -	- -	- -
PROASE	- -	- -	- -	- -
ACTASE	- -	- -	- -	- -
HAPLIVE	0.29	0.02	0.16	- -

GAMMA

	LEARNASE
COMASE	0.80
PROASE	1.00
ACTASE	0.92
HAPLIVE	0.49

Correlation Matrix of ETA and KSI

	COMASE	PROASE	ACTASE	HAPLIVE	LEARNASE
COMASE	1.00				
PROASE	0.80	1.00			
ACTASE	0.74	0.92	1.00		
HAPLIVE	0.81	0.89	0.84	1.00	
LEARNASE	0.80	1.00	0.92	0.89	1.00

PSI
Note: This matrix is diagonal.

COMASE	PROASE	ACTASE	HAPLIVE
0.36	0.00	0.15	0.18

THETA-EPS

COM1	COM2	COM3	PRO1	PRO2	PRO3

COM1	0.27					
COM2	0.06	0.17				
COM3	- -	- -	0.08			
PRO1	- -	- -	0.03	0.32		
PRO2	-0.03	0.01	- -	0.13	0.25	
PRO3	- -	- -	0.02	0.10	0.10	0.23
PRO4	- -	- -	- -	0.00	- -	- -
PRO5	-0.07	-0.04	-0.05	0.03	0.05	0.08
ACT1	- -	0.03	0.03	0.04	0.06	0.02
ACT2	- -	- -	- -	-0.02	- -	- -
ACT3	- -	- -	- -	- -	- -	-0.01
HAPLIV1	-0.02	-0.04	-0.03	0.03	0.00	0.01
HAPLIV2	- -	- -	- -	- -	-0.01	- -
HAPLIV3	- -	- -	- -	- -	-0.03	- -
HAPLIV4	-0.01	- -	0.01	- -	-0.03	-0.02
HAPLIV5	- -	0.01	- -	- -	-0.02	- -
HAPLIV6	- -	0.02	0.01	- -	0.02	0.03

THETA-EPS

	PRO4	PRO5	ACT1	ACT2	ACT3	HAPLIV1
PRO4	0.41					
PRO5	- -	0.20				
ACT1	- -	0.03	0.15			
ACT2	- -	- -	- -	0.11		
ACT3	- -	- -	- -	- -	0.11	
HAPLIV1	-0.02	- -	-0.03	- -	- -	0.18
HAPLIV2	- -	- -	- -	- -	- -	0.07
HAPLIV3	- -	-0.01	0.01	- -	- -	0.02
HAPLIV4	- -	- -	-0.03	-0.02	- -	- -
HAPLIV5	- -	- -	- -	-0.02	- -	-0.04
HAPLIV6	- -	0.04	- -	- -	0.01	-0.02

THETA-EPS

	HAPLIV2	HAPLIV3	HAPLIV4	HAPLIV5	HAPLIV6
HAPLIV2	0.18				
HAPLIV3	0.08	0.15			
HAPLIV4	0.04	0.04	0.11		
HAPLIV5	- -	0.02	- -	0.11	
HAPLIV6	-0.01	- -	- -	- -	0.08

THETA-DELTA-EPS

	COM1	COM2	COM3	PRO1	PRO2	PRO3
LEARN1	- -	-0.02	- -	- -	-0.03	- -
LEARN2	- -	-0.03	- -	-0.01	- -	0.04
LEARN3	- -	- -	- -	- -	-0.05	-0.02
LEARN4	- -	- -	- -	- -	- -	- -
LEARN5	0.04	- -	- -	- -	-0.03	- -
LEARN6	0.04	0.04	0.00	- -	-0.03	-0.01

THETA-DELTA-EPS

	PRO4	PRO5	ACT1	ACT2	ACT3	HAPLIV1
LEARN1	0.18	- -	- -	- -	- -	0.03
LEARN2	0.21	0.05	- -	- -	- -	- -
LEARN3	0.28	-0.02	0.02	0.03	- -	- -
LEARN4	0.40	- -	- -	- -	- -	-0.02
LEARN5	0.25	- -	- -	- -	- -	- -

LEARN6	0.26	- -	- -	- -	- -	- -

THETA-DELTA-EPS

	HAPLIV2	HAPLIV3	HAPLIV4	HAPLIV5	HAPLIV6
LEARN1	- -	0.04	- -	- -	-0.02
LEARN2	- -	- -	- -	- -	- -
LEARN3	0.02	0.03	- -	- -	- -
LEARN4	- -	- -	- -	- -	- -
LEARN5	- -	- -	0.01	- -	- -
LEARN6	0.02	- -	- -	0.02	- -

THETA-DELTA

	LEARN1	LEARN2	LEARN3	LEARN4	LEARN5	LEARN6
LEARN1	0.50					
LEARN2	0.34	0.46				
LEARN3	0.23	0.29	0.45			
LEARN4	0.18	0.21	0.28	0.41		
LEARN5	0.24	0.25	0.29	0.25	0.47	
LEARN6	0.21	0.22	0.25	0.26	0.32	0.41

Regression Matrix ETA on KSI (Standardized)

	LEARNASE
COMASE	0.80
PROASE	1.00
ACTASE	0.92
HAPLIVE	0.89

Full Model

Total and Indirect Effects

Total Effects of KSI on ETA

	LEARNASE
COMASE	0.80
	(0.04)
	18.88
PROASE	1.00
	(0.04)
	23.43
ACTASE	0.92
	(0.04)
	25.08
HAPLIVE	0.89
	(0.04)
	23.28

Indirect Effects of KSI on ETA

	LEARNASE
COMASE	- -

PROASE	- -
ACTASE	- -
HAPLIVE	0.40 (5.90) 0.07

Total Effects of ETA on ETA

	COMASE	PROASE	ACTASE	HAPLIVE
COMASE	- -	- -	- -	- -
PROASE	- -	- -	- -	- -
ACTASE	- -	- -	- -	- -
HAPLIVE	0.29 (0.04) 6.79	0.02 (5.90) 0.00	0.16 (0.08) 2.01	- -

Largest Eigenvalue of B*B' (Stability Index) is 0.107

Total Effects of ETA on Y

	COMASE	PROASE	ACTASE	HAPLIVE
COM1	1.91	- -	- -	- -
COM2	2.95 (0.08) 35.24	- -	- -	- -
COM3	18.54 (0.61) 30.48	- -	- -	- -
PRO1	- -	2.66	- -	- -
PRO2	- -	2.21 (0.07) 33.23	- -	- -
PRO3	- -	3.65 (0.11) 32.04	- -	- -
PRO4	- -	2.40 (0.11) 21.06	- -	- -
PRO5	- -	6.00 (0.21) 28.37	- -	- -
ACT1	- -	- -	3.71	- -
ACT2	- -	- -	10.61 (0.25) 42.40	- -

ACT3	- -	- -	6.31	- -
			(0.15)	
			41.96	
HAPLIV1	0.63	0.04	0.35	2.22
	(0.09)	(13.07)	(0.18)	
	6.79	0.00	2.01	
HAPLIV2	1.08	0.07	0.61	3.79
	(0.16)	(22.34)	(0.30)	(0.09)
	6.78	0.00	2.01	43.04
HAPLIV3	1.76	0.12	0.99	6.16
	(0.26)	(36.37)	(0.49)	(0.16)
	6.79	0.00	2.01	38.73
HAPLIV4	0.84	0.06	0.47	2.94
	(0.12)	(17.34)	(0.23)	(0.08)
	6.78	0.00	2.01	38.73
HAPLIV5	0.84	0.06	0.47	2.94
	(0.12)	(17.35)	(0.23)	(0.08)
	6.79	0.00	2.01	34.79
HAPLIV6	0.71	0.05	0.40	2.48
	(0.10)	(14.61)	(0.20)	(0.06)
	6.80	0.00	2.01	39.05

Indirect Effects of ETA on Y

	COMASE	PROASE	ACTASE	HAPLIVE
HAPLIV1	0.63	0.04	0.35	- -
	(0.09)	(13.07)	(0.18)	
	6.79	0.00	2.01	
HAPLIV2	1.08	0.07	0.61	- -
	(0.16)	(22.34)	(0.30)	
	6.78	0.00	2.01	
HAPLIV3	1.76	0.12	0.99	- -
	(0.26)	(36.37)	(0.49)	
	6.79	0.00	2.01	
HAPLIV4	0.84	0.06	0.47	- -
	(0.12)	(17.34)	(0.23)	
	6.78	0.00	2.01	
HAPLIV5	0.84	0.06	0.47	- -
	(0.12)	(17.35)	(0.23)	
	6.79	0.00	2.01	
HAPLIV6	0.71	0.05	0.40	- -
	(0.10)	(14.61)	(0.20)	
	6.80	0.00	2.01	

Total Effects of KSI on Y

	LEARNASE
COM1	1.52

	(0.08)
	18.88
COM2	2.36
	(0.12)
	19.95
COM3	14.83
	(0.70)
	21.21
PRO1	2.66
	(0.11)
	23.43
PRO2	2.21
	(0.09)
	25.28
PRO3	3.65
	(0.14)
	25.85
PRO4	2.40
	(0.11)
	21.50
PRO5	6.00
	(0.22)
	26.89
ACT1	3.42
	(0.14)
	25.08
ACT2	9.80
	(0.37)
	26.13
ACT3	5.82
	(0.22)
	25.99
HAPLIV1	1.97
	(0.08)
	23.28
HAPLIV2	3.36
	(0.14)
	23.25
HAPLIV3	5.48
	(0.23)
	23.78
HAPLIV4	2.61
	(0.11)
	24.52
HAPLIV5	2.61
	(0.11)
	24.50
HAPLIV6	2.20

(0.09)
25.02

Full Model

Standardized Total and Indirect Effects

Standardized Total Effects of KSI on ETA

	LEARNASE
COMASE	0.80
PROASE	1.00
ACTASE	0.92
HAPLIVE	0.89

Standardized Indirect Effects of KSI on ETA

	LEARNASE
COMASE	- -
PROASE	- -
ACTASE	- -
HAPLIVE	0.40

Standardized Total Effects of ETA on ETA

	COMASE	PROASE	ACTASE	HAPLIVE
COMASE	- -	- -	- -	- -
PROASE	- -	- -	- -	- -
ACTASE	- -	- -	- -	- -
HAPLIVE	0.29	0.02	0.16	- -

Standardized Total Effects of ETA on Y

	COMASE	PROASE	ACTASE	HAPLIVE
COM1	1.91	- -	- -	- -
COM2	2.95	- -	- -	- -
COM3	18.54	- -	- -	- -
PRO1	- -	2.66	- -	- -
PRO2	- -	2.21	- -	- -
PRO3	- -	3.65	- -	- -
PRO4	- -	2.40	- -	- -
PRO5	- -	6.00	- -	- -
ACT1	- -	- -	3.71	- -
ACT2	- -	- -	10.61	- -
ACT3	- -	- -	6.31	- -
HAPLIV1	0.63	0.04	0.35	2.22
HAPLIV2	1.08	0.07	0.61	3.79
HAPLIV3	1.76	0.12	0.99	6.16
HAPLIV4	0.84	0.06	0.47	2.94
HAPLIV5	0.84	0.06	0.47	2.94
HAPLIV6	0.71	0.05	0.40	2.48

Completely Standardized Total Effects of ETA on Y

	COMASE	PROASE	ACTASE	HAPLIVE
COM1	0.85	- -	- -	- -
COM2	0.91	- -	- -	- -
COM3	0.96	- -	- -	- -

PRO1	- -	0.82	- -	- -
PRO2	- -	0.86	- -	- -
PRO3	- -	0.88	- -	- -
PRO4	- -	0.77	- -	- -
PRO5	- -	0.90	- -	- -
ACT1	- -	- -	0.92	- -
ACT2	- -	- -	0.95	- -
ACT3	- -	- -	0.94	- -
HAPLIV1	0.26	0.02	0.15	0.91
HAPLIV2	0.26	0.02	0.15	0.91
HAPLIV3	0.26	0.02	0.15	0.92
HAPLIV4	0.27	0.02	0.15	0.94
HAPLIV5	0.27	0.02	0.15	0.94
HAPLIV6	0.27	0.02	0.15	0.96

Standardized Indirect Effects of ETA on Y

	COMASE	PROASE	ACTASE	HAPLIVE
COM1	- -	- -	- -	- -
COM2	- -	- -	- -	- -
COM3	- -	- -	- -	- -
PRO1	- -	- -	- -	- -
PRO2	- -	- -	- -	- -
PRO3	- -	- -	- -	- -
PRO4	- -	- -	- -	- -
PRO5	- -	- -	- -	- -
ACT1	- -	- -	- -	- -
ACT2	- -	- -	- -	- -
ACT3	- -	- -	- -	- -
HAPLIV1	0.63	0.04	0.35	- -
HAPLIV2	1.08	0.07	0.61	- -
HAPLIV3	1.76	0.12	0.99	- -
HAPLIV4	0.84	0.06	0.47	- -
HAPLIV5	0.84	0.06	0.47	- -
HAPLIV6	0.71	0.05	0.40	- -

Completely Standardized Indirect Effects of ETA on Y

	COMASE	PROASE	ACTASE	HAPLIVE
COM1	- -	- -	- -	- -
COM2	- -	- -	- -	- -
COM3	- -	- -	- -	- -
PRO1	- -	- -	- -	- -
PRO2	- -	- -	- -	- -
PRO3	- -	- -	- -	- -
PRO4	- -	- -	- -	- -
PRO5	- -	- -	- -	- -
ACT1	- -	- -	- -	- -
ACT2	- -	- -	- -	- -
ACT3	- -	- -	- -	- -
HAPLIV1	0.26	0.02	0.15	- -
HAPLIV2	0.26	0.02	0.15	- -
HAPLIV3	0.26	0.02	0.15	- -
HAPLIV4	0.27	0.02	0.15	- -
HAPLIV5	0.27	0.02	0.15	- -
HAPLIV6	0.27	0.02	0.15	- -

Standardized Total Effects of KSI on Y

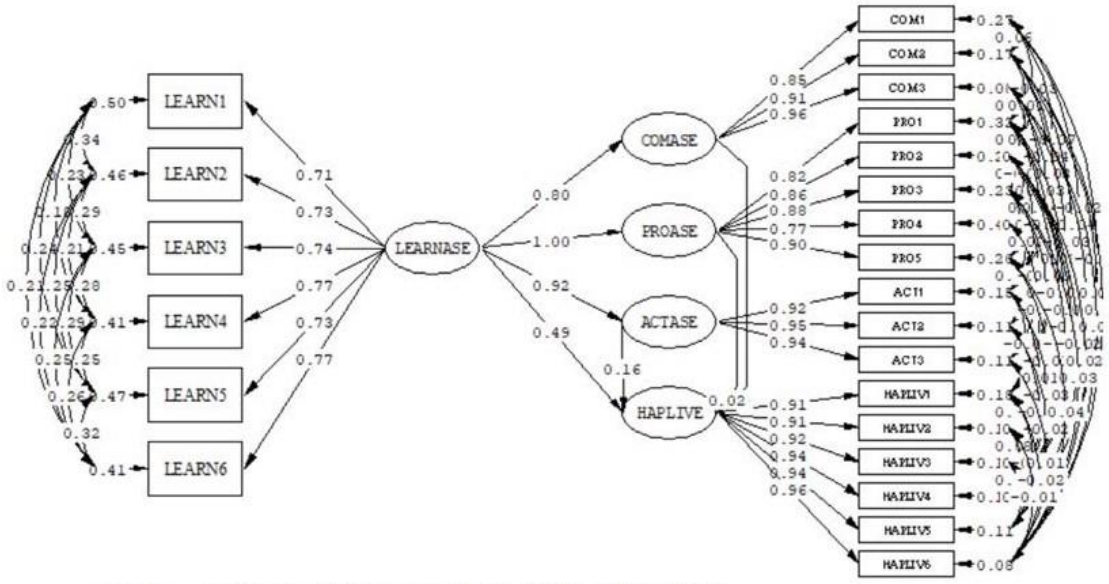
	LEARNASE
COM1	1.52

COM2	2.36
COM3	14.83
PRO1	2.66
PRO2	2.21
PRO3	3.65
PRO4	2.40
PRO5	6.00
ACT1	3.42
ACT2	9.80
ACT3	5.82
HAPLIV1	1.97
HAPLIV2	3.36
HAPLIV3	5.48
HAPLIV4	2.61
HAPLIV5	2.61
HAPLIV6	2.20

Completely Standardized Total Effects of KSI on Y

	LEARNASE
COM1	0.68
COM2	0.73
COM3	0.77
PRO1	0.82
PRO2	0.86
PRO3	0.88
PRO4	0.77
PRO5	0.90
ACT1	0.85
ACT2	0.87
ACT3	0.87
HAPLIV1	0.81
HAPLIV2	0.81
HAPLIV3	0.82
HAPLIV4	0.84
HAPLIV5	0.84
HAPLIV6	0.85

Time used: 0.266 Seconds

Chi-Square=140.33, df=116, P-value=0.06167, RMSEA=0.019

ภาคผนวก ฉ

หลักฐานการเผยแพร่ผลงานวิจัย

การนำผลงานไปใช้ประโยชน์ (Research Utilization)

การเผยแพร่ผลงานวิจัยในระดับชาติและนานาชาติ

@ การเผยแพร่ผลงานวิจัย ในนาม Phra Rajvaramethi Inkrungkao Dr. Lampong Klomkul (2019) นำเสนอผลการวิจัยในบทความวิจัยเรื่อง An Instructional Model of ASEAN Cross Cultural Learning of CLMV 54-58 Students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University นำเสนอและเผยแผในงานสัมมระดับนานาชาติและเอกสารประกอบการสัมมนา Proceeding for International Conference on “Multidisciplinary Innovation in Academic Research” (MIAR-19) Zurich, Switzerland 27th -28th April’2019 หน้า 54-58

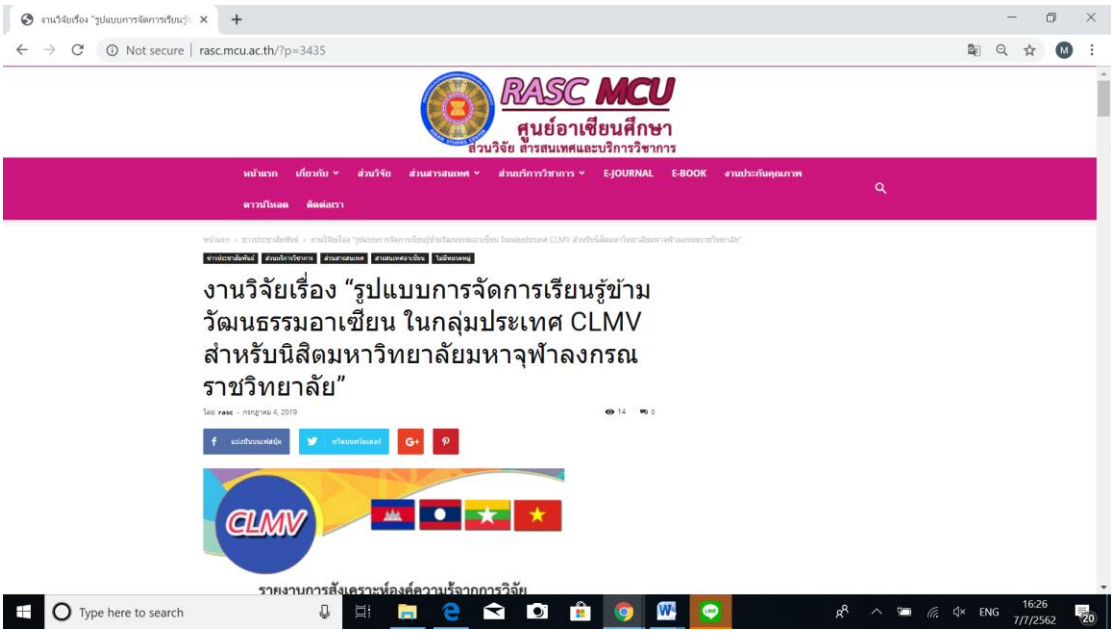
@ การเผยแพร่ผลงานวิจัย ในนาม Phra Rajvaramethi Inkrungkao Dr. Lampong Klomkul (2019) นำเสนอบทความวิจัยเรื่อง ASEAN Cross Cultural Learning of CLMV Students Studying at Mahachulalongkornrajavidyalaya University in Thailand นำเสนอและเผยแผในงานสัมมระดับนานาชาติและเอกสารประกอบการสัมมนา PROCEEDINGS OF RESEARCHFORA INTERNATIONAL CONFERENCE Berlin, Germany 2nd -3rd May 2019 หน้า 1-5

@ การเผยแพร่ผลงานวิจัยในนาม Phra Rajvaramethi Inkrungkao Dr. Lampong Klomkul (2019) พิมพ์เผยแผ่ Development of an Instructional Model of ASEAN Cross Cultural Learning of CLMV Students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University ในสารนิพนธ์ พุทธศาสตรบัณฑิต ประจำปี พ.ศ. 2562 หนังสือประกอบการสัมมนาทางวิชาการ ในพิธีประสาทปริญญา ประจำปี พ.ศ. 2562 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ณ หอประชุม ม.ว.ก. 48 พรรษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วันที่ 23-26 พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ (พระนครศรีอยุธยา โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. หน้า 455-474

@ บทความตีพิมพ์ในวารสารนานาชาติ ฐาน SCOPUS Phra Rajvaramethi Inkrungkao Dr. Lampong Klomkul (2019) An Instructional Model of ASEAN Cross Cultural Learning of CLMV Students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University ในวารสาร International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering (IJITEE) ISSN: 2278-3075, Volume-8, Issue-6S3, April 2019, pp. 389-392.

@ เผยแพร่ชุดนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ได้จากการวิจัย จำนวน 5 เล่ม ที่เว็บไซต์ของส่วนวิจัยสารสนเทศและบริการวิชาการ Link: http://rasc.mcu.ac.th/?p=3435

@ การนำผลงานไปใช้ประโยชน์ (Research Utilization) ณ โรงเรียนสอนภาษาอังกฤษยุวพัฒน์ (SYI) นครเชียงตุง รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ ในระหว่างวันที่ 9-23 มีนาคม 2562

INTERNATIONAL INSTITUTE OF EDUCATIONAL RESEARCH & DEVELOPMENT

Proceeding for International Conference on "Multidisciplinary Innovation in Academic Research" (MIAR-19)

Zurich, Switzerland

27th-28th April'19

International Institute of Education, Research and Development

www.iierd.org

Editorial:

We cordially invite you to attend the International Conference on Multidisciplinary Innovation in Academic Research (MIAR-19), which will be held in Zurich, Switzerland on April 27th-28th, 2019. The main objective of MIAR-19 is to provide a platform for researchers, engineers, academicians as well as industrial professionals from all over the world to present their research results and development activities in Multidisciplinary Innovation in Academic Research. This conference provides opportunities for the delegates to exchange new ideas and experience face to face, to establish business or research relations and to find global partners for future collaboration.

These proceedings collect the up-to-date, comprehensive and worldwide state-of-art knowledge on Multidisciplinary Innovation in Academic Research. All accepted papers were subjected to strict peer-reviewing by 2-4 expert referees. The papers have been selected for these proceedings because of their quality and the relevance to the conference. We hope these proceedings will not only provide the readers a broad overview of the latest research results on Multidisciplinary Innovation in Academic Research but also provide the readers a valuable summary and reference in these fields.

The conference is supported by many universities and research institutes. Many professors played an important role in the successful holding of the conference, so we would like to take this opportunity to express our sincere gratitude and highest respects to them. They have worked very hard in reviewing papers and making valuable suggestions for the authors to improve their work. We also would like to express our gratitude to the external reviewers, for providing extra help in the review process, and to the authors for contributing their research result to the conference.

Since February 2019, the Organizing Committees have received more than 30 manuscript papers, and the papers cover all the aspects in Multidisciplinary Innovation in Academic Research. Finally, after review, about 11 papers were included to the proceedings of MIAR-19.

We would like to extend our appreciation to all participants in the conference for their great contribution to the success of International Conference 2019. We would like to thank the keynote and individual speakers and all participating authors for their hard work and time. We also sincerely appreciate the work by the technical program committee and all reviewers, whose contributions make this conference possible. We would like to extend our thanks to all the referees for their constructive comments on all papers; especially, we would like to thank to organizing committee for their hard work.

Acknowledgement

IIERD is hosting the International Conference on Multidisciplinary Innovation in Academic Research this year in month of April. International Conference on Multidisciplinary Innovation in Academic Research will provide a forum for students, professional engineers, academician, and scientist engaged in research and development to convene and present their latest scholarly work and application in the industry. The primary goal of the conference is to promote research and developmental activities in Multidisciplinary Innovation in Academic Research and to promote scientific information interchange between researchers, developers, engineers, students, and practitioners working in and around the world. The aim of the Conference is to provide a platform to the researchers and practitioners from both academia as well as industry to meet the share cutting-edge development in the field.

I express my hearty gratitude to all my Colleagues, staffs, Professors, reviewers and members of organizing committee for their hearty and dedicated support to make this conference successful. I am also thankful to all our delegates for their pain staking effort to travel such a long distance to attain this conference.

Dr. Simpson Rodricks
President
International Institute of Education, Research and Development (IIERD)

CONTENTS

S.NO	TITLES AND AUTHORS	PAGE NO
1.	The struggles of Ceylonese Women in Rani Manicka"s, The Rice Mother and The Japanese Lover ➢ ***Manimangai Mani***	1-7
2.	Personality Factor in Cognitive Process: Does Extravert is Superior than Ambivert? ➢ ***Nasir Yusoff*** ➢ ***Yan Shan Tai*** ➢ ***Saidah Napisah Muhammad*** ➢ ***Tahamina Begum*** ➢ ***Faruque Reza***	8-14
3.	Save Water, Save Earth Using Automated Agricultural Irrigation Method ➢ ***Rashmi S Hiremath*** ➢ ***Dr. S. R. Biradar***	15-17
4.	Determinants of Foreign Direct Investment in Saudi Arabia: A Review ➢ ***Haga Elimam***	18-23
5.	Nursing Students' Readiness for e-Learning Experience ➢ ***Wafaa Gameel Mohamed Ali***	24-29
6.	Restoring Motor functions in Spinal cord injury, Hemiplegic Cerebral Palsy, and Stroke by Botulinum toxin-induced Synaptic Competitive Learning Therapy. ➢ ***R Venkata Krishnan***	30-36
7.	Retrospective Analysis of Goal Assessment for Conservative Treatment and Surgical Intervention for Spasticity of Upper and Lower Limbs in an Interdisciplinary Neuro-Orthopedic Spasticity Clinic ➢ ***Mézier J*** ➢ ***Zambelli PY*** ➢ ***Bonnard Ch*** ➢ ***Raffoul W*** ➢ ***Vuadens Ph and Diserens K***	37-41
8.	SozioTex-Sociotechnical systems in the Textile Industry: Interdisciplinary Competence Build-up in Human-machine Interaction Facing Demographic Change ➢ ***Daniel Kerpen*** ➢ ***Jacqueline Lemm*** ➢ ***Adjan Hansen-Ampah*** ➢ ***Marco Saggiomo*** ➢ ***Mario Lohrer,*** ➢ ***Yves-Simon Gloy***	42-44
9.	Achieving Compliance and Minimizing Enforcement Actions in the European Banking Sector in the Post-Crisis Period ➢ ***Ivanna Chaikovska***	45-48

CONTENTS

S.NO	TITLES AND AUTHORS	PAGE NO
10.	Deepening Democracy in India: From Ancient Period to Modern Period of Dr. B.R. Ambedkar"S Views ➢ ***Ravi Ramavath***	49-53
11.	An Instructional Model of ASEAN Cross Cultural Learning of CLMV Students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University ➢ ***Phra Rajvaramethi Inkrungkao*** ➢ ***Dr. Lampong Klomkul***	54-58

An Instructional Model of ASEAN Cross Cultural Learning of CLMV Students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University

[1] Assoc. Prof. Dr. Phra Rajvaramethi Inkrungkao, [2] Dr. Lampong Klomkul
[1][2] Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Abstract: -- **The purpose of this research article was to develop and assess the quality of the instructional model of ASEAN cross cultural learning of CLMV students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Multiphase mixed methods research applying quantitative research to extend qualitative results was used for research design. The qualitative target group was selected using purposive sampling whereas the quantitative sampling group was used two-stage random sampling. Interview guideline and questionnaires were used for measurement design. Qualitative data were classified and analyzed using content analysis and analytic induction. Quantitative data were analyzed by descriptive statistics and the developed model was validated by using LISREL program. Results showed that the instructional model of ASEAN cross cultural learning relating to consequent factors leading to a happy coexistence included 5 components as the following: 1) ASEAN cross cultural learning management; 2) components of ASEAN cross cultural learning; 3) ASEAN cross cultural learning process; 4) activities for cross cultural learning; and 5) coexistence with happiness following the principle of virtues for fraternal living (Saraniyadham). The developed model had its possibility, validity, appropriateness and benefit for the related students and instructors. The result of quantitative quality assessment for creating a generalizability model by validating the consistency between structural equation model of the instructional model of ASEAN cross cultural learning developed from qualitative research and the model developed from the relation between components and variables of the instructional model of ASEAN cross cultural learning were both well coherent and fit with the empirical data (Chi-square = 140.33, df=116, p=0.062, GFI=0.98, AGFI=0.95, RMR = 0.023). It, thus, clearly showed that ASEAN cross cultural learning management, components of ASEAN cross cultural learning, ASEAN cross cultural learning process and activities for cross cultural learning were capable of promoting a happy coexistence.**

Keywords — **ASEAN, Instructional Model, CLMV students, Cross Cultural learning.**

I. INTRODUCTION

Mahachulalongkornrajavidyalaya University is a Buddhist university and has been established as a government university since 1997. The university has developed both hardware and software aspects in order to prepare learners to be ready for the development of being a center of Buddhism in national and international levels continually. The main purpose of educational management is also related to ASEAN Community (ASEAN refers to the Association of Southeast Asian Nations) that is the education for encouraging each other by training and conducting research including Southeast Asia Studies. Students from educational institutes are encouraged to realize and understand each other by sharing knowledge between ASEAN countries that related to the third pillar of ASEAN cultures and societies. The target of this cooperation is to build the unity within community by sharing and supporting each other as in [1], [2]. For this reason, lectures and instructors should be able to organize classroom activities to increase student's learning in various ways and covers with five aspects consisted of 1) cognitive domain, 2) affective domain, 3) psychomotor domain, 4) skills and 5) integration. These are learning models for international learning as in [3].

In the university community, it is an educational institute of students who are different in races, languages and traditions living together in the same campus. Activities have been organized by students to enhance living together peacefully which is the main purpose of educational management that the faculty members wish to see them to encourage each other to cooperate and do activities together creatively and also complement each other. According to their ethnicity or country, they are not divided into groups. On the other hand, when the understanding occurs and the coordination in the activities of the university can be easily carried out both in the classroom and outside the classroom which is in accordance with the goals of the university that focuses on training students to have both knowledge and morality applying into the society when they graduate from the university and return to their home countries.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University has students who are diverse and different in races, languages, religions

and traditions especially students who come from CLMV countries consisted of Cambodia, Laos, Myanmar and Vietnam. They need to live together on campus, but from this distinction resulting in the management of education or living and activities being separate both inside and outside the classroom. Therefore, the university needs to find ways or learning methods to manage learning in order to encourage cross cultural learning for students who are the host to have a better understanding of the culture of students from ASEAN countries in order to have effectively learning and adapting to understand other cultures in ASEAN.

II. RESEARCH OBJECTIVE

The objective of this research article was to develop and assess the quality of the instructional model of ASEAN cross cultural learning of CLMV students in Mahachula longkornrajavidyalaya University.

III. SCOPE OF RESEARCH

This research article is designed by using a multiphase mixed methods research design. The population of this research is students from Mahachulalongkornrajavidyalaya University and the target group are lectures and educators from CLMV countries. The content used in this study consists of 1) cultural concepts, 2) ASEAN culture in CLMV countries, 3) religious culture, 4) cross cultural learning, 5) learning management using research based learning and 6) model of cross cultural learning management.

IV. METHODS

Multiphase mixed methods research applying quantitative research to extend qualitative results was used for research design. The qualitative target group was selected using purposive sampling whereas the quantitative sampling group was used two-stage random sampling. Interview guideline and questionnaires were used for data collection. Qualitative data were classified and analyzed using content analysis and analytic induction. Quantitative data were analyzed by descriptive statistics and developed model was validated by using LISREL program. Four phases were designed in this research. The first phase used field study with in-depth interview for studying case studies that are being best practices of cross cultural learning in CLMV countries. Phase 2 used focus group discussion to develop and examine ASEAN cross cultural learning management in CLMV countries. Phase 3 used the model of ASEAN cross cultural learning management in CLMV countries for conducting workshop with Mahachulalongkornrajavidyalaya University students. In phase 4 was a quantitative research design to assess the quality of the developed model. Evaluation of the quality of ASEAN cross cultural learning management model of Mahachulalongkornrajavidyalaya University students by examining the validity of the causal relationship model developed. Population and sample group were undergraduate students who registered in Mahachulalongkornrajavidyalaya University in academic year 2018. Determine the size of the sample group by using the formulas of Hair and others (1998) as in [4]. The sample size is 10 people per 1 parameter. Two-stage random sampling method can be used. Questionnaires were used for data collection and quantitative data were analyzed using descriptive statistics. In the hypothesis test, the research used validation of the structural equation model with the LISREL program. The results can be summarized as follows.

V. RESULTS

In analyzing the data of this model, there are 5 latent variables: ASEAN cross cultural learning management (LEARNASE), components of ASEAN cross cultural learning (COMASE), ASEAN cross cultural learning process (PROASE), activities for cross cultural learning (ACTASE) and coexistence with happiness (HAPLIVE) and 23 observed variables were used for the analysis.

Results of quantitative quality assessment is to create a pattern that can be used for generalizability model by examining the consistency between the structural equation model of ASEAN cross cultural learning management in CLMV countries which developed from the qualitative research including the experimental model and empirical data obtained from the real condition of cross cultural learning as perceived by Mahachulalongkornrajavidyalaya University students. The results showed that the developed model from the relationship between the composition and variables of the model of ASEAN cross cultural learning management in CLMV countries fit with empirical data (Chi-square = 140.33, df = 116, p = 0.062 GFI = 0.98, AGFI = 0.95, RMR = 0.023).

When considering the predictive coefficient (R-square) of the latent internal variable structure equation, it found that the components of the cross cultural learning (COMASE) had the forecast coefficient equal to 0.64, indicating that the variables within the model of ASEAN cross cultural learning management (LEARNASE) can explain the variance of components of ASEAN cross cultural learning for 64.00 percent. ASEAN cross cultural learning process (PROASE) has a predictive coefficient equal to 1.00, indicating that the variables within the model of ASEAN

cross cultural learning management (LEARNASE), able to explain the variance of ASEAN cross cultural learning process for 100 percent. Activities for cross cultural learning (ACTASE) has a predictive coefficient of 0.85, indicating that the variables within the model of cross cultural learning management (LEARNASE) can explain the variance of activities for cross cultural learning at 85.00 percent. Coexistence with happiness (HAPLIVE) has a predictive coefficient of 0.82, indicating that the variables within the model of ASEAN cross cultural learning management (LEARNASE), components of ASEAN cross cultural learning (COMASE), ASEAN cross cultural learning process (PROASE), and activities for cross cultural learning (ACTASE) can explain the variance of coexistence with happiness at 82.00 percent.

When considering the correlation matrix between latent variables, it indicated that the correlation coefficient range between latent variables was in the range of 0.74 to 1.00, with all pairs having the same directional correlation and positive correlation values. The variables with the highest correlation coefficients are ASEAN cross cultural learning management (LEARNASE) and the cross cultural learning process (PROASE) with correlation coefficients equal to 1.00 indicating that when increasing the management of ASEAN cross cultural learning, the level of ASEAN cross cultural learning process is also increased. The next variables with correlation coefficients followed by ASEAN cross cultural learning process (PROASE) and activities for cross cultural learning (ACTASE) with correlation coefficients equal to 0.92 indicating that when the level of ASEAN cross cultural learning process increase, the level of activities for cross-cultural learning has also increased. In addition, correlation coefficients of ASEAN cross cultural learning management (LEARNASE) and activities for cross cultural learning (ACTASE) is also equal to 0.92 indicating that when the level of ASEAN cross cultural learning management, the level of activities for cross cultural learning has also increased and showed a high level of correlation.

When considering the direct effect and indirect effect between variables in the model, it was found that the relationship between the ASEAN cross cultural learning management variables (LEARNASE) and coexistence with happiness (HAPLIVE) is equal to 0.89 (r = 0.89) is a direct influence 0.49 and indirect effect is 0.40, the total effect is 0.89. Direct and indirect effects do not affect the coexistence with happiness significantly. However, the total effect size has a significant effect on coexistence with happiness. Detail of analysis results are shown in Table I and Fig. 1.

Table I Statistical analysis of correlation between latent variables and factor analysis of developed model

Variables	COMASE			PROASE			ACTASE			HAPLIVE		
	TE	IE	DE	TE	IE	DE	TE	IE	DE	TE	IE	DE
LEARNASE	0.80**	-	0.80**	1.00**	-	1.00**	0.92**	-	0.92**	0.89**	0.40	0.49
	(0.04)		(0.04)	(0.04)		(0.04)	(0.04)		(0.04)	(0.04)	(5.90)	(5.91)
COMASE	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.29**	-	0.29**
										(0.04)		(0.04)
PROASE	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.02	-	0.02
										(0.00)		(0.00)
ACTASE	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.16**	-	0.16**
										(0.08)		(0.08)
Statistics	Chi-square = 140.33 df = 116 p = 0.062 GFI = 0.98, AGFI = 0.95 RMR = 0.0023											
Variables	LEARN1		LEARN2		LEARN3		LEARN4		LEARN5		LEARN6	
Reliability	0.50		0.54		0.55		0.59		0.53		0.59	
Variables	COM1		COM2		COM3		PRO1		PRO2		PRO3	
Reliability	0.73		0.82		0.92		0.68		0.75		0.77	
Variables	PRO4		PRO5		ACT1		ACT2		ACT3			
Reliability	0.59		0.80		0.85		0.89		0.89			
Variables	HAPLIV1		HAPLIV2		HAPLIV3		HAPLIV4		HAPLIV5		HAPLIV6	
Reliability	0.82		0.82		0.85		0.89		0.89		0.92	
R SQUARE			COMASE		PROASE				ACTASE		HAPLIVE	
			0.64		1.00				0.85		0.82	

Correlation matrix between latent variables

Latent Variables	COMASE	PROASE	ACTASE	HAPLIVE	LEARNASE
COMASE	1.00				
PROASE	0.80	1.00			
ACTASE	0.74	0.92	1.00		
HAPLIVE	0.81	0.89	0.84	1.00	
LEARNASE	0.80	1.00	0.92	0.89	1.00

Remarks: **p < .01, TE = Total Effect, IE = Indirect Effect, DE = Direct Effect

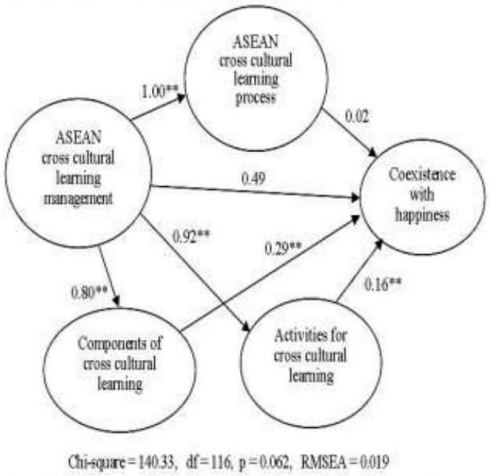

Fig.1 A causal model of ASEAN cross cultural learning of CLMV students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University

VI. DISCUSSIONS

In workshop activities in accordance with the model of ASEAN cross cultural learning management in CLMV

countries, it was found that participants were interested in continuing to participate in activities starting with Think-Pair-Share, brainstorming, knowledge sharing, and group activities in order to develop learning innovations through a storyline and planning for innovation with mind mapping technique. Results from students' reflections after participating in the activity indicated that they knew how to obtain information and understand trough additional activities with research based leaning, systematic presentation through the planning process, creative thinking, and communicate to the public with fully understand others. These are learning activities that apply research based learning of conducting ASEAN cross cultural learning for CLMV students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University in accordance with the research as in [5], research on teaching and learning management that students use as part of the learning process by integrating teaching by using research-based method along with content analysis. The research found that students are interested in pursuing knowledge and have skills in acquiring self-knowledge whereas the research that showed in [6] that studies on the continuous professional development of measurement and evaluation using research as a tertiary base in Thailand. The researcher suggested that research based learning is important for Thai university research. Indicators reflected the success of student learning assessment by using the learning process with 3 stages of research: 1) creating self-thinking, 2) focusing on change, and 3) reflecting change and presenting development guidelines. The development results through this process led to the development of the participants using research based learning. In addition, the teaching and learning management that is used as a base is still widely seen in the management of Thai education that has shown in [7] to synthesize the research results that are used by learning and using research is the base of Thai education. It found that research is aimed at developing learners in basic education level. The variables found from synthesis are work skills, thinking skills, academic achievement nature of researchers, basic research and problem solving skills, critical thinking including seeking knowledge and attitudes. It can be seen that learning management is a teaching technique that helps to develop a variety of skills. Therefore, this research is to develop cross cultural learning management and choose to use for learning management as a base to develop ASEAN cross cultural learning of CLMV students.

For the model of learning management across ASEAN from theory into practice, the process of developing a model for this research started with a qualitative study to develop a conceptual framework for research in a manner that shows the relationship between variables in order to obtain guidelines for developing field area variables from in-depth interviews, surveys and observations. According to variables and issues of interest to study, the findings obtained from in-depth interviews led to the addition of variables in the research framework to be clearer and important, consistent with the social and cultural context. Model and practices of people from different cultural backgrounds under the similarities of Buddhism, the variables are clear and begin to develop the learning activity management process. Develop a learning set about the religious culture of CLMV countries creates a learning management plan. To be used as a guideline for organizing workshop activities and then conduct an examination of the appropriateness and feasibility of conduct from education experts and ASEAN education. When the pattern is clear in every component and there is a process that is ready, there is a workshop activity that is designed into practice. Based on the results of the development of learners with practical activities, the ASEAN cultural innovation design program has 24 tasks which participants will be able to create media or innovations about ASEAN culture to disseminate knowledge about religious culture. In ASEAN, however, in the development of innovation that are some video clips have been developed from students. There is the development of 24 group tasks showing in mind map style, but they have not completed video clips as the innovation. It appears the reflection and thinking of the students who attended the workshop because of having the opportunity to learn together, do group activities, practice searching information from online media, present work via online media, to express opinions through the process of ASEAN cross cultural learning which is an essential skill for learners in the 21st century as in [8] that study “The relationship between skills in the 21st century with digital technology skills”, by presenting the results of the study that are the necessary skills in the 21st century obtained from the synthesis of 25 articles in total of 7 main areas consisting of academic skills, information management, communication, collaborative learning, creative thinking, critical thinking and problem solving. Related context skills have been included for this study such as ethical awareness, cultural awareness, flexibility, self-directed learning, and lifelong learning. From the mentioned reasons, it shows that model of ASEAN cross cultural learning management can be developed from theory into practice and can be useful for teaching and learning management that is consistent with the development of learner skills in the 21st century.

VII. CONCLUSION

The result of quality assessment, learning management model both qualitative and quantitative concluded that managing ASEAN cross cultural learning will result in a

happy living place that requires the components of ASEAN cross cultural learning content such as patterns of self-practice, principles of living together, and respect for Buddhism which is used as an important part in the design of the learning process management for students to learn across ASEAN culture in accordance with the 5-step process: 1) open mind to receive a new culture, 2) ready to learn with the difference, 3) prepare mind to the situations, 4) understand the behavior of other students, and 5) adjust paradigm shift of culture. The model of activities is to promote cross cultural learning consisted of exchanging learning from their own experiences and cultural activity demonstration through collaborative learning. In summary, ASEAN cross cultural learning management, components of ASEAN cross cultural learning, ASEAN cross cultural learning process and activities for cross cultural learning can promote a happy living together in the society.

REFERENCES

[1] P. Piboonsongkram, "Building the connection in ASEAN for Thai usefulness," ASEAN Highlight, pp. 50-53, 2011.

[2] The Office of Strategy and Evaluation, "Knowledge of ASEAN community," Bangkok: National Office of Buddhism Publisher, 2013.

[3] T. Khamanee, "Learning management by the learner used research as the learning process, Bangkok: Office of Research and Educational Development, 2007.

[4] J.F. Hair, R.E. Anderson, R.L.Tatham, and W.C. Black, "Multivariate data analysis," 5th edition, Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall, 1998.

[5] P. Intraprawat, "Teaching integration through research, content analysis, and writing process in English writing essay teaching in discussion," in Teaching and instruction by the learner used research as the learning process, Bangkok: Khrurusapaladprao Publisher, pp. 263-290, 2005.

[6] P. Junpeng, and A. Tungkasamit, "The continuing professional development of the assessment through research-based learning in Higher Education of Thailand," Social and Behavioral Sciences, 143(2014), pp. 737 – 742.

[7] T. Srikoon, and others, "Research Synthesis of Research-Based Learning for Education in Thailand," Social and Behavioral Sciences, 116 (2014), pp. 913 – 917.

[8] E.V. Laar, and others, "The relation between 21st century skills and digital skills: A systematic literature review," Computers in Human Behavior, Vol.72, pp. 577-588, July 2017.

International Conference on "MULTIDISCIPLINARY INNOVATION in ACADEMIC RESEARCH" (MIAR-19)

27th Apr-28th Apr'2019 ,Zurich,Switzerland

Date: 09/04/2019

Dr. Lampong Klomkul
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Paper Id: IIERD_24806

Dear Dr. Lampong Klomkul,

This is the official notification to inform you that your Oral/Poster presentation proposal entitled **"An Instructional Model Of Asean Cross Cultural Learning Of Clmv Students In Mahachulalongkornrajavidyalaya University"** submitted to **International Conference on "MULTIDISCIPLINARY INNOVATION in ACADEMIC RESEARCH" (MIAR-19)** has been accepted as a result of blind reviews.

On behalf of ***International Institute of Education, Research and Development (IIERD)*** I would like to congratulate you.

Looking forward to meet you in **Zurich** at the conference on **27th Apr-28th Apr'2019**

Event link : https://www.iierd.org/events/index.php?id=984833

For Registration : https://www.iierd.org/events/registration.php?id=984833

Sincerely,

Mr. David Jacob
Program Manager
International Institute of Education, Research and Development (IIERD)
Mail id:info@iierd.org
Visit:www.iierd.org
Contact: +44 2080892983
Text message : +91 9344535349

CERTIFICATE

OF PARTICIPATION

IIERD

INTERNATIONAL INSTITUTE OF EDUCATIONAL RESEARCH & DEVELOPMENT

International Conference on " Multidisciplinary Innovation in Academic Research " (MIAR-19)

27th-28th April 2019,Zurich, Switzerland

This is to certify that Dr. Phra Rajvaramethi Inkrungkao

of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Bangkok has done his/her excellence in presenting

the research paper titled " An Instructional Model of ASEAN Cross Cultural Learning of CLMV Students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University "

on 27th-28th April 2019 at Zurich, Switzerland.

Dr. Simpson Rodricks
President

IIERD

David Jacob
Program Manager

CERTIFICATE

OF PARTICIPATION

IIERD

INTERNATIONAL INSTITUTE OF EDUCATIONAL RESEARCH & DEVELOPMENT

International Conference on " Multidisciplinary Innovation in Academic Research " (MIAR-19)

27th-28th April 2019,Zurich, Switzerland

This is to certify that Dr. Lampong Klomkul

of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Bangkok has done his/her excellence in presenting

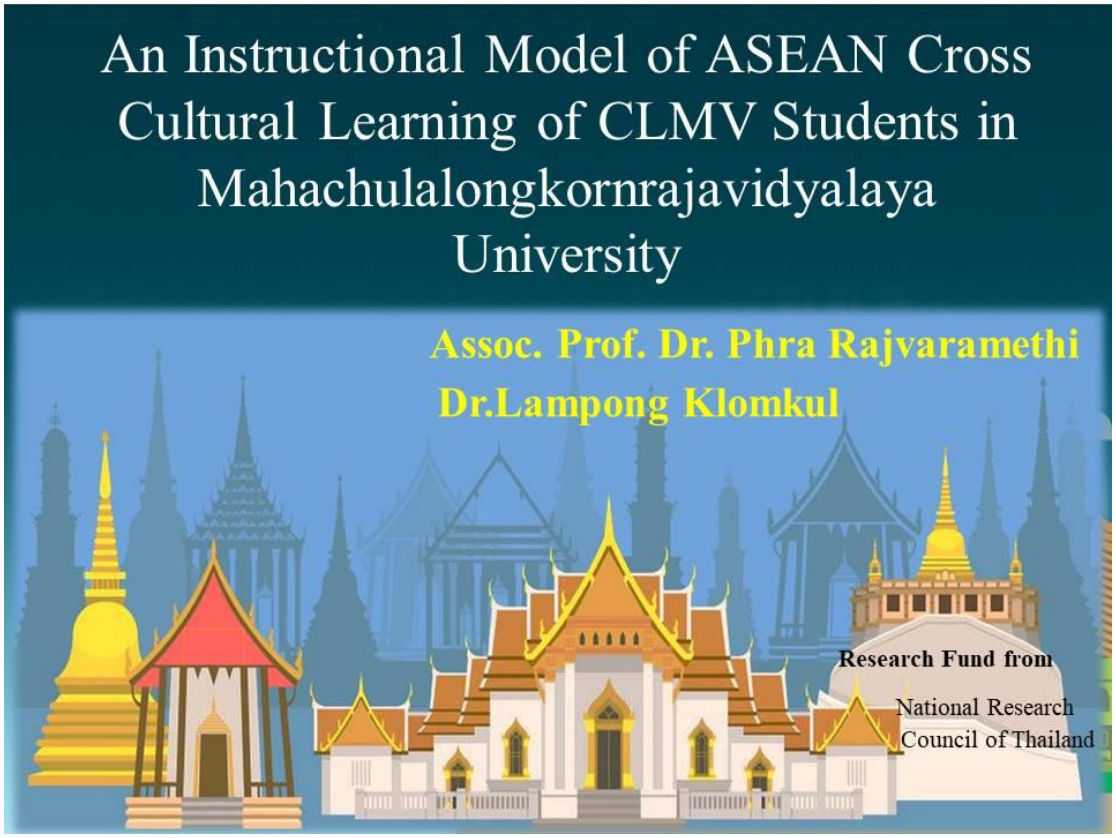
the research paper titled " An Instructional Model of ASEAN Cross Cultural Learning of CLMV Students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University "

on 27th-28th April 2019 at Zurich, Switzerland.

Dr. Simpson Rodricks
President

IIERD

David Jacob
Program Manager

An Instructional Model of ASEAN Cross Cultural Learning of CLMV Students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Rajvaramethi
Dr.Lampong Klomkul
Research Fund from
National Research Council of Thailand

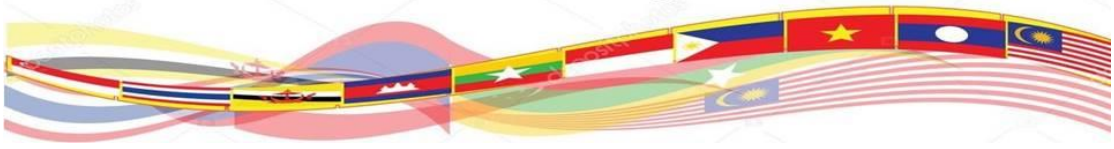
Research Purpose

The purpose of this research article was to develop and assess the quality of the instructional model of ASEAN cross cultural learning of CLMV students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

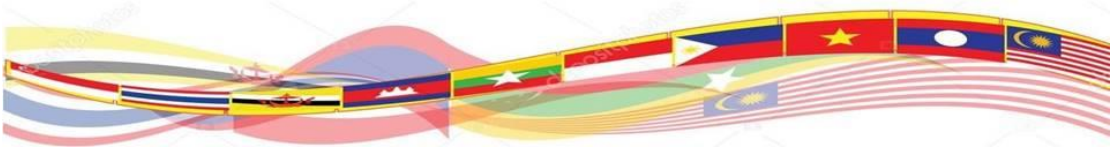
Research Method

- Multiphase mixed methods research applying quantitative research to extend qualitative results was used for research design.
- The qualitative target group was selected using purposive sampling whereas the quantitative sampling group was used two-stage random sampling.
- Interview guideline and questionnaires were used for measurement design.

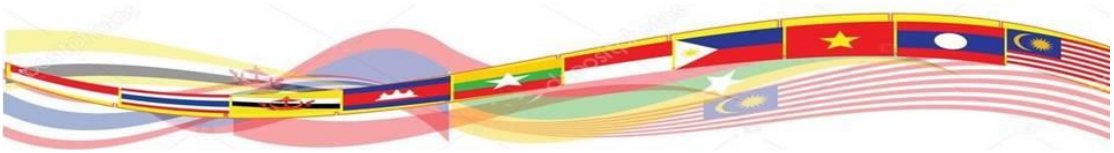
Research Method

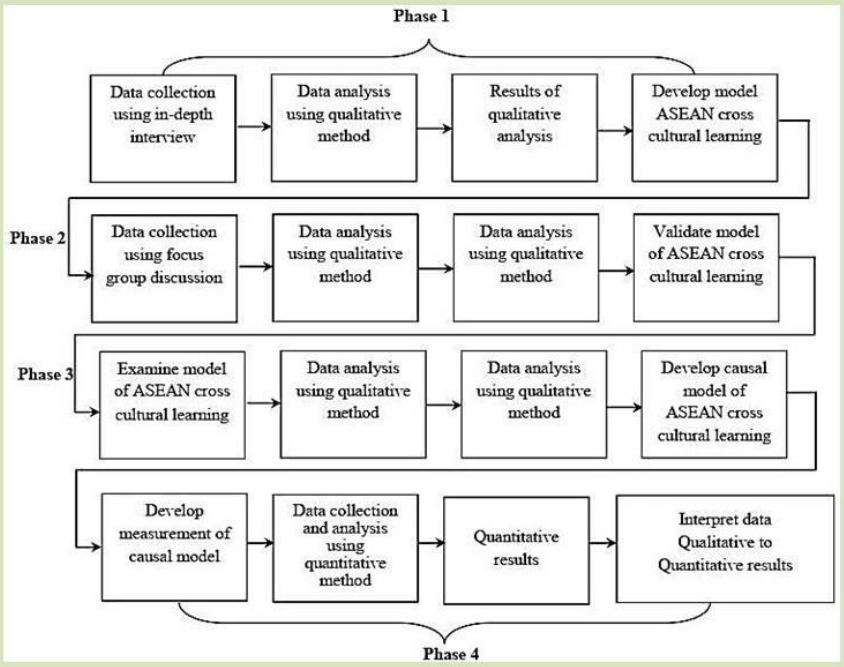
- Qualitative data were classified and analyzed using content analysis and analytic induction.
- Quantitative data were analyzed by descriptive statistics and the developed model was validated by using LISREL program.

Four phases of Research Design

Phase 1 used field study with in-depth interview for studying case studies that are being best practices of cross cultural learning in CLMV countries.
Phase 2 used focus group discussion to develop and examine ASEAN cross cultural learning management in CLMV countries.
Phase 3 used the model of ASEAN cross cultural learning management in CLMV countries for conducting workshop with Mahachulalongkornrajavidyalaya University students.
Phase 4 was a quantitative research design to assess the quality of the developed model by examining the validity of the developed causal relationship model

A Step of Research Design

Results

For qualitative result, the developed model consisted of 5 latent variables: ASEAN cross cultural learning management (LEARNASE), components of ASEAN cross cultural learning (COMASE), ASEAN cross cultural learning process (PROASE), activities for cross cultural learning (ACTASE) and coexistence with happiness (HAPLIVE) and 23 observed variables were used for the analysis.

Results

For qualitative result, the developed model consisted of 5 latent variables: ASEAN cross cultural learning management (LEARNASE), components of ASEAN cross cultural learning (COMASE), ASEAN cross cultural learning process (PROASE), activities for cross cultural learning (ACTASE) and coexistence with happiness (HAPLIVE) and 23 observed variables were used for the analysis.

Results

For quantitative result indicated that the developed model from the relationship between the composition and variables of the model of ASEAN cross cultural learning management in CLMV countries fit with empirical data which showed Chi-square = 140.33, df = 116, p = 0.062 GFI = 0.98, AGFI = 0.95, RMR = 0.023.

Results

When considering the predictive coefficient (R-square) of the latent internal variable structure equation, coexistence with happiness (HAPLIVE) has a predictive coefficient of 0.82, indicating that the variables within the model of ASEAN cross cultural learning management (LEARNASE), components of ASEAN cross cultural learning (COMASE), ASEAN cross cultural learning process (PROASE), and activities for cross cultural learning (ACTASE) can explain the variance of coexistence with happiness at 82.00 percent.

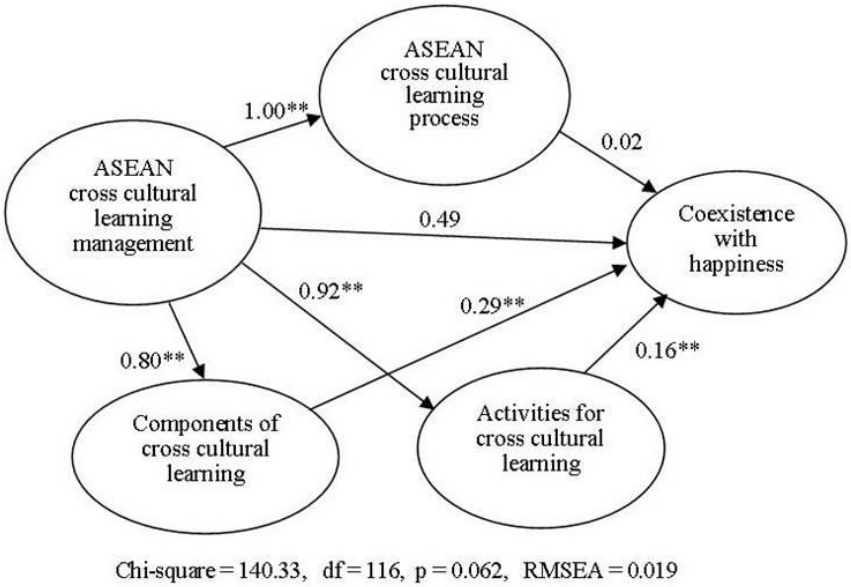

Fig.1 A causal model of ASEAN cross cultural learning of CLMV students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University

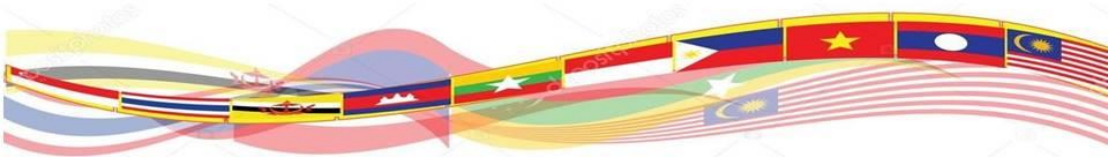
Conclusion

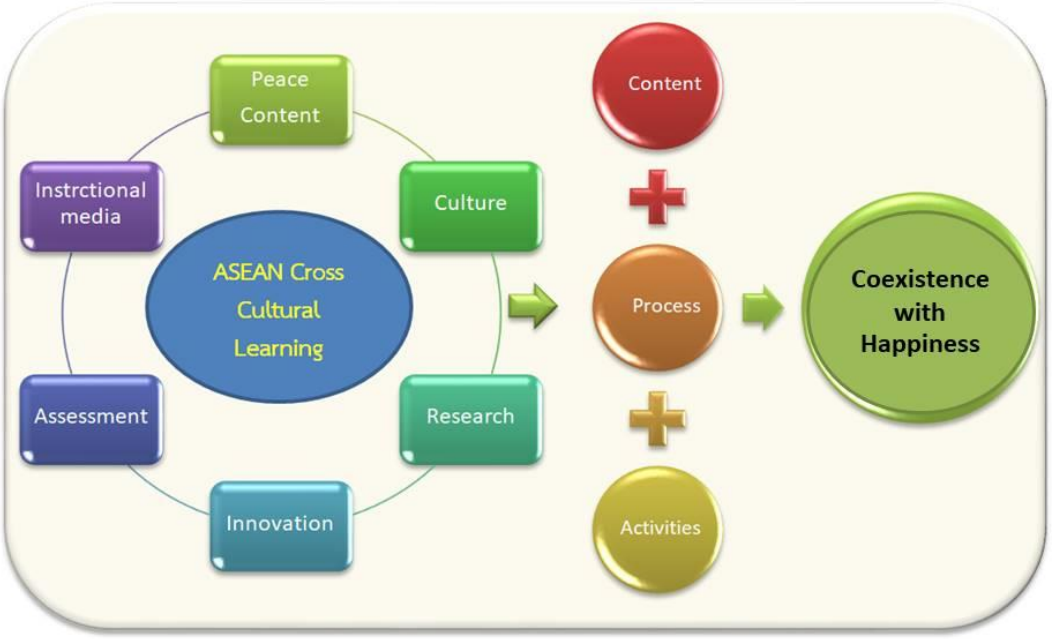
The result of quality assessment, learning management model both qualitative and quantitative concluded that managing ASEAN cross cultural learning will result in a happy living place that requires the components of ASEAN cross cultural learning content such as patterns of self-practice, principles of living together, and respect for Buddhism which is used as an important part in the design of the learning process management for students to learn across ASEAN culture in accordance with the 5-step process: 1) open mind to receive a new culture, 2) ready to learn with the difference, 3) prepare mind to the situations, 4) understand the behavior of other students, and 5) adjust paradigm shift of culture.

Conclusion

The model of activities is to promote cross cultural learning consisted of exchanging learning from their own experiences and cultural activity demonstration through collaborative learning. In summary, ASEAN cross cultural learning management, components of ASEAN cross cultural learning, ASEAN cross cultural learning process and activities for cross cultural learning can promote a happy living together in the society.

ASEAN Cross Cultural Learning Model

กิจกรรมเชิงปฏิบัติการการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน
ภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง : "รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV
สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย" (ทุนวิจัยมุ่งเป้า ๒๕๖๐)
ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
โดยมี พระราชวรเมธี, รศ.ดร. เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย
โดยความร่วมมือระหว่าง ศูนย์อาเซียนศึกษา และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

กิจกรรมเชิงปฏิบัติการการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน
ภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง :
" รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย " (ทุนวิจัยมุ่งเป้า ๒๕๖๐) ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการ
วิจัยแห่งชาติ (วช.) โดยมี พระราชวรเมธี, รศ.ดร. เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย
โดยความร่วมมือระหว่าง ศูนย์อาเซียนศึกษา และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
วันพฤหัสบดีที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑
ณ ห้องประชุมชั้น ๒ วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ต.มะม่วงสองต้น อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช

กิจกรรมเชิงปฏิบัติการการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน
ภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง :
" รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย " (ทุนวิจัยมุ่งเป้า ๒๕๖๐) ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการ
วิจัยแห่งชาติ (วช.) โดยมี พระราชวรเมธี, รศ.ดร. เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย
โดยความร่วมมือระหว่าง ศูนย์อาเซียนศึกษา และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
วันพฤหัสบดีที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑
ณ ห้องประชุมชั้น ๒ วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ต.มะม่วงสองต้น อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช

กิจกรรมเชิงปฏิบัติการการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน
ภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง :
"รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV
สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย" (ทุนวิจัยมุ่งเป้า ๒๕๖๐)
ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
โดยมี พระราชวรเมธี, รศ.ดร. เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย
โดยความร่วมมือระหว่าง ศูนย์อาเซียนศึกษา
และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี
วันพฤหัสบดีที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๑
ณ ห้องประชุมศาลาปฏิบัติธรรม วิทยาเขตอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ต.ภระ โสบ อ.เมืองอุบลราชธานี จ.อุบลราชธานี

กรณีศึกษา
การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมกัมพูชา
Việt Nam
กรณีศึกษา
การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมเวียดนาม
ลาว
กรณีศึกษา
การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมลาว
CLMV

วัฒนธรรมการท่องเที่ยว
CLMVT

Thank you

International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering (IJITEE)
ISSN: 2278-3075, Volume-8, Issue-6S3, April 2019

An Instructional Model of ASEAN Cross Cultural Learning of CLMV Students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Phra Rajvaramethi Inkrungkao, Lampong Klomkul

***Abstract*— the purpose of this research article was to develop and assess the quality of the instructional model of ASEAN cross cultural learning of CLMV students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Multiphase mixed methods research applying quantitative research to extend qualitative results was used for research design. The qualitative target group was selected using purposive sampling whereas the quantitative sampling group was used two-stage random sampling. Interview guideline and questionnaires were used for measurement design. Qualitative data were classified and analyzed using content analysis and analytic induction. Quantitative data were analyzed by descriptive statistics and the developed model was validated by using LISREL program. Results showed that the instructional model of ASEAN cross cultural learning relating to consequent factors leading to a happy coexistence included 5 components as the following: 1) ASEAN cross cultural learning management; 2) components of ASEAN cross cultural learning; 3) ASEAN cross cultural learning process; 4) activities for cross cultural learning; and 5) coexistence with happiness following the principle of virtues for fraternal living (Saraniyadham). The developed model had its possibility, validity, appropriateness and benefit for the related students and instructors. The result of quantitative quality assessment for creating a generalizability model by validating the consistency between structural equation model of the instructional model of ASEAN cross cultural learning developed from qualitative research and the model developed from the relation between components and variables of the instructional model of ASEAN cross cultural learning were both well coherent and fit with the empirical data (Chi-square = 140.33, df=116, p=0.062, GFI=0.98, AGFI=0.95, RMR = 0.023). It, thus, clearly showed that ASEAN cross cultural learning management, components of ASEAN cross cultural learning, ASEAN cross cultural learning process and activities for cross cultural learning were capable of promoting a happy coexistence.*

***Index Terms*— ASEAN, Instructional Model, CLMV students, Cross Cultural learning**

I. INTRODUCTION

Mahachulalongkornrajavidyalaya University is a Buddhist university and has been established as a government university since 1997. The university has developed both hardware and software aspects in order to prepare learners to be ready for the development of being a center of Buddhism in national and international levels continually. The main purpose of educational management is also related to ASEAN Community (ASEAN refers to the Association of Southeast Asian Nations) that is the education for encouraging each other by training and conducting research including Southeast Asia Studies. Students from educational institutes are encouraged to realize and understand each other by sharing knowledge between ASEAN countries that related to the third pillar of ASEAN cultures and societies. The target of this cooperation is to build the unity within community by sharing and supporting each other as in [1], [2]. For this reason, lectures and instructors should be able to organize classroom activities to increase student's learning in various ways and covers with five aspects consisted of 1) cognitive domain, 2) affective domain, 3) psychomotor domain, 4) skills and 5) integration. These are learning models for international learning as in [3].

In the university community, it is an educational institute of students who are different in races, languages and traditions living together in the same campus. Activities have been organized by students to enhance living together peacefully which is the main purpose of educational management that the faculty members wish to see them to encourage each other to cooperate and do activities together creatively and also complement each other. According to their ethnicity or country, they are not divided into groups. On the other hand, when the understanding occurs and the coordination in the activities of the university can be easily carried out both in the classroom and outside the classroom which is in accordance with the goals of the university that focuses on training students to have both knowledge and morality applying into the society when they graduate from the university and return to their home countries.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University has students who are diverse and different in races, languages, religions and traditions especially students who come from CLMV countries consisted of Cambodia, Laos, Myanmar and Vietnam. They need to live together on campus, but from this distinction resulting in the management of education or living and activities being separate both inside and outside the classroom. Therefore, the university needs to find ways or learning methods to manage learning in order to encourage cross cultural learning for students who are the host to have a better understanding of the culture of students from ASEAN countries in order to have effectively learning and adapting to understand other cultures in ASEAN.

II. RESEARCH OBJECTIVE

The objective of this research article was to develop and assess the quality of the instructional model of ASEAN

Revised Manuscript Received on April 18, 2019.

Assoc. Prof. Dr. Phra Rajvaramethi Inkrungkao, Mahachulalongkornrajavidyalaya University (eduaseanmcu@gmail.com)
Dr. Lampong Klomkul, Mahachulalongkornrajavidyalaya University (research.mcu@gmail.com)

Published By:
Blue Eyes Intelligence Engineering
& Sciences Publication

cross cultural learning of CLMV students in Mahachula longkornrajavidyalaya University.

III. SCOPE OF RESEARCH

This research article is designed by using a multiphase mixed methods research design. The population of this research is students from Mahachulalongkornrajavidyalaya University and the target group are lectures and educators from CLMV countries. The content used in this study consists of 1) cultural concepts, 2) ASEAN culture in CLMV countries, 3) religious culture, 4) cross cultural learning, 5) learning management using research based learning and 6) model of cross cultural learning management.

IV. METHODS

Multiphase mixed methods research applying quantitative research to extend qualitative results was used for research design. The qualitative target group was selected using purposive sampling whereas the quantitative sampling group was used two-stage random sampling. Interview guideline and questionnaires were used for data collection. Qualitative data were classified and analyzed using content analysis and analytic induction. Quantitative data were analyzed by descriptive statistics and developed model was validated by using LISREL program. Four phases were designed in this research. The first phase used field study with in-depth interview for studying case studies that are being best practices of cross cultural learning in CLMV countries. Phase 2 used focus group discussion to develop and examine ASEAN cross cultural learning management in CLMV countries. Phase 3 used the model of ASEAN cross cultural learning management in CLMV countries for conducting workshop with Mahachulalongkornrajavidyalaya University students. In phase 4 was a quantitative research design to assess the quality of the developed model. Evaluation of the quality of ASEAN cross cultural learning management model of Mahachulalongkornrajavidyalaya University students by examining the validity of the causal relationship model developed. Population and sample group were undergraduate students who registered in Mahachulalongkornrajavidyalaya University in academic year 2018. Determine the size of the sample group by using the formulas of Hair and others (1998) as in [4]. The sample size is 10 people per 1 parameter. Two-stage random sampling method can be used. Questionnaires were used for data collection and quantitative data were analyzed using descriptive statistics. In the hypothesis test, the research used validation of the structural equation model with the LISREL program. The results can be summarized as follows.

In analyzing the data of this model, there are 5 latent variables: ASEAN cross cultural learning management (LEARNASE), components of ASEAN cross cultural learning (COMASE), ASEAN cross cultural learning process (PROASE), activities for cross cultural learning (ACTASE) and coexistence with happiness (HAPLIVE) and 23 observed variables were used for the analysis.

Results of quantitative quality assessment is to create a pattern that can be used for generalizability model by examining the consistency between the structural equation model of ASEAN cross cultural learning management in CLMV countries which developed from the qualitative research including the experimental model and empirical data obtained from the real condition of cross cultural learning as perceived by Mahachulalongkornrajavidyalaya University students. The results showed that the developed model from the relationship between the composition and variables of the model of ASEAN cross cultural learning management in CLMV countries fit with empirical data (Chi-square = 140.33, df = 116, p = 0.062 GFI = 0.98, AGFI = 0.95, RMR = 0.023).

When considering the predictive coefficient (R-square) of the latent internal variable structure equation, it found that the components of the cross cultural learning (COMASE) had the forecast coefficient equal to 0.64, indicating that the variables within the model of ASEAN cross cultural learning management (LEARNASE) can explain the variance of components of ASEAN cross cultural learning for 64.00 percent. ASEAN cross cultural learning process (PROASE) has a predictive coefficient equal to 1.00, indicating that the variables within the model of ASEAN cross cultural learning management (LEARNASE), able to explain the variance of ASEAN cross cultural learning process for 100 percent. Activities for cross cultural learning (ACTASE) has a predictive coefficient of 0.85, indicating that the variables within the model of cross cultural learning management (LEARNASE) can explain the variance of activities for cross cultural learning at 85.00 percent. Coexistence with happiness (HAPLIVE) has a predictive coefficient of 0.82, indicating that the variables within the model of ASEAN cross cultural learning management (LEARNASE), components of ASEAN cross cultural learning (COMASE), ASEAN cross cultural learning process (PROASE), and activities for cross cultural learning (ACTASE) can explain the variance of coexistence with happiness at 82.00 percent.

When considering the correlation matrix between latent variables, it indicated that the correlation coefficient range between latent variables was in the range of 0.74 to 1.00, with all pairs having the same directional correlation and positive correlation values. The variables with the highest correlation coefficients are ASEAN cross cultural learning management (LEARNASE) and the cross cultural learning process (PROASE) with correlation coefficients equal to 1.00 indicating that when increasing the management of ASEAN cross cultural learning, the level of ASEAN cross cultural learning process is also increased. The next variables with correlation coefficients followed by ASEAN cross cultural learning process (PROASE) and activities for cross cultural learning (ACTASE) with correlation coefficients equal to 0.92 indicating that when the level of ASEAN cross cultural learning process increase, the level of activities for cross-cultural learning has also increased. In addition, correlation coefficients of ASEAN cross cultural

Published By:
Blue Eyes Intelligence Engineering
& Sciences Publication

International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering (IJITEE)
ISSN: 2278-3075, Volume-8, Issue-6S3, April 2019

learning management (LEARNASE) and activities for cross cultural learning (ACTASE) is also equal to 0.92 indicating that when the level of ASEAN cross cultural learning management, the level of activities for cross cultural learning has also increased and showed a high level of correlation.

When considering the direct effect and indirect effect between variables in the model, it was found that the relationship between the ASEAN cross cultural learning management variables (LEARNASE) and coexistence with happiness (HAPLIVE) is equal to 0.89 (r = 0.89) is a direct influence 0.49 and indirect effect is 0.40, the total effect is 0.89. Direct and indirect effects do not affect the coexistence with happiness significantly. However, the total effect size has a significant effect on coexistence with happiness. Detail of analysis results are shown in Table I and Fig. 1.

V. RESULTS & DISCUSSIONS

Table I Statistical analysis of correlation between latent variables and factor analysis of developed model

Variables	COMASE			PROASE			ACTASE			HAPLIVE		
	TE	IE	DE	TE	IE	DE	TE	IE	DE	TE	IE	DE
LEARNASE	0.80**	-	0.80**	1.00**	-	1.00**	0.92**	-	0.92**	0.89**	0.40	0.49
	(0.04)		(0.04)	(0.04)		(0.04)	(0.04)		(0.04)	(0.04)	(5.90)	(5.91)
COMASE	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.29**	-	0.29**
										(0.04)		(0.04)
PROASE	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.02	-	0.02
										(0.00)		(0.00)
ACTASE	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.16**	-	0.16**
										(0.08)		(0.08)

Statistics	Chi-square = 140.33 df = 116 p = 0.062 GFI = 0.98, AGFI = 0.95 RMR = 0.0023					
Variables	LEARN1	LEARN2	LEARN3	LEARN4	LEARN5	LEARN6
Reliability	0.50	0.54	0.55	0.59	0.53	0.59
Variables	COM1	COM2	COM3	PRO1	PRO2	PRO3
Reliability	0.73	0.82	0.92	0.68	0.75	0.77
Variables	PRO4	PRO5	ACT1	ACT2	ACT3	
Reliability	0.59	0.80	0.85	0.89	0.89	
Variables	HAPLIV1	HAPLIV2	HAPLIV3	HAPLIV4	HAPLIV5	HAPLIV6
Reliability	0.82	0.82	0.85	0.89	0.89	0.92
R SQUARE		COMASE	PROASE		ACTASE	HAPLIVE
		0.64	1.00		0.85	0.82

Correlation matrix between latent variables

Latent Variables	COMASE	PROASE	ACTASE	HAPLIVE	LEARNASE
COMASE	1.00				
PROASE	0.80	1.00			
ACTASE	0.74	0.92	1.00		
HAPLIVE	0.81	0.89	0.84	1.00	
LEARNASE	0.80	1.00	0.92	0.89	1.00

Remarks: **p < .01, TE = Total Effect, IE = Indirect Effect, DE = Direct Effect

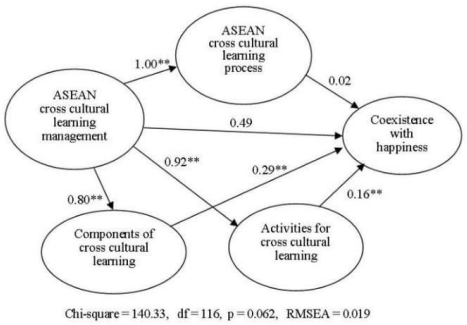

Fig.1 A causal model of ASEAN cross cultural learning of CLMV students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University

In workshop activities in accordance with the model of ASEAN cross cultural learning management in CLMV countries, it was found that participants were interested in continuing to participate in activities starting with Think-Pair-Share, brainstorming, knowledge sharing, and group activities in order to develop learning innovations through a storyline and planning for innovation with mind mapping technique. Results from students' reflections after participating in the activity indicated that they knew how to obtain information and understand trough additional activities with research based leaning, systematic presentation through the planning process, creative thinking, and communicate to the public with fully understand others. These are learning activities that apply research based learning of conducting ASEAN cross cultural learning for CLMV students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University in accordance with the research as in [5], research on teaching and learning management that students use as part of the learning process by integrating teaching by using research-based method along with content analysis. The research found that students are interested in pursuing knowledge and have skills in acquiring self-knowledge whereas the research that showed in [6] that studies on the continuous professional development of measurement and evaluation using research as a tertiary base in Thailand. The researcher suggested that research based learning is important for Thai university research. Indicators reflected the success of student learning assessment by using the learning process with 3 stages of research: 1) creating self-thinking, 2) focusing on change, and 3) reflecting change and presenting development guidelines. The development results through this process led to the development of the participants using research based learning. In addition, the teaching and learning management that is used as a base is still widely seen in the management of Thai education that has shown in [7] to synthesize the research results that are used by learning and using research is the base of Thai education. It found that research is aimed at developing learners in basic education level. The variables found from synthesis are work skills, thinking skills, academic achievement nature of researchers, basic research and problem solving skills, critical thinking including seeking knowledge and attitudes. It can be seen that learning management is a teaching technique that helps to develop a variety of skills. Therefore, this research is to develop cross cultural learning management and choose to use for learning management as a base to develop ASEAN cross cultural learning of CLMV students.

For the model of learning management across ASEAN from theory into practice, the process of developing a model for this research started with a qualitative study to develop a conceptual framework for research in a manner that shows the relationship between variables in order to obtain guidelines for developing field area variables from in-depth interviews, surveys and observations. According to variables and issues of interest to study, the findings obtained from in-depth interviews led to the addition of variables in the research framework to be clearer and important, consistent with the social and cultural context. Model and practices of people from different cultural backgrounds under the similarities of Buddhism, the variables are clear and begin to develop the learning activity management process. Develop a learning set about the religious culture of CLMV countries creates a learning management plan. To be used as a

Published By:
Blue Eyes Intelligence Engineering
& Sciences Publication

guideline for organizing workshop activities and then conduct an examination of the appropriateness and feasibility of conduct from education experts and ASEAN education. When the pattern is clear in every component and there is a process that is ready, there is a workshop activity that is designed into practice. Based on the results of the development of learners with practical activities, the ASEAN cultural innovation design program has 24 tasks which participants will be able to create media or innovations about ASEAN culture to disseminate knowledge about religious culture. In ASEAN, however, in the development of innovation that are some video clips have been developed from students. There is the development of 24 group tasks showing in mind map style, but they have not completed video clips as the innovation. It appears the reflection and thinking of the students who attended the workshop because of having the opportunity to learn together, do group activities, practice searching information from online media, present work via online media, to express opinions through the process of ASEAN cross cultural learning which is an essential skill for learners in the 21st century as in [8] that study "The relationship between skills in the 21st century with digital technology skills", by presenting the results of the study that are the necessary skills in the 21st century obtained from the synthesis of 25 articles in total of 7 main areas consisting of academic skills, information management, communication, collaborative learning, creative thinking, critical thinking and problem solving. Related context skills have been included for this study such as ethical awareness, cultural awareness, flexibility, self-directed learning, and lifelong learning. From the mentioned reasons, it shows that model of ASEAN cross cultural learning management can be developed from theory into practice and can be useful for teaching and learning management that is consistent with the development of learner skills in the 21st century.

CONCLUSION

The result of quality assessment, learning management model both qualitative and quantitative concluded that managing ASEAN cross cultural learning will result in a happy living place that requires the components of ASEAN cross cultural learning content such as patterns of self-practice, principles of living together, and respect for Buddhism which is used as an important part in the design of the learning process management for students to learn across ASEAN culture in accordance with the 5-step process: 1) open mind to receive a new culture, 2) ready to learn with the difference, 3) prepare mind to the situations, 4) understand the behavior of other students, and 5) adjust paradigm shift of culture. The model of activities is to promote cross cultural learning consisted of exchanging learning from their own experiences and cultural activity demonstration through collaborative learning. In summary, ASEAN cross cultural learning management, components of ASEAN cross cultural learning, ASEAN cross cultural learning process and activities for cross cultural learning can promote a happy living together in the society.

REFERENCES

1. P. Piboonsongkram, "Building the connection in ASEAN for Thai usefulness," ASEAN Highlight, pp. 50-53, 2011.
2. The Office of Strategy and Evaluation, "Knowledge of ASEAN community," Bangkok: National Office of Buddhism Publisher, 2013.
3. T. Khamanee, "Learning management by the learner used research as the learning process, Bangkok: Office of Research and Educational Development, 2007.
4. J.F. Hair, R.E. Anderson, R.L.Tatham, and W.C. Black, "Multivariate data analysis," 5th edition, Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall, 1998.
5. P. Intraprawat, "Teaching integration through research, content analysis, and writing process in English writing essay teaching in discussion," in Teaching and instruction by the learner used research as the learning process, Bangkok: Khrurusapaladprao Publisher, pp. 263-290, 2005.
6. P. Junpeng, and A. Tungkasamit, "The continuing professional development of the assessment through research-based learning in Higher Education of Thailand," Social and Behavioral Sciences, 143(2014), pp. 737 – 742.
7. T. Srikoon, and others, "Research Synthesis of Research-Based Learning for Education in Thailand," Social and Behavioral Sciences, 116 (2014), pp. 913 – 917.
8. E.V. Laar, and others, "The relation between 21st century skills and digital skills: A systematic literature review," Computers in Human Behavior, Vol.72, pp. 577-588, July 2017.

Published By:
Blue Eyes Intelligence Engineering
& Sciences Publication

Researchfora
PROCEEDINGS OF
Researchfora
INTERNATIONAL CONFERENCE
Venue: Berlin, Germany I Date: 02nd-03rd May 2019
Association With
WRL
WORLD RESEARCH LIBRARY

PROCEEDINGS OF

RESEARCHFORA INTERNATIONAL CONFERENCE

BERLIN, GERMANY

Organized by

Date of Event:
2nd-3rd May 2019

Event Co-Sponsored by

Corporate Address
IRAJ Research Forum
Institute of Research and Journals
Plot No-30, Dharma Vihar, Khandagiri, Bhubaneswar, Odisha, India
Mail: info@iraj.in, **www.iraj.in**

The ***IRAJ Research Forum*** is an International non-profit academic association under 'Peoples Empowerment Trust' with the stated goals of promoting cooperation among scientists, defending scientific freedom, encouraging scientific responsibility, and supporting scientific education and science outreach for the betterment of all humanity. It is the one of the world's largest and most prestigious general scientific society.

Objective of IRF:

- To provide a world class platform to researchers to share the research findings by organizing International/National Conferences.
- To use the research output of the conference in the class room for the benefits of the students.
- To encourage researchers to identify significant research issues in identified areas, in the field of Science, Engineering, Technology and Management.
- To help dissemination of their work through publications in a journal or in the form of conference proceedings or books.
- To help them in getting feedback on their research work for improving the same and making them more relevant and meaningful, through collective efforts.
- To encourage regional and international communication and collaboration; promote professional interaction and lifelong learning; recognize outstanding contributions of individuals and organizations; encourage scholar researchers to pursue studies and careers in circuit branches and its applications.
- To set up, establish, maintain and manage centers of excellence for the study of /on related subjects and discipline and also to run self supporting projects for the benefit of needy persons, irrespective of their caste, creed or religion.

About RESEARCHFORA:

Researchfora is a **non-profit organization** that promotes the Engineering and Technology, related latest developments and issues to be discussed and experimented through interactions amongst the researchers and academician across the globe at a common platform in association with **The IIER**.

Conference Committee

Program Chair:

Dr. P. Suresh
M.E, Ph.D. Professor and Controller of Examinations,
Karpagam College of Engineering.,
Coimbatore, India

Nidal W. Elshereksi
Universiti Kebangsaan Malaysia,
Bangi, Selangor, Malaysia

Conference Manager:
Mr. Bijan Kumar Barik
Mob: +91-9776047497

Conference Convener:

Miss. Ramya Boppana, Researchfora
Mob: +91- 7539834730

Publication and Distribution Head:
Mr. Manas Ranjan Prusty, IRAJ, India

INTERNATIONAL ADVISORY MEMBERS

Prof. Goodarz Ahmadi,
Professor, Mechanical and Aeronautical Engineering, Clarkson University, USA

Dr Chi Hieu Le,
Senior Lecturer, University of Greenwich. Kent ME4 4TB. United Kingdom

PROF. (ER.) Anand Nayyar
Department of Computer Applications & I.T.KCL Institute of Management and Technology, Jalandhar
G.T. Road, Jalandhar-144001,Punjab, India.

Prof. R. M. Khaire,
Professor, Dept. Of Elex. and Telecommunication, B, V University, India

Dr.P.Suresh,
Professor, Karpagam College of Engineering, Coimbatore, Tamilnadu

Mark Leeson
Associate Professor (Reader)
Area of Expertise: nanoscale communications,
evolutionary algorithms, network coding and communication systems

Dr. P. K. Agarwal
Professor, Deptt. of Civil Engineering, MANIT Bhopal ,Ph. D: IIT Kanpur
M.E: Civil Engg.IIT Roorkee, Membership: Indian Road Congress (IRC), Institute of Urban Transport (IUT)

Shahriar Shahbazpanahi
Islamic Azad University,
Department of Civil Engineering, Sanandaj, Kurdistan, Iran, PhD (Structural Engineering),
University Putra Malaysia, Malaysia

Harun Bin Sarip
Head of Research and InnovationDept, UniKL-MICET
Doctorate: Université de La Rochelle, France
Member: International Society of Pharmaceutical Engineer, Singapore Chapter

Dr. Buchari Lapau
Professor ,Pekanbaru Hang Tuah Institute of Health (STIKes HTP),
Riau, Indonesia

Dr.Bilal Ali Yaseen Al-Nassar
The World Islamic Sciences and Education University (WISE)
Faculty of Business and Finance
Department of Management
Information System (MIS), Amman- Jordan
Dr. Md. Al-Amin Bhuiyan
Associate Professor
Dept. of Computer Engineering
King Faisal University
Al Ahssa 31982, Saudi Arabia

Prof. (Er.) Anand nayyar
Department of Computer Applications & I.T.
KCL Institute of Management and Technology, Jalandhar
G.T. Road, Jalandhar-144001
Punjab, India

Prof. Aleksandr Cariow
institution or Company: West Pomeranian University of
Technology, Szczecin

Dr. P. K. Agarwal
Professor, Deptt. of Civil Engineering, MANIT Bhopal ,Ph. D: IIT Kanpur
M.E: Civil Engg.IIT Roorkee, Membership: Indian Road Congress (IRC), Institute of Urban Transport (IUT)

Dr. VPS Naidu
Principal Scientist & Assoc. Prof., MSDF Lab, FMCD
CSIR - National Aerospace Laboratories, Bangalore, India

Mr. P. Sita Rama Reddy
Chief Scientist ,Mineral Processing Department, CSIR - Institute of Minerals & Materials Technology
Bhubaneswar, India, M.Tech. (Chem. Engg., IIT, KGP)

Dr.P.C.Srikanth,
Professor & Head, E&C Dept, Malnad College of Engineering, Karnataka
Senior Member IEEE, Secretary IEEE Photonics Society,
M.Tech: IIT, Kanpur, Ph.D: In IISc Photonics lab

Prof. Lalit Kumar Awasthi,
Professor, Department of Computer Science & Engineering
National Institute of Technology(NIT-Hamirpur),
PhD, IIT, Roorkee, M. Tech, IIT, Delhi

Dr. Chandra Mohan V.P.
Assistant Professor, Dept. of Mech. Engg., NIT Warangal,
Warangal. Ph.D : Indian Institute of Technology(IIT),Delhi
M.B.A: Alagappa University

Prof. I.Suneetha,
Associate Professor, Dept. of ECE, AITS, Tirupati, India

Dr.s. Chandra Mohan Reddy,
Assistant Professor (SG) & Head,Dept. of Electronics & Communication Engineering, JNTUA College of Engineering, Pulivendula,
Ph.D,J.N.T. University Anantapur, Anantapuramu

Gurudatt Anil Kulkarni,
I/C HOD E&TC Department, MARATHWADA MITRA MANDAL'S POLYTECHNIC

Pasuluri Bindu Swetha
Dept. Of ECE, Stanley college of Engineering & Technology for Women, Hyderabad, India

★★★

TABLE OF CONTENTS

Sl No	TITLES AND AUTHORS	Page No.
01.	**ASEAN Cross Cultural Learning of CLMV Students Studying at Mahachulalongkornrajavidyalaya University in Thailand** ➢ *Phra Rajvaramethi Inkrungkao, Lampong Klomkul*	**1-5**
02.	**Determination of Traffic Safety with Methods Alternative to Traditional Methods** ➢ *Coruhemine, Tortum Ahmet*	**6-11**
03.	**Concrete Mixture with Plastic as Fine Aggregate Replacement** ➢ *Chien-Chung Chen, Nathan Jaffe, Matt Koppitz, Wesley Weimer, Albert Polocoser*	**12-16**
04.	**Influence of the FLC'S Parameters of the UPQC in the Distributed Generation** ➢ *C. Benachaiba, b. Mazari, m. Habab, c. Benoudjafer, n. M. Tandjaoui*	**17-22**
05.	**Impact of Plant Height and Irrigation on Thermal Performance of Extensive Green Roofs in Riyadh City** ➢ *Ashraf Muharam, Elsayed Amer, Nasser Al-Hemiddi*	**23-29**
06.	**An Analysis of Mobile Banking Customers for a Bank Strategy and Policy Planning** ➢ *Behrooz Noori*	**30-36**
07.	**Advantage of Make-to-Stock Strategy Based on Linear Mixed-Effect Model** ➢ *Yu-Pin Liao, Shin-Kuan Chiu*	**37-48**
08.	**Faculty Researchers and Non-Researchers in the Context of Teaching Performance and Personal Profile** ➢ *Jake m. Laguador, joseph cezar l. Deligero, cecilia c. Pring*	**49-54**

★★★

ASEAN CROSS CULTURAL LEARNING OF CLMV STUDENTS STUDYING AT MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY IN THAILAND

[1]PHRA RAJVARAMETHI INKRUNGKAO, [2]LAMPONG KLOMKUL

[1,2]Mahachulalongkornrajavidyalaya University
E-mail: [1]eduaseanmcu@gmail.com, [2]research.mcu@gmail.com

Abstract - The purpose of this research article was to study ASEAN cross cultural learning of CLMV students studying at Mahachulalongkornrajavidyalaya University in Thailand from good practice case studies (CLMV stands for Cambodia, Laos, Myanmar and Vietnam). The target group was selected from educators and scholars from CLMV countries using purposive sampling. Interview guideline, issues for focus group discussion and reflection form was used for gathering qualitative information. Data were analyzed using classified, content analysis and analytic induction. Results indicated that Mahachulalongkornrajavidyalaya University in Thailand is a Buddhist University that has more than 1,000 CLMV students who taking the registration each year. Good models of ASEAN cross cultural learning of CLMV students studying at Mahachulalongkornrajavidyalaya University composed of 3 aspects including: 1) pattern of conduct (custom) such as learning oneself and others with empathy, mutually maintaining kindness (Kanlayanamitta) and practicing the religious principles; 2) the principle of coexisting (Buddhist manners) such as learning languages for communication, following the rules and regulations of the university, practicing Buddha Dhamma or the teaching of Buddha and mutually respecting each other; and 3) following the Buddhist sect such as conserving custom, tradition and ways of practice, following the Buddhist disciplines (Dhammavinaya) and having learning center for knowledge sharing. Students also learned how to live together in the community by using social conduct and manners in order to understand each other even they came from different social backgrounds.

Index Terms - ASEAN, CLMV Students, Cross Cultural Learning

I. INTRODUCTION

Education in Thailand has originally started from the temple. For higher education, there are two Buddhist universities that still play important role of increasing level of people education both academic and morality.Mahachulalongkornrajavidyalaya University is one of higher education institutes, and it is a Buddhist university that opens for Thai people and foreigners who interested in studying both academic and moral practice. The university has been established as a government university since 1997 and has developed both hardware and software aspects in order to prepare learners to be ready for the development of being a center of Buddhism in national and international levels continually. The purpose of educational management relates to ASEAN Community (ASEAN refers to the Association of Southeast Asian Nations) that is the education for encouraging each other by training and conducting research including Southeast Asia Studies. Students are encouraged to realize and understand each other by sharing knowledge between ASEAN countries that related to the third pillar of ASEAN cultures and societies.

ASESN is the community that has been set with the target of cooperative working and build the unity within community by sharing and supporting each other as in [1], [2]. For this reason, lectures and instructors from educational institutes should be able to organize classroom activities to enhance student's learning in several technique and should cover with five aspects consisted of 1) cognitive domain, 2) affective domain, 3) psychomotor domain, 4) skills and 5) integration. These are learning models for international learning as in [3].

In the university community, it is an educational institute of students who come from different countries and have the differences in races, languages and traditions living together in the campus. When people from two or more cultures interact with each other on the regular basis, it results in multiculturalism. They need to adjust their styles as well as their communication patterns to fit the styles of the host nation as in [4]. Considering in the university community, activities have been organized by students to enhance living together peacefully which is the main purpose of educational management that the faculty members wish to see them to encourage each other to cooperate and join in activities together creatively and also complement each other. According to their ethnicity or country, they are not divided into groups. On the other hand, when the understanding occurs, the coordination in the activities of the university can be easily carried out both in the classroom and outside the classroom in accordance with the goals of the university that focuses on training students to have both knowledge and morality. Then, they can apply into the society after graduation.

Students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University are diverse and different in races, languages, religions and traditions especially students who come from CLMV countries consisted of

Cambodia, Laos, Myanmar and Vietnam. They need to live together on campus, but from this distinction resulting in the management of education or living and activities being separate both inside and outside the classroom. Therefore, the university needs to find effective learning methods to encourage cross cultural learning for students who are the host to have a better understanding of students' cultures from ASEAN countries in order to study with effectiveness and adapt themselves to understand other cultures in ASEAN. This will be a good role of model for institutes of higher education in Thailand.

II. RESEARCH OBJECTIVE

The objective of this research article was to study ASEAN cross cultural learning of CLMV students studying at Mahachulalongkornrajavidyalaya University in Thailand from good practice case studies.

III. SCOPE OF RESEARCH

This research article is designed by using qualitative research. The target group was educators and scholars from CLMV countries. The content used in this study consists of 1) cultural concepts, 2) ASEAN culture in CLMV countries, 3) religious culture, and 4) cross cultural learning. Scopes of variables of the study are pattern of conduct (custom), the principle of coexisting (Buddhist manners), and following the Buddhist sect (difference of practices).

IV. METHODS

Qualitative research was used for research design and two phases were designed. The first phase used field study with in-depth interview for studying case studies that are being best practices of cross cultural learning in CLMV countries. Phase 2 used focus group discussion to develop and examine good models in ASEAN cross cultural learning of CLMV students. The target group was selected from educators and scholars from CLMV countries using purposive sampling. Interview guideline, issues for focus group discussion and reflection were used for gathering this qualitative information. Triangulation was also used for validation of qualitative data which considered from different sources of data collection. Qualitative data were classified and analyzed by using content analysis and analytic induction. A step of research design was shown in Fig. 1.

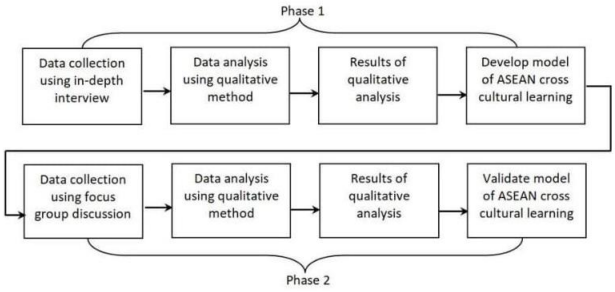

Fig. 1: A Step of Research Design

V. RESULTS

Good models of ASEAN cross cultural learning of CLMV students studying at Mahachulalongkornrajavidyalaya University in Thailand composed of 3 aspects as below:

A. Pattern of Conduct (Custom)

Pattern of conduct is the way of daily life practicing for Buddhist monks or layman according to the Buddhist phrase called "Practicing is the representative of leader's teaching" as in [5]. The meaning of this principle of practice can be the key or mechanism to preserve the status of religious followers such as venerable, novices and Buddhists who come from Lao PDR, Cambodia, Myanmar, Vietnam and Thai. There are two parts of custom which are principles and practices. For the principle, students will live and follow pattern of conduct based on their backgrounds such as Lao PDR, Cambodia, Myanmar and Thai follow the principle of Theravada Buddhism whereas Vietnam follows Mahayana Buddhism. For practices, students practice based on their teachers or religious masters who have taught them both from their countries and Buddhist University in Thailand. Summary for pattern of conduct is shown as in Fig. 2.

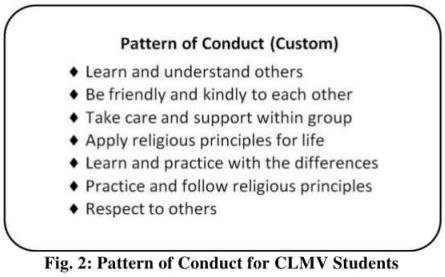

Fig. 2: Pattern of Conduct for CLMV Students

B. The Principle of Coexisting (Buddhist Manners)

Principle of living together is a form of practice that related to beliefs and traditional which has a pattern from tradition or a practice that has been done. It has continued from Buddhism traditional dress pattern, color of cloth, practice about eating, eating at different times. For example, Mahayana from Vietnam will eat a food without meat.

In addition, there are some different practices from different countries such as the use of different colored fabrics of monks in each country or each sect, some shaving the eyebrows whereas some are not shaving the eyebrows. These showed the similarities and differences in the case of tradition especially tradition due to religion. Even one implication is joint learning and one implication is conflict, they are still defining the attitude towards expression in those practices. Results from interviewing instructors and CLMV country students about the principles of coexistence can be shown in Fig. 3.

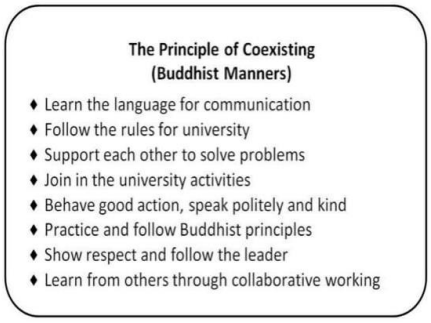

Fig. 3: The Principle of coexisting for CLMV students

C. Following the Buddhist Sect (Difference of Practices)

Respect for Buddhism is a practice related to religious sects and is different through forms such as instruction Related to the dress between Mahayana of Vietnam and Theravada in Thai, Myanmar, Laos, Cambodia. The Theravada denominations will affect dressing, robes, mantras, prayers.

These practices are due to the religious sects associated with the expression and living together from the traditions and practices that occurred. In relation to sects ethnicity as in the case of Theravada in Vietnam, the majority of people are Cambodians. Mahayana is only a group of Vietnamese people.

Ethnic differences in Myanmar with respect to Theravada Buddhism, such as the large Thai Mon ethnic groups, Burma Karen, or those who are Buddhists who are native living in Rakhine State, which has a significant effect on the practice denomination as shown in Fig. 4.

Fig. 4: Following the Buddhist Sect of CLMV students

Good models in ASEAN cross cultural learning in CLMV countries composed of 3 aspects including: 1) Pattern of conduct (custom) such as learning oneself and others with empathy, mutually maintaining kindness (Kanlayanamitta) and practicing the religious principles; 2) The principle of coexisting (Buddhist manners) such as learning languages for communication, following the rules and regulations of the university, practicing Buddha Dhamma or the Teaching of Buddha and mutually respecting each other; and 3) Following the Buddhist sect such as conserving custom, tradition and ways of practice, following the Dhamma discipline (Dhammavinaya) and having learning center for exchanging ideas. Summary of Good models in ASEAN cross cultural learning of CLMV students can be shown as in Fig. 5.

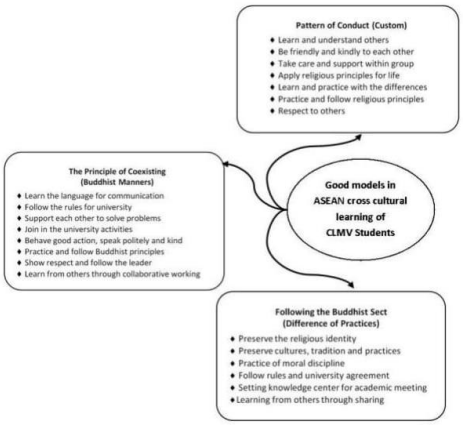

Fig. 5: Good models in ASEAN cross cultural learning of CLMV Students

From the phrase of "differences is not the conflict" in the meaning of CLMV context, it is the co-cultures that are the same phenomena of Buddhism, learning, adaptation, and culture of living. Therefore, it is very important to initiate the understanding and adaptation in order to live together. Buddhist University in Thailand is the educational institute that provides the opportunity for students from different cultures and other aspects to learn and to live together. Students have adjusted themselves under the different conditions. The target of living is to have creative life

within the community under learning environment in order to approach to cross cultural learning in multicultural context. The development of ASEAN cross cultural learning model consisted of six aspects of ASEAN cross cultural learning which are the content of peace, cultural integration, research-based learning, creating innovation, authentic assessment, and applying instructional media. Lesson plan will be included with content, process and learning activities in order to enhance the level of coexistence with happiness for students who live in the university community. ASEAN cross cultural learning model can be shown in Fig. 6.

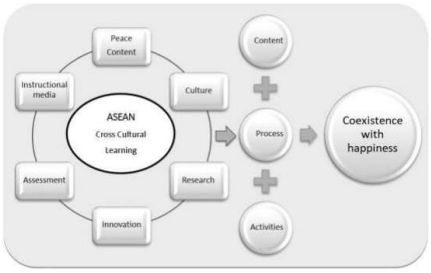

Fig. 6: ASEAN Cross Cultural Learning Model

VI. DISCUSSIONS

The first aspect of discussion is to focus on a studying of best practice case study that is a good example of cross cultural learning in ASEAN countries, it was found that learners and instructors who come from CLMV countries most of them are Buddhists and adopt religious practices as a way of life. In three countries, Cambodia, Lao PDR and Myanmar, Theravada Buddhism is respected whereas in Vietnam respects Mahayana Buddhism. However, when the population of these countries have the opportunity to live together in the same society and doing the same activity together, there will be differences in the ways of practice of each race, even if respecting the same religion. Therefore, the process of learning in each other's culture is necessary and is an opportunity to reduce the cultural gap by making each person turn to learn each other including opening up to accept other cultures from friends who come from many different cultures from ASEAN countries as shown in Mahachulalongkornrajavidyalaya University, the Buddhist University of Thailand. There are students from ASEAN countries especially in the CLMV countries who come to study in religious and various academic sciences. When they are coming to study in the same community, it would make an opportunity to interact with each other both activities in the classroom and outside the classroom. Therefore, resulting in learning is shown in the pattern of self-practice such as learn to know each other, pay attention other ideas, maintain good friendships, take care and help each other within a group or denomination. As the result, religion has influence on well-being, learn about the differences of self-practice, and practice according to the principles of religion. For the concept of cross cultural learning process, there are five steps, including 1) open to accept new culture, 2) prepare the mind to learn different things, 3) prepare mind to the situations, 4) understand the behavior of other students, and 5) adjust the paradigm of culture. This step is learning, understanding, adjusting and leading to understand the cultural adaptation process that is consistent with the six dimensions that shown in [6]. Researcher suggested that to be a knowledgeable and understanding person in other cultures that are differently intelligent, they must consist of a six-dimensional cognitive paradigm consisting of the 1st dimension is to understand what the culture intended to show (declaration), the 2nd dimension is to understand the procedural process of the culture, the 3rd dimension is to understand the consistency (analogical), the 4th dimension is to know the pattern recognition, the 5th dimension is to know how to do external scanning, and the 6th dimension is to be consciousness (self-awareness). One who can adjust themselves to fulfill these six dimensions, he or she can be a culture conscious person at all times. This is starting from learning, understanding and putting in a participatory manner through adaptation in order to learn and be able to live in different cultures. In addition, there is a common to the majority of Buddhist cultures of Northern ASEAN nations including Thailand, Lao PDR, Myanmar and Cambodia, all have a similarly elegant from physical greeting made by placing both hands together palm with finger pointing upwards. The greeter holds hands higher and bows deeper as the age, seniority, or status of the greeted rises. Researcher has proposed the guidelines to avoid cross cultural problems, these are some guiding practices consisted of 1) try to understand other cultures, 2) respect each other, 3) keep an open mind and think positively, 4) adapt and improve yourself and avoid having a negative mindset, and 5) understand the beliefs, values, and rules of cultures as mentioned in [7].

The second aspect of discussion related to the model of learning management across ASEAN from theory into practice. The process of developing a model for this research started with a qualitative study to develop a conceptual framework for research in a manner that shows the relationship between variables in order to obtain guidelines for developing field area variables from in-depth interviews and observations. According to variables and issues of interest to study, the findings obtained from in-depth interviews led to the addition of variables in the research framework to be clearer and important, consistent with the social and cultural context. For the model and practices of people from different cultural backgrounds under the similarities of

Buddhism, the variables are clear and begin to develop cross cultural learning activity and management process. Develop a learning set about the religious culture of CLMV countries creates a learning management plan and to be used as a guideline for organizing workshop activities, and then to conduct an examination of the appropriateness and feasibility of conduct from education experts and ASEAN education. This is also being an essential skill for learners in the 21st century as in [8] that study "The relationship between skills in the 21st century with digital technology skills", by presenting the results of the study that are the necessary skills in the 21st century obtained from the synthesis of 25 articles in total of 7 main areas consisting of academic skills, information management, communication, collaborative learning, creative thinking, critical thinking and problem solving. Related context skills have been included for this study such as ethical awareness, cultural awareness, flexibility, self-directed learning, and lifelong learning. From the mentioned reasons, it shows that model of ASEAN cross cultural learning management can be developed from theory into practice and can be useful for teaching and learning management that is consistent with the development of learner skills in the 21st century. The variables found from synthesis are work skills, thinking skills, academic achievement nature of researchers, basic research and problem solving skills, critical thinking including seeking knowledge and attitudes. It can be seen that learning management is a teaching technique that helps to develop a variety of skills. Therefore, this research is to develop cross cultural learning management and choose to use for learning management as a base to develop ASEAN cross cultural learning for CLMV students.

CONCLUSIONS

Good models of ASEAN cross cultural learning of CLMV students studying at Mahachulalongkornrajavidyalaya University focuses on three aspects consisted of 1) pattern of conduct, 2) the principle of coexisting, and 3) following the Buddhist sect. ASEAN cross cultural learning will enhance the level of happy life requires the components of ASEAN cross cultural learning content such as patterns of self-practice, principles of living together, and respect for Buddhism which is used as an important part in the design of the learning process management for students to learn across ASEAN culture in accordance with the 5-step process: 1) open mind to receive a new culture, 2) ready to learn with the difference, 3) prepare mind to the situations, 4) understand the behavior of other students, and 5) adjust paradigm shift of culture. Recommendation for further research is the design quantitative research in order to validate the developed model of ASEAN cross cultural learning that appropriate for learning management of Thai higher education in Buddhist context.

ACKNOWLEDGMENT

This research article has completed with high cooperative working of research team who spent their times of conducting research on field studies in ASEAN countries. They have also supported all research process with effectively, and we would like to thank Asst.Prof. Phrakhruwimonsinlapakit, Phrabaidika Suphot Ketnakorn, Asst.Prof.Dr.Phichet Thangto, Asst.Prof.Dr.Rittichai Kamnak, Asst.Prof.Dr.Phrapalad Raphin Buddhisaro, Asst.Prof.Dr. Jatuphum Ketchatturat, and Mr. Kavipon Srihamongkol with appreciation for all of the hard work. We would like to express our thanks to National Research Council of Thailand, the organization that provided us financial support for the research project. The most important person for special thanks is the former rector of Mahachula longkornrajavidyalaya University (Most Ven. Prof. Dr. Phra Brahmapundit) who has signed for the contract of research fund and has given us the permission of studying with bachelor degree students and facility for conducting research.

REFERENCES

[1] P. Piboonsongkram, "Building the connection in ASEAN for Thai usefulness," ASEAN Highlight, pp. 50-53, 2011.

[2] The Office of Strategy and Evaluation, "Knowledge of ASEAN community," Bangkok: National Office of Buddhism Publisher, 2013.

[3] T. Khamanee, " Learning management by the learner used research as the learning process," Bangkok: Office of Research and Educational Development, 2007.

[4] T. Apiwanworarat, "Cross Culture and Diversity in ASEAN" in The ASEAN Community and Beyond, Bangkok: Chulalongkorn University Printing House, p.285, February 2018.

[5] Mahachulalongkornrajavidyalaya, Thai Tipitaka of MCU version, Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Press, 1996. Press, (T. Maha (Thai) 10/216/164).

[6] P. Earley, and S. Ang, Cultural intelligence: individual interactions across cultures. Stanford University Press Stanford: USA, 2003.

[7] T. Apiwanworarat, "Cross Culture and Diversity in ASEAN" in The ASEAN Community and Beyond, Bangkok: Chulalongkorn University Printing House, p.294, February 2018.

[8] E.V. Laar, and others, "The relation between 21st century skills and digital skills: A systematic literature review," Computers in Human Behavior, Vol.72, pp. 577-588, July 2017.

★★★

www.researchfora.com

International Conference on Management, Economics & Social Science – ICMESS

Berlin, Germany
2nd - 3rd May, 2019

EVENT ACCEPTANCE LETTER

We are happy to inform you that your paper has been selected for **ICMESS on 2nd - 3rd May, 2019 at Berlin, Germany after** peer review process which will be organized by **Researchfora** for presentation (oral presentation) at the Conference. Conference Proceeding having ISBN *(International Standard Book Number)* and certificates of paper presentation will be given.

UNIVERTIAL PAPER ID (Must use in future Communication)	PAPER TITLE	AUTHOR'S NAME	CO-AUTHOR'S NAME
RF-ICMESSBER-02059-5247	ASEAN Cross Cultural Learning of CLMV Students Studying at Mahachulalongkornrajavidyalaya University in Thailand	Phra Rajvaramethi Inkrungkao	Lampong Klomkul

Kindly confirm your Registration and Event Participation by following links.

OFFICIAL PAGE OF EVENT: http://researchfora.com/Conference2019/Germany/3/ICMESS/

FOR REGISTRATION GUIDELINES:
http://researchfora.com/Conference2019/Germany/3/ICMESS/Registration.php

Register now Online by clicking below(By Using Credit Card/Debit Card/Net Banking)

http://researchfora.com/PAYMENT/

Or Bank Details(For Offline payment)

OPTION-1

ACCOUNT NAME : Institute For Technology and Research
ACCOUNT TYPE : Current Account
BANK NAME : State Bank of India
ACCOUNT NO : 32764752761
IFSC CODE : SBIN0010927
SWIFT CODE : SBININBB270 (For foreign MONEY transfer)
ADDRESS : Khandagiri,Bhubaneswar,Odisha-751030

* After the payment via credit card or debit card Kindly mail us the transaction details along with the scan copy of the Identity proof of the card holder.

** For any query related to payment you can mail us to- **info@researchfora.com**

***The registration fee received by Researhfora is not refundable. Registration fee includes charges for conference participation only (Day 01). Arrangements and costs of visa, travelling and accommodation are not the responsibility of our organization; they will be borne by the author him/herself.

Last date of Registration	17th April, 2019 (Kindly confirm your registration process before this date)

Note: *Kindly send us the details regarding payment and Registration form to the official mail Id of the Event before last date of registration.*

All Selected and registered papers will also be forwarded for publication in any one of the following International Journals after the conference.

Paper ID: RF-ICMESSBER-02059-5247

RESEARCHFORA

International Conference on

Management, Economics & Social Science

Certificate

This is to certify that Phra Rajvaramethi Inkrungkao has presented a paper entitled "ASEAN Cross Cultural Learning of CLMV Students Studying at Mahachulalongkornrajavidyalaya University in Thailand" at the International Conference on Management, Economics & Social Science (ICMESS) held in Berlin, Germany on 2nd-3rd May 2019.

RESEARCH FORA

Chairman
Researchfora

Paper ID: RF-ICMESSBER-02059-5247

RESEARCHFORA

International Conference on

Management, Economics & Social Science

Certificate

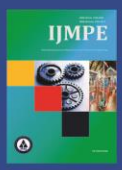
This is to certify that Lampong Klomkul has presented a paper entitled "ASEAN Cross Cultural Learning of CLMV Students Studying at Mahachulalongkornrajavidyalaya University in Thailand" at the International Conference on Management, Economics & Social Science (ICMESS) held in Berlin, Germany on 2nd-3rd May 2019.

RESEARCH FORA

Chairman
Researchfora

JOURNAL PUBLICATION PARTNER

IRAJ INTERNATIONAL JOURNALS

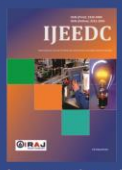

IJMPE

www.ijmpe.iraj.in

International Journal of Mechanical and Product Engineering

ISSN(P):2320-2092
ISSN(e):2321-2071

IJEEDC

www.ijeedc.iraj.in

International Journal of Electrical, Electronics and Data Communication

ISSN(P):2320-2084
ISSN(e):2321–2950

IJACEN

www.ijacen.iraj.in

International Journal of Advance Computational Engineering and Networking

ISSN(e):2320-2106
ISSN(P):2320-2106

Journal indexed in

Google Scholar | Open Access Library | Scholarsteer | ISJS | DRJI | DOA | OAJI.net | Open Academic Journals Index | IndianScience | CiteFactor | UDI | JSRA | BASE

International Journal of Soft Computing And Artificial Intelligence (IJSCAI)

ISSN(P):2321–404X
ISSN(e):2321–4384

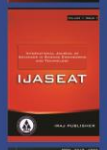
www.ijscai.iraj.in

International Journal of Advances in Computer Science and Cloud Computing (IJACSCC)

ISSN(P):2321–4058
ISSN(e):2321–4392

www.ijacscc.iraj.in

International Journal of Advances in Science, Engineering and Technology(IJASEAT)

ISSN(P):2321-8991
ISSN(e):2321–9009

www.ijaseat.iraj.in

International Journal of Industrial Electronics and Electrical Engineering(IJIEEE).

ISSN(P):2347-6982
ISSN(e):2349-204X

www.ijieee.iraj.in

International Journal of Advances in Mechanical and Civil Engineering(IJAMCE)

ISSN(P):2394-2827

www.ijamce.iraj.in

International Journal of Management and Applied Science (IJMAS)

ISSN(P):2394-7926

www.ijmas.iraj.in

International Journal of Advance in Electronics and Computer Science (IJAECS)

ISSN(P):2393-2835

www.ijaecs.iraj.in

IRAJ Journals Listed in University Library

MIT, University of California Berkeley, Stanford, Cambridge, Oxford, Harvard

Visit for Upcoming Conferences- www.researchfora.com

ConferenceAlert www.conferencealert.com

ALLCONFERENCEALERT www.allconferencealert.com

Conference Gallery

WRL WORLD RESEARCH LIBRARY

This book will be available online at WORLD RESEARCH LIBRARY
www.worldresearchlibrary.org

ISBN

978-93-87405-18-9

การนำผลงานไปใช้ประโยชน์ (Research Utilization)

INTERNATIONAL CONGRESS ON TEACHING AND LEARNING in EDUCATION
ICTLEdu-19

Development of Reflection Process in Teaching and Learning at School for Youth Improvement in Keng Tung, Union of Myanmar

Dr.Lampong Klomkul
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Email: research.mcu@gmail.com
Presented at Granada University, Spain
On 27 April 2019 at 11.45 Room B

Dear Lampong Klomkul

We are pleased to inform you that the scientific committee of ICTLEDU-2019 has decided to **accept** your article to be presented in the congress in Granada University, between 26 and 27 of April 2019. https://ictledu.teleseict.com/.

Thank you in advance for your contribution to the congress.

Article Title: *Development of Reflection Process in Teaching and Learning at School for Youth Improvement in Keng Tung, Union of Myanmar*

Presentation type: *15m paper presentation*

The ICTLEDU Congress

Objective of the study

The purpose of this article was to develop reflection process in teaching and learning at school of youth improvement in Keng Tung, Union of Myanmar.

Methods

- Qualitative research using documentary study and focus group discussion were used for research designed.
- The target group was nine educational scholars from Thailand and Myanmar and was selected by using purposive sampling.
- The curriculum framework was prepared for the discussion and data were analyzed using analytic induction.

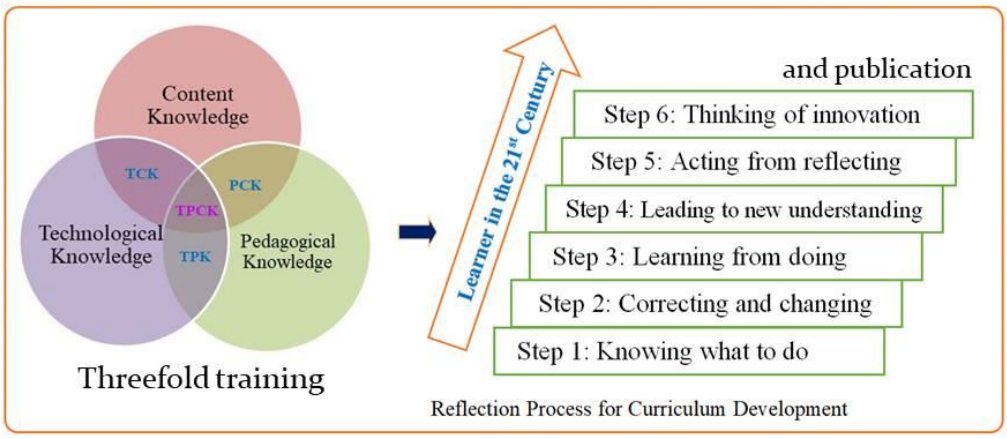
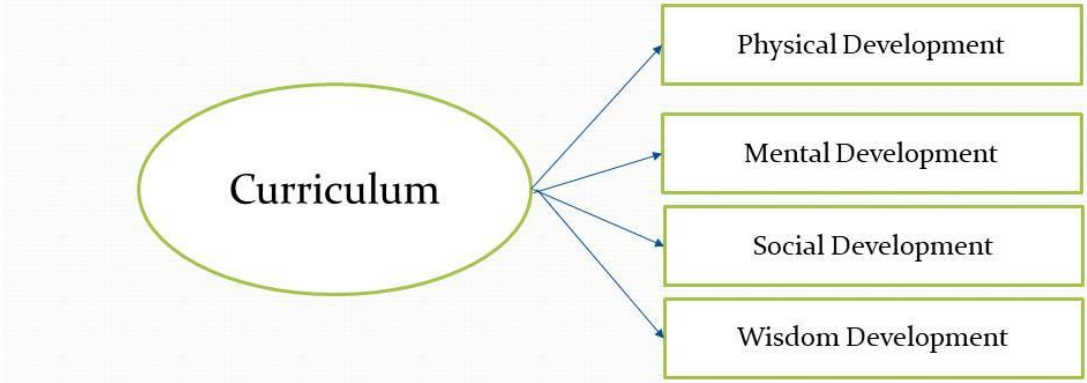

Figure 1:Planning process of curriculum development

Life Skill
Teamwork
Cultures
Network
Knowledge sharing
Integration

Teacher training
Extend Campus
Buddhist Way in English
Lesson learned from best practice teacher

Cultural Innovation
↑
Learning from doing

Planning (P)

Planning (P) is the process of writing the curriculum based on three aspects which are content knowledge, pedagogical knowledge and technological knowledge. There are six steps of reflection process that has been developed for the curriculum planning.

Action (A)

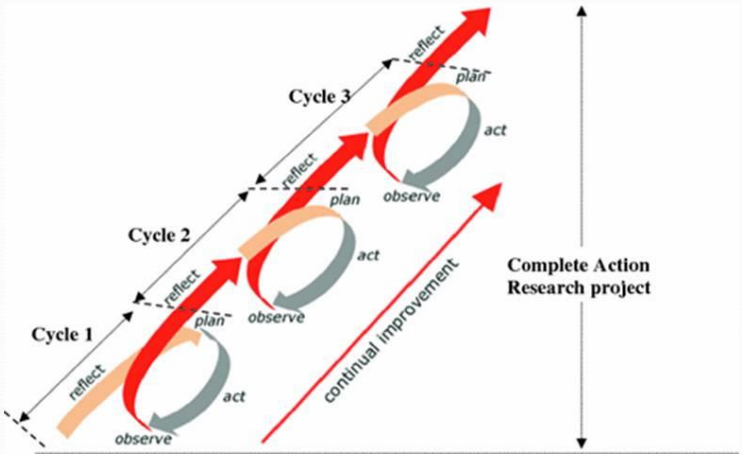
- **Action (A)** is the process of teaching and instruction of teachers who apply content in the curriculum into classroom activities.

Observation (O)

- **Observation (O)** is the process of observing the students transformation before and after attending the classroom activities. Qualitative data will be collected in this process.

Reflection (R)

- **Reflection (R)** is the process that will conduct after the curriculum has used in the school. Teachers reflect results from using curriculum that they have applied it into classroom activities, then write the reflection related to six steps of reflection process.

In addition, educational scholars have suggested the keywords of supporting current teaching and learning which consisted of life skill, teamwork, cultures, network, knowledge sharing and integration in order to enhance learning from doing into cultural innovation including of preparing students to be ready for learner in the 21st century.

LIBRARY

ภาพกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ ณ นครเชียงตุง รัฐฉาน เมียนมาร์

ภาคผนวก ช

รายงานผลการจัดการความรู้ (แผนผัง KM ที่ได้จากงานวิจัย)
และคู่มือการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน” (คู่มือ KM)

รายงานผลการจัดการความรู้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV
สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศูนย์อาเซียนศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ภายใต้โครงการทุนวิจัยมุ่งเป้าปี 2560
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

๑. กำหนดทิศทางและเป้าหมายการบริหารจัดการความรู้

วิสัยทัศน์ มจร

ศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนาระดับนานาชาติ

วิสัยทัศน์ความรู้ มจร

องค์กรแห่งการเรียนรู้วิถีพุทธ (Buddhist Learning Organization)

วิสัยทัศน์ ศูนย์อาเซียนศึกษา

ศูนย์กลางการพัฒนาองค์ความรู้พระพุทธศาสนาในอาเซียน

วิสัยทัศน์ความรู้ ศูนย์อาเซียนศึกษา

องค์กรแห่งการเรียนรู้วิถีพุทธในอาเซียน
(Buddhist Learning Organization in ASEAN)

๒. กำหนดและจัดลำดับความสำคัญของหัวข้อความรู้

พันธกิจ/ยุทธศาสตร์/กระบวนการ	องค์ความรู้	ความสำคัญของความรู้ (๑-๕)					คะแนนรวม
		ความถี่	มีผลต่อค่าใช้จ่ายหรือกำไร	ทรัพยากร	สนับสนุนวิสัยทัศน์/พันธกิจ	ความวิกฤติความรู้	
การพัฒนาการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนของนิสิต มจร.	คู่มือการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน	๕ ๕ ครั้ง/ปี	๔ ๑๘ โครงการวิจัย	๔ บุคลากรออกแบบงานวิจัยได้หลากหลาย	๕ ศักยภาพระดับนานาชาติ	๔ เผยแพร่ผลงานในเวทีระดับชาติและนานาชาติ	๒๐

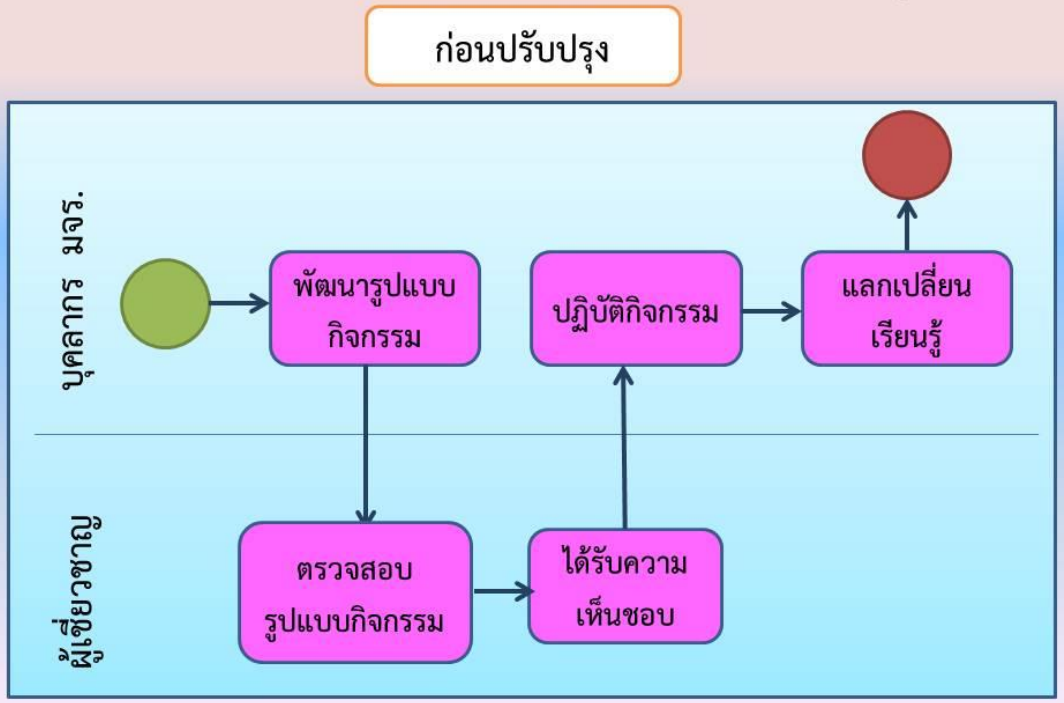
๓. การวางกลยุทธ์การจัดการความรู้ (แผนปฏิบัติการ)

รายละเอียด	ผู้รับผิดชอบ	เดือน											
		๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	๑๑	๑๒
๑. ทบทวนการจัดการความรู้ของส่วนงาน	คณะผู้วิจัย	→	→										
๒. ประชุมคณะทำงานและวิเคราะห์แนวทางการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน	คณะผู้วิจัย			→	→	→							
๓. ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน	คณะผู้วิจัย					→	→	→					
๔. จัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ	คณะผู้วิจัย							→	→	→			
๕.ติดตามผลการดำเนินงาน	คณะผู้วิจัย								→	→	→	→	
๖. สรุปผล	คณะผู้วิจัย											→	→

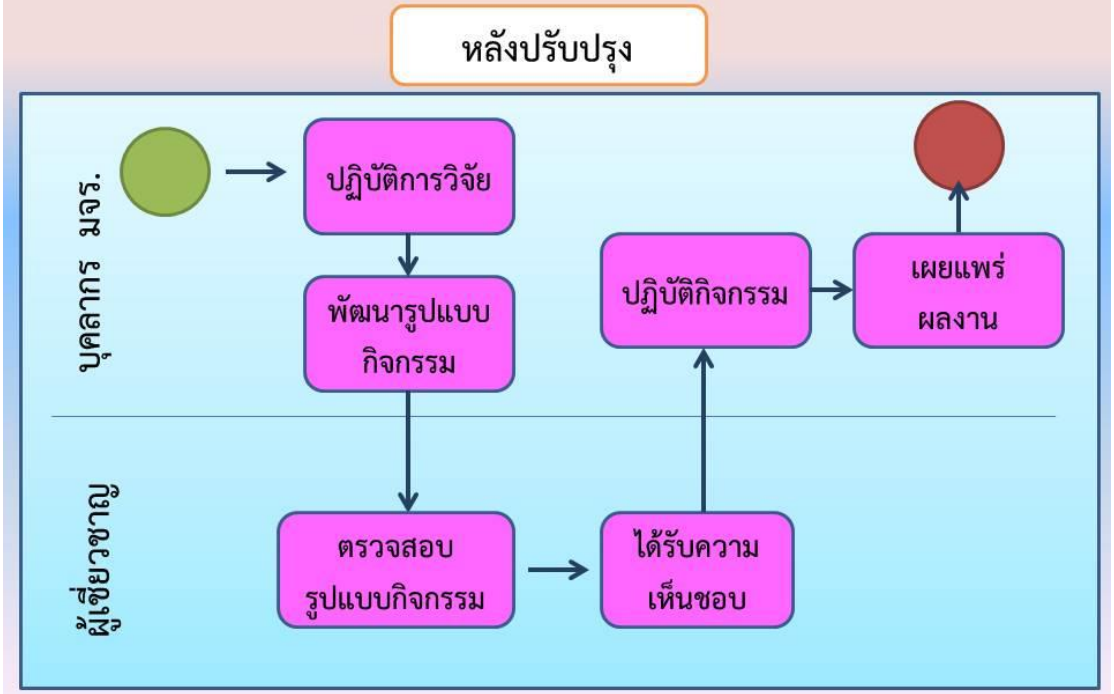
การสร้าง แบ่งปัน จัดเก็บความรู้ ประยุกต์ใช้ความรู้ และมุ่งสู่การพัฒนา Best Practice

พัฒนาความรู้	• ได้ร่วมกันเรียนรู้และออกแบบกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน
แบ่งปันประสบการณ์	• ได้ร่วมกันระดมความคิด แลกเปลี่ยนประสบการณ์ผ่านการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ และนำเสนอผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน	• คณะผู้วิจัยพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนให้สอดคล้องกับบริบทของสถาบันการศึกษาและกลุ่มเป้าหมายการเรียนรู้

Practices และ Lesson Learned ที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Sharing)

Practices และ Lesson Learned ที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Sharing)

รายละเอียดกิจกรรม ๑ ร่องรอยการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้

รายละเอียดกิจกรรม ๒ ร่องรอยการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ

ผลการจัดการความรู้

เชิงปริมาณ

๑. ทำให้คณะผู้วิจัยซึ่งเป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สามารถนำรูปแบบการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการไปปรับใช้ในชั้นเรียนได้ จำนวน ๕ แผนการจัดการเรียนรู้

๒. มีคณะผู้วิจัยและผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการทั้งหมด ๑๕๐ รูป/คน

๓. ได้คู่มือกิจกรรมเชิงปฏิบัติการการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน ๑ เล่ม

๔. ได้ชุดความรู้การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน จำนวน ๕ เล่ม

เชิงคุณภาพ

๑. บุคลากรและนิสิตผู้เข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

๒. มีคณะผู้วิจัยและบุคลากรได้แนวทางใหม่ๆ ในการพัฒนาจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนหรือด้านอาเซียนศึกษาสำหรับนิสิตในระดับปริญญาตรี

คู่มือการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ

เรื่อง “การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน”

ศูนย์อาเซียนศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ภายใต้โครงการทุนวิจัยมุ่งเป้าปี 2560 สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

ผู้เขียน พระราชวรเมธี, รศ.ดร.
กองบรรณาธิการ พระครูวิมลศีลปกิจ, ผศ.
พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล
พระปลัดระพิน พุทฺธิสาโร, ผศ.ดร.
ผศ.ดร.พิเชฐ ทั่งโต
ผศ.ดร.จตุภูมิ เขตจัตุรัส
ดร.ฤทธิชัย แกมนาค
นายกวีพล ศรีหะมงคล
พิสูจน์อักษร พระปลัดระพิน พุทฺธิสาโร, ผศ.ดร.
นายกวีพล ศรีหะมงคล
เผยแพร่เมื่อ 30 มิถุนายน 2562

จัดทำโดย
ศูนย์อาเซียนศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

คำนำ

คู่มือการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน จัดทำขึ้นภายใต้โครงการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ได้จัดทำขึ้นเพื่อนำเสนอการจัดการความรู้ (KM) ที่ได้จากงานวิจัย รวมทั้งเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบกิจกรรมเชิงปฏิบัติการที่ใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมสำหรับผู้เรียนโดยเน้นวัฒนธรรมทางศาสนา ประกอบด้วย 1) แบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต) 2) หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (มารยาทชาวพุทธ) 3) การนับถือนิกายทางพุทธศาสนา (วัตรปฏิบัติที่แตกต่างกัน) รวมทั้งข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับประเทศ CLMV โดยข้อมูลที่ได้รับนี้คณะผู้วิจัยได้มาจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและการออกแบบเครื่องมือวิจัยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยการศึกษาเชิงประเทศในประเทศอาเซียน การสัมภาษณ์เชิงลึกนิสิตอาเซียนที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และบุคลากรที่สอนในมหาวิทยาลัยจากประเทศในกลุ่ม CLMV ทำให้ได้ข้อมูลและสารสนเทศที่รวบรวมไว้ในรายงานผลการจัดการเรียนรู้เล่มนี้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับบุคลากรในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในการนำไปปรับใช้ในชั้นเรียนหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้กับนิสิตไทยและนิสิตอาเซียนให้เกิดการเรียนรู้ความเหมือนและความต่างระหว่างวัฒนธรรมของกันและกันต่อไป

ขออนุโมนาขอบคุณ คณะผู้วิจัยและบุคลากรทุกท่านที่มีความมุ่งมั่นและเพียรพยายามในการศึกษาวิจัยและผลิตผลงานนี้เพื่อใช้เป็นส่วนหนึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของนิสิตในระดับปริญญาตรีและเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมอาเซียน รวมทั้งมีความพร้อมในการเป็นผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อันเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการจัดการศึกษาในปัจจุบัน

พระราชวรเมธี, รศ.ดร.
หัวหน้าโครงการวิจัย
รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร

สารบัญ

คำนำ..... ก
สารบัญ..... ค
สารบัญภาพ..... ง
บทที่ 1 บริบททั่วไปของประเทศ CLMV..... 1
บทที่ 2 แบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต)..... 14
บทที่ 3 หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (มารยาทชาวพุทธ)..... 16
บทที่ 4 การนับถือนิกายทางพุทธศาสนา (วัตรปฏิบัติที่แตกต่างกัน)..... 20
บทที่ 5 การจัดการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมของนิสิตอาเซียน (CLMV)..... 24
ภาคผนวก..... 28

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ลักษณะร่วมของพระสงฆ์และศาสนสถานของไทยและกัมพูชา.....	2
2	เขตพื้นที่แขวงบ่อแก้ว ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (พื้นที่การศึกษาภาคสนาม).....	4
3	ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของนิสิตเมียนมาร์ที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.....	5
4	สถิตินิสิตที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ช่วงเวลา 10 ปี มีจำนวนนิสิตเมียนมาร์ จำนวน 3,585 รูป/คน ในระดับปริญญาตรี–เอก.....	6
5	กิจกรรมนิสิตสัมพันธ์ภายใต้ความเป็นชาติพันธุ์เมียนมาร์ที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.....	7
6	พิธีปวารณาออกพรรษา (The end of Buddhist Lent day's Ceremony) ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งในส่วนของของพระพุทธศาสนานิกายมหายานและเถรวาท ส่วนใหญ่เป็นนิสิตเมียนมาร์.....	8
7	พิธีแห่กฐินของเมียนมาร์ที่มาตั้งถิ่นฐานประกอบอาชีพในประเทศไทยได้นำกฐินมาทอดให้กับพระนิสิตเมียนมาร์ที่มาศึกษาที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	10
8	สภาพการจราจรในเขตเมืองของเวียดนาม.....	11
9	วัฒนธรรมเกี่ยวกับการแต่งกายและการรับประทานอาหาร.....	12
10	วิถีการอยู่ร่วมกันของพระเวียดนามที่มีนิกายแตกต่างกัน.....	13
11	แบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต) ของนิสิตอาเซียน.....	15
12	นิสิตในหลักสูตรภาษาอังกฤษ สัญชาติเวียดนาม สอนภาษาไทยให้แก่นิสิตภิกษุณีฝ่ายมหายานเวียดนาม และนิสิตหญิงชาติพันธุ์เขมรจากเวียดนาม.....	17
13	นิสิตเวียดนาม ภิกษุณีชาวเวียดนาม กับภิกษุชาวเขมรในเวียดนามที่ใช้ภาษาเวียดนามในการสื่อสารระหว่างกัน แต่ต่าง "ชาติพันธุ์".....	17
14	วัฒนธรรมสาธิต ประเพณีลอยกระทง ลอยโคมนานาชาติที่นิสิตชาวเวียดนาม และพระนานาชาติได้ร่วมกันจุดโคมประทีป ที่เป็นการเรียนรู้และประสบการณ์ของการลอยกระทงในประเทศไทย และที่มหาวิทยาลัยจัดขึ้น.....	19
15	หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (มารยาทชาวพุทธ) ของนิสิตอาเซียน.....	19
16	วัตรปฏิบัติ การแสดงออกผ่านการ นั่งกระโหย่ง/การนั่งพับเพียบ การห่มผ้าห่มดอง ห่มเฉวียงบ่า การห่มพาด การแสดงออกต่อ ศาสนสถาน และความเชื่อมีผลต่อการเรียนรู้และปรับตัว	21
17	วัตรปฏิบัติ การแสดงออกผ่านการ ยืน เดิน นั่ง นอน การห่มผ้า การแต่งกายการแสดงออกต่อศาสนสถาน และความเชื่อมีผลต่อการเรียนรู้และปรับตัว.....	21
18	วิถีศาสนาสาธิต วัตรปฏิบัติ การฉันภัตตาอาหาร รูปแบบอาหาร การนั่ง การห่มผ้า การแสดงออกต่อศาสนสถานและความเชื่อมีผลต่อการเรียนรู้และปรับตัวในวิถีวัฒนธรรมร่วมกันของนิสิต.....	22
19	การนับถือนิกายทางพระพุทธศาสนา (วัตรปฏิบัติที่แตกต่าง) ของนิสิตอาเซียน.....	23
20	การจัดการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมจากผู้สอนนิสิตอาเซียน.....	26
21	แนวทางการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมในกลุ่มประเทศ CLMV.....	27

บทที่ 1
บริบททั่วไปของประเทศ CLMV

จากการศึกษาบริบทที่เป็นข้อมูลพื้นฐานของประเทศอาเซียนที่เป็นพื้นที่ศึกษาของการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยสรุปได้ 4 บริบทจำแนกตามกรณีศึกษาประเทศ CLMV ผลปรากฏดังนี้

บริบทที่ 1 ข้อมูลเชิงพื้นที่และวัฒนธรรมร่วมของกัมพูชากับไทยจากกรณีศึกษา ประเทศกัมพูชา

ประเทศไทยกับประเทศกัมพูชามีประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ ทั้งที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันเป็นผลมาจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์ รากฐานทางวัฒนธรรมและการนับถือศาสนา ซึ่งจะสรุปให้เห็นเป็นภาพรวมได้ ดังนี้ (บันทึกภาคสนาม, 12 พฤศจิกายน 2560)

1. ด้านศาสนา พบว่า ศาสนาสำคัญที่เผยแผ่เข้ามาและได้รับการยอมรับนับถือจากชนชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาที่ผู้คนส่วนใหญ่ในประเทศไทย พม่า ลาว กัมพูชา ล้วนนับถือ ดังนั้น ประเพณี พิธีกรรมทางศาสนา ลัทธิความเชื่อต่างๆ ของพม่า ลาว กัมพูชา ก็จะคล้ายคลึงกับคนไทย เช่น การทำบุญตักบาตร การสวดมนตร์ไหว้พระ การให้ความเคารพพระสงฆ์ การนิยมให้บุตรหลานเข้ารับการอุปสมบท เป็นต้น

2. ด้านภาษา พบว่า ประเทศกัมพูชานั้นมีการพูด เขียน บางคำคล้ายคลึงกับไทยที่ชัดเจนเห็นเป็นรูปธรรมที่สุดก็คือ ภาษา ทั้งไทยและกัมพูชานอกจากจะยืมภาษาบาลีสันสกฤตมาใช้เป็นจำนวนมากเช่นเดียวกันแล้ว ยังมีการหยิบยืมภาษาของกันและกันไปใช้เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนไทยเรายืมภาษาเขมรมาใช้นานจนรู้สึกคุ้นเคยแล้วว่าไม่ใช่ ภาษาอื่น เช่น เดิน เหิน จมูก ในขณะเดียวกัน เราก็พบว่าในภาษาเขมรเองก็มีการหยิบยืมภาษาไทยไปใช้ด้วยเช่นกัน เช่น ผ้าห่ม และจำนวนนับตั้งแต่ 30 ขึ้นไปจนถึง 100 เป็นต้น

คนไทยมักจะบอกเสมอว่า คำภาษาเขมรเป็นคำสูง เพราะเรายืมคำเขมรธรรมดามาใช้เป็นคำราชาศัพท์ เช่น ดำเนิน เขนย บรรทม ขนง บัญชา สรวล เป็นต้น ถ้ามองมุมกลับก็จะเห็นว่า ขณะที่ไทยรับเอาคำเขมรมาเป็นราชาศัพท์ เขมรเองก็รับเอาคำไทยไปใช้เป็นคำราชาศัพท์เช่นกัน ทั้งนี้เกิดมาจากการเลื่อนไหลทางวัฒนธรรมอันเกิดจากการไปมาหาสู่กันมาแสนนาน

นอกจากนั้นตัวเลข 1 2 3 4 ยิ่ง ถ้าเห็นตัวเลขที่กำกับไว้ตามอาคารบ้านเรือน หรือป้ายโฆษณาต่างๆ ด้วยแล้ว คนไทยเห็นจะพูดเป็นเสียงว่า เลขไทย แต่ความจริงแล้วรากเหง้ามาจากตัวอักษรปัลวะเหมือนกัน คำว่าอักษรปัลวะที่เราเรียกกัน หมายถึงตัวอักษรสมัยราชวงศ์ปัลวะ ที่อยู่ในอินเดียทางตอนใต้ เราต่างรับมาด้วยกัน แต่ไทยเราพิเศษกว่าเขมร เล็กน้อย ตรงที่เราไม่ได้รับจากปัลวะโดยตรง แต่เป็นการรับผ่านเขมรและมอญ แล้วพัฒนาเป็นตัวอักษรไทยอย่างที่เห็นในปัจจุบันเห็นได้จากคำพูดว่า "อ่าน เขียน เรียนขอม" คนไทยสมัยก่อน กลุ่มปัญญาชนต้องเรียนรู้ภาษาขอมด้วย แต่ปัจจุบันเหลือผู้เรียนที่เด่นชัดอยู่กลุ่มเดียวคือ "คนสักยันต์" ราก ร่วมเหล่านี้ ช่วยหล่อเลี้ยงให้ชาติไทยและชาติกัมพูชาเป็นต้นไม้ที่เติบโต แข็งแรง แผ่กิ่งก้านสาขาให้ร่มเงา ผลิดอกออกผลหล่อเลี้ยงประชาชนทั้งไทยและกัมพูชา ได้อยู่ร่มเย็นเป็นสุข

3. ด้านประเพณีและพิธีกรรม พบว่า หากชาติใดที่มีรากฐานการนับถือศาสนาเป็นพระพุทธศาสนา ประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ ก็จะคล้ายคลึงกับของไทย เช่น การทำบุญเลี้ยงพระ การเวียนเทียนเนื่องในวันสำคัญทางศาสนา ประเพณีเข้าพรรษา เป็นต้น ส่วนประเพณีอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนา พบว่า หากเป็นประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกับไทย เช่น พม่า ลาว กัมพูชา ก็จะมีประเพณีหลายอย่างคล้ายคลึงกับไทย เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง เพียงแต่รายละเอียดของการจัดพิธีจะแตกต่างกันออกไปวันสำคัญอื่นๆ เช่น วันปีใหม่ ทั้งไทยและกัมพูชาที่ถือกันมานาน ได้แก่ วันสงกรานต์ ก็เป็นวันเดียวกัน วันทำบุญอุทิศส่วนกุศลแด่บรรพบุรุษที่ชาวกัมพูชาถือว่ามีความสำคัญคือ "วันผชุมบิณฑ์" ก็คือวันสารทใหญ่ของไทยภาคกลาง ประเพณีตานก๋วยสลากของไทยภาคเหนือ และประเพณีชิงเปรตของไทยภาคใต้นั่นเองขณะเดียวกันวัฒนธรรมไทยในการแสดงความเคารพ โดยการไหว้ของคนไทย ชาติเหล่านี้ก็จะมีธรรมเนียมการไหว้เช่นเดียวกัน

4. ด้านอาหาร พบว่า อาหารของประชากรในกัมพูชาส่วนใหญ่จะประกอบด้วยข้าว พืชผักและเนื้อสัตว์ที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น การปรุงอาหารโดยมากจะใช้เครื่องเทศประเภท กะทิ น้ำมัน รสชาติจัดจ้าน โดยอาหารของประเทศกัมพูชาจะมีอยู่อย่างหลากหลาย สีสันดูน่ารับประทาน รสชาติเผ็ดร้อน

5. ด้านการแต่งกาย ผู้คนในกัมพูชาหากไม่นับชุดพื้นเมืองและชุดประจำชาติแล้ว จะแต่งกายไม่แตกต่างกัน กล่าวคือสังคมเมืองในปัจจุบัน ผู้ชายสวมเสื้อ กางเกง ส่วนผู้หญิงสวมเสื้อ กางเกงหรือกระโปรง แต่ในชนบทผู้หญิงจำนวนมากก็ยังคงสวมใส่ผ้าซิ่นกันอยู่ ทั้งนี้ชุดประจำชาติของประเทศในกัมพูชาล้วนมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ไม่เหมือนกัน ทำให้เมื่อดูแล้วสามารถบอกได้ทันทีว่าชุดแต่งกายนั้น ๆ เป็นของชนชาติใด

ภาพที่ 1 ลักษณะร่วมของพระสงฆ์และศาสนสถานของไทยและกัมพูชา

โดยสรุป พบว่า วัฒนธรรมร่วมไทย - กัมพูชา เป็นสิ่งดีงามที่บรรพบุรุษของเราได้สั่งสมและสืบทอดต่อกันมาจนเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดและมีดินแดนติดต่อกันระหว่างไทย-กัมพูชา ซึ่งจะมีวัฒนธรรมบางส่วนที่คล้ายคลึงกันหรือมีมติความเชื่อและประเพณีที่เหมือนหรือคล้ายกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านศาสนา เช่น พระพุทธศาสนา เป็นปัจจัยที่

ทำให้เกิดประเพณีที่คล้ายคลึงกัน จึงอาจกล่าวได้ว่าวัฒนธรรม นอกจากจะเป็นสิ่งที่สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ ความเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นชาติแล้ว วัฒนธรรมยังทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี ความรู้สึกเป็นบ้านพี่เมืองน้องกับประเทศเพื่อนบ้านอีกด้วย

บริบทที่ 2 ข้อมูลเชิงพื้นที่ของกรณีศึกษาประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หรือ เรียกสั้น ๆ ว่า สปป.ลาว นั้น เป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศจากเหนือลงไปจนถึงตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีความยาวถึง 1,810 กิโลเมตร (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2558: 1)

แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว เดิมชื่อว่าแขวงหัวของ ต่อมาปี พ.ศ. 2526 ทางราชการได้ยุบแขวงหัวของ แล้วแบ่งแขวงหัวของเดิมออกเป็น 2 แขวง คือแขวงหลวงน้ำทา และแขวงบ่อแก้ว โดยทางการได้กำหนดให้เมืองห้วยทราย ซึ่งเป็นเมืองเอกของแขวงหัวของเดิมนั้นเป็นเมืองเอกของแขวงบ่อแก้ว ต่อมาในปี พ.ศ. 2534 ได้มีการโอนเมืองปากทาและเมืองผาอุดมจากแขวงอุดมไซมาขึ้นกับแขวงบ่อแก้วด้วย ชื่อแขวงบ่อแก้วมาจากการค้นพบแร่ไพลินซึ่งมีสีสันสวยงามบริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขง ชาวบ้านได้ไปร่อนหาแร่ไพลินตามริมแม่น้ำ ซึ่งภาษาท้องถิ่นเรียกว่าแก้ว จึงเป็นที่มาของชื่อแขวง บ่อแก้วจึงหมายถึงเหมืองแก้วแหวนเงินทองนั่นเอง แขวงบ่อแก้วเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของประชากรหลายเผ่า เช่น ลาว ลื้อ ยวน ไต (ไทใหญ่) ม้ง ขะมุ ฯลฯ (พระไชยพร ไชยปัญญา วัดพระธาตุจอมเขามณีรัตน์, สัมภาษณ์ 10 สิงหาคม 2560)

แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว มีเมืองในเขตปกครอง 5 เมือง ได้แก่ เมืองห้วยทราย เมืองต้นผึ้ง เมืองเมิง เมืองผาอุดม และเมืองปากทา ทั้ง 5 เมืองนี้เป็นดินแดนที่อยู่ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน

เมืองห้วยทราย เป็นเมืองเอกของแขวงบ่อแก้ว ประกอบด้วย 88 หมู่บ้าน 14 หมู่บ้านพัฒนา และ 1 บ้านใหญ่ มี 13,086 ครอบครัว ประชากรทั้งหมด 62,223 คน เป็นหญิง 31,500 คน ประชากรในช่วงอายุ 15-40 ปี มี 26,998 คน เป็นหญิง 13,314 คน ตัวเมืองห้วยทรายตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง โดยอีกฝั่งที่อยู่ตรงข้ามกันคือตัวอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

เมืองต้นผึ้ง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของแขวงบ่อแก้ว ทิศเหนือติดกับเมืองเมิง ทิศใต้ติดกับเมืองห้วยทราย ทิศตะวันตกติดกับประเทศไทยเป็นระยะทาง 45 กิโลเมตร ทิศตะวันตกเฉียงเหนือติดกับพม่าเป็นระยะทาง 44 กิโลเมตร ตั้งอยู่บริเวณสามเหลือมทองคำ ห่างจากเทศบาลแขวงไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือประมาณ 52 กิโลเมตร มีเนื้อที่ 715 ตารางกิโลเมตร มีแม่น้ำโขงเป็นเส้นเขตแดน ประกอบด้วย 50 หมู่บ้าน 9 กลุ่มบ้านและ 1 บ้านใหญ่ มี 5,123 ครัวเรือน ประชากร 26,748 คน เป็นหญิง 13,219 คน เฉลี่ยความหนาแน่น 37.4 คนต่อตารางกิโลเมตร ประชาชนได้ใช้ไฟฟ้า 42 บ้าน คิดเป็น 84% มีชนเผ่า 10 เผ่าคือ ลาว ลื้อ ยวน ไทดำ ไทเหนือ ม้ง อิวเมียน ขมุ อาข่าและล่าหู่ ชาวลื้อคิดเป็น 36% ชาวลาว 18% ชาวล่าหู่ 16% และเผ่าอื่นๆ รวมกันประมาณ 30%

เมืองเมิง ตั้งอยู่ระหว่างแขวงบ่อแก้วกับแขวงหลวงน้ำทา โดยมีทิศเหนือติดกับเมืองลองแขวงหลวงน้ำทา ทิศใต้ติดกับเมืองห้วยทรายและเมืองต้นผึ้ง ทิศตะวันออกติดกับสหภาพเมียนมาร์ ทิศตะวันตกติดกับเมืองเวียงภูคา แขวงหลวงน้ำทา

เมืองปากทา เป็นเมืองหนึ่งในแขวงบ่อแก้ว ประกอบด้วย 36 หมู่บ้าน หมู่บ้านพัฒนา 6 หมู่บ้าน และบ้านใหญ่ 2 แห่ง ประกอบด้วย 3,715 ครอบครัว มีประชากรทั้งหมด 18,544 คน เป็นหญิง 9,165 คน ประชากรในช่วงอายุ 15-40 ปี มี 7,579 คน เป็นหญิง 3,581 คน (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2558 หน้า 10-15)

เมืองผาอุดม เป็นอีกเมืองหนึ่งของแขวงบ่อแก้ว เป็นเมืองที่ทางราชการจัดว่า ยากจนเป็นอันดับต้น ๆ ของแขวง มีประชากรที่เป็นชนชาติพันธุ์ คือ ขมุ ระเมด ลาวเทิง ม้ง อาชีพหลักของประชาชนในเมืองนี้คือ ทำการเกษตร ปลูกข้าวได้ปีละสองครั้ง ผลผลิตข้าวของเมืองนี้นำไปเลี้ยงประชากรได้ในสามแขวงคือ แขวงบ่อแก้ว แขวงหลวงน้ำทา และแขวงอุดมไชย ทิศเหนือติดกับเวียงภูคา แขวงหลวงน้ำทา ทิศใต้ติดกับเมืองปากแบง แขวงอุดมไซ ทิศตะวันออกติดกับเมืองห้วยทราย และทิศตะวันตกติดกับเมืองฮุน แขวงอุดมไซ

ภาพที่ 2 เขตพื้นที่แขวงบ่อแก้ว ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (พื้นที่การศึกษาภาคสนาม)

จากภาพที่ 2 แสดงตำแหน่งของทั้ง 5 เมือง ของแขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว เป็นเมืองที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน ที่ติดต่อกับจังหวัดเชียงราย ของประเทศไทยอย่างสม่ำเสมอและอยู่ร่วมกันอย่างมิตรไมตรีและมีกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมร่วมกันตามโอกาส

บริบทที่ 3 ข้อมูลเชิงศาสนาของกรณีศึกษาประเทศสหภาพเมียนมาร์

ในการศึกษาบริบทเชิงศาสนา คณะผู้วิจัยได้ศึกษาภาคสนามเกี่ยวกับนิสิตเมียนมาร์ที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

เมียนมาร์ในฐานะที่เป็นประเทศที่มีเอกลักษณ์ทางภาษา ศาสนา ความเชื่อ และชาติพันธุ์ รวมทั้งภูมิศาสตร์ของรัฐที่แตกต่างกัน ทำให้พบว่าในความเชื่อและจารีตเหล่านั้นได้ส่งผลให้มีธรรมเนียมปฏิบัติ วิถีชีวิต จากการสัมภาษณ์นิสิตที่ศึกษาที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่แตกต่างกันในความเป็นชาติพันธุ์ และในความแตกต่างเหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงท่าทีและค่านิยมการแสดงออกที่แตกต่างกันทางชาติพันธุ์ ภาษา การแสดงออกทางศาสนา และการปฏิบัติตามหลักศาสนาด้วยเช่นกัน โดยนิสิตส่วนใหญ่ที่เข้ามาศึกษาเมื่อสัมภาษณ์สอบถามในหลาย ๆ รูป เมื่อถามถึง

ความเป็นเมียนมาร์หรือไม่ ทุกท่านจะให้คำตอบไปลักษณะของความเป็นชาติพันธุ์เป็นสำคัญ และในความเป็นชาติพันธุ์นั้นได้สะท้อนให้เห็นถึงพื้นถิ่นและอัตลักษณ์ของตนเอง ซึ่งมีข้อมูลว่าในพม่ามีมากกว่า 135 ชาติพันธุ์ โดยที่เข้ามาศึกษาอยู่ที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ ซึ่งจากการสำรวจกลุ่มชาติพันธุ์ของนิสิตที่มาเรียนในมหาวิทยาลัย พบว่า มีจำนวนกลุ่มชาติพันธุ์กว่า 7 ชาติพันธุ์ อาทิ พม่า (Burma) มอญ (Mon) ไทใหญ่ (Shan) ยะไข่ (Rakhine) กะยา (Kayah) ปะโอ (Pa-O, Taungthu, Black Karen) ปะหล่อง (Palaung) เป็นต้น เมื่อต้องมาอยู่ร่วมกันความเหมือนและความแตกต่างอันมีฐานจากวิถีเดิม จารีตเดิมย่อมเป็นเครื่องมือและกลไกหลักของนิสิตเมียนมาร์ที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาพที่ 3 ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของนิสิตเมียนมาร์ที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

นิสิตเมียนมาร์ที่อยู่ในมิติของพระพุทธพุทธศาสนาเหมือนกัน แต่มีความแตกต่างในเรื่องชาติพันธุ์ โดยเกาะเกี่ยวอยู่กับประวัติศาสตร์ว่าด้วยหลักเขตแดน ความเชื่อทางการเมืองอันสัมพันธ์กับชาติพันธุ์ โดยในภาพจะประกอบไปด้วยนิสิตจาก 4 ชาติพันธุ์ คือ (ภาพที่ 3 จากซ้าย พม่า (Burma) อารกันหริอยะไข่ (Arakan/Rakhine) ปะโอ (Pa-O) กะยา (Kayah) เป็นต้น แต่ทั้งหมดบวชในพระพุทธศาสนา เรียนหนังสือด้วยกัน เป็นต้น

เอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ คือ ความหลากหลายทางชาติพันธุ์กลุ่มชนที่มีชาติพันธุ์ต่างจากคนส่วนใหญ่ และตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณที่ห่างไกลโดยเป็นเงื่อนไขทางภูมิศาสตร์ด้วยที่ปรากฏในดินแดนพม่าในปัจจุบัน อันสัมพันธ์กับชาติพันธุ์ที่ปรากฏในการศึกษานี้ อาทิ มอญ ซึ่งมีภูมิศาสตร์ที่ตั้งอยู่ด้านทิศตะวันออกของพม่า และมีเขตแดนในนามของรัฐมอญ รัฐอารกันหรือยะไข่ รัฐฉานในกลุ่มไทยใหญ่ เป็นต้น รวมทั้งบริบททางประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์และเขตแดน ที่เนื่องต่อมาแต่ยุคอาณานิคมที่อังกฤษปกครองพม่า (ค.ศ.1824-1948) และเนื่องต่อมาสมัยหลังในช่วงหลังจากได้รับเอกราชแล้วด้วย (ค.ศ.1948) ทำให้เอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์สัมพันธ์เนื่องต่อไปถึงนิสิตที่เข้ามาศึกษาที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่แสดงออกผ่านการไม่สื่อสาร การต่อต้านต่อกลุ่มพม่าซึ่งถูกเชื่อว่ารุกรานในกรณีของรัฐมอญโบราณ หรือยะไข่ในในช่วงรัฐพม่ารุ่งเรือง หรือการต่อต้านของกลุ่มไทใหญ่ ต่อสำนึกทางประวัติศาสตร์ในยุคหลังจากได้เอกราช หรือการทำสงครามรุกคืบทางพื้นที่

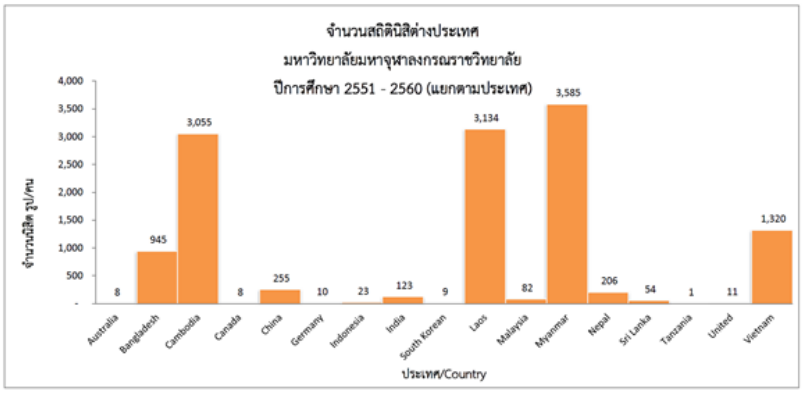
ต่อกลุ่มชาติพันธุ์ในนามรัฐต่าง ๆ ที่ปรากฏตามเขตการปกครองของพม่าในปัจจุบัน ซึ่งสะท้อนผลปรากฏอยู่ในข้อมูลจากกการสัมภาษณ์ ดังนี้

> *“กลุ่มชาติพันธุ์ การที่นักวิชาการทางด้านมานุษย์วิทยาให้ความสนใจ เรื่องของกลุ่มชาติพันธุ์ พื้นที่ก่อนจะไปถึงพม่าจะมีกลุ่มชาติพันธุ์อยู่เลาะตะเข็บชายแดนไปเลย ข้ามแดนไปคุณไม่ได้เจอพม่า แต่คุณเจอกะเหรี่ยง มอญ ไทยใหญ่”*
>
> (ผู้สอนนิสิตเมียนมาร์ T4, **สัมภาษณ์**, 11 ตุลาคม 2560)

> *“พม่ากับมอญไม่สามารถที่จะอยู่ร่วมกันได้ ด้วยเหตุผลในเรื่องประวัติศาสตร์ พม่ากระทำบาปกับมอญไว้แต่อดีต เราจึงไม่สามารถอยู่ร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน โดยวิถีวัฒนธรรมประเพณีเป็นพุทธศาสนาเหมือนกัน แต่จะแตกต่างในเรื่องภาษาพูด การห่มจีวร และอุปนิสัยที่แตกต่างกัน”*
>
> (นิสิตเมียนมาร์ M1, **สัมภาษณ์**, 15 พฤศจิกายน 2560)

> *“เรียนด้วยกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน และมีสมาคมหรือชุมชนชนเผ่าที่แตกต่างกัน เวลาสื่อสารกับนิสิตพม่า กับใช้ภาษาพม่า หรือกลุ่มอื่น ไทใหญ่ กะยา มอญ จะใช้ภาษาพม่าเป็นหลักในการสื่อสารสำหรับนิสิตด้วยกัน”*
>
> (นิสิตเมียนมาร์ M2, **สัมภาษณ์,** 15 พฤศจิกายน 2560)

จำนวนของนิสิตและความเป็นชาติพันธุ์ที่หลากหลายของนิสิตเมียนมาร์ที่สนใจศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา ปรากฏดังภาพที่ 4 และ 5 ดังนี้

ภาพที่ 4 สถิตินิสิตที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ช่วงเวลา 10 ปี มีจำนวนนิสิตเมียนมาร์ จำนวน 3,585 รูป/คน ในระดับปริญญาตรี–เอก

(ที่มา: สำนักทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560)

ภาพที่ 5 กิจกรรมนิสิตสัมพันธ์ภายใต้ความเป็นชาติพันธุ์เมียนมาร์ที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ที่มา: Msmo Thailand ออนไลน์, 18 พฤศจิกายน 2560)

ด้านลักษณะร่วมทางวัฒนธรรม พบว่า การที่เมียนมาร์และไทยมีลักษณะร่วมในวิถีทางศาสนาใกล้เคียงกัน การเรียนรู้ต่อวิถีทางศาสนาที่เหมือนและแตกต่าง จึงย่อมจะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง รวมไปถึงการสร้างกลไกร่วมต่อวัตรปฏิบัติในพิธีกรรมทางศาสนาของกันและกัน ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจ เกิดการเรียนรู้ เกิดการร่วมปฏิบัติในวิถีทางศาสนานั้น ๆ โดยเฉพาะกรณีของพระพุทธศาสนาเถรวาทแม้จะเป็นพุทธเมียนมาร์ แต่ก็ยังแตกต่างในรายละเอียดลงไปในส่วนของเมียนมาร์ที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ หรือการสร้างชุดความรู้เพื่อไปใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้าใจในธรรมเนียมปฏิบัติจึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญ

> *“ควรมีการส่งเสริมให้นิสิตได้รู้จักในประเด็นทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน ในหลากหลายประเด็นอาทิ สุวรรณภูมิ ที่ตั้งอันเป็นที่ยอมรับร่วมกัน เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจและเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของกันและกันมากขึ้น รวมไปถึงจะทำให้เกิดการเรียนรู้ในส่วนของลักษณะร่วมทางประวัติศาสตร์”*
>
> (ผู้สอนนิสิตเมียนมาร์ T1, **สัมภาษณ์,** 19 ตุลาคม 2560)

> *“การให้ความรู้อย่างต่อเนื่องในเรื่องวิถีวัฒนธรรม ซึ่งส่วนใหญ่นะเน้นที่นิสิตต่างชาติที่มาเรียนคณะพุทธศาสตร์ในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมไหว้ครู ปัจฉิมนิเทศ จะมีการจัดกิจกรรมที่นอกเหนือจากการให้ความรู้ทางวิชาการแล้วจะมีการส่งเสริม แนะนำ ให้ความรู้เกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรมไทยต่อนิสิตชาวต่างชาติ ซึ่งรวมไปถึงนิสิตพม่าด้วยเช่นกัน”*
>
> (ผู้สอนนิสิตเมียนมาร์ T2, **สัมภาษณ์,** 30 ตุลาคม 2560)

“การเคารพในธรรมเนียมประเพณีวิถีปฏิบัติ เช่น การเข้าศาสนสถานในประเทศพม่า คนพม่าส่วนใหญ่จะถอดรองเท้าเป็นการแสดงความเคารพ”

(ผู้สอนนิสิตเมียนมาร์ M1, **สัมภาษณ์,** 11 พฤศจิกายน 2560)

“การเรียนรู้ร่วมกันผ่านการจัดกิจกรรมด้านวัฒนธรรมไทย ในวิถีการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ผ่านกลไกของการเรียนวัฒนธรรม และศาสนา รวมทั้งส่งเสริมให้เกิด”

(ผู้สอนนิสิตเมียนมาร์ M1, **สัมภาษณ์,** 11 พฤศจิกายน 2560)

ภาพที่ 6 พิธีปวารณาออกพรรษา (The end of Buddhist Lent day’s Ceremony) ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งในส่วนของของพระพุทธศาสนานิกายมหายานและเถรวาท ส่วนใหญ่เป็นนิสิตเมียนมาร์ (ที่มา: MCU NEWS, 5 ตุลาคม 2560)

ด้านลักษณะร่วมทางศาสนา พบว่า นิสิตพม่าและไทย ส่วนใหญ่จะมีลักษณะร่วมทางศาสนาคือนับถือพระพุทธศาสนาเถรวาท เหมือนกัน แม้พม่าจะมีความแตกต่างในเรื่องการนับถือและปฏิบัติตามสายนิกายที่แตกต่างบ้าง รวมไปถึงวิถีอันเป็นลักษณะเฉพาะของความเป็นชาติพันธุ์ อาทิ พม่า มอญ ไทใหญ่ กะยา อารกัน/ยะไข่ ปะโอ ปะหร่อง ที่เป็นส่วนหนึ่งของนิสิตที่มาเรียนที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

“การจัดกิจกรรม การส่งเสริมให้นิสิตที่อยู่หอพัก ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งนัยหนึ่งการอยู่ร่วมกันจะได้พูดคุยกัน สื่อสารกัน และแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันจะเป็นประโยชน์สำหรับนิสิต ซึ่งวิธีการเอานิสิตมาอยู่รวมกัน ที่หอพักในมหาวิทยาลัยซึ่งเป้าหมายเพื่อให้นิสิตเกิดกาเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งก็ยังไม่ประสบผลเสียทีเดียวสำหรับนิสิตไทย ที่มาศึกษาและอยู่หอ จะอยู่ใครอยู่มัน ต่างคนต่างอยู่สำหรับนิสิตชาวไทย กับ

ชาวพม่า และที่สำคัญการที่วิถีประเพณีที่แตกต่างกันทำให้นิสิตอาจมีทัศนะคติที่ไม่ดีต่อกัน และแสดงออกด้วยการต่างคนต่างอยู่ แต่ในภาพรวมหลังจากที่พยายามส่งเสริมและกระตุ้นในนามกองกิจการนิสิต ทำให้นิสิตมีกิจกรรม เรียนรู้และปรับตัวกันมากขึ้นดังกรณีการทำวัตรสวดมนต์ การฉัน การมีพิธีประเพณีกฐิน เป็นต้น”

(ผู้สอนนิสิตเมียนมาร์ T3, **สัมภาษณ์**, 21 ตุลาคม 2560)

“เส้นทางท่องเที่ยว เส้นทางศาสนา ควรเป็นลักษณะร่วมทางวัฒนธรรมและศาสนาที่จะเกื้อกูลซึ่งกันและกัน “เส้นทางศาสนา” พื้นการเดินทางท่องเที่ยวทางศาสนาหากเปิดพรมแดน พัฒนาข้อจำกัด เช่น ถนนหนทาง การเชื่อมต่อระบบขนส่งเส้นทางเชื่อมต่อกัน อย่างที่แม่สอด ไม่ต้องขึ้นดอยแล้ว มีถนนเลาะไปด้านล่างที่แถวกาญจนบุรี แถวทวาย มะริด เชียงตุง แม่ฮ่องสอนมีอุปสรรค แต่อีกหน่อยจะมีพื้นที่ตรงนั้น เส้นทางพวกนี้จะเป็นเส้นทางที่คนพม่าใช้เข้ามาเพื่ออาชีพ เพื่อการรักษาพยาบาล เพื่อการท่องเที่ยว ศาสนาแสวงบุญ คิดว่าเป็นไปได้ ที่ผ่านมาไทยเราไปแสวงบุญ ไปอินเดีย ไปพม่าบ้าง การรับรู้ของคนไทยมองพม่า มองอย่างไร รู้จักคนพม่าผ่านมุมมองทางศาสนา ผ่านในเรื่องของการวิปัสสนาแบบพม่า ในเรื่องของบาลีอภิธรรมก็ถือว่าเป็นเรื่องที่พม่าเหนือกว่าของไทย เขาเชี่ยวชาญทั้ง 3 ปิฎกแต่ในเรื่องของอภิธรรม พม่าโดดเด่นถึงขั้นสร้างพระไตรปิฎก”

(ผู้สอนนิสิตเมียนมาร์ T4, **สัมภาษณ์,** 11 ตุลาคม 2560)

“การที่ไทยกับพม่าอยู่ร่วมกัน ตามแนวชายแดน เกิดการเรียนรู้ในแบบภาคประชาชนมานานแล้ว คนที่รู้เรื่องพม่าดีคือคนชายแดน คนพม่ารู้จักประเทศไทยอย่างดีจากการใช้ชีวิตเป็นแรงงานต่อกันมาหลายรุ่น บางส่วนได้ภาษาไทย หนึ่งในสามสามารถพูดภาษาไทยได้สบายๆ คนพม่า ณ เวลานี้พูดภาษาไทยได้เป็นภาษาที่สอง ช่องว่างในการเรียนรู้จึงไม่ค่อยมีเพราะเกิด culture community ขึ้นมาแล้ว เรามีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม มีชุมชนทางภาษา (language community) เกิดขึ้น และจะพบว่าชาวเมียนมาร์ที่มาทำงานในเมืองไทยจะมีการเข้าวัดปฏิบัติตามหลักศาสนาเช่นที่เคยปฏิบัติในพม่า เคยทำอย่างไรก็ทำอย่างนั้น ทั้งเวลาเข้าวัดจะมีบุคลิกแบบพม่าที่สะท้อนถึงความศรัทธามุ่งมั่นต่อศาสนา ซึ่งคนไทยเห็นก็จะศรัทธาต่อบุคลิกภาพแบบนั้น”

(ผู้สอนนิสิตเมียนมาร์ T4, **สัมภาษณ์,** 11 ตุลาคม 2560)

ภาพที่ 7 พิธีแห่กฐินของเมียนมาร์ที่มาตั้งถิ่นฐานประกอบอาชีพในประเทศไทยได้นำกฐินมาทอดให้กับพระนิสิตเมียนมาร์ที่มาศึกษาที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ที่มา: ผู้วิจัย, 12 พฤศจิกายน 2560)

จากข้อสรุปแนวทางในการอยู่ร่วมกัน ได้บทสรุปร่วมกันต่อแนวปฏิบัติที่มหาวิทยาลัย และอาจารย์ผู้สอนและเจ้าของหลักสูตรให้แนวทางคือ การมีลักษณะร่วมทางวัฒนธรรม เช่น วัฒนธรรมอาหาร การกินอยู่ การนุ่งห่ม และลักษณะร่วมทางศาสนา กล่าวคือ ความเป็นพระพุทธศาสนาเถรวาท ซึ่งเป็นรูปแบบหลักของความเป็นพระพุทธศาสนาร่วมกันแม้จะมีความแตกต่างในเชิงของชาติพันธุ์บ้าง แต่ก็มีวิธีการเข้าไปส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน อาทิ การกินอยู่ในหอฉัน การพักที่เดียวกัน การเรียนร่วมชั้นเรียนเดียวกัน รวมทั้งกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในเชิงวัฒนธรรมสาธิตวัฒนธรรมแลกเปลี่ยน พัฒนาออกมาเป็นการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อประโยชน์ต่อการในการอยู่ร่วมกัน

บริบทที่ 4 ข้อมูลเชิงพื้นที่และวัฒนธรรมของกรณีศึกษาประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

จากการศึกษาภาคสนามทำให้ได้ข้อค้นพบที่น่าสนใจเกี่ยวกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวเวียดนามที่เมืองโฮจิมินห์ ซึ่งเป็นเป็นส่วนหนึ่งของเขตพื้นที่เวียดนาม ผลจากการศึกษาภาคสนามแบ่งได้ 6 ด้าน ดังนี้ (บันทึกภาคสนาม, 8-10 พฤศจิกายน 2560)

1. การจราจร พบว่า สภาพการจราจรในนครโฮจิมินห์ค่อนข้างหน้าแน่น เนื่องจากการขับขี่ของคนเวียดนามจะไม่นิยมเหยียบเบรก แต่จะใช้วิธีหักหลบกัน ตามสี่แยกจะเห็นรถวิ่งสวนทางกันมากระจุกรวมอยู่ตรงกลางแยก ก่อนจะค่อยๆ หักหลบกันไป ทั้งรถยนต์ รถแท็กซี่ รถจักรยานยนต์และพาหนะชนิดอื่นๆ จึงทำให้การจราจรค่อนข้างติดขัด รถจักรยานยนต์เป็นพาหนะคนเวียดนามใช้เป็นหลัก ถ้าเป็นเด็กนักเรียนจะขี่จักรยาน บนถนนไม่มีเลนให้จักรยานหรือจักรยานยนต์ขับโดยเฉพาะ จึงสามารถวิ่งได้ทุกเลนร่วมไปกับพาหนะชนิดอื่นๆ จะเห็นรถจักรยานยนต์วิ่งเรียงหน้ากระดานเต็มถนนในช่วงการจราจรคับคั่ง วิธีการขับขี่ของคนเวียดนามบนท้องถนนใช้วิธีบีบแตรเป็นสัญญาณให้หลีกทางซึ่งจะได้ยินเสียงแตรรถตลอดเวลา การข้ามถนนนั้นต้องค่อยๆ เดินข้ามไปเรื่อยๆ พร้อมยกมือให้สัญญาณเพื่อขอข้าม คนขับจะกะระยะและขับหลบให้คนเดินข้าม หากขับมาถึงในระยะประชิดตัวจึงจะเบรกหรือถ้าหลบไม่พ้นจริงๆจะบีบแตรให้สัญญาณ สามารถข้ามได้ทุกที่ไม่จำเป็นต้องข้ามเฉพาะทางม้าลาย

ภาพที่ 8 สภาพการจราจรในเขตเมืองของเวียดนาม

2. การกินอาหาร พบว่า คนเวียดนามนิยมกินผัก ในอาหารทุกมื้อมักจะมีจานผักสดแยกมาให้กินคู่กับอาหารไม่ว่าจะเป็นข้าวหรือก๋วยเตี๋ยว นิยมกินข้าวเป็นอาหารหลักทุกมื้อเหมือนกับคนไทย มีร้านอาหารริมทางที่เรียกว่า street food ตั้งขายอยู่บนทางเท้า มีลักษณะเป็นแผงเล็กๆ โต๊ะเล็กๆ หรือหาบเล็กๆ วางขาย มีเก้าอี้พลาสติกเล็กๆ ตั้งเป็นแถวสำหรับนั่งมีลักษณะคล้ายกับเก้าอี้ซักผ้า ส่วนมากไม่มีโต๊ะอาหาร เวลานั่งกินอาหารริมทางจะนั่งบนเก้าอี้และถือชามอาหารไว้ในมือ ถ้าเป็นรถเข็นขายอาหารหรือร้านที่ไม่มีเก้าอี้ให้ คนเวียดนามจะหาที่นั่งริมทางเท้าแทนเก้าอี้ คนเวียดนามชอบดื่มชาร้อนและมีความเห็นว่าชาของเวียดนามมีรสชาติดีที่สุด นอกจากนี้ยังมีร้านอาหารสมัยใหม่ เช่น ร้านอาหารเกาหลี อาหารญี่ปุ่น อาหารยุโรปให้เห็นย่านชุมชนเมือง การกินอาหารตามบ้านของคนเวียดนามจะล้อมวงกินอาหารบนโต๊ะกลมแบบครอบครัวชาวจีน มีหม้อข้าววางอยู่ใกล้ๆกับโต๊ะ ใช้ตะเกียบและช้อนยาวสำหรับคีบและตักอาหาร คนเวียดนามไม่นิยมเสิร์ฟน้ำเปล่าในมื้ออาหารแต่จะใช้วิธีตักน้ำแกงใส่ถ้วยข้าวแล้วดื่มหลังจากกินอาหารเสร็จ จากนั้นจะดื่มชาร้อนและกินผลไม้เป็นของหวาน

3. ลักษณะการแต่งกาย พบว่า คนเวียดนามแต่งกายแบบสมัยใหม่ ไม่พบเห็นคนเวียดนามใส่ชุดประจำชาติตามท้องถนน จะเห็นชาวบ้านทั่วไปใส่หมวกงอบแบบเวียดนามตามที่ชุมชนและตลาด แสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของสังคมบางอย่างที่เกิดขึ้นในเวียดนามปัจจุบัน ห้างสรรพสินค้าที่มีแบรนด์เนมที่มีในสหรัฐอเมริกาหรือยุโรป ก็เริ่มปรากฏให้เห็นในตัวเมืองของประเทศเวียดนาม จึงทำให้ความนิยมในการใส่ชุดประจำชาติลดลงไปตามความทันสมัยที่เริ่มเข้ามา

4. วัด ศาสนสถาน และพระสงฆ์ พบว่า วัดและศาสนสถานส่วนมากก่อสร้างในรูปแบบของวัดนิกายมหายาน คล้ายกับศาลเจ้าจีนหรือวัดจีน พระสงฆ์และภิกษุณีนิกายมหายาน สวมเสื้อแขนยาวสีเทา ชายเสื้อยาวคลุมขา สวมกางเกงขายาวด้านใน ใส่หมวกงอบ พระสงฆ์จะมีเสื้อคลุมสีน้ำตาลเข้มใส่คลุมเวลาออกไปข้างนอก การฉันอาหารจะเป็นอาหารแบบมังสวิรัติ ไม่ฉันเนื้อสัตว์ อาหารทุกมื้อประกอบด้วยข้าวสวย ส่วนกับข้าวจะเป็นผัดผักใส่เต้าหู้ ผักสด มีซีอิ๊วขาวและเต้าหู้เหม็นสำหรับจิ้ม และมีน้ำแกงเป็นแกงจืดใส่ผักท้องถิ่นสำหรับซดต่างน้ำ นักบวชนิกายมหายานจะฉันอาหารสามมื้อและสามารถร่วมโต๊ะฉันอาหารกับฆราวาสได้ ต่างจากนิกายเถรวาทซึ่งพระจะฉันอาหารได้ทุกอย่างแต่จะไม่ฉันอาหาร

มื้อเย็นและจะต้องแยกโต๊ะจากฆราวาสเวลาฉันอาหาร วัดเถรวาทที่ได้พบเป็นวัดของชาวกัมพูชาที่อาศัยอยู่ในเวียดนามและการแต่งกายของพระสงฆ์จะเป็นแบบเถรวาท ปรากฏดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 9 วัฒนธรรมเกี่ยวกับการแต่งกายและการรับประทานอาหาร

5. อุปนิสัยของคนเวียดนาม พบว่า คนเวียดนามมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ จะเห็นได้ตามท้องถนน แม้จะไม่เข้าใจภาษาอังกฤษก็ยินดีที่จะช่วยเหลือโดยการบอกทางให้แก่นักท่องเที่ยว หรือชี้แผนที่ไปยังจุดที่สามารถสอบถามได้ คนเวียดนามเป็นคนขยันขันแข็ง ตื่นเช้า นักเรียนจะต้องถึงโรงเรียนและเริ่มชั้นเรียนตั้งแต่เจ็ดโมงเช้า ชาวบ้านออกทำงานแต่เช้า ร้านอาหารส่วนมาเปิดทั้งกลางวันและกลางคืน ช่วงเวลาก่อนเก้าโมงเช้าจะเห็นการจราจรที่คับคั่งและผู้คนเดินกันอย่างรีบเร่ง อีกทั้งคนเวียดนามเป็นคนประหยัด แต่เวลาที่ต้องต้อนรับแขกนั้นจะใช้จ่ายเพื่อรับรองแขกอย่างเต็มที่ เวลาสนทนากับคู่สนทนาจะมีความประนีประนอม อ่อนน้อมและใช้น้ำเสียงที่สุภาพ

6. การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม พบว่า ในประเทศเวียดนาม ประชากรมีเชื้อสายเป็นชาวกัมพูชาที่อาศัยอยู่ในประเทศร่วมกันกับชาวเวียดนาม เห็นได้ตามย่านชุมชนจะมีการใช้ภาษากัมพูชาในการสนทนาเฉพาะกลุ่ม วัดและศาสนสถานของกัมพูชานิกายเถรวาท ตั้งปะปนไปกับวัดมหายานของชาวเวียดนาม ซึ่งประชากรทั้งสองกลุ่มสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบ ไม่มีปัญหาข้อขัดแย้งทางด้านความแตกต่างทางชาติพันธุ์ มีความเอื้อเฟื้อและช่วยเหลือกัน พระสงฆ์นิกายมหายานของชาวเวียดนามและพระสงฆ์นิกายเถรวาทของชาวกัมพูชา แม้จะมีความแตกต่างด้านวิถีปฏิบัติแต่ก็สามารถที่จะเรียนรู้พระพุทธศาสนาร่วมกันได้ ดังเห็นได้จากที่ Vietnamese Buddhist University ที่มีพระทั้งสองนิกายมาเรียนและพักอาศัยอยู่ที่เดียวกัน ปรากฏดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 10 วิถีการอยู่ร่วมกันของพระเวียดนามที่มีนิกายแตกต่างกัน

จากการศึกษาบริบทเชิงพื้นที่และวัฒนธรรมของกรณีศึกษาประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามในภาพรวม ทำให้เห็นวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่จะไม่ปรากฏทั่วไปในประเทศอาเซียนอื่น เช่น ระบบการจราจร การขายอาหารและรับประทานอาหารริมทางที่เรียบง่าย การอยู่ร่วมกันอย่างสันติภายใต้ความแตกต่างของเชื้อชาติและศาสนา

บทที่ 2
แบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต)

แบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต-ธรรมวินัย) คือ รูปแบบการปฏิบัติในฐานะพระภิกษุ หรือชาวพุทธที่ต้องยึดหลักการคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ดังที่ปรากฏแนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่ว่า “ธรรมวินัยจะเป็นศาสดาแทนเรา” (ที.มหา (ไทย) 10/216/164) ซึ่งหมายถึงหลักการอันเนื่องด้วยพระธรรมวินัยจะเป็นเครื่องมือ หรือกลไกในการปกครองรักษาของพระภิกษุ สามเณร แม่ชี หรือชาวพุทธ ที่มาจากประเทศต่าง ๆ ทั้งไทย ลาว กัมพูชา เมียนมาร์ และเวียดนาม โดยแยกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นหลักการ หรือพระธรรมวินัย ที่พระภิกษุ หรือชาวพุทธในแต่ละประเทศจะต้องถือปฏิบัติ ทั้งในส่วนของเถรวาท ที่นับถือในประเทศไทย ลาว กัมพูชา และเมียนมาร์ และมหายานที่นับถือโดยส่วนใหญ่ในประเทศเวียดนาม โดยเทียบเคียงกันได้ในส่วนของวัตรปฏิบัติที่จะต้องปฏิบัติร่วมตามกรอบของศีล วินัย และวัตรปฏิบัติอันสัมพันธ์กับพระธรรมวินัย เช่น อาจาระที่เนื่องด้วยพระธรรมวินัย คำสอน หรือวัตรแห่งครูอาจารย์ที่เป็นต้นสาย จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนและนิสิตประเทศ CLMV เกี่ยวกับด้านแบบแผนในการปฏิบัติตน ผลปรากฏดังนี้

> *“แท้จริงอาเซียนมีหลักหลายวัฒนธรรม ภาษา ศาสนา และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ แต่การปฏิบัติตนอย่างหนึ่งคือให้เกียรติ ความนับถือต่อกันและกันไม่เอาจุดด้อยของเขาไม่เล่าสู่กันฟังในลักษณะดูเหมิ่น พร้อมการนั้น ยึดเอาหลักการปฏิบัติของตน เช่น เรียนรู้เรา รู้เขา เอาใจเขามาใส่ใจเรา และรักษาความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน”*
>
> (นิสิตกัมพูชา C2, **สัมภาษณ์,** 15 พฤศจิกายน 2560)

> *“นิสิตเวียดนามที่เรียนในมหาวิทยาลัยของเราแบ่งเป็น 3 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มจะมีแบบแผนการฝึกปฏิบัติแตกต่างกัน กลุ่มมหายานก็จะมีแบบแผนการปฏิบัติตนอีกอย่าง พระเวียดนามที่เป็นเถรวาทก็จะปฏิบัติคล้ายๆ พระเถรวาทในไทย เราจะดูแลและช่วยเหลือกันภายในกลุ่มหรือนิกาย แต่ละกลุ่มจะมีผู้นำกลุ่ม แต่เวลาต้องทำกิจกรรมร่วมกันของนิสิตเวียดนามทั้งหมด ถึงจะได้มารวมตัวกัน”*
>
> (นิสิตเวียดนาม V2, **สัมภาษณ์,** 17 พฤศจิกายน 2560)

> *“นิสิตเวียดนามที่นับถือนิกายมหายาน มีแนวทางการฝึกปฏิบัติตามหลักพระปรัชญาปารมิตา (Lotus Sutra) พระสูตรที่สำคัญและเป็นที่นิยมในพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน ซึ่งเราจะถือปฏิบัติในชีวิตประจำวัน การสวดมนต์ก็จะใช้ภาษาเวียดนามที่แปลแล้ว ดังนั้น เมื่อสวดมนต์ก็จะเข้าใจความหมายได้เลย”*
>
> (นิสิตเวียดนาม V3, **สัมภาษณ์,** 17 พฤศจิกายน 2560)

“บางอย่างก็ปรับตาม สังคมที่เราอยู่บางอย่างก็ทำตามทั้งงานของเราเอง แต่นิสิตลาวและไทยบางเรื่องก็คล้ายคลึงกัน การปฏิบัติตนจึงไม่แตกต่างกัน แต่จำเป็นเรียนรู้ของความแตกต่างของการปฏิบัติตนเมื่อต้องทำร่วมกันและต้องปฏิบัติตามวัตรปฏิบัติ ของพื้นที่นั้นๆ”

(นิสิตลาว L2, **สัมภาษณ์,** 15 พฤศจิกายน 2560)

“พม่าจะสวดมนต์ต่อเมื่อมีพิธีกรรม แต่พระที่ไปแบบนักท่องเที่ยวก็จะไปสวดตรงนั้น ผมว่ามันก็เป็นสีสัน เป็นลักษณะเด่นของไทย คือเข้าไปพื้นที่เจดีย์นี่ถ้าไม่ใช่วันพิธีกรรมจะเงียบ ไปก็คือกราบ อาจเป็นเพราะของเราใช้วิธีแบบนำสวดแล้วสวดพร้อม แต่พม่าเขาจะสวดเป็นส่วนตัว คือเขาสวดอยู่แล้วล่ะ แต่เป็นส่วนตัวไป ไม่ดัง”

(ผู้สอนนิสิตเมียนมาร์ T4, **สัมภาษณ์,** 11 ตุลาคม 2560)

“วัฒนธรรมทางศาสนาส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกับของไทยมากค่ะ ชาวพม่าส่วนใหญ่ก็เป็นชาวพุทธ ศาสนามีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ เมื่อมีอิทธิพลของศาสนาพุทธมาแล้ว การแต่งกายก็ไม่ต่างกันเท่าไหร่ในปัจจุบันค่ะ จีวรสีจะเข้มกว่านี้หรือสีเหลือง”

(ผู้สอนนิสิตเมียนมาร์ M1, **สัมภาษณ์,** 1 พฤศจิกายน 2560)

จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแบบแผนในการปฏิบัติตนของนิสิตอาเซียน (CLMV) สามารถสรุปประเด็นการค้นพบได้ดังภาพต่อไปนี้

แบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต)

- เรียนรู้เรา รู้เขา เอาใจเขามาใส่ใจเรา
- รักษาความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน
- ดูแลและช่วยเหลือกันภายในกลุ่มหรือนิกาย
- ศาสนามีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่
- เรียนรู้ของความแตกต่างของการปฏิบัติตน
- ฝึกปฏิบัติตามหลักตามหลักของศาสนา
- การปฏิบัติตนอย่างหนึ่งคือให้เกียรติ

ภาพที่ 11 แบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต) ของนิสิตอาเซียน

บทที่ 3
หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (มารยาทชาวพุทธ)

หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (มารยาทชาวพุทธ) คือ รูปแบบการปฏิบัติตนอันสัมพันธ์กับความเชื่อ จารีตดั้งเดิม ซึ่งมีแบบแผนมาจากจารีตดั้งเดิม หรือแบบปฏิบัติที่เคยกระทำมา อันมีส่วนต่อจากพระพุทธศาสนา แบบแผนการแต่งกาย สีของผ้า วัตรปฏิบัติเกี่ยวกับการกินอยู่ขบฉันในแต่ละช่วงเวลา อาทิ มหายานจากประเทศเวียดนาม จะฉันอาหารที่ปราศจากเนื้อสัตว์ รวมไปถึงการใช้ผ้าสีที่แตกต่างกันในของพระในแต่ละประเทศ แต่ละนิกาย การโกนคิ้วไม่โกนคิ้ว ซึ่งความเหมือนและความต่างในกรณีของธรรมเนียมปฏิบัติ จารีต ประเพณีอันเนื่องด้วยศาสนา นัยหนึ่งคือการเรียนรู้ร่วม นัยหนึ่งคือความขัดกัน หรือกระทั่งการกำหนดท่าทีต่อการแสดงออกในวัตรปฏิบัติเหล่านั้น และจากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนและนิสิตประเทศ CLMV เกี่ยวกับหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน ผลปรากฏดังนี้

1. การใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารระหว่างกัน คือ การที่ภาษาเป็นเครื่องมือหนึ่งในการส่งเสริมการเรียนรู้และส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ผ่านภาษาซึ่งอาจหมายถึงภาษาไทย ภาษาเวียดนาม หรือภาษาอังกฤษ ซึ่งใช้เป็นช่องทางในการสื่อสารให้เกิดการเข้าใจและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน

> *“ที่มหาวิทยาลัย มีหน่วยงานที่เปิดสอนภาษาไทยอยู่ มีสามหน่วยงานคือ ศูนย์ไทยศึกษา, คณะตะวันออกศึกษา เอกภาษาไทย, ศูนย์วิจัยตะวันออกเฉียงใต้ โดยเอกไทยของคณะตะวันออกศึกษา จะสอนภาษาไทยให้กับนิสิตเวียดนามที่เรียนเอกภาษาไทย อาจารย์ที่สอนจะมีทั้งอาจารย์ชาวเวียดนามและอาจารย์ที่เป็นคนไทยด้วย อาจารย์คนไทยเป็นอาสาสมัครจากมหาวิทยาลัยในไทย ได้สนับสนุนจากทาง TIGA สองคน ส่วนทางศูนย์ไทยได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลไทยและทาง TIGA ทุกปีได้รับอาสาสมัครสองคนจากทาง TIGA ถึงตอนนี้ทางศูนย์ไทยเปิดสอนได้ประมาณ 20 รุ่นมีผู้เรียนรวมประมาณกว่า 200 คน ส่วนใหญ่เป็นคนทั่วไป คนทำงาน นักศึกษา และจำนวนผู้เรียนที่สมัครของทางศูนย์ไทยจึงมากกว่าและเพิ่มขึ้นทุกปี”*
>
> (ผู้สอนนิสิตเวียดนาม V1, **สัมภาษณ์,** 10 พฤศจิกายน 2560)

> *“เบื้องต้นก่อนดำเนินการจัดการเรียนการสอน หากมีนิสิตกัมพูชาในห้อง สิ่งที่ต้องใส่ใจเป็นพิเศษก็คือเรื่องของภาษา เมื่อทราบพื้นฐานทางด้านภาษาของนิสิตแล้ว จึงวางแผนการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับนิสิตกัมพูชา ขณะเดียวกันก็คำนึงถึงนิสิตที่เป็นคนไทยด้วย”*
>
> (ผู้สอนนิสิตกัมพูชา T3, **สัมภาษณ์,** 8 พฤศจิกายน 2560)

“สำหรับผมเป็นนิสิตต่างประเทศมาแรกๆ ยากมากสำหรับทำความเข้าใจเพื่อนๆ นิสิตที่เรียนด้วยกัน แต่เพื่อนๆ ในชั้นเรียนเข้าก็คอยๆ พูดคอยอธิบายให้ผมเข้าใจสิ่งที่สำคัญคือเขากำลังจะสอนผมให้พูดได้ อ่านได้ เขียนได้ และเข้าใจได้ง่ายๆ”

(นิสิตกัมพูชา C1, **สัมภาษณ์,** 20 ตุลาคม 2560)

ดังนั้น ภาพที่มักปรากฏให้เห็นในรั้วมหาวิทยาลัยคือการนั่งสนทนาพูดคุยกันของนิสิตและมีการเรียนรู้ภาษาของกันและกันหรือการสอนภาษาให้แก่กันเพื่อใช้ในชั้นเรียนหรือการสื่อสารเพื่อความเข้าใจ ปรากฏดังนี้

ภาพที่ 12 นิสิตในหลักสูตรภาษาอังกฤษ สัญชาติเวียดนาม สอนภาษาไทยให้แก่นิสิตภิกษุณีฝ่ายมหายานเวียดนาม และนิสิตหญิงชาติพันธุ์เขมรจากเวียดนาม (ที่มา: ผู้วิจัย, 27 ตุลาคม 2560)

ภาพที่ 13 นิสิตเวียดนาม ภิกษุณีชาวเวียดนาม กับภิกษุชาวเขมรในเวียดนามที่ใช้ภาษาเวียดนามในการสื่อสารระหว่างกันแต่ต่าง “ชาติพันธุ์” (ที่มา: ผู้วิจัย, 15 พฤศจิกายน 2560)

2. การปฏิบัติตนเมื่ออยู่ร่วมกัน

จากการสัมภาษณ์นิสิตอาเซียนที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติตนเมื่ออยู่ร่วมกัน ผลปรากฏดังนี้

"สำหรับข้าพเจ้าคิดว่าการทำจะอยู่ร่วมกันได้ในมหาวิทยาลัย เราจำเป็นต้องปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าและปฏิบัติกฎระเบียบของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แล้วจะทำให้เราสามารถอยู่ร่วมกันได้"

(นิสิตเวียดนาม V1, **สัมภาษณ์,** 17 พฤศจิกายน 2560)

"ในการอยู่ด้วยกันนั้น เมื่อมีปัญหาจะต้องหันหน้าเข้าหากัน ร่วมกันคิดและหาทางออกร่วมกัน โดยเริ่มต้นเข้าใจปัญหา หาสาเหตุของปัญหา ร่วมกันหาแนวทางแก้ปัญหาด้วยการปรึกษากัน ซึ่งเมื่อปัญหาได้รับการแก้ไข ก็จะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคี"

(นิสิตเวียดนาม V1, **สัมภาษณ์,** 17 พฤศจิกายน 2560)

"คือเราต้องทำดีพูดดี และก็ประพฤติดีด้วยกาย วาจา ใจ ไม่ทำความเดือดร้อนให้เพื่อนๆ หรือคนอยู่รอบข้างเรา ถ้าเป็นกิจกรรมในชั้นเรียนหรือของมหาวิทยาลัยผมก็จะช่วยทำช่วยคิดอะไรที่สามารถทำได้ก็ช่วยทำให้เต็มที่เพื่อประโยชน์ในชั้นเรียนและของมหาวิทยาลัย"

(นิสิตกัมพูชา C1, **สัมภาษณ์,** 20 ตุลาคม 2560)

"คือต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของมหาวิทยาลัยที่ได้กำหนดมา ทั้งวิธีการ และแนวทางการร่วมทำกิจกรรม โดยไม่นอกกรอบ ให้ความเคารพนับถือกันในความเห็นทั้งในเชิงพฤติกรรมการแสดงออกก็ดี เคารพต่อหน้าที่ บทบาท ที่ได้รับมอบหมายมา การมาอยู่ร่วมกันเราได้ปฏิบัติตามหลักการของมหาวิทยาลัย หรือหน่วยงานที่ได้กำหนดกฎเกณฑ์และทำตามกิจกรรมนั้น ๆ เช่นกิจกรรมเรียนรู้วัฒนธรรม กิจกรรมจิตอาสา กิจกรรรมสอนนักเรียน กิจกรรมการเข้าค่าย เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมเหล่านั้นจะนำมาซึ่งการแบ่งปันประสบการณ์ สร้างความเข้าใจร่วม และคุ้นเคยซึ่งกันและกัน"

(นิสิตกัมพูชา C2, **สัมภาษณ์,** 15 พฤศจิกายน 2560)

"บางอย่างก็ปรับตาม สังคมที่เราอยู่บางอย่างก็ทำตามทั้งงานของเราเอง แต่นิสิตลาวและไทยบางเรื่องก็คล้ายคลึงกัน การปฏิบัติตนจึงไม่แตกต่างกัน ผลัดเปลี่ยนกัน แสดงความคิดเห็นและยอมรับ ซึ่งกันและกัน ได้เรียนรู้จากการพูดคุย ทำงานร่วมกัน และนิสิตในห้องเรียน แต่ก็มีบ้างที่ต้องปรับในด้านการใช้ภาษาและกริยาบางประการที่เคยประพฤติ ในเวลาที่ผ่านมา"

(นิสิตลาว L1, **สัมภาษณ์,** 15 พฤศจิกายน 2560)

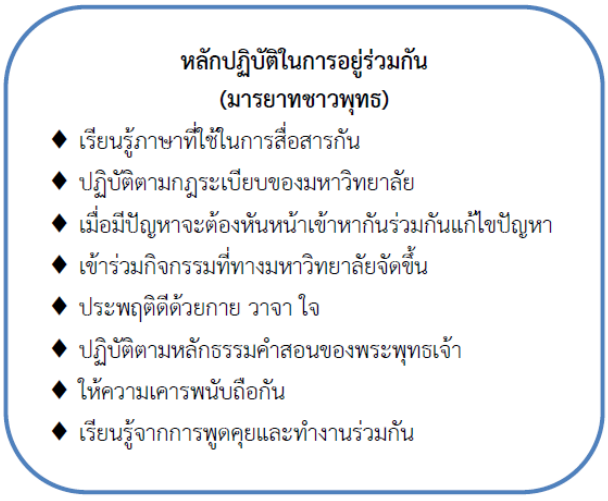
“ฉันจะพยายามคิดและทำในสิ่งที่ดี ถ้ามีโอกาสก็จะเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีวัฒนธรรมที่ทางมหาวิทยาลัยได้จัดขึ้น เป็นโอกาสที่ได้เข้าร่วมทำกิจกรรมกับนิสิตอาเซียนที่มาจากประเทศต่างๆ อีกด้วย และเป็นการปฏิบัติตนให้เป็นส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัย เพราะว่าเราพักที่หอพักนิสิต ต้องเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางมหาวิทยาลัยจัดให้”

(นิสิตเมียนมาร์ M1, **สัมภาษณ์,** 19 พฤศจิกายน 2560)

ภาพที่14 วัฒนธรรมสาธิต ประเพณีลอยกระทง ลอยโคมนานาชาติที่นิสิตชาวเวียดนาม และพระนานาชาติได้ร่วมกันจุดโคมประทีป ที่เป็นการเรียนรู้และประสบการณ์ของการลอยกระทงในประเทศไทย และที่มหาวิทยาลัยจัดขึ้น (ที่มา: MCU News, 3 พฤศจิกายน 2560)

จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (มารยาทชาวพุทธ) ของนิสิตอาเซียน (CLMV) สามารถสรุปประเด็นการค้นพบได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 15 หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (มารยาทชาวพุทธ) ของนิสิตอาเซียน

บทที่ 4
การนับถือนิกายทางพุทธศาสนา
(วัตรปฏิบัติที่แตกต่างกัน)

การนับถือนิกายทางพุทธศาสนา (วัตรปฏิบัติที่แตกต่างกัน) คือ วัตรปฏิบัติที่เนื่องด้วยนิกายทางศาสนาจะแตกต่างกันผ่านรูปแบบ วิธีการปฏิบัติ อันสัมพันธ์กับการแต่งกายระหว่างมหายานของเวียดนามกับเถรวาทในแบบไทย เมียนมาร์ ลาว กัมพูชา ความต่างนิกายในเถรวาทจะมีผลต่อการแต่งกาย การครองจีวร การขบฉัน การสวดมนต์ การใช้ศาสนาที่แตกต่างกันในการสวดมนต์ ทำวัตร หรือการขบฉันร่วมกัน ซึ่งวัตรปฏิบัติเหล่านี้เนื่องด้วยนิกายทางศาสนาอันสัมพันธ์กับการแสดงออกและการใช้ชีวิตร่วมกันจากวัตร ธรรมเนียม และวิถีปฏิบัติที่เกิดขึ้น อันสัมพันธ์กับนิกาย ความเป็นชาติพันธุ์ ดังกรณีเถรวาทในเวียดนามที่ผู้นับถือส่วนใหญ่เป็นชาวเขมร มหายานเป็นกลุ่มคนเวียดนาม หรือความแตกต่างของชาติพันธุ์ในเมียนมาร์กับการนับถือพุทธศาสนาเถรวาท อาทิ กลุ่มชาติพันธุ์มอญ ไทยใหญ่ พม่า กระเหรี่ยง หรือกลุ่มคนที่นับถือพุทธที่มีพื้นถิ่นในรัฐยะไข่ เป็นต้น อันมีผลต่อวัตรปฏิบัติที่เนื่องด้วยนิกายด้วยเช่นกัน และจากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนและนิสิตประเทศ CLMV เกี่ยวกับการนับถือนิกายทางพุทธศาสนา ผลปรากฏดังนี้

ผลการศึกษาภาคสนามของกรณีศึกษาวัฒนธรรมเมียนมาร์ พบว่า พระพุทธศาสนาในประเทศเมียนมาร์ และของไทยคือการที่นับถือพระพุทธศาสนา เถรวาทเหมือนกัน และในความเหมือนได้สะท้อนให้เห็นลักษณะร่วมในความเป็นเถรวาทพระพุทธศาสนา ความเป็นพระพุทธศาสนาในแบบวิถีประเพณีรวมไปถึง การนุ่งห่ม การใส่สีผ้า รูปแบบการห่มผ้า วัฒนธรรมการขบฉัน หรือกรณีที่เป็นเรื่องต้องรู้และร่วมปฏิบัติในหลาย ๆ กรณีสะท้อนให้เห็นว่าในความเหมือนและความแตกต่างบางกรณีต้องทำให้เกิดความเข้าใจและเรียนรู้เพื่อร่วมปฏิบัติต่อกันและกัน รวมไปถึงแนวทางของการปฏิบัติที่เหมาะสมทั้งก่อให้เกิดการขับเคลื่อนต่อความเป็นไปได้อันจะพึงเกิดขึ้นต่อความเป็นวิถีพุทธและวิถีทางศาสนาร่วมกัน ซึ่งจากการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ได้มีการให้ข้อมูลและเสนอเป็นแนวทางเพื่อการปฏิบัติร่วมกัน

ภาพที่ 16 วัตรปฏิบัติ การแสดงออกผ่านการ นั่งกระโหย่ง/การนั่งพับเพียบ การห่มผ้าห่มดอง ห่มเฉวียงบ่า,การห่มพาด การแสดงออกต่อศาสนสถาน และความเชื่อมีผลต่อการเรียนรู้และปรับตัว (ที่มา: MCU NEWS, 5 ตุลาคม 2560)

ภาพที่ 17 วัตรปฏิบัติ การแสดงออกผ่านการ ยืน เดิน นั่ง นอน การห่มผ้า การแต่งกายการแสดงออกต่อศาสนสถานและความเชื่อมีผลต่อ การเรียนรู้และปรับตัว (ที่มา: MCU NEWS, 5 ตุลาคม 2560)

1. การปฏิบัติตามพระธรรมวินัย พบว่า ลักษณะร่วมของพระสงฆ์ไทย เมียนมาร์ มีรูปแบบการถือปฏิบัติตามพระธรรมวินัยที่มีฐานจากพระไตรปิฎกว่าด้วยเรื่องของสีผ้าที่พระพม่าจะห่มผ้าสีกรักแดง หรือสีกรักเม็ดมะปราง ส่วนพระไทยครองผ้าสีเหลือง หรือราชนิยม ซึ่งตีความว่าเป็นไปตามพระธรรมวินัย ที่เมียนมาร์ กับไทยเมื่อสังเกตด้วยตาก็เห็นความแตกต่าง รูปแบบของการการทรงจีวร การนุ่งห่ม แม้จะไม่ได้เนื่องด้วยพระธรรมวินัยโดยตรง แต่ก็จะมีวิถีจารีตที่แตกต่างจนเห็นความต่างได้ชัดเจน ซึ่งพม่าไม่มีการห่มดองรัดอก การห่มแบบพาด การห่มผ้าแล้วซ้อนสังฆาฏิ (ผ้าซ้อนนอก) การห่มแบบคลุมโดยมีภาพคอปุกเป็นเอกลักษณ์ในแบบวิถีพม่า การนั่งยอง (ยกเขาสูง) ที่อิงตามพระธรรมวินัยอันว่าด้วยการนั่ง “กระโหย่ง” ที่เป็นข้อมูลปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา (วิ.มหา [ไทย] 1/349/384) และเมื่อสอบถามพระพม่าก็ให้ข้อมูลเหมือนกันว่าเป็นการนั่งตามพระธรรมวินัย (นิสิตเมียนมาร์ M1, สัมภาษณ์, 12 พฤศจิกายน 2560) ไม่ใช่การคุกเข่า หรือนั่งพับเพียบแบบพระไทย รวมไปถึงการขับฉัน ซึ่งเป็นไปตามพระธรรมวินัย การฉันหมาก ซึ่งสะท้อนถึงความเป็นวิถีประเพณีของชาวพม่า มอญ หรือกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ในพม่าล้วนกินหมากเป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นถิ่นพม่า แต่ไม่ใช่พระสงฆ์ไทย ลาว เขมร เป็นต้น แต่โดยหลักใหญ่ใจความของความเป็นพระพม่า คือการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ที่เป็นกรอบสำหรับการปฏิบัติเดียวกันของพระเถรวาท ซึ่งจากการสัมภาษณ์คณาจารย์ผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนของนิสิต ได้ข้อมูล ดังนี้

“เรื่องพิธีกรรม ภาคปฏิบัติของสังคม มันไม่ควรมาจากวัฒนธรรม ที่เห็นอยู่ แต่ควรมาจากลักษณะการคิดร่วมกัน ต้องมีศูนย์ความรู้ (Think Tank) เกิดขึ้นระหว่างพระพุทธศาสนาในประเทศพม่ากับพุทธของไทย ซึ่งจะเห็นมิติของศาสนาที่มันก้าวหน้าขึ้น มากกว่าพิธีกรรม วิถีประเพณีของไทยการครอบครองพระพุทธรูป ถือวัตถุมงคล บูชาพระเครื่องเป็นสิ่งที่สังคมไทยยอมรับและนิยมปฏิบัติถือไว้กับตัว ซึ่งไม่มีในพม่า คนพม่าไม่กล้านำพระเครื่องพระพุทธรูปมาคล้อง คนพม่าถือว่าการเก็บพระไว้กับตัว โดยเฉพาะพระที่อาจจะมาจากกรุมีคำสาป เขาจะไม่กล้าแตะเลย แต่ของไทยผลิตเพื่อการค้าเป็นพุทธพาณิชย์ ส่วนพม่าพุทธพาณิชย์จะเป็นอีกแบบหนึ่ง จะไปไหว้พระปฏิบัติดี เทศน์ดี ๆ ซึ่งต่างจากพุทธไทยมักจะไปไหว้เทพทันใจ ไหว้เทพกระซิบ จนปรากฏว่าเจดีย์ที่อยู่ใกล้ชิดประเทศเลียนแบบเจดีย์รูปทรงชเวดากองเพื่อให้คนไทยข้ามไปกราบไหว้ขอพร”

(ผู้สอนนิสิตเมียนมาร์ T4, **สัมภาษณ์,** 11 ตุลาคม 2560)

ภาพที่ 18 วิถีศาสนาสาธิต วัตรปฏิบัติ การฉันภัตตาอาหาร รูปแบบอาหาร การนั่ง การห่มผ้า การแสดงออกต่อศาสนสถาน และความเชื่อมีผลต่อการเรียนรู้และปรับตัวในวิถีวัฒนธรรมร่วมกันของนิสิต (ที่มา: ผู้วิจัย, 15 พฤศจิกายน 2560)

“วิถีธรรมเนียมบางประการ อาจเหมือนและแตกต่างกันระหว่างพระไทยและพม่า แต่สาระที่ดำเนินการอยู่คือพยายามให้เกิดการเรียนรู้ในเชิงของการแลกเปลี่ยน แต่สังเกตหลายครั้งเมื่อไปร่วมกิจนิมนต์กับพระไทย พระพม่าก็สามารถทำได้ แต่ก็มีบ่อยครั้งจะมีการอ้างถึงอัตลักษณ์ และวิถีวัฒนธรรมของตนเอง ที่เป็นแบบสำหรับตนเองและสะท้อนถึงความเป็นพม่าของกลุ่มนิสิต”

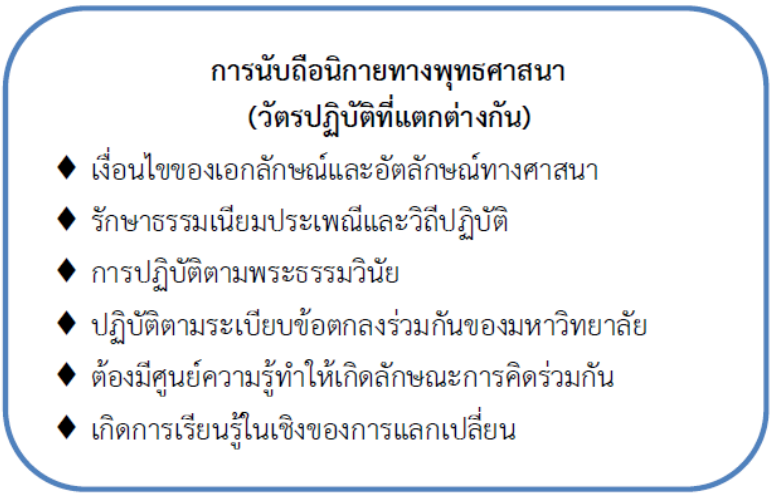
(ผู้สอนนิสิตเมียนมาร์ T3, **สัมภาษณ์,** 21 ตุลาคม 2560)

2. การปฏิบัติตามธรรมเนียมประเพณีวิถีปฏิบัติ

การปฏิบัติตามธรรมเนียมประเพณีวิถีปฏิบัติ ซึ่งมีอยู่ด้วยกันทั้งหมดในแต่ละชุมชนและสังคม ซึ่งนิสิตที่เข้ารับการศึกษาส่วนใหญ่จะมีความแตกต่างกันในเชิงชาติพันธุ์ภาษา แต่เมื่อลงรายละเอียดไป ก็จะมีวิถีประเพณีธรรมเนียมปฏิบัติ ผ่านการสวด อาหารการฉัน และรูปแบบการดำเนินชีวิต

3. การปฏิบัติตามระเบียบข้อตกลงร่วมกันของการอยู่ร่วมกันในมหาวิทยาลัย

เมื่อเรียนรู้และร่วมใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยสงฆ์ นิสิตส่วนใหญ่จะมีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขของระบบมหาวิทยาลัย อันประกอบด้วยการต้องศึกษาตามสาขาวิชาที่ตนเองได้รับการศึกษา การอยู่ในหอพักที่มหาวิทยาลัยกำหนดให้ รวมไปถึงรูปการใช้ชีวิต การกินอยู่ฉัน ให้เป็นไปตามกรอบที่กำหนด ซึ่งรูปแบบดังกล่าวสัมพันธ์กับนิสิตต่างชาติ โดยเฉพาะนิสิตพม่า หรือในกลุ่มชาติพันธุ์ในนามของประเทศพม่า รูปแบบของข้อปฏิบัติเหล่านี้ ทำให้นิสิตส่วนหนึ่งต้องปฏิบัติ แต่ในเวลาเดียวกันนิสิตบางส่วนอาจจะด้วยเงื่อนไขของเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ทางศาสนา ที่ถูกนำมาเป็นฐานในการปฏิบัติ เช่น พระพม่าเลือกที่จะห่มผ้าตามแบบที่เป็นวิถีปฏิบัติในประเทศของตนเอง แต่ในกรณีของพระมอญหรือไทยใหญ่ ก็มีบางส่วนจะมีวัตรปฏิบัติที่เอื้อต่อกฎระเบียบของมหาวิทยาลัยกำหนด โดยรูปแบบดังกล่าวเอื้อให้เกิดการอยู่ร่วมกันได้ภายใต้กฎกติกาที่เป็นเงื่อนไขของมหาวิทยาลัย

ภาพที่ 19 การนับถือนิกายทางพุทธศาสนา (วัตรปฏิบัติที่แตกต่างกัน) ของนิสิตอาเซียน

บทที่ 5
การจัดการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมของนิสิตอาเซียน (CLMV)

การจัดการเรียนรู้ คือ แผนงานหรือรูปแบบที่ออกแบบมาเพื่อใช้จัดการเรียนรู้ ในลักษณะที่ผู้เรียนและผู้สอนเผชิญหน้ากัน (Face-to-face teaching) ในห้องเรียนหรือในการจัดการเรียนรู้เสริมความรู้ และเป็นรูปแบบที่ใช้ในการจัดทำสื่อการจัดการเรียนรู้ซึ่งรวมถึงหนังสือ ฟลม วิดีทัศน์และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่างๆ รวมทั้งกำหนดการจัดการเรียนรู้ระยะยาว แต่ละรูปแบบการจัดการเรียนรู้จะให้แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จตามจุดประสงค์ด้านต่างๆ ที่กำหนดไว้ สำหรับแนวทางการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนจากการสัมภาษณ์ผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการสอนนิสิตที่มาจากประเทศอาเซียน ทำให้ได้ข้อค้นพบผลปรากฏดังนี้

> *“หน้าที่หลักคือการสอนภาษาไทยและเผยแพร่วัฒนธรรมไทยให้แก่คนเวียดนาม ช่วงที่มาแรกๆ ต้องทำแบบเรียน สร้างแบบเรียนภาษาไทยขึ้นทั้งสามระดับ การเผยแพร่วัฒนธรรมจะมีการจัดกิจกรรมเช่น การสอนรำไทย รำวงมาตรฐาน ฟ้อนเทียน ฟ้อนเล็บ เทคนิคที่ทำให้จำง่ายคือสอนตั้งแต่พยัญชนะ สระ ตัวสะกด ตั้งแต่พื้นฐาน จะทำการ์ดคำศัพท์ ใช้วิดีโอประกอบการสอน มีเกมกิจกรรมสนุกๆ ให้ผู้เรียนสนุกกับการท่องจำ เพื่อให้ผู้เรียนไม่เบื่อและเหนื่อยกับการเรียน”*
>
> (ผู้สอนนิสิตเวียดนาม T1, **สัมภาษณ์,** 10 พฤศจิกายน 2560)

> *“การสร้างชุมชนทางภาษา (language community) คือดำเนินการให้นิสิตเขาไปอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ (language community) การจัดการเรียนการสอนด้านภาษาในห้องเรียนไม่ประสบผลสำเร็จ กิจกรรมที่ทำเป็นลักษณะกิจกรรมพื้นๆ ถ้าจะทำจริง ๆ การที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีชุมชนทางภาษาอยู่แล้ว ไม่ต้องสร้างแต่ดำเนินการได้เลย แต่ข้อจำกัดของมหาวิทยาลัยเราต้องไปที่ชายแดนเมียนมาร์”*
>
> (ผู้สอนนิสิตเมียนมาร์ T4, **สัมภาษณ์,** 11 ตุลาคม 2560)

> *“จะมีการจัดบัดดี้ให้เขาดูแลกันเป็นเหมือนพี่น้อง ดูแลทุกเรื่อง เราเองก็ไม่ต่างจากพ่อแม่ อยู่ด้วยกันตลอด เวลาสาขาวิชามีกิจกรรมอย่างงานไหว้ครูเราก็จะให้เขามาเรียนรู้ประเพณีนี้ เขาก็จะเล่าว่าที่บ้านเขาไม่ได้ทำอย่างนี้ จะมีซื้อของให้อาจารย์ จุดนี้ก็มีความแตกต่างกัน”*
>
> (ผู้สอนนิสิตเวียดนาม T2, **สัมภาษณ์,** 24 ตุลาคม 2560)

“อาจารย์ชาวเวียดนามจะทำงานร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับอาจารย์ชาวไทยในลักษณะร่วมมือรวมพลัง (Collaboration) ช่วยให้นักศึกษาเวียดนามได้เรียนรู้ภาษาไทย วัฒนธรรมและประเพณีไทย ได้เป็นอย่างดี”

(ผู้สอนนิสิตเวียดนาม V1, **สัมภาษณ์,** 24 ตุลาคม 2560)

“ที่มหาวิทยาลัยมี MOU กับมหาวิทยาลัยที่ไทยและให้ทุนแก่เด็กทุกปีให้มาศึกษาทำกิจกรรมที่นี่เป็นเวลา 20 วันค่ะ ศิลปวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของไทย สพร. ให้ทุนทุกปี 15 ทุน เป็นการกระตุ้น และเด็กเราก็ไม่เคยใช้ภาษาไทยที่เมืองไทย ก็อยากให้เด็กมีประสบการณ์ ให้เขามั่นใจว่าเรียนมาแล้วใช้ภาษาไทยได้ และที่เมืองไทยมีกิจกรรมที่ให้ทำเหมือนที่เคยอ่านในหนังสือ ก็อยากให้เด็กเขามีประสบการณ์ ที่การได้ไปอยู่ในพื้นที่จริง”

(ผู้สอนนิสิตเมียนมาร์ M2, **สัมภาษณ์,** 1 พฤศจิกายน 2560)

“สำหรับการสอนที่มหาวิทยาลัยเรา เราต้องสร้างสถานการณ์ให้ค่ะ เช่น มหาวิทยาลัยมีกิจกรรมต่างๆให้เด็กทำ เช่นโต้วาที พูดสด มีกิจกรรมหลายกิจกรรม ทำให้เขาแสดงออก มีการเปรียบเทียบวัฒนธรรมไทยกับพม่า มีอะไรบ้าง เหมือนยังไงแตกต่างยังไง ขนมไทยกับพม่า การเต้นรำและการละเล่นให้เด็กแสดง”

(ผู้สอนนิสิตเมียนมาร์ M2, **สัมภาษณ์,** 1 พฤศจิกายน 2560)

“การเรียนการสอนดี เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ไปศึกษาสู่โลกภายนอก ควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณีและภาษา ในการนำมาสู่การเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้สามารถปรับตัวและและใช้ชีวิตร่วมกันในสังคมได้อย่างเป็นสุข”

(ผู้สอนนิสิตลาว T1, **สัมภาษณ์,** 16 พฤศจิกายน 2560)

“จัดให้มีการสาธิตกิจกรรมหรือวัฒนธรรมโดยนิสิตต่างประเทศ มีรูปภาพประกอบ หรือวีดีทัศน์ มีโครงการนักเรียนแลกเปลี่ยน โดยส่งนิสิตไทยไปอยู่และเรียนรู้ในต่างประเทศระยะสั้นๆ มีการบูรณาการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมผ่านหลักสูตร มีผู้ชำนาญด้านวัฒนธรรมเป็นวิทยากรบรรยาย และให้นิสิตมีส่วนในกิจกรรม”

(ผู้สอนนิสิตลาว T2, **สัมภาษณ์,** 16 พฤศจิกายน 2560)

“กรณีนักศึกษาลาวไม่ค่อยมีปัญหา สามารถใช้ภาษาไทยและแนวทางการเรียนการสอนแบบที่ใช้กับนักศึกษาไทยได้เลย ส่วนนักศึกษาชาวกัมพูชานั้น มาเรียนหลักสูตรนานาชาติ และผู้สอนได้รับมอบหมายให้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แนวทางการจัดการเรียนการสอนจะใช้เอกสารภาษาอังกฤษเป็นหลัก ส่วนการสื่อสารนั้นเนื่องจากผู้สอนสามารถสื่อสารภาษาเขมรได้ จึงใช้ภาษาเขมรในการสื่อสาร”

(ผู้สอนนิสิตกัมพูชา T2, **สัมภาษณ์,** 1 พฤศจิกายน 2560)

“องค์ประกอบการเรียนรู้ 1) คน เป็นการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ที่ได้จากประสบการณ์ของแต่ละคน 2) สิ่งอำนวยความสะดวกซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน 3)สถานที่ ซึ่งเป็นบรรยากาศที่จะอำนวยในการเรียนรู้”

(ผู้สอนนิสิตกัมพูชา T2, **สัมภาษณ์,** 3 พฤศจิกายน 2560)

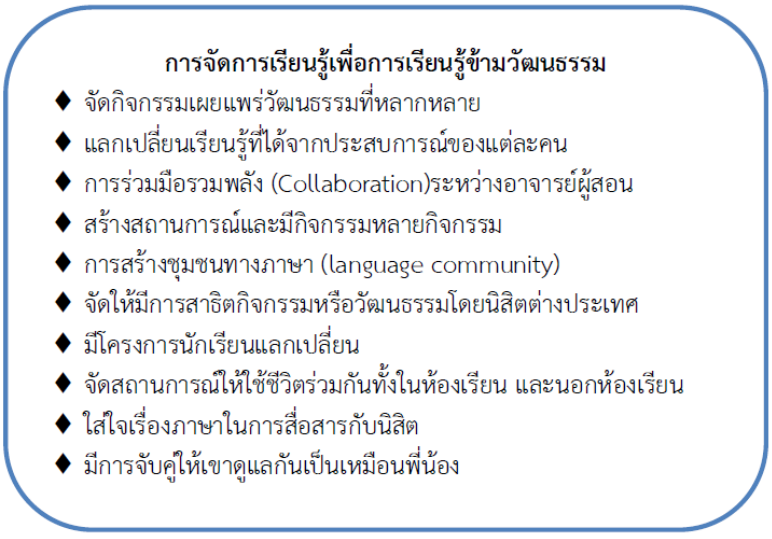
“เบื้องต้นก่อนดำเนินการจัดการเรียนการสอน หากมีนิสิตกัมพูชาในห้อง สิ่งที่ต้องใส่ใจเป็นพิเศษก็คือเรื่องของภาษา เมื่อทราบพื้นฐานทางด้านภาษาของนิสิตแล้ว จึงวางแผนการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับนิสิตกัมพูชา ขณะเดียวกันก็คำนึงถึงนิสิตที่เป็นคนไทยด้วย”

(ผู้สอนนิสิตกัมพูชา T3, **สัมภาษณ์,** 8 พฤศจิกายน 2560)

“การใช้ชีวิตร่วมกันทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน โดยเฉพาะในวัด และในบริบทสังคมไทย ช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี นิสิตจะค่อย ๆ เรียนรู้ และปรับตัวเข้าหากัน ควรเป็นธรรมชาติ และเน้นการเรียนรู้ที่เกิดจากการใช้ชีวิตร่วมกัน ต่างมุ่งที่จะทำความเข้าใจตนและผู้อื่นบนพื้นฐานของความรัก ปรารถนาดีต่อกัน ทำให้เกิดความรัก ความสามัคคี อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข และเข้าใจกัน”

(ผู้สอนนิสิตกัมพูชา T3, **สัมภาษณ์,** 8 พฤศจิกายน 2560)

จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมของนิสิตอาเซียน (CLMV) สามารถสรุปประเด็นการค้นพบได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 20 การจัดการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมจากผู้สอนนิสิตอาเซียน

ภาพที่ 21 แนวทางการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV

ภาคผนวก
แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 แผน

UbD Unit Plan **แผนการจัดกิจกรรมที่ 1 เปิดประตูสู่อาเซียน** **เวลา 09.00-10.30 น. (1.30 ชั่วโมง)**	
เรื่อง : เปิดประตูสู่อาเซียน	**สาระการเรียนรู้**: บริบทของประเทศอาเซียน และ CLMV
กิจกรรม: แลกเปลี่ยนเรียนรู้สู่วิถีอาเซียน (Think-Pair-Share)	**วิทยากร**: พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล/ พระครูวิมลศิลปกิจ, ผศ.
สาระที่ต้องการให้เรียนรู้ (Knowledge) ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของบริบทประชาคมอาเซียนที่มีความสอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม และศาสนา รวมทั้งจุดเด่นด้านสถานที่ของประเทศในกลุ่ม CLMV และประเทศต่างๆ ในประชาคมอาเซียน	
ขั้นที่ 1 – ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (Desired Results)	
1. นิสิตเข้าใจประวัติความเป็นมาของบริบทประชาคมอาเซียน 2. นิสิตสามารถปฏิบัติกิจกรรม Think-Pair-Share ได้ 3. นิสิตได้เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมและศาสนาในประชาคมอาเซียน	
ความเข้าใจของนิสิต : *(Teachers will understand that...)* เข้าใจประวัติความเป็นมาของบริบทประชาคมอาเซียนที่มีความสอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม และศาสนา รวมทั้งจุดเด่นด้านสถานที่ของประเทศในกลุ่ม CLMV และประเทศต่างๆ ในประชาคมอาเซียน	**คำถามสำคัญ (Essential Questions)**: ประวัติความเป็นมาของบริบทประชาคมอาเซียนเป็นอย่างไร วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม และศาสนา ของประเทศในประชาคมอาเซียนเป็นอย่างไร
ความรู้ที่นิสิตจะได้รับ *(Teachers will know....)* ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของบริบทประชาคมอาเซียนที่มีความสอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม และศาสนา รวมทั้งจุดเด่นด้านสถานที่ของประเทศในกลุ่ม CLMV และประเทศต่างๆ ในประชาคมอาเซียน	**พฤติกรรมการเรียนรู้ของนิสิตที่จะเกิดขึ้น** *(Teachers will be able to....)* ปฏิบัติตนตามบริบทของสังคมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในประชาคมอาเซียน
ขั้นที่ 2 – การวัดผลและประเมินผล (Assessment Evidence)	
Goal(s): ประเมินจากการนำเสนอผลการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น Role: สังเกตการทำงานคู่และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกิดจากการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ Audience: แลกเปลี่ยนความรู้และสรุป Situation: ประเมินการทำงาน (เดี่ยว/คู่) Performance: ประเมินการเข้าร่วมกิจกรรม	

Standards: อธิบายและทำความเข้าใจกับนิสิตผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมินของกิจกรรมนี้ หลักฐานการประเมินอื่นๆ (**Other Evidence**)
ขั้นที่ 3 – แผนการเรียนรู้ (Learning Plan)
กิจกรรมการพัฒนา (Learning Activities) - *Consider the WHERETO elements*
ขั้นนำเข้าสู่กิจกรรม ฟังบรรยายเรื่อง “เปิดประตูสู่อาเซียน” ให้นิสิตเล่าประสบการณ์หรือความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน และประเทศอาเซียน **ขั้นทำกิจกรรม** แลกเปลี่ยนเรียนรู้สู่วิถีอาเซียน (Think-Pair-Share: TPS) **Think :** ให้คิดเกี่ยวกับคำถามต่อไปนี้ 1) ประวัติความเป็นมาของบริบทประชาคมอาเซียนเป็นอย่างไร 2) วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม และศาสนา ของประเทศในประชาคมอาเซียนเป็นอย่างไร คิดสิ่งที่รู้ และเกิดจากประสบการณ์ของตน **Pair :** จับคู่กับเพื่อนนิสิต ฟังแนวคิดเพื่อน แลกเปลี่ยนแนวคิดและร่วมกันสร้างหรือนำเสนอแนวคิดใหม่ **Share :** ร่วมกันสนทนากลุ่มใหญ่ ฟังแนวคิดผู้อื่น นำเสนอแนวคิดตน นำเสนอแนวคิดของเพื่อน สร้างแนวคิดใหม่ร่วมกัน **ขั้นสรุปกิจกรรม** ให้นิสิตสรุปประเด็นสำคัญเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน และบอกความตั้งใจของนิสิตในการที่จะปฏิบัติตนเพื่อการเป็นสมาชิกในประชาคมอาเซียน บันทึกการสะท้อนคิดของนิสิตลงในบัตรบันทึกการสะท้อนคิด (Exit Slip) เป็นรายบุคคล
สื่อประกอบการเรียนรู้ (Resources) 1. Power Point สำหรับบรรยายกิจกรรม 2. อุปกรณ์สำหรับทำกิจกรรมเดี่ยวและคู่ 3. บัตรบันทึกการสะท้อนคิด (Exit Slips) 4. แบบสังเกตพฤติกรรมการทำกิจกรรมและการมีส่วนร่วม

คำชี้แจง บัตรบันทึกการสะท้อนคิด 3-2-1 นี้ ใช้สำหรับบันทึกผลการเข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน โดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้บันทึกภายหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรม

บัตรบันทึกการสะท้อนคิด (Exit Slip) **3-2-1**

ชื่อกิจกรรม.....วันที่.....

สิ่งที่ข้าพเจ้าได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมมี 3 อย่าง ดังนี้

1. .....
2. .....
3. .....

ข้าพเจ้ามีคำถามที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรม 2 คำถาม ดังนี้

1. .....
2. .....

ข้าพเจ้ามีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากการเข้าร่วมกิจกรรม 1 ข้อ ดังนี้ (ข้าพเจ้าคิดว่า.....)

1. .....

PPT ประกอบการบรรยาย

UbD Unit Plan
แผนการจัดกิจกรรมที่ 2 วัฒนธรรมในกลุ่มประเทศ CLMV กับการเรียนรู้สู่ความเข้าใจ
เวลา 10.30-12.00 น. (1.30 ชั่วโมง)

เรื่อง :	วัฒนธรรมในกลุ่มประเทศ CLMV กับการเรียนรู้สู่ความเข้าใจ	**สาระการเรียนรู้**:	วัฒนธรรมในกลุ่มประเทศ CLMV
กิจกรรม:	การร่วมมือกันเรียนรู้เชิงกลุ่ม (Group Collaboration)	**วิทยากร**:	พระปลัดระพิน พุทธิสาโร, ดร. ดร.ฤทธิชัย แกมนาค

สาระที่ต้องการให้เรียนรู้ (Knowledge)

การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน โดยเน้นวัฒนธรรมทางศาสนาในกลุ่มประเทศ CLMV ที่ประกอบด้วย 1) แบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต) 2) หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (มารยาทชาวพุทธ) 3) การนับถือนิกายทางพุทธศาสนา (วัตรปฏิบัติที่แตกต่างกัน) โดยที่วัฒนธรรมวิถีปฏิบัติทางศาสนาของศาสนาพุทธของนิสิตชาวต่างชาติจากประเทศกัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม ซึ่งมีวิถีปฏิบัติบางประการเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางศาสนา วิถีชีวิต มีความแตกต่างกัน ทำให้เกิดความขัดกันในวัตรปฏิบัติ อาทิว่าด้วยเรื่องวัฒนธรรมทางศาสนา การดำเนินชีวิต ความแตกต่างในนิกายทางศาสนา ทัศนคติทางการเมืองและการแสดงออก อันมีผลต่อความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันของนิสิตที่แตกต่างกันในด้านวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตในมิติทางศาสนาของการอยู่ร่วมกันในประชาคมนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ขั้นที่ 1 – ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (Desired Results)

1. นิสิตเข้าใจแบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต)
2. นิสิตมีหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (มารยาทชาวพุทธ)
3. นิสิตมีความเข้าใจเกี่ยวกับการนับถือนิกายทางพุทธศาสนา (วัตรปฏิบัติที่แตกต่างกัน)

ความเข้าใจของนิสิต : *(Teachers will understand that...)* **1. เข้าใจแบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต-ธรรมวินัย)** คือ รูปแบบการปฏิบัติในฐานะพระภิกษุ หรือชาวพุทธที่ต้องยึดหลักการคำสอนในทางพระพุทธศาสนา **2) รู้หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (มารยาทชาวพุทธ)** คือ มีรูปแบบการปฏิบัติตนอันสัมพันธ์กับความเชื่อ จารีตดั้งเดิม ซึ่งมีแบบแผนมาจากจารีตดั้งเดิม หรือแบบปฏิบัติที่เคยกระทำมาอันมีส่วนต่อจากพระพุทธศาสนา **3) เข้าใจการนับถือนิกายทางพุทธศาสนา (วัตรปฏิบัติที่แตกต่างกัน)** กล่าวคือ วัตรปฏิบัติที่เนื่องด้วยนิกายทางศาสนาจะแตกต่างกันผ่านรูปแบบ วิธีการปฏิบัติ อันสัมพันธ์กับการแต่งกาย ระหว่างมหายานของเวียดนาม เถรวาทในแบบไทย เมียนมาร์ ลาว กัมพูชา ความต่างนิกายในเถรวาทจะมีผลต่อการแต่งกาย การครองจีวร การขบฉัน การสวดมนต์ การใช้ศาสนาที่แตกต่างกันในการสวดมนต์ ทำวัตร หรือการขบฉันร่วมกัน	**คำถามสำคัญ (Essential Questions)**: 1. แบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต-ธรรมวินัย) มีแนวทางอย่างไร 2. หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (มารยาทชาวพุทธ) มีอะไรบ้าง 3. การนับถือนิกายทางพุทธศาสนา (วัตรปฏิบัติที่แตกต่างกัน) มีความเหมือนและแตกต่างกันอย่างไร

ความรู้ที่นิสิตจะได้รับ *(Teachers will know....)* ความรู้เกี่ยวกับแบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต) หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (มารยาทชาวพุทธ) และการนับถือนิกายทางพุทธศาสนา (วัตรปฏิบัติที่แตกต่างกัน)	**พฤติกรรมการเรียนรู้ของนิสิตที่จะเกิดขึ้น** *(Teachers will be able to....)* รู้แนวทางในการปฏิบัติตนเพื่อการอยู่ร่วมกันในประชาคมมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ขั้นที่ 2 – การวัดผลและประเมินผล (Assessment Evidence)	
Goal(s): ประเมินจากการนำเสนอผลงานหรือการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น Role: สังเกตการทำงานกลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกิดจากการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ Audience: แลกเปลี่ยนความรู้และสรุป Situation: ประเมินการทำงาน (เดี่ยว/คู่/กลุ่ม) Performance: ประเมินการเข้าร่วมกิจกรรม Standards: อธิบายและทำความเข้าใจกับนิสิตผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมินของกิจกรรมนี้ หลักฐานการประเมินอื่นๆ (**Other Evidence**)	
ขั้นที่ 3 – แผนการเรียนรู้ (Learning Plan)	
กิจกรรมการพัฒนา (Learning Activities) - *Consider the WHERETO elements*	
ขั้นนำเข้าสู่กิจกรรม ฟังบรรยายเรื่อง “วัฒนธรรมในกลุ่มประเทศ CLMV กับการเรียนรู้สู่ความเข้าใจ” **ขั้นทำกิจกรรม** การร่วมมือกันเรียนรู้เชิงกลุ่ม (Group Collaboration) เกี่ยวกับวัฒนธรรม แบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต) หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (มารยาทชาวพุทธ) และการนับถือนิกายทางพุทธศาสนา (วัตรปฏิบัติที่แตกต่างกัน) โดยการทำกิจกรรมกลุ่มเพื่อทำความเข้าใจวัฒนธรรมในกลุ่มประเทศ CLMV **ขั้นสรุปกิจกรรม** ให้นิสิตสรุปเกี่ยวกับวัฒนธรรมในกลุ่มประเทศ CLMV และบันทึกการสะท้อนคิดลงใน บัตรบันทึกการสะท้อนคิด (Exit Slip) เป็นรายบุคคล	
สื่อประกอบการเรียนรู้ (Resources) 1. Power Point สำหรับบรรยายกิจกรรม 2. อุปกรณ์สำหรับทำกิจกรรมกลุ่ม 3. บัตรบันทึกการสะท้อนคิด (Exit Slips) 4. แบบสังเกตพฤติกรรมการทำกิจกรรมกลุ่ม/การมีส่วนร่วม	

คำชี้แจง บัตรบันทึกการสะท้อนคิด 3-2-1 นี้ ใช้สำหรับบันทึกผลการเข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน โดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้บันทึกภายหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรม

บัตรบันทึกการสะท้อนคิด (Exit Slip) **3-2-1**

***ชื่อกิจกรรม*.....*วันที่*.....**

สิ่งที่ข้าพเจ้าได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมมี 3 อย่าง ดังนี้

1. .....
2. .....
3. .....

ข้าพเจ้ามีคำถามที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรม 2 คำถาม ดังนี้

1. .....
2. .....

ข้าพเจ้ามีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากการเข้าร่วมกิจกรรม 1 ข้อ ดังนี้ (ข้าพเจ้าคิดว่า.....)

1. .....

PPT ประกอบการบรรยาย

UbD Unit Plan
แผนการจัดกิจกรรมที่ 3 การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมสู่นวัตกรรมอาเซียน
เวลา 13.00-15.00 น. (2 ชั่วโมง)

เรื่อง : การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมสู่นวัตกรรมอาเซียน **สาระการเรียนรู้**: นวัตกรรมทางวัฒนธรรมอาเซียน

ผศ.ดร.จตุภูมิ เขตจัตุรัส
ดร.ลำพอง กลมกูล

กิจกรรม: กิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) **วิทยากร**: นายกวีพล ศรีหะมงคล

สาระที่ต้องการให้เรียนรู้ (Knowledge)

วัฒนธรรมทางศาสนา (Religious Culture) เป็นวัฒนธรรมที่มีวิถีปฏิบัติทางศาสนาของศาสนาพุทธของนิสิตชาวต่างชาติจากประเทศกัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม ซึ่งมีวิถีปฏิบัติบางประการเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางศาสนา วิถีชีวิต มีความแตกต่างกัน ทำให้เกิดความขัดกันในวัตรปฏิบัติ อาทิว่าด้วยเรื่องวัฒนธรรมทางศาสนา การดำเนินชีวิต ความแตกต่างในนิกายทางศาสนา ทัศนคติทางการเมืองและการแสดงออก อันมีผลต่อความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันของนิสิตที่แตกต่างกันในด้านวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตในมิติทางศาสนาของการอยู่ร่วมกันในประชาคมนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ขั้นที่ 1 – ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (Desired Results)

1. นิสิตเข้าใจวัฒนธรรมทางศาสนา (Religious Culture)
2. นิสิตมีส่วนร่วมในการทำกิจรรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop)
3. นิสิตสามารถออกแบบนวัตกรรมทางวัฒนธรรมอาเซียนได้

ความเข้าใจของนิสิต :
(Teachers will understand that...)

แบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต)

- ◆ เรียนรู้เรา รู้เขา เอาใจเขามาใส่ใจเรา
- ◆ รักษาความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน
- ◆ ดูแลและช่วยเหลือกันภายในกลุ่มหรือนิกาย
- ◆ ศาสนามีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่
- ◆ เรียนรู้ของความแตกต่างของการปฏิบัติตน
- ◆ ฝึกปฏิบัติตามหลักตามหลักของศาสนา
- ◆ การปฏิบัติตนอย่างหนึ่งคือให้เกียรติ

หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (มารยาทชาวพุทธ)

- ◆ เรียนรู้ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารกัน
- ◆ ปฏิบัติตามกฎระเบียบของมหาวิทยาลัย
- ◆ เมื่อมีปัญหาจะต้องหันหน้าเข้าหากันร่วมกันแก้ไขปัญหา
- ◆ เข้าร่วมกิจกรรมที่ทางมหาวิทยาลัยจัดขึ้น
- ◆ ประพฤติดีด้วยกาย วาจา ใจ
- ◆ ปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า

คำถามสำคัญ (Essential Questions):

แบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต) มีอะไรบ้าง
หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (มารยาทชาวพุทธ) มีลักษณะอย่างไร
การนับถือนิกายทางพุทธศาสนา (วัตรปฏิบัติที่แตกต่างกัน) ควรมีแนวทางในการปฏิบัติตนอย่างไร

◆ ให้ความเคารพนับถือกัน ◆ เรียนรู้จากการพูดคุยและทำงานร่วมกัน **การนับถือนิกายทางพุทธศาสนา (วัตรปฏิบัติที่แตกต่างกัน)** ◆ เงื่อนไขของเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ทางศาสนา ◆ รักษาธรรมเนียมประเพณีและวิถีปฏิบัติ ◆ การปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ◆ ปฏิบัติตามระเบียบข้อตกลงร่วมกันของมหาวิทยาลัย ◆ ต้องมีศูนย์ความรู้ทำให้เกิดลักษณะการคิดร่วมกัน ◆ เกิดการเรียนรู้ในเชิงของการแลกเปลี่ยน	
ความรู้ที่นิสิตจะได้รับ ***(Teachers will know....)*** แบบแผนในการปฏิบัติตน (จารีต) หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (มารยาทชาวพุทธ) การนับถือนิกายทางพุทธศาสนา (วัตรปฏิบัติที่แตกต่างกัน) การออกแบบนวัตกรรมทางวัฒนธรรมอาเซียน	**พฤติกรรมการเรียนรู้ของนิสิตที่จะเกิดขึ้น** ***(Teachers will be able to....)*** เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม มีส่วนร่วมในการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ออกแบบนวัตกรรมทางวัฒนธรรมอาเซียน
ขั้นที่ 2 – การวัดผลและประเมินผล (Assessment Evidence)	
Goal(s): ประเมินจากการนำเสนอผลงานหรือการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น Role: สังเกตการทำงานกลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกิดจากการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ Audience: แลกเปลี่ยนความรู้และสรุป Situation: ประเมินการทำงาน (กลุ่ม) Performance: ประเมินการเข้าร่วมกิจกรรม Standards: อธิบายและทำความเข้าใจกับนิสิตผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมินของกิจกรรมนี้ หลักฐานการประเมินอื่นๆ (Other Evidence)	
ขั้นที่ 3 – แผนการเรียนรู้ (Learning Plan)	
กิจกรรมการพัฒนา (Learning Activities) - *Consider the WHERETO elements*	
ขั้นนำเข้าสู่กิจกรรม ฟังบรรยายเรื่อง “วัฒนธรรมทางศาสนา (Religious Culture)” ซักถามในประเด็นที่สงสัยเพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่กิจกรรมเชิงปฏิบัติการ **ขั้นทำกิจกรรม** กิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ที่เน้นกระบวนการกลุ่ม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การร่วมมือกันเรียนรู้ และการออกแบบนวัตกรรมทางวัฒนธรรมอาเซียน **ขั้นสรุปกิจกรรม** ให้นิสิตสะท้อนคิดประสบการณ์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ และบันทึกการสะท้อนคิดลงในบัตรบันทึกการสะท้อนคิด (Exit Slip) เป็นรายบุคคล	

สื่อประกอบการเรียนรู้ (Resources)

1. Power Point สำหรับบรรยายกิจกรรม
2. อุปกรณ์สำหรับทำกิจกรรมกลุ่ม
3. บัตรบันทึกการสะท้อนคิด (Exit Slips)
4. แบบสังเกตพฤติกรรมการทำกิจกรรมกลุ่ม/การมีส่วนร่วม

คำชี้แจง บัตรบันทึกการสะท้อนคิด 3-2-1 นี้ ใช้สำหรับบันทึกผลการเข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน โดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้บันทึกภายหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรม

บัตรบันทึกการสะท้อนคิด (Exit Slip) **3-2-1**

***ชื่อกิจกรรม*.....*วันที่*.....**

สิ่งที่ข้าพเจ้าได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมมี 3 อย่าง ดังนี้

1. .....
2. .....
3. .....

ข้าพเจ้ามีคำถามที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรม 2 คำถาม ดังนี้

1. .....
2. .....

ข้าพเจ้ามีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากการเข้าร่วมกิจกรรม 1 ข้อ ดังนี้ (ข้าพเจ้าคิดว่า.....)

1. .....

เอกสารประกอบการอบรม
การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียน กลุ่มประเทศ CLMV
สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หมายเหตุ : ให้นิสิต SCAN QR CODE หรือไปยัง WEBLINK ตามที่นิสิตสนใจ

คู่มือ Cambodia-กัมพูชา
http://thaishorturl.com/u2zu

คู่มือ Myanmar-เมียนมาร์
http://thaishorturl.com/u2zr

คู่มือ Laos-ลาว
http://thaishorturl.com/u2zs

คู่มือ Vietnam-เวียดนาม
http://thaishorturl.com/u2zt

คู่มือรวม 4 ประเทศ CLMV http://thaishorturl.com/u2zq

UbD Unit Plan **แผนการจัดกิจกรรมที่ 4 กิจกรรมถอดบทเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้** **เวลา 09.00-10.30 น. (1 ชั่วโมง)**	
เรื่อง : ถอดบทเรียนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน	**สาระการเรียนรู้**: การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน
กิจกรรม: สนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Think-Pair-Share)	**วิทยากร**: คณะผู้วิจัย
สาระที่ต้องการให้เรียนรู้ (Knowledge) การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Cross Cultural Learning) เป็นกระบวนการ ในการทำความเข้าใจในความแตกต่างของวัฒนธรรมความหลายหลายของวัฒนธรรมของประเทศในกลุ่มอาเซียนอันเป็นเหตุให้ต้องเรียนรู้วัฒนธรรมของกันและกันโดยไม่ปิดกั้นที่จะยอมรับเอาวัฒนธรรมที่ดีๆ จากท้องถิ่นอื่นใช้ โดยที่ผู้เรียนให้มีความสามารถในการเตรียมความพร้อมทางวัฒนธรรมมีเมื่อได้มีโอกาสในการเรียนรู้วัฒนธรรมใหม่ในสังคมที่แตกต่าง 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย เปิดใจรับวัฒนธรรมใหม่ เตรียมใจเรียนรู้สิ่งที่แตกต่าง ปรับอารมณ์ให้เข้ากับสถานการณ์ เข้าใจพฤติกรรมของกลุ่มชน และปรับกระบวนทัศน์ในเรื่องวัฒนธรรม	
ขั้นที่ 1 – ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (Desired Results)	
1. นิสิตเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน 2. นิสิตสามารถปฏิบัติกิจกรรม Think-Pair-Share ได้ 3. นิสิตได้แนวทางในการปฏิบัติตนเพื่อการอยู่ร่วมกันในประชาคมอาเซียน	
ความเข้าใจของครู : *(Teachers will understand that...)* 1. นิสิตเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน 2. นิสิตสามารถสะท้อนคิดและสรุปความรู้ที่ได้รับจากการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน	**คำถามสำคัญ (Essential Questions)**: กระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนเป็นอย่างไร นิสิตสามารถสะท้อนคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน อย่างไรบ้าง
ความรู้ที่นิสิตจะได้รับ *(Teachers will know....)* 5 ขั้นตอน ของกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ประกอบด้วย เปิดใจรับวัฒนธรรมใหม่-เตรียมใจเรียนรู้สิ่งที่แตกต่าง-ปรับอารมณ์ให้เข้ากับสถานการณ์ -เข้าใจพฤติกรรมของกลุ่มชน และปรับกระบวนทัศน์ในเรื่องวัฒนธรรม	**พฤติกรรมการเรียนรู้ของนิสิตที่จะเกิดขึ้น** *(Teachers will be able to....)* นิสิตมีการปรับกระบวนทัศน์ในเรื่องวัฒนธรรม คือ การปรับวิธีคิด วิธีปฏิบัติที่ตั้งอยู่บนรากฐานการมองโลกด้วยความเป็นจริง

ขั้นที่ 2 – การวัดผลและประเมินผล (Assessment Evidence)
Goal(s): ประเมินจากการนำเสนอผลงานหรือการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น **R**ole: วิเคราะห์ข้อมูลที่เกิดจากการสนทนาแลกเปลี่ยนรู้ **A**udience: แลกเปลี่ยนความรู้และสรุป **S**ituation: ประเมินการนำเสนอ **P**erformance: ประเมินการเข้าร่วมกิจกรรม **S**tandards: อธิบายและทำความเข้าใจกับนิสิตผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมินของกิจกรรมนี้ หลักฐานการประเมินอื่นๆ (**Other Evidence**)
ขั้นที่ 3 – แผนการเรียนรู้ (Learning Plan)
กิจกรรมการพัฒนา (Learning Activities) - ***Consider the WHERETO elements***
ขั้นนำเข้าสู่กิจกรรม แนะนำนิสิตเกี่ยวกับ 5 ขั้นตอน ของกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ประกอบด้วย เปิดใจรับวัฒนธรรมใหม่-เตรียมใจเรียนรู้สิ่งที่แตกต่าง-ปรับอารมณ์ให้เข้ากับสถานการณ์ -เข้าใจพฤติกรรมของกลุ่มชน และปรับกระบวนทัศน์ในเรื่องวัฒนธรรม **ขั้นทำกิจกรรม** แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (Think-Pair-Share: TPS) **Think :** ให้คิดเกี่ยวกับคำถามต่อไปนี้ 1) กระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนเป็นอย่างไร 2) นิสิตสามารถสะท้อนคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน อย่างไรบ้าง คิดสิ่งที่รู้ และเกิดจากประสบการณ์ของตน **Pair :** จับคู่กับเพื่อน ฟังแนวคิดเพื่อน แลกเปลี่ยนแนวคิดและร่วมกันสร้างหรือนำเสนอแนวคิดใหม่ **Share :** ร่วมกันสนทนากลุ่มใหญ่ ฟังแนวคิดผู้อื่น นำเสนอแนวคิดตน นำเสนอแนวคิดของเพื่อน สร้างแนวคิดใหม่ร่วมกัน **ขั้นสรุปกิจกรรม** ให้นิสิตสรุปสิ่งที่ได้จากการถอดบทเรียนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน และบันทึกการสะท้อนคิดลงในบัตรบันทึกการสะท้อนคิด (Exit Slip) เป็นรายบุคคล
สื่อประกอบการเรียนรู้ (Resources) 1. Power Point สำหรับบรรยายกิจกรรม 2. อุปกรณ์สำหรับทำกิจกรรมกลุ่ม 3. บัตรบันทึกการสะท้อนคิด (Exit Slips) 4. แบบสังเกตพฤติกรรมการทำกิจกรรมกลุ่ม/การมีส่วนร่วม

คำชี้แจง บัตรบันทึกการสะท้อนคิด 3-2-1 นี้ ใช้สำหรับบันทึกผลการเข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน โดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้บันทึกภายหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรม

บัตรบันทึกการสะท้อนคิด (Exit Slip) **3-2-1**

ชื่อกิจกรรม.....วันที่.....

สิ่งที่ข้าพเจ้าได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมมี 3 อย่าง ดังนี้

1. .....
2. .....
3. .....

ข้าพเจ้ามีคำถามที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรม 2 คำถาม ดังนี้

1. .....
2. .....

ข้าพเจ้ามีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากการเข้าร่วมกิจกรรม 1 ข้อ ดังนี้ (ข้าพเจ้าคิดว่า.....)

1. .....

ตัวอย่างผลงานการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมและประเพณี ไทย-เมียนมาร์ ACE โดยนิสิตวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จ.เชียงราย [19 ก.ย.2561]

UbD Unit Plan
แผนการจัดกิจกรรมที่ 5 การศึกษาเชิงพื้นที่ประเทศ CLMV
ระยะเวลาดำเนินการ 3 วัน

เรื่อง : การศึกษาเชิงพื้นที่ประเทศ CLMV **ประเทศอาเซียน:** เวียดนาม / กัมพูชา / ลาว / เมียนมาร์

กิจกรรม: การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมโดยใช้วิจัยเป็นฐาน RBL **วิทยากร:** คณะผู้วิจัย

สาระที่ต้องการให้เรียนรู้ (Knowledge)

การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Cross Cultural Learning) เป็นกระบวนการ ในการทำความเข้าใจในความแตกต่างของวัฒนธรรมความหลายหลายของวัฒนธรรมของประเทศในกลุ่มอาเซียนอันเป็นเหตุให้ต้องเรียนรู้วัฒนธรรมของกันและกันโดยไม่ปิดกั้นที่จะยอมรับเอาวัฒนธรรมที่ดีๆ จากท้องถิ่นอื่นใช้ โดยที่ผู้เรียนให้มีความสามารถในการเตรียมความพร้อมทางวัฒนธรรมมีเมื่อได้มีโอกาสในการเรียนรู้วัฒนธรรมใหม่ในสังคมที่แตกต่าง 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย เปิดใจรับวัฒนธรรมใหม่ เตรียมใจเรียนรู้สิ่งที่แตกต่าง ปรับอารมณ์ให้เข้ากับสถานการณ์ เข้าใจพฤติกรรมของกลุ่มชน และปรับกระบวนทัศน์ในเรื่องวัฒนธรรม

ขั้นที่ 1 – ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (Desired Results)

1. นิสิตเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนผ่านกระบวนการวิจัย
2. นิสิตศึกษาและบันทึกเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวเวียดนามที่ได้จากการศึกษาภาคสนาม
3. นิสิตสามารถสะท้อนคิดและสรุปความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาภาคสนามเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไทย-เวียดนาม

ความเข้าใจของนิสิต : *(Students will understand that...)*	**คำถามสำคัญ (Essential Questions):**
1) นิสิตเข้าใจการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนจากประวัติศาสตร์ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของชาวเวียดนาม 2) นิสิตทราบวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวเวียดนามในปัจจุบัน 3) นิสิตเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนจากการศึกษาเชิงพื้นที่ประเทศเวียดนาม	การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนจากประวัติศาสตร์ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของชาวเวียดนามอย่างไร วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวเวียดนามในปัจจุบัน เป็นอย่างไร นิสิตมีกระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนจากการศึกษาเชิงพื้นที่อย่างไร
ความรู้ที่นิสิตจะได้รับ *(Teachers will know....)* 1) นิสิตได้เรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนจากประวัติศาสตร์ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของชาวเวียดนาม 2) ทำให้ทราบวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวเวียดนามในปัจจุบัน 3) ทำให้ได้กระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนจากการศึกษาเชิงพื้นที่ประเทศเวียดนาม	**พฤติกรรมการเรียนรู้ของนิสิตที่จะเกิดขึ้น** *(Teachers will be able to....)* ได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง ที่นำไปสู่ความเข้าใจ และเกิดการปรับตัวทางวัฒนธรรม

ขั้นที่ 2 – การวัดผลและประเมินผล (Assessment Evidence)	
Goal(s): ประเมินจากการนำเสนอประสบการณ์หรือการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น Role: สังเกตการทำงานกลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกิดจากการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ Audience: แลกเปลี่ยนความรู้และสรุป Situation: ประเมินการทำงาน (เดี่ยว/คู่/กลุ่ม) Performance: ประเมินการเข้าร่วมกิจกรรม Standards: อธิบายและทำความเข้าใจกับนิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมินของกิจกรรมนี้ หลักฐานการประเมินอื่นๆ (**Other Evidences**)	
ขั้นที่ 3 – แผนการเรียนรู้ (Learning Plan)	
กิจกรรมการพัฒนา (Learning Activities) - *Consider the WHERETO elements*	
ขั้นนำเข้าสู่กิจกรรม ฟังบรรยายเรื่อง “การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมโดยใช้วิจัยเป็นฐาน RBL” เพื่อให้นิสิตเข้าใจกระบวนการในการบันทึกความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรม **ขั้นทำกิจกรรม** 1. นิสิตได้ศึกษาในสถานที่จริง โดยใช้การสังเกต และการจดบันทึกจากการศึกษาภาคสนาม 2. นิสิตได้ฝึกประสบการณ์เกี่ยวกับการสัมภาษณ์ และการสนทนาซักถามเพื่อให้ได้ความรู้จากบุคคลและสถานที่จริง 3. นิสิตร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนและคณาจารย์เกี่ยวกับประสบการณ์ภาคสนาม 4. นิสิตสะท้อนคิดเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ด้วยการบันทึก Clip **ขั้นสรุปกิจกรรม** ให้นิสิตสรุปเกี่ยวกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมในประเทศ CLMV และบอกความตั้งใจของนิสิตในการที่จะปฏิบัติตนเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม และบันทึกการสะท้อนคิดลงใน Booklet และบัตรบันทึกการสะท้อนคิด (Exit Slip) เป็นรายบุคคล	
สื่อประกอบการเรียนรู้ (Resources) 1. Booklet “การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน: กรณีศึกษาประเทศเวียดนาม” 2. อุปกรณ์สำหรับทำกิจกรรมกลุ่ม 3. บัตรบันทึกการสะท้อนคิด (Exit Slips) 4. แบบสังเกตพฤติกรรมการทำกิจกรรมกลุ่ม/การมีส่วนร่วม	

คำชี้แจง บัตรบันทึกการสะท้อนคิด 3-2-1 นี้ ใช้สำหรับบันทึกผลการเข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน โดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้บันทึกภายหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรม

บัตรบันทึกการสะท้อนคิด (Exit Slip) **3-2-1**

***ชื่อกิจกรรม*.....*วันที่*.....**

สิ่งที่ข้าพเจ้าได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมมี 3 อย่าง ดังนี้

1. .....
2. .....
3. .....

ข้าพเจ้ามีคำถามที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรม 2 คำถาม ดังนี้

1. .....
2. .....

ข้าพเจ้ามีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากการเข้าร่วมกิจกรรม 1 ข้อ ดังนี้ (ข้าพเจ้าคิดว่า.....)

1. .....

การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมที่เวียดนาม ส่วนวิจัยสารสนเทศและบริการวิชาการ ศูนย์อาเซียนศึกษา สรุปโครงการนิสิตสัมพันธ์อาเซียน (ประเทศเวียดนาม) ระหว่างวันที่ 13-16 กันยายน พ.ศ. 2561 ณ นครโฮจิมินท์ ประเทศเวียดนาม

QR Code Booket
สำหรับ Download

ชุดนวัตกรรมการเรียนรู้จากการวิจัย จำนวน 5 เล่ม

พระราชวรเมธี,รศ.ดร. หัวหน้าโครงการวิจัยและบรรณาธิการงานวิจัยเรื่อง "รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน ในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย" ISBN: 978-616-300-598-4 E-Books online : http://rasc.mcu.ac.th ส่วนวิจัยสารสนเทศ และบริการวิชาการ ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	
ผศ.ดร.จตุภูมิ เขตจัตุรัส (คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น) ดร.ลำพอง กลมกูล (ศูนย์อาเซียนศึกษา มจร).(2561). รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน ในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรณีศึกษาการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมเวียดนาม ISBN: 978-616-300-594-6 E-Books online : http://rasc.mcu.ac.th ส่วนวิจัย สารสนเทศและบริการวิชาการ ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	
พระครูวิมลศิลปกิจ,ผศ, ผศ.ดร.ฤทธิชัย แกมนาค (วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย).(2561). รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน ในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรณีศึกษาการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมลาว. ISBN: 978-616-300-596-0 E-Books online : http://rasc.mcu.ac.th ส่วนวิจัยสารสนเทศ และบริการวิชาการ ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	

พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล (มจร อุบลราชธานี) ,ร.ต. กวีพล ศรีหะมงคล (อนุศาสนาจารย์กองทัพบก) . (2561). รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน ในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรณีศึกษาการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมกัมพูชา. ISBN: 978-616-300-597-7 E-Books online : http://rasc.mcu.ac.th ส่วนวิจัยสารสนเทศ และบริการวิชาการ ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	
พระปลัดระพิน พุทฺธิสาโร,ผศ.ดร, ผศ.ดร.พิเชฐ ทั่งโต (คณะสังคมศาสตร์).(2561). รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน ในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรณีศึกษาการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมเมียนมาร์. ISBN: 978-616-300-595-3 E-Books online : http://rasc.mcu.ac.th ส่วนวิจัยสารสนเทศ และบริการวิชาการ ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	

ประวัติคณะผู้วิจัย

พระราชวรเมธี, รศ.ดร. เกิดเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2502 วุฒิการศึกษา น.ธ.เอก, ป.ธ.5 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) (เกียรตินิยม) สาขาวิชาปรัชญาศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.2528 ปริญญามหาบัณฑิต (M.A.) สาขาวิชาปรัชญา มหาวิทยาลัยมัทราส พ.ศ.2531 และปริญญาดุษฎีบัณฑิต (Ph.D.) สาขาวิชาปรัชญา มหาวิทยาลัยมัทราส ประเทศอินเดีย พ.ศ.2539 โดยได้รับทุนจากรัฐบาลอินเดีย (UNIVERSITY GRANTS COMMISSION: U.G.C.) ปัจจุบันเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสและประธานองค์การศึกษา วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ประธานประสานแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา (คปพ.) ของมหาเถรสมาคม ตำแหน่งในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย เป็นรองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา (2541 - 2548) เป็นรองอธิการบดีฝ่ายบริหาร (2548 - ปัจจุบัน) เป็นกรรมการและเลขานุการสภามหาวิทยาลัย เป็นประธานคณะกรรมการบริหารศูนย์อาเซียนศึกษา และเป็นประธานและกรรมการสอบประเมินผลวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทและปริญญาเอก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยอื่นอย่างต่อเนื่อง เกียรติคุณที่ได้รับรางวัลเสาเสมาธรรมจักรในฐานะผู้บำเพ็ญคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา ประเภทส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา สาขาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศ จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พ.ศ.2548 รางวัล 'คนดีศรีพุทธศาสตร์' จากคณะพุทธศาสตร์ มจร ฯลฯ เป็นนักวิจัยทุนวิจัยมุ่งเป้าปี 2560 สาขาการศึกษา จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) เบอร์ติดต่อ 098-9293617 E-mail: paramethi.59@gmail.com

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ ทั่งโต เกิดเมื่อปี พ.ศ. 2503 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาเอกบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สำหรับการศึกษาในระดับปริญญาโท (Master of Art) ในสาขาวิชา Public Administration และระดับปริญญาเอก (Ph.D.) ในสาขา Public Administration จากมหาวิทยาลัย Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University ประเทศอินเดีย เป็นนักวิจัยทุนวิจัยมุ่งเป้าปี 2558 สาขาการศึกษา และทุนวิจัยมุ่งเป้าปี 2560 สาขาการศึกษา จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และดำรงตำแหน่งทางการบริหารเป็นรองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะสังคมศาสตร์ และผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ เบอร์ติดต่อ 086-0486042 E-mail: ptoto@mcu.ac.th

พระปลัดระพิน พุทฺธิสาโร, ผศ.ดร. เกิดเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ.2516 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาวิชาเอกการสอนสังคม คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สำหรับการศึกษาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์เอเชีย จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2544 และจบการศึกษาระดับพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีการศึกษา 2554 เป็นนักวิจัยทุนวิจัยมุ่งเป้าปี 2558 สาขาการศึกษา และทุนวิจัยมุ่งเป้าปี 2560 สาขาการศึกษา จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เบอร์ติดต่อ 086-7713638 E-mail: raphind@yahoo.com

พระครูวิมลศิลปกิจ, ผศ.ดร. เกิดวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ.2501 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปริญญาโท ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ปริญญาเอก Ph.D. สาขา Local Wisdom จาก Bodhisastra University Florida USA หน้าที่ปัจจุบันเป็นนักวิจัยอิสระ ตำแหน่ง รองเจ้าคณะอำเภอเวียงชัย วัดพนาลัยเกษม ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย เป็นนักวิจัยทุนวิจัยมุ่งเป้าปี 2560 สาขาการศึกษา จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) เบอร์ติดต่อ 08-1961-3345 E-mail: wcp48@hotmail.com

พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล, ดร. เกิดเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ.2508 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปริญญาโท ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก (Ph.D.) ในสาขาวิชา Education Administration จาก Adamson University ประเทศฟิลิปปินส์ หน้าที่ปัจจุบัน อาจารย์ประจำหลักสูตรสังคมศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นนักวิจัยทุนวิจัยมุ่งเป้าปี 2560 สาขาการศึกษา จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) เบอร์ติดต่อ 080-4854462 E-mail: bob2529@gmail.com

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุภูมิ เขตจัตุรัส เกิดเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ.2522 ได้รับทุนและสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ปี 2543 สาขาวิชาการมัธยมศึกษา วิชาเอกคณิตศาสตร์ ภายใต้โครงการเร่งรัดการผลิตและพัฒนาบัณฑิตสาขาวิชาคณิตศาสตร์ (รพค.) จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้รับทุนและสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ปี 2547 และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา ปี 2552 ภายใต้โครงการผลิตและพัฒนาอาจารย์ (University Development Committee – ทุน UDC) จากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปฏิบัติงานในตำแหน่งอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มีประสบการณ์ได้รับเชิญเป็นวิทยากรฝึกอบรมครูทางด้านการทดสอบ การวัดและประเมินผลการวิจัย มาอย่างต่อเนื่อง มีผลงานทางวิชาการตีพิมพ์เผยแพร่ทั้งในและต่างประเทศ รางวัลและเกียรติยศเคยได้รับรางวัลวิทยานิพนธ์ระดับดี ของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประจำปี 2554 เป็นนักวิจัยทุนวิจัยมุ่งเป้าปี 2560 สาขาการศึกษา จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) เบอร์ติดต่อ 089-4786077 E-mail: jketcha@kku.ac.th

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฤทธิชัย แกมนาค เกิดเมื่อวันที่ 15 กันยายน พ.ศ.2507 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เมื่อปีการศึกษา 2530 ปริญญาโทสาขาวิชารัฐศาสตร์ Banaras Hindu University ปีการศึกษา 2544 และจบปริญญาเอก คณะสังคมศาสตร์ Magadh University เมื่อปีการศึกษา 2550 ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย เป็นนักวิจัยทุนวิจัยมุ่งเป้าปี 2560 สาขาการศึกษา จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) เบอร์ติดต่อ 083-5737683 E-mail: Kamnak2507@gmail.com

ดร.ลำพอง กลมกูล เกิดเมื่อวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ.2521 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการสอนมัธยมศึกษา วิชาเอกคณิตศาสตร์-ฟิสิกส์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เมื่อปีการศึกษา 2544 และในขณะกำลังศึกษาระดับปริญญาตรีได้รับทุนกาญจนาภิเษก (Golden Jubilee Scholarship) ไปศึกษา ณ มหาวิทยาลัย Guelph ประเทศแคนาดา เป็นเวลา 2 ปี สำเร็จการศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2548 และสำเร็จการศึกษาหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2554 เคยได้รับรางวัลสภาวิจัยแห่งชาติ รางวัลวิทยานิพนธ์ระดับดี ประจำปี 2556 (สาขาการศึกษา) จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และรางวัล Graduate Scholar Award จากการเข้าร่วมนำเสนอผลงานวิจัยในการประชุมวิชาการระดับนานาชาติครั้งที่ 19 ณ มหาวิทยาลัยลอนดอน ประเทศอังกฤษ เป็นนักวิจัยทุนวิจัยมุ่งเป้าปี 2558 สาขาการศึกษา และทุนวิจัยมุ่งเป้าปี 2560 สาขาการศึกษา จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ปัจจุบันเป็นนักวิจัยประจำศูนย์อาเซียนศึกษา ตำแหน่งบริหารเป็นผู้อำนวยการส่วนวิจัย สารสนเทศและบริการวิชาการ ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เบอร์ติดต่อ 092-2511212 E-mail: research.mcu@gmail.com

ร้อยตรีกวีพล ศรีหะมงคล เกิดเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ.2531 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาวิชาเอกภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีการศึกษา 2555 จบการศึกษาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีการศึกษา 2556 ปัจจุบันรับราชการเป็นอนุศาสนาจารย์ กองทัพบก สังกัดกรมทหารราบที่ 151 ค่ายกัลยาณิวัฒนา ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส เป็นนักวิจัยทุนวิจัยมุ่งเป้าปี 2560 สาขาการศึกษา จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) เบอร์ติดต่อ 061-0292611 E-mail: kavipon.konrock@gmail.com